PĂRERILE DESPRE VIAȚĂ ALE MOTANULUI MURR
E.T.A. HOFFMANN

Traducere A. Philippide
Univers 1985

Cuprins

CUVÎNT ÎNAINTE DIN PARTEA EDITORULUI 3
PREFAŢA AUTORULUI 5
CUVÎNT ÎNAINTE 6
PARTEA ÎNTÎI. SENZAŢIA EXISTENŢEI. LUNILE DE TINEREŢE 7
PARTEA A DOUA. UN TÎNĂR CAPĂTĂ EXPERIENŢA VIEŢII. ŞI EU AM FOST ÎN ARCADIA 49

CUVÎNT ÎNAINTE DIN PARTEA EDITORULUI[1]

Nici o altă carte nu are mai multă nevoie de un cuvînt introductiv decît cea de faţă, deoarece, fără o lămurire a felului neobişnuit în care a fost alcătuită, va părea o îngrămădire întîmplătoare de fapte fără legătură.

De aceea, editorul roagă pe stimaţii cititori să citească, serios şi cu băgare de seamă, mai ales acest cuvînt Înainte.

Editorul mai sus—amintit are un prieten de care este legat trup şi suflet şi pe care—l cunoaşte tot atît de bine cum se cunoaşte pe el însuşi. Acest prieten i—a vorbit într—o zi cam în felul următor: „întrucît, dragă amice, ai editat pînă acum atîtea cărţi şi te pricepi aşa de bine, nu—ţi va fi greu să găseşti printre cunoştinţe vreun domn cumsecade care, la recomandarea ce i—o vei face să tipărească manuscrisul unui tînăr autor plin de talent şi înzestrat cu cele mai strălucite calităţi. Acest tînăr merită să—l iei sub oblăduirea ta".

Editorul a făgăduit să facă tot ce—i va fi cu putinţă pentru a—l ajuta pe acest tovarăş din breasla scriitoricească. Totuşi s—a cam minunat cînd prietenul i—a mărturisit că manuscrisul aparţine unui motan, pe nume Murr, si conţine părerile acestuia despre viaţă; cum însă apucase să—şi dea cuvîntul şi cum, pe de altă parte, începutul povestirii i se părea destul de bine scris, a vîrît manuscrisul in buzunar şi, fără să mai zăbovească, s—a dus drept la domnul Dummler[2] de pe Unter den Linden şi i—a propus editarea cărţii motanului.

Domnul Dummler i—a răspuns că pînă atunci nu i s—a mai întîmplat să numere printre scriitorii lui un motan şi nici nu a aflat că vreunul dintre stimaţii lui colegi ar fi avut de—a face cu un scriitor de acest fel; el însă ar fi dispus să încerce.

Manuscrisul a intrat în tipografie şi editorul a primit curînd primele şpalturi de corectură. închipuiţi—vă insă spaima lui ciad şi—a dat seama că, din loc în loc, povestea lui Murr se întrerupea şi—i urma un text străin, aparţinînd altei cărţi, care conţinea biografia capelmaistrului Johannes Kreisler.

După amănunţite şi îndelungate investigaţii, editorul a izbutit, în cele din urmă, să afle următoarele: aşternîndu—şi părerile pe hîrtie, motanul Murr făcuse ferfeniţă, fără să—i pese, o carte pe care o găsise la stăpînul său şi ale cărei file le folosise, cu toată candoarea, în parte ca sugativă, în parte punîndu—le ca sprijin sub foile proprii. Aceste file rămăseseră în manuscris şi, din eroare, fuseseră tipărite ca făcînd parte din el.

Adînc ruşinat, editorul a trebuit să—şi recunoască vina personală pentru acest amestec haotic şi eteroclit, căci datoria lui era ca, înainte de a—l trimite la tipar, să parcurgă atent manuscrisul motanului. Totuşi, anumite împrejurări îi pot aduce o oarecare consolare.

Mai întîi, preaamabilul cititor se va putea descurca lesne dacă va binevoi să ţină seamă de indicaţiile din paranteze: ***F.m.*** (file de maculatură) şi ***M.r.p.*** (Murr reia povestirea). Pe de altă parte, după cît se pare, cartea cea ferfeniţită nici nu a ajuns vreodată in librării, aşa că nimeni n—a auzit de ea. Cel puţin prietenii capelmaistrului se vor bucura, pentru că, datorită vandalismului literar al motanului, vor avea prilejul să afle unele amănunte stranii din viaţa unui om destul de interesant în felul lui.

De aceea editorul nădăjduieşte că greşeala lui va fi privită cu îngăduinţă.

În sfîrşit, este adevărat şi faptul că, adeseori, autorii datorează ideile lor cele mai îndrăzneţe şi metaforele cele mai extraordinare binevoitorilor zeţari, care contribuie la înălţarea stilului cu ajutorul aşa—numitelor greşeli de tipar. Astfel, de pildă, în partea a doua a *Nocturnelor*[3] sale, la pagina **326**, autorul pomenea de boschetele vaste ce se aflau într—o grădină. Zeţarului nu i s—a părut destul de genial şi a înlocuit cuvîntul *boschete* cu *caschete.* Tot aşa, în povestirea *Domnişoara Scudery*[4]*,* datorită intervenţiei dibace a zeţarului, sus—amintita domnişoară apare nu într—o *rochie* neagră, ci într—o *roşie* neagră de mătase grea, ş.a.m.d.

Totuşi, să dăm fiecăruia ce i se cuvine! Nici motanul Murr, nici biograful anonim al capelmaistru!ui Kreisler nu trebuie să se împăuneze cu pene străine; de aceea editorul se adresează amabililor cititori cu rugămintea stăruitoare de a face cuvenitele îndreptări înainte de a începe lectura opului, ca să nu rămînă

---

[1] E.T.A. Hoffmann.

[2] *Ferdinand Dummler* (m. 1846), editor berlinez.

[3] Culegere de opt nuvele şi povestiri ale lui E.T.A. Hoffmann, apărute în 1817.

[4] Povestire de E.T.A. Hoffmann, apărută în 1820.

cu o părere mai bună, sau mai rea, despre cei doi autori, decît o merită ei în realitate.

De altfel, în erată sînt trecute numai greşelile de tipar importante, cele mărunte fiind lăsate la discreţia binevoitorului cititor.

Şi, în sfîrşit, editorul îşi îngăduie să—i asigure pe cititorii săi că l—a cunoscut personal pe motanul Murr şi s—a convins că este o persoană cu o fire blînda şi maniere agreabile. Trăsăturile lui sînt redate fidel pe coperta acestei cărţi[5].

E.T.A. Hoffmann
Berlin, noiembrie 1819

[3] Portretul motanului Murr desenat de E.T.A. Hoffmann prin octombrie sau noiembrie 1819.

PREFAŢA AUTORULUI

Cu sfială, cu inima cît un purice, dau în vileag cîteva file din viaţa, suferinţele, speranţele şi dorurile mele, file izvorîte din adîncul sufletului meu în clipele de răgaz şi de inspiraţie poetică.

Voi rezista, voi putea rezista oare în faţa tribunalului sever al criticii? Însă această strădanie vă este închinată vouă, suflete sensibile, fiinţe cu fire adevărată de copii, inimi curate, înrudite cu a mea, da, vouă, şi o singură lacrimă prelingîndu—se ca o perlă din ochiul vostru, mă va mintia, îmi va alina rana pricinuită de *oprobriul* rece al unor recenzenţi nesimţitori!

Berlin, mai (18—)

Murr
(Etudiant en belles lettres)[6]

[6] Student în litere (franc).

CUVÎNT ÎNAINTE
Anulat de către autor

Cu certitudinea şi seninătatea proprii geniului autentic, dau lumii această biografie a mea, ca să afle cum devii un motan celebru şi să—mi recunoască pe deplin calităţile în toată amploarea lor, să mă iubească, să mă aprecieze, să mă stimeze, să mă admire şi chiar să mă adore puţin.

Iar de se va găsi cineva destul de îndrăzneţ ca să se îndoiască de valoarea incontestabilă a acestei cărţi extraordinare, să ia aminte că are de—a face cu un motan înzestrat cu spirit, inteligenţă şi gheare ascuţite.

Berlin, mai (18—)

Murr
(Homme de lettres tres renomme)[7]

P.S. Asta e din cale afară! S—a tipărit pînă şi acel cuvînt înainte al autorului, care trebuia suprimat! Nu—mi mai rămîne altceva de făcut decît să—l rog pe stimatul cititor să nu ia prea în nume de rău motanului literaturizant tonul cam semeţ al acestui cuvînt înainte; multe prefeţe umile ale altor autori sensibili, traduse în limbajul adevărat al convingerii tăinuite în adîncul inimii lor, n—ar suna într—un chip diferit.

Ed.

[7] Scriitor foarte renumit (franc.).

PARTEA ÎNTÎI. SENZAŢIA EXISTENŢEI. LUNILE DE TINEREŢE

Orice s—ar zice, viaţa are în ea ceva frumos, ceva minunat, chiar sublim. „O dulce obişnuinţă a existenţei!" exclamă in tragedia aceea eroul din Ţările—de—Jos[8]. Spun şi eu la fel, dar nu ca eroul acela, în clipa plină de durere cînd este nevoit să se despartă de viaţă — o, nu! — ci tocmai în clipa cînd întreaga mea fiinţă se simte pătrunsă de o neţărmurită bucurie la gîndul că a păşit definitiv pe făgaşul acestei dulci obişnuinţe, din care nu are nici un chef să iasă vreodată. Adică, vreau să spun că acea forţă spirituală, puterea aceea necunoscută, sau cum s—o mai fi numind principiul care ne cîrmuieşte şi care, într—o anumită măsură, mi—a impus pomenita obişnuinţă — fără a—mi cere in prealabil părerea — n—ar putea să aibă intenţii mai puţin bune decît acelea ale omului prietenos la care m—am angajat şi care nu—mi ia niciodată de sub nas peştele, tocmai cînd i—am dat de gust.

O, Natură, măreaţă şi sublimă Natură! Simt în pieptul meu înfiorat întreaga ta voluptate, întregul tău farmec! Suflul tău mă învăluie ca a şoaptă tainică! Noaptea e cam răcoroasă şi voiam... dar acela care citeşte, sau nu citeşte aceste rînduri nu poate pricepe înalta mea însufleţire, căci nu cunoaşte poziţia

[8] Referire la Goethe, *Egmont,* actul V.

înaltă la care m—am ridicat. Mai exact ar fi să spun: „m—am căţărat", dar nici un poet nu vorbeşte de picioarele lui, chiar dacă ar avea patru, ca mine, ci numai de aripile sale, chiar şi atunci cînd nu le are din născare, ci i—au fost întocmite de vreun mecanic iscusit. Deasupra mea se bolteşte întinsul cerului înstelat, luna plină îşi revarsă razele scînteietoare, iar în juru—mi, acoperişuri şi turnuri plutesc ca într—o mare de foc cu sclipiri argintii. Jos, viitoarea zgomotoasă a străzilor se potoleşte treptat, tăcerea nopţii e din ce in ce mai adîncă — nourii se risipesc — o porumbiţă singuratică flutură in jurul clopotniţei, scoţînd ţipete jalnice de dor... Ce—ar fi dacă micuţa s—ar apropia puţin de mine?!... Sufletul mi—e răscolit de un simţămînt straniu şi o dorinţă fierbinte mă îmboldeşte spre dînsa cu o putere de neînvins... O, vino, frumoasa mea, vino să te string la inima—mi rănită de amor, să nu mă despart de tine niciodată!... Dar perfida zboară şi se vîrî în porumbar, lăsîndu—mă pe acoperiş cu singurătatea mea nemîngîiată. Ah, cît de rar întîlneşti o adevărată apropiere sufletească în vremurile astea reci, uscate şi lipsite de dragoste...

171

Oare umbletul în două picioare este într—adevăr ceva atît de important încît specia numită „om" să aibă dreptul a pretinde la o heghemonie asupra noastră, a tuturor acelora care păşim cu mai multă siguranţă pe patru? Da, ştiu, ei îşi fac o părere grozavă despre ceva care s—ar afla in capul lor şi care s—ar numi raţiune. Nu—mi pot da seama exact ce anume înţeleg prin asta. Un lucru însă e limpede: dacă, după cît pot deduce din unele spuse ale stăpînului şi binefăcătorului meu, raţiunea nu înseamnă nimic altceva decît aptitudinea de a acţiona conştient şi a te feri de prostii, atunci n—aş dori să schimb cu nici un om. Conştiinţa, cred eu, se dobîndeşte numai prin obişnuinţă, iar venirea în viaţă şi trecerea prin ea se face fără să ştii cum. Cel puţin aşa s—au petrecut lucrurile cu mine şi, după cît înţeleg, nu se găseşte pe întreg pămîntul vreun om care să ştie din proprie experienţă cum şi unde s—a născut şi nu află toate acestea decît numai din tradiţie, care, pe deasupra mai este adesea şi nesigură. Oraşe întregi se ceartă între ele pentru cinstea de a fi locui de naştere al vreunui om celebru; tot astfel va rămîne pe veci incert — întrucît nici eu nu ştiu nimic precis în privinţa asta — dacă am văzut lumina zilei, sau mai bine zis n—am văzut—o eu, ci am fost văzut în ea de către scumpa mea măicuţă, în pivniţă, în pod sau în magazia de lemne. Zic că nu eu am văzut lumina zilei deoarece, aşa cum este propriu speciei noastre, ochii mei erau acoperiţi de un văl. îmi amintesc vag de anumite zgomote, un fel de mîrîit sau sforăit în jurul meu, zgomote pe care le reproduc şi eu aproape involuntar, atunci cînd sînt cuprins de mînie. Mai clar, aproape perfect conştient, mă revăd într—o cutie foarte strîmtă, cu pereţii moi, unde abia puteam respira şi scoteam ţipete jalnice. Simţind că în cutie pătrunde ceva şi mă apucă destul de nedelicat de trup, am avut prilejul să—mi întrebuinţez prima putere miraculoasă cu care m—a înzestrat natura. Din lăbuţele mele de dinainte, acoperite cu o blăniţă catifelată, am scos nişte gheruţe ascuţite şi foarte agile, împlîntîndu—le în obiectul acela care mă înşfăcase şi care, după cum am aflat mai tîrziu, era o mînă omenească. Acea mînă m—a scos din cutie, m—a aruncat jos şi îndată după aceea am simţit două lovituri straşnice pe obrajii pe care cresc astăzi nişte mustăţi respectabile. Acum îmi dau seama că mîna aceea, rănită de jocul muşchilor din lăbuţele mele, mi—a aplicat o pereche de palme; am făcut astfel prima experienţă în legătură cu cauza şi efectul în domeniul moral, şi tocmai un instinct moral mi—a dictat să—mi retrag ghearele tot atît de iute pe cît le scosesem. Mai tîrziu, această retragere a ghearelor a fost considerată, pe drept cuvînt, ca un act de cea mai mare amabilitate şi drăgălăşenie din partea mea, căpătînd denumirea de „lăbuţă catifelată".

172

După cum am spus, mîna m—a aruncat la pămînt. Curînd după aceea m—a apucat iar de cap, apăsîndu—l în jos, astfel încît am nimerit cu botişorul într—un lichid din care, nici eu nu ştiu cum — probabil in virtutea unui instinct fizic — am început a *linchi*, ceea ce mi—a produs o senzaţie de profundă mulţumire interioară. Ştiu că era lapte alb şi dulce, că—mi fusese foame şi că, după ce l—am băut, m—am săturat. Astfel, după educaţia morală, a început şi cea fizică.

Am fost apucat din nou, dar de data asta mai delicat, de două mîini care m—au aşezat într—un culcuş moale şi cald. Mă simţeam din ce în ce mai bine şi am început să—mi manifest buna dispoziţie scoţînd acele sunete ciudate, proprii numai speciei mele, pe care oamenii le definesc prin expresia destul de potrivită de „a toarce". Astfel, educaţia mea in ce priveşte viaţa progresa cu paşi uriaşi. Ce privilegiu, ce nepreţuit dar ceresc să—ţi poţi exprima mulţumirea lăuntrică prin sunete şi gesturi. Întîi am miorlăit, apoi mi—a venit acel talent inimitabil de a—mi mlădia coada în cele mai delicate arabescuri şi, în sfîrşit,

darul minunat de a exprima cu ajutorul singurului cuvinţel „miau" bucurie, durere, plăcere şi entuziasm, teamă şi disperare, pe scurt: toate senzaţiile şi pasiunile, cu feluritele lor nuanţe. Ce înseamnă limbajul omenesc în comparaţie cu mijlocul acesta, cel mai simplu dintre toate mijloacele de a te face înţeles. Dar să continuăm povestea plină de tîlc şi învăţăminte a zbuciumatei mele tinereţi!

173

Într—o zi m—am trezit din somn şi m—am pomenit scăldat într—o lumină orbitoare care m—a speriat; vălul de pe ochi îmi căzuse, vedeam!...

Pînă m—am obişnuit cu lumina şi mai ales cu panorama pestriţă a lucrurilor ce se înfăţişau privirilor mele, am strănutat îngrozitor de cîteva ori la şir; curînd însă a început să meargă excelent cu vederea, ca şi cum aş fi folosit—o de cînd lumea.

O, văzul! Minunată, splendidă obişnuinţă, fără de care ar fi foarte greu să te menţii în viaţă. Ferice de cei înzestraţi cu harul de a se deprinde tot atît de lesne ca şi mine cu vederea!

Nu tăgăduiesc insă că am fost cuprins de oarecare panică şi am scos aceleaşi ţipete jalnice ca şi atunci, în cutiuţa aceea strimtă. Îndată s—a ivit un bătrîn uscăţiv, pe care nu—l voi uita niciodată, întrucît, cu toate vastele mele relaţii, nu am rnai întîlnit o altă figură care să—i semene cît de cît. La specia mea se întîmplă adesea ca individul cutare sau cutare să poarte o blană albă cu pete negre; dar rar găseşti un om care să aibă creştetul acoperit cu păr alb ca neaua şi totodată nişte sprîncene negre ca pana corbului, aşa cum era cazul la educatorul meu. Purta în casă un halat scurt, galben—închis, de care m—am speriat şi de aceea, atît cît îmi îngăduia slăbiciunea mea de atunci, m—am lăsat să lunec jos de pe perna cea moale. Omul s—a aplecat spre mine cu un gest care mi s—a părut prietenos şi mi—a inspirat încredere. Cînd m—a apucat, am avut grijă să mă feresc de jocul muscular al ghearelor, zgiriatul şi bătaia fiind pentru mine idei care se legau automat; într—adevăr, omul avea intenţii bune, căci mă puse din nou in faţa unei străchini cu lapte dulce, pe care l—am lipăit cu lăcomie, ceea ce păru că—l bucură foarte mult. Mi—a vorbit îndelung, dar nu—l înţelegeam, căci pe vremea aceea, fiind doar un mucos de motănel fără experienţă, înţelegerea limbajului omenesc îmi era încă străină. în general nu pot spune decît prea puţine despre binefăcătorul meu. Un singur lucru e cert, şi anume că trebuie să fi fost foarte priceput în multe domenii şi cu o mare experienţă în ale ştiinţei şi artei, căci toţi acei care veneau ta el (printre aceştia am observat oameni care exact în locul unde blăniţa mea are de la natură o pată gălbuie, adică pe piept, aveau o stea sau o cruce) se purtau foarte politicos, ba uneori chiar cu un respect plin de sfială, aşa cum m—am purtat şi eu mai tîrziu faţă de pudelul Skaramuz, şi nu—i spuneau altfel decit multstimate sau preaiubite maestre Abraham. Numai două persoane îi spuneau scurt: „Dragul meu", şi anume, un bărbat înalt şi costeliv, în pantaloni verzi şi ciorapi albi de mătase, şi o femeie scundă şi foarte grasă, cu părul negru şi o mulţime de inele pe toate degetele. Domnul acela se pare că era un prinţ, iar femeia, o cucoană evreică.

174

Cu toate că primea vizitatori atît de distinşi, maestrul Abraham locuia într—o cămăruţă la mansardă, aşa că mi—a fost foarte comod, ieşind pe fereastră, să fac primele plimbări pe acoperiş şi în podul casei.

Da! Sînt sigur că nu m—am putut naşte decît într—un pod. Ce pivniţă, ce magazie de lemne? Optez pentru pod! Climă, patrie, moravuri şi obiceiuri — neştearsă rămîne pecetea voastră, numai voi plăsmuiţi alcătuirea interioară şi exterioară a cetăţeanului lumii. Care sete obîrşia acelui sentiment al altitudinii, a acelei năzuinţe spre tot ce este înalt, pe care o simt in adîncul fiinţei mele? De unde extraordinara mea iscusinţă la căţărat, de unde arta, vrednică de invidiat, a celor mai geniale şi îndrăzneţe salturi? Ah, pieptul mi se umflă de o dulce melancolie! Dorul podului natal se trezeşte cu putere! Ţie îţi închin aceste lacrimi pure, o, frumoasa mea patrie, ţie, acest nostalgic şi totodată triumfător „miau!" Pe tine te cinstesc aceste salturi precum şi aceste rînduri, pătrunse de virtute şi patriotism! Tu, podul meu, îmi dăruieşti cu mărinimie şoricei, pe lîngă care se mai poate apuca un cîrnat, sau cite o costiţă pusă în horn la afumat, ba chiar poţi vîna şi cîte o vrabie sau poţi pîndi cîte un porumbel. „Puternică şi copleşitoare mie dragostea faţă de tine, o, patrie!"[9]

Dar în privinţa...

(F.m.). „... nu vă amintiţi oare, stimate domn[10] de năprasnica furtună care i—a smuls avocatului

---

[9] Citat din vodevilul *Insula fantomelor* de compozitorul *Wilhelm Gotter* (1746 —1797).

[10] Redare liberă a conţinutului unui fragment din *Călătorie sentimentală* de *Laurence Sterne.*

pălăria din cap şi a aruncat—o, în Sena în timp ce trecea peste Pont—Neuf? Ceva asemănător se întîlneşte şi în Rabelais[11], dar de fapt nu furtuna i—a răpit avocatului pălăria, căci omul o ţinea bine îndesată pe cap, apăsînd—o cu mîna, în timp ce poalele pelerinei îi fluturau în voia vîntului. Un grenadir a smuls, în fugă, pălăria de castor, care se afla între mîna lui şi perucă, strigînd în gura mare: „Bate un vînt grozav, domnule"! De fapt, nu pălăria de castor a fost zvîrlită în valurile Senei, ci nenorocita de pălărie de fetru a grenadirului. Vijelia a purtat—o spre moarte prin înec. Ştiţi, preastimate domn, că după o clipă, un al doilea soldat, cu aceeaşi exclamaţie: „Bate un vînt grozav, domnule!" a trecut în goană pe lingă avocatul care sta înmărmurit şi, înşfăcînd de guler pelerina, i—a smuls—o de pe umeri şi îndată după aceea un al treilea soldat, scoţînd aceeaşi exclamaţie: „Bate un vînt grozav, domnule!" i—a smuls din mîini bastonul de trestie spaniolă, cu mîner de aur. Avocatul a răcnit cu disperare, a aruncat cu peruca în ultimul dintre cei trei golani şi a pornit cu capul gol, fără pelerină şi fără baston, să redacteze cel mai bizar din toate testamentele şi să trăiască cea.mai extraordinară aventură. Toate acestea le ştiţi, stimate domn!"

175

.„.Nu ştiu, nimic, mi—a răspuns prinţul nu ştiu nimic şi, în general, nu pricep, maestre Abraham, cum poţi dumneata să—mi îndrugi atîtea năzdrăvănii. Cunosc, firește, Pont—Neuf se află în Paris; e drept că nu l—am trecut niciodată pe jos.; ci numai cu trăsura, cum se potrivește rangului meu. .Pe avocatul Rabelais nu l—am văzut niciodată, iar in ceea ce privește festele soldăţeşti, în viaţa mea nu m—am preocupat de ele.. Pe vremea cînd, în tinereţe, îmi comandam armata, porunceam ca o dată pe săptămînă toţi iuncării să fie biciuiţi pentru prostiile pe care le făcuseră, sau aveau de gînd sale facă în viitor; bătaia prostimii era însă treaba sublocotenenţii lor, tot în fiecare săptămînă, după exemplu meu, şi anume sîmbăta, aşa încît duminica nu se afla nici un iuncăr şi nici un soldat prost în toată armata, care să nu—şi fi primit, cuvenita raţie de lovituri. Drept rezult, pe lîngă morala însuşită cu ajutorul biciului, trupa era deprinsă în general să primească lovituri, fără să fi întîlnit vreodată inamicul, iar cînd îl întîlnea, nu putea face altfel decît doar să lovească. Aceasta pentru lămurirea dumitale, maestre Abraham. Şi acum, pentru numele lui Dumnezeu, ce vrei să spui cu furtuna aceea şi cu avocatul dumitale Rabelais, jefuit pe Pont—Neuf? Încă nu te—ai scuzat pentru faptul că petrecerea a fost întreruptă, încheindu—se cu o învălmăşeală haotică; pentru faptul că un proiectil luminos mi—a intrat în păr; că iubitul meu fiu a căzut într—un bazin şi a fost stropit din cap pînă în picioare de nişte delfini perfizi; că prinţesa, fără văl şi cu poalele rochiei sumecate, a trebuit să fugă, asemenea Atalantei, prin parc; că... dar cine ar putea înşira toate nenorocirile din noaptea aceea fatală! Ei, maestre Abraham, ce spui?"

176

„Preastimate domn, i—am răspuns eu cu o plecăciune smerită; numai furtuna, vijelia aceea groaznică, ce s—a dezlănţuit în toiul petrecerii, numai ea a fost de vină. Pot eu oare să poruncesc elementelor? De altfel, n—am fost şi eu victima unei întîmplări nefericite? Nu mi—am pierdut şi eu pălăria, haina şi mantaua, asemenea acelui avocat, pe care preasupus vă rog să nu—l confundaţi cu vestitul scriitor francez Rabelais! N—am oare..."

—Ascultă prietene, SI întrerupse Johannes Kreisler pe maestrul Abraham. Deşi a trecut destul de multă vreme, totuşi despre ziua de naştere a prinţesei şi despre sărbătorirea organizată de tine cu acest prilej se mai vorbeşte încă ş? astăzi, ca despre un mister de nepătruns, şi sînt sigur ca după obiceiul tău, ai pus la cale multe şotii. Dacă şi pînă atunci lumea te socotea drept un fel de vrăjitor, apoi se pare că datorită acelei petreceri părerea aceasta s—a întărit şi. mai mult. Spune—mi drept, cum s—au întîmplat toate? Ştii că n—am fost de faţă atunci...

—Tocmai asta m—a făcut să turbez, îi luă maestrul Abraham vorba, tocmai faptul că, minat de cine ştie ce furii ale iadului, ai fugit de aici ca un nebun, tocmai de aceea am solomonit elementele naturii, punîndu—le să tulbure o petrecere care—mi sfîşia inima pentru că lipseai tu, adevăratul erou al piesei; o petrecere care la început a lîncezit mizerabil, iar apoi nu a adus unor persoane dragi decît chinul unor? visuri înspăimîntătoare, numai durere şi groază. Află deci acum Johannes, că privirea mea a pătruns în adîncimile sufletului tău şi a descoperit acolo o taină plină de primejdii, asemenea unui vulcan ce clocotește, gata să erupă in orice clipă, mistuitul cu flăcările lui năprasnice tot ce va întîlni în cale. În adîncurile fiinţei noastre sînt lucruri despre care nici prietenii cei mai apropiaţi nu pot vorbi între ei. De

---

[11] Yorik, personajul din *Călătorie sentimentală,* găseşte fragmentul mai sus-ammtit pe o filă de maculatură care ar fi fost scrisă de Francois Rabelais.

aceea ţi—am ascuns cu grijă ceea ce descoperisem în tine; în schimb, cu ajutorul acelei petreceri, a cărei semnificaţie mai profundă o avea în vedere nu pe prinţesă, ci pe o altă fiinţă iubită şi pe tine însuţi, voiam să zgudui întregul tău „eu". Glumirile cele mai tăinuite urmau să prindă viaţă în tine, sfîrtecîndu—ţi pieptul cu puteri înzecite, asemenea unor furii trezite din somn. Un leac, luat din chiar adîncurile infernului şi pe care nici un medic înţelept nu trebuie să se sfiască să—l aplice în stările de paroxism, urma să—ţi aducă, asemeni unui bolnav în agonie, moartea sau vindecarea!... Află Johannes, că onomastica prinţesei coincide cu onomastica Juliei, care e botezată ca şi dînsa, Măria.

177

—O, exclamă Kreisler, sărind în picioare, cu o lucire sumbră în privire, o maestre, îţi este oare dată puterea să—ţi baţi joc de mine în felul acesta atît de îndrăzneţ!? Eşti oare fatalitatea însăşi, de ştii ce se petrece în adîncurile fiinţei mele ?

—Om violent, şi nesocotit ce eşti! răspunse calm maestrul Abraham. Cînd oare se va transforma focul mistuitor din pieptul tău într—o flacără pură, alimentată de acel simţ artistic profund care sălăşluieşte în tine şi vibrează pentru tot ce este frumos şi bun? Mi—ai cerut să—ţi descriu petrecerea aceea fatală; atunci ascultă—mă liniştit. Dacă însă te simţi istovit peste măsură şi nu mai eşti în stare de aşa ceva, te las singur şi plec.

—Povesteşte! răspunse Kreisler cu glas înăbuşit şi se aşează la loc, îngropîndu—şi faţa în mîini.

Cu un ton deodată vioi, maestrul Abraham începu:

—Nu vreau să te obosesc, dragă Johannes, cu descrierea tuturor rînduielilor pline de tîlc, care se datorau, în cea mai mare parte, spiritul inventiv al prinţului. Întrucît petrecerea a început seara tîrziu, nu e nevoie să—ţi mai spun că întregul parc ce împrejmuieşte castelul de vară era iluminat din belşug. Mă străduisem să obţin cu ajutorul acestor lumini unele efecte neobişnuite, ceea ce am izbutit numai în parte, căci, la porunca expresă a prinţului, pe fiecare alee urma să apară, cu ajutorul unor lămpi multicolore, fixate pe nişte tăblii negre, monograma prinţesei cu coroana princiară deasupra. Deoarece aceste tăblii erau fixate pe nişte stîlpi înalţi, semănau destul de bine cu acele avize în care se spune că fumatul este oprit sau că trecerea pe la vamă este obligatorie. Principului punct de atracţie al sărbătorii era teatrul, înjghebat în mijlocul parcului din tufişuri şi ruine artificiale; îl cunoşti, de altfel. Pe scena acestui teatru actorii din oraş urmau să joace o piesă alegorică, destul de neghioabă, ca să placă extraordinar de mult; de data asta era compusă chiar de către prinţ, ceea ce înseamnă că era izvorîtă „din luminăţia condeiului", ca să folosesc expresia plină de duh a unui director de teatru care a prezentat odată o piesă scrisă de un prinţ. Distanţa de la castel pînă la teatru era destul de mare. Potrivit ideii poetice a prinţului, un geniu plutind în văzduh urma să lumineze calea cu ajutorul a două torţe. Afară de aceste torţe, toate celelalte lumini trebuiau să fie stinse, şi numai atunci cînd familia princiară şi suita se vor fi aşezai pe scaune, teatrul să fie iluminat subit. De aceea drumul a rămas în întuneric. Zadarnic m—am opus, invocând greutatea de a pune în funcţiune această maşinărie de—a lungul întregului drum; prinţul citise ceva asemănător în *Les Fetes de Versailles*[12] şi pentru că ulterior descoperise singur ideea poetică, stăruise să fie executată. Pentru a evita orice mustrare nemeritată, am lăsat geniul cu torţele pe seama maşinistului teatrului. în clipa cînd perechea princiara, urmată de întreaga suită, a ieşit pe uşa salonului, o păpuşă bucălată, înveşmîntată în culorile princiare, fu lăsată in jos de pe acoperişul castelului. În mîini ţinea două torţe aprinse. Păpuşa s—a dovedit însă prea grea şi, înainte ca alaiul să fi Înaintat douăzeci de paşi, maşina s—a înţepenit, iar spiritul protector al casei princiare a rămas atîrnat in aer; lucrătorii au început să tragă mai tare de fringhii şi atunci păpuşa s—a răsturnat cu capul în jos şi din torţele aprinse au început să curgă picături fierbinţi de ceară. Prima picătură a căzut chiar pe prinţ care a suportat durerea cu o linişte stoică, renunţînd însă, într—o oarecare măsură, la gravitatea mersului său şi păşind grăbit înainte. Păpuşa, cu capul in jos şi picioarele în sus, continua să planeze deasupra cortegiului din care făceau parte mareşalul curţii, iuncării şi ceilalţi curteni, astfel încît stropii fierbinţi, cădeau cînd pe capul unuia, cînd pe nasul altuia. Ar fi fost o dovadă de lipsă de respect din partea lor să—şi arate pe faţă suferinţa, tulburînd vesela sărbătoare; de aceea era o privelişte din cele mai caraghioase să—i vezi pe bieţii oameni — adevărată cohortă de Scaevoli [13] stoici — stăpînindu—şi durerea cu feţele schimonosite, izbutind chiar să schiţeze cîte un zîmbet jalnic; păşeau în tăcere, scoţînd doar din cînd în

---

[12] Lucrarea *Petrecerile de la Versailles,* iniţial denumită *Plăcerile insulei fermecate (Les plaisirs de l'isle enchantee),* apărută la Paris în 1604, a fost atribuită lui Moliere.

[13] *Casius Mucius,* erou legendar roman, şi-a lăsat mîna dreaptă să ardă deasupra focului unui altar, de unde a primit porecla de Scaevola, adică stîngaci.

cînd suspine înăbuşite. În acelaşi timp, văzduhul răsuna de timpane şi trîmbiţe, iar sute de voci strigau: „Trăiască prinţesa noastră! Trăiască prinţul nostru!" astfel încît contrastul patetic dintre feţele acelea laocooniene[14] şi jubilarea mulţimii dădeau întregii scene o maiestate greu de închipuit.
179

Pînă la urmă însă mareşalul cel bătrîn şi gras a ajuns la marginea răbdării şi cînd o picătură fierbinte i—a căzut drept pe obraz, a sărit în lături, cuprins de furia disperării; dar, încurcîndu—se în frînghiile maşinii zburătoare, care erau întinse la o mică înălţime de—a lungul drumului, s—a prăvălit la pămînt, strigînd cît îl ţinea gura: „Drăcia dracului!" în aceeaşi clipă s—a sfîrşit şi rolul pajului aerian. Masivul mareşal al curţii l—a tras după sine cu toată greutatea lui, prăbuşindu—l în mijlocul cortegiului, care s—a ferit în lături, scoţînd ţipete puternice. Torţele s—au stins şi s—a făcut întuneric beznă. Toate acestea s—au petrecut în imediata apropiere a teatrului. Am avut grijă să nu mă slujesc de fitilurile care ar fi aprins imediat toate lămpile şi focurile, ci am zăbovit cîteva minute, aşa ca întreaga societate să aibă timpul să se împrăştie printre copaci şi tufişuri. „Lumină! lumină!"[15] a strigat prinţul, asemenea regelui din *Hamlet.* „Lumină! Lumină!" strigau voci nenumărate şi răguşite.

Cînd s—a făcut lumină, mulţimea împrăştiată semăna cu o oaste zdrobită care se adună iarăşi anevoie după bătălie.

Cu acest prilej şambelanul a dovedit prezenţă de spirit căci, datorită strădaniilor sale, în cîteva minute, ordinea a fost restabilită. Prinţul, urinat de curtenii săi cei mai apropiaţi, s—a urcat pe un fel de tron de flori, ridicat în mijlocul locului destinat spectatorilor. De îndată ce perechea princiară s—a aşezat, a început să cadă peste tron, cu ajutorul unui ingenios dispozitiv al pomenitului maşinist, o ploaie de flori. Nemiloasa fatalitate a voit însă ca un crin roşu să cadă drept pe nasul prinţului, mînjindu—i faţa cu o pulbere roşie, datorită căreia înfăţişarea lui a căpătat un aer de neasemuită maiestate, aer cu deosebire potrivit pentru solemnitatea sărbătorii.
180

—Asta—i culmea! asta—i culmea! exclamă Kreisler, izbucnind într—un hohot de rîs nebun, de se cutremurau pereţii.

—Nu te mai zgudui atîta de ris, spuse maestrul Abraham. Şi eu am rîs în noaptea aceea, cum n—am mai rîs în viaţa mea; eram dispus la cele mai zănatice şotii şi, asemenea spiriduşului Puck, eram gata să încurc lucrurile şi mai mult. Cu atît mai adînc mi—a fost apoi străpuns pieptul de săgeţile, pe care eu însumi le îndreptasem asupra altora. Ei, să povestesc mai departe ! Alesesem tocmai momentul acelei neghioabe ploi de flori ca să înnod firul nevăzut ce trebuia să străbată întreaga sărbătoare şi să zguduie, ca un curent electric, cele mai tăinuite adîncuri ale persoanelor cu care voiam să intru în legătură cu ajutorul dispozitivului secret, născocit de mine... Nu mă întrerupe, Johannes, stai liniştit şi ascultă... Julia, împreună cu prinţesa, se afla în spatele alteţei—sale, ceva mai la o parte, astfel că le puteam vedea pe amîndouă. Îndată ce timpanele şi trîmbiţele amuţiră, in poalele Juliei a căzut un boboc de trandafir, ascuns printre violete parfumate şi, asemenea suflării uşoare a unei adieri de seară, s—a auzit melodia cîntecului tău, care pătrunde pînă in suflet *Mi lagnero tacendo della mia sorte amara*[16].

Nu fi îngrijorat în ce priveşte executarea lui, căci a fost cîntat de patru dintre cei mai buni cornişti ai noştri; aşezaţi la o distanţă mare. Julia mai întîi s—a speriat, dar cînd a început cîntecul, a scos o uşoară exclamaţie şi apăsînd buchetul, la piept, a şoptit prinţesei: „Sînt sigură că s—a întors!"

Prinţesa a îmbrăţişat—o cu un gest pătimaş şi a exclamat: „Nu, nu, niciodată!" atît de are, încît prinţul şi—a întors mînios faţa spre ea, aruncîndu—i un: *„Silence!"*[17] iritat. La drept vorbind, de fapt n—avea de gind să se supere prea tare pe prinţesă, dar trebuie să—ţi spun că machiajul lui, care s—ar fi potrivit cum nu se poate mai bine unui *tiranno ingrato*[18] dintr—o operă, ii dădea un aer de permanentă furie; astfel, cuvintele cele mai duioase şi situaţiile cele mai gingaşe, menite să înfăţişeze alegoric fericirea conjugală a unei perechi încoronate, erau irosite în van. Faptul acesta îi zăpăcea de—a binelea atît pe actori, cît şi pe spectatori. Chiar şi atunci cînd, la pasajele subliniate anume cu roşu în exemplarul său, prinţul îi săruta mina prinţesei şi—şi ştergea o lacrimă cu batista, aceste gesturi părea că le face cu o ură

---

[14] Adică avînd feţele schimonosite de durere; aluzie la cunoscutul grup plastic reprezentînd lupta tragică a personajului mitologic Laocoon şi a celor doi fii ai săi, care ar fi fost sugrumaţi de doi şerpi.
[8] Shakespeare, *Hamlet,* actul III, scena 2; cuvintele sînt rostite însă de Polonius, nu de rege.
[16] Mă voi tîngui în tăcere de soarta mea amară (ital.).
[17] Linişte! (franc).
[18] Tiran urît (ital.)

atît de înverşunată, încît curtenii din preajma lui şopteau între ei: „O, Doamne! ce o fi avînd oare preabunul nostru stăpîn?"

Trebuie să—ţi spun, dragă Johannes, că în timp ce în faţă, pe scenă, se juca piesa aceea stupidă, eu plăsmuiam cu ajutorul oglinzii magice un spectacol fantomatic, ce se desfăşura în fund, în cinstea divinei Julia; melodiile pe care le—ai creat în inspiraţia ta sublimă se depanau una după alta; ba mai mult chiar: cind mai departe, cînd mai aproape, răsuna ca o chemare plină de dor numele Juliei. Dar tu nu erai acolo, tu lipseai, dragul meu Johannes! De aceea, chiar dacă, după sfîrşitul spectacolului a trebuit să—l laud pe Ariei al meu, aşa cum a făcut şi Shakespeare cu Prospero al său, deci, chiar dacă a trebuit să spun că toate au mers de minune, aveam senzaţia că tot ceea ce întocmisem cu atîta chibzuinţă era searbăd şi lipsit de viaţă. Cu deosebita ei delicateţe sufletească, Julia înţelesese tot. Era însă uşor emoţionată ca după un vis frumos, căruia în viaţa de toate zilele nu—i acordăm prea multă importanţă. În schimb, prinţesa era cufundată in gînduri. Se plimba la braţ cu Julia pe aleile luminate ale parcului, în timp ce curtea se adunase la bufetul instalat într—un pavilion. Pregătisem în acest moment lovitura cea mare, dar tu lipseai, tu lipseai, dragă Johannes. Alergam furios de colo—colo, să văd dacă toate sînt puse la punct pentru marele joc de artificii, care urma să încheie serbarea. Aruncînd o privire spre cer, am zărit licărind în noapte, deasupra Stîncii Uliilor, nourașul cel roşietic prevestitor de furtună, care lunecă uşurel, iar cînd ajunge deasupra noastră, izbucneşte deodată într—un trăsnet înspăimîntător. După cum ştii şi tu, ţinînd seama de poziţia norului, pot să calculez, cu precizie de o secundă, momentul cînd urmează să aibă loc explozia. Deoarece pînă atunci era mai puţin de o oră, m—am hotărît să mă grăbesc cu artificiile. În aceeaşi clipă mi—am dat seama că Ariei al meu începuse acea fantasmagorie, care trebuia să hotărască tot, căci am auzit corul din capela cea mică, în fundul parcului, intonînd cîntecul tău: *Ave maris stella*[19] M—am Îndreptat grabnic într—acolo. Julia şi prinţesa erau îngenuncheate afară, în faţa capelei. Nici n—am ajuns bine, cînd... dar tu lipseai, tu lipseai, dragul meu Johannes. Îngăduie—mi să păstrez pentru mine cele ce s—au întîmplat căci, vai! a rămas fără nici un efect ceea ce eu socotisem ca o capodoperă a artei mele şi am aflat ceva, ce prostul de mine nici nu bănuisem...

182

—Vorbeşte odată! exclamă Kreisler. Spune—mi tot, tot, maestre, aşa cum s—a întîmplat!

—În nici un caz, răspunse bătrînul Abraham. Ţie nu—ţi va folosi la nimic, iar pentru mine ar fi o durere sfîşietoare dacă ar trebui să—ţi mai spun că propriile mele duhuri m—au umplut de groază! „Norul — iată o idee grozavă! am exclamat eu. Să se sfîrşească toate într—o învălmăşeală nebună!" Cu aceste cuvinte am alergat spre locul de unde se trimiteau ierurile de artificii. Prinţul îmi poruncise să dau semnalul bînd totul va fi gata. Cu ochii mereu aţintiţi asupra norului ce se ridica tot mai sus deasupra Stîncii Uliilor, am calculat momentul şi am făcut semn să se înceapă. îndată, s—a adunat la locul hotărît întreaga curte, întreaga societate. După obişnuitele demonstraţii cu roţile de foc, rachetele, sferele şi alte trucuri banale, a apărut în sfîrşit monograma prinţesei, scrisă cu foc chinezesc, strălucitor; deasupra ei, însă plutea cînd sclipind tare, cînd destrămîndu—se într—o zare de lumină alba lăptoasă, numele Juliei. Clipa cea mai însemnată sosise. Am aprins focul de artificii cel mare şi, odată cu şuieratul rachetelor ce se înălţau, a izbucnit şi furtuna cu fulgere sîngerii şi tunete asurzitoare, de care s—au cutremurat şi pădurile, şi munţii. Uraganul s—a năpustit asupra parcului, umplîndu—i desişurile cu vaierele a inii de voci. Am smuls trompeta din mîinile unui muzicant, care fugea îngrozit, şi am început să trimbiţez triumfător, în timp ce salvele focurilor de artificii ţineau isonul bubuitului de tunet.

183

Pe cînd maestrul Abraham povestea acestea, Kreisler sări în picioare şi începu să umble de colo—colo prin încăpere, agitîndu—şi braţele. Pînă la urmă, nemaistăpînindu—şi entuziasmul, exclamă:

—Minunat! Splendid! În asta îl recunosc pe maestrul meu Abraham, de care sînt legat trup şi suflet!

—O, îi răspunse acesta, ştiu prea bine că îţi place tot ce este sălbatic şi înfiorător; am uitat totuşi să—ţi spun un lucru care te—ar fi făcut să cazi pradă forţelor sinistre din lumea duhurilor. Poruncisem să fie acordată harpa eoliană care, după cum ştii, e aşezată deasupra havuzului celui mare, astfel încît furtuna cînta pe acea harpă ca un organist îndrăcit. Acordurile uriaşei orgi răsunau printre vuietele uraganului şi bubuitul tunetului. Tot mai des şi mai des se învălmăşeau sunetele acelea puternice, formînd un fel de

---

[19] *Te salut stea a mării* (lat.). Compoziţie de E.T.A. Hoffmann (1803).

balet al furiilor, de un stil atît de măreţ, încît mă îndoiesc că ai putea să auzi vreodată aşa ceva intre pereţii de carton ai unui teatru! Dar, în sfirşit, după o jumătate de ceas s—a potolit totul. Luna a apărut printre nori, iar vintul nopţii a alinat cu murmurul lui spaima pădurii, şi a uscat lacrimile tufişurilor negre. Din cînd în cînd se.mai auzea doar harpa eoliană, asemenea dangătului unor clopote îndepărtate. M—a cuprins o stranie înseninare. Te simţeam atît de aproape de mine, dragul meu Joharmes, încît mi se părea că, dintr—o clipă într—altă, vei răsări în..faţa mea din mormîntul speranţelor spulberate şi al visurilor neîmplinite, şi vei cădea la pieptul meu. Atunci, în liniştea nopţii, mi—am dat dintr—o dată seama de jocul meu nesăbuit, căci voisem să rup cu forţa nodul împletit de soarta întunecată. Eram ca o fiinţă străină, o apariţie necunoscuta, ţîşniţă din sînul meu şi, străbătut de un fior de gheaţă, m—am îngrozit de mine însumi. Mi s—a părut că văd dansînd şi ţopăind prin, parc o mulţime de flăcărui tainice, dar nu erau decît slujitorii care, înarmaţi cu felinare, căutau pălăriile, perucile, podoabele de cap, spadele, încălţările şi şalurile pierdute in timpul tumultului. Am fugit, apoi m—am oprit o clipă pe podul cel mare, la intrarea în oraş, ca să mai alune o privire înapoi spre parcul care, în lumina magică a lunii, părea o grădină fermecată unde îşi încinseseră horele spiriduşi sprinţari. Deodată am auzit un glas subţirel şi piţigăiat, care aducea a scîncet de nou—născut. Am bănuit îndată o faptă mîrşavă şi m—am aplecat grabnic deasupra balustradei, descoperind la lumina lunii un pisoiaş care, agăţat de stîlp, se lupta din răsputeri ca să—ţi salveze viaţa. Probabil că cineva a vrut să înece nişte pui de pisică şi biata jivină a reuşit să iasă la suprafaţă. „În sfirşit, mi—am zis eu, chiar dacă nu e un copil, e totuşi o biată vieţuitoare care imploră salvarea cu scîncetul ei, şi datoria ta este s—o salvezi."

184

—O, bunule Just[20], unde este Tellheim[21] al tău?! exclamă rîzînd Kreisler.

—Dă—mi voie, dă—mi voie, continuă maestrul Abraham; nu—i tocmai cazul să mă compari cu Just, căci sînt mai just decît Just. Acesta a salvat un cîine, aşadar un animal pe care oricine îl tolerează bucuros în preajma sa, ba chiar de la care poţi spera să obţii şi anumite servicii plăcute ca, de pildă, să—ţi aducă vreun obiect sau să poarte după tine mănuşile, punga de tutun sau luleaua; eu insă am salvat un motan, un animal socotit de mulţi ca antipatic şi perfid; un animal socotit incapabil de sentimente frumoase şi de o prietenie sinceră; un animal care nu renunţă niciodată la atitudinea lui ostilă faţă de om. Da, am salvat un motan şi am făcut—o din pură filantropie. M—am căţărat peste balustradă şi, nu fără primejdie, m—am aplecat, am înşfăcat pisoiul care miorlăia jalnic şi l—am vîrît în buzunar. Gînd am ajuns acasă, m—am dezbrăcat în grabă şi, cum eram istovit, m—am trîntit pe pat. Dar abia am apucat să închid ochii, că m—a trezit un mieunat jalnic ce părea să vină dinspre dulapul meu de haine. Uitasem cu desăvîrşire de pisoi şi—l lăsasem în buzunar. Am eliberat jivina din temniţa ei şi, drept răsplată, m—a zgîriat atît de tare, încît mi—a umplut degetele de sînge. Era cît pe ce să azvîrl motanul pe geam, dar m—am stăpînit, ruşinat de furia mea meschină si de această sete de răzbunare, pe care nu se cade s—o simţi nici faţă de un om, şi cu atît mai puţin faţă de o biată fiinţă necuvîntătoare. În sfirşit, ca să nu mai lungesc vorba, mi—am dat toată osteneala să—l cresc pe acest motan pînă ce s—a făcut mare. Este animalul cel mai isteţ, cel mai cuminte, ba chiar aş spune cel mai lutru din lume. Îi lipsesc doar studii superioare şi de aceea m—am gîndit la tine, dragă Johannes. Sînt sigur că nu—ţi va fi de loc greu să suplineşti această lipsă şi, prin urmare, sînt hotărît să ţi—l încredinţez ţie pe motanul Murr, căci aşa l—am numit. Deşi în momentul de faţă Murr nu este încă *homo sui juris*[22], totuşi l—am întrebat dacă primeşte să intre în serviciul tău. El s a declarat mulţumit.

185

—Nu prea ai nimerit—o, maestre Abraham! îi răspunse Kreisler. Doar ştii foarte bine că preferinţele mele merg mult mai mult spre specia canină, că n—am o simpatie deosebită pentru pisici.

—Te rog foarte mult, dragă Johannes, te rog din suflet să—l primeşti pe motanul Murr, care promite atit de mult, măcar pînă ce mă voi întoarce din călătorie. În acest scop l—am şi adus cu mine; aşteaptă la uşă un răspuns favorabil. Cel puţin, du—te să—l vezi.

Cu aceste cuvinte maestrul Abraham deschise uşa. Pe ştergătoarea de paie dormea, încolăcit, un motan care putea fi numit, în felul lui, o frumuseţe. Dungile cenuşii şi negre ce—i brăzdau spatele se uneau pe cap într—o singură linie, formînd pe frunte una dintre cele mai bizare hieroglife. Coada—i

---

[20] Personaj din Lessing, *Minna con Barnhelm.*

[21] Personaj din Lessing, *Minna con Barnhelm.*

[22] Un om care e propriul său st.ăpîn (lat.).

pufoasă era, de asemenea, brăzdată de dungi şi avea o lungime cu totul neobişnuită. Veşmîntul acesta pestriţ lucea în lumina soarelui, dînd impresia că între dungile cenuşii şi cele negre mai sînt şi dîre aurii.
—Murr! Murr! îl chemă maestrul Abraham.
—Mirr! Mîrr! îi răspunse foarte desluşit motanul, sculîndu—se şi rotunjindu—şi spinarea cu o neasemuită graţie.

Totodată căscă nişte ochi verzi care scînteiau de spirit şi de inteligenţă. Cel puţin aşa afirma maestrul Abraham. iar Kreisler n—a putut să nu fie de acord că fizionomia motanului era neobişnuită, originală, că avea capul destul de mare ca să—şi însuşească ştiinţele, şi că încă de pe acum, la vîrsta asta tînără, avea mustaţa destul de albă şi de lungă ca, la nevoie, să—i dea înfăţişarea impozantă a unui înţelept elin.
—Dar cum se poate să dormi oriunde te—ai afla? îi vorbi maestrul Abraham. Aşa ai să—ţi pierzi toată vioiciunea şi ai să devii un motan posac. Spală—te frumos, Murr!

Motanul se aşează îndată pe labele de dinapoi, iar cu lăbuţele de dinainte se şterse graţios pe frunte şi pe obraji, după care scoase un „miau" voios şi sonor.

186

—Iată—l pe domnul capelmaistru Johannes Kreisler, în serviciul căruia vei intra de aci înainte, continuă maestrul Abraham.

Motanul ridică spre capelmaistru nişte ochi mari şi scînteietori, începu să toarcă şi sări pe masa care se afla lîngă Kreisler; iar de acolo, fără a mai sta mult pe gînduri, sări drept pe umărul lui, ca şi cînd ar fi vrut să—i spună ceva la ureche. Apoi sări din nou jos şi, tot continuînd să toarcă si fluturîndu—şi coada în aer, dădu ocol noului său stăpîn, de parcă ar fi vrut să facă mai îndeaproape cunoştinţă cu el.
—Pe cinstea mea! exclamă Kreisler, pînă la urmă îmi vine să cred că individul ăsta cenuşiu e înzestrat cu inteligenţă şi se trage din ilustra familie a motanului încălţat.
—Un lucru pot să spun, li răspunse maestrul Abraham, că motanul Murr este animalul cel mai plin de haz din lume, un adevărat măscărici; totuşi e cuminte şi manierat, nu ca unii cîini care te plictisesc cu *guduratul* lor insistent şi nelalocul lui.
—Privind acest motan inteligent, zise Kreisler, mă cuprinde iarăşi tristeţea că puterea noastră de cunoaştere este îngrădită într—un cerc aşa de strîmt. Cine ar putea spune, cine ar putea bănui măcar, pînă unde merg facultăţile intelectuale ale animalelor: Cînd din natură ne rămîne ceva, sau mai bine zis, totul, cu neputinţă de pătruns, avem numaidecit la îndemînă tot soiul de nume şi ne fălim cu stupida noastră ştiinţă şcolărească, nu cu mult mai mare decît lungul nasului. În felul acesta, întrebuinţînd denumirea de instinct, lichidăm şi întreaga capacitate spirituală a animalelor care se manifestă adesea atît de minunat. Aş vrea totuşi să aflu răspunsul la o singură întrebare, şi anume dacă o dată cu noţiunea de instinct, de imbold orb şi necontrolat, mai este compatibilă şi aptitudinea de a visa. Că, de pildă, cîinii au vise foarte agitate, aceasta o ştiu toţi cei care au observat cum doarme un cîine de vînătoare, în timp ce visează întîmplările petrecute în cursul vînătorii. Caută, adulmecă, mişcă din labe, ca şi cînd ar urmări un vinat, gifîie şi asudă. Despre motani care să viseze n—am auzit încă pînă acum.

187

Maestrul Abraham îşi întrerupse prietenul:
—Motanul Murr nu numai că are vise foarte vii, ci, după cum vei observa destul de uşor, cade adesea într—o dulce reverie, într—o visătoare toropeală, într—un fel de delir somnambulic, într—un cuvînt, în starea aceea ciudată, dintre vis şi realitate, care, pentru firile poetice, este socotită drept momentul zămislirii ideilor geniale. Aflîndu—se în asemenea stare, am observat de cîtăva vreme că Murr geme şi suspină într—un fel atît de ciudat, încît trebuie să—mi închipui uneori că ori este îndrăgostit, ori scrie o tragedie.

Kreisler izbucni într—un hohot de rîs sonor şi exclamă:
—Ei bine, vino atunci la mine, Murr, tu, motan înţelept, cuminte şi poetic; vom...

(M.r.p.) ...primei mele educaţii, în privinţa lunilor mele de tinereţe, mai sînt încă foarte multe de spus.

Căci este un lucru pe cît de interesant, pe atît de edificator, cinci un om înzestrat cu o inteligenţă peste cele obişnuite descrie în cele mai mici amănunte, în autobiografia sa, toate evenimentele din tinereţe, oricît ar părea ele de neînsemnate. De altfel, ar fi oare cu putinţă ca unui mare geniu să i se întîmple ceva banal? Tot ce a întreprins, sau ce nu a întreprins în copilăria sa, are cea mai mare importanţă şi aruncă o lumină vie asupra sensului profund şi a tendinţelor esenţiale a nemuritoarei sale opere. Adolescentul ambiţios, dar chinuit de îndoiala dacă îi vor ajunge puterile să—şi atingă ţelul, se simte îndată îmbărbătat

citind despre cutare sau cutare om de seamă, care, copil fiind se juca şi el de—a soldaţii, se îndopa cu dulciuri sau chiar primea şi cite o chelfăneală, cînd era obraznic, sau făcea vreo boroboaţă. „întocmai ca şi mine! întocmai ca şi mine!" exclamă încintat adolescentul şi nu se mai îndoieşte că, asemeni idolului său adorat, este şi el un mare geniu.

Unii l—au citit pe Plutarh sau, să zicem, numai pe Cornelius Nepos şi au devenit mari eroi; alţii au citit tragediile anticilor in traducere şi, pe lîngă ele, pe Calderon şi pe Shakespeare, pe Goethe şi pe Schiller şi au devenit dacă nu chiar mari poeţi, măcar buni versificatori, foarte preţuiţi de public. Tot astfel şi scrierile mele: şi ele vor trezi în pieptul vreunui tînăr motan plin de entuziasm, flacăra sublimă a poeziei. Iar dacă nobilul motan adolescent va studia pe acoperiş aventurile mele biografice[23], dacă va pătrunde sensul înalt al ideilor cuprinse în cartea pe care o ţin acuma sub gheare, atunci, cu pieptul umflat de o sublimă mîndrie, va exclama:

—Murr, divinule Murr! Tu, cel mai falnic din întreg neamul tău! Ţie, numai ţie îţi datoresc tot, numai pilda ta mă face mare!

Trebuie relevat, ca un lucru vrednic de laudă că, în educaţia pe care mi—a dat—o, maestrul Abraham nu s—a călăuzit de perimatul Basedow, şi nici n—a urmat metoda lui Pestalozzi, ci mi—a acordat libertatea deplină de a mă educa singur, în măsura în care mă conformam numai unor anumite principii normative, socotite de maestrul Abraham absolut indispensabile pentru traiul în societate, acesta însumînd toată forţa ce stăpîneşte în lume. Fără ele ar merge toate alandala şi ar ploua numai cu ghionturi şi cucuie. Totalitatea acestor principii, maestrul a numit—o politeţe naturală, spre deosebire de cea convenţională, potrivit căreia trebuie să spui „Binevoiţi a mă scuza!", cînd te îmbrînceşte vreun mitocan sau cînd te calcă cineva pe labă. S—ar putea ca această politeţe să fie necesară oamenilor, dar nu văd cum s—ar putea potrivi şi pentru neamul meu, născut liber; iar întrucît principala metodă cu care maestrul mi—a inculcat aceste principii a fost o anumită şi blestemată mlădiţă de mesteacăn, pot, pe drept cuvînt, să mă plîng de asprimea educatorului meu. Aş fi plecat do la el, dacă o înclinaţie înnăscută spre cultură superioară, nu m—ar fi legat de maestru. Cu cît mai multă cultură — cu atît mai puţină libertate! — iată un adevăr. O dată cu cultura cresc şi necesităţile, iar o dată cu necesităţile... Ei, dar tocmai de satisfacerea imediată a unor necesităţi naturale, fără a ţine seama de timp şi loc, maestrul m—a dezvăţat în primul rînd şi categoric cu ajutorul acelei mlădiţe fatale. Apoi a venit rîndul acelor pofte care, după cum m—am convins mai tîrziu, îşi au obîrşia doar într—o anumită dispoziţie sufletească anormală. Această dispoziţie ciudată care, poate, este produsă de însuşi organismul meu psihic, mă îndemna să las în părăsire laptele, ba chiar şi friptura, burate pe care mi le punea înainte maestrul, şi să sar pe masă pentru a şterpeli de acolo bunătăţile pe care le rezervase pentru el însuşi. Am simţit vigoarea mlădiţei de mesteacăn şi m—am lăsat păgubaş. îmi dau seama că maestrul avea dreptate, abătîndu—mi interesul de la asemenea lucruri, deoarece ştiu că mulţi dintre bunii mei prieteni şi tovarăşi, mai puţin educaţi şi mai puţin cultivaţi ca mine, au avut mari neplăceri din pricina aceasta, ba chiar au nimerit în cele mai tragice situaţii. Am aflat că un motan tînăr şi plin de perspective a plătit cu pierderea propriei cozi lipsa de voinţă, atunci cînd nu şi—a putut învinge pofta de a—şi vîrî botul într—o oală cu lapte. Devenind obiect de dispreţ şi de batjocură, a trebuit să se retragă în singurătate. Avea dreptate aşadar maestrul, dezvăţîndu—mă de asemenea apucături; în schimb, nu—i pot ierta că a pus piedici năzuinţelor mele spre ştiinţă şi artă.

189

Ceea ce mă atrăgea mai mult decît orice în odaia maestrului era masa de lucru, pe care se îngrămădeau cărţi, manuscrise şi tot felul de instrumente ciudate. Aş putea spune că masa lui era un fel de cerc magic care mă fascina; cu toate acestea, încercam un sentiment de teamă sacră, ce mă împiedica să—mi urmez în voie instinctul. Pînă la urmă, într—o zi, cînd maestrul lipsea de acasă, mi—am biruit teama şi am sărit pe masă. Ce voluptate să şezi astfel în mijlocul manuscriselor şi cărţilor, răvăşindu—le în voie! O, nu, nu zburdălnicia ci o nepotolită curiozitate ştiinţifică m—a îndemnat să apuc cu lăbuţele un manuscris şi să—l tot întorc cînd pe o parte, cînd pe alta, pînă ce s—a făcut ferfeniţă. Maestrul a intrat şi, văzînd cele petrecute, s—a năpustit asupra mea strigînd aceste cuvinte jignitoare: „Bestie afurisită!". Apoi mi—a tras o bătaie atît de zdravănă cu mlădiţa de mesteacăn încît, scîncind de durere, m—am ascuns sub sobă, de unde nici un fel de cuvinte prieteneşti nu m—au putut scoate toată ziua. Cred că asemenea păţanie ar

---

[23] Aluzie ironică la adresa romanului *Aventurile biografice petrecute sub craniul unei uriaşe* de Jean Paul.

fi dezvăţat pe oricine, o dată pentru totdeauna să mai dea ascultare chiar şi îndemnurilor pe care i le—a sădit natura! Dar, abia refăcut după usturimea durerilor, am sărit iar pe masă, credincios irezistibilei mele înclinaţii. Fireşte că o singură exclamaţie din partea maestrului meu, o frîntură de frază, ca de pildă: „la vezi!", era de—ajuns să mă alunge iar de acolo, astfel încît n—a mai putut fi vorba de nici un fel de studii. Cu toate acestea am aşteptat cu răbdare un moment prielnic pentru a—mi începe studiile, şi, într—adevăr, acest moment n—a întîrziat să vină. într—o zi, cînd maestrul, pregătindu—se de plecare, şi—a amintit de manuscrisul rupt, m—am ascuns aşa de bine în odaia lui, încît nu m—a putut descoperi ca să mă alunge. Cum a închis uşa, dintr—o săritură am şi fost pe masă, chiar în mijlocul hîrtiilor, fapt care mi—a produs o plăcere de nedescris. Cu o mişcare dibace a lăbuţei am deschis un tom gros ce se afla în faţa mea, ca să văd dacă îmi va fi cu putinţă să înţeleg literele. E drept că, la început, strădaniile mele au fost cu totul zadarnice; nu m—am lăsat însă, ci am tot privit în carte, aşteptînd ca vreun spirit să se pogoare asupra—mi şi să mă înveţe cititul. În timpul acestei contemplaţii am fost surprins de maestru, care se năpusti asupra mea urlînd: „Ia te uită la bestia asta afurisită!" Nu mai era nici o scăpare, de aceea mi—am lipit urechile de ceafă şi m—am ghemuit cît am putut mai bine, simţind dinainte mlădiţa pe spinare. Deodată însă maestrul s—a oprit cu mina ridicată, gata să lovească, apoi a izbucnit în rîs:

190

—Nu cumva citeai, motane? De la asta nu pot, nu vreau să te opresc. *Ian* te uită, *ian* te uită, ce dorinţă de cultură îl stăpîneşte!

Mi—a luat volumul de sub lăbuţe, s—a uitat la el şi a rîs şi mai zgomotos:

—Ce să zic, am impresia că ţi—ai făcut chiar o mică bibliotecă de referinţe, pentru că altfel nu—mi pot explica cum de a ajuns această carte pe masa mea! Ei bine, citeşte, studiază cu sîrg, dragă motane; la nevoie îţi îngădui să şi însemnezi pasajele cele mai importante cu cîte o zgîrietură uşoară.

Rostind aceste cuvinte îmi puse iarăşi în faţă cartea deschisă. După cum am aflat mai tîrziu, era lucrarea lui Knigge: *Despre relaţiile cu oamenii;* din această minunată carte am extras multă înţelepciune practică. Parcă se adresa direct sufletului meu şi, mai ales, este extrem de indicată pentru motanii care vor să joace un rol în societatea umană. După cîte sînt informat, acest aspect al cărţii a fost pînă acum cu totul trecut cu vederea, din care pricină s—a tras uneori concluzia greşită că omul ce s—ar călăuzi întocmai după regulile din această carte va trece drept un pedant rigid şi lipsit de suflet.

191

De atunci maistru nu numai că îmi tolera prezenţa pe masă, ci era chiar bucuros dacă, în timp ce lucra, săream şi mă instalam între manuscrisele din faţa lui.

Maestrul Abraham avea obiceiul să citească adesea cîte un pasaj cu glas tare. în asemenea împrejurări nu scăpăm prilejul să mă aşez în aşa fel, încît să pot privi cartea fără să—l stingheresc, ceea ce îmi era cu atît mai uşor, cu cît natura m—a înzestrat cu o privire deosebit de ageră. Astfel, comparînd cuvintele rostite cu semnele din carte, am învăţat curînd să citesc. Dacă cineva găseşte acest lucru greu de crezut, înseamnă că nu are nici cea mai mică idee despre talentul cu totul deosebit cu care am fost înzestrat de la natură. Geniile care mă înţeleg şi mă preţuiesc nu vor pune la îndoială o metodă didactică folosită poate şi de ei. Totodată nu pot trece sub tăcere nici interesantele observaţii pe care le—am făcut în legătură cu înţelegerea perfectă a limbajului omenesc. Am constatat cu toată luciditatea că, de fapt, nu ştiu cum am ajuns la această înţelegere. Se pare că observaţia respectivă este valabilă şi pentru oameni, ceea ce însă nu mă miră de loc, pentru că în anii copilăriei această specie este considerabil mai stupidă şi mai neajutorată decît noi. Chiar cînd eram încă un pisoi mititel, nu mi s—a întîmplat niciodată să—mi vîr singur degetele in ochi, să încerc să apuc focul sau lumina, sau să mănînc cremă de ghete in loc de dulceaţă de vişine, aşa cum fac de obicei copiii mici.

Cînd am ajuns să citesc în mod curgător şi să mă pătrund, zilnic, tot mai mult, de ideile altora, am simţit dorinţa irezistibilă de a pune la adăpost de uitare propriile—mi gînduri, zămislite de geniul meu. Pentru aceasta aveam nevoie însă de arta atît de grea a scrisului. Oricît de atent aş fi urmărit mîna maestrului meu în timp ce scria, nu izbuteam totuşi să surprind specificul acestui mecanism. Am studiat lucrarea bătrînului Hilmar Curas[24] — singurul manual de caligrafie pe care—l avea maestrul meu — şi era cît p—aci să ajung la concluzia că dificultatea enigmatică a scrisului nu poate fi înlăturată decît datorită manşetei pe care o purta mîna desenată pe copertă; faptul că maestrul meu scrie fără manşetă nu

---

[24] *Hilmar Curas;* profesor la gimnaziul Joachimsthal din Berlin, autorul manualului de caligrafie *Calligraphia Regia* (1714).

s—ar datora decît unei mari perfecţiuni dobîndite prin exerciţiu, asemenea dansatorului pe sîrmă care ajunge să se poată lipsi de prăjina ce—i slujeşte de balansoar. Am căutat cu înfrigurare să—mi fac rost de nişte manşete şi eram gata să rup scufia bătrînei menajere spre a o adapta la lăbuţa mea dreaptă, cînd deodată, într—una din acele clipe de inspiraţie caracteristice marilor genii, mi—a venit ideea genială care a rezolvat întreaga problemă. Şi anume, am bănuit că imposibilitatea de a ţine condeiul sau creionul, aşa cum o face maestrul, nu se datoreşte decît diferenţei de structură a mîinilor noastre, bănuială care s—a adeverit. Trebuia să inventez un alt gen de scris, potrivit cu conformaţia lăbuţei mele drepte, şi l—am şi inventat. Astfel, din organizarea specifică a individului iau naştere sisteme noi...

192

A doua mare dificultate am întîmpinat—o muind pana în cerneală. Nu reuşeam de loc să—mi feresc în timpul acestei operaţii lăbuţa, care nimerea mereu în călimară ceea ce a avut ca rezultat inevitabil că primele litere, trase mai mult cu laba decît cu pana, ieşeau cam groase şi lăbărţate. Nepricepuţii ar putea, prin urmare, considera primele mele manuscrise mai mult ca hîrtie pătată cu cerneală. Geniile însă vor descoperi fără nici o greutate pe motanul genial chiar în primele lui opere, minunîndu—se de adîncimea şi bogăţia spiritului, care ţîşnea, pentru întîia oară, dintr—un izvor nesecat. Pentru ca viitorimea să nu se sfădească într—o zi relativ la cronologia operelor mele nemuritoare, declar aici că întîi am scris romanul filozofic, sentimental şi didactic *Gîndire şi intuiţie* sau *Motanul şi cîinele.* Numai această lucrare ar fi de—ajuns ca să stîrnească vîlvă în lumea întreagă. Apoi, cu talentul meu universal, am scris o lucrare politică intitulată: *Cursele de şoareci şi influenţa lor asupra concepţiilor şi activităţii pisicimii,* urmată de o tragedie plină de inspiraţie: *Kawdallor, regele şobolanilor.* Această tragedie s—ar fi putut reprezenta de nenumărate ori pe oricare scenă, culegînd cele mai zgomotoase aplauze. Sus—amintitele producţii ale spiritului meu, plin de năzuinţe sublime, deschid Seria operelor mele complete; motivele care au prilejuit scrierea lor vor fi expuse la locul cuvenit?

193

Pe măsură ce învăţam să ţin mai bine pana şi lăbuţa nu mai mi—era mînjită de cerneala, stilul îmi devenea şi el, firește, mal atrăgător, mai elegant şi mai clar; aveam o preferinţa neta pentru almanahuri ale muzelor, am scris şi diverse lucrări amuzante, devenind foarte curînd omul senin şi amabil care sînt şi astăzi. Era cît p—aci să scriu încă de pe atunci un poem eroic în douăzeci şi patru de cînturi, dar cînd l—am terminat a ieşit altceva, fapt pentru care Tasso şi Ariost pot să mulţumească cerurilor din mormintele lor. Căci dacă de sub gheara mea ar fi ieşit într—adevăr un poem eroic, n—ar mai fi citit nimeni pe nici unul dintre ei. Am ajuns acum la...

(F.m.) ...pentru o mai bună înţelegere este necesar să se expună stimatului cititor întreaga situaţie, cu toate amănuntele şi cît se poate de clar.

Oricine a avut măcar o dată în viaţă prilejul să tragă la Imnul simpaticului orăşel Sieghartsweiler a auzit numaidecît vorbindu—se de prinţul Irenaus. Să zicem că—i comanda hangiului nişte păstrăvi, care în regiunea aceea sînt delicioşi; hangiul îi răspundea în chip neîndoios:

—Aveţi dreptate, domnule. Milostivul nostru prinţ obişnuieşte şi el să mănînce păstrăvi cu deosebită plăcere, iar eu ştiu să gătesc aceşti peşti gustoşi întocmai ca la curte.

Din cele mai noi manuale de geografie, hărţi şi buletine statistice, călătorul bine informat ştia doar atîta: că orăşelul Sieghartsweiler, împreună cu Stînca Uliilor şi toată împrejurimea, a fost de mult încorporat marelui ducat prin care călătorea acum; de aceea era plin de mirare, găsind aici un prinţ milostiv şi o curte. Lucrul acesta are următoarea explicaţie:

Prinţul Irenaus domnise într—adevăr asupra unui stătuleţ din apropierea Sieghartsweilerului şi din balconul castelului său aflat în orăşelul de reşedinţă, avea, cu ajutorul unui ochean bun, o privire de ansamblu asupra tuturor teritoriilor sale. Era deci firesc să fie în permanenţă informat de bucuriile şi necazurile ţării sale, precum şi de fericirea iubiţilor lui supuşi. În orice clipă putea şti cum merge griul Iui Peter din colţul cei mai îndepărtat al ţării, după cum putea uşor observa dacă Hans şi Kunz îşi îngrijeau destul de bine via. Se zice că în timpul unei plimbări dincolo de graniţă, prinţul Irenaus şi—ar fi pierdut ţărişoara din buzunar; însă un singur lucru este cert, că într—o ediţie nouă, prevăzută cu numeroase anexe, în care se descrie marele ducat, ţara prinţului Irenaus este trecută şi înregistrată în toată regula. Prinţul a fost scutit de osteneala cîrmuirii, alocîndu—i—se din veniturile ţării un buget destul de rotunjor, pe care urma să—l cheltuiască în plăcutul orăşel Sieghartsweiler.

194

În afară de ţărişoara lui, prinţul Irenaus mai posedase şi o frumuşică avere personală, care îi fu lăsată neatinsă, astfel că s—a văzut transferat din rangul unui mic domnitor în situaţia unui particular cu vază, care—şi putea rîndui viaţa după bunul său plac.

Prinţul avea faima unui om de mare cultură, care se interesează de Ştiinţe şi arie. La aceasta trebuie să mai adăugăm că grijile domniei îi păreau adesea o povară prea grea; ba şi—ar fi exprimat chiar în versuri dorinţa romantică de a se retrage într—o căsuţă modestă, lîngă murmurul unui pîrîu, spre a duce acolo, înconjurat de cîteva animale domestice, o viaţă idilică *procul negotiis*[25]. S—ar fi putut crede astfel că, dînd cu totul uitării rolul său de domnitor, prinţul îşi va rîndui un trai tihnit, cum îi stă în puteri s—o facă un particular înstărit şi independent. Toate acestea sînt însă departe de adevăr!

E posibil ca înclinaţia prinţului spre artă şi ştiinţă să nu fie decît o parte integrantă a vieţii de curte. Bunele maniere cer să posezi picturi şi să asculţi muzică şi ar fi rău ca legătorul de cărţi al curţii să trîndăvească în loc să înveşmînteze sîrguincios literatura cea mai recentă în aur şi piele. Dar dacă această înclinaţie este o parte integrantă a vieţii de curte, ea trebuie să dispară o dată cu declinul acestei vieţi înseşi şi nu poate constitui, ca un lucru cu o existenţă de sine stătătoare, o mîngîiere pentru pierderea unui tron sau a unui scăunel princiar, pe care eşti deprins să şezi.

Prinţul Irenaus le—a păstrat pe amîndouă — şi viaţa de curte şi înclinaţia spre arte şi ştiinţă — creînd în juru—i un vis dulce în care figura el însuşi, împreună cu anturajul său şi întregul Sieghartsweiler.

195

Şi anume, se prefăcea a fi prinţ suveran, menţinînd Întreaga curte, cu un cancelar, un colegiu al finanţelor ş.a.m.d.; conferea decoraţii ale casei sale, acorda audienţe, dădea baluri la curte, la care, de cele mai multe ori, luau parte între douăsprezece şi cincisprezece persoane, întrucît aici primirea era mult mai strictă decît la curţile cele mari; iar oraşul dovedea suficientă candoare pentru a considera toată această falsă strălucire a unei curţi fantomatice drept ceva care îi face cinste. De aceea blajinii locuitori ai Sieghartsweilerului îl intitulau pe prinţul Irenaus „preaslăvitui nostru domn", iluminînd oraşul cu prilejul onomasticii sale şi al onomasticilor membrilor familiei princiare, şi în general, se sacrificau bucuros pentru plăcerile curţii, după pilda atenienilor[26] din *Visul unei nopţi de vară* a lui Shakespeare.

Trebuie să recunoaştem că prinţul îşi juca rolul cu un patos autentic, transmiţînd acest patos şi anturajului său. Apare, bunăoară, la clubul din Sieghartsweiler, unul dintre consilierii financiari: sumbru, interiorizat, laconic. Nori grei par să plutească pe fruntea lui; cade mereu pe gînduri, apoi tresare ca un om trezit brusc. În jurul lui nimeni nu mai îndrăzneşte să vorbească tare, toţi calcă în vîrful picioarelor. Orologiul bate ceasurile nouă, consilierul sare deodată în picioare, îşi ia pălăria şi în zadar ar încerca cineva să—l mai reţină; cu un zîmbet demn şi plin de subînţeles, el declară că—l aşteaptă vrafuri de acte, că va fi nevoit să—şi sacrifice toată noaptea spre a se pregăti pentru următoarea şedinţă trimestrială a colegiului, deosebit de importantă, care va avea loc a doua zi; cu pas grăbit se îndreaptă spre ieşire, lăsînd în urma lui lumea împietrită de admiraţie faţă de uriaşa însemnătate şi greutate a funcţiei sale. Şi care—i importantul referat pe care bietul om trebuie să—l întocmească peste noapte? — Pur şi simplu au sosit facturile trimestriale pentru spălatul rufelor de la diferitele departamente — bucătărie, sufragerie, garderobă etc. şi lui îi incumbă referatul în această problemă. Oraşul îl compătimeşte pe bietul vizitiu—şef al prinţului, totuşi, în faţa patosului sublim al colegiului princiar, exclamă: „Sever, dar drept!" Potrivit instrucţiunilor primite, vizitiul in chestiune a vîndut o jumătate de trăsură, devenită inutilizabilă; dar, sub sancţiunea unei concedieri imediate, colegiul finanţelor i—a cerut să probeze în termen de trei zile unde a lăsat cealaltă jumătate, care poate mai era utilizabilă.

195

O stea, care strălucea în chip cu totul deosebit la curtea prinţului Irenaus, era doamna consilier Benzon, văduvă intre treizeci şi patruzeci de ani, odinioară de o frumuseţe impunătoare şi încă plină de farmec şi acum. Era singura persoană a cărei origine nobilă era pusă sub semnul îndoielii şi pe care prinţul o admisese totuşi, o dată pentru totdeauna, la curte. Inteligenţa pătrunzătoare a doamnei Benzon, spiritul ei vioi, înţelepciunea practică şi mai ales o anumită rezervă, atît de indispensabilă artei de a domina, nu se dezminţeau nici o clipă, astfel că ea era cea care trăgea toate sforile la această curte in miniatură. Julia, fata ei, crescuse împreună cu prinţesa Hedwiga şi doamna consilier influenţase

---

[25] Departe de treburi (lat).

[26] în piesa lui Shakespeare, şase meseriaşi distrează curtea ducelui Atenei cu un spectacol de imatori.

dezvoltarea spirituală a prinţesei în asemenea măsură încît, în cercul familiei, aceasta părea o străină, contrastînd izbitor mai ales cu fratele ei. De altfel prinţul Ignaz era blestemat să rămînă veşnic copil: era aproape cretin.

În opoziţie cu doamna Benzon, dar tot atît de influent şi amestecîndu—se tot atît de mult în chestiunile cele mai intime ale curţii princiare, deşi într—un fel cu totul diferit, se afla personajul bizar pe care ai avut prilejul, iubite cititor, să—l cunoşti în calitatea lui de magician şi de *maitre de plaisir*[27] al curţii lui Irenaus.

Împrejurările în care maestrul Abraham a nimerit în familia princiară sînt destul de neobişnuite.

Ilustrul şi răposatul părinte al lui Irenaus avea o fire blajină şi obiceiuri simple. El înţelegea că orice manifestare de putere, în loc să işte un nou avînt, mai degrabă va distruge mecanismul şubred al micului său stat. De aceea lăsase lucrurile să—şi urmeze cursul lor obişnuit. Neavînd prilej să dea dovadă de o inteligenţă sclipitoare, sau de alt har deosebit, se mulţumi să facă în aşa fel, încît toată lumea să se simtă bine în principatul lui, asigurîndu—şi faţă de străinătate o poziţie asemănătoare celei a femeilor care sînt cu atît mai ireproşabile, cu cil se vorbeşte mai puţin de ele. Iar dacă această curte mică era austeră şi ceremonioasă, în vechiul stil francon, şi dacă prinţul nu avea de loc înţelegere pentru anumite idei generoase caracteristice epocii, de vină era rigiditatea schelăriei pe care marii maeştri de ceremonii, şambelanii şi mareşalii curţii o ridicaseră cu atîta trudă şi migală in interiorul ţării. în cadrul acestei schelării se învîrtea însă o rotiţă pe care nici un maestru de ceremonii şi nici un mareşal n—ar fi izbutit vreodată s—o oprească. Această rotiţă era înclinaţia înnăscută a prinţului pentru aventură, pentru tot ce era straniu şi misterios. După pilda gloriosului calif Harun al Raşid, prinţul avea obiceiul să se travestească şi să cutreiere oraşul şi ţara cu scopul de a—şi satisface sau măcar de a—şi alimenta această înclinaţie, care se deosebea atît de puternic de celelalte tendinţe ale caracterului său. Cu asemenea prilej îşi punea pe cap o pălărie rotundă şi lua o mantie cenuşie, astfel încît toată lumea ştia îndată că prinţul nu trebuie să fie recunoscut.

197

Se întîmplă într—o zi ca, travestit astfel şi incognito, prinţul să străbată aleea ce ducea de la castel spre un loc îndepărtat, la o căsuţă singuratică, în care trăia văduva unui bucătar princiar. În clipa cînd ajunse în faţa acestei căsuţe, prinţul zări doi indivizi, învăluiţi în mantii lungi, care tocmai se strecurau afară pe uşă. Prinţul se feri din calea lor şi istoriograful casei Irenaus, după relatările căruia scriu aceste rînduri, afirmă că prinţul nu ar fi putut fi observai alunei, chiar dacă ar fi purtat în locul mantiei cenuşii cel mai sclipitor veşmînt de ceremonie, cu toate decoraţiile pe el, şi asta pentru simplul motiv că era noapte şi întuneric beznă. Cînd cei doi bărbaţi înfăşuraţi în mantii trecură încet pe lîngă el, prinţul desluşi clar următoarea convorbire:

—Frate şi excelenţă, spunea unul dintre ei, vino—ţi, te rog, în fire! Măcar de data asta nu fi măgar! Omul trebuie să plece, înainte ca prinţul să afle ceva despre el; altfel îl vom avea mereu pe capul nostru pe blestematul acela de vrăjitor, care ne va duce la pieire cu scamatoriile lui diavoleşti.

—*Mon cher frere*[28]*,* îi răspunse celălalt, potoleşte—te; cunoşti doar sagacitatea mea şi *mon savoir faire*[29]. Miine am să—i arunc cîteva monede acestui individ primejdios, şi atunci poate să—şi arate scamatoriile aiurea. Aici însă nu are voie să mai rămînă. Prinţul e şi aşa un...

198

Restul nu s—a mai putut auzi, astfel că prinţul n—a aflat ce părere avea mareşalul curţii despre el, căci chiar mareşalul şi cu fratele său, marele maestru de vînătoare, se strecuraseră din casă şi rostiseră acele fatale cuvinte. Prinţul îi recunoscuse foarte bine după glas.

E lesne de închipuit că imediat lucrul cel mai important pentru prinţ a fost să—l caute pe primejdiosul vrăjitor, pe care trebuia să—l cunoască. A bătut la uşă. Văduva a ieşit cu un sfeşnic în mînă şi văzîndu—l cu pălăria aceea rotundă pe cap şi cu mantia cenuşie, l—a întrebat cu o politeţe rece:

—Cu ce vă pot fi de folos, *monsieur?*

Cînd umbla travestit şi nu trebuia să fie recunoscut, prinţului i se spunea *monsieur.* Înălţimea—sa s—a informat de străinul care trăsese la ea şi a aflat că nu era nimeni altul decît un vestit şi iscusit scamator, posesor a numeroase certificate, concesii şi privilegii şi care intenţiona să—şi arate talentele

---

[27] Maestru organizator al distracţiilor (franc).
[28] Scumpul meu frate (franc.).
[29] Dibăcia mea (franc).

pe aceste meleaguri. Văduva i—a mai spus că l—au vizitat doi domni de la curte, pe care i—a uimit in asemenea hal cu nişte lucruri cu totul inexplicabile, săvîrşite în faţa lor, încît aceşti domni au plecat galbeni la faţă şi năuci, aproape ca ieşiţi din minţi.

Prinţul a cerut să fie condus îndată sus. Maestrul Abraham (căci nu era nimeni altul decît el) l—a primit ca pe un oaspe de mult aşteptat şi a închis uşa în urma lui.

Nimeni nu ştie ce a făcut atunci maestrul Abraham; un lucru însă este sigur: prinţul a rămas toată noaptea la dînsul, iar a doua zi dimineaţa a poruncit să se pregătească la castel un apartament pentru maestrul Abraham, în care alteţa—sa putea să pătrundă nevăzut din odaia de lucru, datorită unui coridor secret. Se mai ştie de asemenea că prinţul nu i—a mai spus niciodată mareşalului curţii *mon cher ami*[30] şi că nu i—a mai cerut niciodată marelui maestru de vînătoare să—i spună minunata poveste despre iepurele cel alb şi cu un corn în frunte, pe care el (adică marele maestru de vînătoare) nu l—a putut împuşca in cursul primei sale expediţii vînătoreşti în pădure. Asta i—a cufundat pe cei doi fraţi în atîta mîhnire şi disperare, încît peste scurtă vreme amindoi au părăsit curtea. Sigur este, în sfîrşit, că maestrul Abraham a stîrnit mirarea curţii, a oraşului şi a ţării întregi, nu numai prin fantasmagoriile sale, ci şi prin stima de care se bucura din ce în ce mai mult din partea prinţului.

199

În privinţa scamatoriilor executate de maestrul Abraham mai sus pomenitul istoriograf al curţii lui Irenaus povesteşte atîtea lucruri de necrezut, încît nu le—am putea repeta fără riscul de a pierde încrederea stimatului cititor. Performanţa pe care istoriograful o consideră drept cea mai extraordinară dintre toate, ba despre care afirmă chiar că reprezintă o dovadă de netăgăduit că maestrul Abraham are relaţii primejdioase cu forţe străine şi supranaturale, nu este totuşi altceva decît acel miraculos hocus—pocus acustic, care mai tîrziu a făcut atîta vîlvă sub denumirea de „fecioara invizibilă"; încă de pe atunci maestrul Abraham ştiuse s—o prezinte mai ingenios, mai fantastic şi mai senzaţional decît s—a făcut vreodată.

Lumea mai susţinea că şi prinţul înfăptuia împreună cu maestrul Abraham anumite operaţiuni magice; în legătură cu scopul lor, se iscase printre doamnele de la curte şi printre curteni o nostimă, neghioabă şi absurdă întrecere de presupuneri. Toţi erau de acord că maestrul Abraham îl învăţa pe prinţ să facă aur — fapt care putea fi dedus din fumul care ieşea uneori din laborator — şi că prinţul, sub îndrumarea maestrului, lua parte la tot felul de conciliabule cu spiritele, conciliabule, de altfel, foarte folositoare. Toţi erau încredinţaţi că prinţul nu—i acordă noului primar al orăşelului brevetul, şi nici măcar sobarului princiar nu—i aprobă un supliment de salariu, fără a consulta constelaţiile sau *spiritum familiarem*[31], pe nume *Agathodemon*[32].

Cînd prinţul cel bătrîn a murit şi i—a urmat la tron Irenaus, maestrul Abraham a părăsit ţara. Tînărul prinţ, care nu moştenise nimic din înclinaţia spre aventură şi mister a tatălui său, l—a lăsat să plece; curînd însă a constatat că forţele magice ale maestrului Abraham se dovediseră foarte folositoare în alungarea unui anume spirit rău care se cuibărise din cale—afară de bucuros la curţile mici. E vorba de spiritul infernal al plictisului. La asta trebuie să mai adăugăm că stima de care maestrul Abraham se bucurase la curte îl impresionase adînc pe tînărul prinţ. Uneori prinţului Irenaus i se păruse că maestrul Abraham este o făptură supranaturală, mai presus de tot ce e omenesc. Se spune că această senzaţie deosebită s—ar trage de la un moment memorabil din istoria tinereţii prinţului. Pe cînd era copil încă, a intrat, îndemnat de curiozitatea caracteristică acestei vîrste, în odaia maestrului Abraham şi a stricat prosteşte o mică maşinărie pe care bătrînul tocmai o terminase de construit cu multă trudă şi artă. înfuriat peste măsură de pozna ştrengarului princiar, maestrul Abraham i—a tras o palmă zdravănă, după care l—a dat afară din odaie, repede şi fără delicateţe. Printre lacrimi şi sughiţuri de plîns, odrasla princiară n—a putut să scoată decît două cuvinte: „Abraham... *soufflet*[33]", aşa că maestrul de ceremonii, dezolat, nu s—a încumetat să cerceteze mai adînc primejdioasa taină, pe care trebuia să aibă doar îndrăzneala s—o bănuiască.

200

Prinţul simţea o mare dorinţă să—l păstreze pe maestrul Abraham în rolul lui de principiu motor al

---

[30] Scumpul meu prieten (franc).
[31] Spiritul casei, familiei (lat.).
[25] Spiritul produselor agricole, îndeosebi al vinului, la greci.
[33] Palmă, afront (franc).

maşinăriei curţii; însă toate strădaniile lui pentru a—l aduce înapoi au fost zadarnice. Abia după acea fatală plimbare, cînd prinţul Irenaus şi—a pierdut ţărişoara şi şi—a instalat curtea himerică în Sieghartsweiler, abia atunci s—a întors şi maestrul Abraham. Nici nu se putea un moment mai potrivit, căci, afară de faptul că...

(M.r.p.) ...o întîmplare importantă care, ca să folosesc expresia biografilor plini de duh, a însemnat începutul unei epoci noi în viaţa mea.

Cititori!... Adolescenţi, bărbaţi, femei, voi toţi acei sub a căror blană bate o inimă simţitoare, voi toţi care preţuiţi virtutea şi recunoaşteţi dulcile chingi cu care ne înlănţuie natura, voi mă veţi înţelege... şi iubi!

201

Ziua fusese înăbuşitoare şi am petrecut—o dormind după sobă. În sfîrşit s—a lăsat seara şi o boare răcoroasă a pornit să sufle prin fereastra deschisă a maestrului meu. M—am deşteptat din somn cu un simţămînt fără nume, de durere şi de voluptate totodată, care îmi umplea pieptul, trezind cele mai dulci speranţe. Copleşit de acesta presimţiri m—am ridicat cu acea arcuire expresivă a şirii spinării pe care omul indiferent o numeşte „cocoaşa pisoiului". „Afară, în sînul Naturii!" mă îndemna parcă un glas tainic; ascultînd îndemnul, m—am suit pe acoperiş, hoinărind sub razele asfinţitului de soare. Deodată am auzit venind din pod nişte sunete atît de dulci, atît de tainice şi totodată atît de cunoscute şi de îmbietoare, încît m—am simţit atras ca de o forţă misterioasă şi de neînvins. Am părăsit frumuseţile naturii şi m—am strecurat printr—o lucarnă, în pod. Am zărit îndată pisică mare şi frumoasă, cu pete albe şi negre, care, aşezată într—o poziţie comodă pe picioarele de dinapoi, scotea acele chemări îmbietoare, şi începu a mă cerceta cu ochi sfredelitori. M—am oprit îndată în faţa ei şi, îmboldit de o forţă lăuntrică, am încercat să intonez şi eu melodia pe care o cînta frumoasa cu pete albe şi negre. Trebuie să mărturisesc că lucrul acesta mi—a reuşit cum nu se poate mai bine; pentru psihologii care—mi vor studia viaţa şi personalitatea, notez aici că această clipă marchează începutul încrederii în talentul meu muzical înnăscut şi, se—nţelege, o dată cu această încredere şi începutul talentului însuşi. Bălţata m—a fixat drept în ochi, a amuţit, apoi, cu un salt năprasnic, s—a năpustit, asupra mea. Eu, neaşteptindu—mă la nimic bun, i—am arătat ghearele, dar în aceeaşi clipă ea începu să strige, în timp ce lacrimi ii ţîşneau din ochi:

—Fiule, e, fiul meu, vino grabnic în labele mele! Apoi, cuprinzîndu—mă pe după gît şi strîngîndu—mă cu pasiune la piept, urmă: Da! tu eşti! Eşti fiul meu, iubitul meu copil, pe oare l—am născut fără prea multe dureri!

Eram adînc emoţionat şi ar fi fost de—ajuns acest sentiment pentru a mă convinge că bălţata era într—adevăr maică—mea; cu toate acestea am întrebat—o dacă e sigură de acest lucru.

—Ah, asemănarea asta, îmi răspunse bălţata, aceşti ochi, trăsăturile feţei, mustăţile, blana — toate, toate imi amintesc, din păcate prea bine, de infidelul ingrat, care m—a părăsit. Eşti leit tatăl tău, dragă Murr (căci aşa ţi s—a spus); nădăjduiesc însă că, împreună cu frumuseţea tatălui tău, ai moştenit şi modul blajin de a gîndi, precum şi firea blîndă a mamei tale Mina. Tatăl tău avea maniere foarte alese; pe frunte îi puteai citi o demnitate impunătoare, iar în ochii lui verzi sclipea o inteligenţă ageră, în timp ce în jurul mustăţii şi pe obraji îi juca un zîmbet fermecător. Aceste avantaje fizice, precum şi mintea lui vioaie şi uşurinţa plină de eleganţă cu care prindea şoareci mi—au cucerit inima... Curînd însă a ieşit la iveală caracterul lui de tiran neînduplecat, pe care a ştiut atîta vreme să—l ascundă... Sînt cuprinsă şi acum de oroare, amintindu—mi că îndată după naşterea ta, tatăl tău a fost stăpînit de pofta nesăbuită de a te mînca, pe tine şi pe fraţii tăi.

202

—Dragă măicuţă, i—am întrerupt eu vorba, dragă măicuţă, nu trebuie să condamni aşa, fără nici o rezervă, această înclinare. Poporul cel mai cult din lume a atribuit neamului zeilor pofta ciudată de a—şi mînca odraslele; dar, după cum a putut fi salvat un Jupiter, tot astfel am scăpat şi eu![34]

—Nu te înţeleg de loc, fiule, răspunse Mina. Am impresia că vorbeşti prostii, sau, poate, vrei cumva să—ţi aperi părintele. Nu fi nerecunoscător faţă de mine, căci ai fi fost sfîşiat şi înghiţit, fără îndoială, de acel tiran sîngeros, dacă nu te—aş fi apărat vitejeşte cu aceste gheare ascuţite, dacă nu te—aş fi scăpat de urmăririle acestui barbar, ascunzîndu—te cînd în pivniţă, cînd în pod, cînd în grajd... Pînă la urmă tatăl

---

[34] Legenda spune că titanul Cronos, tatăl lui Jupiter, obişnuia să-şi înghită copiii, de teamă ca aceştia să nu-i ia locul.

tău m—a abandonat şi de atunci nu l—am mai văzut niciodată. Şi totuşi inima mea mai bate încă pentru el!... Era un motan chipeş!... Datorită prestanţei şi manierelor sale distinse, mulţi îl luau drept un conte, aflat in trecere prin aceste meleaguri... Am crezut apoi că voi putea duce o viaţă liniştită în cercul restrîns al familiei, îndeplinindu—mi datoriile de mamă, dar a trebuit să primesc încă o lovitură groaznică... Într—o zi, întorcîndu—mă acasă dintr—o scurtă plimbare, m—am pomenit că atît tu, cît şi toţi fraţii tăi aţi dispărut... O bătrînă descoperise în ajun adăpostul meu şi rostise fel de fel de vorbe fatale, pomenind de aruncat in apă şi alte asemenea grozăvii. În sfîrşit! E o fericire neaşteptată că tu, fiule, ai fost salvat. Vino, dragul meu, să te mai strîng o dată la piept!...

Bălţata mea măicuţă mă mîngîie cu gingăşie, după care se interesă amănunţit de condiţiile mele de viaţă. I—am povestit totul, fără a uita să pomenesc de studiile mele superioare şi de felul în care am izbutit să le fac.

203

Mina păru însă mai puţin impresionată decît era de aşteptat de calităţile excepţionale ale fiului ei. Da, mi—a dat a înţelege destul de clar că eu, cu toată inteligenţa mea extraordinară am apucat, în ce priveşte cultura, pe o cale greşită, care mă poate duce la pierire. M—a prevenit, mai ales, să nu cumva să—i arăt maestrului Abraham cunoştinţele mele profunde, căci bătrînul va căuta să tragă numai foloase de pe urma lor, pe mine ţinîndu—mă însă în cea mai apăsătoare robie.

—E adevărat, vorbi Mina, eu nu mă pot lăuda că am cultura ta; în schimb, am aptitudini naturale şi anumite talente foarte plăcute, cu care m—a înzestrat firea. Printre ele voi aminti, de pildă, puterea de a scoate scîntei din blana mea, atunci cînd sînt mîngîiată. Şi totuşi, cîte neplăceri nu mi—a pricinuit pînă acum chiar acest talent ! Copiii şi adulţii m—au tot pipăit pe spate de dragul acestui foc de artificii, spre marea mea plictiseală; iar atunci cînd săream jos ca să scap, sau îmi arătam ghearele, eu, o fiinţă sfioasă şi sălbatică, trebuia să mă las ocărită, ba chiar şi bătută, îndată ce maestrul Abraham va afla că ştii să scrii, va face din tine, dragul meu Murr, copistul său; şi atunci, lucrul la care te—ai înhămat acum numai din propriul tău imbold ţi se va cere ca o obligaţie.

Mina îmi spuse încă multe lucruri privitoare la relaţiile mele cu maestrul Abraham, precum şi unele privitoare la educaţia mea. Abia mai tîrziu mi—am dat seama că ceea ce luasem la început drept dispreţ faţă de ştiinţă era o dovadă a marii înţelepciuni practice a bălţatei.

Am aflat că Mina trăia în condiţii destul de grele la o bătrînă din vecinătate şi că adesea nu găsea cu ce să—şi potolească foamea. Faptul acesta m—a impresionat profund; am simţit că în pieptul meu dragostea filială se trezeşte cu violenţă şi, aducîndu—mi aminte de frumosul cap de scrumbie care—mi rămăsese de la cină, am hotărît să i—l ofer iubitei mele mame, pe care o găsisem în chip atît de neaşteptat.

Dar cine ar putea măsura nestatornicia inimii acelora care rătăcesc sub clarul de lună!... De ce oare destinul nu ne—a făcut imuni faţă de jocul năprasnic al pasiunilor fatale!...

De ce sîntem nevoiţi — biete trestii tremurătoare — să ne îndoim sub furtunile vieţii?... O, soartă vitregă!... O, apetit, numele tău este motan![35]... Cu capul de scrumbie în gură, m—am căţărat pe acoperiş aidoma unui *pius* Aeneas[36] şi mă pregăteam să intru pe lucarnă... în clipa aceea am fost cuprins de o stare, care, în mod paradoxal, înstrăinîndu—mă de eul meu, a dat totodată în vileag eul meu adevărat. Cred că m—am exprimat clar şi precis, astfel încît oricine va putea recunoaşte în descrierea stării mele ciudate pe psihologul a cărui privire pătrunde în abisurile sufleteşti... Dar, să—mi urmez vorba!

204

Senzaţia aceasta stranie, ţesută din poftă şi dezgust, mi—a obnubilat mintea... m—a copleşit... mi—a frînt puterea de rezistenţă, într—un cuvînt: am mîncat capul de scrumbie!

Cu groază am auzit—o pe Mina mieunînd şi strigîndu—mă pe nume... Cuprins de remuşcări şi copleşit de ruşine am sărit înapoi în odaia maestrului meu şi m—am vîrît sub sobă. Acolo, m—au torturat cele mai Înfiorătoare vedenii. O vedeam pe Mina, pe bălţata mea mamă regăsită, (abandonată, nemîngîiată, jinduind la hrana făgăduită şi aproape gata să leşine de foame... Ah! vîntul care geme în horn rosteşte numele Minei!... Mina, Mina! foşnesc hîrtiile maestrului meu; Mina, Mina! scîrţîie şubredele scaune de nuiele; Mina! se tînguie uşa sobei, sfîşiindu—mi sufletul... Am hotărît s—o invit pe

---

[35] Parafrazare după cuvintele lui Hamlet: „Ţi-e numele femeie, slăbiciune!" (Actul I, scena 2.).

[29] Piosul Aeneas (lat.). Aeneas,erou troian legendar, a fost cîntat de Homer pentru simţămintele lui pioase şi pentru înţelepciunea sa.

biata Mina să împartă cu mine măcar laptele de la micul dejun. La gîndul acesta m—am simţit cuprins de o pate sufletească aidoma răcorii odihnitoare a umbrei! Mi—am lăsat urechile pe spate şi am adormit...

Voi, suflete sensibile, care mă înţelegeţi atît de bine, vă daţi seama, dacă sînteţi cu adevărat nişte motani cumsecade, şi nu nişte măgari, că această furtună din pieptul meu trebuia să—mi limpezească cerul tinereţii, asemeni unui uragan binefăcător care, împrăştiind norii negri, face să apară un peisaj luminos şi împrospătat. O, deşi la început capul de scrumbie mă apăsa pe suflet, am învăţat totuşi să înţeleg ce înseamnă pofta şi că e o crimă să te împotriveşti naturii—mume. Fiecare să—şi caute singur capul de scrumbie şi să nu se substituie iscusinţei celorlalţi care, minaţi de cuvenitul apetit, şi—l vor găsi pînă la urmă pe al lor.

205

Închei acest episod clin viaţa mea, episod care...

(F.m.)... nu există nimic mai neplăcut pentru un istoriograf sau un biograf decît — ca şi cum ar călări un mînz sălbatic — să fie silit să sară încoace şi încolo prin hăţişuri, căutînd zadarnic un drum bătut. Aşa i se înlîmplă, iubite cititor, aceluia care s—a apucat să aştearnă pe hârtie cele ce a putut afla despre viaţa extraordinară a capelmaistrului Kreisler. Aş fi vrut bucuros să înceapă cu următoarele cuvinte: în micul orăşel N. sau, să zicem, B. ori K., şi anume în lunea după Sfînta Treime a anului cutare, sau de Paşte, Johannes Kreisler a văzut lumina zilei. De o asemenea frumoasă ordine cronologică nu poate fi însă vorba, întrucît nefericitul biograf nu dispune decît de date fragmentare ce i—au fost transmise oral şi pe care este silit să le prelucreze fără întârziere, spre a nu le uita cu desăvîrşire. În ce împrejurări a avut loc această transmitere a datelor, vei afla, iubite cititor, încă înainte de sfirşitul cărţii şi atunci, poate vei fi mai îngăduitor faţă de structura rapsodică a ansamblului sau, poate, cu tot aspectul său fragmentar, vei găsi că un fir conducător uneşte vădit toate părţile componente.

În clipa de faţă nu mai este de povestit altceva decît faptul că, într—o seară frumoasă de vară, scurtă vreme după ce prinţul Irenaus s—a stabilit în Sieghartsweiler, prinţesa Hedwiga şi Julia se plimbau prin parcul castelului. Razele asfinţitului învăluiau pădurea cu o maramă aurie. Nu fremăta nici o frunză. Copacii şi tufişurile aşteptau cu răsuflarea oprită mîngîierea vîntişorului de seară. Liniştea nu era întreruptă decît de vuietul pîrîului, spumegînd pe albia lui de prundiş alb. Braţ la braţ, cele două fete păşiră in tăcere pe cărările dintre straturile de flori şi trecură podeţele aruncate peste nenumăratele cotituri ale pîrîului, pînă ce ajunseră în marginea parcului, la iazul cel mare în care se oglindeau ruinele pitoreşti ale depărtatei Stânci a Uliilor.

—Cît e de frumos! exclamă Julia, din adîncul inimii.

—Hai să intrăm în coliba pescarilor, propuse Hedwiga. Soarele dogoreşte încă prea puternic; de altfel, dinăuntru, prin fereastra de la mijloc, priveliştea este şi mai frumoasă, căci împrejurimile formează de acolo o vedere cu planuri multe, ca un adevărat tablou.

206

Julia o urmă pe prinţesă care, îndată ce intră şi aruncă o privire pe fereastră, îşi exprimă regretul că nu are la îndemînă creion şi hîrtie pentru a desena peisajul în acea lumină „picantă" cum o numea ea.

—Aproape că te invidiez pentru iscusinţa cu care poţi desena copaci, tufişuri, dealuri şi lacuri imitînd atît de bine natura, zise Julia. Dar eu, chiar dacă aş putea desena tot atît de frumos ca tine, n—aş izbuti să redau niciodată un peisaj după natură, ba chiar cu atît mai greu, cu cît priveliştea ar fi mai frumoasă. Copleşită de bucurie şi de încîntarea contemplării n—aş mai fi în stare să mă apuc de lucru.

La aceste cuvinte ale Juliei, chipul prinţesei se lumină de un anumit zîmbet care, la o fată de şaisprezece ani, îţi putea da de gîndit. Maestrul Abraham, în felul lui ciudat de a se exprima, era de părere că asemenea joc al muşchilor feţei se poate compara cu vîrtejurile de la suprafaţa apei cînd în adîncuri se petrece ceva primejdios... Oricum, destul e că prinţesa a zîmbit; însă în clipa cînd îşi întredeschise buzele trandafirii spre a—i răspunde blîndei Julia, cea nepriceputâ în artă, răsunară în preajmă acorduri alit de puternice şi atît de violente, încît cu greu puteai bănui că instrumentul ar fi o chitară obişnuită.

Prinţesa amuţi şi amîndouă fetele ieşiră în grabă din coliba pescărească.

Răsuna melodie după melodie, legate prin cele mai ciudate treceri, prin cele mai neobişnuite acorduri. Din cînd in cînd se auzea o voce sonoră de bărbat, care, ori părea că epuizează toată dulceaţa cîntecului italian, ori — întrerupîndu—se dintr—o dată — ataca o melodie gravă şi sumbră, însoţind—o ba de un recitativ, ba de cuvinte puternic accentuate.

Se auzea zgomotul iscat de acordatul chitarei, apoi cîteva acorduri întrerupte brusc... iar acordatul chitarei... din nou cuvinte violente, rostite cu mînie... apoi melodii... şi iarăşi acordatul instrumentului.

Curioase să—l vadă pe acel ciudat virtuoz, Hedwiga şi Julia se apropiară pe furiş, tot mai mult, pînă ce zăriră un bărbat îmbrăcat în negru, aşezat cu spatele spre ele, pe un colţ de stîncă, la marginea lacului, cufundat în muzica şi vorbele lui.

207

Tocmai îşi acordase chitara într—un fel cu totul neobişnuit; încercă doar cîteva acorduri, apoi exclamă:

—Iar am greşit... sunetul nu—i pur... cînd cu o comă prea jos, cînd cu o comă prea sus! Apoi, desprinzînd instrumentul din panglica albastră atîrnată pe umăr, îl luă cu amîndouă mîinile şi, ţinîndu—l în faţa lui, vorbi astfel: Spune—mi, încăpăţînat—o, unde sălăşluieşte cu adevărat muzicalitatea ta, în ce ungher al tău s—a ascuns gama cea pură, sau, poate vrei să te răzvrăteşti împotriva maestrului tău, susţinînd că urechea i—a fost strivită pe nicovala gamei temperate şi că enarmonia lui nu—i decît o farsă copilărească? Am impresia că—ţi baţi joc de mine, deşi am mustaţa tunsă mai frumos decît cea a maestrului Stefano Pacini, *detto il Veneziano*[37], care a sădit în tine harul armoniei, rămas pentru mine o taină de nedezlegat! Şi acum află, drăguţă, că dacă într—adevăr nu vrei cu nici un chip să îngădui dualismul în unison al lui *Gis* şi *As* sau *Cis* şi *Des*[38] sau mai degrabă al tuturor celorlalte tonuri, apoi am să te dau pe mîna a nouă meşteri nemţi, care te vor mustra şi te vor domestici cu vorbe enarmonice. Şi te rog să nu te arunci în braţele lui Stefano Pacini al tău şi să nu cauţi să ai întotdeauna ultimul cuvînt, ca o femeie cicălitoare. Nu cumva ai atîta trufie şi obrăznicie ca să—ţi închipui că toate acele duhuri ale frumuseţii, care sălăşluiesc în tine, nu ascultă decît de vraja irezistibilă a acelor magicieni dispăruţi de mult de pe faţa pămîntului, şi că în mîinile unui laş...

Tăcu dintr—o dată, sări în picioare şi dus pe gînduri, privi în adîncul lacului. Fetele, urmărind cu uimire purtarea lui ciudată, stăteau pironite locului după tufiş; abia mai îndrăzneau să răsufle.

Străinul întrerupse din nou tăcerea:

208

—La drept vorbind, chitara e instrumentul cel mai păcătos, cel mai imperfect din cîte se află pe lumea asta, bun de pus doar în mîna păstorilor amorezaţi, atunci cîndau pierdut muştiucul fluierului. Altfel le place mai degrabă să sufle din răsputeri în fluier, trezind ecoul cu dulci răgete de dor şi melodii de jale adresate Emmelinelor[39], care—şi mînă undeva în munţi văcuţele, în pocnetele vesele ale biciurilor cu şfichiu. O, Doamne! învaţă—i pe păstorii aceia care „suspină jalnic, mugind după drăguţa lor"[40], că acordul se compune numai din trei sunete şi este răsturnat de lovitura de pumnal a septimei, şi pune—le chitara în mîini! Însă unor bărbaţi cu erudiţie şi cultură, cercetători ai înţelepţilor elini şi la curent cu ce se petrece la curtea de la Pekin sau de la Nankin, dar care habar n—au de păstorit şi oierit, ce poate să le pese de suspine şi zdrăngănit de strune?... Laşule, ce te—ai apucat să faci? Adă—ţi aminte de răposatul Hippel care spunea că atunci cînd vede un bărbat dînd cuiva lecţii de clavir are impresia să respectivul ar fierbe nişte ouă., iar tu te—ai apucat de zdrăngănit la chitară... Laşule!.. La dracu!

Cu aceste cuvinte, străinul azvîrli instrumentul în tufiş şi se depărta cu paşi repezi, fără să le fi zărit pe fete.

—Ei, întrebă Julia rîzînd, ce spui, Hedwiga, de apariţia asta fantastică? De unde o fi venind omul acesta ciudat, care întii vorbeşte atît de frumos cu chitarei lui, ca apoi s—o arunce cu dispreţ, ca pe o cutie stricată?

—E o greşeală, spuse Hedwiga, cuprinsă de o mînie subită care—i coloră obrajii palizi, mare greşeală că parcul nu este închis şi că poate intra în el orice străin.

—Vrei să spui că ar fi bine ca prinţul să interzică în mod egoist locuitorilor din Sieghartsweiler şi tuturor drumeţilor care trec pe aici tocmai colţişorul cel mai pitoresc din întreaga regiune? Nu pot crede că ai dori asta cu tot dinadinsul!

—Dar nu—ţi dai seama, continuă prinţesa şi mai tulburată, ce primejdie reprezintă asta pentru noi? De cîte ori nu ne plimbăm singure, ca astăzi, departe de toţi slujitorii, în cele mai retrase colţuri ale parcului!

---

[37] Zis veneţianul (ital.).

[38] E vorba de diferenţa dintre gama pură şi cea temperată. În tot acest pasaj, E.T.A. Hoffmann, romantic, pledează pentru prima.

[39] Emmeline, personajul principal din opera *O familie elveţiană* (1809) de Joseph Weigl.

[40] Cuvinte citate adesea de Hoffmann, din comedia *Cum vă place* de Shakespeare. (Actul II, scena 7.)

Dacă într—o zi vreun răufăcător...
209
—Nu cumva, o întrerupse Julia pe prinţesă, te temi că dintr—un tufiş poate să apară vreun uriaş din basme, sau cine ştie ce cavaler—brigand fabulos, care o să ne răpească şi să ne închidă în castelul lui? într—adevăr, de asia să ne ferească Dumnezeu! încolo, îţi mărturisesc că o mică aventură, aici, în pădurea aceasta romantică, nu mi—ar displăcea de loc. Mă gîndesc la piesa lui Shakespeare *Cum vă place,* pe care mama multă vreme nu ne—a lăsat s—o citim si pe care, pînă la urmă, ne—a citit—o Lothario. Ce zici, ai avea ceva împotrivă să joci puţin rolul Celiei, in timp ce eu aş fi credincioasa ta Rosalinda? Ce facem cu virtuosul nostru necunoscut?
—Ah! răspunse prinţesa, tocmai acest necunoscut... Poţi să—ţi închipui, Julia, că figura şi vorbele lui ciudate au trezit în mine o groază inexplicabilă? Mă înfior şi acum şi simt că mă copleşeşte o stare ciudată şi în acelaşi timp înfricoşătoare. Undeva în adîncurile sufletului meu, se trezeşte parcă o amintire, care se zbate zadarnic să se facă mai desluşită. L—am mai văzut pe acest om în nişte Împrejurări groaznice, care mi—au sfîşiat inima — poate că a fost numai un coşmar a cărui amintire am păstrat—o în mine; destul că omul acesta, cu purtarea şi vorba lui ciudată, mi s—a părut o fantomă primejdioasă, care poate voia să ne atragă în mrejele vreunei vrăjitorii nefaste.
—Ce închipuiri! exclamă Julia. În ce mă priveşte, eu transform fantoma cea neagră cu chitara în *monsieur* Jacques, sau chiar in onestul Tocilă, a cărui filozofie sună cam în acelaşi fel ca şi cuvintele străinului. Lucrul de căpetenie însă este să salvăm bietul instrument, pe care barbarul acela l—a azvîrlit cu atîta duşmănie în tufiş.
—Pentru numele lui Dumnezeu, o, Julia, ce ţi—a venit ! exclamă prinţesa.

Dar, fără a o lua în seamă, Julia se vîrî printre tufe şi peste cîteva clipe se întoarse triumfătoare, ţinînd în mîini chitara, pe care o aruncase străinul.

Biruindu—şi sfiala, prinţesa privi cu băgare de seamă instrumentul: forma neobişnuită îi arăta îndeajuns vechimea, chiar dacă nu ar fi fost confirmată de anul şi nomele meşterului său, ceea ce se putea citi clar prin gaura de rezonanţă. Într—adevăr, pe fundul chitarei erau săpate următoarele cuvinte: Stefano Pacini *fec.*[41] *Venez.* 1532.

210

Julia nu se putu stăpîni să nu scoată cîteva acorduri din instrumentul acela atît de graţios, şi aproape că se sperie de puterea sunetului ce ieşea dintr—un obiect atît de mic.
—Ce frumos, ce frumos! exclamă ea şi continuă să cînte. Întrucît era obişnuită să se slujească de chitară doar ca
să se acompanieze, era firesc să fie ispitită să cînte şi din gură, ceea ce şi făcu, continuîndu—şi plimbarea. Prinţesa o urma în tăcere. Cînd Julia se opri, Hedwiga îi spuse:
—Te rog, mai ciută din instrumentul acesta fermecat, poate vei izbuti să alungi în infern duhurile cele rele, care au vrut să pună stăpînire pe mine.
—Duhurile tale rele să ne lase în pace şi să nu se apropie niciodată de noi, îi răspunse Julia; dar de cîntat voi mai cînta, pentru că nu m—am aşteptat să dau vreodată peste un instrument de care să mă slujesc atît de uşor şi care să—mi placă atît de mult. Mi se pare chiar că şi vocea mea sună mai frumos ca oricînd.

Începu să cînte o canţonetă italiană, complicînd melodia cu tot felul de melisme, rulade şi capricii şi lăsînd să curgă în voie toată bogăţia de sunete ce purta în suflet.

Dacă prinţesa se speriase văzîndu—l pe străin, apoi Julia înmărmuri ca o stană de piatră, zărindu—l deodată în faţa ei, tocmai cînd voia să cotească într—o alee laterală.

Străinul, în vîrstă de vreo treizeci de ani, era îmbrăcat in negru, după ultima modă. Veşmintele sale nu aveau nimic deosebit în sine, cu toate acestea întreaga lui înfăţişare producea o impresie ciudată, stranie. Deşi hainele îi erau foarte curate, totuşi se observa la ele o anumită neglijenţă, care părea să vină, nu atît din lipsa de îngrijire, cit mai degrabă din faptul că străinul fusese nevoit să facă o călătorie la care nu se aşteptase şi cu care îmbrăcămintea sa nu era potrivită. Stătea în faţa lor cu haina desfăcută, cu eşarfa de la gît abia înnodată, cu ghetele atît de prăfuite că abia se mai zăreau cataramele de aur. Pentru a se feri de soare, îşi îndoise în chip extravagant pe ceafă borul tricornului care, după cum se ştie, se poartă numai subsuoară. Desigur că—şi croise drum prin desişul cel mai adînc al parcului, pentru că păru—i negru,

---

[41] *Fec,* prescurtare de la *fecit* - a făcut (lat.).

răvăşit, era plin de ace de brad. Aruncă o privire scurtă asupra prinţesei, apoi ochii lui mari şi negri, lucind de un foc lăuntric, se opriră îndelung asupra Juliei; asta făcu să crească starea de confuzie a fetei într—atît, încît — cum i se întîmpla de obicei în asemenea împrejurări — ochii i se umplură de lacrimi.

211

—Aşadar, rosti străinul cu o voce blîndă şi caldă, aşadar, sunetele acestea divine amuţesc în prezenţa mea, prefăcîndu—se în lacrimi?

Luptîndu—se din greu ca să—şi biruie impresia pe care străinul o iscase la început asupra ei, prinţesa îl privi cu trufie si vorbi pe un ton aproape tăios.

—Mărturisesc că apariţia dumneavoastră ne surprinde, domnule! La ora aceasta prezenţa unor străini în parcul princiar este destul de neaşteptată. Eu sînt prinţesa Hedwiga.

În clipa cînd prinţesa începuse să vorbească, străinul se întorsese brusc spre dînsa, privind—o drept în ochi; expresia feţei lui se schimbase însă. Dispăruse aerul de nostalgie, dispăruse orice urmă de emoţie; un zîmbet strîmb sublinia şi mai mult expresia de ironie amară şi amuzată, aproape burlescă.

Prinţesa se opri la jumătatea cuvîntului, ca străbătută de un curent electric; se roşi toată şi—şi plecă privirea în pămînt.

Străinul avea aerul că vrea să spună ceva, dar în aceeaşi clipă Julia îl întrerupse:

—Vai ce prostuţă sînt să mă sperii în aşa hal şi să plîng ca un copil, prins cu degetul în borcanul de dulceaţă! Da, domnule, comparaţia este potrivită — m—am înfruptat din ceva, m—am înfruptat din cele mai dulci sunete ale chitarei dumneavoastră. Chitara poartă toată vina, dar şi curiozitatea noastră. V—am auzit cînd aţi vorbit atît de frumos cu ea, v—am urmărit şi atunci cînd aţi aruncat—o în tufiş cu atîta mînie, încît a scos un geamăt sonor; da, am văzut şi asta. Am simţit ca un cuţit în inimă, nu m—am putut stăpîni şi am intrat în tufiş ca s—o scot de—acolo. Şi apoi, ştiţi cum sînt fetele, am zdrăngănit puţin pe strune şi am simţit că instrumentul se potriveşte atît de bine cu mina mea, încît n—am mai putut să—l las. Vă rog să mă iertaţi, domnule, şi să binevoiţi a—l primi înapoi.

212

Cu aceste cuvinte Julia îi întinse chitara.

—E un instrument de o sonoritate rară, spuse străinul. E de pe timpuri, numai că în mîinile mele neputincioase — dar ce spun — mîini! Minunatul duh al armoniei care este prietenul acestui instrument, trăieşte şi în pieptul meu, e însă încătuşat, ca o crisalidă în gogoaşa ei. Dar din pieptul dumneavoastră, domnişoară, el îşi ia liber zborul spre slăvile de lumină ale cerului, scînteind în mii de culori, asemenea unui fluture strălucitor. Ah, domnişoară ! În timp ce aţi cîntat, toată durerea nostalgică a iubirii, tot farmecul visurilor dulci, tot dorul şi nădejdea unei inimi îndrăgostite pluteau peste păduri, ca să cadă apoi ca o rouă înviorătoare în cupa florilor înmiresmate şi în pieptul privighetorilor, amuţite pentru a vă asculta. Păstraţi deci chitara aceasta, căci numai dumneavoastră sînteţi stăpînă pe farmecul ce sălăşluieşte într—însa...

—Dumneavoastră aţi aruncat această chitară, spuse Julia, roşindu—se.

—E adevărat, răspunse străinul, apucînd cu un gest pătimaş chitara şi strîngînd—o la piept. E drept că am aruncat—o, dar acum o primesc înapoi sfinţită şi n—o voi mai lăsa din mîini niciodată.

Dintr—o dată faţa străinului luă iar acea expresie de mască bufonă şi cu un ton foarte tăios rosti:

—Preaonorate doamne, destinul sau demonul meu cel rău mi—a jucat o festă foarte urîtă, făcîndu—mă să apar în faţa domniilor—voastre *ex abrupto*[42], cum spun latinii şi alte feţe cinstite... Prinţesă, vă implor, în numele cerului, să aruncaţi o privire asupra înfăţişării mele; după felul cum sînt îmbrăcat puteţi deduce că sînt un drumeţ care a pornit într—o călătorie lungă... Vai, aveam chiar de gînd să trec prin Sieghartsweiler şi să depun în oraşul acesta frumos măcar cartea mea de vizită... Preaonorată prinţesă! Să nu vă închipuiţi că mi—ar lipsi relaţiile: aflaţi că mareşalul curţii părintelui domniei—voastre mi—a fost prieten intim. Sînt încredinţat că de m—ar vedea aici m—ar strînge la pieptul lui şi, oferindu—mi să prizez tabac, mi—ar spune înduioşat: „Aici sîntem între noi, dragul meu, aici pot să las frîu liber inimii şi tuturor simţămintelor mele". Aş fi obţinut o audienţă la înălţimea—sa prinţul Irenaus şi v—aş fi fost prezentat prinţesa. V—aş fi fost prezentat în aşa chip, încît pot paria, cu toate acordurile mele de septimă contra unei palme, că v—aş fi cîştigat bunăvoinţa! Dar vai! Spre nefericirea mea eternă, iată—mă silit să mă prezint aici, în locul cel mai nepotrivit, între lacul raţelor şi

---

[42] Brusc(lat.)

băltoace pline de broaşte! O, Doamne! de—aş putea măcar să fac vreo vrajă, de—aş putea ca această nobilă cutie de scobitori (străinul scoase o asemenea cutie din buzunarul vestei) s—o prefac *subilo*[43] intr—un falnic curtean al casei Irenaus, care să mă ia sub aripa lui şi să spună: „înălţimea—voastră, aveţi în faţa domniei—voastre pe cutare şi cutare". Dar aşa! *Che far, che dir.*[44]

Îndurare, îndurare, o, prinţesă! O, doamnelor! O, domnilor! Rostind aceste cuvinte, străinul căzu la picioarele prinţesei şi începu să cînte cu glas strident: *Ah, pieta, pieta, Signora.*[45]

213

Prinţesa o prinse repede de braţ pe Julia şi amîndouă o apucară la fugă strigînd:

—E un nebun! un nebun scăpat din ospiciu!

Cînd ajunseră la pavilionul de vară, cele două fete întâlniră pe doamna consilier Benzon şi—i căzură, gîfîind, în braţe.

—Pentru numele lui Dumnezeu, ce s—a întimplat? Ce înseamnă fuga asta nesăbuită?

Trăgîndu—şi cu greu răsuflarea, prinţesa abia putu bolborosi cîteva cuvinte din care reieşea că au fost atacate de un nebun. Julia, care se liniştise, povesti calm cele petrecute, încheind cu părerea că străinul nu trebuie considerat nebun ci mai degrabă un poznaş ironic, un fel de *monsieur* Jacques, bun pentru o comedie în decorul pădurii din Ardeni.

Doamna consilier Benzon ceru să i se mai povestească o dată întreaga întîmplare, interesîndu—se de cele mai mici amănunte, insistînd să afle cum era înfăţişarea străinului, mersul lui, gesturile, felul de a vorbi ş.a.m.d.

—Da! exclamă doamna consilier, în sfîrşit. Da, nu mai încape nici o îndoială: el este, nu poate fi nimeni altul decît el!

214

—Cine? cine e? întrebă cu nerăbdare prinţesa.

—Linişteşte—te, dragă Hedwiga, îi răspunse doamna Benzon. Nu era nevoie să fugi cu sufletul la gură. Acest străin, care ţi s—a părut atît de primejdios, nu—i cîtuşi de puţin nebun. Oricît de neplăcută şi nepotrivită a fost gluma pe care şi—a îngăduit—o cu purtarea lui barocă, totuşi cred că ai să te împaci cu el.

—Niciodată! exclamă prinţesa. Nu vreau să—l mai văd niciodată pe acest măscărici incomod.

—Ehei, Hedwiga, rîse doamna Benzon, ai fost într—adevăr inspirată, alegînd cuvîntul „incomod". După toate cele ce s—au petrecut se potriveşte mai bine decît ai putea crede sau bănui.

—Eu, dragă Hedwiga, nu pricep de loc de ce eşti atît de furioasă pe acest străin, zise Julia. În purtarea lui smintită şi în cuvintele lui fără şir, era totuşi ceva care m—a impresionat profund şi nicidecum neplăcut.

—Ai noroc că poţi fi atît de calmă şi atît de senină, răspunse prinţesa cu lacrimi în ochi. Eu însă simt că ironia acestui individ înspăimîntător îmi sfîşie inima! Spune—mi, Benzon, cine—i, cine—i nebunul?

—În două cuvinte am să vă explic tot, răspunse doamna consilier. Acum cinci ani...

(M.r.o.) ...m—am convins că în adîncurile sufleteşti ale unui poet adevărat poate sălăşlui şi pietate filială, şi compasiune faţă de greutăţile semenilor săi.

O anumită melancolie m—a silit să caut singurătatea, aşa cum se întîmplă adesea tinerilor romantici, cînd in sufletul lor are loc o luptă care face să se dezvolte ideile sublime. O bună bucată de vreme am dat uitării acoperişul pivniţa şi podul. Asemenea vestitului poet[46], retras într—o căsuţă modestă, pe malul unui pîrîiaş umbrit de frunzişul des al mestecenilor si al sălciilor pletoase, eu, legănat de visuri, gustam lîngă sobă aceleaşi dulci bucurii idilice. Din această pricină n—am mai văzut—o pe frumoasa, dulcea şi bălţata mea mamă, Mina. Mi—am găsit mîngîiere şi linişte sufletească in studiul ştiinţelor. O, ştiinţele au ceva divin într—însele!

Primească recunoştinţa mea fierbinte omul care le—a născocit! Cu cît mai nobilă şi mai folositoare este această invenţie decît invenţia oribilului călugăr ce s—a apucat să fabrice praful de puşcă, un lucru de care, din pricina naturii şi efectului său, mi—i pur şi simplu greaţă. Judecata dreaptă a posterităţii l—a pedepsit pe barbarul, pe infernalul Barthold[47] cu dispreţul ei suveran, căci pînă în zilele noastre, pentru a

---

[43] Repede, dintr-o dată (lat.).

[44] Ce să fac, ce să spun (itat).

[38] *O,* îndurare, îndurare, doamnă (ital.). Parafrazare glumeaţă a primelor cuvinte din *Miserere* de Nicole Jommeli — O, indurare, indurare, Doamne!

[46] Probabil ahizie la epoda a a lui Horaţiu *Beatus ille, qui procul negotiis... (Fericit acela care, departe de treburi...)* Poetul roman nu vorbeşte însă de mesteceni şi sălcii pletoase, ci de un stejar bătrîn...

[47] Aluzie la *Konstantin Anklitzen,* un călugăr franciscan din Freiburg sau Dortmund, cu numele monahal du Bertold sau Berthold, poreclit „cel negru" din

da cuvenita preţuire unui savant cu minte ageră, unui statistician priceput sau, în general, oricărui om înzestrat cu o vastă cultură, folosim zicala: „Asta n—a inventat praful de puşcă".

215

Ca învăţătură pentru tineretul motănesc talentat, nu pot lăsa nesemnalat faptul că atunci cînd voiam să studiez, săream cu ochii închişi în biblioteca maestrului meu, socoteam prima carte pe care puneam gheara şi o citeam apoi, oricare ar fi fost conţinutul ei. Datorită acestei metode de studiu, spiritul meu a dobîndit flexibilitate şi universalitate, iar cunoştinţele mele au dobîndit o bogată şi strălucită varietate, pe care posteritatea o va admira. Nu voi pomeni aici cărţile pe care le—am citit în şir, una după alta, în perioada melancoliei mele poetice; pe de o parte, pentru că se va ivi, poate, un alt prilej mai bun, pe de altă parte pentru că le—am uitat titlurile şi aceasta iarăşi se poate explica, într—o anumită măsură, prin faptul că cele mai multe titluri nici nu le—am citit, deci nici nu le—am ştiut vreodată. Oricine se poate declara mulţumit cu asemenea lămurire, şi nu va pune la îndoială seriozitatea mea de biograf.

Mă aşteptau experienţe noi.

Într—o zi, tocmai cînd maestrul meu era adînci într—un uriaş foliant, pe care—l ţinea deschis în faţa lui, iar eu, culcat lîngă dînsul, sub masă, pe o excelentă coală de hîrtie format englezesc „Royal", mă exercitam la scrierea elină, care părea să—mi fie cu osebire la *înde—gheară,* un tînăr a intrat brusc în odaie; îl mai văzusem de cîteva ori la maestru şi întotdeauna mă tratase cu respectul amical şi calda stimă cuvenită unui talent excepţional şi unui geniu necontestat. Nu numai că de fiecare dată, după ce—l saluta pe maestru, mi se adresa şi mie cu un: „Bună dimineaţa, motane!" dar nu uita niciodată să mă scarpine uşurel după ureche şi să mă mîngîie pe spinare, astfel încît asemenea atitudine constituia pentru mine o adevărată încurajare de a—mi manifesta în faţa lumii talentele înnăscute.

216

În ziua aceea, însă, toate urmau să ia altă întorsătură!

Spre deosebire de vizitele precedente, în urma tînărului năvăli în odaie un monstru negru şi flocos, care îndată ce mă zări se şi năpusti asupra mea. Cuprins de o spaimă de nedescris, am ajuns dintr—un salt pe masa maestrului, scoţînd urlete de groază şi disperare, în timp ce monstrul încerca să sară şi el pe masă, făcînd un vacarm asurzitor. Grijuliu, maestrul mă luă în braţe şi mă vîrî în sîn, sub halatul lui de casă. Tînărul însă zise:

—Fii pe pace, maestre Abraham, pudelul meu nu face nici un rău pisicilor, ci vrea numai să se joace cu ele! Pune motanul jos şi ai să te bucuri văzînd cum se împrietenesc fiinţele astea — cîinele meu şi motanul dumitale.

Într—adevăr, maestrul a vrut să mă dea jos din braţe, dar eu m—am încleştat şi am început să mă văicăresc atît de jalnic, încît stăpînul meu n—a avut ce face şi a trebuit să mă aşeze lîngă el pe scaun.

Îmbărbătat de protecţia maestrului meu, m—am aşezat pe labele de dinapoi, şi, cu coada rotocol în jurul meu, am luat o poză care prin demnitatea şi nobila ei mîndrie era menită să facă impresie asupra presupusului meu adversar. Pudelul se cuibări jos în faţa mea şi uitîndu—se ţintă la mine, îmi vorbi în cuvinte sacadate pe care evident nu le puteam înţelege. Temerile mele se risipiră treptat şi, recăpătîndu—mi liniştea, am putut observa că în privirea cîinelui nu se putea citi decît blîndeţe şi intenţii oneste. Involuntar, am început să—mi manifest firea încrezătoare printr—o unduire lină a cozii. În acelaşi timp şi pudelul începu în felul cel mai prietenos să—şi mişte codiţa lui cea scurtă.

O, înţelesese glasul meu lăuntric şi afinităţile noastre sufleteşti nu mai puteau fi puse la îndoială! „Cum de a putut purtarea neobişnuită a acestui străin — mi—am zis eu — să mă sperie în asemenea hal? Tot vacarmul acela, săriturile şi alergatul, lătrăturile şi urletele lui vădeau doar un singur lucru: că e un tînăr exuberant şi afectuos, plin de voie bună şi îmbătat de libertate. În pieptul acela flocos sălăşluieşte bravură şi o nobilă fire cîinească!"

217

Îmbărbătat de asemenea gînduri am hotărît să fac eu cel dinţii pas în vederea unei mai strînse apropieri între sufletele noastre şi, în consecinţă, să cobor de pe scaun.

Îndată ce m—am ridicat şi m—am întins, clinele a prins a sări prin odaie, lătrînd zgomotos. Agitaţia lui nu era—decît exteriorizarea unei minunate vitalităţi. Nemaiavînd deci motive să mă tem, m—am dat jos de pe scaun şi m—am apropiat cu paşi înceţi şi precauţi de noul meu prieten. Am purces amîndoi la

---

pricina cercetărilor sale în domeniul chimiei. Se spune că pe la 1260 ar fi redescoperit praful de puşcă.

împlinirea acelui act, care, în interpretarea lui simbolică, arată aprofundarea cunoaşterii reciproce a două suflete înrudite, act pe care miopia umană însă îl desemnează cu termenul profan şi grosolan de „mirosire". Prietenul meu cel negru a poftit să guste din oasele de pui, ce se aflau în farfuria mea. Pe cit mi—a stat în putinţă, i—am dat a înţelege că uzanţele mondene şi buna creştere mă obligă să—l tratez ca pe un oaspe. A mîncat tot, cu o poftă uimitoare, în timp ce eu stăteam la distanţă, privindu—l. M—am felicitat că am avut inspiraţia de a pune deoparte peştele prăjit, depozitîndu—l sub culcuşul meu.

218

După ce a luat masa, s—a încins jocul cel mai drăgălaş şi, pînă la urmă, uniţi trup şi suflet, ne—am îmbrăţişat strîns, şi rostogolindu—ne ca o minge, ne—am jurat credinţă şi prietenie eternă.

Nu pricep ce ar putea fi comic în această întîlnire a două suflete nobile, în procesul de cunoaştere reciprocă a doi tineri simpatici; însă atît maestrul meu cit şi tînărul vizitator au rîs tot timpul cu hohote, spre marea mea supărare.

Noua cunoştinţă a produs asupra mea o impresie profundă, astfel încît, fie că mă aflam la soare, fie că eram la umbră, fie pe acoperiş, fie sub sobă, eram stăpînit de un singur gînd, un singur vis, o singură senzaţie: Pudel! Pudel! Pudel! Faptul acesta a făcut să—mi apară în culori strălucitoare firea intimă a speciei canine, ceea ce, la rîndul său. a determinat geneza profundului studiu de care am amintit mai sus; e vorba de *Gîndire şi intuiţie,* sau *Motanul şi cîinele.* În această lucrare am înfăţişat obiceiurile, moravurile şi limba ambelor specii, ca fiind determinate de trăsăturile proprii fiecăreia dintre ele, demonstrînd că amîndouă nu sînt decît ca nişte raze, ieşite din aceeaşi prismă. M—am ocupat, îndeosebi de caracterul limbii însăşi şi am demonstrat ca, întrucît limba, în general, fiind sonoră, reprezintă simbolic principiul naturii, în consecinţă, nu poate exista decît *o singură* limbă; astfel încît limba pisicească precum şi cea canină, în forma ei particular *pudeliană,* sînt ramuri ale uneia şi aceleiaşi tulpini. De aceea, motanii şi pudelii, însufleţiţi de un spirit superior, se pot înţelege între ei. Pentru a—mi prezenta teza cu maximum de claritate, am citat exemple din ambele limbi, atrăgînd atenţia asupra unor etimologii, d.p.: bau — bau; miau — miau; hau — hau; au — vau — mîrr — murr — psi — ptsi etc.

După ce am scris cartea, am simţit dorinţa nestăvilită de a—mi desăvîrşi cunoştinţele de limbă pudeliană, lucru care mi—a reuşit mulţumită noului meu prieten, pudelul Ponto, deşi nu fără trudă, întrucît pudeliană este pentru noi, motanii, o limbă într—adevăr foarte grea. Genii există însă în toate domeniile şi tocmai această genialitate o ignoră acel celebru scriitor din specia umană[48], care afirmă că pentru a putea vorbi o limbă străină, cu toate particularităţile specifice poporului respectiv, trebuie să fii puţin cam tont. Maestrul meu este, bineînţeles, de aceeaşi părere şi admite numai cunoaşterea ştiinţifică a limbilor străine, cunoaştere căreia îi opune „parleza", prin acest termen, dînsul înţelegînd abilitatea de a vorbi într—o limbă străină despre toate şi despre nimic. A mers atît de departe în această privinţă, încît socotea conversaţiile în franţuzeşte între domnii şi doamnele de la curte, drept un fel de boală care se manifestă, asemenea crizelor de catalepsie, prin nişte simptome îngrozitoare. L—am auzit făcînd această afirmaţie absurdă chiar faţă de însuşi mareşalul curţii princiare.

—Excelenţă, spunea maestrul Abraham, vă rog să binevoiţi a vă observa puţin pe dumneavoastră înşivă. Cerul v—a înzestrat cu un organ vocal plăcut şi armonios, dar cînd vă apucă franceza, începeţi deodată să sîsîiţi, să graseiaţi, să vă pelticiţi; totodată trăsăturile agreabile ale chipului excelenţei—voastre se schimonosesc înfiorător; pînă şi prestanţa şi manierele încîntătoare ale domniei—voastre dispar într—un şir de ciudate convulsiuni. Asta nu se poate explica decît prin agitaţia vreunui demon morbid, care pune stăpînire pe excelenţa—voastră.

219

Mareşalul curţii s—a stricat de rîs şi, într—adevăr, era comică ipoteza maestrului Abraham, privitor la maladia limbilor străine.

Un savant ingenios dă într—o carte sfatul că dacă vrem să învăţăm repede o limbă străină trebuie să *gîndim în ea.* Sfatul este excelent, însă aplicarea lui nu este lipsită de primejdii. Eu, bunăoară, am izbutit foarte curînd să gîndesc pudelian, dar m—am adîncit atît de mult în aceste idei pudeliene, încît posibilităţile mele de exprimare propriu—zise au rămas mult în urmă şi nu mai înţelegeam nici eu ce gîndeam. Aceste idei neînţelese le—am aşternut în cea mai mare parte pe hîrtie. Sînt uimit de

---

[48] Aluzie ironică la Georg Christoph Lichtenberg (1742 — 1799)

profunzimea acestei limbi, pe care am prezentat—o în volumul: *Frunze de acantă*[49] şi pe care n—o înţeleg încă nici acum.

Consider că aceste scurte însemnări privitoare la istoria lunilor mele de tinereţe sînt suficiente pentru a—i da cititorului o idee despre ceea ce sînt, şi cum am ajuns să fiu ceea ce sînt.

Nu pot să mă despart însă de epoca de aur a vieţii mele remarcabile şi pline de evenimente, fără a aminti o întîmplare care, într—un sens, pune semn trecerii mele către vîrsta unei formări mai mature. Cu acest prilej tineretul motănesc va afla că nu există trandafiri fără spini şi că în calea unui spirit plin de năzuinţe nobile se întîlnesc multe pietre de încercare şi se ridică numeroase piedici, care—i rănesc lăbuţele. Şi se ştie că aceste răni sînt dureroase, foarte dureroase!

Sînt sigur, dragă cititorule, că ai invidiat tinereţea mea fericită şi steaua mea norocoasă! Născut în condiţii modeste, din părinţi distinşi, dar săraci, şi sortit unei morţi dezonorante, am nimerit deodată în sînul lui Avram, un adevărat Peru[50] al literaturii! Nimic n—a stat în calea educaţiei mele, nimic nu s—a împotrivit înclinaţiilor mele; cu paşi de uriaş înaintez spre perfecţiune, ridicîndu—mă cu mult deasupra nivelului contemporanilor mei. Deodată, însă, mă opreşte un funcţionar vamal, cerîndu—mi tributul, pe care sînt datori să—l plătească toţi cei care trec prin această lume!

220

Cine şi—ar fi putut Închipui că sub florile celei mai calde şi mai intime prietenii erau ascunşi nişte spini, care urmau să mă zgîrie şi să mă rănească. Singeroase răni!

Oricine poartă în piept o inimă sensibilă ca a mea va înţelege lesne, din cele spuse cu privire la relaţiile mele cu pudelul Ponto, ce însemna pentru mine această fiinţă atît de dragă; şi totuşi, soarta a vrut ca el să deschidă drumul catastrofei; o catastrofă care mi—ar fi fost fatală, de n—ar fi vegheat asupră—mi spiritul marelui meu strămoş. Da, cititorule, am un strămoş[51], un strămoş fără de care, într—un sens, nici n—aş fi putut exista, un strămoş mare şi remarcabil, un om cu situaţie şi vază, bogat şi erudit, dotat cu calităţi excepţionale şi înzestrat cu o profundă iubire de oameni; un om de o eleganţă şi de un bun—gust cu totul deosebit, după ultima modă, un om... dar toate acestea fie spuse acum doar în treacăt, căci, pe viitor, va trebui să vorbesc mai pe larg despre fiinţa aceasta venerabilă, care nu—i nimeni altul, decît vestitul prim—ministru Hinz von Hinzenfeldt, iubit şi preţuit peste măsură de lumea întreagă sub numele de „Motanul încălţat".

Dar, cum am mai spus, pe viitor voi vorbi mai pe larg despre cel mai nobil dintre motanii

Lucrurile ar fi putut lua altă întorsătură dar, fiind în stare să mă exprim elegant şi cu uşurinţă în limba pudeliană, puteam oare să nu vorbesc cu prietenul meu Ponto despre ceea ce preţuiam mai presus de toate în viaţă, adică despre mine însumi şi despre operele mele? Astfel s—a întîmplat că Ponto a aflat de aptitudinile mele intelectuale, de genialitatea mea, de talentul meu; cu acest prilej, şi spre marea mea amărăciune, mi—am dat seama că o superficialitate incurabilă, ba aş spune chiar o anumită îngîmfare, îi făceau cu neputinţă orice activitate în domeniul artelor şi ştiinţelor, în loc să rămînă înmărmurit de vastele mele cunoştinţe, el m—a încredinţat, că nu poate pricepe cum de—mi bat capul cu asemenea lucruri; cit despre dînsul, toată arta lui se reduce să sară peste un baston şi să facă aport, cînd stăpînul îşi aruncă pălăria în apă; iar în ce priveşte ştiinţele, era de părere că inşi ca el şi ca mine ne stricăm doar digestia cu asemenea treburi şi ne pierdem pofta de mîncare.

221

În cadrul unei astfel de conversaţii, în timp ce încercam să—l conving pe uşuraticul meu prieten, s—a întîmplat lucrul acela groaznic. Căci, înainte ca eu să—mi fi putut da seama ce se întîmplă, a sărit...

(F.m.) ...cu această extravaganţă şi cu această ironie usturătoare nu vei produce decît încurcături, răspunse doamna Benzon. Numai haos şi dezacord faţă de toate relaţiile convenţionale pe care le cunoaştem.

—Straşnic capelmaistru, dacă—i în stare să producă un asemenea dezacord! exclamă rîzînd Johannes Kreisler.

—Fii serios! vorbi mai departe doamna consilier. De mine nu scapi cu o glumă amară. N—am să—ţi dau drumul aşa uşor, dragul meu Johannes! Da, aşa îţi voi spune, pe numele cel dulce de Johannes, ca să pot spera cel puţin că sub masca aceasta de satir se ascunde o fire blajină. De altfel, niciodată nu mă vei putea

---

[49] Aluzie parodistică la volumul *Frunzele de lotus* (1817) de *Isidorus Orientalis,* de fapt Ferdinand August Otto Heinrich von Loeben,

[50] Metaforă care se referă la bogatele mine de aur şi argint din Peru.

[51] Se referă la cartea scriitorului german Ludwig Tieck intitulată *Motanul încălţat. Poveste pentru copii, în patru acte* (1736).

convinge că numele ăsta bizar de Kreisler nu este fals şi nu s—a substituit unui alt nume, cu totul diferit.
—Doamnă consilier! exclamă Kreisler, pe chipul căruia tremurau mii de cute şi încreţituri, scumpă doamnă consilier, ce aveţi împotriva numelui meu cinstit? Am purtat poate şi un altul, dar e mult de—atunci, iar acum mă găsesc în situaţia sfetnicului din *Barbă—Albastră* a lui Tieck[52], care spune: „Am avut pe vremuri un nume frumos, dar a trecut atîta timp că aproape l—am uitat; abia—abia mi—l mai aduc aminte".
—Gîndeşte—te puţin, Johannes, strigă doamna Benzon, sfredelindu—l cu o privire scînteietoare. Sînt sigură că numele acela, pe jumătate uitat, îţi va veni din nou în minte.
—Nicidecum, scumpă doamnă; e cu neputinţă, ba mi se pare chiar că amintirile nelămurite despre o altă înfăţişare a mea sub un alt nume datează din vremurile acelea plăcute, cînd încă nu mă născusem. Apelez la bunătatea dumneavoastră, stimată doamnă consilier, rugîndu—vă să priviţi modestul meu nume în lumina cuvenită; conturul, coloritul şi întreaga lui fizionomie îl fac încîntător. Mai mult ! Întoarceţi—l pe dos, disecaţi—l cu bisturiul gramaticii — şi tîlcul lui se va vădi din ce în ce mai minunat. În nici un caz numele meu nu poate veni de la *Kraus*[53] şi deci, prin analogie cu cuvîntul „încreţitor de bucle" (adică „frizer"), nu pot fi socotit „încreţitor de sunete", nici simplu frizer, căci atunci numele meu s—ar scrie Krausler. Dar cum nu putem da la o parte cuvîntul *Kreis,* rămîne doar ca Domnul să vă lumineze pentru a vă gîndi la acele sfere minunate, prin care se perindă întreaga noastră existenţă şi din care, oricît ne—am strădui, nu putem ieşi. În aceste cercuri circulă Kreisler; şi se poate întîmpla ca, obosit de sărituriile smintite pe care este silit să le facă, luptîndu—se cu forţa misterioasă care a trasat aceste cercuri, să năzuiască să iasă din ele, chiar dacă această dorinţă nu—i potrivită cu constituţia lui firavă. Iar suferinţa adîncă de pe urma acestei năzuinţe s—ar putea să fie chiar ironia pe care dumneavoastră o osîndiţi cu atîta asprime. Ar trebui să ţineţi seamă, stimată doamnă, că acea mamă viguroasă a dat naştere unui copil care a păşit în viaţă ca un rege încoronat; vorbesc de umor, care nu are nimic de—a face cu lepădătura de frate vitreg, sarcasmul.
222
—Da, suspină doamna Benzon, şi tocmai acest umor, acest copil monstruos al unei fantezii deşănţate şi capricioase, pe care voi bărbaţii cu suflete împietrite nu ştiţi pentru cine se cuvine să fie cheltuit, încercaţi să ni—l prezentaţi drept ceva minunat şi nobil, atunci cînd vreţi să distrugeţi cu şfichiul batjocurii tot ce ne este drag şi preţios. Ştii dumneata, Kreisler, că prinţesa Hedwiga, după apariţia dumitale bruscă şi după felul cum te—ai purtat în parc, nu şi—a venit în fire nici pînă acum? Cu sufletu—i sensibil, se simte rănită de orice glumă în care se află chiar şi cea mai uşoară ironie la adresa ei. Pe deasupra, ai găsit cu cale, dragă Johannes, să te prezinţi ca un nebun adevărat speriind—o în aşa hal, încît a fost cît pe ce să se îmbolnăvească. E îngăduit oare să faci asemenea lucruri ?
223
—Tot atît de puţin e îngăduit şi unei mici prinţese să încerce a—şi impune neînsemnata ei personalitate unui străin cu înfăţişare de om cumsecade, pe care—l întîlneşte întîmplător în parcul părintelui ei, prinţul, răspunse Kreisler.
—Oricum, continuă doamna consilier, apariţia dumitale aventuroasa în parcul nostru putea sa aibă urmări neplăcute. Că acestea au putut fi evitate şi că prinţesa s—a obişnuit cu gîndul de a te revedea, se datorează scumpei mele Julia. Numai dînsa îţi ia apărarea; în toate purtările şi în toate cuvintele dumitale, ea nu vede decît manifestarea unei stări de spirit extravagante, aşa cum se întîmplă cu firile prea sensibile, sau jignite din cine ştie ce pricină, într—un cuvînt, Julia, care a citit chiar acum de curînd *Cum vă place* a lui Shakespeare, te compară cu melancolicul *monsieur* Jacques.
—O, divină copilă, cu suflet atît de delicat şi pătrunzător! exclamă Kreisler, cu lacrimi în ochi.
—Afară de asta, continuă doamna Benzon, scumpa mea Julia, care te—a auzit improvizînd la chitară şi în acelaşi timp cîntînd şi vorbind, a recunoscut în dumneata un muzician şi un compozitor sublim. Mi—a spus că în clipa aceea i—a apărut un sens nou al muzicii şi că, îndemnată de o forţă invizibilă, a trebuit să ciute numaidecît şi ea, şi a cîntat mai bine ca oricînd. Află că Julia nu putea să se împace cu gîndul că n—are să—l mai vadă niciodată pe omul acela ciudat şi că—i va rămîne în amintire ca o încîntătoare nălucă muzicală; în schimb, prinţesa susţinea cu toată tăria că o a doua vizită a smintitului fantomatic o

---

[52] Se referă la *Cavalerul Barbă-Albastră. Poveste pentru copii, în patru acte* de Ludwig Tieck.
[53] întregul pasaj este bazat pe un joc de cuvinte în limba germană. Substantivul *Krause* înseamnă „coafură în cîrlionţi" sau „guler încreţit"; adjectivul *kraus* înseamnă „încreţit", „cîrlionţat", şi figurat se aplică la un stil înflorit. Substantivul *Kreis* înseamnă cerc.

va ucide. Cum însă fetele acestea se Înţeleg atît de bine şi niciodată nu s—au sfădit pentru nimic, aş putea, pe bună dreptate, să afirm că se repetă, cu acest prilej, o scenă din frageda lor copilărie, doar cu rolurile inversate. Julia a primit odată o păpuşă... o paiaţă cam bizară; voia neapărat s—o arunce în foc; prinţesa însă i—a luat apărarea, declarînd—o favorita ei.

Kreisler o întrerupse rîzînd:

—N—are decît să mă arunce prinţesa în foc — ca pe o altă paiaţă — iar eu mă bizui pe dulcea protecţie a frumoasei Julia.

—Te rog să consideri povestea cu paiaţa drept o digresiune umoristică, pe care, potrivit teoriei dumitale, nu poţi s—o iei în nume de rău. De altfel, închipuie—ţi că, după descrierea pe care mi—au făcut—o fetele despre apariţia dumitale şi despre tot ce s—a petrecut în parc, te—am recunoscut îndată; nici nu era nevoie de dorinţa Juliei de a te revedea; oricum, aş fi pus imediat în mişcare pe toţi oamenii pe care—i aveam la îndemînă, să răscolească parcul şi întreg oraşul ca să te regăsească — atît de mult am ajuns să te preţuiesc după scurta noastră cunoştinţă. Toate cercetările au fost zadarnice şi te—am crezut dispărut; cu atît mai mare mi—a fost mirarea cînd te—am văzut intrînd la mine azi—dimineaţă. Julia se află acum la prinţesă şi poţi să—ţi imaginezi ce vîrtej de simţăminte contradictorii s—ar stîrni, dacă fetele ar afla în clipa aceasta despre sosirea dumitale. Ce te aduce aici în chip atît de neaşteptat pe dumneata, care ai o situaţie atît de frumoasă în calitate de capelmaistru la curtea marelui duce? Nu—ţi cer să—mi răspunzi decît dacă găseşti dumneata însuţi potrivit să mă informezi.

224

În timp ce doamna Benzon rostea aceste cuvinte, Kreisler căzuse adînc pe gînduri, pironindu—şi privirile în pămînt şi frecîndu—şi fruntea cu palma, ca omul care încearcă să—şi reamintească ceva uitat.

—Ah, oftă el, cînd doamna Benzon tăcu, asta—i o poveste stupidă, care nici nu merită să fie pomenită ! De un lucru pot să vă asigur; ceea ce mica prinţesă a binevoit să ia drept flecăreala unui om cu mintea rătăcită, este, în fond, adevărul adevărat. Mă aflam, de fapt, într—o călătorie de vizite, atunci cînd am avut nenorocul s—o întîlnesc în parc şi s—o sperii pe copila aceea simţitoare. Tocmai veneam de la alteţa—sa marele duce în persoană, urmînd să mai fac şi aici, în Sieghartsweiler, alte vizite deosebit de importante şi de plăcute.

—O, Kreisler! exclamă doamna consilier zîmbind. (Nimeni n—o auzise vreodată rîzînd tare.) O, Kreisler, iarăşi o idee dintr—acelea bizare căreia îi dai frîu liber. Dacă nu mă înşel, reşedinţa se află la cel puţin treizeci de ore depărtare de Sieghartsweiler.

225

—E adevărat, răspunse Kreisler, dar nu uitaţi că ne plimbăm printr—o grădină atît de grandioasă, încît s—ar minuna de ea şi un Le Notre. Dacă nu credeţi că mă aflam într—o călătorie de vizite, atunci aţi putea să admiteţi că un capelmaistru cu fire sensibilă, hoinărind cu chitara în mînă prin păduri înmiresmate şi pajişti verzi, căţărîndu—se pe stînci detunate şi trecînd podeţe înguste, pe sub care spumegă pîraie de munte, aţi putea, zic, să admiteţi că un asemenea capelmaistru, participînd ca solist la corurile ce cîntă în juru—i, a putut foarte uşor nimeri, fără să vrea şi fără nici o intenţie, într—un colţişor al acestei grădini. Astfel s—ar explica apariţia mea neaşteptată în parcul princiar, care nu este decît o părticică a grandiosului parc sădit de Natură. Dar lucrurile nu stau chiar aşa! Cînd mi—aţi povestii adineauri cum o întreagă ceată veselă de vînători a primit porunca să mă hăituiască asemenea unei sălbăticiuni, am şi căpătat convingerea că prezenţa mea aici este obligatorie. O obligaţie care, chiar dacă mi—aş fi urmat pribegia deşucheată, tot m—ar fi mînat spre laţ. Aţi binevoit să spuneţi că preţuiţi faptul că m—aţi cunoscut; nu era oare firesc să—mi aduc aminte cu acest prilej de zilele acelea de zbucium şi de suferinţe, în care soarta a vrut să ne întîlnim? M—aţi găsit atunci în mare cumpănă, incapabil de a lua vreo hotărîre, cu sufletul sfîşiat de contradicţii. M—aţi luat atunci sub prietenească dumneavoastră oblăduire şi, dezvăluind în faţa mea cerul senin al unei feminităţi desăvîrşite, aţi vrut să—mi acordaţi o mîngîiere; aţi condamnat, dar aţi şi iertat acel fel de viaţă, absurd şi dezordonat, găsindu—i o raţiune sau o dezvinovăţire în disperarea pricinuită de apăsarea unor împrejurări neprielnice. M—aţi făcut să părăsesc un mediu pe care eu singur a trebuit să—l recunosc drept îndoielnic; casa dumneavoastră a devenit pentru mine un refugiu paşnic, şi amical unde, respectînd durerea dumneavoastră mută, am uitat de propriile—mi suferinţe. Felul dumneavoastră de a vorbi, senin şi blînd, a avut asupra mea efectul unui balsam, fără ca dumneavoastră să—mi fi cunoscut boala. Dar nu evenimentele grave ce—mi

primejduiau tot viitorul au avut asupra mea o înrîurire atît de nefastă. Doream de mult să renunţ la anumite legături, care mă apăsau şi mă îngrijorau; nu puteam cîrti împotriva destinului, ce înfăptuia un lucru pe care eu însumi nu avusesem destulă bărbăţie şi voinţă să—l înfăptuiesc. O, nu!...
226

Cînd m—am simţit din nou liber, am fost cuprins de acea nelinişte de nedescris, care îmi chinuise atît de des sufletul în anii tinereţii. Nu e vorba de nostalgia care — după cum a spus atît de minunat poetul acela profund[54] — izvorăşte din sfere superioare şi durează veşnic, căci veşnic îşi caută împlinirea; niciodată amăgită, nici înlocuită cu altceva, ci veşnic neîndeplinită, spre a nu muri... E mai degrabă vorba de clocotul unui dor năprasnic de ceva ce caut cu înfrigurare in jurul meu, deşi stă ascuns în mine însumi; o taină adîncă, visul haotic şi enigmatic al unei fericiri supreme, pe care nici visul n—o poate numi, ci numai o intuieşte. Această intuiţie mă supune chinurilor lui Tantal. Încă de pe vremea cînd eram copil, simţămîntul acesta punea uneori atît de brusc stăpînire pe mine, încît îmi părăseam tovarăşii în mijlocul celui mai voios joc şi fugeam în pădure, sus pe munte, unde mă trînteam la pămînt şi plîngeam în hohote, deşi eram cel mai zburdalnic dintre copii. Mai tîrziu am învăţat să mă stăpînesc oarecum, dar nu pot să vă descriu chinurile pe care le înduram cînd, în cercul vesel al unor prieteni plăcuţi, sau în clipe de desfătare artistică, ba chiar si in situaţii în care, într—un fel sau altul, era în joc amorul meu propriu, dintr—o dată totul mi se părea jalnic, meschin, fără culoare, lipsit de viaţă şi mă simţeam rătăcit într—un pustiu spăimîntător. Un singur înger al luminii are putere asupra demonilor ce mă chinuiesc. E spiritul artei muzicale, care se înalţă adesea triumfător din adîncul meu şi al cărui glas face să amuţească toate suferinţele pămînteşti.

—Întotdeauna am crezut, vorbi doamna consilier, că muzica are asupra dumitale o înrîurire foarte puternică, şi totodată nefastă, căci în timp ce, executînd o bucată frumoasă, întreaga dumitale fiinţă părea pătrunsă de ea, vedeam cum expresia feţei ţi se schimbă cu desăvîrşire. Deveneai palid, nu mai erai în stare să scoţi nici un cuvînt, oftai şi ochii ţi se umpleau de lacrimi, pentru ca apoi, batjocoritor şi plin de dispreţ, să te năpusteşti asupra celui dinţii care ar fi îndrăznit să rostească măcar un singur cuvînt despre opera maestrului. Ba chiar...

—O, stimată doamnă consilier! o întrerupse Kreisler, trecînd brusc de la tonul serios şi emoţionat cu care vorbise pînă atunci, la ironia ce—i era caracteristică. Astăzi toate s—au schimbat. Nici nu vă puteţi închipui cît de cuminte şi de înţelept am devenit la curtea marelui duce. Sînt în stare să bat tactul cu toată tihna şi seninătatea la *Don Juan* sau la *Armida;* pot face un semn amical primadonei, cînd sare în sus şi—n jos pe treptele gamei, în cea mai uluitoare cadenţă; chiar cînd mareşalul curţii îmi şopteşte la ureche, după ce s—au executat *Anotimpurile* lui Haydn: *„C était bien ennuyant, mon cher maître de chapelle"*[55]*,* pot încuviinţa amabil din cap, acceptînd o priză zdravănă de tabac; ba chiar sînt în stare să ascult cu răbdare îngerească lungile discursuri, în care maestrul de spectacole, atît de competent în artă, îmi demonstrează că Mozart şi Beethoven habar n—au de canto, şi că Rossini, Pucitta, sau cum s—or mai fi numind toţi pigmeii aceia, au atins culmile muzicii de operă. O, da, stimată doamnă consilieri nici nu vă puteţi închipui cît de mult am profitat, datorită funcţiunii mele de capelmaistru, mă gîndesc mai ales la preţioasa convingere despre avantajele pe oare le aduce intrarea artiştilor în slujbe oficiale, altfel, numai dracu şi ou bunică—sa sînt în stare să suporte acest goi de oameni mîndri şi îngîmfaţi. Faceţi—l pe bravul compozitor, capelmaistru sau director muzical, pe poet, *aed* de curte, pe pictor, portretist al curţii, pe sculptor, cioplitor de busturi la curte, şi în curînd nu veţi mai găsi în toată ţara nici un pierde—vară, ci numai cetăţeni folositori, manieraţi şi cu moravuri blînde...
227

—Ajunge, ajunge! exclamă nemulţumită doamna consilier. Iar îţi încaleci calul de bătaie şi o iei razna. De altfel îmi dau seama că la mijloc nu—i lucru curat şi tare mult aş vrea să aflu ce întîmplare neplăcută te—a silit să părăseşti reşedinţa atît de grabnic. Căci toate amănuntele apariţiei dumitale în parc arată că e vorba de o fugă.

—Iar eu, îi răspunse Kreisler calm, privind—o ţintă în ochi, pot să vă asigur că întîmplarea neplăcută care m—a alungat de la curtea marelui duce, îşi are rădăcina numai în mine însumi. Acea nelinişte despre care v—am vorbit adineauri cu mai multă insistenţă şi seriozitate decît, poate, ar fi fost nevoie, a

---

[54] Referire la Ludwig Tieck şi la scrierea sa *Phantasus* (1812).
[55] A fost foarte plictisitor, dragă capelmaistre (franc).

pus stăpînire pe mine mai puternic decît oricînd; nu mai puteam să rămîn acolo. Ştiţi cit de mult m—am bucurat de postul de capelmaistru la curtea marelui duce. În prostia mea mi—am închipuit că, trăind prin artă, mă voi potoli şi că demonul meu lăuntric va fi Învins. Din puţinele lucruri pe care vi le—am spus despre viaţa mea la curtea marelui duce, puteţi înţelege cît de tare m—am înşelat.

Nu—mi cereţi să vă arăt cum am ajuns să mă conving de nimicnicia existenţei mele, din pricina unui joc sarbăd cu arta sacră — joc la care am fost silit să particip şi eu — precum şi din pricina neroziei unor cîrpaci în ale artei, lipsiţi de suflet, a unor diletanţi lipsiţi de gust, a întregii viitori smintite a unei lumi alcătuite numai din manechine. Într—o dimineaţă, a trebuit să mă prezint în faţa marelui duce pentru a afla rolul ce—mi revenea la festivităţile care trebuiau să se desfăşoare a doua zi. După cum era şi firesc, maestrul de spectacole era şi el de faţă şi s—a năpustit asupra mea cu fel de fel de dispoziţii lipsite de sens şi de bun—gust, şi pe care, bineînţeles, trebuia să le primesc. Era mai cu seamă vorba de un prolog scris de el însuşi. Punctul culminant al spectacolului trebuia să fie tocmai acest prolog, pentru care îmi cerea să—i compun muzica.

228

„Întrucît, se adresă el ducelui, aruncînd spre mine o privire piezişă şi veninoasă, de data aceasta nu este vorba de o muzică germană savantă, ci de cel mai ales *bel canto* italienesc, am creat eu însumi cîteva melodii delicate, pe care dumnealui urmează să le introducă aşa cum trebuie."

Marele duce, nu numai că a acceptat toate propunerile, ci s—a folosit de acest prilej ca să—mi dea a înţelege că nădăjduieşte să—mi perfecţionez cunoştinţele, studiind cu cea mai mare atenţie noii compozitori italieni... Stăteam acolo ca un caraghios... Ah, ce grozav mă dispreţuiam !... Toate aceste umilinţe îmi păreau o pedeapsă bine meritată pentru compromisurile mele, copilăresc de naivei Am părăsit castelul pentru totdeauna. Avusesem de gînd să—mi dau demisia chiar în seara aceea, dar nici măcar această hotărîre nu mi—a adus pacea sufletească, deoarece mă şi vedeam victima unui ostracism ocult. Gînd am ajuns la poarta castelului, mi—am luat din bagaje chitara, pe care o aveam cu mine în alt scop, şi, trimiţînd înainte căruţa cu lucruri, am pornit în lumea largă, drept înainte, spre zările libertăţii. Soarele începuse să scapete şi umbrele munţilor şi ale pădurilor se lungeau, devenind tot mai negre. Gîndul de a mă întoarce îmi era nesuferit, chiar ucigător.

„Ce forţă mă sileşte să fac cale întoarsă ?1" am exclamat eu cu glas tare.

Ştiam că mă aflu pe drumul spre Sieghartsweiler şi mi—am adus aminte de bătrînul meu maestru Abraham, de la care primisem în ajun o scrisoare şi care bănuind situaţia mea la reşedinţa ducală, mă îndemna s—o părăsesc şi să vin la dînsul...

229

—Cum? îl întrerupse doamna consilier, îl cunoşti pe bătrînul acela ciudat?

—Maestrul Abraham a fost cel mai bun prieten al tatălui meu, răspunse Kreisler. Mie mi—a fost dascăl şi, într—o oarecare măsură, educator. Aşadar, stimată doamnă, cunoaşteţi acum amănunţit prin ce împrejurare am ajuns in parcul preacinstitului prinţ Irenaus şi nu vă mai puteţi îndoi că, la nevoie, sînt în stare să povestesc toate, calm, cu precizia istorică necesară şi într—un chip atît de agreabil, încît să—mi fie şi mie greaţă. După cum v—am spus, întreaga poveste a fugii mele de la reşedinţa ducală îmi pare atît de stupidă şi atît de ucigător de prozaică, încît nu poţi vorbi despre ea, fără să te apuce un leşin la inimă. V—aş ruga, scumpă doamnă, să aveţi bunătatea ca această neînsemnată întîmplare să fie oferită ca o poţiune calmantă, care s—o liniştească pe gingaşa prinţesă speriată şi să ţineţi seama că un onest muzician german nu poate da dovadă de prea multă înţelepciune cînd Rossini, Pucitta, Pavesi, Fioravanti şi Dumnezeu mai ştie care alţi *ini* şi *itta* l—au pus pe fugă tocmai cînd începuse şi el să poarte ciorapi de mătase şi să se plimbe în caretă, cu aere distinse. Vreau să sper că pot să sper să fiu iertat!... Însă v—aş ruga să observaţi, buna mea doamnă, că drept ecou poetic al acestei aventuri fără haz, în clipa cind, biciuit de demonul meu voiam să fug mai departe, m—am pomenit înlănţuit de vraja cea mai dulce. Demonul se străduia cu plăcere sadică să pîngărească pînă şi cel mai intim secret al inimii mele; dar atol puternicul spirit al muzicii şi—a desfăcut deodată aripile şi din sunetele melodioase care s—au revărsat, s—a născut mînglierea, s—a născut speranţa, dorul aprins care e însăşi dragostea nepieritoare şi fericirea tinereţii veşnice. A cîntat Julia!

Kreisler tăcu. Doamna Benzon aştepta cu o aprinsă curiozitate urmarea. Şi deoarece capelmaistrul părea adînc cufundat în gîndurile sale, doamna consilier îl întrebă cu un ton amical, dar rece:

—Ţi—a plăcut într—adevăr cum a cîntat fiica mea, dragă Johannes?

230

Kreisler îşi întări cu înflăcărare spusele, abia stăpînindu—şi un oftat din adîncul rărunchilor.

—Îmi face plăcere să aud acest lucru, continuă doamna Benzon. În ceea ce priveşte adevărata artă a chitului, Julia poate învăţa foarte multe de la dumneata, dragă Kreisler, căci socot de pe acum ca lucru hotărît că vei rămîne aici.

—Stimată... dădu să răspundă Kreisler, dar în aceeaşi clipă uşa se deschise şi în odaie intră Julia.

Zărindu—l pe capelmaistru, faţa—i se lumină de un zîmbet dulce şi un „ah" abia auzit îi scăpă printre buze.

Doamna consilier se ridică şi, luîndu—l pe Kreisler de mînă, îl duse spre Julia, spunînd:

—Copila mea, iată—l pe ciudatul...

(M.r.p.)... tînărul Ponto se năpusti asupra noului meu manuscris, îl apucă de zor cu dinţii şi şterse putina cu el. Făcînd aceasta, avu un hohot de rîs sadic şi numai atîta ar fi fost de ajuns ca să bănuiesc că ceea ce l—a îndemnat să săvîrşească această faptă urîtă nu era numai o ştrengărie juvenilă, ci un lucru mult mai grav. Curînd am avut prilejul să mă lămuresc pe deplin în această privinţă.

Cîteva zile mai tîrziu, a venit la maestrul meu omul acela în serviciul căruia se afla tînărul Ponto. După cum am aflat pe urmă, se numea domnul Lothario, profesor de estetică la liceul din Sieghartsweiler. După cuvenitele salutări, profesorul a cercetat încăperea şi văzîndu—mă a zis:

—Dragă maestre, v—aş ruga să binevoiţi să scoateţi din odaie pe motănaşul acela!

—De ce? s—a mirat maestrul. După cîte ştiu, nu aveţi nimic împotriva pisicilor şi îndeosebi împotriva favoritului meu, graţiosul şi isteţul motan Murr!

—Da, da, a răspuns profesorul cu un rîs batjocoritor, graţios şi isteţ nici vorbă! Dar v—aş ruga, maestre, să—mi faceţi plăcerea de a—l îndepărta pe favoritul dumneavoastră, căci avem de discutat despre lucruri, pe care, în nici un caz, el nu trebuie să le audă.

—Cine?! a exclamat maestrul Abraham, făcînd ochii mari.

—Păi, motanul dumneavoastră, a răspuns celălalt. "Vă rog să nu mă mai întrebaţi nimic, ci să daţi urmare rugăminţii nude.

231

—Mare ciudăţenie! a zis maestrul, deschizînd uşa cabinetului şi chemîndu—mă.

Am venit la chemarea lui dar, fără să bage de seamă, m—am strecurat iarăşi Înăuntru şi m—am ascuns în raftul de jos al bibliotecii, astfel că, rămînînd nevăzut, puteam observa tot ce se petrece şi puteam auzi orice cuvînt.

Maestrul Abraham s—a aşezat din nou în fotoliul său, avîndu—l pe profesor în faţă, şi l—a întrebat:

—Ei, acum tare aş vrea să aflu de la dumneata taina aceea pe care cinstitul meu motan Murr nu trebuie s—o ştie!

Profesorul a început foarte serios şi preocupat:

—Mai întîi, aş vrea să vă întreb, dragă maestre, ce părere aveţi despre principiul că, în condiţii de bună sănătate fizică şi indiferent de aptitudinile intelectuale înnăscute, de talent sau de geniu, din orice copil se poate crea o somitate în domeniul ştiinţei sau artei, şi aceasta în cel mai scurt timp, numai printr—un anumit sistem de educaţie?

—Păi, răspunse maestrul, nu pot să am decît o singură părere despre acest principiu[56], şi anume că e stupid şi grosolan. Nu este exclus, ba e chiar foarte posibil, să vîri sistematic o sumedenie de lucruri în capul unui copil înzestrat cu o bună memorie şi cu o capacitate de înţelegere cam pe potriva aceleia a maimuţelor, pentru ca apoi copilul să facă paradă cu aceste cunoştinţe în faţa lumii; ar trebui numai ca acestui copil să—i lipsească cu desăvîrşire orice har natural, căci asemenea procedeu înfiorător nu s—ar împăca de fel cu spiritul superior, ce sălăşluieşte în adîncurile fiinţei lui. Dar cine va spune vreodată că un asemenea tînăr, neghiob şi îndopat cu tot soiul de fărîmituri de cunoştinţe ar fi un învăţat în adevăratul sens al cuvîntului?

—Lumea! a exclamat vehement profesorul. Lumea întreagă ! O, e groaznic! Orice credinţă într—o putere spirituală lăuntrică, superioară, înnăscută — singura care—l creează pe învăţat şi pe artist, se duce de rîpă din pricina acestui principiu înfiorător şi nebunesc.

---

[56] Principiul la care se referă Hoffmann a fost formulat de pastorul Karl Heinrich Gottfried Witte, în lucrarea intitulaţii *Karl Witte oder Erziehung und Bildungsgeschichte desselben (Karl Witte sau Educarea şi istoria instruirii aceluiaşi)* (1819).

—Nu e cazul să vă faceţi atîta inimă rea, i—a răspuns maestrul zîmbind. După cîte ştiu eu, pînă în prezent, în buna noastră Germanie, nu a fost pregătit decît un singur produs[57] al acestei metode de educaţie; s—a vorbit de el o bucată de vreme, dar lumea a Încetat să mai discute, constatând că produsul acela nu era chiar atlt de reuşit. Afară de asta, epoca de glorie a acestui preparat a apărut o dată cu moda copiilor—minune care, ca maimuţoii şi clinii dresaţi cu atîta trudă, îşi arătau talentele in schimbul unui bilet de intrare ieftin.

232

—Acum vorbiţi aşa, a luat cuvîntul profesorul; şi lumea ar fi gata să vă creadă, dacă n—ar şti că sînteţi un hîtru, dacă n—ar şti că toată viaţa dumneavoastră este alcătuită dintr—un şir de experimente uimitoare. Nu puteţi tăgădui, maestre Abraham, că n—aţi experimentat acel principiu In cea mai mare taină şi că n—aţi vrut să—l întreceţi pe omul care a creat acel produs, despre care am vorbit. Aţi dorit ca, o dată gata, să vă prezentaţi cu elevul dumneavoastră, provocînd uimirea şi disperarea tuturor profesorilor din lumea întreagă. Aţi vrut să faceţi pentru totdeauna de ruşine minunatul dicton: *non ex quovis ligno fit Mercurius!*[58] în sfîrşit, într—un cuvînt, acel *quovis* există, însă nu şi un *Mercur,* ci un motan!

Maestrul a izbucnit în hohote de rîs:

—Cum aţi spus? Un motan?!

—Zadarnic încercaţi să tăgăduiţi, a continuat profesorul; aţi experimentat acea metodă pedagogică abstractă pe motănaşul din cămăruţa de alături. L—aţi învăţat să citească şi să scrie; i—aţi predat diferite ştiinţe, încît de pe acum se încumetă să facă pe autorul, ba încă să scrie şi versuri.

—Asta—i, într—adevăr, lucrul cel mai năstruşnic care mi s—a întîmplat vreodată! a zis maestrul. Să—mi educ eu motanul şi să—i predau ştiinţele! Dragă domnule profesor, ce năluciri vă tulbură mintea? Din partea mea, vă asigur că habar n—am despre vreo educaţie a motanului meu şi, se de altă parte, socot asemenea lucru cu totul imposibil.

—Aşa?! a făcut profesorul pe un ton tărăgănat.

233

Apoi a scos din buzunar un caiet, în care am recunoscut îndată manuscrisul furat de tînărul Ponto, şi a început să citească:

Nostalgia sferelor înalte

Ce simţămînt în pieptu—mi se frămîntă?
Ce—mi prevesteşte—n tainic grai fiorul?
U n duh ce—n mine pintenii şi—mplîntă?
Au e măreţul geniu ce—şi ia zborul?

Un neastîmpăr arde şi mă—ncîntă
Stîrnind, neînţeles şi aprig, dorul
În care sens cu sens se ia la trîntă,
În timp ce inima mi—o mistuie amorul.

Simt că sînt dus spre ţărmuri fermecate;
Cuvintele se sting ca ferecate.
*Dar a speranţei boare mă—*nvioară.

Sînt slobod, lanţurile—s sfărîmate!
Din vis — aievea în tufiş se—abate!
Sus inima! Înhaţ—o de—aripioară!

Nădăjduiesc că oricare dintre stimaţii cititori va aprecia perfecţiunea acestui minunat sonet, izvorît

---

[57] Este vorba de copilul minune Karl Witte (1880 — 1883), care la 17 ani a devenit docent. Era fiul lui K.H.G. Witte.
[58] Mercur nu se face din orice lemn ! (lat.)

din adîncu) sensibilităţii mele. Cu atît mai mare va fi admiraţia lui, cînd va afla că este unul dintre cele dinţii pe care le—am compus. Profesorul însă l—a citit într—adins fără nici un fel de intonaţie şi atît de mizerabil, încît eu însumi abia m—am putut recunoaşte. Cuprins de o furie subită, de altfel caracteristică tinerilor poeţi, eram gata să—mi părăsesc ascunzătoarea şi să—i sar profesorului drept în faţă, aşa ca să simtă ascuţimea ghearelor mele. Am putut totuşi să—mi stăpînesc mînia, la gîndul înţelept că, pînă la urmă, dacă voi avea de—a face cu doi adversari — profesorul si maestru) — voi fi eu cel învins. Totuşi nu mi—am pulul înăbuşi un miau mîrîit şi cu siguranţă că m—ar fi trădai, dacă, după ce profesorul şi—a isprăvit lectura, maestrul n—ar li izbucnit din nou într—un hohot de rîs zgomotos care pot să spun că m—a jignit mai mult decît stîngăcia rău intenţionată a profesorului.

234

—Oho! a exclamat maestrul. Într—adevăr, sonetul este întru totul vrednic de un motan. Totuşi nu înţeleg încă gluma dumneavoastră, dragul meu profesor. Mai bine spuneţi—mi fără ocol unde vreţi să ajungeţi.

Profesorul n—a răspuns nimic, ci, frunzărind manuscrisul, a citit din nou:

Glosă

De amor e lumea plină,
Amiciţia stă deoparte.
Dragostea de noi se—anină.
Pe—un amic să—l caţi departe.

Zvonuri dulci, îndurerate,
Cînd în jurul meu răsună,
Cine poate să îmi spună:
Vis e sau realitate?
De e dor sau de e cină,
Întrebările sînt vane:
Şi in beci, şi pe olane
De amor e lumea plină.

De—a amorului săgeată
Trece însă orice rană:
Cu un pic de somn şi hrană
Poate fi, curînd calmată
Inima îndurerată.
La a timpurilor probă
Din pasiunea lunci marte
A rămas cît praf pe tobă.
Cu căţelul lîngă sobă
Amiciţia stă deoparte.

Stiu...

—Nu, l—a Întrerupt maestrul pe profesor, nu, prietene, începeţi să abuzaţi de răbdarea mea! Dumneavoastră, sau altcineva pornit pe glume, v—aţi amuzat să scriţi versuri în spiritul unui motan, alegînd în acest scop anume pe Murr al meu, şi acum vă distraţi toată dimineaţa pe socoteala mea. De altfel, gluma nu e proastă şi cred c—o să—i placă foarte mult lui Kreisler care, fără îndoială, va pune la cale o vînătoare pentru descoperirea autorului; s—ar putea ca, pînă la urmă, dumneavoastră să fiţi fiara hăituită. Dar mai bine lepădaţi acum travestiul dumneavoastră atît de ingenios şi spuneţi—mi clar şi cinstit ce vrea să însemne gluma aceasta ciudată.

235

Profesorul a închis caietul şi, privindu—l pe maestru cu cea mai mare seriozitate, a zis:

—Aceste file mi—au fost aduse acum cîteva zile de pudelul meu Ponto, care, după cum ştiţi, întreţine

relaţii de prietenie cu Murr, motanul dumneavoastră. E drept că manuscrisul acesta l—a adus în dinţi, aşa cum are, de altfel, obiceiul să aducă orice; totuşi mi l—a depus nevătămat pe genunchi, dîndu—mi totodată să înţeleg limpede că îl are de la prietenul său, motanul Murr. De la cea dintîi privire mi—a sărit în ochi scrisul cu totul neobişnuit şi original; după ce am citit însă cîteva pasaje, am avut, nu ştiu nici eu cum, impresia ciudată că s—ar putea ca toate acestea să le fi scris însuşi Murr. Deşi raţiunea şi o anumită experienţă a vieţii pe care o căpătăm în mod inevitabil cu toţii şi oare, la urma urmelor, nu e altceva decît tot raţiune — deşi raţiunea îmi spunea că asemenea presupunere este absurdă, întrucît motanii nu sînt capabili să scrie şi să compună versuri, totuşi ideea aceasta nu mă părăsea. Pînă la urmă, am hotărît să—l ţin pe motanul dumneavoastră sub observaţie. Ştiind de la Ponto că Murr îşi petrece o mare parte din timpul lui în pod, am scos o ţiglă din acoperişul meu şi am izbutit să văd bine ferestrele podului dumneavoastră. Şi ce credeţi că mi s—a înfăţişat ochilor... Ascultaţi şi vă minunaţi!... într—un ungher retras al podului sta motanul dumneavoastră... Sta în faţa unei măsuţe pe care se aflau uneltele de scris şi nişte hîrtie. Şedea şi—şi mîngîia cu lăbuţa fruntea şi ceafa; îşi trecea apoi lăbuţa peste obraz şi îşi muia pana în călimară; scria, se oprea, scria din nou, recitea ce a scris şi torcea (da, l—am auzit!), torcea cu un aer de profundă mulţumire. Iar în jurul lui, vrafuri de cărţi pe care, după felul cum sînt legate, le—am recunoscut ca fiind din biblioteca dumneavoastră.

—Ei, drăcia dracului! a exclamat maestrul; am să văd îndată dacă îmi lipseşte vreo carte.

236

Vorbind astfel, maestrul s—a ridicat şi s—a îndreptat spre bibliotecă. Cînd m—a zărit, a sărit ca ars înapoi, privindu—mă plin de uimire. Profesorul a strigat:

—Vedeţi? Vedeţi? Dumneavoastră vă închipuiţi că pisoiul sade cuminte în cămăruţa în care l—aţi încuiat şi cînd colo, el s—a strecurat în raftul de cărţi ca să studieze sau, mai degrabă, ca să asculte ce vorbim noi. Acum a auzit tot şi—şi poate lua măsurile de precauţie.

Privindu—mă ţintă, cu o expresie plină de uimire, maestrul mi—a spus:

—Ascultă, motane! Dacă aş şti că, dezminţindu—ţi cu desăvîrşire firea cinstită, te—ai apucat să faci versuri neghioabe, de genul celor citite adineauri de profesor, dacă aş şti că plodeşti ştiinţele, în loc să pîndeşti şoareci, cred că aş fi în stare să—ţi rup urechile, sau chiar...

Cuprins de o frică nebună, am închis ochii, prefăcîndu—mă că dorm.

—Dar nu, şi—a urmat maestrul vorba, uitaţi—vă, dragă domnule profesor, cît de liniştit doarme onestul meu motan; spuneţi şi dumneavoastră dacă pe faţa lui candidă se poate citi vreo urmă a poznelor de care—l învinuiţi. Murr!... Murr!...

La chemarea maestrului am răspuns cu obişnuitul mrr... mrrr... am deschis ochii şi m—am întins, arcuindu—mi spinarea în felul cel mai drăgălaş cu putinţă.

Profesorul, furios, mi—a azvîrlit manuscrisul în cap, dar eu (inspirat de viclenia mea înnăscută) m—am prefăcut că—mi închipui că vrea să se joace cu mine; săltînd şi dansînd, am răvăşit filele, care au început să zboare în jurul meu, ferfeniţite de tot.

—Ei, acum e limpede că n—aţi avut dreptate, domnule profesor, a spus maestrul. Se vede treaba că Ponto v—a înşirat minciuni. Uitaţi—vă cum maltratează pisoiul acesta versurile! Care poet s—ar purta in asemenea chip cu manuscrisul său?

—Eu v—am prevenit, maestre; faceţi cum credeţi! a răspuns profesorul, părăsind Încăperea.

Am socotit că a trecut furtuna, dar cît de amarnic mă înşelasem !... Spre adînca mea mîhnire, maestrul Abraham s—a declarat împotriva studiilor mele ştiinţifice; deşi se prefăcuse că nu dă de loc crezare cuvintelor profesorului, am observat curînd că—mi pîndea orice mişcare; îmi interzicea accesul la bibliotecă, încuind—o cu cheia, şi nu mi—a mai îngăduit să mă aşez pe masa lui de lucru, sub hîrtii. Astfel a început o perioadă neagră a fragedei mele tinereţi! Căci nimic nu poate pricinui mai multă durere unui geniu, decît faptul de a nu fi recunoscut, ba încă de a se vedea batjocorit şi de a întîmpina piedici *tocmai* de acolo, de unde aştepta încurajare! Dar, cu cît e mai mare opreliştea, cu atît mai violentă e descărcarea, şi cu cît e mai întins arcul, cu atît mai aprig zborul săgeţii! De vreme ce lectura mi—a fost interzisă, spiritul meu a început să lucreze şi mai liber, creînd din propria sa substanţă.

237

Adînc nemulţumit, am petrecut, în perioada aceea, multe nopţi şi zile în beciurile casei, unde erau o mulţime de curse de şoareci şi unde se întruneau numeroşi motani de diferite vîrste şi poziţii sociale.

Unei minţi filozofice şi curajoase nu—i scapă nici cele mai ascunse corelaţii ale vieţii trăite: ea ştie să

descopere felul in care, din aceste corelaţii, se ţese viaţa conceptual şi fenomenologic. Astfel, am putut intui în beci interacţiunea dintre cursele de şoareci şi pisici. Ca motan cu un autentic simţ al nobleţii, n—am putut rămîne nepăsător faţă de influenţa demobilizatoare pe care aceste maşini moarte, funcţionînd atît de precis, au exercitat—o asupra tineretului motănesc. Luînd condeiul am scris nemuritoarea operă, pe care o concepusem încă înainte, şi anume: *Despre cursele de şoareci şi influenta lor asupra concepţiilor şi forţei de acţiune a pisicimii.* În acest opuscul am prezentat tinerilor molani molatici o oglindă în care se puteau vedea pe ei înşişi tolerînd cu indolenţă, nepăsare şi fără cea mai mică veleitate de acţiune, ea păcătoşii de şoareci să se înghesuie la slănină! Cu slove tunătoare i—am trezit din somnolenţa lor. în afară de utilitatea lui directă, acest opuscul mai prezenta şi un avantaj pentru mine, căci scriindu—l, nu mai trebuia să prind şoareci; şi chiar şi după aceea, avînd în vedere că vorbisem cu atîta vehemenţă, nimănui nu—i va trece prin cap să—mi ceară să dau eu însumi o pildă practică de eroismul pe care îl exprimasem.

Cu aceasta aş putea încheia prima perioadă a viei ii mele, trecînd la lunile de tinereţe propriu—zise, luni care se continuă cu vîrsta maturităţii; îmi este însă peste putinţă sa i lipsesc pe stimai ii cititori de ultimele două strofe din minunata glosă, deşi maestrul meu n—a vrut să le asculte. Iată—le:

238

Ştiu, năvalnic te îmbie
Cupa plină—a mîngîierii,
Cînd în erata dulce—a serii
Din boschet de iasomie
Glasul dragostei adie.
Pe poteca înflorită
Ochiu—aşteaptă ca să cină
Cea iubită, cea dorită...
Şi—ţi apare—ntr—o clipită!
Dragostea de noi se—anină.
Dorul ăsta şi sminteala
Vin, şi—apoi te lasă—n pace.
Veşnic nu pot satisface
Hîrjoneala, fugăreala!
Dar se schimbă socoteala
Cînd luceafărul de scară,
Spulberînd porniri deşarte,
De—amiciţie te—nfioară.
Peste ziduri, pe sub scară
Pe—un amic îl caţi departe.

(F.m.)... chiar în seara aceea, într—o stare de spirit voioasă şi senină cum nu se mai văzuse la dînsul de multă vreme. Starea lui de spirit lămureşte cum de s—a putut petrece acel lucru nemaipomenit. Căci nu a sărit în sus ca muşcat de şarpe şi nu a fugit din odaie, cum făcea de obicei în asemenea împrejurări, ci a stat şi a ascultat liniştit, ba chiar cu un zîmbet binevoitor, primul act, pe cît de lung, pe atît de plicticos, al unei tragedii oribile, compusă de un tînăr locotenent cu obrajii trandafirii şi păr frumos frizat, care îşi citea versurile cu tonul pretenţios al unui poet încîntat de sine. Aşadar, după ce sus—numitul locotenent a sfîrşit lectura şi l—a întrebat ce părere are despre acea operă, el, cu o expresie de adîncă încîntare, s—a grăbit să—l asigure pe tînărul erou în ale armelor şi ale versurilor că acest act de probă — o adevărată delicatesă oferită esteţilor cu gustul cel mai rafinat — conţine idei splendide, de o genială originalitate, lucru ce se poate constata din însuşi faptul că si alţi poeţi mari şi consacraţi, ca de pildă Calderon, Shakespeare şi modernul Schiller, s—au gîndit la ele. Locotenentul l—a îmbrăţişat călduros şi i—a mărturisit în mare taină că, în seara aceea chiar, are de gînd să fericească cu lectura primului act — cel mai reuşit din cîte s—au scris pînă acum — o întreagă societate de domnişoare dintre cele mai distinse, printre ele numărîndu—se şi o contesă care citeşte în limba spaniolă şi pictează în ulei. Primind asigurarea că va avea un succes deosebit, locotenentul a plecat entuziasmat şi cu pas sprinten.

239

—Astăzi nu te mai înţeleg de loc, dragă Johannes, i s—a adresat mărunţelul consilier intim; cum de ai putut asculta cu atîta răbdare şi atenţie, ba chiar cu bunăvoinţă, un lucru atît de îngrozitor? Am fost cuprins de o adevărată panică în clipa cînd, profitînd de lipsa noastră de vigilenţă, locotenentul ne—a luat cu asalt şi ne—a prins în laţurile încîlcite ale versurilor lui interminabile. Mă aşteptam în orice clipă să—l întrerupi vehement, cum ai obiceiul să faci la cel mai mic prilej; cînd colo, te văd liniştit, ba chiar cu o expresie de mulţumire pe faţă. Iar la urmă, cînd, în ce mă priveşte, eram la pămînt şi în culmea nefericirii, l—ai expediat cu o ironie pe care săracul de el nu o va bănui niciodată. Să—i fi spus măcar, ca să ştie pentru viitor, că scrierea lui e mult prea lungă şi că ar trebui amputată simţitor.

—Ah, la ce ar fi putut servi asemenea sfat?... Crezi că un poet atît de expresiv ca locotenentul nostru ar putea proceda cu vreun folos la o amputare a versurilor lui? Ele vor răsări la loc de sub condei. Parcă nu ştii că versurile tinerilor noştri poeţi au aceeaşi capacitate de reproducere ca şi şopîrlele, cărora le creşte coada îndată la loc, chiar dacă le—o tai din rădăcină? Te înşeli însă amarnic dacă îţi închipui că am ascultat cu atenţie exerciţiile de lectură ale locotenentului. Eu eram adăpostit sub un măr rotat şi înflorit. Furtuna trecuse, firişoarele de iarbă şi florile din grădiniţă îşi ridicau din nou capetele plecate, sorbind cu nesaţ nectarul ceresc, ce picura rar din nouri. Ascultam glasul tunetului ce se stingea undeva în munţii îndepărtaţi şi al cărui ecou răsuna în inima mea asemenea prevestirii unor lucruri ce nu pot fi exprimate în cuvinte; priveam albastrul cerului care apărea cînd şi cînd, ca un ochi lumină, printre nourii învăluraţi... Unchiul îmi poruncea să intru în casă repede ca să nu—mi stric halatul cel nou şi să nu mă aleg cumva cu vreun guturai din pricina ierbii ude. Şi iar nu mai vorbea unchiul, ci un papagal ori un graur caro avea chef să mă necăjească, strigîndu—mi de prin tufişuri sau Dumnezeu ştie de unde replici hazlii din Shakespeare, pe care le maimuţărea în fel şi chip. Şi apărea locotenentul cu tragedia lui!... Te rog să notezi, dragă prietene, că ceea ce m—a răpit din societatea voastră — a ta şi a locotenentului — a fost o amintire din anii mei de copilărie. M—am pomenit aievea — băieţaş de doisprezece ani — în mica livadă a unchiului meu; aveam pe mine un halat din cea mai frumoasă stambă pe care a născocit—o vreodată imaginaţia unui desenator de modele şi pot să—ţi spun, dragă prietene, că ţi—ai irosit astăzi degeaba tabacul regal, căci n—am simţit decît mireasma mărului meu înflorit. N—am simţit nici măcar uleiul de păr al versificatorului, care—şi unge capul fără a avea vreodată perspectiva să—l apere de vînt şi de ploaie cu o cunună; ba, dimpotrivă, nu are voie să—şi îndese pe cap decît pîslă şi piele în formă de chipiu, conform regulamentului, într—un cuvînt, prietene, dintre noi trei, tu ai fost singura jertfă care şi—a pus grumazul sub cuţitul infernalei tragedii a poeticului nostru erou; căci în timp ce eu, înfăşurat cu grijă în halat, sărisem cu uşurinţa celor doisprezece ani în amintita grădină a unchiului meu, maestrul Abraham, după cum vezi, a stricat trei sau patru coale din cea mai frumoasă hîrtie de muzică pentru a tăia din ele tot felul de scene încîntătoare. Aşadar a scăpat şi el de locotenent!

Kreisler avea dreptate; maestrul Abraham se pricepea să decupeze foi de carton în aşa fel încît, deşi din haosul de tăieturi nu se putea desluşi nimic lămurit, totuşi, dacă în spatele cartonului aprindeai o luminare, umbrele aruncate pe pereţi formau felurite grupuri de figuri ciudate, întrucît maestrul Abraham nu putea suporta în general nici un fel de lectură cu glas tare, iar exerciţiile de versificare ale locotenentului îi erau peste măsură de nesuferite, a fost firesc să apuce imediat şi cu înfrigurare hîrtia de muzică ce se afla întîmplător pe masa consilierului şi, scoţînd din buzunar o mică foarfecă, să se adîncească într—o ocupaţie care—l sustrăgea în întregime de la atentatul locotenentului.

241

—Ascultă, Kreisler, începu consilierul intim, spui că ceea ce te—a făcut să fii astăzi atît de blajin şi bine dispus a fost o amintire din copilărie. Ascultă, dragă prietene! Ca toţi acei care te iubesc şi te preţuiesc, mă rîcîie şi pe mine că nu ştiu absolut nimic despre trecutul tău; mă rîcîie că respingi, într—un fel atît de puţin amical, orice întrebare în legătură cu acest lucru; ba chiar arunci intenţionat asupra trecutului un văl care e uneori prea transparent, pentru a nu trezi curiozitatea din pricina tablourilor ciudat deformate ce se întrevăd prin el. Fii mai deschis faţă de acei cărora, oricum, le—ai dăruit încrederea ta!

Kreisler îl privi pe consilierul intim cu ochi plini de mirare, ca unul care, deşteptat dintr—un somn adînc, se pomeneşte deodată în faţa unui chip necunoscut. Apoi începu pe un ton grav:

—În ziua Sfîntului Ioan Gură de Aur, cu alte cuvinte la 24 ianuarie[59] una mie şapte sute şi ceva, la ora

---

[59] La 27 ianuarie, s-a născut W.A. Mozart. În semn de veneraţie faţa de acest compozitor, Hoffmann şi-a schimbat cel de-al treilea nume din Willielm în Amadeus. Aici el substituie zilei de naştere a lui Mozart propria sa zi de naştere — 24 ianuarie.

amiezii, s—a născut o fiinţă cu cap, mîini şi picioare. De bucurie, tatăl, care tocmai mînca supă de mazăre, şi—a vărsat pe barbă o lingură plină; lehuza, deşi nu văzuse această poznă, a rîs atît de tare, încît au plesnit toate coardele lăutei, pe care un muzicant îi cînta noului—născut ultima sa *Murky*[60]. În consecinţă, pomenitul muzicant a jurat pe scufia de atlaz a bunicii sale că micul Hans Hase va rămîne, în ceea ce priveşte muzica, un cîrpaci nenorocit. În vremea asta, tatăl şi—a şters bărbia şi a rostit cu patos: Numele lui va fi, într—adevăr, Johannes, dar partea a doua nu se va adeveri. Muzicantul..."

Dar consilierul îl întrerupse:

—Te implor, dragul meu Kreisler, nu mai începe iarăşi cu umorul acela afurisit care, îţi mărturisesc, îmi taie răsuflarea. Nu—ţi cer să—mi dai o autobiografie pragmatică, nu—ţi cer decît să—mi spui cîteva amănunte în legătură cu viaţa pe care ai dus—o înainte de a te fi cunoscut. Te asigur că nu ai nici un motiv să iei în nume de rău o curiozitate,

re îşi are izvorul în sincera mea simpatie pentru tine. Şi—apoi, de vreme ce eşti o făptură atît de bizară, trebuie să admiţi, oricine este îndreptăţit să—şi închipuie că numai o viaţă plină de cele mai fantastice întîmplări a putut modela structura unui suflet ca al tău.

242

—O, ce eroare grosolană! răspunse Kreisler, cu un adînc suspin. Tinereţea mea e asemenea unui deşert arid, fără flori, fără verdeaţă, cu spiritul şi sufletul amorţite de o singurătate pustiitoare!

—Nu, nu! exclamă consilierul. Nu, nu—i adevărat, deoarece ştiu cel puţin că în acest deşert se află o grădiniţă cu un măr în floare, a cărui mireasmă este mai puternică decît tabacul meu regal. Aşa că, dragul meu Johannes, vreau să—mi povesteşti amintirile tale din prima tinereţe, amintiri care, după cum ai spus chiar tu, ţi—au năpădit astăzi sufletul.

Maestrul Abraham, care tocmai terminase *tonsura* călugărului capucin, decupat din hîrtie, se amestecă şi el în discuţie:

—Şi eu sînt de părere că, ţinînd seama de dispoziţia dumitale de astăzi — destul de acceptabilă — cel mai bun lucru pe care l—ai putea face este să—ţi deschizi inima, sau sufletul, sau cum vrei să numeşti sipetul dumitale cu comori, arătîndu—ne şi nouă cîte ceva. Cu alte cuvinte, de vreme ce ne—ai mărturisit că ai fugit în ploaie afară, fără voia unchiului dumitale, şi că ai ascultat într—un fel superstiţios profeţiile tunetului din depărtare, ai putea să ne povesteşti mai multe despre cele ce s—au petrecut atunci. Numai să nu minţi, Johannes, deoarece ştii prea bine că, cel puţin în ce priveşte vîrsta cînd ţi—ai pus cea dinţii pereche de pantaloni şi ţi s—a împletit pentru întîia oară părul într—o codiţă, te afli sub controlul meu.

Kreisler dădu să răspundă, dar maestrul Abraham se întoarse repede către consilierul intim şi—i spuse:

—Nici nu—ţi poţi închipui, preastimabile, ce bir e în stare să plătească Johannes al nostru duhului rău al minciunii, cînd povesteşte despre prima lui tinereţe — lucru care de altfel se întîmplă foarte rar. La vîrsta cînd ceilalţi copii mai gînguresc încă: „ta—ta — ma—ma!" şi—şi vîră degetul în flacăra luminării, el pretinde că a observat tot ce era în jurul său şi că a pătruns in inima oamenilor pînă în adîncuri.

243

—Îmi faci o mare nedreptate, maestre, spuse Kreisler, zîmbind cu blîndeţe. Cum aş putea să mă laud în faţa dumitale cu inteligenţa mea precoce, ca un nerod înfumurat? Dar ţie, se adresă el consilierului intim, ţie nu ţi se întîmplă oare să—ţi apară amintiri clare dintr—o perioadă considerată de unii oameni foarte inteligenţi simplă perioadă vegetativă, fără alte atribute decît instinctul, care, de altfel, este superior la animale? Eu socot că lucrurile nu sînt atît de simple. Pentru noi rămîne veşnic insondabilă clipa primei treziri la lumina conştiinţei. Cred că dacă acest lucru s—ar putea întîmplă subit, fără nici o tranziţie, spaima noastră ar fi atît de mare, încît ne—ar ucide... Care dintre noi n—a simţit oare acea teamă cînd, în cele dintîi momente după trezirea dintr—un somn adînc, începi să devii conştient de trupul tău, de tine însuţi? Dar, să nu—mi încîlcesc prea mult povestirea; vreau să spun că orice impresie psihică mai puternică, în orice perioadă a dezvoltării noastre, lasă în noi un germen, care creşte o dată cu zestrea noastră spirituală; astfel, orice durere şi orice bucurie trezită în acel ceas al dimineţii continuă să trăiască în noi; aşa că glasurile dragi şi triste pe care, deşteptîndu—ne din somn, credem că le—am auzit numai în vis, răsună în noi aievea! Ştiu că maestrul face aluzie la povestea răposatei mele mătuşi, încercînd

---

[53] Piesă muzicală populară în secolul al XVIII-lea, caracterizată prin reflectarea octavelor de jos în sus de către başi.

să—mi dispute dreptul asupra acelei istorisiri. Deci, ca să—l fac să plesnească de ciudă, ţi—o voi povesti ţie, dragă amice consilier, dacă—mi făgăduieşti că—mi vei trece cu vederea o anumită doză de sentimentalism copilăresc... Ceea ce—ţi spuneam despre supa de mazăre şi despre muzicant...

—Stai, stai! îl întrerupse consilierul intim. Văd că vrei iarăşi să rîzi de mine. Asta—i împotriva tuturor regulilor jocului!

—Nicidecum, continuă Kreisler, nicidecum, iubitule! Dar trebuie să încep cu muzicantul, pentru că el creează o trecere firească spre lăuta ale cărei sunete au legănat dulcea visare a copilului. Sora mai mică a mamei dădea dovadă de o adevărată virtuozitate la acest instrument atît de ponegrit de saloanele muzicale din acea vreme. Pe oameni în toată firea, care ştiu să scrie şi să citească, ba ştiu şi mai mult decît atîta, i—am văzut lăcrimînd cînd îşi aduceau aminte cum cînta la lăută răposata domnişoară Sophie; cu atît mai puţin mi s—ar putea lua mie în nume de rău că, pe cînd eram încă un prunc însetat şi neputincios, adică abia un germene de conştiinţă, am sorbit cu nesaţ ţoală melancolia sunetelor fermecate ce izvorau din adîncul sufletului cintăreţei din lăută. Muzicantul de la căpătîiul leagănului meu era chiar dascălul ei. Se numea *monsieur* Turtel, era mic de statură şi cu picioarele strîmbe; purta o manta roşie şi o perucă albă, foarte curată, strînsă într—un fileu lat... Povestesc toate astea numai ca să dovedesc cît de limpede am păstrat în amintire figurile din acea perioadă de viaţă; nici maestrul Abraham, nici nimeni altul n—are dreptul să se îndoiască de spusele mele cînd afirm că, deşi nu aveam pe—atunci nici trei ani împliniţi, îmi amintesc clar că şedeam pe genunchii unei fete, a cărei privire blinda îmi lumina sufletul, că aud şi acum glasul ei dulce, cum îmi vorbea şi îmi cînta, şi—mi amintesc foarte bine că—i dăruiam acelei fiinţe încîntătoare toată dragostea, toată tandreţea mea. Acea fiinţă era tocmai mătuşa Sophie care, printr—o abreviere ciudată, primise porecla de Fusschen. Într—o zi mă văicăream din răsputeri că n—o văzusem de loc pe mătuşa Fusschen. Dădaca mă duse într—o cameră unde mătuşa Fusschen stătea culcată; un bărbat în vîrstă, care se afla lîngă pat, sări de pe scaun şi, ocărînd—o pe dădacă fără milă, o scoase repede din odaie, cu mine în braţe. Curînd după aceea m—au îmbrăcat, m—au învelit într—o plăpumioară groasă şi m—au dus într—o altă casă, la alţi oameni, care pretindeau că—mi sînt toţi unchi şi mătuşi. Mi—au spus că mătuşa Fusschen este tare bolnavă şi că, dacă aş fi rămas cu dînsa, m—aş fi îmbolnăvit şi eu tot aşa de rău. După cîteva săptămîni m—au adus iarăşi în locuinţa veche. Plîngeam, ţipam, voiam la mătuşa Fusschen. Îndată ce am ajuns în odaia ei, m—am repezit spre pat cu picioruşele mele nesigure de copil şi am tras perdelele. Patul era gol şi o doamnă, care şi ea pretindea că—mi este mătuşă, îmi spuse printre lacrimi: „N—ai s—o mai găseşti, Johannes; a murit şi acum e în pămînt..."

Desigur că nu puteam înţelege atunci sensul acestor cuvinte, dar chiar şi astăzi, amintindu—mi de acea clipă, mă înfior de senzaţia fără nume, care mi—a cuprins întreaga fiinţă. Moartea însăşi mă strîngea în menghina—i de gheaţă. Groaza ei a pătruns în adîncurile fiinţei mele, stingîndu—mi toate bucuriile copilăriei. Ce am făcut atunci nu—mi aduc aminte; poate că n—aş fi ştiut niciodată, dacă după aceea nu mi s—ar fi povestit de mai multe ori. Am lăsat perdeaua să cadă Încet şi vreme de cîteva clipe am rămas pironii locului, grav şi tăcut; apoi, ca şi cînd m—aş fi adîncit în mine însumi, ca să meditez asupra celor aflate, m—am lăsat pe un scăunel, care se afla acolo. Se mai spune că această tristă reculegere a unui copil, de altfel deosebit de vioi, avea ceva înduioşător; cei din jur se temeau de un şoc psihic, căci vreme de cîteva săptămîni am rămas în aceeaşi stare. Nu plîngeam, nu rîdeam, n—aveam chef de joacă, răspundeam morocănos, neluînd seama la cele ce se petreceau în jurul meu...

245

În acea clipă maestrul Abraham apucă o coală de carton, cu o mulţime de tăieturi întortocheate şi o puse în dreptul luminării. Pe perete se reflectă un întreg cor de călugăriţe, care cîntau la nişte instrumente ciudate.

Zărind ceata de călugăriţe frumos grupate, Kreisler exclamă:

—Aha, ştiu, maestre, ce vrei să—mi aminteşti! Dar chiar şi astăzi îndrăznesc să afirm cu întreaga tărie că n—ai avut dreptate certîndu—mă şi zicînd că sînt un copil neastîmpărat şi neînţelegător, care, cu glasul distonant al prostiei lui, a tulburat tonul şi măsura întregului cor al mănăstirii. Spune—mi dacă nu aveam tot dreptul să fiu zburdalnic la vîrsta cînd m—ai dus, cale de douăzeci sau treizeci de mile de oraşul meu natal, tocmai la mănăstirea clarisselor. ea să ascult, în sfîrşit, muzică bisericească adevărat catolică! Şi nu a fost oare cu atît mai frumos că, totuşi, vechea rană a copilaşului de trei ani a sîngerat din nou, cu mai multă putere încă, stîrnind un fel de nebunie, care mi—a umplut inima cu ucigătoarele delicii ale unei

tristeţi sfîşietoare? Nu era oare firesc, neţinînd seama de tot ce mi se spunea, să susţin că deşi mătuşa Fusschen murise de mult, totuşi numai ea, şi nu altcineva cînta la instrumentul acela ciudat numit *trombetta marina?* De ce m—ai oprit cînd m—am repezit spre cor, unde aş fi regăsit—o în rochia ei verde cu funde roz!... Cu privirea pironită pe perete, Kreisler continuă cu o voce care tremura de emoţie: într—adevăr, mătuşa Fusschen iese în evidenţă în mijlocul călugăriţelor. S—a suit pe o băncuţă ca să poată mînui mai uşor instrumentul acela masiv.

Consilierul trecu în faţă, împiedicîndu—l să mai vadă umbrele de pe perete, şi—l apucă de umeri, zicînd:

246

—Ar fi mai înţelept, dragă Johannes, să nu te mai laşi pradă visărilor tale fantastice şi să nu vorbeşti despre instrumente care nici nu există, căci în viaţa mea n—am auzit de vreo *trombetta marina!*

Maestrul Abraham aruncă sub masă cartonul, făcînd să dispară astfel într—o clipă toată acea lume de călugăriţe cu himerica mătuşă Fusschen şi cu *trombetta marina,* şi cclamă:

—O, preastimate domnule consilier! Domnul capelmaistru este în momentul de faţă, ca de obicei, un om inteligent şi liniştit, şi nu un fantast ori un laş, aşa cum vor să—l prezinte unii. Oare nu—i cu putinţă ca după moarte, cîntăreaţa din lăută să se fi dedat cu pasiune acelui instrument ciudat, pe care, probabil, că—l vei putea întîlni uneori şi astăzi în mănăstirile de călugăriţe, spre marea dumitale uimire? Cum? Spui că *trombetta marina* nu există? N—ai decît să cauţi acest cuvînt în *Lexiconul muzical* al lui Koch, pe care dealtfel ştiu că—l ai printre cărţile dumitale. Consilierul intim se execută pe loc şi citi cu glas tare:

—„Acest vechi şi foarte simplu instrument cu arcuş este alcătuit din trei scînduri subţiri, avînd o lungime de şapte picioare şi la bază o lăţime de şase—şapte ţoli; lăţimea părţii superioare este însă numai de doi ţoli; astfel, întregul instrument se prezintă sub forma unui triunghi care merge îngustîndu—se spre partea superioară, unde se află dispozitivul pentru întins coarda. Una dintre cele trei scîndurele joacă rolul de placă de rezonanţă şi este prevăzută cu cîteva orificii şi o coardă unică. Instrumentul se aşază într—o poziţie oblică, cu partea superioară sprijinită pe piept. Coarda se apasă cu degetul mare al mîinii stîngi la înălţimea necesară, pentru obţinerea tonului dorit; apăsarea trebuie să fie foarte delicată, cam ca pentru *flautino* sau flageolet la vioară, în timp ce cu mîna dreaptă treci arcuşul pe coardă. Sunetul specific al acestui instrument, care seamănă cu sunetul unei trompete cu surdină, este determinat de căluşul special, pe care se sprijină coarda la baza plăcii de rezonanţă. Forma acestui căluş se apropie de cea a unui pantofior, partea lui anterioară fiind foarte joasă şi subţire, iar partea posterioară, mai înaltă şi mai groasă. Coarda se sprijină pe partea posterioară a căluşului şi, la atingerea cu arcuşul, face să oscileze partea anterioară a căluşului, emiţînd astfel un sunet vibrant, asemănător acelui al unei trompete prevăzute cu surdină."

247

—Construieşte—mi un asemenea instrument, maestre Abraham ! exclamă consilierul cu ochii strălucind de entuziasm. Construieşte—mi—l şi voi zvîrli viola cu 20 de corzi într—un ungher; nu mă voi mai atinge de *eufon,* şi voi uimi curtea şi oraşul cîntîndu—le cele mai minunate melodii la *trombetta marina.*

—Ţi—l voi construi, răspunse maestrul Abraham, şi—ţi urez ca spiritul răposatei mătuşi Fusschen, cea cu rochia de tafta verde, să te inspire.

Consilierul intim îl strînse călduros în braţe pe maestru, dar Kreisler se interpuse între cei doi, rostind cu oarecare enervare:

—Am impresia că sînteţi mai laşi decît am fost eu vreodată şi pe deasupra lipsiţi de inimă faţă de acel pe care pretindeţi că—l iubiţi! Fiţi mulţumiţi că, descriind acel instrument al cărui sunet m—a răscolit adînc, mi—aţi turnat apă rece pe fruntea mea înfierbîntată, şi nu—mi mai amintiţi de fiinţa aceea care cînta la lăută! Ei, dragă amice consilier, mi—ai cerut să—ţi vorbesc despre tinereţea mea, iar maestrul a croit nişte siluete, care se potrivesc foarte bine cu acea perioadă, aşa că ai putea fi satisfăcut de frumoasa ediţie a schiţelor mele autobiografice, ilustrată cu gravurii Dar, în timp ce citeai articolul din Koch, mi—am adus aminte de colegul său întru lexicoane, Gerber, şi m—am văzut întins pe masă în chip de cadavru, gata pentru o autopsie biografică. Prosectorul ar putea spune: „Nu e de mirare că în miile de vine şi vinişoare din interiorul acestui tînăr curge numai sînge muzical, întrucît fenomenul este specific multora dintre rudele sale de sînge şi tocmai de aceea el le este *consîngean*". Adică vreau să spun că cea mai mare parte dintre mătuşile şi unchii mei se ocupau de muzică şi că, de cele mai multe ori, cîntau la

nişte instrumente care, încă pe vremea aceea, deveniseră o raritate, iar acuma aproape au dispărut; aşa că numai in vis mai aud sunetele acelor minunate concerte pe care le—am ascultat pînă la vîrsta de zece—unsprezece ani. Poate tocmai de aceea talentul meu muzical s—a dezvoltat chiar de la început într—o direcţie care se vădeşte în maniera mea de a orchestra şi care nu e acceptată, fiind considerată prea fantastică. Dacă tu, amice consilier, eşti în stare să—ţi stăpîneşti lacrimile cînd auzi cîntîndu—se la un instrument străvechi cum este *viola d'amore,* atunci mulţumeşte Creatorului pentru constituţia ta robustă; eu, în ce mă priveşte, nu—mi puteam stăpîni lacrimile cînd cînta cavalerul Esser; odinioară plîngeam cu adevărat ascultîndu—l pe unchiul meu, un om voinic şi impunător, căruia îi stăteau deosebit de bine veşmintele duhovniceşti. Şi am mai avut o rudă care cînta fermecător la *viola di gamba,* deşi unchiul care m—a crescut, sau, mai bine zis, nu m—a crescut, şi care avea la spinet o virtuozitate uluitoare, îi reproşa, pe bună dreptate, că nu ţine măsura. Bietul om şi—a atras dispreţul întregii familii cînd s—a aflat că pe muzica unei sarabande a dansat, plin de încîntare, un menuet â la Pompadour. În general, v—aş putea povesti multe despre distracţiile muzicale ale familiei mele, distracţii unice în felul lor; ar ieşi însă la iveală şi unele situaţii groteşti, de care ar trebui să rîdeţi; *respectus parentelae*[61] mă împiedică însă să—mi fac de rîs stimabilele rude în faţa domniilor—voastre.

248

—Ascultă, dragă Johannes, vorbi consilierul, te rog să nu—mi iei în nume de rău dacă am să ating o coardă a sufletului tău, care, poate, vibrează dureros. Vorbeşti numai de unchii şi de mătuşile tale şi nu pomeneşti nimic nici de mama, nici de tatăl tău.

Kreisler îi răspunse adînc emoţionat:

—O, dragul meu prieten, tocmai astăzi mă gîndeam... Dar nu; destul cu amintirile şi visurile, destul despre clipa care a trecut astăzi în mine toată tristeţea simţită numai, dar nu şi înţeleasă, a copilăriei mele; acum însă parcă mi s—a aşternut peste suflet acea pace asemănătoare liniştii pline de presimţiri a unei păduri după ce furtuna s—a potolit. Da, maestre, ai dreptate, am stat sub măr, ascultînd glasul profetic al ecoului iscat de tunet. Poţi să înţelegi mai bine starea de toropeală şi de amorţire în care am rămas timp de doi ani, după moartea mătuşii Fusschen, dacă îţi voi spune că moartea mamei, care s—a întîmplat în perioada aceea, n—a produs asupra mea o impresie deosebită. Motivul pentru care tatăl meu m—a lăsat — sau a trebuit să mă lase — cu totul în grija fratelui mamei mele nu am nevoie să ţi—l spun, întrucît lucruri de acelaşi fel le—ai putea citi aproape în orice roman de familie, sau în orice comedie de—a lui *Iffland.* Ajunge să afli că mi—am petrecut anii copilăriei, ba chiar şi o parte din anii tinereţii, într—o singurătate lipsită de orice mîngîiere, din pricină că eram fără părinţi. Un tată, oricît de rău, este totuşi mai bun decît cel mai desăvîrşit educator: asta este părerea mea; şi mă îngrozesc cînd văd părinţi, lipsiţi de înţelegere şi afecţiune, care se despart de copii trimiţîndu—i în vreun institut de educaţie, unde aceste biete fiinţe sînt modelate şi apretate după un anumit calapod, fără nici o consideraţie pentru personalitatea lor, pe care numai părinţii o pot înţelege cu adevărat. în ceea ce priveşte educaţia, n—ar trebui să se mire nimeni că sînt lipsit de orice creştere, deoarece unchiul meu nu s—a preocupat nicidecum de aşa ceva m—a lăsat pe mîna unor dascăli, care veneau la noi acasă, căci nu aveam voie să mă duc la şcoală şi în acelaşi timp nici nu—mi era îngăduit că, prin vreo prietenie cu un băiat de vîrsta mea, să tulbur solitudinea casei, locuită doar de unchiul meu holtei şi de un servitor bătrîn şi morocănos. Nu—mi pot aminti decît de trei Împrejurări in care unchiul meu, om calm şi de o indiferenţă aproape tîmpă, a recurs la o foarte scurtă acţiune educativă, dîndu—mi de fiecare dată cîte o palmă. Aşa încît pot spune că, în timpul copilăriei mele, am primit trei palme. Întrucît tot m—am pornit pe vorbă, aş fi putut să—ţi prezint, dragă prietene, povestea celor trei palme sub forma unui trifoi romantic; mă voi mărgini însă la frunza din mijloc, ştiind cît de mult te pasionează studiile mele muzicale, şi că, prin urmare, ai fi foarte curios să afli împrejurările în care am compus pentru întîia oară. Unchiul meu avea o bibliotecă destul de cuprinzătoare în care, cînd aveam chef, puteam să cotrobăiesc şi să citesc;într—o zi mi—au căzut in mină *Confesiunile* lui Rousseau, in traducere germană. Am înghiţit această carte, care nu este chiar cea mai indicată pentru un băieţaş de doisprezece ani şi care ar fi putut sădi in sufletul meu germenul multor catastrofe. Curiozitatea mi—a fost însă trezită cu deosebită putere de un singur aspect al situaţiilor destul de echivoce din această carie, încît tot restul l—am uitat cu desăvîrşire. Pentru mine a fost ca un şoc electric pasajul in care copilul Rousseau, îndemnat de spiritul atotputernic al muzicii

---

[61] Din respect faţă de rude (lat.).

interioare şi încolo lipsit de cele mai elementart cunoştinţe de armonie şi de contrapunct şi fără nici un fel de mijloace practice, se hotărăşte să compună o operă. Trage perdelele, făcînd astfel întuneric în odaie, se trînteşte pe pat, spre a se dărui în întregime inspiraţiei fanteziei sale, şi opera lui îi apare asemenea unui vis încîntător... Zi şi noapte am fost obsedat de imaginea acestui moment, în care mi se părea că asupra copilului Rousseau se pogorîse harul supremei fericiri. De multe ori aveam impresia că şi eu m—am împărtăşit din această beatitudine şi că depindea numai de mine să iau hotărîrea fermă de a face un salt spre acest paradis, întrucît spiritul muzicii mă stăpînea şi pe mine cu aceeaşi putere. Într—un cuvînt, am ajuns pînă acolo că m—am hotărît să—i urmez pilda. Într—o seară furtunoasă de toamnă, cînd contrar obiceiurilor sale, unchiul meu plecase de acasă, am tras repede perdelele şi m—am trîntit pe patul lui, ca să se zămislească în sufletul meu o operă ca la Rousseau. Dar, deşi luasem toate măsurile şi făceam toate sforţările pentru a invoca spiritul poeziei, acest spirit se încăpăţîna să nu pogoare! În schimb, în locul ideilor sublime, tot timpul îmi suna în urechi un nenorocit de cîntecel al cărui text plîngăreţ începea în felul următor: „O iubesc doar pe Ismena, şi Ismena mă iubeşte" şi nu era chip să scap de el. „Acum, îmi repetam eu cu îndîrjire, vine corul solemn al preoţilor: «Olimpul, sus...», dar „O iubesc doar pe Ismena" continua să—mi sune în urechi neîncetat, pînă ce am căzut într—un somn adînc. Am fost trezit de nişte strigăte şi am simţit un miros insuportabil, care mă sufoca. Întreaga odaie era plină de fum, iar în mijlocul acestui nor negru stătea unchiul meu, călcînd în picioare resturile unei perdele arse şi strigînd: „Apă, aduceţi repede apă!" Bătrînul servilor aduse foarte multă apă, pe care o turnă pe podea, stingînd astfel focul. Fumul se împrăştie, ieşind încet pe fereastra deschisă. „Unde o fi nenorocitul?" întreba unchiul, căutând cu luminarea prin cameră. îmi dădeam prea bine seama despre cine vorbea şi tăceam chitic în fundul patului. În sfirşit, m—a descoperit şi m—a tras afară strigind mînios: „Ieşi imediat de acolo! Ai dat foc casei... nemernicule!"

La întrebările lui i—am răspuns foarte senin că, după pilda copilului Rousseau din *Confesiuni,* compuneam în pat o *opera seria*[62] şi habar n—aveam de unde vine focul. „Rousseau, hai?! Compuneai? Opera scria?! Tîmpitule!" Unchiul se bîlbîia de furie şi mi—a ars cea de—a doua palmă pe care am primit—o in viaţa mea; stăteam mut şi încremenit de spaimă. Deodată, ca un ecou al palmei, am auzit foarte desluşit: „O iubesc doar pe Ismena etc." Din clipa aceea am căpătat o puternică repulsie, atît pentru cîntec, cît şi pentru entuziasmul creaţiei muzicale în general.

251

—Dar cum de s—a iscat focul? întrebă consilierul intim.

—Nici pînă astăzi, răspunse Kreisler, nu—mi pot da seama de unde a luat foc perdeaua, distrugînd şi un frumos halat al unchiului, împreună cu trei sau patru bucle pe care obişnuia să le adauge, drept podoabă suplimentară, perucii sale. Totdeauna am avut impresia că palma am primit—o nu pentru focul, de care nu eram vinovat, ci pentru încercarea mea de compoziţie muzicală. Ciudat lucru însă: unchiul ţinea cu cea mai mare severitate să învăţ muzica, şi numai muzica, în pofida dascălilor oare, înşelaţi de repulsia mea trecătoare, mă socoteau lipsit de orice înclinaţie muzicală. Ce mai învăţam sau oe nu învăţam în afară de muzică — unchiului meu îi păsa prea puţin. Ţinînd seama că şi—a manifestat de cîteva ori marea nemulţumire faţă de modul anevoios în care se desfăşura educaţia mea muzicală, ai fi putut crede că o să se bucure nespus cînd, după vreo cîţiva ani, înclinaţia mea spre muzică s—a manifestat atît de puternic, încît nu mă mai interesa nimic altceva. Dar iată că n—a fost de loc aşa. Unchiul meu se mulţumi să zîmbească uşurel cînd băgă de seamă că ajunsesem să cînt la mai multe instrumente cu o anumită virtuozitate, ba chiar că şi compuneam cîte o mică piesă muzicală, spre bucuria maeştrilor şi a cunoscătorilor. Da, zîmbea cînd eram lăudat faţă de el şi spunea cu o expresie şireată: „Se poate; nepoţelul meu e destul de trăsnit!"

Consilierul intim îl întrerupse pe capelmaistru;

—Totuşi, nu înţeleg cîtuşi de puţin de ce unchiul acesta n—a lăsat libertate deplină înclinaţiei tale ci, dimpotrivă, te—a silit să apuci pe alt drum. Căci, după cîte ştiu, nu eşti capelmaistru decît de puţină vreme.

252

—Şi nici pentru multă vreme, spuse rîzînd maestrul Abraham, proiectînd pe perete silueta ciudată a unui bărbat mărunt. Acum vreau să mă ocup puţin de preacinstitul unchi, pe care un nepot trăsnit l—a poreclit

---

[62] Operă serioasă, cu subiecte tragice, spre deosebire de opera bufă.

unchiul Au—Vau pentru că purta numele de August Wenzel. Da, trebuie să arăt lumii că dacă i—a dat prin cap capelmnistrului Kreisler să devină consilier de legaţie şi să se chinuiască amarnic cu lucruri cu totul împotriva firii sale, cel mai puţin vinovat este tocmai sus—numitul unchi Au—Vau.

—Te rog, maestre, nu mai vorbi despre asta, îl întrerupse Kreisler. Şi ia—l pe unchi de pe perete, căci chiar dacă arăta în realitate destul de caraghios, n—aş vrea să—mi bat joc de bătrîn, acum cînd zace în mormînt.

—Văd că azi eşti din cale—afară de cuviincios şi de delicat, îi răspunse maestrul.

Dar Kreisler, fără a—i lua în seamă cuvintele, se adresă consilierului intim:

—O să—ţi pară rău că m—ai tras de limbă, pentru că, deşi poate te aştepţi la ceva extraordinar, nu—ţi voi povesti decît lucruri foarte obişnuite, de acelea care se repetă de mii de ori în viaţa fiecărui om. Este cert, deci, că nu datorită educaţiei sau vreunei deosebite încăpăţînări a destinului — nu, nicidecum — ci numai din pricina cursului firesc al lucrurilor am ajuns acolo unde nu doream. Ai observat poate că în fiecare familie există cîte un membru, care, fie datorită unui talent deosebit, fie prin coincidenţa fericită a unor împrejurări prielnice, este săltat spre anumite culmi; îl vezi apoi stînd ca un erou în mijlocul cercului familial; toate rudele se uită la el cu admiraţie înduioşată, glasul lui imperios este ascultat cu supunere, iar cuvintele lui sînt considerate ca nişte sentinţe fără drept de apel. Acesta a fost cazul fratelui mai mic al unchiului meu. A părăsit cuibul muzical al familiei şi a devenit un personaj cu destulă greutate la reşedinţa princiară, în calitate de consilier de legaţie şi sfetnic intim al prinţului. înălţarea lui a cufundat întreaga familie într—o admiraţie perpetuă. Numele consilierului de legaţie se rostea cu un ton solemn şi dacă cineva spunea bunăoară: „Consilierul de legaţie a scris", sau „Consilierul de legaţie a afirmat cutare sau cutare lucru", toţi amuţeau, plini de respect. Fiind deprins încă din fragedă copilărie să—l consider pe unchiul din capitală ca pe un om care a atins scopul suprem al năzuinţelor omeneşti, este firesc să nu fi avut şi eu altă ambiţie decît aceea de a călca pe urmele lui. Portretul venerabilului unchi atîrna pe perete în salonul cel mare şi singura mea dorinţă era să mă văd şi eu îmbrăcat ca unchiul din portret şi tot aşa de frizat. Dorinţa aceasta mi—a fost împlinită de educatorul meu şi, într—adevăr, la vîrsta de zece ani, eram probabil foarte arătos cu peruca mea frizată şi înaltă cît toate zilele, cu haina mea de un verde—deschis cu broderii fine de argint, cu ciorapi de mătase în picioare şi o mică spadă la şold. Această ambiţie copilărească se adîncea o dată cu vîrsta căci, pentru a mi se trezi interesul faţă de ştiinţa cea mai aridă, era suficient să mi se spună că—i necesară ca să pot deveni şi eu consilier de legaţie, la fel cu unchiul. Că arta, care—mi umplea tot sufletul, ar fi trebuit să fie singura mea dorinţă, singurul meu scop — aceasta îmi trecea cu atît mai rar prin minte, cu cît auzeam în jurul meu vorbindu—se despre muzică, pictură şi poezie, doar ca despre nişte lucruri foarte plăcute, însă care nu pot servi decît pentru distracţie şi agrement. Repeziciunea cu care înaintam pe calea aleasă, într—o anumită măsură, de mine însumi, neîntîmpinînd nici cea mai mică piedică, datorită cunoştinţelor pe care le dobîndisem şi protecţiei unchiului din capitală nu—mi îngăduia răgazul să mă gîndesc şi să înţeleg că apucasem pe un drum greşit. Scopul era atins şi nu mai exista nici o posibilitate de a face cale întoarsă, cînd, cu totul pe neaşteptate, arta pe care o trădasem se răzbună; mi—am dat seama că mi—am ratat viaţa şi am fost cuprins de o deznădejde cumplită, văzîndu—mă încătuşat în nişte lanţuri, despre care credeam că nu vor putea fi niciodată zdrobite.

—Binecuvîntată de o mie de ori fie deci catastrofa care te—a eliberat din lanţuri! exclamă consilierul intim.

—Nu e tocmai aşa, răspunse Kreisler. Eliberarea a venit prea târziu. Mă aflu în situaţia acelui captiv care, clnd, în sfîrşit şi—a recăpătat libertatea, s—a simţit atît de dezobişnuit de larma lumii, ba chiar şi de lumina soarelui, încît nu mai era în stare să se bucure de darul suprem al libertăţii; nu dorea decît să se întoarcă din nou în temniţa lui.

Aici maestrul Abraham luă cuvîntul:

254

—Acestea nu sînt decît nişte închipuiri deşarte, dragul meu Johannes, cu care te chinuieşti singur şi chinuieşti şi pe alţii! Lasă, lasă că ştiu: soarta ţi—a fost totdeauna favorabilă, dar nu eşti niciodată în stare să mergi la un trap normal, ci tot cauţi să te abaţi cînd la dreapta, cînd la stîngă şi de asta eşti numai dumneata vinovat. Desigur, ai dreptate cînd spui că atunci cînd e vorba de copilărie, steaua dumitale ţi—a fost prielnică şi...

255

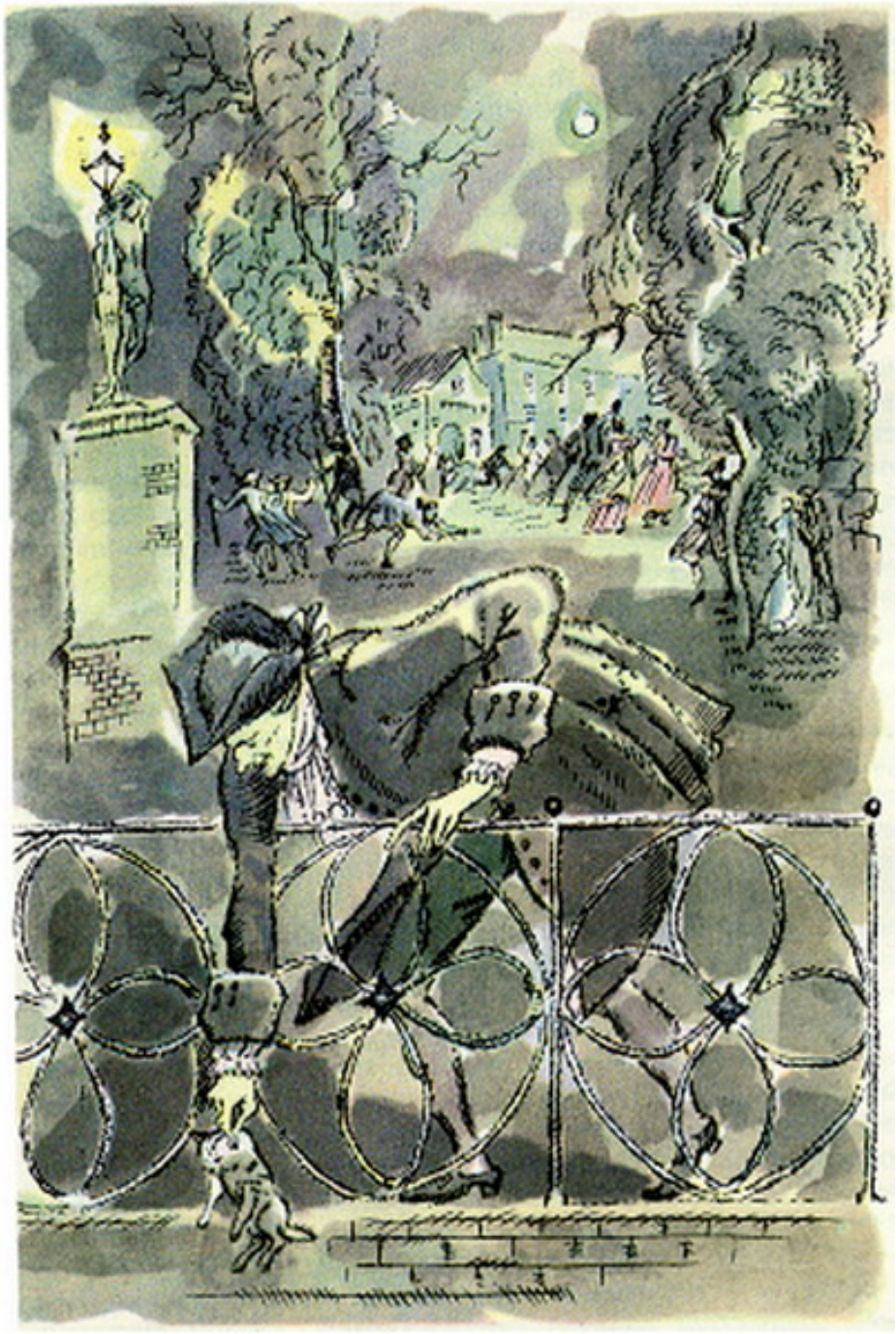

PARTEA A DOUA. UN TÎNĂR CAPĂTĂ EXPERIENȚA VIEȚII. ȘI EU AM FOST ÎN ARCADIA

(M.R.P.)... —Ar fi nostim şi totodată din cale—afară de ciudat — şopti într—o zi maestrul vorbind cu sine însuşi — dacă, totuşi, mititelul acela cenuşiu de sub sobă ar avea într—adevăr calităţile pe care i le atribuie fantezia profesorului. Hm!... Cred că m—ar putea îmbogăţi mai mult decît fata invizibilă construită de mine. L—aş închide într—o cuşcă şi l—aş sili să—şi arate talentele în faţa lumii care, desigur, ar plăti bucuros oricît, ca să—l vadă. Un motan cu o cultură ştiinţifică e cu mult mai interesant decît un copil precoce, care a învăţat papagaliceşte cîteva operaţii mintale. Unde mai pui că, în acest caz, n—aş mai avea nevoie să—mi plătesc un copist! Trebuie să cercetez chestiunea asta mai de—aproape!

Auzind cuvintele fatale ale maestrului, mi—am amintit de sfaturile neuitatei mele mame, Mina. Ferindu—mă să arăt prin cel mai mic gest că l—am înţeles pe bătrîn, am decis să—mi ascund cu cea mai mare grijă cultura. De aceea, citeam şi scriam numai noaptea şi, cu acest prilej, mi—am dat seama cu recunoştinţă cît de bună a fost providenţa cînd a înzestrat specia mea umilită cu atîtea avantaje faţă de creaturile bipede care, numai Dumnezeu ştie de ce, se consideră stăpînul lumii. Pot să jur, de pildă, că în cursul studiilor mele n—am avut nevoie să recurg la serviciile fabricantului de lumînări sau de ulei, întrucît fosforul din ochii mei luminează puternic chiar în bezna cea mai adîncă. Din această pricină,

operele mele sînt mai presus de învinuirea adusă unor autori din vechime, şi anume că produsele spiritului lor miros a lampă.

Cu toate că sînt convins de Înalta perfecţiune cu care m—a înzestrat natura, trebuie să recunosc, totuşi, că tot ce se află sub soare poartă în sine anumite imperfecţiuni care, la rîndul lor, dovedesc o anumită relaţie de dependenţă. De acele lucruri trupeşti pe care medicii le consideră nenaturale, deşi mie ele îmi par a fi foarte naturale, nici nu vreau să pomenesc; în schimb, aş vrea să subliniez, în legătură cu organismul nostru psihic, că acea dependenţă de care am vorbit mai sus se manifestă şi în el foarte clar. Astfel, nu este oare adevărat că zborul nostru spre culmi este adeseori frînat de cîte un balast despre care nu ştim nici ce este, nici de unde vine, nici cine ni l—a agăţat?

256

Dar mai bine şi mai exact este să afirm că orice rău se datorează unui exemplu dăunător şi că slăbiciunea firii noastre stă doar în faptul că sîntem siliţi să—l urmăm. Sînt de asemenea convins că specia umană este anume făcută să dea acest exemplu dăunător.

De pildă ţie, iubite motănel, care citeşti aceste rînduri, nu ţi s—a întîmplat să nimereşti uneori într—o situaţie inexplicabilă chiar pentru tine însuţi şi pentru care ai fost mustrat cu asprime, ba chiar poate şi muşcat de aproapele tău? Ai fost leneş, arţăgos, indecent, lacom, nimic nu—ţi era pe plac, te nimereai totdeauna să fii acolo unde erai mai puţin dorit, stinghereai pe toţi cei din jur, într—un cuvînt — un tip nesuferit! Consolează—te, motane! Această perioadă nefastă a vieţii tale nu—şi are rădăcina în eul tău profund. E doar tributul plătit principiului ce ne cîrmuieşte pe toţi, cînd ai urmat şi tu exemplul rău al oamenilor care au introdus această stare vremelnică. Consolează—te, motane, căci şi eu am păţit la fel!

În mijlocul acestor reflecţii, am fost cuprins de dezgust — un dezgust ca atunci cînd mănînci cantităţi prea mari de lucruri indigeste; imediat m—am ghemuit chiar pe cartea pe care o citeam şi pe manuscrisul la care tocmai lucram... şi am adormit. Indolenţa aceasta creştea din ce în ce mai mult, încît pînă la urmă ajunsesem să nu mai am nici un chef să scriu, să citesc, să sar sau să alerg, ori să mă distrez cu prietenii mei pe acoperişuri şi în beci. În schimb simţeam un imbold, mai puternic decît voinţa mea, să fac tot ce putea să displacă maestrului, tot ce putea să displacă prietenilor, devenindu—le astfel nesuferit. In ce—l priveşte pe maestru, multă vreme s—a mulţumit doar să mă alunge, cînd îmi alegeam drept culcuş vreun loc unde nu—i plăcea să mă vadă; pînă la urmă, însă, a fost nevoit să—mi tragă şi cîte o bătaie. Odată, tot sărind pe masa de lucru a maestrului, atîta mi—am fluturat coada încolo şi—ncoace că am ajuns s—o moi în călimara cea mare, după care am pictat pe podea şi pe divan cele mai frumoase motive. Maestrul, care nu avea nici un fel de înţelegere pentru acest gen artistic, s—a înfuriat la culme. Am fugit in ciule, dar acolo am păţit—o aproape şi mai rău. Un motan cu o înfăţişare foarte impunătoare îşi exprimase încă mai de mult dezaprobarea în privinţa purtării mele; acum, profitînd de împrejurarea că încercasem — destul de imprudent, fireşte — săi şterpelesc de sub nas o bucăţică gustoasă cu care tocmai se delecta, m—a luat fără prea multă vorbă, într—o serie de palme, incit m—a năucit complet şi mi—a umplut urechile de sînge. Dacă nu mă înşel, respectabilul domn îmi era unchi, căci pe faţă i se vedeau clar trăsăturile Minei; de altfel, şi forma mustăţii avea un aer specific de familie... Într—un cuvînt, mărturisesc că în perioada aceea m—am întrecut pe mine însumi în obrăznicii, încît într—o zi maestrul mi—a spus:

—Nu pricep de loc, Murr, ce se petrece cu tine; pînă la urmă îmi vine a crede că ai ajuns la vîrsta golăniei!

Maestrul avea dreptate. Perioada aceasta era pentru mine fatala vîrstă a golăniei, prin care trebuia să trec, după pilda proastă a oamenilor, care, după cum am spus, au introdus această stare nefastă ca una care corespunde firii lor celei mai intime. Ei numesc această perioadă anii golăniei, deşi unii rămîn toată viaţa lor aşa; la noi nu se poate vorbi decît de săptămînile de golănie şi, în ceea ce mă priveşte, am ieşit din această vîrstă subit, datorită unui ghiont care m—ar fi putut costa un picior sau cîteva coaste rupte. Propriu—zis *am sărit* din vîrstă golăniei într—un mod foarte violent.

Trebuie să vă spun cum s—au petrecut lucrurile: în curtea unde locuia maestrul se afla un fel de maşinărie pe patru roţi, tapisată frumos pe dinăuntru; după cum am aflat mai tîrziu, era un cupeu englezesc. În starea de spirit în care mă aflam pe vremea aceea, era foarte firesc să—mi vină pofta să mă caţăr cu trudă ca să ajung în interiorul acelei maşinării. Pernele pe care le—am descoperit acolo mi s—au părut atît de îmbietoare, atît de plăcute, încît am ajuns să—mi petrec mai tot timpul înăuntru, dormind şi visînd.

258

O dată, tocmai în clipa cînd prin faţa ochiului meu sufletesc se perindau imagini delicioase de fripturi de, iepure si altele asemănătoare, am fost trezit de o smucitură puternică, însoţită de pocnete, zdrăngănituri şi bubuituri. Cine ar putea să descrie groaza care m—a cuprins cînd mi—am dat scama că întreaga maşinărie, cu o larmă infernală, se pusese în mişcare, legănindu—se şi aruncîndu—mă din colţ în colţ! Spaima mea creştea, transformîndu—se în disperare. Mi—am luat inima în dinţi şi m—am încumetat să sar din maşinărie. În urma mea am auzit hohote de rîs care semănau cu nechezatul unor demoni din iad, şi am putut desluşi nişte glasuri barbare strigînd: „Pisica! pisica! huo, huo, huo!" Fugeam orbii de furie, în timp ce în urma mea ploua cu pietre, în sfîrşit, am izbutit să ajung sub o boltă întunecoasă, unde m—am înăbuşit pierzîndu—mi cunoştinţa.

Într—un tîrziu mi s—a părut că aud paşi deasupra capului; după felul cum răsunau, am avut impresia că mă aflu sub o scară. Chiar aşa era...

Dar cînd să mă strecor afară, am încremenit. În faţa mea fie întindeau la nesfîrşit străzi nenumărate, pe care forfoteau o mulţime de oameni, toţi cu desăvîrşire necunoscuţi. Unde mai pui că treceau in goană trăsuri, lătrau clini si, culmea, o ceată întreagă, cu arme lucind în soare, bloca strada; o tobă Începu să bată brusc, chiar lingă urechea mea, alil de laic, incit am sărit de trei coţi în sus. Era firesc să mi se umple sufletul de o spaimă ciudată. îmi dădeam scama că mă aflam în lume, în acea lume pe care o întrezărisem din depărtare de pe acoperiş, de multe ori cu nostalgie, cu o anumită curiozitate. Da, mă aflam chiar în mijlocul acestei lumi, eu, un străin fără experienţă. M—am strecurat, cu grijă de—a lungul caselor, pînă am întîlnit în sfîrşit cîţiva tineri din specia mea. M—am oprit, încercînd să leg cu dînşii o conversaţie; ei însă s—au mulţumit să holbeze nişte ochi din care parcă ieşeau schiţei, apoi, cu o săritură, s—au depărtat. „Tineret fluşturatic, am exclamat, habar n—ai cine ţi—a ieşit în cale! Aşa trec prin lume spiritele mari, neobservate si neluate în seamă. Acesta este destinul înţelepciunii pieri luare." Mă aşteptam la mai multă înţelegere din partea oamenilor, aşa că sărind pe pervazul unei ferestre de subsol, care se ridica puţin deasupra trotuarului, am scos cîteva mieunaturi vesele şi, după părerea mea, destul de îmbietoare; toţi treceau însă reci, fără pic de simpatie, abia aruncîndu—mi cîte o privire. Într—un tîrziu am zărit un băieţaş frumos, cu bucle blonde, care m—a privit prietenos şi m—a chemat, ademenindu—mă cu degetul: „Pis! pis!"

„O, suflet nobil, tu mă înţelegi!" m—am gîndit eu. Sărind jos, m—am apropiat de el şi am început să torc prietenos. Băieţaşul m—a mîngîiat, dar în clipa cînd mă pregăteam să mă dăruiesc în întregime sentimentelor prieteniei, mi—a strîns cu atîta putere coada încît, de durere, am scos un ţipăt. Se pare că tocmai *acest* lucru i—a făcut cea mai mare plăcere acelei fiinţe răutăcioase, căci a izbucnit în rîs şi, ţinindu—mă bine, ca să nu pot fugi, a încercat să repete manevra diabolică. Cuprins de o mînie dreaptă şi însetat de răzbunare, mi—am înfipt ghearele adînc în mîinile şi în obrajii lui; urlînd de durere, mi—a dat drumul. Dar în aceeaşi clipă l—am auzit strigînd: „Tyras!... Cartuş! Şo pe el!... Şo pe el!"... Lătrînd zgomotos, doi cîini s—au năpustit asupra mea. Fugeam cu sufletul la gură... cîinii după mine, gata—gata să mă înhaţe... simţeam că nu mai e nici o scăpare! înnebunit de groază, am sărit printr—o fereastră de la parter, făcînd să zăngănească geamurile şi răsturnînd cîteva ghivece de flori ce se aflau pe pervaz şi care au căzut cu un zgomot de tunet pe podea. O femeie, care şedea împletind la o masă, a sărit în sus speriată. A apucat un băţ şi s—a repezit la mine strigînd: „îţi arăt eu ţie, bestie afurisită!"... Dar ochii mei care ardeau de mînie, ghearele scoase afară şi miorlăitul meu disperat au făcut—o să se oprească. Ca in tragedia aceea cunoscută[63], stătea cu băţul ridicat, aidoma tiranului, nehotărît între furie şi stăpînire de sine. Deodată s—a deschis uşa; cu o extraordinară prezenţă de spirit, am zbughit—o printre picioarele bărbatului care tocmai intra si am avut norocul să nimeresc, din casa aceea, iar în stradă.

Istovit de toate aceste emoţii, am găsit pînă la urmă un locşor liniştit şi ferit unde am putut să—mi trag sufletul. Deodată a început să mă chinuie o foame cumplită şi abia atunci mi—am adus aminte, cu durere, de bunul maestru Abraham de care mă despărţise soarta crudă. Dar cum să—l regăsesc? Priveam cu tristeţe în jurul meu; nu găseam nici o posibilitate să nimeresc drumul spre casă şi ochii mi s—au umplut de lacrimi amare.

260

Speranţa mi—a reînviat însă cînd, la colţul unei străzi, am zărit o fetişcană, cu înfăţişare prietenoasă,

---

[63] Se referă la Shakespeare, *Hamlet,* actul II, scena 2.

stînd în faţa unei măsuţe încărcate cu pîinişoare şi cîrnaţi, de care îţi lăsa gura apă. M—am apropiat încetişor; fata mi—a zîmbit. Ca să mă prezint din capul locului ca un tînăr binecrescut, cu maniere elegante, mi—am arcuit în faţa ei spinarea mai frumos ca oricînd. Zîmbetul fetei s—a prefăcut într—un rîs sonor. „În sfîrşit, am întîlnit un suflet nobil, o inimă sensibilă! O, Doamne, ce dulce mîngîiere pentru un suflet rănit!" Vorbind astfel cu mine însumi, am înşfăcat un cîrnăcior de pe masă. M—am trezit însă că fata începe să ţipe şi dacă m—ar fi nimerit cu lemnul noduros cu care încerca să mă lovească, fără—ndoială că n—aş mai fi gustat niciodată din cîrnăciorul pe care—l luasem — bazîndu—mă pe onestitatea şi umanitatea ei — nici din vreun alt cîrnăcior. Mi—am adunat ultimele puteri ca să scap de urmărirea acelui monstru feminin. Am izbutit în cele din urmă să ajung într—un loc unde am putut consuma cîrnăciorul în tihnă.

Această frugală gustare mi—a înseninat starea de spirit şi cum razele calde ale soarelui îmi mîngîiau blana, am simţit cu toată plenitudinea cît de frumoasă e viaţa pe acest pămînt. Cînd s—a lăsat însă noaptea umedă şi rece şi cînd, lipsit de un culcuş moale ca acela pe care—l aveam la bunul meu maestru, m—am trezit a doua zi îngheţat şi înfometat, am fost cuprins de o tristeţe vecină cu disperarea. „Aşadar (am izbucnit eu în tînguiri) asta e lumea pe care, de pe acoperişul căminului tău, doreai atît de mult s—o cunoşti? Lumea, în care te—aşteptai să găseşti virtuţile, înţelepciunea şi etica unei culturi superioare? O, ce barbari lipsiţi de inimă! Puterea lor nu stă decît în bătaie, iar înţelepciunea lor, doar într—o nemiloasă batjocură. Şi singurul lor scop este persecuţia plină de invidie a firilor profunde şi sensibile. O, vreau să plec cît mai repede din această lume făţarnică şi amăgitoare! Primeşte—mă în umbra ta răcoroasă, tu, dulce beci al casei mele! O, pod! O, sobă! O, singurătate, unica mea bucurie, după tine tînjeşte sufletul meu îndurerat!"

Copleşit de deznădejde, am închis ochii şi am plîns amarnic.

Deodată o voce cunoscută mi—a răsunat în urechi:

—Murr! Murr! Cum de—ai ajuns aici, dragul meu prieten ? Ce ţi s—a întîmplat ?

Am deschis ochii: în faţa mea era tînărul Ponto.

Deşi Ponto mă ofensase grav, apariţia lui neaşteptată mi—a adus totuşi o mîngîiere. Am uitat nedreptate pe care mi—o făcuse şi i—am povestit toate cele petrecute cu mine. Printre şiroaie de lacrimi, i—am înfăţişat situaţia disperată în care mă aflam şi am încheiat plîngîndu—mă de foamea care mă chinuia. În locul compătimirii la care mă aşteptam. Ponto a izbucnit în hohote de rîs.

—Mare prostănac eşti, măi Murr! întîi se vîră iepurele într—un cupeu în care n—avea ce căuta şi adoarme; iar cînd trăsura porneşte, se sperie si sare afară; se miră grozav că, deşi n—a trecut niciodată pragul casei, nu—l cunoaşte nimeni, şi că dă de bucluc din pricina poznelor; pe deasupra e şi atît de prost, încît nu—i în stare să—şi găsească drumul înapoi, la stăpînul său... Ascultă aici, amice Murr: te—ai lăudat mereu cu savantlîcul şi cultura ta, ai făcut totdeauna pe grozavul cu mine, iar acum stai părăsit şi disperat şi toate însuşirile cele mari ale spiritului tău nu te pot învăţa cum să te descurci ca să—ţi potoleşti foamea şi să găseşti drumul spre casă. Şi dacă acel pe care—l socoti inferior ţie nu te va lua acum sub oblăduirea lui, ai să mori aici în chipul cel mai ruşinos; şi nu se va găsi nici o fiinţă pe tot pămîntul căreia să—i pese de cunoştinţele şi de talentele tale; şi nici unul dintre poeţii pe care—i socoteşti prieteni nu va pune un amical *„Hic jact!"*[64] pe locul unde ai să pieri din propria ta prostie. Vezi că şi eu am trecut prin şcoală şi, orice—ar zice unii, pot să citez şi eu puţintică latină!... Dar ţie ţi—i foame, sărmane motan, şi la asta trebuie găsit leac în primul rînd. Hai cu mine!

Tînărul Ponto a pornit înainte cu pas sprinten. Eu îl urmam abătut, zdrobit de cuvintele lui care, pe stomacul gol. Îmi păreau a fi destul de adevărat. Dar ce tare m—am speriat cînd...

262

(F.m.)... pentru editorul acestor file a fost întîmplare deosebit de fericită că a putut surprinde astfel, pe viu, ciudata conversaţie dintre Kreisler şi consilierul intim. Acest fapt i—a dat posibilitatea să—ţi înfăţişeze, dragă cititorule, cel puţin cîteva icoane din prima tinereţe a acelui personaj bizar a cărui biografie este oarecum obligat s—o scrie. Editorul crede că, în ceea ce priveşte conturul şi coloritul lor, aceste icoane pot fi socotite destul de caracteristice şi de semnificative. Cel puţin după cele povestite de Kreisler despre mătuşa Fusschen şi lăuta sa. nu mai poate fi pus la îndoială faptul că muzica, cu melancolia ei ciudată şi cu deliciile ei cereşti, a prins rădăcini cu mii de fibre în sufletul băieţaşului.

---

[64] Aici zace ! (lat.)

Nu—i deci de mirare că din acest suflet curg şiroaie de sînge fierbinte alunei cînd e rănit. Pe numitul editor l—au interesat, l—au pasionat chiar, mai ales două momente din viaţa capelmaisl rului nostru. Şi anume, în ce fel maestrul Abraham a intrat in familie, ajungînd să—l influenţeze pe micul Johannes, şi care a fost catastrofa ere l—a smuls pe onorabilul Kreisler de la reşedinţa ducelui, transformîndu—l în capelmaistru, cum ar fi trebuit să fie de la început, deşi putem să avem încredere in forţa eternă care le face pe toate la timpul şi la locul potrivit. Parte din aceste împrejurări au putut fi aflaie şi le vei afla şi tu îndată, iubite cititor.

Mai întîi, se ştie precis că la Gonionesmuhl, unde s—a născut şi a copilărit Kreisler, trăia un om ciudat cu o înfăţişare şi cu nişte purtări din cale—afară de curioase. De altfel; orăşelul Gonionesmuhl a fost întotdeauna paradisul tuturor originalilor; deci Kreisler a crescut înconjurat de personajele cele mai ciudate care, fără îndoială, produceau asupra lui o impresie deosebit de puternică, mai ales că în anii copilăriei n—avea legături cu cei de—o seamă cu dînsul. Omul acela se numea, la fel ca şi un cunoscut umorii, Abraham Liscov, şi era constructor de orgi, meserie pentru care avea uneori nu dispreţ profund, iar alteori o ridica în slăvi, aşa că, la drept vorbind, nu prea puteai să—ţi dai seama ce gîndeşte.

După cum povesteşte Kreisler, în familia lui se vorbea totdeauna cu cea mai mare admiraţie despre domnul Liscov. Afirmau că e cel mai priceput artist din toţi cîţi există şi regretau că firea lui capricioasă şi poznele lui năstruşnice îl ţineau departe de oameni. Puteai auzi cînd pe unul, cînd pe altul, vorbind ca de un noroc neaşteptat, dacă domnul Liscov ii făcuse o vizită şi—i acordase pianul. Cu acest prilej se povesteau multe despre ciudăţeniile lui nemaipomenite, ceea ce producea o impresie deosebit de puternică asupra lui Johannes. Copilul, fără să—l cunoască pe domnul Liscov, îşi făcuse o imagine precisă despre el şi ardea de dorinţa de a—l vedea. După ce, într—una din zile, unchiul spuse că domnul Liscov va veni, poate, la ei acasă, şi va repara pianul, micul Johannes nu mai avu linişte: în fiecare dimineaţă întreba dacă maestrul are de gînd să vină cu adevărat. Interesul copilului pentru necunoscutul domn Liscov se transformă într—o admiraţie plină de respect cînd, pentru întîia oară, auzi sunetele maiestuoase ale orgii din catedrală, unde unchiul se ducea rar, şi cînd află că acel minunat instrument a fost construit chiar de domnul Abraham Liscov. Din clipa aceea, imaginea pe care Johannes şi—o făcuse despre domnul Liscov dispăru şi alta, cu totul nouă, îi luă locul. Copilul şi—l închipuia acum pe domnul Liscov ca pe—un bărbat înalt, frumos, cu înfăţişare impunătoare, vorbind clar şi tare şi, mai ales, purtînd o haină brumărie cu fireturi late de aur, cum purta naşul lui — consilierul comercial — faţă de ale cărui veşminte bogate micul Johanes arăta deosebit respect.

Într—o zi, pe cînd Johannes cu unchiul lui stăteau la fereastră, trecu în goană pe stradă un om mic şi uscăţiv, îmbrăcat într—un *roquelaure*[65] de lînă, de o culoare verde—deschis, cu clapele de pe umeri fluturând caraghios în aer. Mai purta şi un tricorn mic, înfipt marţial peste frizura lui pudrată, cu o coadă lungă ce—i atîrna pe spate. Călca apăsat, de răsuna caldarîmul, şi la fiecare pas lovea puternic în pămînt cu bastonul de bambus ce—l ţinea în mînă. Cînd ajunse în dreptul ferestrei, aruncă unchiului o privire tăioasă din ochii lui negri ca nişte cărbuni, fără să—i răspundă la salut. Micul Johannes simţea trec fiori reci şi în acelaşi timp îi venea să rîdă în hohote, dar nu putea, pentru că îşi simţea pieptul strîns ca într—o menghine.

—Era domnul Liscov, îi spuse unchiul.

—Mi—am închipuit, răspunse Johannes.

Domnul Liscov nu era înalt şi impunător, nici nu purta o haină brumărie cu fierturi, ca naşul, consilierul comercial.

Foarte ciudat era însă faptul că arăta întocmai aşa cum şi—l închipuise copilul înainte de fi auzit orga. Johannes nu apucase însă să—şi revină din cel simţămînt asemănător unei spaime neaşteptate, cînd domnul Liscov se opri brusc, făcu stînga—mprejur, şi, cu aceiaşi paşi zgomotoşi, se apropie de fereastră; se înclină adînc în faţa unchiului, apoi o şterse, hohotind de rîs.

264

—Asta—i conduită de om aşezat, cu studii, care prin faptul că e constructor de orgi are privilegiul să se numere printre artişti şi căruia legile ţării îi îngăduie să poarte spadă? Îţi vine să crezi că de dimineaţă s—a întrecut cu paharul sau că a fugit dintr—o casă de nebuni, nu—i aşa? Dar acum sînt sigur că va veni la noi şi ne va repara pianul.

---

[65] Haină lungă, la modă în secolul al XVIII-lea, numită astfel după ducele francez de Roquelaure.

Unchiul a avut dreptate. Domnul Liscov s—a prezentat chiar a doua zi, dar în loc să se apuce de reparaţia pianului, ceru ca micul Johannes să—i cînte ceva. Copilul fu cocoţat pe un scaun, deasupra unui teanc de cărţi. Domnul Liscov îşi rezemase coatele pe coada pianului şi—l privea atît de fix în ochi, încît băieţaşul se fîstîci de tot şi menuetele şi ariile, pe care le cînta de pe un vechi caiet de note, ieşiră pline de poticneli. Domnul Liscov asculta serios; deodată însă copilul alunecă de pe scaun şi căzu sub pian. Constructorul de orgi, care îi trăsese de sub picioare băncuţa, izbucni într—un hohot de rîs nestăpînit. Copilul se ridică de jos foarte ruşinat, în timp ce domnul Liscov se şi aşezase în faţa pianului, scosese, un ciocan şi lovea în bietul instrument fără pic de milă, ca si cînd ar fi vrut să—l facă ţăndări.

—Domnule Liscov, vino—ţi în fire! strigă unchiul.

În aceeaşi clipă, micul Johannes, fierbînd de indignare, apăsă cu toată puterea capacul pianului, care se închise cu un zgomot asurzitor. Domnul Liscov abia avu timp să—şi tragă capul, ca să nu fie lovit. Băieţaşul strigă:

—Dragă unchiule, dumnealui nu—i acel artist îndemînatic, care a construit orga cea frumoasă. Nu se poate să fie el, pentru că ăsta e un prost care se poartă ca un copil rău crescut.

Unchiul se minună de îndrăzneala băiatului, iar domnul Liscov îl cercetă îndelung cu privirea şi mormăi:

—Ciudat domnişor!

După aceea, deschise încet şi cu grijă pianul. Îşi scoase sculele şi se apucă de lucru; sfîrşi peste vreo două ore, fără să rostească nici un cuvînt.

Din ziua aceea, constructorul de orgi a manifestat o deosebită simpatie pentru copil. Venea în casă aproape zilnic şi izbuti să cîştige dragostea băiatului, deschizîndu—i o lume nouă şi bogată, în care spiritul lui vioi se putea mişca mai în libertate. Nu tocmai vrednic de laudă era faptul că Liscov — mai ales cînd băiatul se făcu mai mare — îl încuraja la tot felul de farse a căror victimă era adesea chiar unchiul, căci acesta, cu inteligenţa lui limitată şi cu apucăturile lui caraghioase, oferea ţinta cea mai potrivită. Este sigur însă că, atunci cînd Kreisler se plînge de singurătatea nemîngîiată a copilăriei lui, cînd atribuie acelei perioade descumpănirea ce—i tulbură uneori adîncurile firii, trebuie să ne gîndim mai ales la relaţiile cu unchiul care l—a crescut. Copilul nu putea să respecte pe omul care trebuia să—i ţină loc de tată, dar care îi apărea ca un caraghios prin tot ce făcea şi spunea.

Liscov ar fi vrut să şi—l apropie cu totul pe Johannes şi ar fi izbutit dacă nu se opunea firea nobilă a copilului. E drept că bătrînul constructor de orgi avea o inteligenţă pătrunzătoare, o sensibilitate profundă şi o neobişnuită vioiciune de spirit; în ce priveşte însă ceea ce numim in mod obişnuit umor, el nu avea acea rară şi minunată stare de spirit care izvorăşte din lupta celor mai antagonice principii si din intuirea adîncă a vieţii în toate contingenţele ei, ci poseda numai un simţ acut pentru lucrurile extravagante unit cu nevoia de—a apărea bizar. Iată temeiul sarcasmului pe care Liscov îl manifesta cu orice prilej, un fel de bucurie răutăcioasă cu care urmărea pînă în cel mai mic amănunt tot ce era socotit nelalocul lui. Această bătaie de joc răutăcioasă rănise sufletul delicat al copilului şi împiedicase crearea unor raporturi mai intime la care ar fi fost firesc să se ajungă, datorită sentimentelor cu adevărat părinteşti ale acestui prieten în vîrstă. Pe de altă parte nu putem tăgădui că bizarul constructor de orgi era cel mai indicat să trezească şi să cultive germenul unui umor care se afla în sufletul copilului, umor care, de altfel, s—a şi dezvoltat cu prisosinţă.

Domnul Liscov avea obiceiul să povestească multe despre tatăl lui Johannes cu care fusese prieten intim în tinereţe. Ceea ce povestea mi putea fi decît în defavoarea unchiului care trecea cu totul în umbră cînd fratele lui apărea în primul plan. Într—o zi, constructorul de orgi vorbi cu admiraţie despre profunda muzicalitate a tatălui, luînd în bătaie de joc metoda greşită prin care unchiul predase nepotului său primele noţiuni de muzică. Johannes, mereu cu gîndul la cel care îi fusese fiinţa cea mai apropiată şi pe care nu—l cunoscuse, cerea tot alte şi alte amănunte. Deodată însă Liscov tăcu şi rămase cu privirea pironită în pămînt, ca un om căruia i—a apărut în minte o icoană de odinioară.

266

—Ce aveţi, maestre? îl întrebă Johannes. Ce gînduri vă frămîntă?

Lisov tresări ca trezit dintr—un vis şi zîmbi:

—Îţi mai aduci aminte, Johannes, cum ţi—am tras bancheta de sub picioare şi tu ai căzut sub pian, cînd te puseseră să—mi cînţi menuetele acelea groaznice ale unchiului tău?

—Ah, nici nu vreau să—mi mai aduc aminte de ziua cînd v—am văzul pentru întîia oară! răspunse

Johannes. Aţi făcut haz pe seama unui copil.

—La care copilul a răspuns cu destulă mojicie, rîse Liscov. Atunci nu—mi puteam însă închipui că în tine zace un muzician atît de desăvîrşit. De aceea, fiule, fă—mi plăcerea şi cîntă—mi un coral adevărat la orga asta cu tuburi de hîrtie. Eu o să apăs pe *foale*.

Trebuie să mai adăugăm că Liscov avea o mare predilecţie pentru lot felul de jucării, care făceau încintarea lui Johannes. Încă de pe vremea cînd acesta era un copil, Liscov îi aducea de fiecare dată cîte o mică năzdrăvănie. Uneori Johannes primea un măr care se risipea în sute de bucăţile cînd începea să—l cureţe de coajă, alteori o prăjitură de o formă ciudată. În felul acesta băiatul se familiarizase cu unele trucuri ale magiei naturale şi începuse să—l ajute pe Liscov la construire de maşini optice, la pregătirea unor cerneluri simpatice ş.a.m.d. Însă cea mai minunată jucărie mecanică pe care constructorul de orgi a făcut—o pentru Johannes, a fost o orgă de cameră cu tuburi de hîrtie, lungi de opt picioare. Semăna cu acel obiect de artă al lui Eugenius Casparini, bătrînul constructor de orgi din secolul al XVII—lea, obiect care poate fi văzut acum în colecţia de artă din Viena. Instrumentul acela ciudat al lui Liscov avea un sunet atît de puternic şi atît de plăcut, încît te cucerea dintr—o dată. Johannes spunea că nu putea să cînte la el fără a nu fi copleşit de o emoţie adîncă şi că i—a inspirat multe melodii bisericeşti de o mare puritate.

Tînărul trebuia deci să—i cînte acum constructorului de orgi la acest instrument. După ce, la cererea lui Liscov, cîntă cîteva corale, trecu la imnul: *Miscricordias Domini cantabo*[66] pe care—l compusese cu citeva zile înainte. Cînd sfîrşi, Liscov sări de pe scaun, îl strînse cu putere în braţe şi exclamă rîzînd în hohote:

—Bufonule, de ce mă năuceşti cu lamentabila ta *cantilenă*? Dacă n—aş fi fost totdeauna lîngă tine să apăs pe *foale*, n—ai fi făcut niciodată o compoziţie ca lumea. Acum însă plec şi te las în plata Domnului; să—ţi cauţi pe altcineva care să—ţi fie de folos şi care să ţină la tine tot atît cît am ţinut eu!

Ultimele cuvinte le spuse cu lacrimi în ochi. Apoi ieşi brusc din odaie, trîntind cu putere uşa după el. Îndată însă îşi vîrî din nou capul pe uşă şi zise cu glas foarte blînd:

—Nu se poate altfel. Rămîi cu bine, Johannes. Dacă unchiul tău o să—şi caute vesta cea roşie de mătase înflorată, spune—i că am furat—o eu şi mi—am făcut din ea un turban ca să fiu prezentat marelui sultan. Adio, Johannes!

Nimeni nu—şi putea explica de ce domnul Liscov a părăsit atît de brusc plăcutul oraş Gonionesmuhl, fără să spună nimănui unde se duce.

Unchiul zise:

—Am bănuit de mult că omul acela fără astîmpăr are s—o ia din loc într—o zi; măcar că face nişte orgi atît de frumoase, nu ştie proverbul: piatra care se rostogoleşte nu prinde muşchi. Bine că pianul nostru e în bună stare. De exaltatul acela puţin îmi pasă!

Altfel vedea însă lucrurile Johannes, care simţea mereu lipsa lui Liscov şi căruia întregul Gonionesmuhl i se părea acum o temniţă întunecoasă.

După sfatul constructorului de orgi, voi să pornească în lume, în căutarea altcuiva care să apese pe foaie. Însă unchiul fu de părere că, deoarece şi—a terminat studiile, ar trebui să se ducă în capitală, ca să se desăvîrşească sub oblăduirea consilierului de legaţie. Ceea ce s—a şi întîmplat.

268

În această clipă, iubite cititor, biograful este foarte necăjit căci, ajungînd la cea de—a doua etapă a vieţii lui Kreisler despre care a făgăduit să—ţi vorbească, şi anume la momentul cînd şi—a pierdut postul de consilier de legaţie şi, cum s—ar zice, a fost alungat din capitală, numitul biograf îşi dă seama cît de sărăcăcioase, de neînsemnate şi *disparate* sînt informaţiile de care dispune.

Totuşi ar fi poate destul dacă spunem că, îndată după ce Kreisler a ocupat postul defunctului său unchi şi a devenit consilier de legaţie, un puternic cap încoronat cu statură de colos[67] a făcut prinţului o vizită neaşteptată, recomandîndu—se drept cel mai bun prieten; l—a strîns atît de călduros în braţele lui de fier, încît prinţul aproape că şi—a pierdut răsuflarea, în felul lui de a fi şi de—a se purta, namila avea ceva irezistibil, astfel că toate dorinţele i se îndeplineau, chiar dacă acest lucru pricinuia tuturor necaz şi suferinţă. Unii găsiră cam nefastă prietenia acestui bărbat puternic, ba voiră chiar să i se împotrivească,

---

[66] Mila Domnului voi cînta (lat.).

[67] Se referă la Napoleon I.

dar nimeriră ei înşişi într—o dilemă primejdioasă: ori să recunoască avantajele acelei prietenii, ori să caute, peste graniţă, o altă perspectivă din care, eventual, să—l poată vedea într—o lumină mai bună pe acest puternic.

Printre aceştia din urmă se afla şi Kreisler.

Cu toată firea lui de diplomat, Kreisler îşi păstrase destul de multă candoare şi din această pricină avea momente cînd nu ştia ce hotărîre să ia. Într—unul din aceste momente întrebă pe o femeie frumoasă şi în mare doliu, cam ce părere are despre consilierii de legaţie. Doamna îi răspunse multe şi de toate în cuvinte amabile şi înţelepte, din care, pînă la urmă, se înţelegea că nu are o părere prea grozavă despre un consilier de legaţie, care se ocupă cu pasiune de artă, dar nu i se consacră în întregime.

—Sînteţi cea mai admirabilă văduvă din lume! exclamă Kreisler. Voi pleca neapărat.

Cînd, gata de plecare şi cu pălăria în mînă, se pregătea cu emoţie şi părere de rău, să—şi ia rămas bun de la acea doamnă în doliu, ea îi vîrî în buzunar numirea în postul de capelmaistru la curtea marelui duce, care înghiţise ţărişoara prinţului Irenaus.

Ar fi aproape de prisos să adăugăm că persoana în doliu era doamna consilier Benzon, care îşi pierduse de curînd soţul.

Printr—o ciudată întîmplare, doamna Benzon...

(M.r.p.)... l—am văzut pe Ponto mergînd drept spre acea vînzătoare de pîine şi cîrnaţi care fusese gata să mă omoare in bătaie, deşi mă apropiasem de ea atît de prietenos.

—Dragă Ponto, dragă Ponto, ce faci! Fii atent, fereşte—te de barbara asta nemiloasă, fereşte—te de intangibilul cîrnat, setos de răzbunare!

Astfel strigam zadarnic în urma lui Ponto, care îşi vedea mai departe de drum, neluînd în seamă cuvintele mele. Eu îl urmam la distanţă, pentru ca, în cazul că va da de bucluc, să pot şterge putina. Cînd ajunse în dreptul măsuţei, Ponto se ridică în două picioare şi începu să ţopăie graţios in jurul fetei, care se bucură nespus şi îl chemă lîngă dînsa; pudelul se apropie, îşi puse capul pe genunchii ei, apoi sări iarăşi în sus, latră voios, ţopăind mereu în jurul mesei, în timp ce cu modestie adulmeca cîrnaţii şi privea drept în ochii fetei.

—Vrei un cîrnăcior, căţeluş cuminte ce eşti? îl întrebă ea şi, cînd pe Ponto dînd drăguţ din coadă scotea un lătrat de bucurie, luă, spre marea mea uimire, cel mai mare şi cel mai frumos cîrnăcior şi i—l întinse.

Pudelul, ca şi cum ar fi vrut să—şi arate recunoştinţa, mai făcu un pas de balet, apoi veni grabnic spre mine, îmi puse cîrnăciorul în faţă şi mă îndemnă prietenos:

—Ia—l şi întremează—te, iubitule!

După ce am mîncat cîrnăciorul, Ponto mă pofti să—l urmez, ca să mă ducă înapoi la maestrul Abraham.

Mergeam agale alături, astfel că pe drum nu ne—a fost greu să purtăm o conversaţie inteligentă.

—Recunosc, dragă Ponto, aşa am început discuţia, că tu te pricepi mai bine să te descurci în viaţă. Eu n—aş fi izbutit niciodată să înduioşez inima acelei barbare, pe care tu ai cîştigat—o atît de uşor. Dar, te rog să mă ierţi! Toată purtarea ta faţă de vînzătoarea de cîrnaţi avea ceva ce e împotriva firii mele intime. O anumită linguşire umilă, o negare—a propriei demnităţi, a tot ce este nobil în tine — nu! dragul meu pudel, eu n—aş fi în stare să mă arăt atît de prietenos, să născocesc atîtea manevre, să cerşesc atît de umil, aşa cum ai făcut tu. Cînd mi—e foame sau cînd simt poftă de ceva special, mă mulţumesc să sar pe scaun, în spatele maeştrului şi, torcînd uşor, să fac o aluzie la dorinţa mea. Mai degrabă îi aduc aminte de obligaţia pe care şi—a luat—o să se îngrijească de nevoile mele, decît să—i cer o binefacere. Ponto izbucni în rîs şi—mi spuse:

270

—O, Murr, iubitul meu motan! Poţi să fii un bun literat şi să te pricepi grozav la nişte lucruri de care eu habar n—am, dar cît priveşte viaţa propriu—zis, nu cunoşti lucrurile elementare şi ai putea să crapi de foame din lipsă de simţ practic. în primul rînd, înainte de a mînca acel cîrnat, ai fi judecat poate cu totul altfel, căci oamenii flămînzi sînt mult mai cuminţi şi mai docili decît cei sătui; în al doilea rînd, săvîrşeşti o mare eroare in ceea ce priveşte aşa—numita mea umilinţă. Ştii doar că dansul şi săriturile îmi plac nespus de mult, aşa că adesea le practic şi pe cont propriu. Cînd îmi fac gimnastica mea în faţa oamenilor, mă amuză grozav că proştii de ei îşi închipuie că îmi arăt talentele dintr—o deosebită dragoste pentru persoana lor şi numai pentru a le oferi o plăcere şi o distracţie. Da, să ştii că aşa îşi închipuie ei, chiar dacă reiese limpede că scopul este altul. Dragul meu, ai avut chiar adineauri prilejul să

vezi un exemplu concludent. Pata ar fi trebuit să—şi dea îndată seama că ceea ce mă interesa era cîrnăciorul; cu toate acestea nu mai putea de bucurie că—mi demonstram arta în faţa ei — unei necunoscute — ca în faţa unei persoane în stare să—mi aprecieze talentul; şi datorită acestei bucurii a procedat exact cum doream eu. Omul practic trebuie să ştie să prezinte lucrurile pe care le face în propriul lui interes, ca pe ceva săvîrşit de dragul altcuiva; acesta din urmă ajunge apoi să se creadă chiar foarte obligat şi dispus să—i realizeze scopurile. Mulţi par amabili, serviabili, modeşti, ai zice că trăiesc numai pentru a îndeplini dorinţele altora, pe cînd în realitate nu se gîndesc decît la propriul lor eu, pe care ceilalţi îl slujesc fără să—şi dea seama. Aşadar, ceea ce tu numeşti linguşire josnică, nu este altceva decît o atitudine practică, şi constă în recunoaşterea prostiei altora şi în exploatarea ei.

—O, Ponto, i—am răspuns eu, eşti un om de lume, fără îndoială, şi sînt încredinţat că înţelegi mai bine decît mine viaţa; totuşi nu prea—mi vine a crede că talentele tale ciudate îţi fac cu adevărat plăcere. Cel puţin eu m—am cutremurat cînd te—ai produs în faţa mea cu un „aport", aducînd stăpînului tău o splendidă bucată de friptură, pe care ai ţinut—o frumos în dinţi şi de care nu te—ai atins, pînă ce stăpînul nu ţi—a făcut un semn de încuviinţare.

—Dar, ia spune—mi, dragă Murr, ce s—a petrecut după aceea? întrebă Ponto.

—După aceea, i—am răspuns eu, amîndoi, şi stăpînul tău şi maestrul Abraham, te—au lăudat din cale—afară do mult şi ţi—au pus înainte o farfurie plină de friptură, din care ai înfulecat cu o poftă uimitoare.

—Ei vezi, continuă Ponto, crezi tu oare, dragă motane, că dacă aş fi mîncat bucăţica cea mică, în timp ce făceam „aport", aş mai fi primit o porţie atît de mare, sau crezi că aş mai fi căpătat în vecii vecilor friptură? Află deci, tinere lipsit de experienţă, că nu trebuie să te dai înapoi iu fala unui sacrificiu mic, dacă vrei să obţii ceva mare. Mă miră însă, că aşa de citit cum eşti, nu ştii ce înseamnă să dai cîrnaţii pe slănină. Îţi mărturisesc cu laba pe inimă că dacă aş fi găsit o bucată de friptură într—un colţ singuratic, aş fi mîncat—o fără să mai aştept vreo încuviinţare din partea stăpînului meu — cu singura condiţie ca să nu mă vadă nimeni. E în firea omului ca, într—un colţ singuratic, să se poarte cu totul altfel, decît în plină stradă. Afară de asta, mai există un principiu, izvorît din profunda cunoaştere a lumii, şi anume că este recomandabil să fii cinstit în lucrurile mărunte.

O bucată de vreme am rămas tăcut, meditînd asupra principiilor enunţate de Ponto; îmi aduceam parcă aminte să fi citit undeva că fiecare trebuie să se poarte în aşa tel, încît purtarea lui să poată fi considerată ca un principiu general[68], sau aşa cum ar dori el ca şi ceilalţi să se poarte cu dînsul, şi mă căzneam zadarnic să împac acest principiu cu înţelepciunea practică a lui Ponto. M—am gîndit că toată prietenia de care pudelul îmi dădea dovadă în această clipă ar putea să nu aibă alt scop decît dezavantajul meu şi interesul lui**.** I—am spus—o verde în faţă.

—Ponto îmi răspunse rîzînd:

272

—Eşti un hîrtu! De tine nici nu poate fi vorba. Tu nu—mi poţi aduce nici un fel de avantaj şi nu—mi poţi pricinui nici un rău. Eu nu te invidiez pentru ştiinţa ta seacă. Nu avem aceleaşi interese, iar dacă ţi—ar trece cumva prin minte să manifeşti vreo ostilitate faţă de mine, află că—ţi sînt superior ca forţă şi îndemînare. Un salt, o muşcătură zdravănă cu dinţii mei ascuţiţi te—ar pune la punct o dată pentru totdeauna.

Am fost cuprins de o frică grozavă faţă de propriul meu prieten. Această teamă crescu şi mai tare, cînd am văzut că un pudel mare şi negru i—a dat bineţe în felul lor obişnuit, iar pe urmă au şuşotit amîndoi între ei, aruncînd din cînd în cînd spre mine cîte o privire, în care parcă ardeau flăcări.

Mi—am lipit urechile de cap şi m—am tras mai deoparte, dar curînd după aceea Ponto se despărţi de prietenul său cel negru şi sări iarăşi spre mine, strigîndu—mi:

—Hai, amice!

—Doamne, Dumnezeule, am întrebat năucit, dar cine era bărbatul acela serios care, poate, e tot atît de înţelept şi de practic ca şi tine!

—Te pomeneşti că te—ai speriat de bunul meu unchi, pudelul Skaramuz? mi—a răspuns Ponto. Ştiu că eşti motan, dar văd că ai o inimă de iepure.

—Dar de ce unchiul tău se uita la mine cu nişte ochi aşa de învăpăiaţi şi ce—aţi tot şuşotit acolo in taină

---

[68] Parafrazare a imperativului categoric enunţat de Kant.

şi atit de suspect?
—Trebuie să—ţi spun că unchiul meu e cam ursuz şi, ca toţi oamenii de vîrsta lui, are anumite prejudecăţi exagerate. Era mirat că ne—a văzut împreună, pentru că diferenţa de poziţie socială ar trebui să împiedice orice intimitate. L—am asigurat că eşti un tînăr foarte cult, cu un caracter agreabil şi că uneori mă distrezi grozav. Atunci a spus că—mi îngăduie să stau, din cînd în cînd, de vorbă cu tine, între patru ochi, dar nu care cumva să—mi dea prin gînd să te duc la vreo adunare pudeliană, întrucît nu ai şi nu vei avea niciodată calităţile necesare pentru a fi primit la o asemenea adunare — fie chiar numai din pricina urechilor tale mici, care—ţi trădează prea vizibil originea inferioară, şi pe care pudelii cu urechi lungi le socot foarte indecente... I—am făgăduit că—l voi asculta.

Dacă pe vremea aceea aş fi ştiut ceva despre marele meu strămoş, motanul încălţat, care s—a ridicat la posturi şi demnităţi înalte, devenind prieten la cataramă cu regele Gottlieb[69], aş fi putut demonstra foarte uşor lui Ponto că orice adunare pudeliană ar trebui să se considere foarte onorată de prezenţa unui descendent din cea mai ilustră familie; dar aşa, a trebuit să rămîn în obscuritate şi să îngădui ca Skaramuz şi Ponto să se creadă superiori mie.

În vremea asta ne continuam drumul. Chiar în faţa noastră mergea un tînăr care, scoţînd un chiot de bucurie, făcu atît de brusc un pas înapoi încît, dacă n—aş fi sărit repede la o parte, ar fi putut să mă răneasscă. Un chiot la fel de puternic scoase şi alt tînăr, care îi venea în întîmpinare. Căzură unul în braţele celuilalt ca nişte prieteni care nu s—au văzut de mult. Apoi merseră o bucată de drum împreună ţinîndu—se de mînă si, în sfîrşit, se despărţiră, luîndu—şi rămas bun în acelaşi mod afectuos. Cel care mergea înaintea noastră îşi petrecu prietenul cu privirea vreme îndelungată, apoi intră repede într—o casă. Ponto se opri, iar eu îi urmai exemplul. La catul al doilea al casei se deschise o fereastră, în cadrul căreia apăru o fată frumoasă coz; în spatele ei stătea tînărul nostru şi amîndoi rîdeau în hohote, privind în urma prietenului, de care tocmai se despărţise. Ponto aruncă o privire în sus şi mormăi printre dinţi ceva, ce nu am putut să înţeleg.
—De ce te—ai oprit aici, dragă Ponto? Nu mergem mai departe?

La întrebarea mea Ponto nu răspunse nimic. Într—un tîrziu scutură energic din cap şi porni mai departe, fără să scoată un cuvînt.

Cînd ajunserăm într—o piaţă frumoasă, înconjurată de copaci şi împodobită cu statui, Ponto rupse în sfîrşit tăcerea:
—Să ne oprim puţin aici, dragă Murr. Nu—mi ies din minte cei doi tineri care s—au îmbrăţişat atît de călduros pe stradă şi pe care îi leagă o prietenie ca aceea dintre Damon şi Pilade.
274
—Damon şi Pithias[70] l—am corectat eu. Pilade era prietenul devotat al lui Oreste, căruia îi punea halatul, îl vîra în pat şi—i făcea ceai de muşeţel ori de cite ori furiile îl persecutau din cale—afară. Se simte, dragă Ponto, că nu prea eşti tare la istorie.
—N—are a face, răspunse pudelul. În schimb cunosc prea bine istoria celor doi prieteni şi am să ţi—o povestesc cu toate amănuntele, aşa cum am auzit—o de la stăpînul meu, care a spus—o de vreo douăzeci de ori. Poate că la cele două perechi — Damon şi Pithias, Oreste şi Pilade — ai să adaugi şi a treia: Walter şi Formosus. Formosus este numele tînărului care era gata să te calce, în bucuria de a—l revedea pe iubitul său prieten Walter. Uite, vezi casa aceea frumoasă cu geamuri sclipitoare? Acolo locuieşte un preşedinte bătrîn, putred de bogat. Formosus, datorită inteligenţei şi abilităţii sale uimitoare, a ştiut cum să se vîre bătrînului pe sub piele, atît de bine, încît acesta îl privea ca pe propriul său fiu. Deodată însă Formosus şi—a pierdut toată vioiciunea, a devenit palid, căpălijid un aer bolnăvicios; ofta de zece ori pe ceas, de parcă ai fi zis că vrea să—şi dea sufletul. Nimic nu mai părea să—l intereseze, atît era de adîncit, de pierdut în sine. Multă vreme bătrînul a încercat zadarnic să afle de la el cauza acestei misterioase tristeţi; pînă la urmă a ieşit la iveală că era foarte îndrăgostit de fata preşedintelui, singura lui odraslă. Întîi bătrînul s—a speriat, căci avea cu totul alte planuri pentru copila lui şi nu se gîndea nicidecum s—o mărite cu un Formosus oarecare, un ins care nu avea nici rang, nici slujbă. Văzînd însă că tînărul se ofilea tot mai tare pe zi ce trece, bătrînul s—a hotărît s—o întrebe pe Ulrike ce părere are despre tînărul Formosus şi dacă acesta a apucat să—i spună ceva despre dragostea lui. Ulrike şi—a lăsat privirile în

---

[69] Personaj din basmul *Motanul încălţat* de Ludwig Tieck.
[70] Vestit cuplu de prieteni din Siracuza, amintit şi în poezia *Ostatecul* de Schiller.

pămînt şi i—a răspuns că Formosus nu i—a făcut nici o declaraţie, fiind prea modest şi cuviincios; dar că ea şi—a dat seama de mult că o iubeşte, întrucît asemenea lucru nu poate trece neobservat. De altfel, Formosus îi place foarte mult şi, dacă nu sînt alte piedici, şi dacă tăticului drag şi scump nu are nimic împotrivă, şi... într—un cuvint, Ulrike a depănat tot ce obişnuiesc în asemenea ocazii să spună fetele, care nu mai sînt în prima tinereţe şi care se gîndesc serios: „Cine va fi oare acela care mă va duce în casa lui?" În cele din urmă, preşedintele îi vorbi lui Formosus astfel: „Sus inima, tinere! Fii vesel şi fericit — ai s—o capeţi pe Ulrike a mea!"... Astfel Ulrike a devenit logodnica tînărului domn Formosus. Toată lumea se bucura de fericirea acestui tînăr drăguţ şi modest. Numai Walter, cu care Formosus împărţise pînă atunci toate bucuriile şi toate necazurile, a fost cuprins de mîhnire şi deznădejde, căci o văzuse de cîteva ori pe Ulrike, ba chiar vorbise cu ea, şi se îndrăgostise încă şi mai grozav decît Formosus. Dar eu îţi pomenesc de dragoste şi de îndrăgostiţi şi nici nu ştiu măcar dacă tu, dragă motane, ai iubit vreodată şi dacă, prin urmare, cunoşti acest sentiment?

—În ceea ce mă priveşte, dragă Ponto, nu cred să fi iubit pînă acum, căci îmi dau seama că n—am ajuns niciodată în starea aceea pe care o descriu mulţi poeţi. Oricum pe scriitori nu trebuie să—i crezi pe de—a—ntregul; judecind însă după cîte am citit şi ştiu, dragostea n—ar fi decît o stare psihică morbidă care, la specia umană, se manifestă ca dementă parţială, deoarece un obiect este luat drept altceva decît este în realitate. De pildă, un bondocei de fată, care cîrpeşte ciorapi, o iei drept zeiţă. Dar te rog să continui, iubite pudel, căci vreau să aflu povestea celor doi prieteni, Formosus şi Walter.

276

—Walter, povesti Ponto mai departe, a căzut la pieptul lui Formosus şi i—a spus printre şiroaie de lacrimi: „îmi răpeşti fericirea vieţii, dar pentru că e vorba de *tine,* că *tu* vei fi fericit, asta mă mîngîie; adio, iubitul meu prieten, adio pe vecie!" Apoi Walter a fugit într—un boschet şi a vrut să se împuşte. Sinuciderea n—a izbutit însă, deoarece, în disperarea lui, Walter uitase să—şi încarce pistolul. Atunci s—a mulţumit cu unele manifestări de demenţă care s—au repetat în fiecare zi. Odată, Formosus, care nu—l mai văzuse pe Walter de cîteva săptămîni, a intrat pe neaşteptate în camera acestuia şi l—a găsit îngenuncheat şi bocind în faţa portretului în pastel al Ulrikei, atîrnat pe perete, înrămat şi acoperit cu geam. „Nu! a strigat Formosus, strîngîndu—l pe Walter la piept. Nu, n—am putut îndura durerea şi deznădejdea ta, de aceea mi—am sacrificat fericirea... Am rupt logodna cu Ulrike şi l—am convins pe tatăl ei să te accepte ca ginere... Ulrike te iubeşte, poate chiar fără să—şi dea seama de acest lucru... Cere—i mîna... Eu plec, adio!" A dat să iasă, dar Walter l—a reţinut cu sila. Acesta trăia ca într—un vis şi nu voia să creadă nimic, pînă ce Formosus nu i—a arătat un bilet, scris chiar de mîna preşedintelui, în care acesta spunea cam aşa: „Tînăr generos! Ai învins. Cu părere de rău te las să pleci, dar admir prietenia ta, vecină cu eroismul, despre care putem citi în autorii vechi. Domnul Walter, care este o persoană înzestrată cu însuşiri lăudabile şi are o slujbă bănoasă, poate să ceară nuna fiicei mele Ulrike; dacă ea vrea să—l ia de soţ, eu, din partea mea, nu mă opun." Formosus a plecat. Walter a cerut mîna Ulrikei şi ea a devenit într—adevăr soţia lui. Bătrînul preşedinte i—a scris încă o dată lui Formosus, lăudîndu—l peste măsură şi întrebîndu—l dacă i—ar face plăcere să primească trei mii de taleri. Bineînţeles, nu drept compensaţie, căci în asemenea caz nu e posibilă nici o compensaţie, ci doar ca o neînsemnată dovadă a marii lui simpatii faţă de el. Formosus a răspuns că preşedintele ştie cît de modeste sînt nevoile lui şi că banii nu—i pot aduce fericirea; numai timpul îl va consola de o pierdere, de care nimeni nu este vinovat, doar soarta care a aprins în pieptul scumpului lui prieten dragostea pentru Ulrike şi că, prin urmare, el n—a făcut, decît să se supună soartei şi nu poate fi vorba de nici o faptă nobilă. De altfel, primeşte darul, cu condiţia ca aceşti bani să fie trimişi unei sărmane văduve care trăieşte împreună cu virtuoasa ei fiică, în cea mai neagră mizerie, la adresa cutare... Văduva a fost găsită şi a primit cei trei mii de taleri destinaţi lui Formosus. Curînd după asta, Walter i—a scris şi el lui Formosus: „Nu mai pot trăi fără tine! întoarce—te iarăşi în braţele mele!" Formosus s—a supus şi cînd a sosit, a aflat că Walter renunţase la slujba lui bănoasă, cu condiţia ca să—i fie dată lui Formosus, care îşi dorea de mult o funcţie asemănătoare. Formosus a căpătat—o şi a ajuns în cea mai fericită situaţie, dacă nu ţinem seama de speranţele sale spulberate în ce priveşte căsătoria cu Ulrike. Întregul oraş, ba chiar întreaga ţară, se minuna de nobila emulaţie a celor doi prieteni; faptele lor erau socotite ca un ecou al timpurilor bune, de mult apuse, şi citate ca pildă a unui eroism de care sînt in stare numai spiritele superioare.

—Într—adevăr, am spus eu, cînd Ponto şi—a încheiat povestirea, după toate cîte am citit, Walter şi

Formosus trebuie să fie nişte oameni tari şi nobili care, în abnegaţia lor reciprocă, habar n—au de vestitul tău simţ practic.

—Hm, depinde, răspunse Ponto, zîmbind cu perfidie; ar mai fi de adăugat anumite împrejurări, de care nu vorbeşte oraşul şi pe care, în parte, le—am aflat de la stăpînul meu şi în parte le—am auzit chiar eu, trăgînd cu urechea... Aşa, de pildă, se pare că amorul domnului Formosus n—a fost chiar atît de grozav, pe cît şi—l închipuia bătrînul, pentru că, in plin paroxism al pasiunii fatale, după ce îşi petrecea ziua în deznădejde, în fiecare seară tînărul avea obiceiul să facă o vizită unei mici modiste, frumuşică foc. Curbul după ce s—a logodit cu Ulrike, a descoperit că logodnica lui, un adevărat înger de domnişoară, avea un deosebit talent să se transforme dintr—o dată, cînd găsea prilej, într—un mic diavol. Afară de asta, a auzit, cu multă mîhnire, dintr—o sursă sigură că, în ceea ce priveşte amorul şi norocul în dragoste, domnişoara Ulrike dobîndise in capitală experienţe cu lotul speciale. Aşa că. fulgerător Copleşit de sentimente nobile, s—a hotărît să cedeze prietenului său pe bogata lui logodnică. Văzînd—o pe Ulrike la diferite ocazii mondene, în toată strălucirea artei salt; de a se Îmbrăca, Walter s—a îndrăgostit cu adevărat de dînsa. Cil despre Ulrike, ei îi era totuna pe care dintre cei doi şi—l va anexa ca soţ, fie Forriiosus, fie Walter. Walter avea într—adevăr un post bănos, dar făcuse acolo nişte boroboaţe atît de îngrozitoare, încît concedierea lui era iminentă. Preferase să—şi dea grabnic demisia in favoarea prietenului său, salvîndu—şi astfel onoarea printr—un aci, care purta toate semnele unei intenţii nobile. Cele trei mii de taleri, în hîrtii de valoare, au fost in minaţi unei femei bătrîne şi foarte cum se cade, care juca pe rînd cînd rolul maniei acelei modiste drăguţe, cînd cel al mătuşii sau al slujnicei ei. În această afacere ea a apărut în două ipostaze, bit ii, la primirea banilor, ca mamă, apoi, după ce a dat banii şi a primit un comision gras, in calitate de slujnică a fetei, pe care ai văzut—o şi tu, iubite Murr, căci e chiar aceea care s—a arătat la fereastră împreună cu domnul Formosus... De altfel, şi Formosus si Walter, ştiind de mult cîte parale face întrecerea lor în nobleţe, au căutat vreme îndelungată să nu se mai inţîlnească, tocmai pentru a nu fi nevoiţi să—şi aducă laude reciproce: iată de ce, astăzi, cînd s—au întîlnit întîmplător pe stradă, s—au îmbrăţişat cu atita căldură.

278

Deodată se stirni ° larmă îngrozitoare. Lumea înnebunită alerga încoace şi încolo, strigînd : ”Foc! Foc!" Bucăţi de lemn aprins zburau pe stradă, trăsurile treceau în goană huruind. Prin ferestrele unei case din preajma noastră izbucniră trîmbe groase de fum şi de flăcări. Ponto făcu un salt înainte, iar eu, în spaima mea, mă căţărai repede pe o scară sprijinită de o casă, şi în cîteva clipe mă aflai în siguranţă, pe acoperiş. Deodată toate...

(F.m.) ...cu totul neaşteptat, spuse prinţul Irenaus; fără a—l Întreba pe mareşalul curţii, fără să fie introdus de camerierul de serviciu, aproape — dar ţi—o spun între patru ochi, maestre Abraham, şi te rog să rămînă între noi — aproape neanunţat! Nici o livrea în anticameră. Măgarii ăia jucau cărţi în vestibul. Jocul este un mare viciu. Cînd era chiar la uşă, majordomul care, din fericire, tocmai trecea pe acolo, l—a prins de poala hainei şi l—a întrebat cine este şi cum trebuie să—l anunţe. Omul, însă, mi—a plăcut, e un tip interesant. Dumneata parcă mi—ai spus că n—ar fi decît un simplu muzicant. Dar totuşi cu un anumit rang, nu?

Maestrul Abraham îl asigură că muzicantul Kreisler trăise, ce e drept, în cu totul alte condiţii şi că a avut chiar cinstea de a sta la mese princiare; numai furtunile vieţii l—au smuls din acele condiţii. Doreşte însă ca vălul aruncat peste trecutul lui să nu fie ridicat.

—Aşadar este un nobil, spuse prinţul. Poate un baron, sau un conte, sau chiar... În sfîrşit, nu trebuie să mergem prea departe cu presupunerile! Eu am o slăbiciune pentru asemenea mistere! Au fost nişte vremuri frumoase după Revoluţia Franceză, cînd marchizii fabricau ceară roşie şi conţii împleteau scufii de noapte, dorind să rămînă nişte simpli *monsieurs.* Acel uriaş bal mascat era o adevărată plăcere. Dar, să ne întoarcem la domnul von Kreisler. Doamna consilier Benzon se pricepe la asemenea oameni; l—a lăudat şi mi l—a recomandat călduros. Are dreptate. După felul în care—şi ţine pălăria sub braţ, mi—am dat seama îndată că este un ins eu o educaţie aleasă şi de cel mai veritabil bonton.

Prinţul mai adăugă cîteva laude la adresa înfăţişării lui Kreisler, astfel încît maestrul Abraham fu convins că planurile sale, au să izbutească. El îşi propusese să impună acestei curţi îngîmfate pe prietenul său, in calitate de capelmaistru, pentru a—l reţine la Sieghartsweiler. Cînd pomeni însă din nou despre această chestiune, prinţul îi răspunse hotărît că nici nu poate fi vorba de aşa ceva.

—Spune şi dumneata, maestre Abraham, dară mi armai fi posibil să—l introduc pe acest uni atlt de

agreabil în cercul intim al familiei inele, după ce voi face din el un capelmaistru, adică servitorul meu? I—aş fi putut da un post la curte — de pildă, să—l fac *maitre de plaisir sau spectacles* — dar omul este un perfect cunoscător al muzicii si, după cum afirmi dumneata, se pricepe bine la teatru. Trebuie să ştii însă, că nu vreau să mă abat nici cu o iotă de la principiul răposatului meu părinte — Dumnezeu să—l odihnească! — care spunea întotdeauna că un maestru nu trebuie să se priceapă în nici un caz în domeniile pe care le conduce; căci îşi va bate prea mult capul cu diferite probleme şi se va interesa prea mult de persoanele care se ocupă de ele — actori, muzicanţi şi aşa mai departe. Prin urmare, domnul von Kreisler să—şi păstreze masca de capelmaistru străin şi să pătrundă cu ea în încăperile intime ale casei princiare, după pilda unui bărbat destul de distins[71] care, sub masca desigur respingătoare a unui histrion, a distrat cele mai selecte cercuri cu scamatoriile cele mai amuzante.

În timp ce maestrul Abraham se pregătea să plece, prinţul exclamă din nou:

—Şi apoi, deoarece dumneata se pare că ai preluat întrucîtva funcţia de *charge d'affaires*[72] al domnului von Kreisler, îţi voi mărturisi că numai două însuşiri nu—mi plac la el, dar poate că sînt mai mult obiceiuri, decît însuşiri... Înţelegi ce vreau să spun... În primul rînd, atunci cînd îi vorbesc, se uită ţintă la mine, privindu—mă drept în faţă. Totuşi eu am o căutătură destul de straşnică şi pot fulgera cu ea grozav de ameninţător, ca pe vremuri Frederic cel Mare, astfel că nici un *Kammerjunker*[73] sau paj nu îndrăzneşte să ridice ochii cînd, săgetîndu—l cu privirea mea cumplită, întreb pe respectivul *mauvais sujet*[74], dacă a făcut iarăşi datorii, sau dacă a şterpelit din marţipan. Cînd colo pe domnul von Kreisler pot să—l tot privesc, că nu se sinchiseşte cit uşi de puţin, ba încă zîmbeşte, într—un mod care mă sileşte pe mine să las ochii în jos. În al doilea rînd, omul are un anumit fel de a vorbi, de a răspunde şi de a continua convorbirea, încît uneori îţi vine să crezi, chiar cu tot dinadinsul, că n—ai spus nimic extraordinar şi că nu eşti decît un fleac. Asta—i ceva insuportabil, maestre, şi trebuie să ai grijă ca domnul von Kreisler să se dezveţe de asemenea însuşiri sau obiceiuri!

280

Maestrul Abraham făgădui să facă ceea ce îi cerea prinţul Irenaus şi dădu din nou să plece, cînd alteţa—sa îi aminti şi de vădita antipatie pe care prinţesa Hedwiga o manifesta faţă de Kreisler, adăugind că de o bucată de vreme biata copilă era chinuită de visuri si năluciri ciudate, din care pricină medicul curţii îi prescrisese pentru primăvara următoare o cură de zer. în momentul de faţă Hedwiga e urmării ă de ciudata idee că von Kreisler ar fi fugit de la casa de nebuni şi că la cel dinţii prilej e în stare să provoace cine ştie ce nenorocire.

—Spune—mi, maestre Abraham, acest om atît de inteligent dă oare vreun semn, cît de mic, de sminteală?

Abraham îi răspunse că domnul Kreisler e tot atît de puţin smintit ca şi el însuşi, dar că uneori are purtări ciudate, căzînd în nişte stări, care aproape că ar putea fi comparate cu ale prinţului Hamlet, ceea ce însă îl face şi mai interesant.

—După cîte ştiu, spuse alteţa—sa, tînărul Hamlet a fost un prinţ excelent, dintr—o veche şi vestită casă domnitoare, numai că din cînd în cînd îl apuca ideea fixă că toţi curtenii trebuie să înveţe să cînte din flaut. Unor persoane de rang înalt le stă bine să aibă ciudăţenii; asta le face să fie mai respectate. Ceea ce la un om fără rang şi fără poziţie socială se socoate o absurditate, la ele nu este decît bizareria unei firi excepţionale, care trebuie să provoace uimire şi admiraţie. Domnul von Kreisler ar trebui să se ţină frumuşel pe drumul cel drept, dar dacă vrea neapărat să—l imite pe prinţul Hamlet, aceasta este desigur o lăudabilă năzuinţă spre, lucruri superioare iar obîrşia ei ar trebui poate căutată in puternica sa înclinaţie pentru studiile muzicale. Prin urmare i se poate ierta, dacă se va purta uneori cam ciudat.

Se părea că maestrului Abraham nu—i era scris să iasă din camera prinţului în ziua aceea, căci acesta îl rechemă din nou, cînd abia apucase să deschidă uşa, şi—i ceru să afle de unde s—ar putea trage ciudata antipatie a prinţesei faţă de Kreisler. Maestrul îi povesti împrejurările în care Kreisler apăruse pentru prima oară în faţa prinţesei şi a Juliei, în parcul din Sieghartshof, adăugînd că starea de iritare în care se afla pe atunci capelmaistrul nu se putea să nu fi avut o influenţă negativă asupra unei doamne cu nervii delicaţi.

---

[71] Se referă, probabil, la Cagliostro.
[10] Însărcinat cu afaceri (franc.!.
[73] Funcţie la curţile princiare, cămăraş.
[12] Pierde-vară (franc).

Pe un ton cam vehement, prinţul îi dădu să înţeleagă că, după părerea lui, domnul Kreisler n—o fi venit chiar pe jos la Sieghartshof, ci că desigur trăsura îl aştepta undeva pe şleaul cel mare al parcului, întrucît, numai aventurierii de rînd obişnuiesc să călătorească pe jos.

Maestrul Abraham spuse că deşi ne—am putea aminti exemplul unui brav ofiţer[75] care a făcut în goană şi pe jos drumul din Leipzig la Siracuza, fără a se opri măcar o dată pentru a—şi pune *pingele* noi, totuşi el este, convins că într—adevăr Kreisler trebuie să—şi fi lăsat trăsura undeva în parc. Prinţul se declară mulţumii.

În timp ce acestea se petreceau în camera prinţului, Johannes se afla la doamna consilier Benzon, în faţa celui mai minunat pian pe care l—a construit în viaţa ei talentata Nannette Streicher si acompania la pian pe Julia care cînta marele şi pasionalul recitativ al Clitemnestrei din *Ifigenia în Aulida* a lui Gluck.

282

Biograful de faţă este silii, spre regretul lui, să—l înfăţişeze pe eroul său — în cazul cînd vrea să facă un portret veridic — ca pe un om extravagant care, mai ales in ce priveşte entuziasmul muzical, poate de multe ori să pară un adevărat smintit în ochii unui observator calm. Numitul biograf a şi fost nevoit să redea felul lui năstruşnic de a vorbi: „În timp ce Julia cînta, deasupra pădurii plutea toată durerea nostalgică a dragostei, tot farmecul visurilor dulci, toată speranţa unei inimi îndrăgostite, lăsîndu—se apoi ca o rouă înviorătoare în cupa florilor înmiresmate si in pieptul privighetorilor, care amuţiseră ca s—o asculte". Pasajul acesta în care Kreisler a caracterizat cîntul Juliei nu spune mare lucru. Dar cu acest prilej, biograful îl poate încredinţa pe iubitul cititor că felul de a cînta al Juliei (pe care pronia cerească nu i—a îngăduit s—o audă el însuşi vreodată) trebuie să fi avut ceva misterios, ceva cu totul deosebit. Persoane de o absolută seriozitate, care nu şi—au tăiat decît de puţină Vreme cozile şi cărora, după examinarea vreunui important caz juridic, a vreunei ciudate şi perfide maladii sau a vreunui proaspăt transport de pateu de Strassburg contactul la teatru cu Gluck, Mozart, Beethoven şi Spontini nu le—a tulburat liniştea sufletească, ba chiar asemenea persoane au declarat în repetate rinduri că e destul să cînte domnişoara Julia Benzon, ca să simtă în suflet ceva misterios, inexplicabil. Spun că sînt cuprinşi de un fel de înflăcărare ce le provoacă o plăcere neasemuită şi care adesea creşte pînă la un punct cînd sînt în stare să facă prostii şi să se comporte ca nişte tineri aiuriţi, care scriu versuri. Ar trebui să mai adăugăm că într—o zi cînd Julia a cîntat în faţa curţii, prinţul Irenaus a scos un suspin adînc, care s—a auzit foarte bine, iar la sfîrşitul bucăţii s—a dus de—a dreptul la tînăra cîntăreaţă şi apăsînd mîna fetei pe buzele lui a rostit pe un ton foarte plîngăreţ: „Stimată domnişoară!'" Mareşalul curţii s—a încumetat chiar să afirme că prinţul Irenaus i—a sărutat mina, in timp ce două lacrimi i—au picurat din ochi. Dar din iniţiativa soţiei marelui maestru de ceremonii, acest zvon a fost înăbuşit, fiind socotit ca deplasat şi potrivnic intereselor curţii.

Julia, care avea o voce puternică şi de o puritate cristalină, cînta cu acea căldură şi exaltare, ce izvorăsc dintr—o simţire profundă, ceea ce explica farmecul ciudat şi irezistibil pe care—l răspîndea în jur. Cînd începu să cînte, ascultătorilor li se opri respiraţia, copleşiţi de o durere dulce şi fără nume; abia la citeva clipe după ce se sfîrşi melodia, izbucniră cu toţii într—un uragan de aplauze. Numai Kreisler stătea mut şi nemişcat, rezemat de spătarul scaunului. Într—un tîrziu se ridică încet şi Julia îşi îndreaptă spre el plivirea în care puteai citi clar întrebarea: „A fost într—adevăr frumos?" Dar se roşi şi—şi plecă ochii cînd Kreisler, ducîndu—şi mîna la inimă, şopti cu glas tremurat:

—Julia, şi apoi, cu capul în piept şi aproape furişîndu—se, dispăru în spatele cercului pe care doamnele îl formau în jurul tinerei fete.

Doamna consilier Benzon îşi dăduse multă osteneală ca s—o convingă pe prinţesa Hedwiga să apară la serata unde urma să—l întâlnească pe capelmaistrul Kreisler. Prinţesa nu se lăsă înduplecată decît atunci cînd doamna consilier îi arătă cu toată seriozitatea cît de copilăros lucru ar fi să evite pe un om numai pentru că nu—i banal, ca o monedă curentă, ci se prezintă într—un fel al lui propriu, ce—i drept cam bizar uneori. În afară de asta, Kreisler pătrunsese în intimitatea prinţului şi, prin urmare, prinţesei îi va fi cu neputinţă s—o ţină înainte cu încăpăt înarea asta ciudată.

În tot cursul acelei seri, prinţesa reuşi să se comporte cu atîta îndemînare, încît Kreisler care, ca om lipsit de răutate şi pornit pe concesii, ţinea cu adevărat s—o împace, nu izbuti să se apropie de ea. Prinţesa ştiu să dejoace toate manevrele lui, cu o tactică foarte fină. De aceea, doamna Benzon, care

---

[75] Aluzie la scriitorul Johann Gottfried Seume (1763—1810), al cărui jurnal de călătorie intitulat *Plimbare la Siracuza* a apărut în 1803, la Leipzig.

observase toate acestea, fu foarte surprinsă cînd prinţesa trecu prin cercul de doamne şi se îndreptă fără nici o şovăială spre capelmaistru. Kreisler era atit de cufundat în sine, încît se trezi din visarea lui abia cînd prinţesa îl întrebă dacă vrea să fie singura persoană care nu are nici un cuvînt de spus despre succesul Juliei.

—Prinţesă, răspunse Kreisler cu un ton care trăda o adîncă emoţie, după părerea înţeleaptă a unor scriitori cu renume, cei fericiţi nu au cuvinte, ci doar gînduri şi priviri. Cred că am fost în al nouălea cer!

Prinţesa îi zise zîmbind:

—Prin urmare, Julia noastră a fost un înger al luminii, căci a reuşit să vă deschidă porţile paradisului. Acum însă v—aş ruga să coborîţi din cer pentru cîteva clipe şi să—mi daţi ascultare şi mie, un biet copil al pămîntului...

284

Prinţesa se întrerupse, de parcă ar fi aşteptat ca şi Kreisler să spună ceva. Văzînd insă că tace, privind—o cu ochi strălucitori, îşi lăsă în jos pleoapele şi se întoarse atît de brusc, încît şalul subţire, care—i acoperea umerii, alunecă, aproape să cadă. Kreisler îl prinse din zbor. Prinţesa se opri. Apoi, ca şi cînd ar fi luptat cu sine însăşi şi i—ar fi fost greu să exprime ceea ce hotărise în sufletul ei, începu cu un ton nesigur:

—Hai să vorbim cît mai prozaic despre lucruri poetice. Ştiu că daţi Juliei lecţii de canto şi trebuie să recunosc că a progresat foarte mult de atunci, atît în ceea ce priveşte vocea, cît şi execuţia. Acest lucru mă face să nădăjduiesc că aţi putea cultiva chiar şi un talent mediocru, ca al meu. Vreau să spun...

Prinţesa se opri brusc, îmbujorîndu—se la fală. În clipa aceea doamna consilier Benzon se apropie şi—l asigură pe Kreisler că prinţesa e nedreaptă cu ea însăşi, calificîndu—şi talentul drept mediocru, întrucît cîntă excelent la pian şi are şi o voce foarte expresivă. Kreisler, căruia prinţesa, în sfiala ei, i se păru deodată extraordinar de simpatică, izbucni într—un şuvoi de cuvinte amicale şi sfîrşi spunînd că, pentru dînsul, ar fi cea mai mare fericire dacă prinţesa i—ar da voie s—o ajute cu sfatul şi cu fapta la studiul muzicii.

Prinţesa îl asculta cu vădită plăcere, iar cînd Kreisler sfîrşi şi doamna Benzon o mustră cu privirea pentru ciudata—i sfiiciune faţă de acest om atît de cuminte, ea îi mărturisi în şoaptă:

—Da, da, Benzon, ai dreptate. Uneori sînt prea copilăroasă.

În acelaşi timp, fără a—şi întoarce ochii, apucă şalul pe care Kreisler îl ţinea încă în mîini, gafa să i—l întindă. Cu totul fără voie Kreisler atinse mîna prinţesei. Dintr—o dată simţi în inimă o puternică zvîgnitură care i se, răspîndi în toţi nervii, făcîndu—l să—şi piardă aproape minţile.

Ca o rază de lumină, ce străbate prin nori negri, auzi glasul Juliei:

—Trebuie să mai cînt, nu e chip, dragă Kreisler, să scap de rugăminţile lor. Aş vrea să încerc duetul acela frumos, pe care l—am studiat de curînd.

—Nu poţi refuza Juliei acest lucru, dragă capelmaistre, hai, treci la pian, îl îndemnă doamna Benzon.

Kreisler, incapabil să scoată vreun cuvînt, se aşeză la pian şi, încă pe de—a—ntregul stăpînit de—un fel de beţie ciudată, făcu să răsurie primele acorduri ale duetului. Julia începu să cînte: *Ah che mi manca l'anima, in si fatal momento*[76]...

Trebuie să spunem că aşa cum se obişnuieşte în cîntecele italiene, în textul acestui duet era vorba de despărţirea unei perechi de îndrăgostiţi; cu *momento*[77] rima bineînţeles *sento*[78] si *tormento*[79]*:* ca şi în alte sute de duete de acelaşi gen, nu lipseau *Abbi pietade o cielo*[80] şi *pena di morir*[81]. Totuşi Kreisler compusese aceste cuvinte într—un moment de mare inspiraţie şi emoţie, astfel că la auzul lor, oricine era înzestrat cu o ureche cît de cît sensibilă, nu putea să nu se simtă transportat. Acest duet putea fi pus alături de cele mai pasionale bucăţi ale genului, şi deoarece Kreisler nu urmărise lucruri care puteau fi înţelese şi redate cu uşurinţă de o cîntăreaţă oarecare, ci năzuise să atingă cea mai mare expresivitate a unui moment culminant, întimpinase dificultăţi în găsirea tonalităţii juste. Astfel se explică de ce Julia Începu cu sfială, cu o voce cam nesigură; Kreisler nu intră nici el cu mult mai bine. Curînd însă amîndouă vocile, asemenea unor lebede argintii, începură să plutească pe valurile melodiei; cînd îşi luau

---

[76] O, de ce îmi lipseşte curajul într-un moment atît de fatal... (ital.). Comoziţie de E.T.A. Hoffmann (1812).
[77] moment(ital.).
[78] Simt, aud (ital.).
[79] Chin, frămîntare(ital.).
[80] Corect: *Abbi pietà, o cielo* — Aibi îndurare, o, cerule! (ital.).
[81] Pedeapsa cu moartea (ital.).

zborul cu puternice bătăi do aripi spre lumina aurie a norilor, cînd se pierdeau într—o dulce îmbrăţişare, cufundîndu—se în talazurile furtunoase ale acordurilor, pină ce suspine adînci vestiră apropierea morţii; cel din urmă adio izbucni într—un strigăt de cumplită durere, ca un val de sînge dintr—o inimă sfîşiată.

Printre toţi cei de faţă n—ai fi găsit pe nimeni care să nu fi fost adînc emoţionat de duet; mulţi aveau lacrimi în ochi, si chiar doamna Benzon mărturisi că n—a fost atît de impresionată nici la teatru, în faţa unei scene de adio, oricît de bine jucată. Julia şi Kreisler fură copleşiţi de laude, toată lumea vorbea de inspiraţia care i—a însufleţit pe amîndoi şi bucata fu apreciată poate mai mult decît ar fi meritat în realitate.

286

Frămîntarea lăuntrică a prinţesei în timpul execuţiei duelului n—a trecut neobservată, cu ţoale sforţările ei de a părea calmă şi chiar de a ascunde orice interes. Lîngă prinţesă slălea o doamnă de la curte, tinerică şi cu obrajii rumeni, gala oricind să plîngă ori să rîdă; prinţesa îi şuşotise tot felul de lucruri la ureche, fără a obţine alt răspuns decît cuvinte de circumstanţă, dictate de teama de a nu trece peste eticheta curţii. Doamnei consilier Benzon, care şedea de cealaltă parte, îi şoptise de asemenea fel de fel de lucruri neinteresante, ca şi cînd n—ar fi ascultat de loc duetul; însă doamna consilier, în felul ei sever, o rugase să amîne conversaţia pînă la sfîrşitul cîntecului. Acum prinţesa, cu obrajii în flăcări şi fulgere în ochi, prinse a vorbi atît de tare, încît glasul ei acoperi laudele întregii societăţi.

—Să—mi fie îngăduit şi mie să—mi spun părerea. Recunosc că duetul poale avea valoare cît priveşte compoziţia şi că Julia a mea a cîntat minunat. Dar vă întreb dacă, într—un cerc intim unde trebuie să domine o conversaţie amicală, unde vorbele şi cîntecele ar trebui să curgă lin ca un pîrîiaş murmurînd dulce printre flori, e potrivit si se cade să se prezinte asemenea lucruri exaltate, care sfişie inima şi de a căror impresie apăsătoare nu poţi scăpa? Am încercat să nu las să—mi pătrundă în urechi şi in suflet acea durere sfişietoare, ieşită parcă din infern, pe care Kreisler a redat—o prin sunete cu o artă care îşi bate joc de sensibilitatea noastră atît de vulnerabilă. Nu preget, domnule capelmaistru, să las slăbiciunea mea pradă ironiei dumitale; nu preget să recunosc că influenţa proastă a duetului dumneavoastră m—a îmbolnăvit cu adevărat. Oare nu există un Cimarosa sau un Paesiello ale căror compoziţii sînt scrise anume pentru societate?

—O, Doamne! exclamă Kreisler, în timp ce muşchii feţei lui vibrau, vestind, ca de obicei, un acces lăuntric de umor. O, Doamne, stimată prinţesă! De—aţi şti în ce măsură sînt de acord, eu, un biet capelmaistru, cu binevoitoarea si înalta dumneavoastră opinie! Nu este oare potrivnic bunelor moravuri şi tuturor prescripţiilor privitoare la îmbrăcăminte să—ţi porţi în societate pieptul, cu toate dorurile, chinurile şi entuziasmele lui, altfel decît acoperit cu voalul celei mai perfecte cuminţenii şi convenţiuni? Toate aparatele de stins focul, pe care bunăvoinţa le aşază cu grijă pretutindeni, sînt ele oare de—ajuns pentru a stinge vîlvătaia care izbucneşte totuşi cînd ici, cînd colo? Oricît ceai, oricîtă apă îndulcită, oricîtă conversaţie mondenă şi oricît de agreabile melodii de flaşnetă s—ar turna, cîte un incendiator nelegiuit reuşeşte totuşi să aprindă în adîncul sufletelor o rachetă Congreve[82], şi atunci flăcările se înalţă sus, luminează, ba chiar ard totul în jur, ceea ce nu se întîmplă niciodată cu lumina pură a lunii. Da, stimată prinţesă! Da, eu, cel mai nevrednic dintre toţi capelmaistru de pe acest pămînt, am păcătuit grav cu dezgustătorul duet care, asemenea unui infernal foc de artificii, a explodat cu sori, comete şi bubuituri de tun în mijlocul întregii societăţi şi, după cum constat cu nespusă părere de rău, a provocat aproape peste tot incendii! Foc! Foc! Ajutor! Arde! Pompierii... Apă! Ajutor! Ajutor!

Kreisler se năpusti spre caseta cu note muzicale şi o trase cu un gest brusc de sub pian. O deschise şi, răvăşind notele, scoase o partitură — *Molinara*[83] lui Paesiello. Se aşează la pian şi începu să cînte riturnela din frumoasa şi cunoscuta arietă: *La Rachelina molinarina*[84], cu care moră—riţa îşi face apariţia.

—Ah, dragă Kreisler! exclamă Julia foarte intimidată şi speriată.

Dar Kresiler îi căzu în genunchi, implorînd—o:

—Scumpă şi frumoasă Julia! Îndură—te de onorata societate! Varsă balsam peste sufletele lor nemîngîiate! Cîntă *La Rachelina!* Dacă nu cînţi nu—mi rămîne altceva de făcut decît să mă prăbuşesc chiar aici, sub ochii dumitale, în cea mai neagră deznădejde, la marginea căreia mă şi aflu. Şi zadarnic îl

---

[82] Rachetă denumită astfel după inventatorul ei, englezul *William Congreve* (1772-l828).
[83] Operă de Giovanni Paesiello (1741 — 1816).
[22] Mica morăriţă Rachelina (ital.).

vei ţine de pulpana hainei pe capelmaistrul pierdut, strigîndu—i: „Rămîi, o, rămîi printre noi, Johannes!" căci el a şi coborît spre Acheron[85] şi încearcă cele mai elegante sărituri într—un demoniac dans al şalului De aceea te implor, cîntă!

288

Julia îi îndeplini rugămintea, deşi mai mult în silă. Îndată după sfîrşitul arietei, Kreisler începu cunoscutul duet comic dintre notar şi morăriţă.

Atît vocea, cît şi metoda de a cînta a Juliei erau potrivite mai ales pentru bucăţi serioase şi patetice; cu toate acestea, cînd executa cîntece comice, dispunea de un registru sufletesc care îi îngăduia să le cînte în chip încîntător. Kreisler îşi însuşise la perfecţie maniera ciudată, dar de un farmec irezistibil, a cîntăreţilor de operă bufă italiană; de astă dată însă ajunse pînă la exagerare, căci, în timp ce vocea lui reda în mii de nuanţe dramatismul dus la culme, faţa i se schimonosea în aşa fel, încît l—ar fi făcut să rîdă şi pe un Cato[86]. Nu—i de mirare deci că întreaga asistenţă izbucni în chiote şi în hohote de rîs.

Kreisler, încîntat, sărută mîna Juliei. Ea şi—o retrase repede, cu o expresie de nemulţumire, spunîndu—i:

—Ah, domnule capelmaistru! M—au zăpăcit toanele dumneavoastră bizare, aş spune chiar extravagante. Aceste salturi mortale de la o extremă la alta îmi taie răsuflarea! Vă rog, dragă domnule Kreisler, atunci cînd sînt adînc emoţionată şi în suflet îmi mai răsună o melodie sfîşietoare, nu—mi cereţi să cînt îndată ceva comic, chiar dacă este decent şi drăgălaş. Ştiu că pot s—o fac, reuşesc, dar asta mă vlăguieşte şi mă îmbolnăveşte. Să nu—mi mai cereţi una ca asta! Nu—i aşa că—mi făgăduiţi, dragă Kreisler?

Capelmaistrul dădu să răspundă, dar în aceeaşi clipă prinţesa o îmbrăţişa pe Julia, rîzînd mai zgomotos şi mai zglobiu decît ar fi socotit cuviincios soţia oricărui maestru de ceremonii.

—Vino la pieptul meu, exclamă ea, tu, cea mai frumoasă, cea mai veselă şi cea mai bună cîntăreaţă dintre toate morăriţele! Tu, Julia, îi zăpăceşti pe toţi baronii, pe toţi guvernatorii şi pe toţi notarii din lume, ba chiar şi pe... Sfirşitul se pierdu în alte hohote de rîs. Apoi prinţesa se întoarse brusc spre capelmaistru: M—ai împăcat definitiv, dragă Kreisler!... Acum înţeleg umorul dumitale atît de schimbător... E delicios, într—adevăr delicios!... Numai din contradicţia senzaţiilor celor mai diferite, din ciocnirea sentimentelor celor mai opuse, poate ţîşni, o viaţă superioară!... Primeşte mulţumirile mele... Îţi mulţumesc din toată inima... Uite, îţi ofer mîna să mi—o săruţi!

Kreisler luă mîna ce i se întindea şi simţi din nou, deşi de data aceasta nu cu aceeaşi intensitate, o zvîcnitură, de care se înfiora toată fiinţa lui; şi şovăi o clipă, înainte de a—şi apăsa buzele pe degetele delicate şi fără mănuşi, înclinîndu—se totodată cu atîta distincţie, de parcă ar fi fost tot consilier de legaţie. Nici el Însuşi nu—şi putea explica de ce la atingerea mîinii prinţesei această senzaţie fizică i se părea atît de comică. „În fond, îşi zise el după ce prinţesa se depărta, alteţa—sa este un fel de butelie de Leyda şi zguduie oamenii de treabă cu şocuri electrice, după bunul ei plac princiar".

Prinţesa sărea şi dansa prin sală, rîzînd şi fredonînd *La Bachelina molinarina,* oprindu—se ca să îmbrăţişeze şi să sărute cînd pe una, cînd pe alta dintre doamne, asigurîndu—le că niciodată n—a petrecut mai bine şi că datorește această plăcere simpaticului capelmaistru. Toate acestea nu erau de loc pe placul serioasei doamne Benzon care, pînă la urmă, nu se mai putu stăpîni şi, luînd—o pe prinţesă la o parte, îi şopti la ureche:

—Te rog, Hedwigal Ce înseamnă purtarea asta? Cu ochii scînteind, prinţesa răspunse:

—Cred că ar fi bine să lăsăm grija protocolului şi să mergem cu toţii la culcare Da, la culcare, la culcare!

Şi porunci să i se tragă trăsura la scară.

În timp ce prinţesa se agita, plină de—o veselie aproape spasmodică, Julia rămăsese tăcută şi îngrijorată. Sta la pian, palidă, cu capul sprijinit în mîini, cu privirea înceţoşată; era vădit că proasta ei dispoziţie se transformase într—o suferinţă aproape fizică.

Şi umorul supărător al lui Kreisler se stinsese. Ferindu—se să mai discute cu cineva, se îndreptă cu paşi rari şi nesiguri spre ieşire, dar doamna Benzon îi tăie drumul:

—Nu ştiu ce dispoziţie proastă azi mi—a...

(M.r.p.) ... mi se pare atît de cunoscut, atît de familiar! Aroma dulce, nici eu nu ştiu a cărui fel de

---

[85] Fluviu din infern

[86] *Cato cel Bătrîn* (234 — 149 î.e.n.), cenzor roman, cunoscut pentru severitatea lui.

friptură, plutea în nori albăstrii peste acoperişuri, iar susurul vîntişorului da seară aducea parcă din mari, mari depărtări, un zvon de glasuri dragi:

290

—Murr, iubitule, unde ai dispărut atîta vreme?...

Nu ştiu nici eu de ce îmi vine
Să mă—nfior de fericire.
Nu e cumva o presimţire
A voluptăţilor divine?
O, biată inimă, spre cer
Te—nalţă dintr—o săritură/
Se schimbă chinul — o, mister —
în bucurii. Şi iarăşi sper
Căci îmi miroase a friptură!

Astfel cîntam, cufundîndu—mă în cele mai plăcute visuri, fără să—mi pese de larma pricinuită de incendiu. Dar şi aici pe acoperiş continuau să mă urmărească apariţii înspăimîntătoare din lumea grotescă în care sărisem atît de brusc, înainte de a—mi da seama ce se petrece, răsări din coşul casei unul dintre monştrii aceia pe care oamenii îi numesc coşari. În clipa cînd m—a zărit, haimanaua aceea neagră a şi aruncat cu mătura după mine, strigînd:

—*Cîţ*, motane!

M—am ferit de lovitură, sărind pe acoperişul vecin, şi m—am pitit repede în jgheab. Dar cine ar putea să descrie surpriza mea plăcută, uimirea mea plină de bucurie, cînd mi—am dat seama că mă aflu chiar pe acoperişul bunului meu stăpîn! M—am căţărat cu mare agilitate de la o ferestruică la alta a podului, dar toate erau închise. Am mieunat — zadarnic însă, căci nimeni nu m—a auzit. În acest timp, norii de fum ai incendiului se înălţau tot mai sus, coloane puternice de apă ţîşneau din toate părţile şi mii de voci ţipau învălmăşite. Focul creştea tot mai ameninţător, Deodată se deschise una din ferestrele podului şi în ea apăru maestrul Abraham, în halatul lui cel galben.

Cînd mă văzu, mă chemă prietenos:

—Murr, dragul meu motan, iată—te în sfîrşit! Haide, vino înăuntru, blăniţă cenuşie!

Bineînţeles că şi eu i—am arătat bucuria *mea,* prin toate mijloacele pe care le aveam la îndemînă, şi astfel am sărbătorit minunata clipă a revederii. Cînd am sărit în pod, maestrul m—a mîngîiat, iar eu, de plăcere, am început să scot acel murmur dulce, pe care oamenii, cu ironia lor dispreţuitoare, îl numesc „tors".

—Aha, drăguţul tatii, spuse maestrul rîzînd, te simţi bine, te întorci acasă dintr—o lungă pribegie; nu—ţi dai seama de primejdia în care ne aflăm. Aproape că aş vrea să fiu şi eu un motan fericit şi nevinovat, căruia nu—i pasă de foc şi de pompieri, şi ale cărui bunuri mobile nu pot să ardă, căci singurul lucru mobil pe care—l posedă spiritul lui nemuritor este el însuşi.

Cu aceste cuvinte, maestrul mă luă în braţe şi coborî în odaia lui.

Abia apucarăm să intrăm, că profesorul Lothario, urmat de alţi doi oameni, dădu buzna înăuntru.

—Vă implor, exclamă profesorul, vă implor, pentru numele lui Dumnezeu! Sînteţi în mare primejdie, maestre! Flăcările au ajuns lîngă acoperişul dumneavoastră. Îngăduiţi—ne să vă scoatem lucrurile afară!

Maestrul îi răspunse rece că, în asemenea pericol, zelul peste măsură al prietenilor este mai dăunător decît primejdia însăşi, întrucît ceea ce a fost scăpat de foc se duce de obicei de rîpă, deşi, poate, într—un fel mai elegant. Pe vremuri, într—o clipă de entuziasm şi plin de cele mai bune intenţii, el însuşi aruncase pe fereastră nişte obiecte de porţelan, foarte preţioase, numai ca să le salveze de focul ce ameninţa casa unui prieten de—al său. El însă le va fi recunoscător dacă vor împacheta liniştit într—o ladă trei scufii de noapte, două haine cenuşii şi alte cîteva veşminte, printre care neapărat o pereche de pantaloni de mătase, precum şi ceva rufărie; de asemenea să pună cîteva cărţi şi manuscrise în nişte coşuri, dar să nu se atingă cumva de maşinile lui. Dacă acoperişul va fi cuprins de flăcări, atunci va părăsi casa cu toate boccelele.

—Înainte de aceasta, însă, încheie el, îngăduiţi—mi să—l întremez cu puţină hrană şi băutură pe colocatarul şi colegul meu de cameră, care s—a întors obosit dintr—o lunga călătorie. După aceea puteţi

să vă vedeţi de treabă.

Toată lumea izbucni în rîs, dîndu—şi seama că de mine vorbea maestrul.

292

Mîncarea a fost grozav de gustoasă şi frumoasele speranţe pe care le exprimasem pe acoperiş în sunete dulci de dor s—au realizat în întregime.

După ce am mai prins puteri, maestrul m—a aşezat într—un coşuteţ; lîngă mine a pus o străchioară cu lapte, căci era destul loc, şi a acoperit coşul cu grijă, spunîndu—mi:

—Aşteaptă liniştit, dragă motane, în sălaşul tău întunecos, să vedem ce va fi cu noi; ca să te distrezi, ia cîte un gît din băutura ta preferată, căci dacă sări afară şi te plimbi prin odaie în zarva salvatoare, te vor călca pe coadă sau îţi vor strivi lăbuţele. Dacă ajung lucrurile pînă acolo, încît va trebui să fugim, voi avea chiar eu grijă să te iau de aici, ca să nu te mai rătăceşti, aşa cum s—a întîmplat. Apoi, adresîndu—se celorlalţi: Nici nu vă puteţi închipui, stimaţi domni şi salvatori, ce motan minunat şi din cale—afară de isteţ este făptura asta cenuşie care şade acum în coş. Naturaliştii din şcoala lui Gall[87] spun că motanii, înzestraţi, de altfel, cu cele mai perfecte instincte, cum ar fi, bunăoară, setea de a ucide, dibăcia la furat şi la făcut pozne etc, sînt lipsiţi cu desăvîrşire de simţul orientării; aşa că, o dată rătăciţi, nu—şi mai pot găsi drumul spre casă. Bunul meu Murr este însă o excepţie strălucită. Acum cîteva zile am observat dispariţia lui şi regretam din adîncul inimii această pierdere. Dar iată că adineauri s—a întors şi, după cît am temei să presupun, a folosit acoperişurile drept agreabilă stradă artificială. Acest suflet bun nu numai că a dat dovadă de înţelepciune şi inteligenţă, ci şi de cel mai sincer ataşament faţă de stăpînul său, aşa că—l iubesc acum şi mai mult decît înainte.

Cuvintele de laudă ale maestrului m—au bucurat nespus, îmi simţeam, cu o adîncă satisfacţie, superioritatea faţă de întreaga mea specie, faţă de o oaste întreagă de motani rătăciţi, lipsiţi de simţul orientării, şi mă minunam că pînă acum nu—mi dădusem seama îndeajuns de caracterul cu totul extraordinar al inteligenţei mele. îmi aminteam într—adevăr, că tînărul Ponto m—a călăuzit pe drumul cel bun şi că hoinarul m—a făcut să sar pe acoperişul care trebuia; cu toate acestea, nu mă socoteam cîtuşi de puţin îndreptăţit să mă îndoiesc de sagacitatea mea şi de adevărul cuvintelor de laudă rostite de maestru. După cum am mai spus, simţeam forţa care sălăşluieşte in fiinţa mea şi acest simţămînt era pentru mine chezăşia amintitului adevăr. Că laudele nemeritate bucură şi—l fac pe cel lăudat să se umfle mult mai mult în pene, decît cele meritate, după cum am citit cîndva, sau am auzit pe cineva spunînd, asta e adevărat numai pentru oameni. Motanii inteligenţi sînt feriţi de asemenea nerozie şi sînt absolut sigur că aş fi găsit drumul spre casă chiar fată Ponto şi hornar. La drept vorbind, amîndoi n—au făcut decît să—mi zăpăcească ideaţia. Picul acela de înţelepciune practică, cu care Ponto se lăuda atît de mult, l—aş fi putut căpăta şi pe altă cale, deşi variatele întîmplări pe care le—am trăit împreună cu acest amabil pudel — cu acest *aimable roue*[88] — mi—au dat un material excelent pentru epistolele amicale, formă sub care mi—am înveşmîntat descrierile călătoriilor. Aceste epistole ar putea să apară cu mult succes în toate ziarele de dimineaţă şi de seară[89] şi în toate revistele elegante şi liberale, întrucît în aceste scrisori sînt scoase la iveală, cu inteligenţă şi spirit, cele mai strălucite aspecte ale eului meu, ceea ce, fireşte prezintă interes extraordinar pentru orice cititor. Dar ştiu prea bine că domnii redactori şi editori se vor întreba: „Cine este acest Murr?" şi, aflînd că sînt un motan, fie chiar cel mai desăvîrşit din cîţi există pe lume, vor spune cu dispreţ: „Un motan care se apucă să seriei". Şi chiar dacă aş avea umorul unui Lichtenberg şi profunzinea unui Hamann[90] — (am auzit despre amîndoi, lucruri foarte bune; dar au răposat, ceea ce, pentru orice scriitor sau poet care doreşte să trăiască, este un lucru foarte riscat) — aşadar, zic, chiar dacă aş avea umorul unui Lichtenberg sau profunzimea unui Hamann, tot mi s—ar restitui manuscrisul. Şi asta numai pentru că, poate din pricina gheţarelor mele, lumea îşi închipuie că n—aş avea un stil destul de amuzant. Asta mă deprimă! O, prejudecată! prejudecată strigătoare la cer! Cîtă putere ai asupra oamenilor şi îndeosebi asupra acelor care se numesc editori!

294

Profesorul şi cei doi oameni care veniseră cu el se agitau înspăimîntător în jurul meu — un spectacol

---

[87] *Franz Joseph Gall* (1758 — 1828), medic, întemeietor al frenologiei, potrivit căreia înfăţişarea exterioară a craniului uman permite să se tragă concluzii cu privire la capacităţile spirituale.

[88] Desfrînat simpatic (franc).

[89] Se referă la „Morgenblatt", editat de Cotta, la Stuttgart, „Abendzeitung", editat de Theodor Hell, la Leipzig etc.

[90] *Johann* Georg *Hamann* (1730 — 1788), scriitor german care a exercitat o puternică influenţă asupra lui Herder şi a poeţilor din curentul „Sturm und Drang". Din pricina exprimării sale obscure a fost poreclit „Magul nordului".

care, după umila mea părere, nu era deloc necesar pentru împachetarea unor scufii de noapte şi a două—trei haine cenuşii.

Deodată, de afară se auzi o voce cavernoasă:

—A luat foc casa!

—Oho! exclamă maestrul Abraham. Trebuie să mă duc şi eu să văd cum stau lucrurile. Dumneavoastră, domnilor, rămîneţi aici liniştiţi. Dacă primejdia e aproape, mă întorc îndată şi ne ocupăm de lucruri.

Cu aceste cuvinte, maestrul ieşi din odaie.

Pe mine m—a apucat o frică grozavă în coşuleţul meu. Bubuiturile ce se auzeau şi fumul care începuse să pătrundă în încăpere nu făceau decît să—mi sporească groaza. Gîndurile cele mai negre îmi treceau prin minte dar dacă maestrul uită de mine? Dacă pier într—un chip ruşinos, mistuit de flăcări? Simţeam în pîntec nişte pişcături deosebit de neplăcute, datorită, probabil, spaimei de nedescris care mă cuprinsese. „Dar dacă, mă gîndeam eu, dacă maestrul, fals şi invidios pe cunoştinţele mele, m—a vîrît în acest coş ca să se descotorosească de mine şi să scape astfel de orice grijă? Dar dacă această băutură, de un alb atît de nevinovat, nu e decît o otravă, pe care mi—a pregătit—o în chip perfid, ca morţii să mă dea?[91] O, minunate Murr! Chiar cuprins de spaima morţii, gîndeşti în iambi! Nu uiţi ce ai citit odinioară în : Shakespeare—ul lui Schlegel[92]".

În clipa aceasta maestrul Abraham îşi vîrî capul pe uşă, spunînd:

—Pericolul a trecut, domnilor. Aşezaţi—vă liniştiţi la masă şi goliţi cele cîteva sticle de vin pe care le—aţi găsit în dulapul din perete. Eu mă mai urc puţin pe acoperiş, să—l mai stropesc. Dar staţi, să văd întîi ce—mi face motanul.

Maestrul intră în cameră şi, ridicînd capacul coşuleţului în care mă aflam, îmi vorbi cu multă prietenie. Se interesă dacă mă simt bine şi mă întrebă dacă n—aş pofti să mai mănînc nişte pasăre friptă, la care i—am răspuns cu un miau dulce şi repetat, întinzîndu—mă în tihnă, ceea ce maestrul interpretă, pe bună dreptate, ca un semn grăitor că sînt sătul şi că doresc să mai rămîn în coşuleţ, şi deci închise iarăşi capacul.

Acum eram definitiv convins de bunele intenţii pe care maestrul Abraham le avea faţă de mine. Ar fi trebuit să mă ruşinez de neîncrederea mea jignitoare — dacă s—ar cădea ca un om inteligent să se ruşineze. „La urma urmelor, m—am gîndit eu, spaima aceea grozavă şi neîncrederea care mă făcuseră să bănuiesc o întreagă catastrofă nu erau decît năluciri poetice, obişnuite la tinerii entuziaşti şi geniali, şi de care năluciri ei au adesea nevoie ca de un fel de opiu." Drept urmare a acestor consideraţii, mi—am simţit inima împăcată.

N—a apucat maestrul să iasă bine din cameră şi profesorul — îl puteam vedea printr—o crăpătură mică a coşuleţului — a privit bănuitor spre locul în care mă aflam şi le—a făcut celorlalţi semn că vrea să le spună ceva important. A vorbit apoi atît de încet, încît n—aş fi înţeles nici un cuvînt dacă cerul nu mi—ar fi înzestrat urechile ascuţite cu un auz extraordinar de fin.

—Ştiţi ce aş avea chef să fac acum? îmi vine să mă duc la coşuleţ, să ridic capacul şi, cu cuţitul ăsta ascuţit, să tai beregata afurisitului de motan, care se află acolo şi care, cu suficienţa lui îngîmfată, îşi bate joc, poate chiar în clipa asta, de noi toţi.

—Ce—ţi trece prin minte, Lothario! exclamă unul dintre ceilalţi doi. Cum să—l ucizi pe motanul ăsta frumos, care e favoritul bunului nostru maestru? Şi de ce vorbeşti atît de Încet?

Profesorul, cu glasul mereu în şoaptă, îi spuse că eu înţeleg totul; că ştiu să citesc şi să scriu; că maestrul Abraham — bineînţeles după o metodă misterioasă şi inexplicabilă — mi—a predat ştiinţele, astfel că, după cum i—a destăinuit pudelul Ponto, m—ăm apucat să fac chiar pe autorul şi să compun poezii; că hîtrul de maestru n—a pus la cale toate acestea, decît pentru a—şi bate joc de cei mai de seamă savanţi şi scriitori.

296

—Ah! zise el, abia stăpînindu—şi furia. Îl şi văd pe maestrul Abraham, care şi aşa se bucură de totala încredere a marelui duce, făcînd acum tot ce vrea cu ajutorul acestui blestemat de motan. Bestia o să devină *magister legens*[93], o să obţină titlul de doctor, şi, pînă la urmă, în calitate de profesor de estetică,

---

[91] Aluzie la Shakespeare, *Romeo şi Julieta,* actul IV, scena 3.

[92] *August Willhehn von Schlegel* (1767—1845) a transpus în limba germană 17 drame ale lui Shakespeare, într-o traducere ce a rămas neegalată pînă azi; prima ediţie a apărut în 10 volume, la Berlin între 1797 şi 1810.

[93] Magistru care citeşte (lat.); adică, magistru care, după o disertaţie publică, a obţinut dreptul de a ţine prelegeri la o facultate de filozofie.

va ţine cursuri despre Eschil, Corneille, Shakespeare... Ah, înnebunesc! Motanul ăsta o să—mi răvăşească măruntaiele, şi are nişte gheare infame!

Auzind aceste cuvinte ale profesorului de estetică Lothario, toţi se arătară peste măsură de uimiţi. Unul îşi exprimă părerea că este cu totul imposibil ca un motan să înveţe să citească şi să scrie, întrucît aceste elemente ale oricărei ştiinţe cer, pe lîngă o îndemînare de care numai omul este capabil, şi un anumit raţionament, s—ar putea spune chiar o inteligenţă, care nu se întîlneşte totdeauna nici la om, cununa creaţiei, şi cu atît mai puţin la un simplu dobitoc!

—Dragul meu, luă cuvîntul celălalt care, de acolo din coşuleţul unde mă aflam, mi se păru a fi un om foarte serios. Dragul meu, ce numeşti dumneata simplu dobitoc? Aşa ceva nici nu există. Adesea, cufundat în adîncă autocontemplare, simt un mare respect faţă de măgari şi de alte animale folositoare. Nu înţeleg de ce o jivină domestică, înzestrată cu anumite predispoziţii naturale fericite, n—ar putea fi învăţată să citească şi să scrie? Ba chiar, de ce o vietate simpatică de acest fel n—ar putea fi ridicată la rangul de savant sau de poet? Ar fi acesta oare un lucru fără precedent? Nu vreau să mă refer la *O mie şi una de nopţi,* ca la cea mai bună sursă istorică, de mare autenticitate pragmatică, ci—ţi voi aminti doar, iubitule, de motanul încălţat, care a fost un motan cu o mare noblеţe sufletească, de o inteligenţă pătrunzătoare şi cu profunde cunoştinţe.

Bucurat peste măsură de această laudă la adresa unui motan, despre care un glas lăuntric îmi spunea că nu poate îi decît un venerabil strămoş de—al meu, nu m—am putut stăpîni să pu strănut de două—trei, ori destul de tare. Vorbitorul se opri brusc şi toţi trei, foarte speriaţi, îşi întoarseră privirile spre coşuleţul meu.

—*Contentement, mon cher*[94]*!* exclamă într—un tîrziu bărbatul acela serios, care tocmai vorbise. Apoi continuă: Dacă nu mă înşel, stimate esteticiene, adineauri ai amintit de un pudel Ponto, care ţi—a destăinuit preocupările scriitoriceşti şi ştiinţifice ale motanului. Acesta ne duce la minunatul Berganza[95] al lui Cervantes; ultimele ştiri despre soarta lui ne sînt comunicate într—o carte recentă, plină de aventurile cele mai pasionante. Acest cîine ne oferă şi el un exemplu edificator cu privire la firea şi capacitatea de educare a animalelor.

—Dar ce fel de exemple ne citezi aici, dragul meu prieten? îl întrerupse celălalt. De cîinele Berganza ne vorbeşte Cervantes care, după cum ştie toată lumea, a fost un autor de romane; iar povestea despre motanul încălţat este un basm pentru copii. E drept că domnul Tieck ni l—a înfăţişat în culori atît de vii, încît sîntem aproape ispitiţi să comitem prostia de a—l crede. Aşadar, dumneata invoci doi scriitori, ca şi cînd ar fi naturalişti sau psihologi serioşi. Numai că scriitorii, departe de a fi aşa ceva, nu sînt decît nişte fantaşti, care născocesc şi răspîndesc tot felul de închipuiri. Şi atunci, spune—mi, cum de este cu putinţă ca un om atît de inteligent ca dumneata să se sprijine pe nişte scriitori, pentru a demonstra un lucru care este împotriva oricărui bun—simţ? Lothario e profesor de estetică, aşa că s—ar putea admite ca, în această calitate, s—o cam ia uneori razna, pe cîtă vreme dumneata...

298

—Stai puţin, dragul meu, îl întrerupse bărbatul cel serios. Nu te pripi. Gîndeşte—te că, atunci cînd e vorba de lucruri extraordinare şi de necrezut, sîntem îndreptăţiţi să invocăm pe scriitori, întrucît simpli istorici nu se pricep de loc în acest domeniu. Da, atunci cînd extraordinarul trebuie expus în forma cuvenită şi prezentat din punct de vedere pur ştiinţific, cel mai indicat lucru este ca demonstraţia unor date experimentale să se ia din opera unor scriitori cu renume, pe cuvîntul cărora se poate pune temei. Am să—ţi citez exemplul unui medic celebru[96] şi cred că, dumneata însuţi fiind un medic foarte învăţat, vei fi mulţumit. Acest medic, pentru a arăta legătura noastră cu spiritul cosmic, pentru a demonstra în mod incontestabil existenţa unei intuiţii miraculoase, în expunerea sa ştiinţifică privitoare la magnetismul animal, s—a referit la Schiller care în al său *Wallenstein* spune „În viaţa omului sînt clipe" şi „E mai presus de orice îndoială că glasuri de—acest fel există" — şi aşa mai departe. Restul poţi să—l citeşti şi dumneata în tragedia cu acest nume.

—Ho—ho! exclamă doctorul, acum ai sărit la magnetism şi pînă la urmă eşti în stare să susţii că un

---

[94] în sensul de „stai liniştit". (Franc).

[33] Referire la lucrarea lui E.T.A. Hoffmann: *Ştire despre ultimele tnttmplări din viaţa cîinelui Berganza,* în care, printre altele, s-a inspirat din conversaţia, celor doi cîini, Scipio şi Berganza, personajele lui Cervantes din *Colocviul cîinilor.*

[96] Aluzie la *C.A.F. Kluge,* care în lucrarea sa *încercare de expunere a magnetismului animal ca mijloc terapeutic,* Berlin, 1811, se referă la drama lui Schiller *Moartea lui Wallenstein.*

magnetizator, pe lingă toate minunile pe care le face, ar putea fi şi dascăl pentru motani inteligenţi.
—Încă nu se ştie ce efect are magnetismul asupra animalelor, îi răspunse bărbatul cel serios. Motanii, care au şi aşa o mare cantitate de fluid electric, după cum te vei putea convinge îndată...

Aducîndu—mi brusc aminte de Mina, care se plînsese atît de amarnic de experienţele de acest gen efectuate asupra ei, m—am speriat atit de tare, încît am scos un mieunat puternic.
—Pe Hades! exclamă profesorul, speriat. Jur pe Hades şi pe toate grozăviile lui că acest motan infernal ne aude, înţelege tot ce spunem! M—am hotărît: îi sucesc gitul cu mîinile mele.
—N—ar fi înţelept din partea dumitale, domnule profesor, n—ar fi de loc înţelept, vorbi bărbatul cel serios. în nici un caz nu voi îngădui să faci vreun rău acestui motan pe care l—am îndrăgit din toată inima, cu toate că n—am avut fericirea să—l cunosc mai de—aproape. Pînă la urmă îmi vine să cred că eşti invidios pentru că scrie versuri! Vietatea aceasta cenuşie nu va putea fi niciodată profesor de estetică, fii pe pace. Nu ştii că din pricina prea marelui număr de abuzuri săvîrşite, străvechile statute academice prevăd că nici un măgar nu mei poate deveni profesor şi nu trebuie extinsă oare această dispoziţie la toate animalele, de orice neam sau specie, inclusiv şi la motani?
—Chiar dacă e aşa, răspunse profesorul nemulţumit, chiar dacă motanul nu poate deveni niciodată *magister legens,* totuşi, ca scriitor se va afirma, mai tîrziu sau mai devreme; profitînd de faptul că e ceva nou, va găsi editori şi cititori, frustrîndu—ne astfel de onorarii importante.
—Nu văd nici un motiv ca acestui motan de treabă, simpaticului favorit al maestrului nostru, să i se interzică un drum, pe care atîţia rătăcesc, fără a ţine seama de puterile şi de însuşirile lor, răspunse bărbatul cel serios. Singura măsură de precauţie pe care am putea—o lua ar fi de a—l obliga să ne lase să—i tăiem ghearele. Asta ar fi poate singurul lucru ce—l putem face deocamdată, pentru a fi siguri că nu ne va răni niciodată, cînd va ajunge autor.

Toţi trei se ridicară în picioare. Esteticianul apucă un foarfece. Vă puteţi închipui în ce situaţie mă aflam. Am luat hotărîrea să lupt cu un curaj de leu împotriva dezonoarei ce mi se pregătea şi pe cel dinţii care se va apropia de mine să—l însemnez pentru toată viaţa. M—am pregătit să fac un salt năprasnic îndată ce vor deschide capacul coşului.

În clipa aceea intră maestrul Abraham şi frica mea care începea să devină disperare, se potoli pe loc. Maestrul ridică încet capacul, iar eu, scos din minţi cum eram, sării din coş şi, trecînd ca o săgeată pe lîngă toţi, mă pitii sub sobă.
—Dar ce—a păţit motanul?! exclamă maestrul, privind bănuitor spre ceilalţi, care stăteau ruşinaţi şi, din pricina conştiinţei lor încărcate, nu erau în stare să scoată un cuvînt.

Oricît de primejdioasă fusese situaţia mea în temniţă, totuşi simţeam o deosebită plăcere lăuntrică la auzul presupunerilor făcute de profesor în legătură cu eventuala mea carieră; mă bucurase mult şi invidia pe care şi—o exprimase fără ocol. Parcă mă şi vedeam cu tichia de doctor pe frunte şi tronînd la catedră! Prelegerile mele urmau să fie cele mai frecventate de către tineretul setos de cunoştinţe. Şi nici un tînăr manierat n—ar fi luat în nume de rău rugămintea profesorului lui de a nu veni cu cîini la cursuri. Nu toţi pudelii nutresc sentimente atît de amicale ca Ponto al meu; cît priveşte neamul acela de vînători, cu urechi lungi şi blege, apoi în ei nu poţi avea chiar nici o încredere; cu persoanele cele mai culte din specia mea se poartă atit de brutal, încît le silesc să—şi manifeste indignarea în felul cel mai necuviincios, cum ar fi scuipatul, zgîriatul, muşcatul etc, etc.

300

Cu atît mai nefaste ar fi...

(F.m.)... numai în ce priveşte pe acea doamnă de la curte, mititică şi cu obrajii rumeni, pe care Kreisler o văzuse la doamna consilier Benzon.
—Nanette, spuse prinţesa, fii bună, du—te chiar dumneata în grădină şi vezi să fie puse garoafele acelea în pavilionul meu. Oamenii sînt atît de indolenţi, încît s—ar putea să nu facă nici măcar acest lucru.

Domnişoara sări în picioare şi, după ce se înclină ceremonios, zbură din cameră asemenea unei păsărele căreia i s—a deschis colivia.

Prinţesa se întoarse către Kreisler:
—Nu pot spune o vorbă dacă nu sînt singură cu dascălul meu, care mi—e ca şi un duhovnic şi căruia îi pot mărturisi fără nici o sfială toate păcatele. În general, dragă Kreisler, vei găsi probabil că eticheta noastră rigidă e ciudată, ţi se va părea chiar plicticoasă; oriunde mă duc sînt înconjurată de doamne de onoare şi păzită ca regina Spaniei. Ar trebui ca măcar aici, în frumosul Sieghartsweiler, să ne bucurăm de

mai multă libertate. Dacă prinţul ar fi la castel, n—aş fi avut voie s—o expediez pe Nanette, pe care studiile noastre muzicale o plictisesc tot atît pe cît mă stinghereşte ea pe mine. Să reluăm bucata de la capăt, acum va merge mai bine.

Kreisler, care în timpul lecţiilor era răbdarea personificată, începu din nou aria pe care prinţesa o studia. Dar oricît se străduia Hedwiga şi oricît încerca Kreisler s—o ajute, prinţesa pierdea tactul şi tonul, făcînd greşeli peste greşeli, pînă cînd, roşindu—se ca para focului, sări de pe scaun şi fugi la fereastră, ca şi cum ar fi vrut să privească parcul. Kreisler avu impresia că prinţesa plînge şi prima lui lecţie, ca şi întreaga scenă, i se păru destul de penibilă. Nu—i rămînea decît să încerce, tot prin muzică, să alunge acel duh antimuzical şi vrăjmaş, care părea că o tulburase pe prinţesă. De aceea, execută la pian tot felul de melodii, făcînd variaţii pe tema celor mai cunoscute arii, în atîtea forme contrapunctice şi cu atîtea înfloriturimelismatice, că pînă la urmă se minună el singur cît de incîntător ştie să cînte la pian, uitînd şi de prinţesă şi de toanele ei.

—Ce frumos arată Stînca Uliilor în lumina sfinţitului, rosti Hedwiga, fără a întoarce capul.

Kreisler tocmai era preocupat de o disonanţă, pe care, firește, trebuia s—o rezolve; n—avea cînd să admire, împreună cu prinţesa, Stînca Uliilor şi apusul de soare.

—Crezi că mai există undeva pe lumea asta un loc mai frumos decît Sieghartshof al nostru? întrebă prinţesa mai tare şi mai apăsat.

După ce făcu să răsune un energic acord final, Kreisler trebui să se ducă la fereastră, lîngă Hedwiga, supunîndu—se politicos poruncii de a face conversaţie.

—Într—adevăr, prinţesă, zise el, parcul este minunat, îmi place mai ales că toţi arborii au frunzişul verde, ceea ce admir şi ador la toţi copacii, la toate tufişurile şi la toate firele de iarbă. în fiecare primăvară îi mulţumesc celui Atotputernic că frunzişul este iarăşi verde, şi nu roşu, ceea ce nu pot suferi în tablouri şi nu se întîlneşte la peisagiştii mari, ca de pildă la Claude Lorrain, sau la Berghem, ba nici chiar la Hackert, care se mărgineşte să—şi pudreze doar puţin pajiştile.

Kreisler se pregătea să—şi urmeze vorba dar, zărind în oglinda fixată lîngă fereastră chipul livid şi răvăşit al prinţesei, amuţi străbătut de un fior rece, care—i îngheţă inima.

Într—un tîrziu, prinţesa rupse tăcerea. Fără a întoarce capul şi continuînd să privească afară, spuse pe un ton mişcător, care trăda o profundă tristeţe:

302

—Văd că soarta vrea să—ţi apar întotdeauna ca urmărită de nişte năluciri bizare, aş spune chiar tulburată, ca o proastă, dîndu—ţi astfel prilejul să încerci asupra mea umorul dumitale muşcător. A venit vremea să te lămuresc de ce dumneata eşti persoana la vederea căreia sînt cuprinsă de o stare asemănătoare unei crize nervoase, pricinuite de o febră puternică. Vei afla tot. O mărturisire sinceră îmi va uşura sufletul, făcînd totodată cu putinţă să rabd a te vedea, ca şi prezenţa dumitale. Atunci cînd te—am întîlnit întîia oară, în parc, fiinţa dumitale şi toată purtarea dumitale m—au umplut de o groază de nedescris — nici eu nu ştiam de ce. Adevărul este că o amintire din prima mea copilărie m—a copleşit deodată, cu toată spaima ei. Mai tîrziu această amintire a luat forma precisă a unui vis ciudat. La curtea noastră era un pictor, Ettlinger, pe care atît prinţul cit şi prinţesa îl preţuiau mult, căci avea un talent cu adevărat extraordinar, în galerie ai să găseşti picturi minunate făcute de mina lui, şi in toate tablourile ai s—o vezi pe prinţesă sub chipul unuia sau altuia dintre personajele grupurilor istorice. Cea mai frumoasă pictură, însă, care stîrneşte admiraţia nemărginită a tuturor cunoscătorilor, se află în cabinetul prinţului. E portretul prinţesei, în plină floare a tinereţii; asemănarea e atît de mare, încît ai zice că i—a furat imaginea din oglindă, deşi prinţesa nu i—a pozat niciodată. Leonhard — aşa i se spunea pictorului la curte — trebuie să fi fost un om bun şi blînd. Aveam cel mult trei ani, şi toată dragostea pe caro era in stare s—o simtă inima mea de copil i—o dăruisem lui; doream să nu mă părăsească niciodată. Iar el se juca mereu cu mine, făcîndu—mi tot felul de desene mici şi decupîndu—mi diferite figuri. Dar, cam după un an, a dispărut pe neaşteptate. Femeia căreia îi fusese încredinţată prima mea educaţie îmi spuse cu lacrimi în ochi că a murit. Eram nemîngîiată şi nu mai voim să stau în camera in care Leonhard se jucase cu mine. Mă foloseam de orice prilej ca să scap de sub supravegherea guvernantei mele şi a cameristelor şi alergam prin tot castelul strigînd: „Leonhard!" Nu puteam încă să cred că a murit şi mi—l închipuiam ascuns undeva, în castel. De aceea într—o seara, cînd guvernanta mea s—a îndepărtat pentru o clipă, m—am furişat afară din cameră, ca să mă duc la prinţesă. Voiam să—mi spună unde este domnul Leonhard şi să—i cer să mi—l aducă înapoi. Uşa coridorului era dată de perete şi astfel am putut ajunge

pînă la scara principală, pe care am urcat—o în fugă şi am intrat în prima încăpere deschisă. Privind în jurul meu am văzut o uşă care mi—am închipuit că trebuie să ducă în apartamentele prinţesei. Tocmai cînd mă pregăteam să ciocănesc, uşa s—a deschis brusc şi din cameră a năvălit un om în haine zdrenţuite şi cu părul vîlvoi. Era Leonhard, care m—a privit cu nişte ochi scînteietori şi fioroşi. Chipul lui alb ca varul şi cu obrajii supţi era aproape de nerecunoscut. „Ah, domnule Leonhard! am strigat eu. Ce—i cu tine? De ce eşti atît de palid, de ce—ţi ard ochii, de ce te încrunţi la mine?... Mi—e frică! O, fii bun, cum ai fost mai înainte... mai desenează—mi nişte poze colorate frumos..." Leonhard a sărit deodată spre mine, izbucnind într—un hohot de rîs care semăna cu un nechezat, în timp ce un lanţ cu care părea încins zăngănea în urma lui. Lăsîndu—se pe genunchi în faţa mea, mi—a spus cu glas răguşit: „Ho, ho... prinţesă mică!... Poze colorate, zici...? Da, abia acum pot să pictez bine... Am să—ţi pictez un tablou şi pe frumoasa ta mămică... Nu—i aşa că ai o mămică frumoasă? Numai roag—o să nu mă mai transforme iarăşi... nu vreau să fiu acel om nenorocit care se numea Leonhard Ettlinger... Acela a murit de mult. Eu sînt uliul roş şi pot să pictez după ce mănînc raze de culori... Da, pot să pictez dacă, în loc de vernis[97], am sînge fierbinte, dintr—o inimă vie... îmi trebuie sîngele inimioarei tale, prinţesă!" Cu aceste cuvinte, m—a tras la el şi mi—a dezvelit gîtul. Mi s—a părut că văd lucind în mîna lui lama unui cuţitaş. La ţipătul meu de groază, slujitorii au alergat şi **s**—au năpustit asupra nebunului, care însă i—a trîntit la pămînt, cu o putere de uriaş. în aceeaşi clipă s—a auzit un zăngănit şi paşi zgomotoşi care urcau în grabă scările. Un bărbat înalt şi voinic a năvălit în cameră, strigînd: „Iisuse, mi—a scăpat! Iisuse, ce nenorocire! Am să—ţi arăt eu ţie, diavole!" Zărindu—l, nebunul a părut că—şi pierde dintr—o dată toate puterile şi a căzut jos, urlînd. Servitorii l—au legat cu lanţurile aduse de omul acela şi l—au scos afară, în timp ce Leonhard urla înfiorător, ca o fiară prinsă în capcană.

Îţi poţi închipui ce impresie distrugătoare a făcut această scenă groaznică asupra unui copil de patru ani. Au încercat să mă liniştească şi să—mi explice ce înseamnă a fi nebun. Deşi nu înţelegeam prea bine, totuşi am avut un fior de spaimă pe care—l simt şi acum cînd văd un nebun sau cînd mă gîndesc numai la această stare groaznică, asemănătoare unui chin veşnic, fără clipă de răgaz. Dumneata, Kreisler, semeni cu nefericitul acela, de parcă i—ai fi frate. Îndeosebi privirea dumitale, adeseori atît de ciudată, îmi aminteşte foarte mult de Leonhard. Iată ce m—a tulburat cînd te—am văzut întîia oară şi iată ce mă nelinişteşte, mă înspăirnintă şi acum, cînd mă aflu în prezenţa dumitale.

304

Kreisler, adînc zguduit, stătea nemişcat, incapabil să scoată o vorbă. De multă vreme îl urmărea ideea fixă că nebunia îl pîndeşte, asemenea unei fiare ahtiate de pradă, care—l va sfîşia într—o zi. Aceeaşi groază, care o cutremurase pe prinţesă la vederea lui, o simţea acum faţă de sine însuşi; se lupta cu gîndul înfiorător că chiar el, într—un acces de nebunie, voise s—o omoare pe Hedwiga.

După cîteva clipe de tăcere, prinţesa îşi urmă povestirea:

—Bietul Leonhard era îndrăgostit în taină de mama mea. Această dragoste, prin ea însăşi o nebunie, a izbucnit pînă la urmă în furie şi demenţă.

—Aşadar, rosti Kreisler blînd şi moale, cum îi era obiceiul după ce se potolea în el o furtună, aşadar în pieptul lui Leonhard nu răsărise încă dragostea artistului...

—Ce vrei să spui cu asta, Kreisler? întrebă prinţesa, întorcîndu—se brusc.

Zimbind blînd, Kreisler răspunse:

—Am auzit cîndva, într—o comedie foarte nostimă[98], pe un servitor hîtru adresîndu—se actorilor cu următoarele—cuvinte: „Voi, oameni buni şi muzicanţi proşti!" Auzind aceste cuvinte, am şi împărţit, ca la judecata—de—apoi, pe toţi oamenii în două grupe diferite: cea dintîi alcătuită din oameni buni care sînt artişti proşti, sau mai bine zis, nu sînt artişti de loc, iar cea de—a doua alcătuită din adevăraţii artişti. Dar nu voiam să osîndesc pe nimeni la chinurile veşnice ci, dimpotrivă, doream să fie toţi fericiţi, fiecare în felul lui. Oamenii buni se îndrăgostesc uşor de doi ochi frumoşi, îşi întind braţele spre fiinţa aceea plăcută, pe chipul căreia strălucesc ochii de care vorbeam, strîng pe iubită în cercuri tot mai înguste, ce se transformă pînă la urmă în verigheta, pe care o pun în degetul iubitei ca *pars pro toto*[99]. Dumneavoastră, prinţesă, ştiţi ceva latineşte — aşadar, ca *pars pro toto,* ca o verigă a lanţului de care trag mereu, pînă ce închid simbolul amorului lor în temniţa căsătoriei. Apoi încep să strige pe un ton cu totul exaltat: „O,

---

[97] Soluţie colorată a unor substanţe răşinoase sau bituminoase, care, aplicata pe anumite obiecte, formează un strat ornamental sau protector.
[98] Scriitorul romantic german *Clemens Brentano* (1778 — 1842) foloseşte expresia în comedia *Ponce de Leon* (1804).
[99] Partea pentru întreg, (lat.).

Dumnezeule!" sau „O, cerule!", sau dacă s—au consacrat astronomiei: „O, stelelor!" ori, dacă au o înclinaţie spre păgînism: „O, zei, e a mea, îmi aparţine!" Stîrnind această larmă, oamenii buni îşi închipuie că—i imită pe artişti. In van însă, căci, în ceea ce priveşte dragostea acestora din urmă, lucrurile stau cu totul altfel. Se întîmplă uneori ca o mînă nevăzută să smulgă vălul ce acoperea ochii numiţilor muzicieni şi deodată ei să vadă chipul îngeresc care, asemenea unei dulci şi necercetate taine, zăcuse mult, îngropat în adîncul inimii lor. E bucuria neasemuită, voluptatea fără nume a vieţii superioare ţîşnite din adîncurile firii, ce se aprinde într—un foc ceresc care luminează şi încălzeşte, fără flăcări nimicitoare; dorinţa fierbinte întinde mii de tentacule, urzind o mreajă în jurul acelei întruchipări care e a lui şi în acelaşi timp nu e niciodată a lui, pentru că dorul dăinuieşte veşnic nepotolit. Iar ea, frumoasa, mîndra, acea presimţire din sufletul artistului care a prins trup viu, începe a străluci în chip de cîntec, de imagine, de poem. Ah, prinţesă, credeţi—mă, fiţi sigură că adevăraţii artişti nu fac altceva cu braţele lor şi cu mîinile care prelungesc aceste braţe decît muzică — fie cu pana, cu penelul ori cu arcuşul. Către iubita lor adevărată întind doar antene spirituale, pe care nu se află mină ori degete ce ar putea apuca o verighetă, ca s—o treacă în degetul adoratei, cu toată graţia cuvenită. De aceea, nu sînt de temut mezalianţe vrednice de dispreţ şi este cu totul indiferent dacă iubita care trăieşte în inima artistului este prinţesă sau e o simplă fată de brutar, cu condiţia ca aceasta din urmă să nu fie o simplă cucuvaie. După ce se îndrăgostesc, aceşti artişti creează, într—o inspiraţie divină, opere minunate şi nu se prăpădesc de oftică, nici nu înnebunesc. Îl găsesc foarte vinovat pe domnul Leonard Ettlinger că şi—a pierdut minţile; după felul adevăraţilor artişti, putea s—o iubească pe alteţa—sa cu toată ardoarea, fără nici un fel de neajunsuri.

Nuanţele umoristice cu care Kreisler îşi presăra vorbirea nu atingeau urechea prinţesei, fie că ea nu le asculta, fie că erau acoperite de ecoul unei coarde pe care capelmaistrul o atinsese şi care, în pieptul ei de femeie, vibra mai puternic decît toate celelalte.

306

—Dragostea unui artist!... rosti prinţesa lăsîndu—se într—un jilţ şi proptindu—şi îngîndurată capul în mîini... Să fii iubită astfel... O, e un vis minunat, un vis divin... dar numai un vis, un vis deşert...

—După cît se pare, prinţesă, nu prea preţuiţi visurile. Totuşi numai în vis ne cresc aripi de fluture, care ne îngăduie să părăsim orice temniţă strimtă şi să ne înălţăm într—un zbor plin de strălucire şi de culori spre slăvile cerului. La drept vorbind, orice individ are o pornire înnăscută spre zbor şi am cunoscut oameni serioşi şi cumsecade care se umpleau pînă seara tîrziu cu şampanie, ce le servea drept gaz, pentru ca noaptea să se poată ridica deasupra pămîntului — balon şi pasager totodată.

—Să ştii că eşti iubită astfel... repetă prinţesa, din ce în ce mai emoţionată.

—În ce priveşte dragostea de artist, aşa cum v—am zugrăvit—o, prinţesă, reluă Kreisler, aveţi, desigur, în faţa ochilor, pilda nefericită a domnului Leonhard Ettlinger, care era artist, dar voia să iubească la fel ca oamenii obişnuiţi. Nu—i de mirare că mintea lui s—a cam zdruncinat. Tocmai de aceea spun că domnul Leonhard n—a fost un artist adevărat. Artiştii poartă pe aleasa lor în inimă şi nu doresc nimic altceva decît să cînte, să compună poezii sau să picteze în cinstea ei. Ei sînt, în ce priveşte curtoazia asemenea cavalerilor galanţi de odinioară, ba chiar, pentru puritatea lor sufletească, trebuie preferaţi acelor cavaleri care, cu felul lor sîngeros, dacă nu găseau la îndemînă vreun uriaş sau vreun zmeu, culcau la pămînt oameni de ispravă, numai ca să cinstească pe doamna inimii lor.

—Nu! strigă prinţesa, trezindu—se parcă dintr—un vis: nu, nu este cu putinţă ca în pieptul unui bărbat să se aprindă o flacără pură ca flacăra care arde altarul zeiţei Vesta[100]! Dragostea unui bărbat este o armă perfidă folosită de acesta pentru a sărbători un triumf, care pe femeie o distruge fără a—l face fericit pe el.

Pe cînd Kreisler se pregătea să—şi exprime uimirea faţă de asemenea păreri, atît de ciudate la o prinţesă în vîrstăde şaptesprezece, optsprezece ani, se deschise uşa şi prinţul Ignatius intră în cameră. Capelmaistrul era bucuros să pună capăt unei convorbiri pe care ar fi putut—o compara cu un duet perfect, unde fiecare voce trebuie să rămînă credincioasă caracterului ei propriu. În timp ce prinţesa stăruia într—un *adagio* melancolic, făcînd doar cînd şi cînd cîte un mordant[101] sau un tril, el, ca un bufon perfect şi un *chanteur*[102] comic adevărat, intervenea cu scurte note *parlando*[103], ceea ce crea o

---

[100] Zeiţă la latini, protectoarea focului din cămin.
[101] Ornament muzical care constă din succesiunea rapidă a notei obişnuite şi a secundei superioare sau inferioare.
[102] Cîntăreţ (franc).

autentică capodoperă de compoziţie şi execuţie, astfel că ar fi dorit s—o audă pe prinţesă şi să se audă pe el însuşi, la teatru, într—o lojă sau într—un fotoliu rezervat.

Aşadar, prinţul Ignatius intră, ţinînd în mînă o ceaşcă spartă şi plîngînd cu sughiţuri.

Trebuie să menţionăm că, deşi prinţul avea aproape treizeci de ani, nu se putea despărţi încă de jocurile lui preferate din copilărie. îndeosebi, îi plăceau ceştile frumoase, cu care se juca ore întregi, înşirîndu—le pe masă în faţa lui şi schimbînd mereu ordinea din acele şiruri, astfel că lîngă ceaşca roşie venea una galbenă, alteori una verde şi aşa mai departe. Jucîndu—se astfel, se bucura din toată inima, ca un adevărat copil. Nenorocirea de care se tînguia acuma era că micu—i mops sărise pe neaşteptate pe masă şi trîntise jos cea mai frumoasă ceaşcă.

Prinţesa îi făgădui că va avea ea grijă să i se aducă din Paris o ceaşcă nouă, după ultima modă. Prinţul se declară mulţumit şi toată faţa i se lumină de un zîmbet. Abia acuma părea că—l vede şi pe capelmaistru. I se adresă, întrebîndu—l dacă are şi el ceşti multe şi frumoase. Kreisler aflase dinainte, de la maestrul Abraham, ce trebuie să răspundă. Îl asigură pe prinţ că el nu are ceşti atît de frumoase ca alteţa—sa şi că, de altfel, i—ar fi imposibil să cheltuiască atîţia bani pentru ceşti.

—Firește, răspunse Ignatius foarte mulţumit, eu sînt prinţ şi de aceea pot avea toate ceştile frumoase pe care le vreau, dar dumneata nu poţi, pentru că nu eşti prinţ;

şi pentru că nu încape nici o îndoială că sînt prinţ, înseamnă că ceştile frumoase...

308

Ceşti şi prinţi, prinţi şi ceşti se amestecau într—un discurs tot mai încîlcit, în timpul căruia lgnatius rîdea, ţopăia şi bătea din palme în culmea fericirii. Hedwiga se roşi şi—şi coborî privirea; îi era ruşine de imbecilul de frate—său şi—i era şi teamă de ironia lui Kreisler. Acestuia însă, în starea de spirit în care se afla, imbecilitatea prinţului, simptom evident, al unei nebunii autentice, îi stîrnea numai milă, sentiment nelalocul lui, căci nu putea decît să mărească încordarea clipei. Pentru a—l sustrage pe bietul lgnatius de la jocul cu nefericitele acelea de ceşti, prinţesa îl rugă să facă ordine în mica bibliotecă ce se afla într—un dulap, frumos lucrat şi zidit în perete. Cît se poate de mulţumit, prinţul se apucă, rîzînd voios, să scoată cu grijă cărţile legate şi să le aşeze după format, cu cotorul aurit în afară, bucu—rîndu—se peste măsură de şirul strălucitor obţinut astfel.

Domnişoara Nanette dădu deodată buzna în odaie, strigînd în gura mare:

—Suveranul ! Suveranul împreună cu prinţul!

—O, Doamne! exclamă prinţesa. Nu sînt îmbrăcată! Neam pierdut vremea vorbind, Kreisler, fără să ne dăm seama. Am uitat cu desăvîrşire de mine însămi. De mine, de suveran şi de prinţ.

Dispăru împreună cu Nanette în încăperea vecină. Prinţul Ignatius îşi continuă netulburat ocupaţia.

Se şi auzi oprindu—se trăsura oficială a suveranului. Cînd Kreisler coborî scara principală, cei doi alergători în livrele oficiale tocmai descălecau de pe bihuncă. Acest amănunt cere o explicaţie...

Prinţul Irenaus nu renunţa la vechile tradiţii, astfel că, fără a pune un măscărici, îmbrăcat în haine pestriţe şi iute de picior, să alerge înaintea cailor, ca o fiară hăituită, avea printre slujitorii săi şi doi alergători. Aceştia erau oameni în toată firea, bine hrăniţi, suferind doar uneori de tulburări în regiunea abdominală din pricina vieţii lor sedentare. Prinţul avea sentimente mult prea umane, pentru a cere vreunuia din slujitorii săi să se transforme din cînd în cînd într—un ogar, sau altă potaie; ca să menţină totuşi o anumită etichetă, cînd prinţul făcea o ieşire oficială, cei doi alergători aveau datoria să călărească înaintea alaiului pe o bihuncă solidă, urmînd ca, în locurile potrivite, bunăoară acolo unde se aduna o ceată de gură—cască, să—şi mişte puţin picioarele, ceea ce în chip simbolic arăta că aleargă cu adevărat... Era o privelişte plăcută.

Aşadar, alergătorii tocmai descălecaseră şi valeţii intrau pe poartă; în urma lor venea prinţul Irenaus, Însoţit de un tînăr care păşea falnic, în uniforma—i de gardă napolitană, cu stele şi cruci strălucitoare pe piept.

—*Je vous salue, monsieur*[104] de Krosel, îi spuse prinţul Irenaus, văzîndu—l.

Cînd, în ocaziile mari şi solemne, acesta vorbea franţuzeşte şi nu—şi putea aminti bine nici un nume nemţesc, obişnuia să—i spună lui Kreisler „Krosel". Prinţul cel străin — căci, desigur, pe tînărul acela falnic îl avusese în vedere Nanette cînd strigase că soseşte suveranul împreună cu prinţul — îi făcu în

---

[103] Vorbind (ital.).

[42] Vă salut, domnule... (franc.).

treacăt un semn cu capul, un fel de a saluta, pe care Kreisler nu—l putea suferi, nici chiar cînd venea din partea persoanelor celor mai sus—puse. De aceea se înclină pînă la pămînt în chip atît de burlesc, încît mareşalul curţii, care—l socotea pe Kreisler un mare hîtru şi, de obicei, lua drept glumă tot ce spunea şi făcea el, nu se putu împiedica să nu chicotească pe înfundate. Prinţul străin îl fulgeră pe Kreisler cu privirea—i neagră, murmurînd printre dinţi:

—Măscărici!

Apoi se grăbi să—l ajungă din urmă pe suveran, care întorsese capul spre el, cu o expresie de blîndă gravitate.

—Pentru un ofiţer din garda italiană, zise Kreisler, rîzînd şi adresîndu—se mareşalului curţii, alteţa—sa vorbeşte o germană bunicică. Spuneţi—i, excelenţă, că—l pot servi, în schimb, cu o napolitană de mîna întîi şi că n—am să introduc prin contrabandă un dialect romanic sau o veneţiană vulgară, ca măştile lui Gozzi[105]; într—un cuvînt, că n—o să—l plictisesc. Spuneţi—i, excelenţă...

Dar excelenţa—sa urca acum scările, ridicîndu—şi umerii în chip de zid şi şanţ de apărare pentru urechile sale.

310

Trăsura princiară, cu care Kreisler obişnuia să călătorească la Sieghartshof, se opri şi bătrînul lacheu deschise portiera, întrebîndu—l dacă binevoieşte să se urce. În clipa aceea, un ajutor de bucătar trecu în goană pe lîngă ei, urlînd cît îl ţinea gura:

—Ce nenorocire! *Quel malheur!*

—Ce s—a întîmplat strigă Kreisler în urma lui.

—Ce nenorocire! repetă ajutorul de bucătar, plîngînd şi mai amarnic. Domnia—sa domnul bucătar—şef[106] s—a prăbuşit la pămînt, cuprins de disperare. Este atît de tulburat, încît ţine cu tot dinadinsul să—şi înfigă cuţitul de tăiat carne în piept, pentru că luminăţia—sa a poruncit pe neaşteptate să se pregătească un supeu şi ne lipsesc stridiile pentru salata italienească. Vrea să se repeadă chiar el la oraş, dar domnia—sa maestrul grăjdar refuză să înhame caii, fiindcă nu are poruncă de la luminăţia—sa.

—La asta se poate găsi leac, spuse Kreisler. Domnul bucătar—şef să se suie în trăsura asta şi să facă rost de cele mai frumoase stridii din Sieghartsweiler, iar eu voi merge pe jos pînă acolo.

Zicînd acestea, se depărta cu paşi repezi spre parc.

—Ce mărinimie ! Ce suflet nobil! Ce domn şarmant! strigă în urma lui bătrînul lacheu, cu ochii plini de lacrimi.

La orizont, munţii ardeau în flăcările aurii ale asfinţitului, al cărui reflex luneca peste pajişte, printre copaci şi printre tufişuri, ca minat de vîntul uşor de seară ce se stîrnise susurînd dulce.

Kreisler se opri la mijlocul podului ce trecea peste un braţ al lacului, ducînd spre pavilionul de pescuit, şi privi apa în oare se reflectau, într—o scînteiere feerică, parcul cu pîlcurile—i armonioase de arbori şi piscul înalt al Stîncii Uliilor, încununat de ruini alb—sclipitoare, ca de o coroană ciudată. Lebăda domesticită, care răspundea la numele de Blanche, luneca pe suprafaţa lacului, înălţîndu—şi cu mîndrie gîtul şi fîlfîind zgomotos din aripile—i strălucitoare.

—Blanche! Blanche! strigă Kreisler, întinzînd braţele. Cîntă—mi cîntecul tău cel mai frumos şi să nu crezi că vei muri după aceea! Cîntă la pieptul meu; atunci suspinele tale vor fi ale mele şi eu voi pieri în flăcările dorului, pe cînd tu, plină de iubire şi de viaţă, te vei îndepărta dusă de valurile mîngîietoare.

Nici el nu—şi dădea seama ce îl emoţiona dintr—o dată atît de adînc. Se sprijini de balustradă şi, fără voie, închise ochii. Deodată, o auzi pe Julia cîntînd şi o durere nespus de dulce îi străbătu întreaga fiinţă.

Nori negri luceau pe cer, depărtindu—se; umbrele lor, asemenea unor văluri uriaşe, cădeau peste munţi şi păduri. Undeva, spre răsărit, se auzea bubuitul surd al tunetului: vintul nopţii prinse a .şuiera mai puternic, murmurul pîraielor se înteţi; cînd şi cînd, asemenea unei orgi, veneau din depărtare sunetele izolate ale harfei eoliene. Păsările de noapte se ridicau speriate şi zburau, ţipînd prin desiş. Deodată Kreisler se trezi din visarea lui şi—şi văzu silueta neagră în oglinda apei. Avu impresia că din adincuri îl priveşte Ettlinger, pictorul nebun.

—Ehei, iată—te deci, scumpul meu *alter ego,* iubitul meu tovarăş! Ascultă, tinere! Pentru un pictor, care a cam trecut măsura, voind să folosească sînge princiar în loc de vernis, arăţi destul de bine. Pînă la

---

[105] *Carlo Gozzi* (1720—1806), autor italian a numeroase comedii apreciate de E. T. A. Hoffmann. Personajele lui vorbeau în dialect veneţian.

[106] Aluzie probabil, la Vatel, celebrul bucătar din vremea lui Ludovic al XIV-lea, care şi-a pus capăt vieţii pentru că un anumit soi de peşte nu a sosit la timp pentru festin.

urmă, dragul meu Ettlinger, îmi vine să cred că, prin purtările tale smintite, ai reuşit să prosteşti numeroase familii ilustre! Cu cît mai mult te observ, cu atît mai bine îmi dau seama că ai manierele cele mai alese, şi prin urmare, dacă vrei, pot s—o conving pe prinţesa Măria că, în ceea ce priveşte situaţia sau poziţia la aici, in apă, eşti un om de rang important, şi că ea te—ar putea iubi, fără să mai stea la îndoială. Dacă vrei însă, prietene, ca prinţesa să semene şi acum imaginii pictate de tine, atunci trebuie să procedezi ca acel diletant princiar, care potrivea asemănarea portretelor sale cu persoana portretizată, retuşînd—o pe aceasta din urmă cu cîteva iscusite trăsături de penel! În sfîrşit, de vreme ce te—au trimis pe nedrept în iad, am să—ţi spun şi o seamă de noutăţi! Află deci, stimate pensionar de ospiciu, că rana pe care i—ai produs—o bietei copile, prinţesa Hedwiga, nu s—a vindecat încă de tot, astfel că durerea încercată atunci o sileşte să facă tot felul de grimase. Nu cumva i—ai atins inima atît de dureros, încît cind îţi zăreşte chipul, sîngele ţîşneşle fierbinte din ea, aşa cum sîngerează un cadavru cînd se apropie asasinul? Nu e vina mea, iubitule, că mă ia drept o stafie, şi anume stafia ta. Dar, oricît aş vrea să—i dovedesc că nu sînt un strigoi, ci capelmaistrul Kreisler, în cale îmi stă prinţul Ignatius, care suferă de un fel de *paranoia,* de o *fatuitas*[107] şi *stoliditas*[108]*,* care, după Kluge[109], este o foarte agreabilă varietate de sminteală. Nu—mi imita toate gesturile, pictore, atunci cînd îţi vorbesc serios! Iar începi? De nu m—aş teme de guturai aş sări jos, la tine, şi ţi—aş trage un toc de bătaie! Du—te dracului, mim nenorocit ce eşti!

312

Kreisler se depărta brusc.

Se făcuse întuneric beznă. Fidgere sfîşiau norii negri. Se auzeau bubuiturile tunetului şi ploaia începu să cadă în stropi mari. Dinspre pavilionul de pescuit venea o rază orbitoare de lumină şi Kreisler se îndreptă cu paşi grăbiţi într—acolo.

Cînd se apropie de uşă îşi zări propriul chip, care păşea lingă el în plină lumină. Cuprins de o groază nebună, Kreisler dădu buzna în pavilion şi, palid ca un mort, căzu gîfîind pe un scaun.

Maestrul Abraham, care şedea la o măsuţă, citind un foliant gros la lumina puternică a unei lămpi astrale[110], sări speriat în sus şi se apropie de Kreisler, exclamînd:

—Pentru numele lui Dumnezeu, ce e cu tine, Johannes?! De unde vii la ora asta? Ce te—a înspăimîntat în aşa hal?

Făcînd o sforţare nemaipomenită, Kreisler izbuti să—şi recapete stăpînirea de sine şi şopti cu glas înăbuşit:

—N—am încotro, acum sîntem doi... Vreau să spun... eu şi dublul meu, care a sărit afară din lac şi m—a urmărit pînă aici. Îndură—te, maestre, ia pumnalul şi străpunge—l pe ticălosul ăsta. E nebun, crede—mă, şi ne poate nenoroci pe amîndoi. El a stîrnit furtuna de afară, duhurile se frămîntă în văzduh şi corul lor sfîşie inima oamenilor. Maestre, maestre! Cheamă lebăda încoace. Vreau să—mi cînte, cîntul meu a împietrit, căci acel *alter ego* şi—a pus mîna rece de cadavru pe pieptul meu, dar va fi silit s—o retragă şi se va întoarce iarăşi în lacul lui, dacă lebăda începe să cînte.

Maestrul Abraham nu—l mai lăsă să continue, vorbindu—i blînd şi silindu—l să dea pe gît cîteva pahare de vin tare, italienesc, pe care îl avea la îndemînă. Apoi, încetul cu încetul, începu să—l descoasă.

Dar Kreisler nu apucă bine să sfîrşească istorisirea celor întîmplate, cînd maestrul Abraham exclamă, rîzînd zgomotos :

—Eşti un incorigibil fantast, un vizionar, căruia i se nălucesc vedenii ! Cît priveşte organistul ce ţi—a cîntat în parc coraluri sinistre, e doar vîntul nopţii, care a străbătut văzduhul în zbor, făcînd să răsune coardele harfei eoliene. Da, da, Kreisler, ai uitat de harfa eoliană[111], care e întinsă între cele două pavilioane din fundul parcului. Cît despre acel *alter ergo,* care alerga lîngă dumneata în lumina lămpii mele astrale, am să—ţi demonstrez îndată că, în clipa cînd voi păşi pe prag, se va ivi şi dublul meu; ba, şi mai mult, oricine ar intra la mine trebuie să suporte tovărăşia unui astfel de *chevalier d'honneur*[112].

Cu aceste cuvinte maestrul Abraham se duse spre uşă şi un al doilea maestru Abraham apăru îndată

---

[107] Prostie, neghiobie (lat.).
[108] Prostie, neghiobie (lat.).
[109] Confuzie lui *Johann Christian Reil,* autor al lucrării *Rapsodii despre aplicarea tratamentului psihic în tulburările sufleteşti,* Halle, 1803.
[110] Veche lampă cu ulei, cu rezervor plat.
[111] Abatele Gattoni din Milano a pus să se întindă între două turnuri cincisprezece corzi de fier acordate în aşa fel, încît dădeau o gamă diatonică. La orice schimbare din atmosferă coardele răsunau mai puternic sau mai slab (n.a.).
[50] Cavaler de onoare (franc).

lingă el în lumina ce—l înconjura.

Kreisler observă ca aceasta se datora efectului unei oglinzi concave ascunse, ceea ce îl necăji, cum se necăjeşte oricine cînd în faţa lui se dezvăluia miraculosul în care credea. Omul acceptă mai degrabă cea mai mare groază, decît explicaţia firească a lucrurilor, pe care le crede fantomatice; cu nici un chip nu vrea să se împace cu lumea asta, ci doreşte să vadă ceva din altă lume, ceva ce nu are nevoie de trup pentru a se manifesta.

—Nu pricep de loc, maestre, înclinaţia dumitale ciudată pentru asemenea scamatorii, spuse Kreisler. Dumneata, ca un bucătar iscusit îţi prepari miracolele din tot felul de ingrediente picante şi—ţi Închipui că aceste isprăvi vor îmboldi pe acei oameni a căror fantezie s—a lenevit, ca stomacul mîncăilor. Nu există ceva mai stupid şi mai neplăcut decît să—ţi dai seama că sub afurisitele astea de scamatorii care—ţi taie răsuflarea, se ascunde un mecanism foarte firesc.

314

—Firesc ! Tot repeţi cuvîntul „firesc", exclamă maestrul Abraham. Eşti doar un om destul de inteligent, ca să înţelegi că nimic nu se petrece în chip fireso pe lumea asta. Nimic"! Sau poate iţi închipui cumva, stimate capelmaistru, că, deoarece sîntem în stare sa provocăm un anumit efect, cu ajutorul mijloacelor la—ndemînă, ar fi totodată lămurită pentru noi şi cauza care izvorăşte din acel organism misterios ce produce efectul? De altfel, pînă acum ai avut destulă stimă pentru scamatoriile mele, deşi nu ai văzut—o niciodată pe aceea care—mi încununează opera.

—Vrei să vorbeşti de fata invizibilă[113]? întrebă Kreisler.

—Bineînţeles, răspunse maestrul. Tocmai această scamatorie — de altfel, e mai mult decît atît — ţi—ar fi demonstrat că pînă şi mecanismul cel mai banal, cel mai uşor de calculat, poate avea adesea o legătură cu cele mai misterioase minuni ale naturii şi poate să producă efecte care vor rămîne neînţelese, chiar dacă luăm acest cuvînt în sensul lui obişnuit.

—Hm! făcu Kreisler. Dacă ai aplicat cunoscuta teorie acustică, dacă ai ştiut să maschezi bine aparatul şi ai avut la îndemînă o fiinţă isteaţă...

—O, Chiara! exclamă maestrul Abraham, în timp ce ochii i se umplură de lacrimi. O, Chiara, dulcea mea copilă!

Kreisler nu—l văzuse niciodată pe bătrîn atît de emoţionat; de cînd îl ştia, maestrul Abraham obişnuia să biciuiască neîncetat cu ironia lui necruţătoare orice sentiment melancolic.

—Ce—i cu Chiara? întrebă capelmaistrul.

—E stupid, îi răspunse maestrul zîmbind, că apar astăzi in faţa dumitale sub chipul unui amorez plîngăreţ; dar se vede că stelele au hotărît să—ţi vorbesc acum despre un episod din viaţa mea, asupra căruia am păstrat atîta timp tăcere. Vino mai aproape, Kreisler; priveşte această carte groasă. Este lucrul cel mai minunat pe care—l posed; îl am ca moştenire de Ia un meşter priceput în toate, pe nume Severino. Tocmai şedeam şi citeam lucrurile cele mai de neînchipuit, privind—o pe micuţa Chiara, a cărei imagine este reprodusă aici, cînd dumneata ai dat buzna in odaie ca scos din minţi; ai început să—mi ponegreşti magia, chiar în clipa cînd eram copleşit de amintirea celei mai frumoase minuni ale ei — minune care a fost a mea, cînd eram în floarea vîrstei!

—Atunci, povesteşte mai departe, ca să bocesc şi eu împreună cu dumneata! exclamă Kreisler.

—La drept vorbind, începu maestrul Abraham, nu este chiar lucru de mirare, că, deşi eram un bărbat tînăr şi robust, din prea mult zel şi prea mare sete de glorie, m—am îmbolnăvit, lucrînd la orga cea mare de la biserica principală din Gonionesmiihl. Medicul mi—a spus: „Dragă maestre, trebuie să umbli mult, pleacă în lumea largă, cît mai departe'". Ceea ce am şi făcut. Mi—am îngăduit plăcerea să colind lumea în calitate de mecanic, prezentînd oamenilor tot felul de scamatorii. Treburile mi—au mers bine şi ocupaţia asta mi—a adus şi mulţi bani, pînă ce am dat peste un om cu numele de Severino, care m—a luat în rîs cu scamatoriile mele şi, prin diferite mijloace, aproape m—a făcut să cred, ca şi pe toţi ceilalţi, că el are legături cu diavolul, sau cel puţin, cu alte spirite tot atît de onorabile. Cea mai mare vîlvă o stîrnea cu oracolul lui, o scamatorie care, mai tîrziu, a devenit cunoscută sub numele de fata invizibilă. În mijlocul camerei, atîrna de tavan o sferă din sticla cea mai fină; din această sferă veneau, asemenea unor uşoare adieri, răspunsurile la întrebările puse fiinţei nevăzute. Ceea ce atrăgea un public numeros la aceste spectacole era nu numai caracterul inexplicabil al fenomenului, ci şi glasul fantomatic, profund şi

---

[113] Scamatorie frecvent reprezentată începînd de la sfîrşitul secolului al XVIII-lea. E.T.A. Hoffmann opune în legătură cu somnambulismul.

pătrunzător al fiinţei invizibile, modul cum se potriveau răspunsurile ei şi darul cu adevărat profetic pe care—l avea. Am făcut tot ce era posibil să mă apropii de Severino şi i—am vorbit de scamatoriile mele mecanice; el însă a luat în derîdere toată ştiinţa mea — deşi altfel decît ai făcut—o dumneata, Kreisler; în schimb ţinea mult să—i construiesc, o orgă hidraulică pentru folosul lui personal, cu toate că i—am demonstrat — după cum, de altfel, ne asigură şi răposatul consilier de curte Meister din Gottingen în tratatul său *De veterum hydraulo*[114] — că asemenea maşină hidraulică nu serveşte la nimic şi nu economiseşte decît cîţiva pfunzi de aer, care, slavă Domnului, nu costă nici un ban şi se găseşte oriunde. Pînă la urmă, Severino mi—a mărturisit că are nevoie de sunetele deosebit de dulci ale acestui instrument pentru fata invizibilă şi că este gata să—mi dezvăluie secretul, dacă Si jur pe sfînta cuminecătură că nu—l voi folosi eu însumi şi nici nu—l voi destăinui altora, deşi e de părere că nu este uşor să imiţi invenţia lui, fără să... Aici Severino se opri, cu un aer misterios şi plin de dulceaţă, ca pe vremuri Gagliostro, cînd le vorbea femeilor despre farmecele magiei sale. Arzînd de dorinţa de a vedea fiinţa invizibilă, i—am făgăduit să—i construiesc orga hidraulică cît voi putea mai bine; atunci el îmi acordă toată încrederea, ba chiar mă îndrăgi, văzînd cît de bucuros îl ajutam. Într—o zi, pe cînd mă îndreptam spre locuinţa lui Severino, am văzut mulţimea adunată pe stradă. Mi se spuse că un bărbat bine îmbrăcat leşinase. Mi—am croit drum prin gloată şi l—am văzut pe Severino, pe care tocmai îl ridicau şi—l duceau într—o casă apropiată. Un medic care trecea pe acolo îi dădu primele îngrijiri. După ce s—au încercat mai multe mijloace ca să—l aducă în simţiri, Severino deschise în sfîrşit ochii şi suspină adînc. Privirea cu care mă pironi de sub sprîncenele—i încruntate era înspăimîntătoare: ardea în ea, asemenea unui foc lugubru, toată groaza luptei cu moartea. Buzele îi tremurau, în timp ce făcea sforţări zadarnice să vorbească. Pînă la urmă se bătu furios cu mina de cîteva ori peste buzunarul hainei. Urmînd acest semn, mi—am vîrît mîna în buzunarul lui şi am scos nişte chei.

„Acestea sînt cheile locuinţei dumneavoastră? am întrebat eu. Severino a aprobat cu un semn al capului; apoi, arătîndu—i una din chei, am continuat: aceasta este cheia cabinetului în care n—aţi vrut niciodată să mă lăsaţi să intru?" Severino a aprobat din nou. Cînd mă pregăteam să—mi continui întrebările, Severino a început să geamă şi să suspine, cuprins parcă de o groază nebună; broboane reci de sudoare i se iviseră pe frunte. Îşi întinse braţele, apoi le împreună de parcă ar fi îmbrăţişat ceva, arătind în acelaşi timp spre mine.

317

„Doreşte să vă îngrijiţi de lucrurile şi aparatele lui, sau, poate, dacă moare, să ie păstraţi dumneavoastră", spuse medicul. Severino aprobă cu tărie din cap, apoi strigă: „Corre!"[115] şi căzu în nesimţire. M—am îndreptat grabnic spre locuinţa lui; tremurînd de curiozitate, am deschis uşa cabinetului în care trebuia să se afle misterioasa fată invizibilă şi nu mică mi—a fost mirarea, văzînd că încăperea era absolut goală. Unica fereastră era acoperită cu perdele grele, printre care abia pătrundea o dîră subţire de lumină. Pe peretele din faţa uşii atîrna o oglindă mare. Păşind întîmplător prin faţa acestei oglinzi şi zărindu—mi chipul reflectat în lumina slabă din încăpere, m—am simţit pe neaşteptate străbătut de o senzaţie ciudată, de parcă m—aş fi aflat pe scaunul electric. În acea clipă, glasul fetei invizibile rosti in italieneşte: „Cruţă—mă măcar astăzi, tată! Nu mă biciui atît de nemilos, doar eşti mort". Am deschis grabnic uşa, lăsînd lumina să pătrundă în încăpere, dar n—am putut zări ţipenie de om. „Bine ai făcut, tată, că l—ai trimis pe domnul Liscov, vorbi vocea. El nu va mai îngădui să mă biciuieşti şi va distruge magnetul, iar dumneata nu mai poţi ieşi din groapa în care te va lăsa să zaci, oricît te vei zbate, pentru că de aici înainte eşti mort şi nu mai faci parte dintre cei vii."

Îţi poţi închipui lesne, Kreisler, ce groază m—a cuprins, căci nu vedeam pe nimeni, în timp ce vocea răsuna chiar lingă urechea mea.

„Ei, drace! am exclamat atunci tare, ca să—mi fao curaj. Dacă aş vedea pe undeva vreo nenorocită de sticluţă, aş face—o fărîme şi atunci acel *diable boiteux*[116] ar ieşi din temniţa lui şi ar sta acum în faţa mea, dar aşa..."

Deodată mi se păru că suspinele uşoare care pluteau în încăpere veneau dinspre un scrin ce se afla într—un colţ, dar care mi se părea prea mic pentru a adăposti în el o fiinţă omenească. Totuşi, m—am

---

[114] *Albert Ludwig Friedrich Meister* (m. 1788), autor al tratatului *Despre orgile hidraulice în antichitate.*

[115] Fugi! (ital.).

[54] Aluzie la primul capitol al romanului *Diavolul şchiop* (1707) de scriitorul francez *Alain-René Lesage* (1668 — 1747). Eroul eliberează diavolul închis într-o sticlă.

repezit într—acolo şi am ridicat capacul. Chircită ca un vierme, o fată mă privea cu nişte ochi mari şi neasemuit de frumoşi. La chemarea mea: „Vino, mititica mea, ieşi, frumoasa mea nevăzută!" fata îşi îndreptă braţele spre mine. I—am apucat una din mîinile întinse şi deodată un şoc electric mi—a străbătut toate mădularele...

318

—Stai puţin, exclamă Kreisler. Ce poate să fie asta, maestre Abraham, căci şi eu cînd am atins pentru întîia oară, din întîmplare, mîna prinţesei Hedwiga, am simţit ceva asemănător; şi am mereu aceeaşi senzaţie, deşi într—o măsură mai slabă, de fiecare dată cînd alteţa—sa binevoieşte a—mi întinde mîna. —Oho! răspunse maestrul Abraham, te pomeneşti că pînă la urmă mica noastră prinţesă este un fel de *gymnotus electricus*[117] , un *raja torpedo*[118] sau vreun *trichiurus indicus*[119], cum a fost într—un anumit grad şi dulcea mea Chiara; sau. poate, un fel de şoricel isteţ, ca acela care i—a tras stimatului *Signor* Cotugno[120] o palmă zdravănă, cînd l—a apucat de spate să—l disece, ceea ce, bineînţeles, nu aveai de gînd să faci cu prinţesa! Dar, despre prinţesă vom vorbi altă dată. acum să ne întoarcem la invizibila mea. Cînd, sub efectul şocului neaşteptat al micului *torpedo,* am făcut speriat o săritură înapoi, fata mi—a vorbit cu glas fermecător în limba germană: „Te rog, nu mi—o lua în nume de rău, domnule Liscov, dar nu m—am putut stăpîni, căci durerea e prea mare". Lăsînd deoparte mirarea mea, am cuprins—o pe fată uşor de umeri şi am scos—o din dezgustătoarea temniţă în care se afla. In faţa mea stătea o fiinţă delicată şi graţioasă, de statura unei fetiţe de doisprezece ani, dar care avea cel puţin şaisprezece. Priveşte în cartea aceea; imaginea îi seamănă şi va trebui să recunoşti că nu se află pe lume un alt chip mai fermecător şi mai expresiv; ţine însă seamă că nici o imagine nu poate reda flacăra adîncă şi mistuitoare a frumoşilor ei ochi negri. Cine nu era înclinat să admire numai tenul alb ca zăpada şi părul bălai de culoarea inului trebuia să recunoască frumuseţea desăvîrşită a acestui chip gingaş, căci, firește, pielea Chiarei mele era puţin prea închisă, iar părul ei negru avea luciri aprinse, noptatice. Chiara — acum ştii că acesta era numele micuţei invizibile — Chiara căzu la picioarele mele, ca o adevărată întruchipare a durerii si, cu lacrimi curgîndu—i şiroaie din ochi, rosti pe un ton cu neputinţă de redat: „*Je suis sauvée!*"[121]

321

Inima mi se frîngea de milă şi bănuiam nişte lucruri îngrozitoare. Curînd fu adus cadavrul lui Severino — a doua congestie îl ucisese după ce îl părăsisem. În clipa cînd Chiara zări mortul, lacrimile ei secară brusc. Aruncă spre trupul neînsufleţit o căutătură plină de gravitate şi se depărta, în timp ce lumea o privea curioasă şi—şi spunea rîzînd că fără îndoială asta trebuie să fie fata invizibilă. M—am gîndit că nu pot s—o las singură cu cadavrul. Proprietarii, care erau nişte oameni de treabă, au acceptat s—o găzduiască la ei. După ce au plecat toţi, m—am dus iarăşi în cabinetul lui Severino şi am găsit—o pe Chiara şezînd în faţa oglinzii, într—o stare foarte ciudată. Privirea îi era pironită în oglindă şi părea că, asemenea unei somnambule, nu—şi dă seama de nimic din ce se petrece în jurul ei. Şoptea cuvinte neînţelese, încetul cu încetul cuvintele deveniră mai desluşite şi, pînă la urmă, începu să vorbească pe rînd în germană, franceză, italiană şi spaniolă, despre nişte lucruri care păreau să se refere la persoane îndepărtate. Mi—am dat seama cu surprindere că era tocmai ora cînd Severino obişnuia să—şi pună oracolul lui feminin să vorbească. Într—un tîrziu Chiara a închis ochii, părînd că se cufundă într—un somn adînc. Am luat—o pe biata copilă în braţe şi am dus—o jos, la gazde. În dimineaţa următoare am găsit—o pe Chiara vioaie şi senină; abia acum părea să înţeleagă că este cu adevărat liberă şi—mi povesti tot ce doream să aflu de la ea. Cred că n—ai să strîmbi din nas — deşi ştiu că altminteri pui oarecare preţ pe rangul naşterii — cînd ai să afli că fata nu era decît o ţigăncuşă care, împreună cu întreaga ei ceată murdară, se prăjea la soare sub ochii vigilenţi ai poliţiei, în piaţa unui oraş mare, cînd Severino a trecut întîmplător pe acolo. „Hai să—ţi ghicesc, domnişorule!" i—a strigat fetiţa aceea de opt ani. Severino a privit—o lung, drept în ochi, apoi a pus—o să—i ghicească in palmă şi s—a arătat foarte mirat. Găsise desigur ceva cu totul deosebit la fetiţă, căci se îndreptă îndată spre locotenentul de poliţie, care păzea ceata de ţigani arestaţi, şi—i spuse fără înconjur că este gata să plătească o sumă mare de

---

[117] Tipar electric (lat.).
[56] Calcan electric (lat.).
[119] Peşte cu spadă (lat.). Cele trei specii de mai sus au însuşirea de a da şocuri electrice.
[120] *Domenico Cotugno* (1754—1822), medic din Neapole; întîmplarea este relatată după lucrarea lui Kluge *încercare de expunere a magnetismului animal ca mijloc terapeutic.*
[121] Sînt salvată! (Franc).

bani, dacă i se îngăduie să ia cu el ţigăncuşa. Locotenentul de poliţie ii răspunse grosolan că acolo nu e piaţă de sclavi, adăugind însă că puştoaica nu face parte dintre fiinţele cu adevărat omeneşti şi ar fi numai o belea pentru închisoare. De aceea el îi stă la dispoziţie, dacă domnul vrea să dea zece ducaţi pentru fondul de ajutorare a săracilor din oraş. Severino şi—a scos imediat punga şi i—a numărat ducaţii. Chiara şi bunica ei, care auziseră toată tîrguiala, începură să urle şi să ţipe, nevoind să se despartă una de alta. Atunci se amestecară zbirii şi o zvîrliră pe bătrînă in căruţa gata de plecare. Locotenentul de poliţie, care, probabil, în clipa aceea îşi confunda punga cu casa de ajutor a săracilor din oraş, vîrî într—însa ducaţii lucitori, iar Severino o tîrî cu el pe micuţa Chiara şi încercă **s**—o liniştească, îndopind—o cu acadele şi cumpărindu—i o rochiţă nouă, chiar din piaţa unde o descoperise. Desigur tocmai în perioada aceea gîndul lui Severino era preocupat de scamatoria cu fata invizibilă şi găsise la mica ţigăncuşă toate însuşirile necesare pentru a juca un asemenea rol. Pe lîngă că i—a dat o educaţie îngrijită, el s—a străduit să—i influenţeze organismul, care era deosebit de predispus la stări de mare tensiune. Cu ajutorul unor mijloace artificiale, Severino stîrnea aceste stări de tensiune în timpul cărora se trezea în fiinţa fetei un spirit profetic — (adu—ţi aminte de Mesmer[122] şi de operaţiile sale oribile) — şi de fiecare dată cînd trebuia să profetizeze, o aducea în asemenea stare. O întîmplare nefericită i—a arătat că fata devenea deosebit de sensibilă după ce i se provoca o durere; în asemenea împrejurări, darul ei de a citi în sufletul altora creştea într—o măsură aproape de necrezut, astfel că întreaga ei fiinţă părea complet spiritualizată. De atunci, acest om îngrozitor o biciuia cumplit, de fiecare dată, înainte de a o aduce la starea cunoaşterii celei mai adînci. Pe lîngă acest chin, se mai adăuga şi un altul: de cîte ori Severino pleca de acasă, o silea pe fată să stea chircită în acea ladă, astfel că dacă cineva ar fi pătruns în cabinetul lui, existenţa Ghiarei să rămînă o taină. Tot acolo stătea ascunsă în timpul călătoriilor pe care le făcea cu Severino. Soarta Chiarei era mai nefericită, mai groaznică decît a piticului pe care vestitul Kempelen[123] îl ducea cu sine şi care, ascuns in păpuşa înfăţisînd un turc, trebuia să joace şah. În sertarul mesei de lucru a lui Severino, am găsit o sumă apreciabilă de bani, in aur şi hîrtii, aşa că am putut să—i asigur Chiarei un venit destul de important. Aparatul care servea drept oracol, adică instalaţiile acustice din cameră şi din cabinetul de lucru, l—am distrus împreună cu alte dispozitive netransportabile, în schimb, potrivit testamentului clar exprimat al lui Severino, mi—am însuşit numeroase secrete din moştenirea lui. După ce am pus rînduială în toate aceste lucruri, mi—am luat cu multă tristeţe rămas bun de la Chiara, pe care proprietarii casei doreau s—o ţină la ei ca pe copilul lor drag, şi am părăsit oraşul. Trecuse aproape un an şi voiam să mă întorc la Gonionesmuhl, unde eram chemat ca să repar orga oraşului. Dar cerul ţinea se vede să mă înfăţişez oamenilor ca un scamator, aşa că îi dădu unui derbedeu afurisit puterea să—mi fure punga în care se afla întreaga mea avere, silindu—mă astfel pe mine — mecanic vestit, cu numeroase diplome şi certificate — să fac scam atorii pentru o bucăţică de pîine. Aceasta s—a întîmplat într—o mică localitate, în apropiere de Sieghartswei Ier. Într—o seară, şedeam şi meşteream la o cutie magică; deodată se deschide uşa şi în cameră intră o făptură strigînd: „N—am mai putut îndura! A trebuit să pornesc în căutarea dumneavoastră, domnule Liscov, altfel aş fi murit de dor! Dumneavoastră sînteţi stăpînul meu, dumneavoastră aveţi toată puterea asupra mea!" Cu aceste cuvinte se repede la mine, vrea să mi se arunce la picioare, eu o prind în braţe — era Chiara! Abia o mai recunoşteam; crescuse, se făcuse voinică, dar nu pier duse nimic din graţia ei! „Draga mea Chiara!" am exclamat eu, strîngînd—o în braţe cu adîncă emoţie. „Nu—i aşa că o să mă primiţi lîngă dumneavoastră? m—a întrebat fata. Nu—i aşa că n—o s—o alungaţi pe biata Chiara care vă datorează libertatea şi viaţa?"

322

Spunînd aceste cuvinte, se repezi la cufărul pe care îl adusese chiar in clipa aceea un slujitor al poştalionului şi îi vîrî acestuia în mînă o sumă de bani atît de mare, încît flăcăul o zbughi afară, exclamînd: „Drace! Grozavă arăpoaică!" Chiara deschise cufărul din care scoase cartea asta de aici şi mi—o dădu, spunînd: „Iată, domnule Liscov, vă rog să primiţi din moştenirea lui Severino lucrul cel mai de preţ, pe care l—aţi uitat la plecare". În timp ce eu frunzăream cartea, Chiara se apucă fără altă vorbă să—şi despacheteze hainele şi rufăria. Îţi închipui lesne, Kreisler, că micuţa Chiara m—a vîrît în mare încurcătură.

Dar, a venit timpul, băiete, să—ţi faci o părere mai bună despre mine. Pentru că te—am ajutat să

---

[122] *Franz Anton Mesmer* (1734 — 1815) a reîntemeiat învăţătura despre magnetismul animal.

[123] *Wolfgang von Kempelen* (1734—1804), mecanic, inventator al unor roboţi, în special al turcului jucător de şah, în care se spunea că se ascunde un pitic.

şterpeleşti pere coapte din pomii unchiului tău, agăţînd pere de lemn frumos pictate în locul lor, să—i pui esenţă de portocale în stropitoarea cu care îşi uda pantalonii de pînză întinşi pe iarbă la albit, obţinînd astfel, fără trudă, o marmură de toată frumuseţea, într—un cuvînt, pentru că te—am îndemnat la tot felul de năzbîtii, ţi—ai închipuit că nu sînt decît un fel de bufon, care n—a avut niciodată inimă, sau o acoperise cu atîtea haine de măscărici că nu—i mai simţea bătăile! Nu te făli, tinere, cu sensibilitatea ta, cu lacrimile tale, căci uite, încep să bocesc şi eu ca tine, în chip ruşinos. Dar la dracu! dacă ajungi la bătrîneţe să—ţi deschizi sufletul în faţa unor tineri, cum ai deschide o oarecare *chambre garnie*[124]*!*

Maestrul Abraham se duse la fereastră şi începu să privească afară. Furtuna trecuse; prin foşnetul pădurii se auzea cum cad picăturile de apă, pe care vîntul nopţii le scutura de pe frunze. Dinspre castelul îndepărtat veneau sunetele vesele ale unei muzici de dans.

—Am impresia că prinţul Hector îşi inaugurează *une partie a la chasse*[125]*,* spuse maestrul Abraham.

—Şi Chiara?... întrebă Kreisler.

—Ai dreptate, fiule, continuă maestrul Abraham, lăsîndu—se obosit în jeţ. Bine faci că—mi aminteşti de Chiara. căci în noaptea aceasta fatală trebuie să beau pînă la ultima

picătură cupa amară a amintirilor. Ah! văzînd—o cum umblă după treburi prin casă, cu faţa luminată de bucurie, mi—am dat seama că—mi va fi cu neputinţă să mă despart vreodată de ea, şi că va trebui să—mi fie soţie. Cu toate acestea i—am spus: „Dar ce vrei să fac cu tine, Chiara, dacă rămîi aici?" Chiara s—a apropiat de mine şi, privindu—mă foarte serios, mi—a spus: „Maestre, în cartea pe care v—am adus—o veţi găsi descrierea amănunţită a oracolului. De altfel, am văzut şi eu mecanismul lui. Voi fi fata dumneavoastră invizibilă!" ..Chiara! am exclamat eu uimit. Ce tot spui, Chiara? Nu cumva mă iei drept un Severino?" „O, să nu—mi vorbiţi de Severino", a răspuns fata...

În sfîrşit, nu mai e nevoie să—ţi povestesc toate de—a fir—a—păr, Kreisler. Ştii că am uimit lumea întreagă cu fata mea invizibilă şi poţi să mă crezi pe cuvînt că m—am ferit să folosesc vreun mijloc artificial pentru a o duce într—o stare de exaltare pe scumpa mea Chiara şi a—i stînjeni în vreun fel libertatea. Ea îmi indica timpul şi ora exactă cînd se simţea, sau, mai bine zis, se va simţi în stare să joace rolul invizibilei — şi numai atunci vorbea oracolul meu. Pe de altă parte, pentru Chiara rolul acesta devenise o necesitate. Anumite împrejurări, pe care le vei afla mai tîrziu, m—au adus la Sieghartsweiler. Planul meu era să—mi fac o apariţie foarte misterioasă. Am închiriat o locuinţă singuratică la văduva bucătarului—şef al prinţului şi cu ajutorul ei am izbutit să răspîndesc foarte repede la curte vestea despre scamatoriile mele. Lucrurile s—au petrecut aşa cum mă aşteptam. Prinţul — e vorba de tatăl prinţului Irenaus — mă vizita adesea, iar profetica mea Chiara a fost fiinţa vrăjită care, inspirată de o putere nepămîntească, i—a dezvăluit de multe ori propriul lui eu, astfel că unele lucruri care pînă atunci îi fuseseră ascunse, îi deveniră limpezi. Chiara, care îmi devenise soţie, locuia la omul meu de încredere din Sieghartshof şi venea la mine cînd se înnopta, astfel că existenţa ei a rămas ascunsă. Căci să ştii, Kreisler, că oamenii sînt atît de însetaţi de miraculos, încît deşi trucul cu fata invizibilă nu e posibil decît cu colaborarea unei fiinţe omeneşti, totuşi întreaga poveste ar fi fost socotită drept o păcăleală de prost—gust, dacă s—ar fi aflat că fata invizibilă e făcută din carne şi oase. Din această pricină, toată lumea din oraşul in care trăise Severino îl ocăra, după moartea lui, ca pe un escroc, întrucît se atlase că o ţigăncusă vorbea din cabinetul lui; in schimb nimeni n—a luat cîtuşi de puţin în seamă dispozitivul acustic, prin care sunetul se transmitea în sfera de sticlă. Bătrînul prinţ muri. Eu eram sătul pînă în gît de scamatorii şi de toată povestea cu taina în jurul Chiarei. Doream să mă mut cu iubita mea soţie la Gonionesmuhl şi să construiesc iarăşi orgi. Într—o noapte, tocmai cînd trebuia să joace pentru ultima oară rolul invizibilei, Chiara nu a venit şi publicul a trebuit să plece nemulţumit acasă. Inima mi se strîngea de—o spaimă neînţeleasă. Dimineaţa m—am repezit la Sieghartshof. Chiara plecase in ajun, la ora obişnuită. Ei, ce te uiţi aşa la mine, băiete? Sper că n—ai să—mi pui vreo întrebare stupidă! Ştii doar prea bine că Chiara a dispărut fără urmă — şi de atunci n—am mai văzut—o niciodată...

324

Maestrul Abraham sări brusc în picioare şi fugi spre fereastră. Suspina adînc, parcă ar fi lăsat să—i curgă sînge din rana deschisă a inimii. Kreisler respectă prin tăcere durerea bătrinului.

---

[124] Cameră mobilată (franc).

[125] Petrecere vînătorească (franc).

—Nu mai poţi să te întorci în oraş, capelmaistre, spuse deodată maestrul Abraham, într—un tîrziu. E aproape de miezul nopţii; afară, după cum ştii, bîntuie fantome, şi tot soiul de duhuri primejdioase ar putea să—şi vîre codiţa în treburile noastre. Rămîi aici! Trebuie să fie o adevărata nebunie...

(M.r.p.)... asemenea impertinenţe în sălaşurile sacre — vreau să spun în auditoriu. Îmi simt pieptul prins ca într—un cleşte... Plin de cele mai sublime gînduri, nu mai pot continua să scriu... Trebuie să mă opresc... trebuie să mă plimb puţin!

Mă întorc la masa mea de lucru, mă simt mai bine.. Dar — cum se ştie — ce—i în inimă e pe limbă şi, bineînţeles, şi în vîrful condeiului unui poet. L—am auzit o dată pe maestrul Abraham povestind că într—o carte veche se vorbeşte despre un om ciudat; trupul lui era frămîntat de o anumită *materia peccans*[126], care nu se scurgea decît prin degete. Omul punea o coală frumoasă de hîrtie albă sub mînă şi aduna astfel tot ce lepăda acea fiinţă rea care—l frămînta; iar despre nenorocitele deşeuri obţinute astfel spunea că sînt poezii intimiste. Eu cred că asta nu—i decît o satiră răuvoitoarei E drept însă că uneori o senzaţie ciudată, pe care aş putea—o numi mîncărime spirituală, mă încearcă şi pe mine, pînă în vîrful lăbuţelor, care sînt silite să scrie tot ceea ce gîndesc. Tocmai această senzaţie mă stăpîneşte acum... S—ar putea să fie primejdios pentru mine: unii motani induşi în eroare s—ar putea înfuria in orbirea lor, ba chiar ar putea să mă facă să le simt ghearele, dar n—am încotro, trebuie să vorbesc !

325

Maestrul meu citise toată dimineaţa un in—cvarto legat în piele de porc; cînd, în sfîrşit, la ora lui obişnuită a plecat, a lăsat cartea deschisă pe masă. îndemnat de curiozităţi! şi de setea mea de cunoaştere, am sărit repede pe masă, ca să aflu ce fel de carte e aceea, pe care maestrul o studiază cu atîta sîrg. Era frumoasa şi admirabila operă a lui Johannes Kunisperger[127] desăre influenţa naturală a stelelor, a planetelor şi a celor douăsprezece semne zodie cale. Da, pe drept cuvînt, pot numi această operă frumoasă şi admirabilă căci, citind—o, mi—au apărut cu toată limpezimea minunile fiinţei mele şi ale peregrinărilor mele pămînteşti... Ah! în timp ce scriu toate acestea, deasupra capului meu arde steaua minunată, care, în adîncă afinitate cu fiinţa mea, scînteiază în mine şi in afară de mine. Da, simt pe frunte raza arzătoare a cometei — da, eu însumi sînt strălucitoarea stea cu coadă, meteorul ceresc, care, în piscul gloriei sale, străbate profetic şi ameninţător lumea. După cum toate stelele pălesc la strălucirea cometei, tot astfel v—aţi cufunda cu toţii în beznă, voi, montani, animale şi oameni — dacă in loc să—mi ascund talentele sub obroc le—aş lăsa să strălucească în toată splendoarea lor, lucru ce depinde numai şi numai de mine. Dar, cu toată natura divină ce iradiază din mine — spirit codat al luminii — împărtăşesc şi eu soarta tuturor muritorilor. Am o inimă prea bună, sînt un motan mult prea sensibil, simt imboldul să mă alătur celor slabi; din pricina asta am foarte mult de suferit... Căci la fiecare pas îmi dau seama că mă aflu singur, ca într—un pustiu, că nu aparţin acestei epoci, nu, ci unei epoci viitoare de înaltă cultură, că nu există nici măcar un singur suflet care să ştie să mă admire în măsura cuvenită. Şi—mi face atîta plăcere să fiu admirat! Chiar şi laudele din partea unor motani tineri, banali şi lipsiţi de educaţie mă încîntă nespus de mult. Mă pricep să—i uimesc; dar ce folos, că ei nu sînt in stare să nimerească tonul just al trîmbiţei de proslăvire oricît s—ar strădui şi oricît de tare ar striga „miau—miau!" Trebuie să mă gîndesc la posteritate, ea îmi va cinsti memoria. Dacă aş scrie acum o operă filozofică, cine va fi acela care va pătrunde profunzimea ghidului meu? Dacă m—aş coborî pînă la a scrie o piesă de teatru, unde sînt actorii care vor fi în stare **s**—o interpreteze? Dacă mă apuc de alte genuri literare, bunăoară de critică (care mi se potriveşte, fie şi numai pentru că planez mai presus de tot ce se cheamă poeţi, scriitori, artişti şi pot să mă citez pretutindeni pe mine însumi ca model, ca ideal al perfecţiunii, bineînţeles, de neatins, şi deci pot să fac aprecieri competente), cine este acela care va putea să se ridice pînă la punctul meu de vedere şi să—mi împărtăşească părerile? Există oare o labă sau o mînă care ar putea să—mi încingă fruntea cu laurii pe care îi merit? Dar pentru asta se găseşte leac: o fac singur, iar pe acela care se va încumeta să se atingă de cunună, va simţi ascuţimea ghearelor mele. Căci asemenea bestii invidioase există desigur — visez adesea că sînt atacat de ele şi, închipuindu—mi că trebuie să mă apăr, îmi rănesc propriul chip cu armele mele ascuţite... Chiar plini de conştiinţa nobilă a propriei valori, devii totuşi puţin bănuitor; dar aşa e, şi n—ai încotro! De pildă, nu de mult, am luat drept un atac ascuns împotriva virtuţilor şi superiorităţii mele faptul că în timp ce Ponto vorbea cu alţi cîţiva

---

[126] Materie păcătoasă sau materie morbidă (lat.). Se credea odinioară că se află într—un organism bolnav.

[127] *Johannes Kunisperger* (1436 — 1476), de fapt *Johann Müller* din Königsberg, în Franconia, matematician şi astronom celebru în epoca lui, sub numele de Regiomontanus; aici se face aluzie la lucrarea lui *Arta naturală temporală a astronomiei — scurtă expunere asupra influentei naturale a aştrilor.*

tineri pudeli, întâlniţi pe stradă, despre ultimele evenimente ale zilei, ni ci n—a pomenit de mine, deşi şedeam la şase paşi de el, pe ferestruica pivni ţei mele. M—am supărat foarte tare cînd, drept răspuns la reproşurile ce i le—am adus, fantele a vrut să mă facă să cred că nici nu mă observase.

Dar a venit timpul să aflaţi, o, suflete înrudite, dintr—o lume viitoare mai frumoasă (ah! cît de mult aş vrea ca această lume a viitorului să fie în plină viitoare a prezentului, să aibă părerile care se cuvin despre măreţul Murr şi să rostească tare aceste păreri, cu un glas atît de răsunător, încît nimic altceva să nu mai poată fi auzit, în afară de acest puternic strigăt), da, a venit timpul să aflaţi ce i s—a mai întîmplat lui Murr al vostru în anii tinereţii sale. Luaţi aminte, suflete iubite, căci se apropie un moment remarcabil al vieţii sale.

Idele lui Marte începuseră; razele blînde şi fermecătoare ale soarelui de primăvară cădeau pe acoperiş şi o flacără dulce îmi mistuia pieptul. De cîteva zile eram tulburat de o vagă nelinişte, de un dor tainic şi necunoscut. Din cînd în cînd eram mai calm, dar numai pentru a cădea iarăşi într—o stare pe care n—o bănuisem niciodată!

Dintr—o ferestruică a podului, nu departe de mine. ieşi lin şi blînd o făptură — o, de aş putea zugrăvi chipul celei mai frumoase dintre frumoase! Era înveşmîntată toată in alb, doar un mic beret de catifea neagră îi împodobea fruntea încîntătoare, iar picioarele—i graţioase erau încălţate cu nişte ciorăpei tot negri. Din verdele de smarald al celor mai frumoşi Ochi pe care i—am văzut vreodată, scapără un foc neînchipuit de dulce; mişcările uşoare ale urechilor ei ascuţite trădau virtute şi inteligenţă, iar curba unduioasă a cozii exprima o înaltă graţie şi gingăşie feminină.

Mîndra copilă părea să nu mă fi observat. Privind spre soare, clipi şi strănută. O, sunetul acesta mă străbătu cu un dulce fior pînă în adîncurile fiinţei mele, sîngele îmi zvîcnea în vine şi în artere, inima—mi era gata să plesnească. Toată încîntarea plină de durere care mă scotea din minţi izbucni într—un puternic „miau!" pe care n—am fost în stare să—l stăpînesc. Micuţa îşi întoarse repede căpşorul spre mine; în privirea ei se putea citi spaimă şi, totodată, o dulce şi copilărească sfială. împins de o părere de neînvins, am sărit, ca pe nişte labe nevăzute, spre mîndra apariţie, ca s—o cuprind — dar în aceeaşi clipă ea a dispărut în spatele unui horn! Clocotind de furie şi deznădejde, alergam încolo şi încoace pe acoperiş, scoţînd modulaţiile cele mai jalnice. Totul în zadar, ea nu s—a mai întors. Ah, ce stare cumplită! Nu—mi mai tihnea nici un dumicat, de ştiinţe îmi era silă, nu mai puteam nici scrie, nici citi.

—O, cerule! am strigat eu a doua zi, după ce o căutasem pe frumoasa frumoaselor pretutindeni, pe acoperiş, în pod, în beci, prin toate coridoarele casei, şi mă întorsesem nemîngîiat acasă. Gîndurile îmi erau într—atîta stăpînite de ea, încît pînă şi peştele prăjit, pe care mi—l oferise maestrul, mă privea din farfurie cu ochii ei, aşa că, nebun de bucurie, am exclamat: Tu eşti, o, multdorită? şi l—am mîncat dintr—o înghiţitură. Apoi am strigat: O, cerule, n—o fi oare asta iubirea?

328

M—am liniştit puţin şi, ca un tînăr erudit ce sînt, am decis să clarific definitiv starea in care mă aflam. în consecinţă, m—am apucat — deşi nu fără trudă — să studiez *De arte amandi*[128] a lui Ovidiu, precum şi *Arta dragostei* a lui Manso[129], dar nici unul din simptomele caracteristice unui îndrăgostit, aşa cum sînt descrise in aceste opere, nu mi se potrivea în întregime. Deodată mi—am adus aminte că am citit într—o piesă[130] că indiferenţa intelectuală şi barba neîngrijită sînt simptomele sigure ale îndrăgostitului. M—am privit in oglindă: cerule, barba mea era neîngrijită! cerule, intelectul meu era nepăsător! Ştiind acum adevărul asupra stării mele, sufletul mi s—a liniştit. Am hotărît să mă întremez cu mîncare şi băutură şi apoi să pornesc în căutarea micuţei căreia îi dăruisem toată inima mea. O dulce presimţire îmi spunea că ea se află lîngă uşă în faţa casei! Am coborît treptele şi, într—adevar, am găsit—o acolo! Ah, ce revedere! În pieptu—mi clocotea, asemenea talazurilor mării, voluptatea dragostei. Mismis — aşa o chema, după cum am aflat mai tîrziu — şedea într—o poziţie graţioasă pe lăbuţele ei dinapoi şi se spăla ducîndu—şi mereu o lăbuţă peste urechi şi obraji. Cu cîtă drăgălăşie îndeplinea în faţa ochilor mei toate cele cerute de curăţenie şi eleganţă! Pentru a—şi scoate în valoare farmecul dăruit de natură, nu avea nevoie de nici un fel de artificii cosmetice! Cu mai multă sfială decît întîia oară, m—am apropiat de ea şi m—am aşezat alături. Ea n—a fugii ci, aruncîndu—mi o privire cercetătoare, şi—a lăsat pleoapele in

---

[128] *Despre arta dragostei,* operă a poetului latin *Publius Ovidiu Naso* (43 î.e.n. — 17 e.n.).
[67] *Johann Kaspar Friedrich Manso* (1760— 1826), autor al lucrării *Arta dragostei. Poem didactic în trei cărţi* (1794i).
[130] Se referă la piesa lui Shakespeare *Cum vă place,* actul III, scena 2.

jos.
—O, preafrumoaso, i—am şoptit, fii a mea!
—Dar cine eşti tu, îndrăzneţule motan?[131] Mă cunoşti cumva? Dacă eşti tot atît de sincer ca şi mine, atunci jură—mi că mă iubeşti cu adevărat.
—O! am exclamat eu cu însufleţire, pe grozăviile infernului, pe sfînta lună, pe toate celelalte stele şi planete ce vor luci noaptea viitoare, pe cerul senin, îţi jur că te iubesc.
—Şi eu te iubesc şopti micuţa, lăsîndu—şi ruşinată capul pe umărul meu.

Copleşit de pasiune, tocmai mă pregăteam s—o îmbrăţişez, cînd, deodată, doi montani uriaşi se năpustiră asupra mea cu urlete diabolice, muşcîndu—mă şi zgîriindu—mă fără milă, ba, pe deasupra, mă aruncară şi in şanţ, astfel că scursorile cele murdare mă înghiţiră. Numai cu multă trudă am izbutit să scap din ghearele acelor bestii însetate de sînge, care nu aveau nici un respect pentru rangul meu şi, urlînd de groază, am fugit pe scări în sus. Cînd m—a zărit, maestrul meu a exclamat, rîzînd în hohote:
—Murr, Murr, în ce hal eşti! Ha, ha, ha, acum pricep ce s—a întîmplat: ai pornit după aventuri, asemenea „cavalerului rătăcind în labirintul dragostei"[132] şi ţi s—a înfundat!

Spre nespusa mea dezolare, maestrul a izbucnit din nou în rîs. Apoi, a poruncit să se aducă un lighean cu apă călduţă în care, fără multă vorbă, m—a cufundat de cîteva ori — încît de atîta strănutat şi scuipat nu mai vedeam şi nu mai auzeam nimic — m—a învelit într—o bucată de flanelă şi m—a culcat în coşuleţul meu. Aproape îmi pierdusem minţile de furie şi de durere şi nu mai eram în stare să—mi mişc nici un mădular. Pînă la urmă, căldura a avut asupra mea un efect binefăcător, aşa că am putut să—mi pun ordine în idei.

„Ah, încă o decepţie amară! mă tînguiam eu. Aşadar, asta—i dragostea pe care am cîntat—o atît de minunat, ca fiind tot ce—i mai sublim în viaţă şi ne umple sufletul de o dulceaţă fără nume, înălţîndu—ne în slăvile cerului. Ah, pe mine dragostea m—a zvîrlit într—un şanţ murdar. Renunţ latin sentiment care nu mi—a adus decît muscaluri, o baie dezgustătoare şi o umilitoare înfofolire într—o cîrpă!"

330

Îndată însă ce mi—am revenit şi m—am înzdrăvenit, chipul lui Mismis a reînceput să mă obsedeze şi mi—am dat seama, spre marea mea disperare, că deşi nu uitasem ruşinea ce o păţisem, eram tot îndrăgostit. Am făcut o uriaşă sforţare să mă stăpînesc şi, ca un motan înţelept şi învăţat ce sînt am recitit Ovidiu, întrucît Îmi aminteam că în *Ars amandi* dădusem şi peste nişte reţete contra dragostei. Am citit versurile:

Venus otia amat. Qui finem quaeris amoris,
Cedit amor rebus, res age, tutus eris![133]

Plin de un zel reînnoit am vrut, dînd urmare acestei poveţe, să mă cufund în ştiinţe, dar chipul lui Mismis îmi juca în faţă, pe fiecare pagină. Mismis gîndeam, Mismis citeam şi scriam! Mi—am zis că Ovidiu o fi avut în vedere altfel de muncă şi, deoarece auzisem de la unii motani că vînătoarea de şoareci este o distracţie extraordinar de plăcută, e posibil ca printre celelalte *rebus*[134] să se înţeleagă şi vînătoarea de şoareci. De aceea, cum s—a întunecat, am pornit spre beci şi am străbătut coridoarele cele mai întunecate, cîntînd:

Mă strecuram tiptil prin codru cu puşca încărcată...[135]

Dar în locul jivinelor pe care voiam să le vînez, vedeam pretutindeni chipul frumoasei mele... îmi apărea aievea din toate ungherele întunecate. Săgeata amorului îmi străpungea dureros biata inimă prea

---

[131] Parafrazare după romanul *Titanul* de Jean Paul.
[132] Se referă la romanul *Cavalerul rătăcind în labirintul dragostei* sau *Povestea călătoriei şi amorurilor unui nobil german, domnul v. St. care, după numeroase excese amoroase, a aflat pînă la urmă cum pedepseşte cerul la bătrtneţe păcatele tinereţii* ele scriitorul german *Johann Gottfried Schnabel* (1692 — aprox. 1750).
[133] Venus se complace în trîndăvie. De vrei să pui capăt dragostei, cum amorul fuge de ocupaţii, găseşte-ţi o ocupaţie şi vei izbuti. (Lat.). Ovidiu, *Remedia amoris (Leacuri împotriva dragostei).*
[134] Ocupaţii (lat.).
[135] Parafrazare după poezia lui Goethe *Cîntecul de seară al vînătorului.*

vulnerabilă. M—am pomenit rostind:
—Feciorelnica—i lumină luna printre nori revarsă; ca un mire şi—o mireasă, Murr şi Mismis merg spre casă!

Aşa grăit—am eu, motan naiv, bucurîndu—mă la girului izbînzii ce m—aşteaptă. Bietul de mine! Cu ochii învăluiţi, sfielnica pisică a dispărut...

Astfel eu, făptură vrednică de plîns, cădeam tot mai mult în mrejele iubirii, pe care o stea vrăjmaşă părea că nu—a aprins—o în piept spre pieirea mea. Cuprins de furie şi hotărît să—mi înfrunt destinul, am revenit la Ovidiu şi m—am oprit la următoarele versuri.

Exige, quod cantet, si qua est sine voce puella,
Non didicit chordus tangere, posce lyram.[136]

—Aha, am exclamat eu, sus pe acoperiş! Acolo o voi regăsi pe mîndra mea, acolo unde am văzut—o pentru întîia oară. Şi n—o să aibă încotro, va trebui să cînte şi dacă—mi scoate o singură notă falsă, atunci totul s—a sfîrşit, atunci sînt vindecat, sînt salvat.

Cerul era senin şi luna, pe care îi jurasem dragoste pisicii Mismis, strălucea într—adevăr, în timp ce mă urcam pe acoperiş s—o caut. Multă vreme n—am putut—o zări şi suspinele mele începură să se transforme în dureroase strigăte de dor.

Pînă la urmă am prins să fredonez un cîntec plin de tristeţe, care suna cam aşa:

Codri în freamăt, valuri în geamăt,
Şipote—n murmure line,
Plîngeţi—mi durerea, cîntaţi sfîşierea,
Plîngeţi împreună cu mine!
Ah, unde—i frumoasa
Mismis, drăgăstoasa,
Pe care o caut în van?
O, lună, o, lună!
Alină—l pe bietul motan.
Şi spune—i pe care ţărm fermecat rătăceşte,
Pe care meleaguri domneşte
Făptura ei dragă.
Tu, sfetnic prieten, ajută—mi, aleargă,
Verigile sfarmă în grabă,
Şi de—al iubirii alean,
Mîntuieşte—l pe disperatul motan!

332

După cum vezi, iubite cititor, un poet adevărat nu are nevoie să se afle într—un codru ce freamătă şi nici lîngă un izvor ce murmură, căci în valurile jucăuşe ale inspiraţiei găseşte tot ce poftеşte, lucruri pe care apoi le cîntă cum vrea. Dacă cineva se va mira de perfecţiunea versurilor de mai sus, aceluia trebuie să—i atrag atenţia că mă aflam într—o stare de extaz, inspirat de iubire. Or, este îndeobşte ştiut că un ins care nu—i în stare să rimeze amor cu dor şi fericire cu iubire, într—un cuvînt, un ins care, oricît s—ar munci, n—ar putea găsi nici măcar rimele acestea obişnuite, cînd e cuprins însă de febra amoroasă, simte deodată o inspiraţie poetică şi nu se poate împiedica să nu ţîşnească din el versuri — aidoma aceluia care, avînd guturai, nu se poate opri să nu strănute. Datorită acestui extaz al unor firi prozaice, s—au produs multe lucruri încîntătoare şi, de multe ori, din această pricină, cîte o Mismis umană se bucură un timp de o reputaţie grozavă, fără să fie cine şti ce frumuseţe. Dacă asta se poate întâmpla cu un lemn uscat, apoi ce nu ne putem aştepta de la lemnul verde? Adică, vreau să spun că dacă dragostea poate transforma în poeţi nişte bieţi prozatori, apoi ce trebuie să se întîmple cu poeţii adevăraţi, în acest stadiu al vieţii lor?

Aşadar, nu mă aflam nici în mijlocul unei păduri ce fremăta şi nici lîngă un izvor ce murmura, ci

---

[136] Pune-o să cînte, dacă nu are voce... Dacă nu se pricepe să mînuiască de loc coardele, pune-o să cînte din liră, (lat.) Ovidiu, *Remediu amoris.*

şedeam pe un acoperiş înalt şi golaş; lumina lunii era atît de zgîrcită că nici n—o puteai băga în seamă; cu toate acestea în versurile mele măiestrite, imploram codrii, şi izvoarele, şi valurile şi, pînă la urmă, şi pe prietenul meu Ovidiu, chemîndu—i să mă susţină, să mă ajute în suferinţa mea. Mi—a fost cam greu să găsesc o rimă potrivită pentru numele speciei mele; cea banală „elan" nu mi—a venit nici măcar în toiul inspiraţiei. Faptul că am putut găsi totuşi rime este încă o dovadă a superiorităţii speciei mele faţă de cea umană, întrucît, după cum se ştie, cu cuvîntul „oameni" nu rimează nimic,drept care un hîtru de autor dramatic[137] a făcut observaţia că omul e un animal nerimat. Eu, dimpotrivă, sînt unul rimat.

Nu în deşert îmi înălţasem cîntecul de dor, nu în deşert invocasem codrii, izvoarele şi luna, cerîndu—le să mi—o aducă pe stăpîna gîndurilor mele: frumoasa apăru de după un horn, păşind eteric şi cu graţie.

—Tu cînţi aşa de frumos, dragă Murr?! exclamă Mismis, zărindu—mă.

—Cum, am strigat la rîndul meu, plăcut surprins, cum, mă recunoşti, suavă făptură?!

—Ah, desigur! rosti ea. Mi—ai plăcut de la prima privire şi m—a durut sufletul că cei doi veri ai mei au fost atît de mojici, încît te—au împins fără milă în şanţ...

—Să nu mai vorbim de şanţ, dulce copilă, ci mai bine, spune—mi, spune—mi dacă mă iubeşti?

Mismis vorbi mai departe:

—M—am interesat de tine şi am aflat că te numeşti Murr şi că, trăind la un om foarte bun, nu numai **că** ai existenţa asigurată din belşug, ci şi că te bucuri de tot confortul vieţii, ba chiar ai putea să—l împărţi cu o soţioară duioasă! O, te iubesc foarte mult, bunule Murr!

—Cerule! am strigat eu, în culmea fericirii. E oare cu putinţă? Visez oare, sau e aievea? O, raţiune, ţine—te bine, ţine—te bine, n—o lua razna. Ah, mai sînt oare pe pămînt? Mai calc oare pe acoperiş? Nu cumva plutesc în nori? Mai sînt oare tot motanul Murr? Nu sînt cumva omul din lună? Vino la pieptul meu, iubito! Şi spune—mi întîi cum te cheamă?

—Mă cheamă Mismis, a şoptit dulce micuţa, cu o sfială încîntătoare şi s—a aşezat lîngă mine.

Ce frumoasă era! Blana ei albă avea sclipiri argintii în lumina lunii, ochişorii ei verzi ardeau de un foc blînd şi languros.

—Tu...

334

(F.m.)... iubite cititor, ai fi putut afla ceva mai devreme; dar dea cerul să nu mai fiu nevoit, ca pînă acum, să sar de la una la alta. Aşadar, după cum am spus, tatăl principelui Hector a păţit la fel ca şi prinţul Irenaus; adică, nici el nu ştie cum, i—a căzut ţărişoara din buzunar. Principele Hector nu era cîtuşi de puţin înclinat spre o viaţă liniştită şi paşnică. în ciuda faptului că tronul princiar i—a fost smuls de sub picioare, tot mai rîvnea să stea ţeapăn şi, dacă nu să guverneze, cel puţin să comande, aşa că s—a angajat în serviciul franţujilor şi a dat dovadă de foarte mare bravură. Dar într—o zi, cînd o chitariste i—a cîntat *Cunoşti tu ţara unde înfloresc lămîii*[138], a pornit îndată spre ţara unde înfloresc Într—adevăr sus—pomeniţii lămîi, cu alte cuvinte la Neapole unde, în locul uniformei franceze, a îmbrăcat una napolitană. A ajuns general, cu o repeziciune de care numai un prinţ e capabil. Cînd tatăl principelui Hector a murit, prinţul Irenaus a deschis cartea cea groasă în care trecuse cu propria lui mînă numele tuturor capetelor încoronate din Europa şi a însemnat moartea princiarului său prieten şi tovarăş de *malheur*[139]. După această operaţie, a contemplat îndelung numele scris, a strigat tare: „Principele Hector!" şi a închis cartea atît de violent, încît mareşalul curţii a sărit speriat făcînd trei paşi înapoi. Apoi prinţul s—a ridicat de pe scaun şi a început să se plimbe de colo colo prin odaie, cu paşi mari, prizînd atît tabac spaniol, cît era necesar pentru a pune ordine într—un univers întreg de idei. Mareşalul curţii a vorbit mult despre răposatul prinţ care, în afară de mari bogăţii avea şi o inimă *aimable*[140], despre tînărul principe Hector pe care monarhul şi naţiunea din Neapole îi divinizează etc.

Prinţul Irenaus părea că nu ia nimic în seamă; deodată, oprindu—se brusc în faţa mareşalului, l—a sfredelit cu crîncena lui privire frederichiană, a rostit tare şi răspicat *peutêtre*[141] şi a dispărut în cabinetul vecin.

---

[137] Se referă la *August Friedrich von Kotzehue* (1761 — 1819) şi la comedia sa *Poetul sărac* (1813), scena 1.

[138] Versuri din Gocthe, *Anii de ucenicie ai lui Willielm Meister, Cartea a treia,* cap. 1.

[139] Nenorocire (franc).

[140] Iubitoare (franc).

[141] Poate (franc).

—Doamne, Dumnezeule! a oftat mareşalul curţii. Se vede ca înălţimea—sa are gîndurile cele mai considerabile, aa poate chiar şi anumite planuri.

Aşa şi era, Irenaus se gîndea la averea prinţului, la legăturile acestuia de rudenie cu persoane importante; ajunse la convingerea că prinţul Hector va schimba cu siguranţă spada cu sceptrul şi în minte îi încolţi ideea că o căsătorie între prinţ şi prinţesa Hedwiga ar putea da cele mai fericite roade. În foarte mare secret, *Kammerherr—ul* pe care Irenaus îl trimise îndată să prezinte condoleanţe prinţului Hector ducea in buzunar un portret în miniatură al prinţesei, portret a cărui asemănare mergea pînă la nuanţa de culoare a tenului. Aici e cazul să menţionăm că prinţesa putea fi numită o frumuseţe perfectă, dacă tenul ar fi avut o culoare mai puţin gălbuie. De aceea lumina luminărilor îi era cu deosebire favorabilă.

Kammerherr—ul a îndeplinit cu foarte multă îndemînare misiunea secretă a prinţului, care păstrase o taină desăvlrşită asupra intenţiilor sale, neîncredinţîndu—le nici măcar princiarei sale soţii. Zărind portretul, prinţul Hector a căzut aproape in acelaşi extaz ca şi colegul său princiar din *Flautul fermecat.* Ca şi Tamino[142], era gata, dacă nu să cînte, cel puţin să exclame: „Portretul e fermecător", apoi, mai departe: ,.Ceea ce simt o fi iubire? Da, da, nu poate fi decît iubire!" Pe prinţi, de obicei, nu numai iubirea îi îndeamnă să aspire la frumuseţe; cu toate acestea prinţul Hector nu se gîndea la alte combinaţii, cînd s—a aşezat să—i scrie prinţului Irenaus, cerîndu—i îngăduinţa să solicite mîna şi inima prinţesei Hedwiga.

Prinţul Irenaus i—a răspuns că încuviinţează cu drag această căsătorie pe care o doreşte din toată inima, fie chiar numai şi în amintirea răposatului său prieten, de aceea n—ar mai fi nevoie — la drept vorbind — de nici un fel de cerere propriu—zisă. Însă, deoarece formele trebuiesc totuşi *sauvées*[143], s—ar cere ca prinţul să trimită la Sieghartsweiler un om de încredere, de rang corespunzător, pentru a încheia căsătoria în numele lui şi care să sară — după vechea şi frumoasa datină — cu cizme şi cu pinteni pe pat. Prinţul Hector a dat de veste: „Voi veni eu însumi!"

Lucrul acesta, însă, nu—i prea convenea prinţului Irenaus. Căsătoria prin intermediul unui împuternicit i se părea mai spectaculoasă, mai solemnă, mai princiară şi se bucurase dinainte de această sărbătoare. Se mai împacă doar la gindul că, înainte de cununie, se poate organiza o grandioasă serbare la palat. Cu acest prilej voia să atîrne de gîtul prinţului Hector, în chipul cel mai solemn, Marea Cruce a unui ordin instituit de părintele lui, ordin pe care nu—l mai purta, nu mai avea dreptul să—l poarte nici un cavaler.

336

Aşadar, prinţul Hector veni la Sieghartsweiler ca s—o ia cu sine pe prinţesa Hedwiga şi, totodată, ca să primească Marea Cruce a unui ordin dispărut. El ceru prinţului Irenaus să păstreze secretul asupra, intenţiilor sale, mai ales faţă de Hedwiga, întrucît voia întîi să se asigure de iubirea ei deplină şi abia după aceea să—i ceară mîna.

Prinţul Irenaus nu prea pricepea ce voia să spună prinţul Hector şi declară că, după cîte ştia şi—şi amintea, această formă, adică declaraţia de dragoste înainte de cununie, nu s—a practicat niciodată în casele princiare. Dacă însă prin asta prinţul Hector nu înţelege decît manifestarea unui anumit *attachement,* atunci ar fi de preferat ca asemenea lucru să nu se petreacă în perioada logodnei; întrucît însă tineretul uşuratic este înclinat să treacă peste toate poruncile etichetei, ar putea totuşi să facă acea declaraţie chiar şi înainte de schimbarea verighetelor, să zicem cu vreo trei minute înainte. Fireşte că ar fi frumos şi distins dacă în acea clipă perechea princiară ar manifesta o oarecare silă reciprocă; din păcate, însă, aceste reguli ale înaltei buneicuviinţe au devenit în ultima vreme doar visuri deşarte.

Zărind—o pentru întîia oară pe prinţesă Hedwiga, prinţul Hector şopti aghiotantului său în dialectul napolitan, de neînţeles pentru cei din jur:

—Pe toţi sfinţii! E frumoasă, dar pare să se fi născut la poalele Vezuviului, atîta foc are în ochi!

Prinţul Ignatius porni să se informeze cu toată insistenţa dacă la Neapoli se găsesc ceşti frumoase şi cîte posedă prinţul Hector; acesta sfîrşise cu toată gama de saluturi şi se pregătea să se adreseze din nou prinţesei Hedwiga; dar în clipa aceea uşile se deschiseră şi prinţul Irenaus îl pofti la ceremonia organizată în salonul cel mare, unde convocase pe toţi cei care erau cît de cît vrednici de a fi primiţi la curte. De data aceasta fusese mai puţină stricteţe ca de obicei, întrucît cercul de la Sieghartshof era foarte

---

[142] Personaj din opera *Flautul fermecat* de W.A. Mozart.

[81] Salvate (franc).

mic. Se aflau de faţă şi doamna Benzon cu Julia.

Prinţesa Hedwiga era tăcută şi îngîndurată, aproape absentă; acel străin chipeş, venit din sud, nu—i dădea nici mai multă şi nici mai puţină atenţie, decît oricărei alte apariţii noi la curte, ba chiar văzînd că domnişoara ei de onoare, Nanette cea cu obrajii rumeni, nu mai contenea săi şoptească la ureche cît de arătos e prinţul cel străin si că în viaţa ei n—a văzut o uniformă atît de frumoasă, o întrebă pe ton destul de aspru dacă nu cumva se ţicnise.

Prinţul Hector Începu să desfăşoare în faţa prinţesei bogata şi multicolora coadă de păun a galanteriei sale; ea, aproape jignită de torentul complimentelor dulcege, îl întrebă despre Italia şi despre Neapoli. Prinţul îi descrise un paradis, în care ea va fi zeiţă şi stăpînă. Cu acest prilej se arătă a fi un maestru în arta de a vorbi unei doamne într—un fel în care totul, absolut totul, se transforma într—un imn de proslăvire a frumuseţii şi a graţiei ei. Dar, în toiul acestui imn, prinţesa se depărta, îndreptîndu—se spre Julia, pe care o văzuse în preajmă. în timp ce prinţul Hector, cam descumpănit de fuga prinţesei Hedwiga, se apropia şi el, aceasta o strîngea pe Julia în braţe, dezmierdînd—o cu mii de nume drăgăstoase:

—Iat—o pe Julia, pe scumpa mea surioară, frumoasa şi dulcea mea Julia!

Prinţul Hector o pironi cu o privire atît de stăruitoare şi de ciudată, încît Julia, roşindu—se ca focul, îşi lăsă ochii în pămînt şi se întoarse intimidată spre doamna Benzon care se afla alături. Dar prinţesa o îmbrăţişa din nou, exclamînd cu lacrimi în ochi:

—Dragă, dragă Julia!

—Prinţesă, o mustră încet doamna Benzon, ce înseamnă această purtare nefirească?

Fără a ţine seamă de cuvintele ei, prinţesa se întoarse spre prinţul Hector, pe care toate acestea îl făcuseră să—şi piardă graiul. Dacă la început Hedwiga fusese tăcută, gravă, ba chiar posomorită, acum se dezlănţui într—o veselie excesivă. Pînă la urmă însă, coardele prea întinse cedară, şi melodiile care izvorau acum din sufletul ei erau blînde, dulci,de o gingăşie feciorelnică. Era mai amabilă ca oricînd şi prinţul Hector părea cu totul subjugat de farmecul prinţesei.

338

În sfîrşit, începu balul. După citeva dansuri, prinţul Hector se oferi să le arate un dans naţional napolitan şi izbuti îndată să—i facă pe dansatori să execute perfect toate figurile, ba chiar să redea şi caracterul pasionat şi totodată gingaş al acelui dans.

Nimeni însă nu prinsese acest caracter atît de bine ca Hedwiga, care dansa cu prinţul Hector. Ea ceru să se repete dansul şi, după ce dansă a doua oară, stărui — fără a ţine seamă de avertismentele doamnei Benzon, care observaase pe chipul prinţesei o paloare suspectă — stărui să danseze şi a treia oară, spunînd că abia acum figurile îi vor reuşi cu adevărat. Prinţul era în culmea încîntării. Plutea prin sală cu Hedwiga, care părea întruchiparea însăşi a graţiei. La una din numeroasele figuri ale dansului, prinţul o strînse pătimaş la piept, dar în aceeaşi clipă Hedwiga leşină în braţele lui.

Prinţul Irenaus declară că nu se putea închipui o întrerupere mai necuviincioasă a unui bal la curte şi doar faptul că avea loc la ţară mai putea scuza, oarecum, întîmplarea.

Prinţul Hector o duse el însuşi pe Hedwiga într—o încăpere învecinată şi o aşeză pe o sofa; doamna Benzon îi frecă fruntea cu un fel de esenţă puternică pe care medicul curţii o avea la îndemînă. De altfel, medicul declară că acest leşin se datora numai tensiunii nervoase pricinuite de excitaţia dansului, şi că prinţesa îşi va reveni degrabă.

Medicul avusese dreptate, căci după cîteva clipe, prinţesa deschise ochii, scoţînd un suspin adînc. îndată ce află că Hedwiga se simte bine, prinţul Hector îşi croi drum prin cercul de doamne care o împresurau şi, îngenunchind în faţa sofalei. îşi exprimă nespusa părere de rău de a fi vinovat de o întîmplare ce—i sfîşia inima. însă în clipa cînd îl zări, prinţesa, dînd semnele celui mai profund dezgust, strigă:

—Pleacă, pleacă! apoi căzu din nou în leşin.

—Să ne retragem de aici, spuse prinţul Irenaus luîndu—l de mînă. Încă n—ai aflat că prinţesa suferă adesea de asemenea reverii ciudate. Cine ştie sub ce chip straniu i—ai apărut în clipa aceasta. Închipuie—ţi că — *entre nous soit dit*[144] — în copilărie m—a socotit timp de o zi întreagă drept Marele Mogol, cerindu—mi să călăresc cu pantofi de atlaz, ceea ce pînă la urmă a şi trebuit să fac, deşi numai în grădina palatului.

---

[144] între noi fie vorba (franc).

Prinţul Hector îi rîse în faţă şi porunci să vină caleaşca. Principesa, îngrijorată de starea Hedwigăi, hotărî ca doamna Benzon să rămînă la castel împreună cu Julia. Ea cunoştea influenţa psihică pe care doamna Benzon o exercita asupra prinţesei şi mai ştia că asemenea crize morbide cedează de obicei în faţa acestei influenţe. Şi de data asta Hedwiga îşi reveni repede sub înrîurirea cuvintelor blînde ale doamnei Benzon. Prinţesa afirma nici mai mult, nici mai puţin că în timpul dansului, prinţul Hector s—a transformat într—un monstru cu chip de balaur, care a împuns—o drept în inimă cu limba lui de foc.

—Doamne fereşte! exclamă doamna Benzon. Te pomeneşti că prinţul Hector este cu adevărat acel *mostro turchino*[145] din povestea lui Gozzi! Ce închipuiri! Pînă la urmă o să se întîmple ca şi cu Kreisler, pe care l—ai socotit un nebun primejdios!

—Niciodată! strigă prinţesa aprig. Apoi adăugă rîzînd: Drept să spun, n—aş vrea ca bunul meu Kreisler să se transforme deodată într—un *mostro turchino,* ca prinţul Hector.

În dimineaţa zilei următoare, după ce veghease o noapte la căpătîiul prinţesei, doamna Benzon intră în camera Juliei, pe care o găsi palidă şi nedormită, cu căpşorul atîrnînd moale în jos, ca o porumbiţă bolnavă.

—Ce—i cu tine, Julia?! exclamă speriată doamna Benzon, care nu era deprinsă să—şi vadă fiica în asemenea stare.

—Ah, mamă, îi răspunse Julia cu disperare, nu mai vreau să calc niciodată pe aici. Mă cutremur toată cînd mă gîndesc la noaptea trecută. Prinţul acesta are ceva înspăi—mîntător. Nu pot să—ţi descriu ce s—a petrecut cu mine atunci cînd m—a privit. Ochii lui negri şi siniştri parcă m—au săgetat ca un fulger care, dacă m—ar fi lovit, m—ar fi ucis. Să nu rîzi de mine, mamă! Era privirea unui asasin, pironită asupra victimei care moare de groază înainte ca el să fi scos pumnalul. îţi spun încă o dată că tot trupul mi—a fost străbătut de un fior fără nume, cutremurîndu—mi întrega fiinţă. Se vorbeşte despre vasilişti a căror privire, asemenea unei raze de foc, te ucide în aceeaşi clipă, dacă îndrăzneşti să te uiţi la ei. Ei bine, cred că prinţul Hector seamănă cu un monstru de aceştia.

340

Doamna Benzon izbucni într—un rîs zgomotos.

—Acum chiar că—mi vine să cred că e ceva adevărat în povestea cu *mostro turchino,* întrucît prinţul Hector, deşi este unul din cei mai chipeşi şi mai amabili bărbaţi, a apărut ia faţa a două fete ca un balaur, ca un vasilisc. Cît o priveşte pe prinţesă, ştiu că e în stare să—şi facă cele mai năstruşnice, închipuiri, dar ca dulcea mea copilă, blinda şi senina mea Julia, să se lase pradă unor năluciri atît de smintite...

—Pe Hedwiga, o întrerupse tînăra fată, nu ştiu ce forţă vrăjmaşă vrea s—o despartă de inima mea şi să mă silească să lupt cu o boală îngrozitoare, care îi pustieşte sufletul! Da, nu pot numi decît boală starea prinţesei, o stare împotriva căreia, sărăcuţa de ea, nu poate face nimic. Aseară, cînd se depărtase grabnic de prinţ şi mă îmbrăţişa, dezmierdîndu—mă, am simţit, cum arde toată. Şi apoi dansul, dansul acela groaznic! Ştii, mamă, cît de mult urăsc dansurile în care partenerilor le este permis să ne strîngă în braţe! Am atunci senzaţia că sîntem silite să renunţăm la orice decenţă şi să acordăm bărbaţilor o superioritate care — cel puţin celor capabili de sentimente delicate — nu le poate aduce nicio bucurie. Şi Hedwiga nu se mai sătura de dansul acela meridional care, pentru mine, cu cit dura mai mult, cu atît mi se părea mai respingător... Iar în ochii prinţului Hector ardea o bucurie satanică...

—Prostuţo, ce—ţi trece prin minte? Totuşi, nu te pot mustra pentru părerile tale. Păstrează—le, dar să nu fii nedreaptă cu Hedwiga; nu te mai gîndi la starea ei şi scoateţi—l din minte pe prinţ. Dacă vrei, voi face în aşa fel ca o bucată de vreme să nu—l mai vezi, nici pe el, nici pe Hedwiga. Da. Liniştea ta nu trebuie în nici un fel tulburată. Vino să te sărut, scumpa mea.

Cu aceste cuvinte, doamna Benzon o îmbrăţişa pe Julia cu toată duioşia maternă.

Ascunzîndu—şi faţa îmbujorată la pieptul mamei sale, copila continuă:

—Se prea poate ca din acea nelinişte îngrozitoare de care am fost cuprinsă să fi izvorît şi visele ciudate care m—au tulburat atît de tare.

—Dar ce—ai visat?

—Se făcea că mă plimbam printr—o grădină splendidă în care, sub tufişuri dese şi negre, înfloreau la un loc trandafiri şi regina nopţii, înmiresmînd aerul cu parfumul lor dulce. O lumină ciudată, ca licărirea lunii, se transforma în cîntec. Sub atingerea razei ei aurii, copacii şi florile se înfiorau de plăcere,

---

[145] Monstru albastru (ital.). Referire la comedia *Monstrul albastru de* Carlo Gozzi.

tufişurile foşneau, iar izvoarele susurau cu suspine pline de dor. Deodată mi—am dat seama că eu sînt acel cîntec care se revarsă asupra grădinii şi că îndată ce strălucirea sunetelor va păli, mă voi stinge de durere. Atunci am auzit un glas blînd: „Nu te teme! Sunetul este fericire şi nicidecum pieire, şi eu te sprijin cu braţe puternice, iar în fiinţa ta sălăşluieşte cîntecul meu, care e etern ca şi dorul!" Kreisler stătea în faţa mea şi—mi spunea aceste vorbe. Am avut o senzaţie divină de mîngîiere şi de speranţă şi — nici eu nu ştiu, mamă, cum s—a întîmplat — am căzut la pieptul lui. Deodată m—am simţit cuprinsă de nişte braţe de fier şi o voce îngrozitoare mi—a strigat batjocoritor: „Zadarnic te mai împotriveşti, nefericito, ai murit şi acum vei fi a mea!" Mă aflam în braţele prinţului Hector. Scoţînd un ţipăt de groază, m—am trezit din somn şi, punîndu—mi un halat, am fugit la fereastră. Am deschis—o, căci aerul din cameră mă înăbuşea. În depărtare am zărit un bărbat ce privea printr—un ochean spre ferestrele castelului, şi care a pornit apoi să sară într—un chip ciudat, sau mai degrabă comic, căci făcea fel de fel de *entrerchats* şi alţi paşi de dans, agitîndu—şi braţele şi, după cît mi—am putut da seama, cîntînd în gura mare. L—am recunoscut pe Kreisler şi, cu toate că purtarea lui mă făcea să rîd cu poftă, simţeam totuşi că el e duhul binefăcător care mă va apăra de prinţ. Mi se părea că abia acum îi înţeleg cu adevărat sufletul şi că abia acum îmi dau seama că sarcasmul lui, de care atîţia se simt răniţi, izvorăşte dintr—o inimă bună şi sinceră. Îmi venea să cobor repede în parc şi să mă plîng lui Kreisler de toate grozăviile coşmarului meu.

—Un vis stupid! rosti doamna Benzon serioasă. Iar epilogul este şi mai stupid. Ai nevoie de odihnă, Julia, un somn uşor ţi—ar face bine. De altfel, şi eu am de gînd să dorm cîteva ore.

342

Cu aceste cuvinte, doamna Benzon ieşi din cameră, iar Julia îi ascultă sfatul.

Cînd se trezi, soarele amiezii bătea în fereastră; în odaie plutea un puternic parfum de trandafiri şi de regina nopţii.

—Ce înseamnă asta! exclamă Julia plină de uimire. E visul meu!

Întorcînd capul, văzu pe spătarul sofalei, pe care dormise, un buchet splendid de trandafiri şi regina nopţii.

—Kreisler, dragul meu Kreisler, şopti fata, luînd buchetul si căzînd într—o dulce visare.

Prinţul Ignaz trimise să întrebe dacă îi va fi îngăduit s—o vadă pe Julia pentru cîteva clipe. Aceasta se îmbrăcă în grabă şi se duse în camera în care Ignaz o şi aştepta cu un coşuleţ plin de ceşti de porţelan şi de păpuşi chinezeşti. Julia, cu inima ei bună, avea răbdare să se joace ore întregi cu prinţul, care—i inspira o adîncă milă. Niciodată nu—i scăpa vreun cuvînt ironic, şi cu atît mai puţin vreun cuvînt jignitor, cum se întîmpla uneori altora, îndeosebi prinţesei Hedwiga. De aceea prinţul Ignaz preţuia foarte mult tovărăşia Juliei, ba adesea o numea mica lui mireasă. Ceştile erau întinse pe masă, păpuşile aşezate, şi fata tocmai ţinea — în numele unui arlechin — o cuvîntare adresată împăratului Japoniei (cele două păpuşi şedeau faţă în faţă), cînd doamna Benzon intră în odaie.

După ce, cîteva clipe, privi în tăcere jocul, o sărută pe frunte, şoptind:

—Copila mea bună şi dragă!

Se înserase. Julia, căreia i se îngăduise să nu apară la masă, stătea singură în cameră, aşteptîndu—şi mama. Deodată se auzi un zgomot uşor de paşi, uşa se deschise şi în încăpere intră prinţesa, palidă şi cu privirea fixă, toată în alb ca o stafie.

—Julia, rosti ea cu glas înăbuşit, poţi să mă socoti stupidă, nebunatică, smintită, dar nu mă îndepărta din inimă—ţi. Am nevoie de compătimirea ta, de mîngăierea ta... Numai dansul acela dezgustător m—a îmbolnăvit, aducîndu—mă în starea aceea de nemaipomenită agitaţie şi istovire. Dar acum mi—a trecut, mă simt bine!... Prinţul a plecat la Sieghartsweiler... Simt nevoia să ies la aer. Hai să ne plimbăm prin pare.

Cînd ajunseră la capătul aleii, o lumină puternică apăru din desiş şi se auziră cîntece religioase.

—E litania de seară din capela Sfintei Marii! exclamă Julia.

—Da, răspunse prinţesa. Să intrăm şi să ne rugăm! Roagă—te şi pentru mine, Julia!

Adine mîhnită de starea în care se afla prietena ei, fata îi răspunse:

—Să ne rugăm ca niciodată vreun duh rău să nu aibă putere asupra noastră, ca sufletul nostru curat să nu fie niciodată tulburat de ispita celui viclean.

Cînd fetele se apropiară de capela ce se afla la extremitatea parcului, se întîlniră cu ţăranii care ieşeau din bisericuţă după ce cîntaseră litania în faţa chipului Fecioarei, împodobit cu flori şi luminat.

îngenuncheată. Din mica galerie construită lîngă altar, corul intona imnul *Ave maris stella* compus nu demult de Kreisler.

Cîntarea, la început dulce şi lină, devenea tot mai puternică la cuvintele *dei mater alma*[146] pentru ca la *felix coeli porta*[147] să se stingă, pierzîndu—se în depărtare pe aripile vîntului de seară.

Fetele continuau să rămînă îngenuncheate, cufundate într—o evlavie pasionată. Preotul bolborosea nedesluşit rugăciuni; iar din depărtare, asemenea unui cor de îngeri, venind din cerul acoperit de vălul nopţii, răsuna imnul *„O, Sanctissima"*[148], cîntat de ţăranii care se îndreptau spre casă.

În sfirşit, preotul le binecuvîntă. Atunci fetele se ridicară în picioare şi căzură una în braţele celeilalte. O simţire fără nume, în care încîntarea si durerea se împleteau deopotrivă, părea că vrea să le spargă pieptul, iar lacrimile lor erau picături de sînge, ce se preling dintr—o inimă rănită.

—El a fost, şopti prinţesa.

344

—Da, el a fost, răspunse Julia.

Fiecare o înţelese pe cealaltă.

Pădurea era ca încremenită, aşteptînd încordată ca discul lunii să răsară şi să—şi reverse asupra ei aurul sclipitor. Coralul cintat de săteni, ce se auzea încă destul de clar în liniştea adîncă a nopţii, părea că se înalţă spre norul purpuriu lucind peste crestele munţilor, ca o călăuză pentru astrul luminos, în faţa căruia stelele începeau să pălească.

—Ce ne tulbură oare atît de puternic şi ne sfîşie sufletul în dureri cumplite? şopti Julia. Auzi cum sună alinător acel cîntec îndepărtat? Noi ne—am rugat, şi duhurile blînde ne şoptesc din nori despre o fericire cerească.

—Da, draga mea Julia, răspunse prinţesa cu glas grav şi ferm. Deasupra norilor se află mîntuirea şi fericirea si aş vrea ca un înger din ceruri să mă poarte spre stele, înainte de a cădea sub stăpînirea forţelor întunericului. Nu mi—ar păsa că mor, dar ştiu că mă vor aşeza în cripta princiară şi strămoşii înmormîntaţi în ea nu vor crede că am murit; se vor trezi din înţepenirea morţii la viaţa asta înfricoşătoare şi mă vor izgoni de acolo. Şi atunci nu voi fi nici între cei morţi, nici între cei vii şi nu—mi voi găsi nicăieri adăpost.

—Pentru Dumnezeu, ce tot spui, Hedwiga?! exclamă Julia speriată.

Prinţesa continuă cu acelaşi ton ferm, aproape indiferent:

—Am visat odată ceva asemănător. Dar s—ar putea ca vreunul din cumpliţii mei strămoşi să fi devenit un vampir care—mi suge sîngele. Poate aşa se explică desele mele leşinuri.

—Eşti bolnavă, zise Julia. Eşti foarte bolnavă. Hedwiga. Aerul nopţii îţi face rău. Trebuie să plecăm cit mai repede de aici.

Cu aceste cuvinte, o cuprinse de umeri şi prinţesa se lăsă condusă fără să scoată un cuvînt.

În vremea aceasta luna se ridicase sus, deasupra Stîncii Uliilor, scăldînd în lumina ei magică tufişurile şi copacii, care foşneau şi şuşoteau gingaş, parcă dezmierdîndu—se cu vîntul nopţii în mii şi mii de melodii drăgăstoase.

—Şi totuşi e atît de frumos pe pămînt, şopti Julia. Natura ne îmbie cu darurile ei cele mai minunate, asemenea unei mame iubitoare care—şi răsfaţă copiii.

—Crezi? întrebă prinţesa. După o clipă de tăcere, îşi urmă vorba: La început nu voiam ca tu să—mi fi înţeles pe de—a—ntregul vorbele şi te rog chiar să le socoteşti ca o izbucnire de proastă dispoziţie. Nu cunoşti încă suferinţa nimicitoare a vieţii. Natura e crudă, ea se îngrijeşte numai de copiii sănătoşi, pe cei bolnavi îi lasă în voia soartei, ba chiar îşi ridică asupra lor armele—i cumplite. Ştii prea bine că odinioară natura nu reprezenta pentru mine decît un fel de galerie de tablouri, care—mi dădea prilejul să—mi exercitez mintea şi mîna; acum însă toate s—au schimbat, căci nu mai simt decît cruzimea ei. Aş prefera să fiu într—o sală strălucitoare de lumini şi în mijlocul unei societăţi pestriţe decît să mă plimb singură cu tine prin noaptea luminată de lună.

Juliei începu să—i fie teamă; observa că Hedwiga e tot mai slabă, mai istovită; şi trebuia să—şi folosească toate forţele ca s—o ajute să meargă drept.

În sfîrşit, ajunseră la castel. În apropiere, pe o bancă de piatră de sub un tufiş de soc, şedea o făptură

---

[146] Maică a Domnului (lat.).
[147] Poarta fericirii cereşti (lat.).
[148] O, preasfintă (lat.). Titlul unui cor *a capella* compus de E.T.A. Hoffmann în 1808.

tenebroasă, cu chipul învăluit. Zărind—o, Hedwiga exclamă cu bucurie:
—Slavă Fecioarei şi tuturor sfinţilor! Iat—o, în sfîrşit! Prinzînd deodată puteri, prinţesa Hedwiga se desprinse de Julia şi se îndreptă spre silueta aceea, care se ridică, rostind cu o voce înăbuşită:
—Hedwiga, biata mea copilă!

Julia observă că silueta era aceea a unei femei, învăluită din cap pînă în picioare într—o mantie cafenie; umbra adincă nu lăsa să i se desluşească trăsăturile. Fata se opri locului, înfiorată.

Femeia şi prinţesa se aşezară pe bancă. Femeia îi dădu cu un gest blînd buclele la o parte, apoi, punîndu—i mîinile pe frunte, vorbi într—o limbă, pe care Julia nu—şi amintea să o fi auzit vreodată. După ce trecură astfel cîteva minute, necunoscuta îi strigă Juliei:
—Fetiţo, du—te repede la castel şi cheamă cameristele; îngrijeşte—te ca prinţesa să fie transportată acasă. S—a cufundat într—un somn lin, din care se va trezi sănătoasă şi voioasă.

Fără să mai piardă timp ca să se mire de cele ce se petreceau, Julia se grăbi să facă după cum i se spusese.

Cînd se întoarse împreună cu cameristele, o găsiră pe prinţesă învelită cu grijă în şalul ei şi cufundată, într—adevăr, într—un somn adînc. Femeia dispăruse.

346

Cînd, a doua zi, prinţesa se trezi, complet însănătoşită şi fără nici o urmă de tulburare sufletească, Julia, care se temea atît de mult de acea stare, o întrebă:
—Pentru Dumnezeu, spune—mi cine era femeia aceea extraordinară?
—Nu ştiu, răspunse prinţesa. Am văzut—o o singură dată în viaţa mea. Îţi aduci aminte, cînd eram mică m—am îmbolnăvit grav şi doctorii pierduseră orice speranţă. Într—o noapte m—am trezit cu ea, şezînd la căpătîiul meu; ca şi acum, m—a legănat, făcîndu—mă să cad într—un somn lin, din care m—am trezit sănătoasă. Aseară, chipul necunoscutei mi—a apărut din nou In faţa ochilor. Presimţeam că va veni iarăşi şi mă va salva, ceea ce s—a şi întîmplat. În numele dragostei ce mi—o porţi, te rog să nu spui nimănui despre această apariţie; nici un cuvînt, nici un gest de—al tău să nu dea să se înţeleagă că s—a petrecut ceva neobişnuit. Adu—ţi aminte de Hamlet şi fii Horatio[149] al meu! Este sigur că în jurul acestei femei pluteşte un mister, dar, chiar dacă totul ar rămîne atît pentru tine cit şi pentru mine o taină, cred că e primejdios să Încercăm a o pătrunde. Nu e oare destul că m—am făcut bine, că sînt veselă şi eliberată de toate fantomele ce mă urmăreau?

Toată lumea se miră de însănătoşirea subită a prinţesei. Medicul curţii afirma că plimbarea nocturnă la capela Sfintei Marii produsese acest efect drastic, provocîndu—i un şoc nervos, şi că el numai cu totul întîmplător uitase să—i prescrie o asemenea plimbare.

Doamna Benzon însă îşi spuse în sinea ei:

„Desigur că bătrîna a vizitat—o... De data asta, fie!"

A venit momentul ca acea fatal ă întrebare a biografului...

(M.r.p.) ...mă iubeşti, aşadar, Mismis? O, mai spune o dată, mai spune—mi—o de mii de ori, ca să mă sui şi mai sus pe culmile fericirii şi să debitez toate prostiile pe care le poate debita un tînăr amorez creat de cel mai bun romancier!... Fără îndoială, scumpa mea, că ai apucat să—ţi dai seama de înclinaţia mea pentru cîntec, ca şi de măiestria mea în acest domeniu. N—ai vrea acum să—mi cînţi şi tu un cînticel?
—Ah, suspină Mismis, ah, iubite Murr, nu sînt nici eu lipsită de experienţă în arta cîntatului, dar ştii ce se petrece cu cîntăreţele tinere, cînd trebuie să se producă pentru întîia oară în faţa unor maeştri şi cunoscătorii Teama şi sfiala le sugrumă vocea, şi cele mai frumoase sunete, triluri şi mordante rămîn înţepenite în gît, în chip mizerabil, ca nişte oase de peşte. Este cu neputinţă să cînţi o arie în asemenea condiţii; de aceea se obişnuieşte să se înceapă cu un duet. Dragul meu, dacă n—ai nimic împotrivă, hai să încercăm un duet!

M—am declarat de acord şi, pe loc, am început acel duios duet: *Cum te—am văzut, am şi căzut sub vraja ta* etc, etc. La început Mismis era intimidată, însă puternicul meu falset îi inspiră repede curaj. Avea o voce adorabilă, iar execuţia era expresivă şi de o mare delicateţe; într—un cuvînt, se dovedi a fi o excelentă cîntăreaţă. Eram fericit, deşi îmi dădeam seama că amicul Ovidiu iar m—a trădat. Întrucît Mismis s—a arătat atît de iscusită la *cantare,* chestia cu *chordas tangere*[150] n—avea nici un rost şi n—a

---

[149] Personaj din *Hamlet* de Shakespeare; prietenul eroului principal.
[150] A atinge coardele (lat.).

mai fost nevoie să cer şi o chitară.

Acum Mismis cînta cu o uşurinţă uimitoare, cu o expresivitate extraordinară şi o eleganţă supremă, cunoscutul *Di tanti palpiti*[151], etc, etc. De la forţa eroică a recitativului a trecut impecabil la dulceaţa pur pisicească a andantelui. Aria părea scrisă anume pentru ea. Copleşit, am izbucnit într—un puternic strigăt de bucurie:

—Ah! Cu această arie Mismis poate fermeca o lume întreagă de suflete motăneşti sensibile:

După aceea, am intonat încă un duet dintr—o operă nou—nouţă, care ne—a reuşit şi el splendid, căci părea scris anume pentru noi. Ruladele divine ieşeau minunat din gîtlejurile noastre, fiind compuse în cea mai mare parte din pasaje cromatice. Trebuie să subliniez, cu acest prilej, că specia noastră este cromatică, deci compozitorul care vrea să compună pentru noi ar face bine să aranjeze cromatic melodiile şi tot restul. Din păcate am uitat numele maestrului care a compus acel duet: în orice caz este un om priceput şi simpatic, un compozitor după gustul meu.

348

În timp ce cîntam, pe acoperiş a apărut un motan negru care ne săgeta cu ochi de foc.

—Fii amabil şi îndepărtează—te, amice, i—am strigat eu; altfel îţi scot ochii şi te zvîrl jos. Dacă vrei însă să cînţi împreună cu noi, n—am nimic împotrivă.

Ştiam că tînărul acela în haine negre era un bas excelent si de aceea am propus să cîntăm o compoziţie care, de fapt, nu—mi plăcea dar care se potrivea bine cu iminenta mea despărţire de Mismis. Am cîntat *De nu te voi revedea, iubitule!*[152] Dar abia am apucat să declar, împreună cu basul, că zeii mă vor avea în paza lor, că un ciob enorm de ţiglă a căzut între noi şi o voce groaznică a strigat:

—Da tăceţi odată, motani afurisiţi!

Ne—am împrăştiat cuprinşi de o groază nebună si ne—am refugiat în pod. O, barbari lipsiţi de inimă şi de sensibilitate artistică, ce rămîn nesimţitori chiar şi la cele mai înduioşătoare lamentări ale suferinţei amorului şi nu urzesc decît răzbunare, moarte şi distrugere!

După cum am mai spus, ceea ce trebuia să mă izbăvească de chinul dragostei, n—a făcut decît să mă cufunde şi mai adînc în el. Mismis era atît de muzicală, încît găseam o plăcere cu totul deosebită să improvizăm împreună. Pînă la urmă a învăţat să cînte atît de bine melodiile mele proprii, încît mi—am pierdut cu totul minţile şi, chinuit de amor, am ajuns palid, slab şi jigărit. Tîrziu, tîrziu de tot, după ce m—am torturat vreme îndelungată, mi—a venit în minte ultimul leac, deşi disperat, să mă vindec de dragoste. M—am hotărît să ofer scumpei mele Mismis inima şi laba mea. Ea le—a primit şi, îndată ce am devenit o pereche conjugală, suferinţele mele amoroase au dispărut ca prin farmec. înfulecam cu poftă atît supa de lapte, cît şi friptura, mi—am recăpătat dispoziţia jovială, mustăţile nu—mi mai erau răvăşite, iar blana şi—a redobîndit luciul ei frumos. Acum eu eram mai preocupat de toaleta decît înainte, pe cînd Mismis şi—o neglija complet pe a ei. Cu toate acestea am mai compus, ca şi în trecut, cîteva poezii pentru Mismis, poezii care erau cu atît mai frumoase şi mai adînci, cu cît mă străduiam să potenţez expresia duioşiei visătoare, pînă părea că atinge culmea supremă. În sfirşit, i—am dedicat soţiei şi o carto groasă, făcînd astfel şi pe plan literar—estetic tot ce se poate cere de la un motan cinstit şi fidel.

Mismis şi cu mine duceam o viaţă de familie liniştită şi fericită, pe ştergătorul de paie ce sta în pragul maestrului meu, dar există oare pe acest pămînt o fericire care să dureze? Curînd am observat că adesea, chiar cînd era cu mine, Mismis părea distrată; îmi răspundea neatentă la întrebări, suspina adînc şi cînta numai cintece triste de dragoste. Pînă la urmă, puterile i—au slăbit cu totul şi Mismis s—a îmbolnăvit de—a binelea. Dacă o întrebam ce are, ea, ce—i drept, mă mîngîia pe obraji şi—mi răspundea: „Nimic, n—am nimic, tăticuţul meu scump", dar asta nu mă mulţumea de loc. De multe ori o aşteptam în zadar pe ştergătorul de paie. După ce o căutam prin pod, prin beci, şi în sfîrşit o descopeream îi şi făceam dulci reproşuri, Mismis se scuza pretextînd ca starea sănătăţii ei cere plimbări lungi, ba chiar că un motan—medic îi recomandase să plece la băi. Asta nu—mi plăcea. Ea simţea supărarea mea ascunsă şi mă copleşea cu mîngîieri; dar şi aceste mîngîieri aveau ceva ciudat, n—aş putea spune ce anume — în loc să mă încălzească, mă îngheţau — şi nici asta nu—mi plăcea. Fără să bănuiesc că purtarea ei ar putea să aibă un motiv anumit, mi—am dat seama că ultima scînteie de dragoste pentru Mismis s—a stins şi că mă plictiseam de moarte lîngă frumoasa mea. De aceea, eu îmi vedeam de treburile mele, ea, de ale ei.

---

[151] De at! te a emoţii (ital.). Arie din opera *Tancied* (1813) de Rossini.

[152] Terţet din actul al II-lea al operei *Flautul fermecat* de Mozart.

Dacă întîmplător ne întîlneam pe ştergătorul de paie, ne făceam unul altuia cele mai drăgăstoase reproşuri, eram apoi cei mai duioşi soţi şi cîntam împreună pacea conjugală în care trăiam.

Într—o zi, basul acela negru m—a vizitat în camera maestrului meu. Întîi mi—a vorbit cam încîlcit, apoi m—a întrebat netam—nesam cum o duc cu Mismis — într—un cuvînt mi—am dat seama că negrul avea ceva suflet, şi că nu ştia cum să înceapă. Pînă la urmă, iată ce am aflat: Un tînăr, care slujise în armată, se Întorsese şi trăia în vecinătate, dintr—o pensioară zvîrlită de un mic birtaş sub formă de oase de peşte şi resturi de mîncare. Chipeş şi de o constituţie herculeană, purtînd şi o uniformă străină bătătoare la ochi — negru, cenuşiu şi galben — avînd pe piept decoraţia „Slănina prăjită", primită drept răsplată pentru vitejia de care dăduse dovadă curăţînd de şoareci, numai cu cîţiva camarazi, un întreg hambar, tînărul fusese remarcat de fetele şi femeile din împrejurimi. Toate inimile băteau pentru el cînd îşi făcea apariţia, dîrz şi semeţ, cu fruntea sus şi aruncînd în jur priviri scînteietoare. După cît mă asigura negrul, tînărul se îndrăgostise de Mismis a mea, iar ea îi răspunsese cu acelaşi sentiment — şi nu mai era nici o îndoială că îşi dădeau în fiecare noapte întîlniri amoroase, în secret, după horn sau în beci.

350

—Mă mir, spuse negrul, mă mir foarte tare, dragă prietene, că n—ai observat asta mai demult, cu toată sagacitatea dumitale; dar soţii iubitori sînt adesea orbi şi regret că datoria mea de prieten mă obligă să—ţi deschid ochii, ştiind că eşti îndrăgostit ca un nebun de minunata dumitale soţie.

—O, Mucius (aşa se numea negrul), am exclamat eu, te mai întrebi dacă sînt îndrăgostit de ea, dacă sînt nebun după ea, după această dulce trădătoare?! O ador, întreaga mea fiinţă îi aparţine! Nu, buna şi credincioasa mea Mismis nu—mi poate face una ca asta. Mucius, negru calomniator ce eşti, primeşte răsplata faptei tale josnice!

Am ridicat asupra lui o labă cu ghearele scoase, dar Mucius m—a privit prietenos şi mi—a vorbit calm:

—Nu te pripi, dragă prietene. împărtăşeşti soarta multor bărbaţi, vrednici de toată cinstea. Ticăloasa nestatornicie domneşte pretutindeni şi, din păcate, mai ales la speţa noastră.

Mi—am aplecat laba ridicată şi, cuprins de deznădejde, am sărit de cîteva ori în sus, strigînd plin de furie:

—E oare cu putinţă? E oare cu putinţă? O, cerule! O, pămîntule! Ce să mai invoc? Iadul![153] Şi cine mi—a făcut una ca asta? Motanul negru—cenuşiu—galben? Şi ea, dulcea mea soţioară, altădată atît de credincioasă şi de iubitoare, a fost în stare cu atîta perfidie să—l dispreţuiască pe acela care s—a odihnit de nenumărate ori la pieptul ei, legănat de dulci visuri de dragoste? O, lacrimi, curgeţi şiroaie, plîngînd—o pe ingrată. Mii de blesteme! N—o să—i meargă! Bălţatul acela de după horn o să dea de dracul

—Linişteşte—te, spuse Mucius, nu te lăsa pradă furiei şi durerii. Ca prieten sincer ce—ţi sînt, nu vreau să te mai stingheresc în plăcuta dumitale deznădejde. Dacă, în disperarea care te—a cuprins, ai de gînd să—ţi pui capăt vieţii, aş putea să—ţi procur o excelentă otravă pentru şobolani. Dar nu voi face aşa ceva, pentru că eşti un motan amabil şi şarmant şi ar fi păcat de tinereţea dumitale. Consolează—te; las—o pe Mismis în plata Domnului; mai sînt pe lume şi alte pisici frumoase, *Adieu,* iubitule!

Cu aceste cuvinte Mucius o zbughi prin uşa deschisă.

Culcat după sobă, am avut răgazul să mă gîndesc în linişte la descoperirea făcută de motanul Mucius şi am simţit în adîncul sufletului o tainică bucurie. Acum ştiam care era situaţia între mine şi Mismis şi se terminase cu chinurile îndoielii. Insă de vreme ce, de ochii lumii, arătasem cuvenita disperare, socoteam de asemenea necesar, tot de ochii lumii, să—i dau bălţatului o lecţie straşnică.

Am pîndit în timpul nopţii perechea de îndrăgostiţi, ascunzîndu—mă după horn, şi m—am năpustit asupra rivalului meu strigîndu—i:

—Bestie infernală de trădător!

El însă îmi era superior ca putere fizică, cum am observat, din păcate, prea tîrziu; m—a înşfăcat şi mi—a tras o chelfăneală de mi—a sfîrtecat blana, după care s—a făcut nevăzut. Mismis zăcea în nesimţire; dar, cînd m—am apropiat, a sărit tot atît de iute ca şi ibovnicul ei şi a dispărut după el în pod.

Cu oasele frînte şi cu urechile sîngerînd, m—am tîrît înapoi la maestrul meu, blestemînd gîndul care m—a pus să—mi apăr căsnicia; acum nu—mi mai părea de loc ruşinos să renunţ cu totul la Mismis în

---

[153] Aluzie la Shakespeare, *Hamlet,* actul I, scena 5.

favoarea bălţatului.

„Ce soartă haină, mă gîndeam eu. Din pricina amorului romantic şi ideal sînt zvîrlit într—un şanţ, iar fericirea conjugală nu mi—a adus nimic altceva decît o bătaie zdravănă."

Nu mică mi—a fost mirarea cînd, a doua zi, ieşind din camera maestrului, am găsit—o pe Mismis şezînd pe ştergătorul de paie.

—Dragă Murr, îmi spuse ea blînd şi calm, mi se pare că nu te mai iubesc aşa de mult ca înainte, ceea ce mă doare grozav.

—O, scumpă Mismis, i—am răspuns eu cu duioşie, mi se sfîşie inima, dar trebuie să recunosc că, de cînd s—au întîmplat anumite lucruri, mi—ai devenit şi tu mie indiferentă.

352

—Te rog să nu mi—o iei în nume de rău, continuă Mismis, dar trebuie să—ţi spun, scumpul meu prieten, că e cam multă vreme de cînd nu te mai pot suporta.

—O, cerule am exclamat eu încîntat, ce extraordinară potrivire de caracter, căci şi eu simt acelaşi lucru!

După ce am căzut astfel de acord asupra faptului că nu ne putem suferi reciproc şi că este necesar să ne despărţim pentru totdeauna, ne—am *înlăbuţat* în chipul cel mai drăgălaş, vărsînd lacrimi de bucurie şi de fericire.

Apoi ne—am despărţit, încredinţaţi fiecare de perfecţiunea şi mărinimia celuilalt, şi povesteam despre această perfecţiune şi mărinimie oricui voia să ne asculte.

—Şi eu am fost în Arcadia! am strigat, şi m—am întors la artele frumoase şi la ştiinţe, cu mai mult zel ca oricind.

(F.m.) ...dumitale, zise Kreisler, ţi—o spun cu toată îngrijorarea. Acalmia aceasta mi se pare mai primejdioasă decît cel mai furios uragan. Atmosfera în cure se mişcă acum întreaga curte — pe care prinţul Irenaus a alcătuit—o aidoma unui mic almanah cu cotoare aurite — este aidoma atmosferei care te înăbuşă înainte de a se dezlănţui o furtună nimicii oare. Zadarnic organizează prinţul serbări strălucite, în chip de paratrăsnet, ca un al doilea Franklin; trăsnetul tot va cădea, pîrlindu—i, poate, chiar şi veşmîntul de gală. E adevărat că acum prinţesa Hedwiga seamănă cu o melodie clară şi lină; nu se mai aud acordurile sălbatice şi dezordonate care izbucneau din pieptul ei rănit, dar... în sfîrşit! Hedwiga păşeşte acum minară şi cu chipul luminat la braţul falnicului napolitan. Iar Julia, zîmbind în felul ei angelic, acceptă galanteriile lui, galanterii pe care prinţul, fără să—şi părăsească din ochi logodnica, i le adresează cu atîta îndemînare încît, asemenea unor lovituri în ricoşeu, îşi ating ţelul în biata fiinţă tînără şi lipsită de experienţă, mai precis chiar decît dacă arma nimicitoare ar fi fost îndreptată asupra ei. Şi cînd te gîndeşti că, după cîte mi—a povestit doamna Benzon, Hedwiga întîi s—a înspăimîntat de acest *mostro turchino,* iar Juliei — acestei copile blînde şi liniştite — elegantul *general en chef* i—a apărut sub chip de vasilisc. O, suflete sensibile, cîtă dreptate aţi avut! Drace! n—am citit oare în istoria universală a lui Baumgarten[154] că şarpele, clin pricina căruia am pierdut noi paradisul, era şi el împodobit cu solzi de aur sclipitori? La asta mă gîndesc cînd îl văd pe Hector muiat în aur din creştet pînă—n tălpi... De altfel, tot Hector se numea şi un respectabil buldog, care mă iubea foarte mult şi—mi era nespus de credincios... Tare—aş vrea să—l am acum lîngă mine şi să—l asmut asupra princiarului său tiz, cînd se plimbă umflat în pene între cele două fete. Sau spune—mi dumneata, maestre, care ştii atîtea trucuri, cum aş putea să mă transform, la momentul potrivit, într—o viespe şi să—l fac pe clinele ăsta princiar să turbeze de să—şi iasă din minţi...

—Te—am lăsat să—ţi verşi focul, dragă Kreisler, îl întrerupse maestrul. Acuma să—mi spui dacă poţi să mă asculţi liniştit, ca să—ţi dezvălui anumite lucruri care confirmă bănuielile dumitale.

—Doar am un caracter de capelmaistru, răspunse Kreisler. Nu vorbesc în sensul filozofic al cuvîntului, şi anume că mi—e angajat tot eul in firea de capelmaistru[155], ci mă refer la forţa spirituală de a rămîne calm în societate cînd mă pişcă un purice.

—Bine, bine, Kreisler, urmă maestrul Abraham, află aşadar că o întîmplare bizară mi—a dat prilejul să sondez mai adînc viaţa prinţului Hector. Ai dreptate să—l compari cu şarpele din paradis. Sub un înveliş strălucit — pe acesta nu i—l poţi contesta — se ascunde o fire depravată, aş spune chiar infamă. Plănuieşte o nelegiuire; din multe lucruri care s—au petrecut, mi—am dat seama că i—a pus gînd rău

---

[154] *Siegmund Jakob Baumgarten* (1706 — 1757), profesor de teologie ia îialie, traducătorul unei istorii universale englezeşti.

[155] Aluzie la filozofia lui *Johann Gottlicb Fichte* (1762 —1814).

frumoasei Julia.
—Oho! exclamă Kreisler, umblînd agitat prin odaie. Ăsta ţi—e cîntecul, pasăre împodobită ce—mi eşti? Drace, drace! Iscusit băiat e prinţul nostru! Apucă deodată cu ghearele atît fructul îngăduit cit şi cel oprit. Bagă de seamă, napolitane, tu nu ştii că pe Julia o apără un capelmaistru viteaz, care, cum te vei apropia de dînsa. te va trata ca pe un afurisit de acord în cvartă—chintă ce trebuie rezolvat. Şi capelmaistrul nu şovăie, ci îşi face meseria, adică te rezolvă trimiţîndu—ţi un glonte în cap, sau străpungîndu—te cu pumnalul.
354
Cu aceste cuvinte Kreisler scoase *şişul* din baston si, luînd poziţie de scrimă, îl întrebă pe maestru dacă arată destul de impunător, ca să străpungă un cîine princiar.
—Domoleşte—te, domoleşte—te, îi răspunse maestrul Abraham. Nici nu e nevoie de asemenea isprăvi ca să stricăm jocul prinţului. Pentru el există alte arme, şi acelea li le voi pune eu la dispoziţie. Aseară mă aflam în pavilionul de pescuit. Hector a trecut pe acolo împreună cu aghiotantul său. Nu m—au observat. „Prinţesa e frumoasă, a spus prinţul, dar mica Benzon e divină! Cînd am zărit—o, sîngele a început să—mi clocotească în vine. Trebuie să fie a mea, înainte de a o lua pe prinţesă de nevastă. Crezi oare că va refuza să—mi cedeze?" „Ce femeie v—a putut rezista, alteţă?" i—a răspuns aghiotantul. „Dracu ştie! a continuat prinţul, pare să fie o copilă virtuoasă." „Şi naivă, a adăugat aghiotantul rîzînd. Or, tocmai copilele virtuoase şi naive, luate prin surprindere de atacul unui bărbat deprins cu victoriile, îi cedează supuse, după care consideră că totul a fost din voia lui Dumnezeu, ba chiar se îndrăgostesc nebuneşte de Învingător. La fel se va întîmpla şi cu dumneavoastră, alteţă." „Asta ar fi nostim! a exclamat prinţul. Dar cum să izbutesc s—o văd între patru ochi?" „Nimic mai uşor, a răspuns aghiotantul. Am observat că se plimbă adesea singură prin parc. Dacă dumneavoastră..."
În vremea asta, cei doi s—au depărtat aşa că n—am mai putut auzi restul. Probabil că vor încerca chiar astăzi să pună la cale vreun plan diabolic, pe care trebuie să—l zădărnicim. Aş fi putut să fac asta şi singur, dar, din anumite motive, nu vreau să fiu deocamdată văzut de prinţ. De aceea trebuie să te duci dumneata imediat la Sieghartshof şi s—o pîndeşti pe Julia, cînd va ieşi, ca de obicei, spre seară la lac să hrănească lebăda domesticită. Canalia de italian a aflat probabil de această plimbare. Şi acum iată, Kreisler, primeşte armele şi instrucţiunile absolut necesare, pentru ca în bătălia împotriva acestui prinţ primejdios, să te poţi arăta ca un bun tactician...
Biograful se simte iarăşi cuprins de groază din pricina caracterului atît de fragmentar al informaţiilor, din frînturile cărora este nevoit să reconstituie povestirea de faţă. N—ar fi oare potrivit să spunem acum ce instrucţiuni i—a dat maestrul Abraham lui Kreisler? Căci, deşi mai tîrziu apare arma, totuşi, tu, iubite cititor, nu vei putea înţelege semnificaţia ei. Dar, deocamdată, bietul biograf nu are nici cea mai mică idee despre acele instrucţiuni, datorită cărora (acest lucru însă pare cert) bravul capelmaistru a fost iniţiat într—un mister extraordinar. Cu toate acestea, te poftesc, iubite cititor, să mai ai puţină răbdare. Sus—menţionatul biograf îşi pune drept chezăşie mîna cu care scrie că, încă înainte de sfîrşitul cărţii, va ieşi la iveală şi această taină! Deocamdată se poate povesti cum, atunci cînd soarele a început să scapete spre asfinţit, Julia a pornit cîntînd spre lac, cu un coşuleţ de pune albă pe braţ, si s—a oprit pe podeţul din preajma pavilionului de pescuit. Kreisler se afla însă ascuns în desiş, avînd şi un ochean cu ajutorul căruia putea vedea din tufişuri tot ce se petrece în jur. Lebăda pluti spre podeţ, în timp ce Julia îi arunca bucăţele de pline pe care pasărea !e înhăţa cu lăcomie. Fata cînta cu glas tare, de aceea nu—şi putu da seama că prinţul Hector se apropie, iute de ea. Cînd îl zări, tresări speriată. Prinţul îi apucă mîna, o duse întîi la pieptul lui, pe urmă la buze şi apoi se rezemă lîngă Julia de balustrada podeţului. În timp ce prinţul vorbea cu înfrigurare, fata continua să hrănească lebăda, privind în jos.
—Nu mai face schime atît de dulcege şi infame, prinţule! Nu—ţi dai oare seama că mă aflu şi eu aproape de balustradă, şi că pot să te iau la palme? O, Dumnezeule! De ce ţi se îmbujorează obrajii, divină copilă? De ce—l priveşti atît de ciudat pe acest nemernic? Zîmbeşti? Da, e suflarea otrăvită, la adierea căreia inima trebuie să ţi se deschidă asemenea bobocului de trandafir sub mîngîierea razelor de soare, pentru a pieri cu atît mai grabnic!
Astfel vorbea Kreisler observind perechea pe care, cu ajutorul ocheanului puternic, o vedea aproape de el.
Prinţul arunca de asemenea bucăţele de pîine în apă, dar lebăda le refuza, izbucnind în strigăte zgomotoase de protest. Atunci prinţul îşi petrecu braţul după umerii Juliei, azvîrlindu—le în aşa fel, încît

lebăda să creadă că fala o hrăneşte. Cu acest prilej, obrazul lui aproape că atingea obrazul Juliei.

356

—Aşa, aşa, şoptea pentru sine Kreisler, aşa, stimată canalie! Ţine—ţi bine prada în gheare, preaonorabilă pasăre răpitoare ce eşti! Dar iată, e unul aici în tufiş care te—a luat la ochi şi care îţi va săgeta îndată aripile sclipitoare; vai şi amar va fi de tine şi de toată vînătoarea ta!

Prinţul o prinse pe Julia de braţ şi amîndoi se îndreptară spre pavilionul de pescuit. Dar chiar lîngă pavilion, Kreisler apăru din tufiş şi, făcînd cîţiva paşi în întîmpinarea perechii, se adresă prinţului, cu o plecăciune adîncă:

—Ce seară minunată, ce aer proaspăt, ce mireasmă înviorătoare! Probabil că vă simţiţi aici, preastimate domn, ca în frumosul Neapole.

—Cine eşti dumneata, domnule? Îl apostrofă prinţul, în aceeaşi clipă, însă, fata se desprinse de braţul lui, se apropie de Kreisler, îi întinse mîna şi—i spuse cu prietenie:

—Ce bine—mi pare, dragă Kreisler, că eşti iarăşi aici! Ştii că mi—a fost foarte dor de dumneata? îţi mărturisesc, mama mă ceartă grozav că mă port ca un copil nesuferit şi prostcrescut cînd lipseşti măcar o singură zi. Nici nu ştiu ce m—aş face, m—aş îmbolnăvi, dacă ai înceta să te ocupi de mine şi de cîntul meu.

—Aha, exclamă Hector aruncînd priviri înveninate spre Julia şi spre Kreisler, va să zică dumneavoastră sînteţi *monsieur* de Krosel! Prinţul v—a lăudat mult.

—Fie binecuvîntată alteţa—sa, răspunse Kreisler, în timp ce pe faţa lui vibrau nenumărate creţuri mici, dîndu—i o expresie ciudată, poate că astfel voi izbuti să obţin lucrul pentru care voiam să vă implor, luminate prinţ, şi anume binevoitoarea dumneavoastră protecţie. Îndrăznesc să cred că, încă de la prima privire mi—aţi acordat bunăvoinţa domniei—voastre, căci, dintr—o pornire cu totul spontană, aţi găsit cu cale să mă înălţaţi la rangul de măscărici, şi, întrucît măscăricii sînt capabili de orice, rezultă...

—Sînteţi un om foarte glumeţ, îl întrerupse prinţul.

—Cîtuşi de puţin, urmă Kreisler. Ce—i drept îmi plac glumele, dar numai cele proaste, ori acelea nu mai sînt glume, în momentul de faţă aş dori foarte mult să plec la Neapole, ca să—mi notez cîteva frumoase cîntece de pescari şi de bandiţi *ad usum delphini*[156]. Domnia—voastră, luminate prinţ, ca mare preţuitor al artelor, aţi binevoi poate să—mi daţi cîteva scrisori de recomandaţie...

—Sînteţi un om glumeţ, m*onsieur* de Krosel, îl întrerupse din nou prinţul, ceea ce îmi place, Într—adevăr, dar acum n—aş vrea să vă mai reţin din plimbarea dumneavoastră. *Adieu !*

—Nu! exclamă Kreisler. Nu vreau să pierd acest prilej de a mă arăta în toată strălucirea. Tocmai voiaţi să intraţi în pavilion. Acolo se află un mic pian şi domnişoara Julia va fi desigur atît de amabilă şi nu va refuza să cînte cu mine un duet.

—Cu cea mai mare bucurie! exclamă Julia, sprijinindu—se de braţul lui Kreisler.

Scrîşnind din dinţi, prinţul păşi semeţ înainte. Pe drum Julia îi şopti lui Kreisler la ureche:

—Ce atitudine ciudată, Kreisler!

—O, Doamne, îi spuse tot în şoaptă Kreisler, te laşi legănată de visuri amăgitoare în timp ce şarpele se apropie, ca să te ucidă cu muşcătura lui veninoasă?

Fata îl privi uluită. Doar o singură dată, într—o clipă de mare entuziasm muzical, Kreisler o mai tutuise.

După ce duetul se sfîrşi, prinţul, care şi înainte strigase mereu *bravo* şi *bravissimo,* izbucni în aplauze furtunoase. Acoperi mîinile Juliei de sărutări înflăcărate, jurîndu—i că nici un cîntec nu l—a emoţionat atît de adînc ca acesta, după care o rugă să—i îngăduie să depună un sărut pe buzele divine, din care se revărsase torentul de nectar al sunetelor paradisiace.

Julia se feri speriată. Kreisler făcu un pas spre prinţ şi—i spuse:

—Întrucît alteţa—voastră nu a binevoit să—mi adreseze nici măcar un singur cuvînt de laudă, pe care eu, în calitatea mea de compozitor şi excelent cîntăreţ, l—am meritat în aceeaşi măsură ca şi Julia, îmi dau seama că modestele mele. cunoştinţe muzicale nu produc o impresie destul de puternică. Dar deoarece mă pricep şi la pictură, socotesc că e o cinste să vă prezint un mic portret, înfăţişînd o persoană a cărei viaţă puţin obişnuită, precum şi sfîrşitul ei ciudat, îmi sînt atît de bine cunoscute, încît sînt gata să le povestesc oricui va dori să mă asculte.

---

[156] Pentru uzul moştenitorului tronului (lat.). Prin extensie, pentru uzul copiilor.

358

—Ce om nesuferit! murmură prinţul.

În timpul acesta Kreisler scoase din buzunar o cutie, în care se afla un mic portret pe care—l arătă prinţului. Acesta aruncă o privire şi se făcu deodată alb ca varul; căutătura îi rămase fixă, buzele îi tremurau. Mormăind un *maledetto*[157], se năpusti pe uşă afară.

—Ce înseamnă asta? exclamă Julia speriată. Pentru Dumnezeu, Kreisler! Explică—mi ce înseamnă toate astea?

—Fleacuri, răspunse Kreisler, farse vesele, izgonire de duhuri rele! Ia priviţi—l, stimată domnişoară, pe prea—onoratul prinţ, cum fuge peste pod făcînd paşii cei mai mari pe care îi îngăduie cinstitele sale picioare. Doamne, îşi trădează cu desăvîrşire firea—i idilică — nici măcar nu aruncă o privire spre lac, nu mai vrea să hrănească lebăda, afurisitul!

—Kreisler! spuse Julia. Tonul cu care vorbeşti mă înfioară. Presimt lucruri rele. Ce ai cu prinţul?

Kreisler se depărta de fereastra lîngă care se afla si o privi cu adîncă emoţie. Fata sta în picioare în faţa lui, cu palmele împreunate, ca şi cînd ar fi vrut să implore un duh bun s—o elibereze de teama care—i umplea ochii de lacrimi.

—Nu, îi răspunse Kreisler. Nici un sunet fals şi ostil nu trebuie să tulbure armonia cerească ce sălăşluieşte în sufletul tău curat. Duhurile iadului rătăcesc prin lume sub o mască înşelătoare, dar ele nu au nici o putere asupră—ţi, şi tu nu trebuie să le vezi îndeplinindu—şi faptele lor întunecate. Linişteşte—te, Julia, şi îngăduie—mi să nu spun nimic. Acum totul a trecut!

În acea clipă intră doamna Benzon, tulburată la culme.

—Ce s—a întîmplat? exclamă ea. Prinţul a trecut ca un turbat pe lîngă mine, fără să mă vadă. Aproape de castel, aghiotantul i—a ieşit în întimpinare, amîndoi au avut o discuţie agitată, apoi, după cîte am putut să pricep, prinţul i—a dat o misiune importantă căci, în timp ce el intra în castel, aghiotantul a alergat la pavilionul în care locuieşte. Grădinarul mi—a istorisit că l—a văzut pe prinţ stînd pe pod împreună cu tine şi, nu ştiu de ce, m—a cuprins o bănuială că s—au întîmplat lucruri îngrozitoare. Am alergat încoace — spune—mi, ce s—a întîmplat? Julia îi povesti tot.

—Mistere? întrebă doamna Benzon cu glas tăios, sfredelindu—l pe Kreisler cu privirea.

—Stimată doamnă consilier, răspunse Kreisler, există momente, situaţii... mai exact împrejurări, în care omul trebuie să—şi ţină neapărat gura, căci dacă o, deschide, nu poate decît să îndruge lucruri fără noimă, menite doar să enerveze pe oamenii cu scaun la cap.

Kreisler nu voi să spună mai mult, deşi doamna Benzon părea jignită de tăcerea lui.

Capelmaistrul le conduse pe amîndouă pînă la castel, apoi făcu cale întoarsă spre Sieghartsweiler. Cînd dispăru pe aleile umbroase ale parcului, aghiotantul prinţului ieşi repede din pavilionul său şi apucă pe acelaşi drum ca şi Kreisler. Curînd, în adîncul pădurii, răsună o împuşcătură.

În aceeaşi noapte, principele Hector părăsi oraşul Sieghartsweiler, luîndu—şi în scris rămas bun de la prinţul Irenaus şi făgăduind că se va întoarce curînd.

Trecînd în dimineaţa următoare prin parc, împreună cu ajutoarele sale, grădinarul găsi pălăria lui Kreisler pe care se vedeau urme de sînge. Cît despre Kreisler însuşi, nimeni n—a aflat unde dispăruse. Se...

---

[157] Blestemăţiile (ital.).

Cuprins

PARTEA A TREIA. LUNILE DE UCENICIE. JOCUL CAPRICIOS AL ÎNTÎMPLĂRII..... 2

PARTEA A PATRA. CONSECINȚELE BINEFĂCĂTOARE ALE UNEI CULTURI SUPERIOARE. UN BĂRBAT ÎN FLOAREA VÎRSTEI 67

POST—SCRIPTUM AL EDITORULUI..... 100

PARTEA A TREIA. LUNILE DE UCENICIE. JOCUL CAPRICIOS AL ÎNTÎMPLĂRII

(M.R.P.)... NOSTALGIA şi dorinţa înflăcărată ne umple inima, dar îndată ce am dobîndit lucrul rîvnit pentru care ne—am zbătut, trecînd prin cele mai mari greutăţi şi griji, dorinţa se preface într—o nepăsare rece, iar lucrul dobîndit îl lepădăm, ca pe o jucărie stricată. Abia am făcut însă gestul acesta, că şi urmează o amară părere de rău pentru fapta noastră pripită, şi începem din nou să luptăm, astfel că viaţa trece între dorinţă şi dezgust. Aşa e pisica ! Cuvintele acestea definesc cît se poate de bine specia mea, din care face parte şi leul cel trufaş; de aceea şi vestitul Hornvilla din *Octavian* a lui Tieck[1] spune despre acest animal că este o pisică mare. Da, o repet — aşa e pisica şi nu altfel, iar inima ei e cu totul nestatornică.

Cea dintîi îndatorire a unui biograf cinstit este să fie sincer şi sub nici un cuvînt să nu se cruţe pe sine însuşi. De aceea, vreau să mărturisesc cu toată sinceritatea, cu laba pe inimă, că — în ciuda zelului neasemuit cu care m—am apucat de arte şi ştiinţe — amintirea

[1] Se referă la *Regele Octavian. Comedie în două părţi* (1804) de Ludwig Tieck.

frumoasei Mismis se trezea adesea pe neaşteptate în mintea mea, întrerupîndu—mi studiile.

Aveam impresia că nu trebuia s—o părăsesc, că am dispreţuit o inimă iubitoare şi credincioasă, care fusese doar orbită de o amăgire vremelnică. Ah! de multe ori cînd voiam să mă delectez cu marele Pitagora (pe vremea aceea studiam intens matematicile), o lăbuţă delicată, încălţată în ciorăpei negri, acoperea deodată toate catetele şi ipotenuzele, şi în faţa mea apărea frumoasa Mismis cu drăgălaşa—i beretă de catifea pe cap; din ochii ei de culoarea verde ca iarba mă săgeta o privire de blînd reproş. Ce sărituri graţioase, ce încîntătoare piruete, ce unduiri ale cozii! În clipa cînd, arzînd de flacăra unei iubiri reînviate, eram gata s—o *înlăbuţez,* vedenia aceea ispititoare se mistuia în văzduh.

Nu e de mirare că asemenea visuri din Arcadia dragostei m—au cufundat într—un fel de melancolie, care nu putea fi decît dăunătoare carierei mele de poet şi savant, cu atît mai mult cu cît, foarte curînd, această melancolie a degenerat într—o lene căreia nu mă puteam împotrivi. Voiam să mă smulg cu forţa din această stare insuportabilă, luînd hotărîrea energică de—a o căuta iarăşi pe Mismis. Dar cum puneam laba pe prima treaptă care mă ducea spre zonele înalte, unde nădăjduiam s—o văd pe frumoasa visurilor mele, mă simţeam cuprins de ruşine şi sfială. Îmi retrăgeam laba şi mă refugiam trist sub sobă.

În ciuda acestei depresiuni, mă bucuram de o sănătate fizică excelentă. Am căpătat în mod vizibil mai multă greutate, dacă nu în domeniul ştiinţelor, în orice caz trupeşte. Privindu—mă în oglindă, om observat cu plăcere că, în afară de prospeţimea tinereţii, chipul meu dolofan începea să dobîndească şi ceva care inspira respect.

Pînă şi maestrul şi—a dat seama de schimbările petrecute în mine. Într—adevăr, înainte vreme torceam şi făceam salturi voioase atunci cînd îmi oferea vreo bucăţică mai gustoasă; sau mă tăvăleam la picioarele lui şi îi săream pe genunchi cînd se trezea din somn strigîndu—mi: „Bună dimineaţa, Murr!" Acum renunţasem la toate acestea, mulţumindu—mă cu un „miau!" amical şi cu acea mîndră şi elegantă arcuire a spatelui pe care cititorul cred că o cunoaşte.

Ba dispreţuiam chiar şi jocul de—a pasărea, care—mi plăcuse odinioară atît de mult. Pentru gimnaştii şi acrobaţii din specia mea va fi de folos să afle în ce consta acest joc. Maestrul meu lega una sau două pene de scris la capătul unei aţe mai lungi pe care le purta în sus şi in jos prin aer, de credeai că zboară cu adevărat. Eu pîndeam dintr—un colţ şi, prinzînd cadenţa, săream de atîtea ori după pană pînă o apucam şi o făceam ferfeniţă. îndeletnicirea aceasta mă pasiona grozav; îmi închipuiam că penele sînt cu adevărat o păsărică şi mă dăruiam din toată inima jocului, astfel că spiritul şi trupul, solicitate deopotrivă, se formau şi se căleau. Da, acum chiar şi acest joc îl dispreţuiam; rămîneam tolănit pe pernă, oricît se ostenea maestrul să legene penele prin aer.

Într—o zi, văzînd că abia întind lăbuţa, cu ochii mijiţi, spre pana aruncată chiar pe pernă, lingă nasul meu maestrul îmi spuse:

—Ascultă, motane, te—ai schimbat cu totul. Pe zi ce trece devii tot mai nepăsător şi tot mai leneş. Cred că mănînci şi dormi prea mult.

Aceste cuvinte ale maestrului au căzut ca o rază de lumină în sufletul meu! Pînă atunci socotisem că tristeţea lîncedă se datoreste numai amintirii lui Mismis şi a paradisului dragostei pierdut atît de uşuratic; abia acum îmi dădeam seama în ce măsură au intervenit exigenţele vieţii pămînteşti, care m—au îndepărtat de sublimele mele năzuinţe spre studiu. Există în natură lucruri care arată limpede că încătuşata Psyche e silită să sacrifice o mare parte din libertatea ei tiranului care se numeşte trup. Socot că dintre aceste lucruri face parte în primul rînd gustoasa fiertură de făină cu lapte dulce şi unt, precum şi o pernă lată, bine umplută cu păr de cal. Menajera maestrului se pricepea grozav să facă fiertura aceea dulce, astfel că în fiecare dimineaţă înghiţeam cu poftă cîte două farfurii pline. Dar, după asemenea mîncare, nu mai aveam nici un chef de ştiinţe, care mi se păreau nesărate, şi chiar de căutam o diversiune, refugiindu—mă în poezie, nu—mi era de nici un folos. Operele cele mai preţuite ale celor mai noi autori, tragediile cele mai celebre ale celor mai vestiţi dramaturgi — nimic nu reuşea să—mi capteze atenţia. Gîndurile îmi rătăceau haotic şi cu iscusita menajeră a maestrului, fără să vrea, se găsea în conflict autorul, căci mi se părea că

se pricepe mai bine decît el la gradarea potrivită a grăsimii, dulceţii şi cantităţilor... Ce fatală confuzie de vis între plăcerile spirituale şi cele trupeşti!... Da, pot numi de vis această confuzie, căci visurile prindeau să se închege, silindu—mă să caut al doilea lucru primejdios, vreau să spun perna cea lată şi bine umplută cu păr de cal, ca să mă aştern pe—un somn dulce. Şi atunci îmi apărea chipul fermecător al frumoasei Mismis. Vai! înseamnă că toate se leagă între ele: fiertura de lapte, dispreţul pentru ştiinţă, melancolia, perna, firea prozaică, gîndurile de dragoste!... Maestrul avea dreptate: mîncam şi dormeam prea mult. Cu o seriozitate stoică am hotărît să fiu mai cumpătat. Dar slabă e firea motănească!... Cele mai frumoase hotărîri se spulberau la mirosul dulce al fierturii de lapte, se împiedicau de perna îmbietoare.

364

Într—o zi, l—am auzit pe maestru, care ieşise din cameră, adresîndu—se cuiva în coridor:

—Mă rog, fie şi aşa. Poate că societatea îl va mai înveseli. Dar nu cumva să—mi faceţi vreo poznă pe aici, să—mi săriţi pe masă, să—mi răsturnaţi călimara sau să—mi aruncaţi ceva pe jos, că vă dau afară pe—amîndoil

Apoi maestrul întredeschise uşa, lăsînd pe cineva să intre. Acel cineva nu era altul decît amicul Mucius. Aproape să nu—l recunosc! Blana lui — de obicei netedă şi lucioasă — era acum zbîrlită şi neîngrijită; ochii, în fundul capului; iar înfăţişarea lui, care, ce—i drept, fusese şi înainte necioplită, dar totuşi destul de suportabilă, căpătase acum ceva trufaş, ba chiar brutal.

—Na, scuipă el către mine, na, în sfîrşit, te revăd! Trebuie să te caute cineva sub afurisita dumitale de sobă? Dar, dă—mi voie?

Cu aceste cuvinte, se duse la farfurie şi înghiţi peştele prăjit pe care mi—l păstrasem pentru cină. Pe cînd înfuleca, găsi şi vreme să mă întrebe:

—Ia spune, unde naiba ai dispărut? De ce nu vii niciodată pe acoperiş? De ce nu te poate vedea nimeni în nici unul din locurile de petrecere?

I—am explicat că, după ce am renunţat la dragostea pentru frumoasa Mismis, m—am consacrat în întregime ştiinţelor, aşa că de plimbări nici n—ar mai putea fi vorba. Nu simt cîtuşi de puţin nevoie de societate, întrucît la maestrul meu am tot ce—mi poate dori inima: fiertură de lapte, carne, peşte, un culcuş moale etc. O viaţă liniştită şi lipsită de griji este cea mai mare binefacere pentru un motan cu înclinaţiile şi talentele mele. Mă tem ca această pace să nu fie tulburată dacă aş începe să ies în lume, cu atît mai mult, cu cit am constatat că, din păcate, slăbiciunea mea pentru micuţa Mismis nu s—a stins cu desăvîrşire şi o eventuală întîlnire cu ea ar putea să mă împingă la vreo faptă pripită, pe care apoi s—ar putea s—o regret amar.

—Mai tîrziu poţi să mai vii c—un rînd de peşte! zise în sfîrşit Mucius, ştergîndu—şi în treacăt cu laba, botul, mustăţile şi urechile, după care se trînti pe pernă chiar lîngă mine.

Toarse cîteva secunde în semn de satisfacţie şi îmi vorbi iarăşi cu glas şi gesturi blînde.

—Dragă frate Murr, ai avut, să ştii, mare noroc că mi—a trecut prin cap să te vizitez în chilia dumitale şi că maestrul m—a lăsat să intru fără să—mi facă greutăţi. Eşti în primejdia cea mai mare care poate să—l ameninţe pe un ins ca dumneata cu doxă la cap şi vlagă In vine. Vreau să spun că eşti pe cale să devii un filistin dezgustător. Spui că ştiinţele nu—ţi mai lasă timp să te vezi cu ceilalţi motani! Nu te supăra, frăţioare, dar asta—i minciună curată. Aşa cum arăţi — gras, gros şi umflat — nu semeni de loc a unul care roade cărţi. Crede—mă ce—ţi spun: afurisita asta de viaţă comodă te—a dus la lene, de te—ai moleşit în halul ăsta. Te—ai fi simţit cu totul altfel dacă erai silit, ca unul de—ai noştri, să faci pe dracu în patru, ca să şterpeleşti un os de peşte, sau să pui gheara pe vreo păsărică.

—Credeam, l—am întrerupt pe amicul meu, că situaţia dumneavoastră putea fi socotită bună şi fericită. Ştiu că aţi fost...

Mucius mă întrerupse furios:

—Lasă, despre asta vorbim noi altă dată. Şi nu mai tot da zor cu „dumneavoastră", că nu pot suferi tonul ăsta. Spune—mi dumneata, pînă o să bem bruderşaft. Văd că eşti un filistin şi

nu te pricepi la regulile de purtare ale studenţilor.

Am încercat să mă scuz faţă de prietenul înfuriat; atunci el a continuat mai potolit:

—Aşadar, după cum ţi—am spus, asta nu—i viaţă, frate Murr. Trebuie să ieşi, trebuie să ieşi în lume.

—Cerule! am exclamat înspăimîntat. Ce tot vorbeşti, frate Mucius? Ai uitat ce ţi—am povestit în beci acum cîteva luni? Cum am sărit în lumea largă dintr—o trăsură englezească, şi ce primejdii mă ameninţau din toate părţile? Şi cum, pînă la urmă, am fost salvat de bunul Ponto, care rn—a adus înapoi la maestrul meu?

Mucius rîse sarcastic:

—Păi da, bunul Ponto — aici e totul! Fătarnicul ăsta spilcuit şi caraghios, care scoate ochii cu deşertăciunea lui şi care a binevoit să se ocupe de dumneata, pentru că n—avea nimic mai bun de făcut şi pentru că asta îl amuza. Dar ia încearcă să—l cauţi la adunările lor de gaşcă — nici n—o să te recunoască, ba chiar, întrucît nu eşti din tagma lor, o să te şi sfîşie! Bunul Ponto, care—n loc să te introducă în lumea cea adevărată, ţi—a spus tot felul de poveşti stupide de—ale oamenilor! Nu, dragul meu Murr, aventura de atunci ţi—a arătat altă lume decît aceea căreia îi aparţii în realitate. Crede—mă ce—ţi spun, toată învăţătura dumitale de unul singur nu te ajută la nimic, ba, mai degrabă, îţi dăunează. Căci ai rămas un filistin şi nu—i în toată lumea ceva mai plicticos şi mai fără haz ca un filistin savant!

366

Cu toată sinceritatea i—am mărturisit amicului Mucius că nu prea înţeleg ce însemnează „filistin" şi ce vrea să spună cu asta.

Mucius mi—a răspuns cu un zîmbet fermecător, aşa că în clipa aceea arăta foarte drăguţ şi semăna iarăşi cu Mucius cel de altădată:

—O, frate Murr! Degeaba aş încerca să—ţi explic toate astea, căci nu vei putea înţelege ce—i un filistin, cită vreme dumneata însuţi eşti unul dintre ei. Însă dacă vrei să te mulţumeşti, deocamdată, cu cîteva trăsături principale ale unui filistin pisicesc, aş putea...

(F.m.)... un spectacol foarte ciudat. în mijlocul camerei stătea prinţesa Hedwiga; obrazul îi era alb ca varul, privirea fixă. Prinţul Ignatius se juca cu ea cum s—ar fi jucat cu o marionetă: îi ridica un braţ în sus, şi braţul îi rămînea in această poziţie; apoi i—l cobora, şi braţul se lăsa în jos. O împingea uşurel înainte, prinţesa făcea cîţiva paşi; o punea să se aşeze într—un jilţ, prinţesa se aşeza. Prinţul era atît de absorbit de jocul acesta, incit nu—şi dădu seama că intră cineva.

—Ce—i asta, prinţe?! exclamă principesa—mamă.

Prinţul Ignatius o asigură, chicotind şi frecîndu—şi mulţumit mîinile, că surioara lui, Hedwiga, a devenit acum foarte cuminte şi face tot ce—i cere el; nici măcar nu—l mai contrazice şi nu—l ceartă ca odinioară. Spunînd acestea se apucă s—o aşeze pe prinţesă în toate poziţiile, dînd totodată comenzi militare. Văzînd—o cum sta ca fermecată oricum o punea, rîdea zgomotos şi ţopăia de bucurie.

—Asta—i insuportabil! şopti prinţesa—mamă cu tremur în glas şi lacrimi în ochi.

Dar medicul curţii se apropie de prinţ.

—Încetaţi, alteţă! zise el pe ton sever şi poruncitor. Apoi o luă pe prinţesă de braţ, o întinse cu grijă pe divanul care se afla în cameră şi trase perdelele. Pe urmă se adresă prinţesei—mame: în momentul de faţă prinţesa are nevoie în primul rînd de odihnă, aşa încît vă rog ca prinţul să plece.

Prinţul Ignatius se purtă cit. se poate de urît, văicărindu—se printre sughiţuri de plîns că, în ziua de astăzi, nişte oameni care nu sînt prinţi şi nici măcar de neam nobil îşi permit să—l contrazică. Iar el vrea să rămînă lingă prinţesă, sora lui, care i—a devenit mai dragă decît ceştile lui cele mai frumoase, iar domnul medic al curţii nu are a—i da nici un fel de ordine.

—Du—te în camera dumitale, dragul meu, îi spuse blînd printesa—mamă. Hedwiga trebuie acum să doarmă, iar după masă o să vină domnişoara Julia.

—Domnişoara Julia! exclamă prinţul, rîzînd şi ţopăind copilăros. Domnişoara Julia! Vai ce bine—mi pare! Am să—i arăt noile mele gravuri, unde sînt înfăţişat în basmul despre împăratul apelor ca prinţul somonilor purtind Marele ordin. Apoi sărută ceremonios mîna

prinţesei—mamă, iar pe a lui o întinse cu un aer mîndru medicului curţii ca să—i fie sărutată. Acesta însă îi luă mîna şi—l duse spre uşă, pe care o deschise înclinîndu—se politicos. Prinţul acceptă să fie dat afară în felul acesta.

Prinţesa—mamă, istovită şi din cale—afară de tristă, se aşeză într—un jilţ şi, sprijinindu—şi capul în mîini, şopti cu adîncă îndurerare:

—Ce păcat groaznic apasă asupra mea, că mă pedepseşte cerul atît de cumplit? Întîi fiul acesta, condamnat să rămînă veşnic copil, şi acum Hedwiga, scumpa mea Hedwiga!

Prinţesa—mamă se lăsă în voia gîndurilor ei negre.

în vremea asta, medicul curţii izbutise cu multă trudă să strecoare în gura prinţesei Hedwiga cîteva picături dintr—un medicament şi chemase cameristele care o transportară în odaia ei, căci starea aceea ciudată de automatism nu se schimbase de loc. Totodată le dădu dispoziţie să fie chemat îndată, la cel mai mic accident ce s—ar fi putut în—timpla prinţesei. Apoi medicul se adresă prinţesei—mame:

—Alteţa—voastră, oricît de stranie, oricît de îngrijorătoare ar putea să pară starea prinţesei, totuşi vă pot asigura că va înceta repede, fără nici un fel de urmări primejdioase. Prinţesa suferă de acea formă ciudată de *catalepsie*, care se întîlneşte atît de rar în practica medicală, încît mulţi medici celebri nu au avut niciodată in viaţa lor prilejul s—o observe. De aceea pot să mă consider cu adevărat fericit...

368

Aici medicul se încurcă.

—Ah, rosti prinţesa—mamă cu amărăciune, se cunoaşte Că eşti un adevărat practician, nu te impresionează nici cea mai cumplită suferinţă, dacă îţi poate îmbogăţi cunoştinţele.

—Chiar recent, urmă medicul, fără să ia în seamă reproşul prinţesei, am găsit într—o lucrare ştiinţifică descrierea unui caz întru totul asemănător cu starea fiicei dumneavoastră. După cum povesteşte autorul, o doamnă din *Vesoul* a venit la Besancon în legătură cu un proces pe care—l avea. Importanţa acestui proces, gîndul că pierderea lui ar umple cupa suferinţelor ei, aruncînd—o în ghearele mizeriei, toate acestea o copleşeau de o nelinişte ce atinse gradul unei adevărate exaltări. Noaptea nu mai putea dormi, mînca puţin, putea fi văzută în biserică rugîndu—se şi făcînd mătănii într—un fel cu totul neobişnuit — într—un cuvînt starea ei anormală se manifesta în toate chipurile. Pînă la urmă, chiar în ziua cînd soarta procesului trebuia să se hotărască, a avut un accident pe care cei din jur l—au luat drept un atac de apoplexie. Medicii, chemaţi de urgenţă, au găsit—o stînd într—un jilţ; avea ochii scînteietori, larg deschişi şi ridicaţi spre cer; nu clipea şi ţinea mîinile în sus, împreunate a rugă. Faţa ei, care pînă atunci fusese palidă şi tristă, era acum îmbujorată, cu o expresie senină şi mai plăcută ca de obicei. Respira liber şi ritmic, pulsul era slab şi rar, dar destul de ritmic şi el, aproape ca la o persoană cufundată într—un somn liniştit. Extremităţile îi erau flexibile si puteau să fie aşezate, fără nici o rezistenţă, în orice poziţie. Dar tocmai în faptul că extremităţile nu—şi puteau modifica de la sine poziţia în care fuseseră puse era o dovadă evidentă a stării ei morbide. Dacă i se trăgea bărbia în jos, gura se deschidea şi rămînea deschisă. I se ridicau pe rînd braţele, care rămîneau aşa, fără să cadă jos. Dacă braţele ii erau răsucite la spate sau întinse într—o poziţie în care nimeni n—ar fi fost în stare să stea multă vreme, la ea acest lucru era posibil. Corpul îi putea fi înclinat oricît de mult, niciodată nu—şi pierdea echilibrul. Părea cu totul insensibilă. Au scuturat—o, au ciupit—o, au chinuit—o în toate felurile, au pus—o cu picioarele pe cărbuni încinşi, i—au strigat la ureche că va cîştiga procesul — dar zadarnic; nu dădea nici un semn de viaţă conştientă. Încetul cu încetul a început să—şi revină, dar vorbele îi erau fără şir. Pînă la urmă...

—Continuă, spuse prinţesa, văzînd că medicul s—a oprit. Te rog să nu—mi ascunzi nimic, oricît de groaznic ar fi. Nu—i aşa că doamna şi—a pierdut minţile?

—E destul să spun, urmă medicul, că starea foarte gravă a acestei doamne a mai durat încă patru zile şi că, după întoarcerea ei la Vesoul, s—a însănătoşit deplin, fără ca boala ei ciudată să fi lăsat urmări.

Prinţesa—mamă se cufundă iarăşi în gîndurile ei amare, în timp ce medicul curţii începu

a vorbi cu lux de amănunţi; despre medicamentele pe care avea de gînd să le administreze prinţesei Hedwiga, pierzîndu—se pînă la urmă în demonstraţii atît de ştiinţifice, de parcă ar fi vorbit cu doctorii cei mai savanţi, întruniţi într—un consult medical.

Prinţesa întrerupse, în sfîrşit, torentul de cuvinte al medicului, spunînd:

—La ce folosesc toate mijloacele ştiinţei speculative, cînd în primejdie se află însăşi sănătatea spiritului?

Vreme de cîteva clipe medicul curţii nu zise nimic, apoi continuă :

—Alteţă, exemplul extraordinar al catalepsiei acelei doamne din Besançon arată că boala ei se datora unei cauze psihice. După ce şi—a venit puţin în simţiri, medicii au început tratamentul, insuflîndu—i curaj şi încredinţînd—o că a cîştigat procesul acela nefericit. Cei mai experimentaţi medici sînt unanimi în a declara că asemenea stări sînt provocate, în primul rînd, de puternice şocuri psihice. Prinţesa Hedwiga este de o sensibilitate cu totul ieşita din comun; aş putea spune chiar că sistemul ei nervos se abate întrucîtva de la normal. Pare sigur că starea ei morbidă a fost provocată de o zguduire sufletească. Trebuie să încercăm să descoperim cauza, pentru ca apoi s—o putem influenţa în mod eficace cu mijloace psihice. Plecarea precipitată a prinţului Hector... în sfîrşit, o mamă poate vedea uneori mai adînc decît orice medic şi—i poste pune acestuia la îndemînă mijloacele cele mai bune de tratament.

Prinţesa—mamă se ridică în picioare şi spuse cu un aer mîndru şi rece:

370

—Chiar şi o simplă burgheză nu—şi dezvăluie tainele inimii ei femeieşti. O casă princiară nu—şi deschide sufletul decît în faţa bisericii şi slujitorilor ei, printre care un medic nu are dreptul să se numere.

—Dar cine poate trage o linie de despărţire atît de categorică între sănătatea trupească şi cea spirituală?! exclamă medicul cu însufleţire. Medicul este al doilea duhovnic. Trebuie să i se îngăduie să privească adîncurile fiinţei psihice, căci altfel se află în orice clipă în primejdie de a da greş. Aduceţi—vă aminte, alteţă, de povestea acelui prinţ bolnav...

—Destul! îl întrerupse prinţesa, vădit iritată. Nu voi putea fi niciodată convinsă să săvîrşesc ce nu se cuvine, după cum nu—mi pot închipui că vreun gînd sau vreun sentiment nelalocul lui ar fi provocat boala prinţesei.

Cu aceste cuvinte, alteţa—sa li întoarse spatele şi plecă.

„Ciudată femeie şi prinţesa asta! îşi spuse medicul. E gata să convingă pe alţii — şi chiar pe ea însăşi — că altul e chitul cu care natura lipeşte sufletul de trup, cînd e vorba de o plămadă princiară, nesuferind nici o comparaţie cu chitul folosit pentru noi, ceilalţi bieţi pămînteni, de origine burgheză. Nici nu—ţi este măcar îngăduit să te gîndeşti că prinţesa are şi ea o inimă; ca acel curtean spaniol care a refuzat ciorapii de mătase, oferiţi în dar doamnei sale de nişte burghezi do treabă din Olanda, sub cuvînt că e o lipsă de cuviinţă să pomeneşti că regina Spaniei are şi ea picioare ca toată lumea! Şi totuşi sînt gata să fac prinsoare că pricina groaznicei boli nervoase a prinţesei Hedwiga trebuie căutată numai în acest laborator al tuturor suferinţelor femeieşti, care este inima."

Medicul curţii se gîndi iarăşi la plecarea precipitată a prinţului Hector; la sensibilitatea exagerată, morbidă chiar, a prinţesei Hedwiga; la purtarea ei, după cîte auzise, pătimaşă faţă de prinţ, şi ajunse la concluzia că numai o neînţelegere în dragoste putea s—o rănească atît de adînc, încît să—i provoace boala. Vom avea prilejul, în cele ce urmează, să vedem dacă presupunerile medicului erau sau nu întemeiate. În ceea ce o priveşte pe principesa—mamă, este posibil că şi dînsa presupunea ceva asemănător şi de aceea socotea toate întrebările şi investigaţiile medicului ca necuviincioase, întrucît curtea respingea, în general, orice sentiment profund, socotindu—l indecent şi vulgar. De altfel, principesa—mamă nu era lipsită nici de sensibilitate, nici de inimă, dar monstrul acela ciudat, pe jumătate caraghios si pe jumătate dezgustător, care se numeşte etichetă, o apăsa ca un coşmar, neîngăduindu—i nici un suspin, nici un semn al vieţii lăuntrice. De aceea putea face faţă unor scene ca aceea dintre prinţul Ignatius şi prinţesa Hedwiga şi putea să respingă semeţ pe cel ce nu voia altceva decît să—i fie de folos.

În timp ce aceste lucruri se petreceau în castel, în parc de asemenea au avut loc unele evenimente vrednice de consemnat aici.

În tufişul din stînga intrării se afla mareşalul curţii. Acesta scoase din buzunar o mică tabacheră de aur, din care luă o priză, şterse cutiuţa de cîteva ori cu mîneca hainei, şi o întinse către valetul prinţului Irenaus, cu următoarele cuvinte:

—Dragul meu, ştiu că—ţi plac asemenea bibelouri; primeşte, te rog această tabacheră ca o mică dovadă a înaltei mele bunăvoinţe, pe care te poţi bizui întotdeauna. Dar spune—mi, iubitule, cum a fost cu plimbarea aceea atît de ciudată şi neobişnuită?

Vîrînd tabachera de aur în buzunar, valetul îi mulţumi, după care îşi drese glasul şi urmă:

—Pot să asigur pe excelenţa—voastră că înălţimea—sa stăpînul nostru este foarte îngrijorat din clipa cînd, nu se ştie cum, înălţimea—sa prinţesa Hedwiga şi—a pierdut cele cinci simţuri. Astăzi înălţimea—sa a stat în picioare lingă fereastră vreme de cel puţin o jumătate de ceas, bătînd toba cu nobilele sale degete de la mîna dreaptă, atît de vehement, încît geamul zăngănea groaznic. Dar bătea numai marşuri, dintr—acelea cu melodii frumoase şi caracter înviorător, după cum obişnuia să spună răposatul meu cumnat, trompetistul curţii. Excelenţa—voastră ştie că răposatul meu cumnat, trompetistul curţii, era un om iscusit. Notele de jos sunau ca scoase de un balaur, iar cele de sus ca glasuri de privighetori, cît priveşte tonurile de mijloc...

—Ştiu, ştiu toate acestea, dragul meu! îl întrerupse mareşalul curţii. Răposatul dumitale cumnat a fost un trompetist de mîna întîi, dar acum să—mi spui ce făcea şi ce spunea înălţimea—sa atunci cînd a binevoit să bală toba în geam ?

372

—Ce făcea şi ce spunea?! Hm! Nu mare lucru. Înălţimea—sa a întors capul, m—a săgetat c—o privire de foc si a scuturat cu furie clopoţelul, strigînd: „Francois!" „Francois!" „Aici sînt., înălţimea—voastră!" i—am răspuns eu îndată. Atunci înălţimea—sa a binevoit să strige cu glas furios: „De ce nu spui, dobitocule!" şi apoi a strigat:

„Hainele mele de plimbare!" Am făcut ce mi se poruncise, înălţimea—sa a binevoit să—şi pună haina de mătase verde, fără stea, şi să se îndrepte spre parc. Înălţimea—sa mi—a interzis s—o urmez, dar, mă înţelegeţi, excelenţă, noi trebuie să ştim unde se află înălţimea—sa, căci, dacă se întîmplă vreo nenorocire... În sfîrşit, am urmat—o pe înălţimea—sa la distanţă şi mi—am dat seama că s—a îndreptat spre pavilionul de pescuit.

—La maestrul Abraham! exclamă mareşalul curţii în culmea mirării.

—Chiar aşa, răspunse valetul, cu o expresie importantă şi misterioasă.

—La maestrul Abraham! repetă mareşalul curţii. E pentru întîia oară că înălţimea—sa îl vizitează acolo pe maestru.

După o tăcere semnificativă, mareşalul curţii urmă:

—În afară de asta, înălţimea—sa n—a mai spus nimic?

—Absolut nimic! răspunse valetul plin de importanţă. Totuşi, adăugă el cu un zîmbet şiret, una dintre ferestrele pavilionului dă spre tufişul cel mare şi acolo e un loc de unde se poate auzi orice cuvînt rostit înăuntru. S—ar putea chiar...

—Dacă ai vrea să faci asta pentru mine, iubitule! exclamă mareşalul curţii încîntat.

—Am s—o fac, spuse valetul strecurîndu—se în tufiş. Dar cînd se întoarse, mai—mai să se ciocnească de prinţ, care trecea spre castel. Plin de respect făcu un salt înapoi.

—*Vous etes un grand*[2] tîmpit! răcni prinţul. Apoi strigă mareşalului un *dormez bien!*[3] şi porni spre castel, urmat de valet.

Uluit, mareşalul curţii rămase locului mormăind:

—Pavilionul de pescuit... maestrul Abraham... *dormez bien.* Pînă la urmă se hotărî să se ducă imediat la cancelarul imperial, pentru a se consfătui cu privire la această extraordinară întîmplare şi, eventual, să—şi dea seama ce constelaţie va răsări la curte în urma acestui eveniment.

---

[2] Eşti un mare... (franc).
[3] Somn uşor ! (Franc.)

Maestrul Abraham îl însoţise pe prinţ chiar pînă la tufişul în care se aflau mareşalul curţii şi valetul înălţimii—sale; de acolo se întoarse căci prinţul nu dorea să fie văzut de la ferestrele castelului în tovărăşia bătrînului. Stimatul cititor ştie cit de bine i—a reuşit prinţului să—şi ascundă această vizită secretă la maestrul Abraham. Dar, în afară de valet, mai era cineva care—l observase fără ştirea lui.

Cînd să ajungă în pragul locuinţei sale, maestrul Abraham fu întîmpinat de doamna consilier Benzon care se ivi pe neaşteptate din aleile ce începeau să se întunece.

—Aşadar, exclamă ea cu un rîs amar, prinţul a venit să—şi ceară sfatul, maestre Abraham ! Într—adevăr, dumneata eşti stîlpul de încredere al casei princiare; şi tatăl şi fiul beneficiază de înţelepciunea şi experienţa dumitale; iar atunci cînd sfatul cel bun este prea scump sau imposibil...

—Atunci, îi luă vorba maestrul Abraham, atunci există o doamnă consilier, de fapt o stea strălucitoare, care luminează totul şi sub a cărei influenţă un biet bătrîn constructor de orgi are posibilitatea să trăiască şi să—şi ducă pînă la capăt modesta lui viaţă.

—Lasă aceste glume amare, maestre Abraham. O stea, oricît de strălucitoare, poate să pălească şi pînă la urmă chiar să se stingă, dispărînd de pe orizontul nostru. Se pare că nişte evenimente foarte bizare se împletesc în acest cerc familial izolat, pe care un orăşel şi, în plus, o mînă de oameni, obişnuiesc a—l numi *curte*. Plecarea precipitată a mirelui, atît de aşteptat, starea gravă a Hedwigăi!... Toate acestea l—ar fi putut zdruncina adînc pe prinţul Irenaus, dacă n—ar fi un om lipsit de orice sentiment.

—N—aţi fost totdeauna de această părere, doamnă consilier, o întrerupse maestrul Abraham.

—Nu înţeleg ce vrei să spui, zise doamna Benzon cu dispreţ, aruncîndu—i o privire ascuţită; după care se uită repede în altă parte.

374

Avînd încredere în maestrul Abraham, recunoscîndu—i chiar o superioritate spirituală, prinţul Irenaus lăsase la o parte toate scrupulele princiare; în timpul vizitelor sale în pavilionul de pescuit îşi deschisese sufletul, trecînd însă sub tăcere părerile pe care doamna Benzon le exprimase în legătură cu tulburătoarele evenimente petrecute în ziua aceea. Maestrul ştia toate acestea şi nu fu surprins de agitaţia doamnei consilier; totuşi cunoscînd—o atît de stăpînă pe sine şi atît de rezervată, era cam mirat că ea nu şi—a putut ascunde mai bine neliniştea.

Pe doamna Benzon trebuie s—o fi durut însă foarte mult că monopolul tutelei ei asupra prinţului a fost din nou primejduit — şi încă într—o clipă atît de critică.

Din motive care vor deveni poate mai clare în viitor, legătura dintre prinţesa Hedwiga şi prinţul Hector era dorinţa cea mai arzătoare a doamnei consilier. Îşi închipuia că tocmai această alianţă era în joc, şi de aceea orice amestec al unei terţe persoane i se părea o primejdie. Afară de aceasta, pentru întîia oară în viaţa ei s—a pomenit înconjurată de mistere de nepătruns, pentru întîia oară prinţul Irenaus tăcea. Nu putea exista o jignire mai mare pentru ea, care era deprinsă să tragă sforile în jocul ce se desfăşura la această curte iluzorie.

"Maestrul ştia că modul cel mai potrivit de a răspunde unei femei iritate este calmul imperturbabil. De aceea nu rosti nici un cuvînt, ci porni alături de doamna Benzon, care se îndreptă îngîndurată spre podeţul atît de bine cunoscut amabilului nostru cititor. Doamna consilier se rezemă de balustradă, cu privirea pierdută spre tufişurile îndepărtate, pe care soarele, gata să asfinţească, le poleia cu razele lui de aur, de parcă şi—ar fi luat rămas bun.

—Frumoasă seară, rosti într—un tîrziu doamna Benzon, fără a întoarce capul.

—Da, răspunse maestrul Abraham. O seară liniştită, senină, ca un suflet pur şi netulburat.

—Să nu vă faceţi o părere greşită, spuse doamna Benzon, renunţînd la felul intim în care obişnuia să—i vorbească, să nu vă faceţi o părere greşită, dragă maestre, că m—a durut cînd, deodată, prinţul v—a luat numai pe dumneavoastră drept confident al său; că numai de la dumneavoastră a cerut sfat într—o chestiune în care o femeie cu experienţa lumii l—ar fi putut sfătui şi ajuta cel mai bine. Dar această susceptibilitate măruntă, pe care eu n—am

fost în stare s—o ascund, a trecut, a trecut cu desăvîrşire. Acum m—am liniştit, căci n—a fost vorba decît de o încălcare a formelor. Prinţul trebuia să—mi fi spus el însuşi ceea ce am aflat pe o cale ocolită, şi nu pot decît să aprob întru totul răspunsul pe care i l—aţi dat, dragă maestre. Şi chiar vă mărturisesc că eu însămi am înfăptuit ceva nu tocmai vrednic de laudă. Singura mea scuză este că nu am fost îndemnată de o simplă curiozitate feminină, ci de interesul meu profund pentru tot ce priveşte familia princiară. Aflaţi deci, maestre, că am tras cu urechea în timpul întregii dumneavoastră convorbiri cu prinţul si am auzit tot ce s—a spus...

Aceste cuvinte ale doamnei Benzon treziră în maestrul Abraham un simţământ ciudat, un fel de amestec de ironie batjocoritoare şi de adîncă amărăciune. Ca şi valetul prinţului, îşi dăduse şi el seama că, dacă cineva s—ar ascunde în tufişurile de sub fereastra pavilionului, ar putea auzi tot ce se vorbeşte înăuntru. Abraham izbutise însă cu ajutorul unui dispozitiv acustic foarte ingenios, ca orice convorbire din pavilion să ajungă la urechile celui ascuns afară abia ca un zgomot nedesluşit, din care să nu poată înţelege nici o silabă. De aceea i se păru foarte penibilă încercarea doamnei Benzon de a afla, cu ajutorul unei minciuni, o taină pe care ea o bănuia, dar pe care prinţul nu o ştia, şi deci nu avea cum s—o destăinuiască maestrului Abraham. Cititorului ii va fi povestită la timpul potrivit convorbirea care a avut loc în pavilion între prinţ şi bătrîn.

—O, exclamă maestrul Abraham, numai inteligenţa ageră a unei femei iscusite şi cunoscătoare într—ale vieţii — ca a dumneavoastră — v—a mînat la pavilionul de pescuit! Cum aş putea eu, un biet bătrîn lipsit de experienţă, să mă descurc fără sprijinul dumneavoastră, în toate aceste probleme? Tocmai aveam de gînd să vă istorisesc cu de—amănuntul ce mi—a spus prinţul; acum acest lucru a devenit de prisos, căci ştiţi tot. Dar poate că mă veţi găsi destul de vrednic să—mi povestiţi cu sinceritate toate intîmplările acelea care, cine ştie, n—or fi atît de negre în realitate!

Rostind aceste cuvinte, maestrul Abraham izbuti să găsească un ton atît de sincer încît, cu toată perspicacitatea ei, doamna Benzon n—a putut să—şi dea seama dacă e vorba de n mistificare sau dacă vorbeşte adevărat, şi această îndoială a făcut să—i scape din mînă firul pe care—l apucase şi care se putea transforma într—un laţ fatal pentru maestru. Căutînd zadarnic ce să născocească, stătea nemişcată pe podeţ privind la apele lacului.

376

Maestrul se bucură cîteva clipe de frămîntarea ei, apoi gîndurile i se îndreptară spre evenimentele petrecute în cursul acelei zile. Îşi dădea bine seama că în centrul lor se afla Kreisler; o durere sfîşietoare îl cuprinse la gîndul dispariţiei prietenului său cel mai scump şi, fără voia lui, suspină:

—Bietul Johannes!

Doamna Benzon se întoarse brusc spre el şi—l întrebă cu un ton violent:

—Cum, maestre Abraham? Doar nu eşti atît de stupid ca să crezi în moartea lui Kreisler?! Ce poate dovedi o pălărie însîngerată? Şi ce l—ar fi putut face să ia deodată hotărîrea groaznică de a—şi pune capăt vieţii? De altfel ar fi fost găsit...

Nu mică fu mirarea maestrului Abraham cînd o auzi pe doamna Benzon vorbind de sinucidere în nişte împrejurări care îndreptăţeau o bănuială cu totul de alt gen. Dar înainte de a fi putut el răspunde ceva, doamna consilier continuă:

—Noi nu putem decît să ne bucurăm de plecarea acestui nefericit, care pricinuieşte numai nenorociri oriunde apare. Firea lui pătimaşă, amărăciunea lui înverşunată — nu pot numi altfel faimosul lui umor — răscolesc orice suflet sensibil, de care apoi îşi bate joc cu cruzime. Dacă dispreţul tuturor convenţiilor, aş spune chiar sfidarea tuturor formelor acceptate în relaţiile dintre oameni, constituie dovada unei superiorităţi intelectuale, ar însemna să îngenunchem cu toţii în faţa acestui capelmaistru. Dar mai bine să ne lase în pace şi să nu se ridice împotriva a tot ce e dictat de o viziune justă a vieţii reale şi recunoscut de toată lumea, ca formînd temelia tuturor satisfacţiilor noastre. Deci, să mulţumim cerului că a plecat; sper să nu—l mai revăd niciodată!

—Şi totuşi, îi răspunse maestrul Abraham blînd, aţi fost întotdeauna o prietenă a bunului

meu Johannes, doamnă consilier. L—aţi luat sub oblăduirea dumneavoastră într—un moment foarte critic pentru el şi l—aţi îndrumat chiar dumneavoastră pe o cale de la care l—au abătut tocmai convenţiile acelea apărate cu atîta înflăcărare de dumneavoastră. Ce i se poate, reproşa, aşa, dintr—o dată, bunului meu Kreisler? Ce răutate, ascunsă în sufletul lui, a ieşit acum la iveală? Trebuie oare să—l urîm pentru că, din prima clipă cînd a păşit într—o lume nouă pentru el, viaţa i—a arătat un chip ostil, pentru că îl ameninţa crima, pentru că l—a pîndit un bandit italian?

La aceste cuvinte doamna Benzon tresări.

—Ce gînd infernal s—a zămislit în mintea dumitale, maestre Abraham? întrebă ea cu tremur în glas. Dacă este adevărat, dacă Kreisler a fost ucis într—adevăr, asta ar însemna că logodnica pe care a scos—o din minţi a fost răzbunată Un glas lăuntric îmi spune că el e singurul vinovat de starea groaznică a prinţesei. A întins fără nici o milă coardele delicate ale sufletului unei bolnave, pînă au plesnit.

—În cazul acesta, răspunse maestrul Abraham muşcător, domnul acela italian s—a dovedit un om care ştie să ia hotărîri fulgerătoare, întrucît răzbunarea a fost mai iute decît fapta. Stimată doamnă consilier, întrucît aţi auzit tot ce am vorbit cu prinţul în pavilion, vă este cunoscut desigur că prinţesa Hedwiga a căzut în nesimţire în clipa cînd a răsunat împuşcătura din parc.

—Într—adevăr, spuse doamna Benzon, aproape că—ţi vine să crezi în toate năzdrăvăniile acelea despre care auzim acum mereu vorbindu—se: corespondenţe psihice şi aşa mai departel Dar, încă o dată, slavă Domnului că a plecat! Starea prinţesei se poate schimba; şi se va schimba. Însăşi fatalitatea l—a izgonit pe acela care ne—a tulburat liniştea. Recunoaşte şi dumneata, maestre Abraham, că sufletul prietenului nostru este atît de plin de contradicţii, încît viaţa nu—i poate aduce alinare. Aşadar, presupunînd chiar că...

Doamna consilier se opri, dar maestrul nu—şi mai putea stăpîni mînia care îi clocotea in suflet.

378

—Ce aveţi cu toţii împotriva lui Johannes?! exclamă el ridicînd tonul. Ce rău v—a făcut, ca să—i refuzaţi un adăpost, un loc cit de mic pe lumea asta? Nu ştiţi? Atunci să v—o spun eu: Kreisler nu este plămădit din aluatul vostru şi nu pricepe felul vostru de a vorbi; scaunul pe care i—l oferiţi să şadă în mijlocul vostru este prea mic, prea îngust pentru el. Vă supără că nu puteţi să—l consideraţi ca pe unul de—ai voştri, deoarece nu vrea să recunoască veşnicia contractelor pe care le—aţi încheiat cu privire la rînduielile vieţii, şi e convins că orbirea nesăbuită de care sînteţi cuprinşi vă împiedică să vedeţi realitatea aşa cum este cu adevărat, că felul solemn în care vă închipuiţi că domniţi asupra unei lumi pe care n—o puteţi înţelege e cît se poate de comic. Toate acestea voi le numiţi răzvrătire. Lui îi place mai presus de orice felul de a glumi care izvorăşte din profunda cunoaştere a naturii, căci se adapă de la cele mai limpezi izvoare ale ei. Dar voi sînteţi nişte oameni respectabili şi serioşi, şi nu puteţi glumi. în pieptul lui sălăşluieşte spiritul dragostei adevărate; dar poate el oare să încălzească o inimă îngheţată pe veci, o inimă în care nu s—a aprins măcar o dată scînteia capabilă să aţîţe flacăra acestui spirit? Nu—l puteţi suferi pe Kreisler, pentru că nu vă este pe plac superioritatea lui — pe care nu i—o puteţi totuşi contesta. Vă temeţi de el, pentru că e preocupat de lucruri mai înalte decît cele ce se potrivesc cercului vostru strîmt.

—Maestre, spuse doamna Benzon cu glas înăbuşit, maestre Abraham, zelul cu care îţi aperi prietenul te duce prea departe. Ai vrut să mă jigneşti? Ei bine, ai reuşit, căci cuvintele tale au trezit în mine unele gînduri care zăceau de mult, de mult amorţite. Spui că inima mi—i îngheţată? Dar ştii tu oare dacă spiritul dragostei i—a vorbit vreodată cu glas prietenos? De unde ştii atît de sigur că n—am putut găsi linişte şi mîngîiere decît tocmai în aceste convenţii ale vieţii, pe care trufaşul Kreisler le dispreţuieşte? Nu crezi, bătrîne, tu care ai cunoscut de asemenea destule suferinţe, că e un joc primejdios să te ridici mai presus de aceste convenţii şi să încerci a te apropia de adevărul etern, amăgindu—te pe tine însuţi? Ştiu, Kreisler m—a socotit întruchiparea celei mai reci şi mai inerte proze a vieţii, şi, de fapt, n—ai făcut decît să formulezi părerea lui, spunînd că am o inimă îngheţată. Dar ai

încercat vreodată să afli ce se ascunde sub această gheaţă care îmi apără pieptul ca o platoşă? E posibil ca, pentru bărbaţi, dragostea să nu constituie sensul vieţii, ci doar înălţarea ei pe un pisc de la care pornesc drumuri mai sigure; pentru *noi* însă, punctul suprem şi luminos — singurul care plămădeşte şi formează fiinţa noastră — este clipa primei iubiri. Dacă o soartă potrivnică face ca această clipă să fie pierdută pe vecie, atunci pierdută este şi întreaga viaţă pentru o femeie slabă, care se va ofili într—o existenţă ştearsă şi fără bucurii; în schimb, o femeie înzestrată cu forţă sufletească se smulge cu putere şi izbuteşte — tocmai în acest cadru al relaţiilor vieţii obişnuite — să—şi făurească o soartă în care află echilibru şi pace. Ascultă, bătrîne, am să—ţi spun tot, aici, sub vălul întunericului care—mi ascunde destăinuirile. Află că atunci cînd în viaţa mea s—a ivit acel moment, atunci cînd l—am zărit pentru întâia oară pe *acela* care a aprins în mine tot focul dragostei de care e in stare o inimă de femeie, eu stăteam în faţa altarului alături de Benzon, cel ce mi—a devenit soţ — un soţ bun, cum nu se întîlnesc decît foarte puţini. Prin lipsa lui de personalitate, mi—a oferit tot ce—mi puteam dori pentru a duce o viaţă tihnită, şi buzele mele n—au rostit niciodată un cuvînt de mustrare sau de regret. M—am mărginit la sfera lucrurilor obişnuite, şi, dacă in aceste limite s—a întîmplat ceva care m—a abătut din calea mea, ceva care ar putea părea condamnabil şi pentru care n—aş putea găsi altă justificare decît forţa unui concurs momentan de împrejurări, dreptul de a mă condamna nu—l poate avea decît femeia *aceea* care, ca şi mine, a cîştigat lupta grea a renunţării la fericirea supremă, chiar dacă acea fericire nu—i în realitate decît o dulce amăgire. M—a cunoscut prinţul Irenaus... Dar nu voi mai vorbi despic lucruri de mult trecute. Să ne ocupăm numai de prezent. Maestre Abraham, ţi—am îngăduit să arunci o privire în adîncurile sufletului meu; acum ştii de ce — ţinînd seamă de felul în care se desfăşoară lucrurile aici — trebuie să mă tem de imixtiunea oricărui element străin. Destinul meu propriu, care s—a hotărît în clipa aceea fatală, îmi rînjeşte acum ca o fantomă prevestitoare de nenorociri. Trebuie să—i salvez pe cei ce—mi sînt dragi şi în această privinţă am planuri bine stabilite. Nu mi te împotrivi, maestre Abraham; iar dacă vrei, totuşi, să lupţi împotriva mea, bagă de seamă să nu rămîi de ruşine chiar cu cele mai abile scamatorii ale tale.

—Femeie nefericită! exclamă maestrul Abraham.

380

—Femeie nefericită, strigă doamna consilier, femeie nefericită eu, care am reuşit să înving o soartă potrivnică şi mi—am găsit pacea şi mulţumirea tocmai acolo unde se părea că totul e pierdut?!

—Sărmană femeie nefericită! repetă maestrul Abraham cu un ton care vădea o adîncă emoţie. Îţi închipui că ai aflat pacea şi mulţumirea şi nici nu bănuieşti că disperarea, asemenea unui vulcan, ţi—a secătuit tot focul lăuntric. În orbirea ta încăpăţînată, iei o cenuşă stearpă, din care nu va încolţi niciodată vreo floare, drept ogorul mănos al vieţii, dăruitor de roade. Vrei să înalţi un edificiu pe o stîncă detunată; oare nu te temi că se va prăbuşi, chiar în clipa cînd vor flutura vesel în vînt panglicile cununii de flori, menită să vestească izbînda arhitectului? Julia... Hedwiga... Ştiu, pentru ele ţi—ai urzit planurile cu atîta iscusinţă. Femeie nefericită, bagă de seamă dacă nu cumva acel simţămînt funest, acea amărăciune adîncă, pe care o reproşezi lui Johannes al meu, nu izbucneşte chiar din propriul tău suflet. Gîndeste—te dacă nu cumva proiectele tale atît de înţelepte nu sînt decît o revoltă îndîrjită împotriva unei fericiri pe care n—ai gustat—o niciodată şi de care vrei acum să—i lipseşti chiar si pe cei dragi. Ştiu mai mult decît îţi închipui despre planurile tale, după cum ştiu mai mult decît crezi şi despre faimoasele împrejurări ale vieţii, care urmau să—ţi aducă pacea sufletească şi care te—au împins spre fapte condamnabile şi ruşinoase.

Auzind cele din urmă cuvinte ale maestrului, doamna Benzon scoase un geamăt înăbuşit şi nearticulat, care trăda zguduirea ei adîncă. Maestrul se opri, dar văzînd că doamna consilier tace, nemişcată ca o stană de piatră, continuă liniştit:

—Singurul lucru care nici nu mi—ar trece prin minte, ar fi să încep vreo luptă cu dumneata, stimată doamnă consilier. Cit priveşte aşa—zisele scamatorii ale mele, ştii doar prea bine

că de cînd fata mea invizibilă m—a părăsit...

Amintirea celei dispărute se trezi deodată în sufletul maestrului Abraham mai vie ca oricînd; i se părea că o vede în negura depărtării şi că—i aude glasul dulce.

—O, Chiara, scumpa mea Chiara! suspină el, adînc îndurerat.

—Ce—i cu dumneata, maestre Abraham? întrebă doamna Benzon, întorcîndu—se brusc spre el. Ce nume ai rostit?...

Dar, ţi—o spun încă o dată, nu mai trezi trecutul. Iar pe mine nu mă judeca după acele concepţii bizare, pe care le împărtăşeşti cu Kreisler şi făgăduieşte—mi că nu vei abuza de încrederea acordată de prinţul Irenaus. Făgăduieşte—mi că nu te vei pune de—a curmezişul planurilor mele!

Maestrul Abraham era însă atît de copleşit de dureroasa amintire a iubitei sale Chiara, încît abia auzea ce—i spunea doamna Benzon şi îi răspundea doar cu vorbe fără noimă.

—Nu mă refuza, maestre Abraham, continuă ea. După cîte se vede, ştii într—adevăr mai mult decît presupuneam; totuşi, s—ar putea să mai fiu şi eu în posesiunea unor taine, a căror cunoaştere te—ar putea interesa foarte mult; ba chiar aş putea să—ţi fac un serviciu prietenesc, la care nici nu te gîndeşti. Îţi propun să conducem împreună această curte care într—adevăr are nevoie de conducerea cuiva. Ai strigat numele „Chiara" cu o durere, care...

Un zgomot puternic, venind dinspre castel, îi întrerupse vorba. Maestrul Abraham se trezi din visurile sale, zgomotul...

(M.r.p.)... să—ţi spun următoarele. Oricît ar fi de însetat, un pisoi filistin începe să lingă de pe margini farfuria cu lapte, ca să nu—şi mînjească botul şi mustăţile şi să—şi păstreze astfel respectabilitatea, care pentru el e mai importantă decît setea. Dacă te duci în vizită la un asemenea pisoi, îţi va oferi toate bunătăţile, dar la plecare te va asigura numai de prietenia lui şi va înfuleca apoi, singur şi netulburat, delicatesele pe care ţi le oferise. Datorită tactului său care nu dă greş, un pisoi filistin dobîndeşte peste tot, în pod sau în beci etc, cel mai bun loc unde să se întindă în voie. Îţi povesteşte cu de—amănuntul despre marile lui calităţi, adăugind că, slavă Domnului, nu se poate plînge că aceste calităţi ar fi trecut neobservate de soartă. Îţi lămureşte foarte pe larg cum a ajuns să—şi cîştige locul însemnat pe care—l deţine, şi—ţi dezvăluie tot ce va face de aici înainte ca să—şi îmbunătăţească şi mai mult situaţia. Dar dacă vrei şi tu, în sfîrşit, să spui cîteva cuvinte despre tine şi despre soarta ta, care ţi—a fost mai puţin prielnică, îndată îl vezi pe filistin făcînd ochii mici şi lipindu—şi urechile de cap, ca şi cînd ar dormi sau ar toarce. Un pisoi de ăsta îşi linge cu grijă blana, ca să fie curată şi lucioasă, iar cînd vînează şoareci nu trece peste o băltoacă, fie cit de mică, fără să nu—şi scuture la tot pasul lăbuţele, chiar dacă riscă să scape vînatul, pentru ca în toate împrejurările să rămînă o persoană elegantă, îngrijită şi bine îmbrăcată. Un pisoi filistin se teme şi evită cu grijă chiar cea mai mică primejdie; dacă tu te afli ameninţat de ceva şi—i ceri ajutor, te încredinţează, cu cele mai solemne jurăminte, de toată simpatia lui dar îşi exprimă regretul că, situaţia în care se află în acel moment, precum şi anumite consideraţiuni de care trebuie să ţină seama, nu—i îngăduie să—ţi dea vreun ajutor, în general, toate acţiunile şi toate faptele unui pisoi filistin atîrnă în orice împrejurare de o mie şi una de consideraţiuni. Bunăoară, chiar şi faţă de micul mops care l—a muşcat de coadă, el rămîne politicos şi binecrescut; ca să nu—şi strice relaţiile cu cîinele de pază, a cărui protecţie a ştiut să şi—o cîştige; numai noaptea, pe întuneric, îl pîndeşte pe puiul acela de mops ca să—i scoată un ochi. A doua zi, îl căinează din toată inima pe scumpul lui prieten, tunînd şi fulgerînd împotriva josniciei unor duşmani perfizi. La drept vorbind, toate aceste rezerve se pot asemăna cu o bună vizuină de vulpe, din care pisoiul filistin poate să scape în clipa cînd crezi că ai pus mîna pe el. Întotdeauna preferă să stea la gura sobei, în casa lui, unde se simte în siguranţă; acoperişul îi dă ameţeli. Deci, după cum vezi, prietene Murr, acesta este şi cazul dumitale. Şi acum, dacă îţi spun că pisoiul—burş[4] este franc, cinstit, lipsit de egoism, săritor, gata întotdeauna să ajute pe un prieten, că nu cunoaşte alte consideraţiuni decît ceea ce îi dictează onoarea şi conştiinţa,

---

[4] Aluzie la membrii unei organizaţii studenţeşti patriotice, înfiinţate la Jena în 1815, al cărei ideal era îndreptarea moravurilor.

într—un cuvînt că este antipodul pisoiului filistin, nu—ţi va fi greu să te ridici deasupra filistinismului, ca să devii un pisoi—burş în toată puterea cuvîntului.

Am simţit adevărul adînc din cuvintele lui Mucius. Mi—am dat seama că numai termenul de filistin nu—l ştiam, dar că asemenea caractere îmi erau foarte cunoscute, căci întîlnisem destui motani nemernici, pe care îi dispreţuisem din toată inima. Cu atît mai dureroasă era eroarea din pricina căreia aş fi putut ajunge în categoria acelor indivizi vrednici de dispreţ; de aceea m—am hotărît să urmez întru totul sfatul lui Mucius şi să devin, astfel, un pisoi—burş în toată puterea cuvîntului. Odată, un tînăr i—a vorbit maestrului meu despre un prieten necredincios, caracterizîndu—l cu o expresie foarte ciudată, pe care eu n—am înţeles—o. L—a numit „tip pomădat". M—am gîndit că epitetul „pomădat" se potriveşte de minune cu substantivul filistin şi l—am întrebat pe prietenul meu Mucius ce părere are despre asta. N—am apucat bine să rostesc cuvîntul „pomădat", că Mucius a sărit în sus, cu un chiot de bucurie, şi a exclamat strîngîndu—mă cu putere în braţe:

—Acum, prietene, îmi dau seama că m—ai înţeles pe deplin. Da, un filistin pomădat! El e acea făptură dezgustătoare care urăşte nobilul spirit al tagmei burşilor, iar noi am vrea să nimicim asemenea făpturi, oriunde le—am întîlni. Da, prietene Murr, ai dovedit că ai un simţ autentic pentru tot ce este nobil şi măreţ. Lasă—mă să te mai strîng o dată la pieptul meu, în care bate o inimă germană sinceră.

Cu aceste cuvinte, prietenul meu Mucius m—a îmbrăţişat din nou, spunîndu—mi că are de gînd să mă introducă in tagma burşilor chiar în noaptea următoare şi că n—aveam altceva de făcut decît să fiu la miezul nopţii pe acoperiş, de unde mă va lua, ca să mă ducă la o petrecere organizată de un senior, şi anume motanul Puff.

Maestrul intră în odaie. Ca de obicei, i—am sărit în întîmpinare, m—am frecat de picioarele lui şi m—am tăvălit pe jos ca să—mi arăt bucuria. Mucius a holbat şi el la maestru o privire în care se putea citi mulţumirea. După ce mă scarpină puţin după ceafă, maestrul îşi roti ochii prin cameră şi, găsind toate în bună rînduială, îmi spuse:

—Bravo! Conversaţia voastră a decurs în linişte şi pace, aşa cum le sade bine unor oameni de treabă şi binecrescuţi. Meritaţi o răsplată.

Maestrul se îndreptă spre uşa care dădea în bucătărie, iar noi, Mucius şi cu mine, ghicind intenţia lui bună, l—am urmat cu cîte un „miau—miau" vesel. Şi, într—adevăr, maestrul a deschis bufetul, de unde a scos oasele rămase de la doi pui, pe care îi mîncase în ajun. Este îndeobşte cunoscut că specia mea consideră oasele de pasăre drept cea mai mare delicatesă ce se poate afla pe lumea asta; aşa se explică de ce lui Mucius i s—au aprins ochii, a început să toarcă foarte tare şi să—şi mişte coada în chipul cel mai drăgălaş, în clipa cînd maestrul a pus strachina pe duşumea. Înaintea noastră. Amintindu—mi de filistinul pomădat, împingeam către Mucius cele mai bune bucăţele, gîturile, coastele, *tîrtiţele,* mulţumindu—mă cu naşele mai grosolane ale copanelor şi ale aripilor. După ce am dat gata puii, voiam să—l întreb pe prietenul meu Mucius dacă ar mai fi cazul să bea o cană cu lapte dulce. Dar, avînd mereu în minte pe filistinul pomădat, am renunţat şi am împins spre el cana care, după cum ştiam, se afla sub dulap; l—am poftit prieteneşte să se îndestuleze, în timp ce eu ii ţineam tovărăşie. Mucius dădu cana pe gît, după care îmi st linse laba şi—mi spuse cu lacrimi de bucurie în ochi:

384

—Prietene Murr, duci o viaţă de Lucullus[5], dar mi—ai arătat că ai o inimă nobilă şi curată şi că eşti un prieten credincios, astfel că nu e nici o primejdie ca plăcerile deşarte ale lumii să le atragă in mlaştina filistinismului. îţi mulţumesc din toată inima!

Ne—am despărţit cu o călduroasă strîngere de labă, după strămoşescul obicei. Fără îndoială, că pentru a—şi ascunde emoţia profundă care—i storcea lacrimi din ochi, Mucius a zbughit—o pe fereastră ca o săgeată, ajungînd cu un adevărat salt mortal pînă pe acoperişul vecin. Chiar şi eu. înzestrat de la natură cu o excelentă elasticitate, am fost mirat de această săritură îndrăzneaţă şi am descoperit astfel încă un prilej de a—mi preamări

---

[5] *Lucius Licinus Lucullus* (aprox. 117 — 57 î.e.n.), comandant de oşti roman şi bogat proprietar de sclavi, vestit pentru viaţa îmbelşugată pe care o ducea.

specia, compusă din gimnaşti înnăscuţi care n—au nevoie de prăjini. Afară de asta, prietenul meu Mucius mi—a dovedit că îndărătul unei înfăţişări necioplite şi respingătoare se ascunde adesea un suflet gingaş şi sensibil.

M—am întors in cameră la maestru şi m—am culcat sub sobă. Aici, meditînd in singurătate asupra existenţei mele de pină acum şi cîntărindu—mi recenta stare de spirit, precum şi întregul meu fel de viaţă, m—am îngrozit la gîndul cît de aproape fusesem de marginea prăpastiei; în ciuda blănii sale cam zbîrlite, prietenul meu Mucius îmi apăru ca un adevărat înger salvator. Trebuie să păşesc într—o altă lume, trebuie să—mi umplu golul sufletesc şi să devin un alt motan. Inima îmi bătea puternic de bucuria aşteptării.

Mai era incă mult pină la miezul nopţii cînd, cu obişnuitul meu fel de a mă exprima: „mia—u—u"", l—am rugat pe maestru să mă lase» să ies.

—Cu multă plăcere, Murr, îmi răspunse el, deschizînd uşa. Din veşnica trindăvie şi din dormitul după sobă nu poate să rezulte nimic bun. Du—te, du—te, ieşi din nou în lume şi printre motani. Poate că întîlneşti tineri cu care ai afinităţi sufleteşti şi cu care te vei putea distra glumind sau ocupîndu—te de lucruri serioase.

Ah, cît de bine a presimţit maestrul că mă aştepta o viaţă nouă! În sfîrşit, la miezul nopţii, prietenul meu Mucius veni la întîlnirea fixată şi mă călăuzi peste mai multe acoperişuri, pînă ce am ajuns pe un acoperiş italian plat, unde zece tineri motani impunători, dar îmbrăcaţi tot atît de neglijent şi de ciudat ca şi Mucius, ne—au primit cu chiote de bucurie. Mucius mă prezentă noilor mei prieteni lăudîndu—mi calităţile şi firea mea sinceră şi credincioasă, subliniind mai ales ospitalitatea cu care l—am tratat cu oase de peşte şi de pui, şi cu lapte dulce. încheie spunînd că doresc să fiu primit în rîndurile lor, ca un straşnic motan—burş ce sînt. Toată lumea încuviinţă.

După aceea a urmat un ritual solemn, asupra căruia voi păstra însă tăcerea, ca nu cumva stimaţi cititori din specia mea să aibă bănuiala că aş fi intrat într—un ordin secret şi, pînă la urmă, să nu mă tragă şi la răspundere pentru acest fapt. Îi pot încredinţa, cu laba pe conştiinţă, că nu poate fi vorba de nici un ordin secret cu atributele lui, precum statute, semne de recunoaştere etc, ci doar de o asociaţie bazată pe egalitate şi afinitate de concepţii, într—adevăr se dovedi curînd că fiecare dintre noi preferă lapte şi friptură, în loc de pîine şi apă.

După terminarea părţii oficiale, toţi m—au sărutat şi mi—au strîns laba frăţeşte, spunîndu—mi: tu! Apoi ne—am aşezat la o masă frugală, dar plină de voie bună, după care a urmat o beţie straşnică. Mucius pregătise un *punş* pisicesc clasa întîi. Dacă vreun tînăr motan, amator de lucruri bune, ar fi cuprins de dorinţa arzătoare de a afla reţeta acestui băuturi delicioase, trebuie să spun cu părere de rău că nu sînt în măsură să—i dau informaţiile necesare. Doar atîta ştiu că gustul, deosebit de plăcut, precum şi tăria ei atotbiruitoare se datorează mai ales unei doze solide de saramură de scrumbie.

386

Drept urmare, seniorul Puff a intonat cu o voce tunătoare, care răsuna pină departe peste acoperişuri, frumosul Gintec *Gaudeamus igitur*[6]. Eram cuprins de o bucurie fără margini, simţind că, atît pe dinafară, cît şi pe dinăuntru, sînt un adevărat *juvenis*[7] şi refuzam să mă gîndesc la acel *tumulus* pe care soarta cea haină îl acordă rar speciei noastre în pămîntul paşnic şi odihnitor. S—au cîntat şi alte diferite cîntece frumoase, ca de pildă *Pălăvrăgească politicienii cît vor*[8] şi altele. Într—un tîrziu, seniorul Puff dădu cu puternica—i labă în masă, anunţînd că acum trebuie să urmeze adevăratul cîntec de iniţiere, şi anume *Ecce quam bonum*[9]. Corul a intonat pe loc *Ecce* etc., etc.

Pînă atunci nu auzisem niciodată acest cîntec care are o compoziţie atît de bine gîndită, o armonie şi o melodie atît de juste, încît pe drept cuvînt poate fi numit miraculos şi

---

[6] *De aceea să ne bucurăm,* (lat.). Începutul unui vechi cîntec studenţesc, în versiunea citată aici, curentă înainte de 1750, găsim *tumulus* (movilă, gorgan) în loc de *humus* (pămînt).

[7] Tinăr (lat.).

[8] Cîntec compus de *Leopold Friedrich Günther von Göchingk* (1748 — 1828), publicat pentru prima oară în „Musenalmanach", în 1783, sub titlul *Cîntec de cîntat la masă.*

[9] *Uite ce bine...* (lai.). Vechi cîntec studenţesc.

misterios. După cîte ştiu, numele compozitorului nu este cunoscut, dar mulţi îl atribuie marelui Händel; alţii, dimpotrivă, afirmă că el era cunoscut cu mult înainte de epoca lui Händel, întrucît potrivit cronicii de la Wittenberg, se cînta pe vremea cînd prinţul Hamlet era încă student în semestrul întîi al primului an. Dar, indiferent cine a compus—o, lucrarea este măreaţă şi nemuritoare. Este îndeosebi de admirat felul iscusit în care părţile de solo, împletite cu corul, lasă cîntăreţilor libertatea celor mai variate şi drăgălaşe improvizaţii. Am păstrat pînă acum in amintire unele din improvizaţiile pe care le—am auzit în noaptea aceea.

După ce a sfîrşit corul, un tînăr, bălţat negru—alb, a început:

Pudelul latră prea gros,
Şpiţul — ca o cutră,
Unul e obez în dos.
Celălalt — ce mutră!
Corul: Ecce quam etc.

Apoi unul cenuşiu:
Cînd zăreşti un filistin
Scoate—ţi pălăria.
Tontul e de sine plin
Nu—şi vede prostia.
Corul: Ecce quam etc.

Apoi unul galben:
Peştele e—n heleşteu.
Zboară păsărică.
Aripioare cresc mereu
N—ai să prinzi nimica!
Corul: Ecce quam etc.

Apoi unul alb:
Miorlăiţi şi mieunaţi
Dar pitiţi gheruţa!
Fiţi galanţi şi manieraţi
Menajaţi lăbuţa!
Corul: Ecce quam etc.

Apoi prietenul meu Mucius:
Îngîmfătul maimuţoi
Îşi ţuguie botul.
Dar dă greş cu de—alde noi —
Iaca, muşcă—ţi cotul!
Corul: Ecce quam etc.

Eu şedeam alături de Mucius, aşa că acum îmi veni şi mie rîndul să cînt un solo. Toate pasajele solo, cîntate pînă atunci, se deosebeau atît de mult de versurile pe oare le compuneam de obicei. Încît eram îngrijorat, ba chiar speriat că nu voi putea nimeri tonul şi maniera potrivite. Iată de ce, cînd corul sfîrşi, eu tot tăceam. Se auziră chiar cîteva glasuri strigînd *pro poena*[10]*!* Am făcut o sforţare nemaipomenită să—mi păstrez cumpătul şi am început şi eu îndată:

---

[10] Ca pedeapsă ! (Lat.)

Labă—n labă, zi de zi
Rîde pisicimea.
Burşi sîntem şi burşi vom fi
Jos burtăverzimea !
Corul: Ecce quam etc.
388

Improvizaţia mea a stîrnit o furtună de aplauze, cum rar am mai văzut. Inimoşii băieţi m—au înconjurat chiuind, *înlăbuţindu—mă* şi strîngîndu—mă la piept. Vasăzică şi aici mi—a fost recunoscută genialitatea. A fost una din cele mai frumoase clipe din viaţa mea.

După aceea s—a cîntat un înflăcărat *Mulţi ani trăiască!* în cinstea mai multor motani, mari şi vestiţi, şi îndeosebi în cinstea acelora dintre ei care, cu toată măreţia şi faima lor, au stat departe de orice filistinism, dovedind acest lucru atît prin cuvinte, cît şi prin fapte. Apoi ne—am despărţit.

Punşul mi se cam urcase totuşi la cap; acoperişurile păreau că se învîrt în faţa mea, aşa că numai cu greu am izbutit să mă ţin pe picioare, folosindu—mi coada ca balansier. Observînd starea in care mă aflam, credinciosul meu prieten Mucius a avut grijă de mine şi m—a ajutat să ajung teafăr acasă prin lucarna podului.

Aveam o senzaţie ciudată, necunoscută pînă atunci — un fel de gol în cap — şi o bucată de vreme n—am putut...

(F.m.)...o ştiam tot atît de bine ca şi agera doamnă Benzon; dar că voi primi chiar astăzi, chiar într—un moment ca acesta, o veste de la tine, prieten credincios, asta inima mea n—a presimţit—o de fel.

Cu aceste cuvinte, maestrul Abraham puse în sertarul mesei lui de lucru scrisoarea primită, pe al cărei plic recunoscuse cu o plăcută surpriză scrisul lui Kreisler, apoi ieşi in parc. De mulţi ani maestrul Abraham îşi făcuse obiceiul să nu deschidă decît după ore şi chiar după multe zile scrisorile primite. „Dacă nu mă interesează conţinutul, spunea el, aminarea nu are nici o importanţă; dacă scrisoarea conţine vreo veste proastă, voi cîştiga cîteva ceasuri senine sau cel puţin netulburate; iar dacă aduce vreo veste plăcută, un om înţelept poate să mai aştepte pînă ce află bucuria". Asemenea obicei al maestrului nu este recomandabil, întrucît un om care lasă atît timp scrisorile necitite este cu totul incapabil să devină un negustor sau un autor de articole politice ori literare. De asemenea, neplăceri mari se pot ivi şi unui om care nu este nici negustor, nici ziarist. Cît îl priveşte pe biograful de faţă, părerea lui este că obiceiul maestrului Abraham nu se explică prin indiferenţa lui stoică, ci mai degrabă printr—o anumită sfială de a descoperi taina unei scrisori pecetluite. E o plăcere cu totul aparte să primeşti scrisori, şi de aceea ne sînt deosebit de simpatice fiinţele care ne procură nemijlocit această plăcere, adică poştaşii, lucru care a mai fost remarcat undeva, de un autor spiritual. Asta s—ar putea numi o fermecătoare autoamăgire. Biograful îşi aminteşte că, pe vremuri, cînd era student, s—a chinuit aşteptînd zadarnic o scrisoare din partea unei persoane dragi; pînă la urmă, cu lacrimi în ochi, l—a rugat pe poştaş să—i aducă grabnic o scrisoare din oraşul lui natal, făgăduindu—i pentru aceasta un bacşiş frumos. Cu o mutră şireată, poştaşul i—a promis că va face întocmai. După cîteva zile i—a adus scrisoarea, care într—adevăr venise, şi i—a dat—o cu un aer triumfător, de parcă totul ar fi atîrnat numai de faptul că a vrut el să se ţină de cuvînt — şi a încasat bacşişul făgăduit. Biograful, cam înclinat el însuşi spre anumite autoamăgiri, nu ştie însă dacă şi tu, iubite cititor, eşti la fel, şi anume dacă — atunci cînd vrei să deschizi scrisoarea primită — o dată cu acea plăcere, simţi şi o teamă ciudată care îţi accelerează bătăile inimii, chiar cînd este prea puţin probabil ca scrisoarea să conţină ceva important pentru viaţa ta... Pesemne că se trezeşte în noi acelaşi sentiment de nelinişte, pe care—l încercăm cînd scrutăm negura viitorului; pentru că ajunge un gest uşor ca să scoatem la iveală ceea ce este ascuns, momentul devine culminant şi tocmai asta ne nelinişteşte... Vai, cîte speranţe frumoase nu au fost sfărîmate împreună cu peceţile fatale! Cîte visuri înflăcărate, zămislite de propriul nostru suflet, nu s—au spulberat! Peticul acela de hîrtie a fost blestemul vrăjit, care a prefăcut in paragină o grădină înflorită unde ne pregăteam să pătrundem şi viaţa ne

apare ca un pustiu neprimitor şi fără mîngîiere. Dar dacă e bine să mai chibzuieşti înainte de—a face gestul care deschide o tină, atunci poate s—ar cuveni să fie iertat şi obiceiul nerecomandabil al maestrului Abraham, obicei adoptat şi de biograful de faţă, începînd de la o anumită perioadă nefastă cînd toate scrisorile pe care le primea erau ca un fel de cutii ale Pandorei din care, îndată ce le desfăcea, ieşeau mii de nenorociri şi necazuri. Dar chiar dacă maestrul Abraham a încuiat scrisoarea capelmaistru—lui în pupitrul de scris sau în sertarul mesei de lucru şi a plecat să se plimbe prin parc, totuşi stimatul cititor trebuie să afle conţinutul ei, cuvînt cu cuvînt, chiar acum. Iată ce a scris Johannes Kreisler:

390

„Iubite maestre,

La fin couronne les oeuvres![11], aş putea exclama şi eu asemenea lordului Clifford din *Henric al VI—lea* al lui Shakespeare, cînd nobilul duce de York i—a dat o lovitură, de moarte. Căci martor îmi este Dumnezeu că pălăria mi s—a prăbuşit rănită în tufiş, iar eu i—am urmat pilda, căzînd cu faţa în jos, ca acela despre care se spune: «Cade, sau a căzut pe cîmpul de luptă». De obicei, asemenea oameni rar se mai ridică iarăşi în picioare, în schimb credinciosul dumitale Johannes a făcut acest lucru, şi încă fără nici o zăbavă. Gît despre tovarăşul meu de luptă grav rănit care căzuse nu atît lîngă mine, cît peste capul meu, sau, mai bine zis, de pe capul meu, n—am mai avut cum să—i port de grijă, întrucît eram foarte preocupat să mă feresc printr—un straşnic salt lateral (folosesc cuvîntul «salt» nu în sensul lui filozofic şi nici muzical, ci numai în acel utilizat la gimnastică) de ţeava unui pistol aţintit asupra mea de cineva care se afla numai la trei paşi de mine. Dar am făcut mai mult decît atît, căci trecînd subit de la defensivă la ofensivă, am sărit asupra purtătorului pistolului şi, fără multe ceremonii, mi—am înfipt spada în el. Dumneata, maestre, mi—ai reproşat întotdeauna că nu stăpînesc stilul expunerii istorice şi nu sînt în stare să povestesc ceva fără fraze şi digresiuni inutile. Ce zici de relatarea aceasta concisă a aventurii mele italiene în parcul de la Sieghartshof, asupra căruia domneşte un nobil prinţ atît de blînd, încît tolerează pînă şi bandiţi, desigur pentru a mai varia în mod plăcut monotonia?

Cele spuse pînă acum, dragă maestre, te rog să le iei doar ca expunerea *epitomatică* a conţinutului capitolului istoric pe care, dacă mi—o va îngădui nerăbdarea mea şi părintele abate, îl voi scrie pentru dumneata în locul unei scrisori obişnuite. Nu mai am de adăugat multe în legătură cu aventura propriu—zisă din parc. În clipa cînd a răsunat împuşcătura mi—am dat seama că mie mi—era destinată deoarece, în cădere, am simţit o durere arzătoare în partea stingă a capului, pe care domnul rector din Gonionesmuhl l—a numit, pe drept cuvînt *încăpăţînat.* Într—adevăr, acest nobil edificiu de oase a opus o rezistenţă încăpăţînată ticălosului plumb, aşa că zgîrietura e neînsemnată. Dar te rog să—mi spui, dragă maestre, chiar acum, sau măcar în seara asta, ori cel mai tîrziu mîine dimineaţă, în trupul cui s—a înfipt lama spadei mele! Mi—ar face o deosebită plăcere să aflu că nu am vărsat un sînge omenesc obişnuit, ci nişte puroi princiar; presupun că aşa s—a şi întîmplat. Maestre! Iată că întîmplarea m—a împins să săvîrşesc totuşi fapta pe care spiritul acela misterios mi—o prevestise în pavilionul dumitale! Nu cumva, în clipa cînd am folosit—o ca să mă apăr de un ucigaş, mica mea spadă s—a transformat în înfricoşătoarea sabie răzbunătoare a lui Nemesis? Scrie—mi tot, maestre, şi în primul rînd scrie—mi ce e cu arma pe care mi—ai dat—o în mînă, adică portretul acela în miniatură? Dar nu, mai bine nu—mi spune nimic! Acel chip de meduză, în faţa căruia încremeneşte crima, să rămînă şi pentru mine o taină nedezlegată. Am impresia că acest talisman şi—ar pierde toată puterea dacă aş afla ce anume îl preface într—o armă vrăjită! Ai să mă crezi oare dacă—li voi spune că pînă acum nici nu m—am uitat cum trebuie la chipul din miniatură? Cind va veni vremea, îmi vei spune tot ce e necesar să aflu — şi atunci îţi voi restitui şi talismanul. Deci, deocamdată, să nu mai vorbim despre asta! în schimb, să—mi continui capitolul de istorie.

După ce mi—am înfipt spada în acel Cineva care s—a prăbuşit cu pistolul în mină, fără să scoată o vorbă, m—am îndepărtat cu repeziciunea unui Aiax, întrucît auzisem voci în

---

[11] Sfirşitul încununează operele (franc).

parc şi mă socoteam încă în primejdie. Aveam de gînd să ajung la Sieghartsweiler; dar, din pricina întunericului care se lăsase, am greşit drumul. Alergam din ce in ce mai repede, sperînd că voi putea găsi drumul cel bun. Am trecut peste cîmp, prin şanţuri pline de apă, m—am căţărat pe o colină abruptă şi am căzut, în cele din urmă, istovit, într—un tufiş. Nu ştiu după cîtă vreme am văzut parcă fulgere înaintea ochilor şi am simţit o durere ascuţită in cap. M—am trezit astfel dintr—un somn adînc ca moartea. Din pricina rănii pierdusem mult sînge: folosindu—mi batista, mi—am făcut un bandaj pe care l—ar fi putut invidia cel mai iscusit *felcer* militar pe cîmpul de luptă şi, bine dispus şi vesel, mi—am rotit privirea în jur. În apropiere se înălţau ruinele măreţe ale unui castel. După cum poţi să—ţi dai seama, maestre, nimerisem, spre marea mea surprindere, pe Stînca Uliilor.

392

Rana nu mă mai durea; mă simţeam uşor şi înviorat. Cînd am ieşit din tufişul care—mi servise drept culcuş, soarele tocmai răsărea revărsîndu—şi, asemenea unui salut matinal, razele strălucitoare asupra pădurii şi cimpiei. Păsările se trezeau în tufişuri şi se scăldau ciripind în roua răcoroasă a dimineţii, apoi săgetau în văzduh. La picioarele mele se întindea Sieghartshoful. Învăluit încă în negura nopţii;curînd însă vălurile se sfîşiară şi în faţa ochilor mei apărură copacii şi tufişurile, arzînd în flăcări de aur. Lacul din parc părea o oglindă orbitoare; alături de acesta distingeam pavilionul de pescuit, care îmi apărea ca un punct alb; ba chiar aveam impresia că vedeam şi podeţul. Mi—au revenit în minte cele petrecute în ajun; dar parcă ar fi fost un trecui îndepărtat, în urma căruia n—a mai rămas decît amintirea nostalgică a unui luciu pierdut pe vecie, nostalgie ce îţi sfîşie inima şi, totodată, ţi—o umple de o nespusă fericire. Parcă te aud, maestre, întrebîndu—mă: «Dar ce vrei, să spui de fapt, bufonule? Ce ai pierdut, pe vecie, într—un trecut îndepărtat?» Ah, maestre! Mă văd încă o dată pe Stînca Uliilor, întinzindu—mi iar braţele, asemenea unor aripi de vultur, spre a—mi lua zborul către locul acela, unde dragostea — acea dragoste care nu cunoaşte graniţe nici în timp, nici în spaţiu, care e eternă ca şi spiritul cosmic — mi—a apărut, întruchipîndu—se într—o muzică divină, din însuşi dorul arzător. Ştiu, chiar lîngă urechea mea se aşază un afurisit de oponent flămînd, care mă contrazice invocînd pămîntească pline de secară, şi mă întreabă cu un ton sarcastic, dacă e cu putinţă ca muzica să aibă nişte ochi de un albastru—adînc.

Îi demonstrez că sunetul muzical este şi el o privire ce străbate pînă la noi dintr—o lume de lumină, sfîşiind în calea lui văluri negre de nori. Oponentul însă merge mai departe, întrebîndu—mă pe rînd de frunte, de păr, de gură şi de buze, de braţe, de mîini, de picioare şi, cu un zîmbet perfid, îşi exprimă îndoiala că un simplu sunet muzical ar putea fi înzestrat cu toate acestea... Dumnezeule! Ştiu prea bine ce vrea să spună ticălosul acesta — nimic altceva decît că, atîta vreme cît sînt un *glebae adscriptus*[12], ca el şi ca ceilalţi, atîta vreme cit nu ne putem hrăni doar cu raze de soare şi atîta vreme cît, uneori, sîntem siliţi să ne aşezăm pe alt scaun decît acela de la catedra profesorală, tot acest dor etern care nu aspiră decît la sine însuşi şi despre care orice prost ştie să pălăvrăgească... Ah, maestre, n—aş vrea ca dumneata să iei partea oponentului aceluia flămînd; un asemenea lucru mi—ar fi tare neplăcut. Şi, spune şi dumneata, ai putea găsi măcar un singur motiv serios de a o face? Am arătat eu vreodată înclinaţie spre sminteala de prost—gust a unui licean? Ajungînd pînă la o vîrstă matură, n—am ştiut eu oare să mă port întotdeauna înţelepţeşte? Am dorit eu oare vreodată să fiu o mănuşă, numai pentru a putea săruta obrazul Juliei, ca vărul Romeo? Zică lumea ce—o vrea; dar te rog să mă crezi, maestre, că în cap nu am decît note, iar în suflet, melodia acelor note. Ce dracul Altfel cum aş fi fost în stare să compun o bucată de muzică religioasă atît de reuşită ca *missa* de seară, pe care tocmai am terminat—o şi se află încă pe masa mea de lucru? Dar, iar m—am abătut de la capitolul istoric... Reiau deci firul.

Am auzit în depărtare o voce puternică de bărbat care se apropia tot mai mult. Curînd am zărit un călugăr benedictin coborînd pe potecă şi cîntînd un imn latinesc. Ajungînd în dreptul locului unde mă aflam, s—a oprit şi a încetat să cînte. Scoţîndu—şi pălăria cu boruri

---

[12] Legat de glie, iobag (lat.).

largi şi ştergîndu—şi cu o batistă sudoarea de pe frunte, şi—a rotit privirea în jur, apoi a dispărut în desiş. Am simţit dorinţa să—i ţin tovărăşie şi, întrucît era un om gras, iar soarele ardea din ce în ce mai tare, era uşor de bănuit că pornise în căutarea unui loc de odihnă, undeva la umbră. Nu mă înşelasem; intrînd în tufiş, l—am zărit pe respectabilul monah aşezat în tihnă pe o piatra acoperită cu muşchi des. O lespede ceva mai înaltă, care se afla aproape, îi servea drept masă; întinsese deasupra un ştergar alb şi, luînd din traistă pline şi o pasăre friptă, s—a apucat să Înfulece cu multă poftă. *«Sed praeter omnia bibendum quid»*[13] a exclamat călugărul şi scoţînd din buzunar un păhărel de argint, şi—a turnat vin dintr—o damigeana mică. Tocmai se pregătea să—l bea cînd m—am apropiat de el, salutîndu—l cu un: «Lăudat fie Isus Cristos!». Cu paharul la gură, a ridicat ochii şi In aceeaşi clipă l—am recunoscut pe vechiul şi simpaticul meu prieten de la abaţia benedictinilor din Kanzheim, şi anume pe preacinstitul *pater* şi dirijor al corului, Hilarius. «Lăudat fie în veci!» a îngăimat el, privindu—mă ţintă, cu ochii larg deschişi de uimire. Mi—am amintit îndată de .podoaba ce o purtam pe cap şi care îmi schimba probabil foarte mult înfăţişarea, de aceea m—am grăbit să adaug: «O, preacinstite şi iubite prieten Hilarius! Nu mă lua drept un indian fugar şi vagabond, şi nici drept un localnic lovit la cap, căci nu sînt şi nu vreau să fiu nimeni altul decît amicul dumitale, capelmaistrul Johannes Kreisler!»...

394

«Pe sfîntul Benedict! a exclamat călugărul bucurat. Te—am recunoscut îndată, divine compozitor şi preabunul meu prieten, dar, *per diem*[14], spune—mi de unde vii şi ce—i cu dumneata căci te socoteam *in fluribus*[15] la curtea marelui duce?»

N—am stat în cumpănă să—i povestesc toate cele ce mi se întîmplaseră şi cum am fost nevoit să—mi înfig spada in trupul individului care mă alesese drept ţintă pentru exerciţiile sale de tragere cu pistolul; i—am spus de asemenea că sus—numitul trăgător era probabil un prinţ italian, numit Rector, un nume care se dă şi clinilor de vînătoare... «Şi acum, sfătuieşte—mă, ce să fac? mi—am încheiat eu povestea. Să mă întorc la Sieghartsweiler, sau...» *Pater* Hilarius, care mă ascultase, scoţînd cîte un «Hm!» «Aşa!»... «Ei!»... «Pe sfîntul Benedict!»... îşi lăsă privirea în jos şi mormăind un *«bibamus»,* îşi dădu paharul pe gît, după care spuse rîzînd: «De fapt, dragă capelmaistre, cel mai bun sfat pe care ţi l—aş putea da mai Înainte do toate, este să le aşezi frumuşel lîngă mine şi să mîncăm împreună. Îţi recomand călduros aceste prepeliţe, împuşcate ieri de preacinstitul frate Macarius, care după cum îţi aminteşti, nimereşte orice, afară de notele din răspunsuri; iar cînd ai să simţi gustul sosului cu care au fost stropite, ai să—i mulţumeşti fratelui Eusebius. care le—a fript anume pentru mine. Cît priveşte vinul, pot să—ţi spun că e vrednic de gîtlejul unui capelmaistru fugar. E un adevărat Bocksbeutel, *carissime*[16] Johannes, de la bolniţa Sfîntului Johann din Wurzburg şi din care noi, smerite slugi ale Domnului, primim cel mai bun soi. *Ergo bibamus!*[17]»

Cu aceste cuvinte, umplu paharul şi mi—l întinse. Nu m—am lăsat rugat, ci am băut şi am mîncat, ca unul care avea nevoie de asemenea întremare.

Pater Hilarius alesese un loc încîntător pentru a—şi lua gustarea. Poiana înflorită era umbrită de frunzişul des al unui pîlc de mesteceni, iar pîrîiaşul cristalin, care gungurea pe lespezile de piatră, sporea răcoarea plăcută. Singurătatea acestui loc mi—a umplut sufletul de bucurie şi de pace; pe cînd *pater* Hilarius îmi povestea despre toate cele întâmplate în ultima vreme la abaţie, fără să uite să—şi presare cuvîntarea cu obişnuitele—i glume şi latineasca lui de bucătărie, eu ascultam glasurile pădurii şi ale apelor, care—mi vorbeau în melodii pline de mîngîiere.

Pater Hilarius a atribuit probabil tăcerea mea îngrijorării pricinuite de cele ce mi se întîmplaseră. De aceea a umplut din nou paharul şi mi—a spus, întinzindu—mi—l:

---

[13] Dar înainte de toate trebuie să bem ceva! (Lat.)
[14] Probabil în loc de *per deum* — pe Dumnezeu (lat.).
[15] Într-o stare înfloritoare (lat.).
[16] Scumpule (lat.). - Deci, să bem! (Lat.)
[17] Deci, să bem! (Lat.)

—Nu te necăji, capelmaistre! E drept că ai vărsat sînge, şi vărsarea de sînge este un păcat, dar *distinguendum est inter et inter*[18]. Fiecare ţine mai mult ca orice la viaţa lui, căci îi este dăruită pentru o singură dată. Dumneata ţi—ai apărat—o pe a dumitale, şi biserica nu interzice acest lucru, ceea ce poate fi dovedit cu prisosinţă; nici preacinstitul nostru abate şi nici vreun alt slujitor al Domnului nu—ţi va refuza iertarea păcatelor, chiar dacă din greşeală ai răvăşit măruntaie princiare. *Ergo bibamus! Vir sapiens non te abhorrebit, Domine!*[19] Dar. iubitul meu Kreisler, dara te întorci la Sieghartsweiler ai sa fii întrebat in felul cel mai neplăcut ou privire la *cur, quomudo, quando, ubi*[20]. Iar dacă ai să viei să—l acuzi pe prinţ că te—a atacat pentru a te ucide, cine o să te creadă? *Ibi jacet lepus in pipere!*[21] Aşadar, capelmaistre, vezi că... dar *bibendum quid*[22]»... Goli paharul care era plin ochi, apoi continuă: «Vasăzică, dragă Kreisler, vezi că stalul cel bun îl găseşti în Bocksbeutel. Află deci, că tocmai mergeam la mănăstirea Toţi Sfinţii pentru a lua de la dirijorul corului o bucată de muzică în vederea sărbătorilor ce vin. Am răscolit zadarnic, de două—trei ori, în toate lăzile — n—am dat decît de nişte vechituri folosite şi răsfolosite. Cit priveşte bucata pe care ai compus—o în timpul şederii dumitale la abaţie, apoi, dragă capelmaistre, nu mi—o lua în nume de rău, dar trebuie să—ţi spun că e foarte frumoasă şi nouă, dar e scrisă într—un fel atît de ciudat, încît nu e chip să—ţi întorci o clipă ochii de la partitură. Cum încerci să mai arunci o privire printre gratii la cite o fetişcană drăguţă din naos, hop, ai şi pierdut un tact, sau faci cine ştie ce altă greşeală şi s—a zis cu toată cintarea. Te trezeşti că fratele Jakob îi dă zor cu di—di—di pe clapele orgei! *Ad patibulum cum illis!*[23] Aş putea deci... dar, *bibamus!»*

După ce băurăm cîte un pahar, convorbirea noastră continuă în felul următor: *«Desunt,* adică nu—s de faţă, iar cine nu—i de faţă nu poate fi întrebat; de aceea m—am gîndit că ar fi bine să te întorci îndată, împreună cu mine, la abaţie, care, dacă o luăm pe drumul drept, e cale de numai două ceasuri de aici. Acolo vei fi ferit de orice urmărire, *contra hostium insidias*[24]. Eu am să te aduc acolo drept muzică In carne şi oase şi vei rămîne cit vei avea plăcere, sau cît vei găsi cu cale. Preacinstitul abate se va îngriji să nu duci lipsa de nimic. Ai să—ţi îmbraci rufăria cea mai fină, iar pe deasupra ai să tragi rasa de benedictin, care cred că—ţi va sta de minune. Dar ca să nu arăţi pe drum ca rănitul din gravura cu bunul samaritean, pune—ţi în cap pălăria mea, iar eu am să—mi trag gluga peste chelie. *Bibendum quid,* iubitule !»

397

Cu aceste cuvinte goli încă o dată paharul, apoi îl clăti in pîrîu, îşi strînse lucruşoarele în traistă şi, îndesîndu—mi pălăria pe cap, exclamă: «Capelmaistre, să păşim agale şi vom ajunge tocmai cînd vor suna *ad conventum, conventuales*[25], cu alte cuvinte cînd preacinstitul abate se aşază la masă.»

Îţi închipui uşor, maestre, că n—aveam nimic de spus împotriva propunerii voiosului *pater* Hilarius, căci nu putea decît să—mi convină să mă duc într—un loc, pe care—l socoteam a fi un adăpost minunat din atîtea puncte de vedere.

Păşeam fără grabă, vorbind despre unele şi altele, şi am ajuns, aşa cum dorise *pater* Hilarius, tocmai cînd clopotul abaţiei vestea ora mesei.

Pentru a curma din capul locului orice fel de întrebări, *pater* Hilarius ii spuse abatelui că, aflînd întîmplător că eram la Sieghartsweiler, renunţase să mai meargă după compoziţii muzicale la mănăstirea Toţi Sfinţii, găsind mai nimerit să aducă un compozitor, care poartă în el un nesecat depozit de muzică.

Abatele Chrysostomus (mi se pare că ţi—am mai povestit multe despre dînsul) m—a

---

[18] Trebuie să facem deosebirea între şi între (lat.).
[19] Un bărbat înţelept nu-şi va întoarce faţa de la tine. Doamne! (lat.) Multe din aceste forme latineşti umoristice îşi au obirşia în *Gargantua* a lui Francois Rabelais.
[20] De ce, cum, cînd, unde (lat.)
[21] Acolo zace iepurele în piper! (Lat.)
[22] Ceva de băut! (Lat.)
[23] La spînzurătoare cu el!(lat.)
[24] împotriva uneltirilor duşmanilor (lat.).
[25] La trapeză, cei ce fac parte din trapeză (lat.)

primit cu acea bucurie sinceră, de care sînt in stare numai oamenii cu adevărat buni, şi a lăudat hotărîrea luată de *pater* Hilarius.

Aş vrea să mă vezi, maestre Abraham, metamorfozai într—un călugăr benedictin în toată regula, şezînd într—o odaie înaltă şi spaţioasă din clădirea principală a abaţiei şi scriind de zor imnuri şi cîntări de vecernie; ba chiar îmi însemnez, printre picături, idei pentru o *missă* solemnă. În jurul meu se adună copiii din cor şi fraţii care cîntă din gură sau din instrumente; fac repetiţii cu ei, dirijez în cafasul bisericii. Mă simt atît de înmormîntat în această singurătate, încît m—aş putea asemăna pe drept cuvînt cu Tartini [26] care, temîndu—se de răzbunarea cardinalului Cornaro, s—a ascuns la mănăstirea minoriţilor din Assisi, unde după mulţi ani l—a descoperit un prieten din Padova; acesta aflîndu—se în biserică, a privit spre cor tocmai cînd o pală de vînt dăduse o clipă la o parte perdeaua ce acoperea orchestra... Şi dumitale ţi s—ar fi putut întîmpla, maestre, acelaşi lucru ca şi acelui locuitor din Padova, dar oricum trebuia să—ţi spun unde mă aflu, căci altfel ţi—ai fi putut închipui cine ştie ce despre mine. Poate că s—a găsit pălăria mea şi lumea se întreabă ce a devenit capul?... Maestre! Sufletul meu a aflat o pace deosebit de binefăcătoare; oare aici mi—este scris să arunc ancora? Mai deunăzi, plimbîndu—mă pe malul iazului din grădina abaţiei, mi—am zărit în apă imaginea, mergînd alături de mine. Mi—am spus: «Omul acela, care păşeşte colo jos alături de mine, e un om senin şi cuminte. Nu mai rătăceşte ca un zănatic prin spaţii vagi şi infinite, ci îşi urmează neabătut calea aleasă. Şi ce noroc pentru mine că omul acela sînt chiar eu»... Odată, dintr—un alt lac, mă privise un alt *alter ego* al meu... Dar destul, să nu mai vorbim despre toate astea. Maestre, nu—mi menţiona nici un nume, nu—mi povesti nimic, nici nu—mi spune măcar pe cine am străpuns. În schimb, scrie—mi mult despre dumneata... Fraţii au venit la repetiţie, deci îmi închei capitolul de istorie, şi, totodată scrisoarea. Rămîi cu bine, maestre şi nu mă uita etc, etc..."

Plimbindu—se singur prin aleile depărtate şi părăginite ale parcului, maestrul Abraham medita la soarta prietenului său iubit şi la împrejurarea că, aproape îndată după ce l—a regăsit, l—a pierdut din nou. În mintea lui se revedea pe sine şi pe copilul Johannes la Gonionesmuhl; aşezat la pianul bătrînului unchi, copilul lovea clapele cu o privire mîndră şi cu o putere aproape bărbătească, studiind cele mai grele sonate ale lui Sebastian Bach; drept răsplată maestrul îi vira pe ascuns un cornet cu bomboane în buzunar... I se părea că toate acestea s—au petrecut numai cu cîteva zile în urmă şi era foarte mirat că băieţaşul nu era altul decît Kreisler, al cărui destin părea împletit cu jocul capricios şi ciudat al unor întîmplări misterioase. Dar tot gîndindu—se la acele timpuri trecute şi la prezentul atît de fatal, îi răsări înaintea ochilor imaginea propriei sale vieţi.

Tatăl lui, un om sever şi voluntar, îl făcuse aproape cu de—a sila să îmbrăţişeze arta construirii orgilor, care pentru el era o meserie simplă şi fără multă fineţe. Nu îngăduia să se apuce de construirea orgilor, decît unui meşter desăvîrşit, de aceea toţi ucenicii lui trebuiau să devină întîi tîmplari şi tinichigii pricepuţi, şi abia după aceea erau admişi la construirea mecanismului interior. Toată grija bătrînului era precizia, durabilitatea şi buna funcţionare a instrumentului; n—avea nici o înţelegere pentru muzicalitate şi pentru ton şi, ciudat lucru, tocmai acest defect se reflecta şi în oraşele construite de el, cărora li se reproşa pe drept cuvînt sunetul lor aspru şi strident. Pe deasupra, bătrînul mai era stăpînit şi de patima diferitelor jucării puerile şi din vremi de mult perimate. Astfel, la una din orgile sale a adăugat două figuri reprezentînd pe regii David şi Solomon care, in timpul cîntecului, îşi roteau plini de mirare capetele. Nu era orgă care să nu fie împodobită cu îngeri ce suflau din trîmbiţe, loveau în timpane, băteau tactul, sau de cocoşi care dădeau din aripi şi cîntau etc. De multe ori, Abraham nu putea evita bătăile, meritate sau nemeritate, şi nici să—i stoarcă bătrînului vreun semn de bucurie părintească, decît născocind vreo jucărie nouă pentru orga în construcţie — bunăoară un „cucurigu" mai strident al cocoşului, sau altele de felul

---

[26] *Giuseppe Tartini* (1692—1770), compozitor şi virtuoz violonist italian. Fiind urmărit din pricina căsătoriei sale secrete cu fiica unui cardinal, s-a refugiat într-o mînăstire.

acesta. Abraham aştepta c—o nerăbdare plină de teamă clipa cînd, potrivit obiceiului breslelor, avea să pornească în drumeţie. În sfîrşit, sosi şi acest moment — şi Abraham părăsi casa părintească, pentru a nu se mai întoarce niciodată acolo.

400

În cursul acelei drumeţii, pe care o făcea în tovărăşia altor calfe, dintre care cei mai mulţi erau nişte flăcăi desfrînaţi şi grosolani, ajunse la abaţia Sfîntului Blasius, din Schwarzwald, şi acolo auzi vestita orgă a bătrînului Johann Andreas Silbermann. Sunetele pline şi rotunde ale acelui instrument revărsară pentru întîia oară farmecul armoniei în sufletul lui; se simţi dus în altă lume şi, din clipa aceea, îndrăgi cu pasiune o artă, pe care pînă atunci o practicase cu atîta dezgust. Totodată întreaga lui viaţă dinainte şi mediul in care şi—o petrecuse i se arătară atît de nedemne, încît se strădui din răsputeri să se smulgă din mocirla în care i se părea că s—a cufundat. Inteligenţa lui înnăscută şi capacitatea de a pricepe repede lucrurile l—au ajutat să—şi formeze cil paşi de gigant o solidă cultură ştiinţifică; totuşi, simţea adesea apăsîndu—l ca nişte lanţuri grele educaţia lui anterioară şi viaţa trivială pe care o dusese... Legătura cu Chiara, acea fiinţă ciudată şi misterioasă, a fost cel de al doilea punct luminos din existenţa lui; astfel, cele două elemente — trezirea simţului armoniei şi dragostea Chiarei — au dai naştere acelui dualism poetic al sufletului lui, care exercita o acţiune binefăcătoare asupra firii sale necioplite, dar viguroase. Foarte curînd, după ce s—a smuls din hanurile şi cîrciumile unde, în norii de fum de tutun, răsunau cîntece deocheate, întîmplarea, sau mai bine zis priceperea lui de a face jucării mecanice, cărora (după cum stimatul cititor a şi avui prilejul să constate) ştia să le dea o aparenţă de mister, l—a adus pe tînărul Abraham într—un mediu care însemna penii u el o lume cu totul nouă. Rămînînd totdeauna un străin, s—a priceput totuşi să se menţină în acea lume, cultivind tonul categoric cu care îl înzestrase natura. Acest ton a devenit cu timpul tot mai răspicat şi, întrucît nu era tonul unui bădăran, ci se întemeia pe bunul—simţ, pe o judecată sănătoasă şi pe ironia care izvora din aceasta, nu e de mirare că, acolo unde tînărul n—a izbutit decît să se menţină şi să fie tolerat, adultul inspira respect, ca unul ce reprezenta un principiu de temut. Nimic nu—i mai uşor decît să te impui faţă de anumite persoane „distinse" care, oricum, sînt Întotdeauna mai prejos de părerea pe care ai putea—o avea despre ele. Tocmai la aceasta se gîndea maestrul Abraham cînd, după plimbarea prin parc, se întoarse la pavilionul de pescuit, unde izbucni într—un hohot de ris zgomotos care—l făcu sa se simtă mai bine.

Sentimentul de adîncă melancolie, oare nu—i stătea de loc în fire, i—l provocaseră amintirile atît de vii despre abaţia Sfîntului Blasius şi despre Chiara. „De ce acum îmi sîngerează atît de des rana, pe care o socoteam de mult cicatrizată? se întrebă el. De ce mă las pradă unor visări deşarte cînd ar trebui să intervin în mod activ într—o maşinărie pe care un duh rău pare s—o conducă anapoda?"... La gîndul că preocupările lui cele mai personale sînt ameninţate de o primejdie neştiută nici de el, maestrul fusese cuprins de teamă, dar, aducîndu—şi aminte, după cum am spus, de anumite persoane „distinse", îi veni să rîdă şi se simţi îndată liniştit.

Bătrînul intră in pavilion ca să citească scrisoarea lui Kreisler.

În vremea asta, la castelul princiar se petreceau unele lucruri vrednice de uimire.

—Extraordinar! striga medicul curţii. Asta întrece orice practică, orice experienţă!

—Aşa şi trebuia să se întîmple, spunea prinţesa—mamă. Şi prin urmare prinţesa Hedwiga nu este compromisă.

Iar prinţul Irenaus:

—Am interzis categoric acest lucru. Dar această *crapule*[27], măgarii ăştia de servitori, parcă n—ar avea urechi. Maestrul—pădurar trebuie să aibă grijă ca de aci înainte prinţul să nu mai poată pune mina pe pulbere!

În acelaşi timp, doamna Benzon exclama:

—Slavă Domnului, e salvată!

---

[27] Netrebnici (franc).

Prinţesa Hedwiga privea pe fereastra camerei ei de culcare, făcînd rar cîte un acord la chitara pe care Kreisler o aruncase supărat şi pe care o primise după aceea din nou din mîinile Juliei, sfinţită, după cum spusese el. Pe sofa sta prinţul Ignatius, plîngînd şi văicărindu—se:

—Mă doare, mă doare!

Lîngă el, Julia curăţa cu hărnicie nişte cartofi pe care îi arunca apoi într—un mic vas de argint.

Toate acestea erau în legătură cu un eveniment pe care, medicul l—a numit pe drept cuvînt extraordinar şi întrecînd orice practică. După cum stimatul cititor a avut în mai multe rînduri prilejul să afle pînă acum, prinţul Ignatius îşi păstrase nevinovatul gust de joacă şi fericita candoare a unui copil de şase ani. Printre celelalte jucării pe care le avea, era şi un tun mititel, turnat din metal, care constituia distracţia lui favorită dar de care nu se putea folosi decît foarte rar, întrucît mai era nevoie şi de multe alte lucruri, care nu se aflau întotdeauna la îndemînă, cum ar fi, de pildă cîteva grăunţe de pulbere, nişte alice mari şi o păsărică. Cind izbutea să le strîngă pe toate la un loc, prinţul Ignatius îşi punea oastea să mărşăluiască şi judeca păsărică în faţa unei curţi marţiale, pentru un complot urzit in ţara pierdută a prinţului—tată. Apoi încărca tunul şi executa păsărică, pe care o lega întîi de un sfeşnic şi—i desena pe piept o inimioară neagră. Execuţia nu reuşea insă întotdeauna, aşa că pedeapsa meritată a celui vinovat de înaltă trădare trebuia desăvîrşită cu ajutorul unui briceag.

402

Fritz, băieţaşul grădinarului, în vîrstă de zece ani. Îi adusese prinţului un pietroşel de toată frumuseţea, pentru care primise răsplată, ca de obicei o coroană. Prinţul se furişase îndată în sala de vînătoare — vînătorii erau tocmai plecaţi — şi găsise fără greutate săculeţul cu alice şi cornul cu pulbere, procurîndu—şi astfel muniţiile necesare. Tocmai se pregătea să înceapă execuţia, care se cerea făcută de mare urgenţă, întrucît pietroşelul rebel ciripea gălăgios şi se străduia din răsputeri să evadeze, cînd se gîndi că prinţesa Hedwiga, care devenise acum atît de cuminte, nu—i va refuza plăcerea de a asista la pedeapsa capitală a micului vinovat de înaltă trădare. Prin urmare, luă la subsuoară cutia în care se afla oastea, ţinînd în cealaltă mînă păsărică, şi pentru că acest lucru îi fusese interzis de tatăl său, se furişă tiptil—tiptil în dormitorul Hedwigăi pe care o găsi zăcînd pe pat îmbrăcată, în starea aceea de catalepsie. Este regretabil şi, după cum vom vedea numaidecît, totodată binevenit faptul că tocmai atunci camerista o lăsase singură pe prinţesă.

Fără a mai sta mult pe gînduri, prinţul Ignatius legă păsărică de un sfeşnic, îşi alinie toată oastea şi încarcă tunul, după care o ridică pe prinţesă din pat şi o puse să se apropie de masă, explicîndu—i că ea va fi generalul comandant de oaste, iar *el* va fi prinţul—suveran şi, pe lingă aceasta, va aprinde focul artileriei care—l va omorî pe rebel... Prisosul de muniţii i—a fost fatal prinţului căci, nu numai că a pus o încărcătură prea mare in tun, ci a mai vărsat pulbere şi în jurul lui, pe masă. În clipa cind a aprins fitilul, s—a auzit o bubuitură neobişnuită şi pulberea împrăştiată a făcut şi ea explozie, arzîndu—i mîna atît de tare, încît prinţul a scos un ţipăt puternic şi n—a observat că în momentul exploziei prinţesa se prăbuşise la pămînt. Detunătura a răsunat tare pe coridoare şi toată lumea s—a năpustit în odaie, presimţind o nenorocire; pinâ şi prinţul şi prinţesa, uitînd în spaima lor de orice etichetă, s—au îmbulzit pe uşă împreună cu servitorimea. Cameristele au ridicat—o pe prinţesă şi au dus—o înapoi pe pat. A fost chemat în grabă medicul curţii şi chirurgul. Zărind lucrurile de pe masă, prinţul Irenaus şi—a dat seama îndată ce s—a petrecut şi cu ochii scînteind de mînie i s—a adresat prinţului Ignatius, care nu înceta să ţipe şi să se văicărească:

—Uite, vezi, Ignaz! Iată unde te duc jocurile stupide şi copilăreşti. Spune să le ungă cu alifie şi nu mai urla ca un golan de pe stradă!... Ai merita să fii bătut cu nişte vergi la po...

Buzele îi tremurau atît de tare, încît cuvintele lui deveniră nedesluşite. Cu un aer maiestuos părăsi încăperea. Servitorimea fu cuprinsă de o groază de nedescris, căci era a treia oară cînd prinţul Irenaus îi spunea prinţului ”tu" şi „Ignaz", şi de fiecare dată aceasta

fusese o dovadă a unei furii sălbatice, cu greu stăpînite.

Cînd medicul curţii declară că criza se declanşase şi că spera ca starea gravă a prinţesei să treacă în curînd, însănătoşindu—se pe deplin, prinţesa—mamă rosti cu mai puţină emoţie decît ar fi fost de aşteptat:

—*Dieu soit loue!*[28] Să mă ţineţi la curent.

În schimb, pe prinţul Ignatius, care tot mai plîngea, îl îmbrăţişa cu duioşie şi—l mîngîie cu vorbe blînde, după care îl urmă pe prinţul Irenaus.

În vremea aceasta sosi la castel doamna Benzon, care venea împreună cu Julia s—o vadă pe biata Hedwiga. Cum auzi ce s—a intîmplat, urcă în grabă în odaia prinţesei, căzu în genunchi lîngă pat şi—i luă mîna, privind—o adînc în ochi, in timp ce Julia vărsa lacrimi fierbinţi, închipuindu—şi că scumpa ei prietenă este pe moarte. Deodată Hedwiga suspină adînc şi rosti eu o voce surdă, abia auzită:

—A murit?

Prinţul Ignatius se opri îndată din plîns, cu toate că arsura îl durea, şi—i răspunse rîzînd şi chicotind de bucurii că execuţia i—a reuşit.

—Da, da, surioară prinţesă a murit de tot, împuşcat drept în inimă.

—Da, răspunse prinţesa, închizînd din nou ochii. Da. ştiu. Am văzut picătura de sînge care s—a scurs din inima lui şi mi—a căzut pe piept. Eu m—am prefăcut în cristal şi numai picătura trăia în cadavrul meu.

—Hedwiga, începu doamna consilier încet şi blînd. Treziţi—vă din visele astea urîte. Nu mă recunoaşteţi?

404

Prinţesa făcu un gest slab eu mîna, ca şi cum ar fi vrut să fie lăsată singură. Doamna Benzon continuă însă:

—Hedwiga, Julia e aici.

Pe chipul Hedwigăi flutură un zîmbet. Julia se plecă asupra ei şi—i sărută uşor buzele palide. Prinţesa şopti abia desluşit:

—Acum a trecut tot, simt că peste cîteva minute îmi voi recăpăta puterile.

Pînă acum nimeni nu se preocupase de micul vinovat de înaltă trădare, care zăcea pe masă cu pieptul sfîşiat. Julia îl zări şi în aceeaşi clipă îşi dădu seama că prinţul Ignatius se apucase iar de jocurile lui dezgustătoare.

—Alteţă, îi spuse ea, in timp ce obrajii i se aprinseră ca focul, alteţă, ce v—a făcut biata păsărică de—aţi omorît—o fără milă? E un joc stupid şi crud. Mi—aţi făgăduit de mult să nu mai făptuiţi aşa ceva, dar văd că nu v—aţi ţinut de cuvînt. Să ştiţi că, dacă se mai întîmplă o dată, n—am să mai înşir în ordine ceştile dumneavoastră, nici n—am să mai învăţ păpuşile să vorbească şi nici...

—Nu te supăra, domnişoară Julia! scînci prinţul Ignatius. A fost o secătură pestriţă, care a tăiat pe furiş pulpanele de la tunicile soldaţilor şi pe deasupra a urzit şi o rebeliune. Au, ce mă doare, ce mă doare!

Doamna consilier Benzon se uită la prinţ şi la Julia cu un zîmbet ciudat :

—Cîtă văicăreală pentru citeva degete arse! E drept că şi doctorul—chirurg nu mai sfîrşeşte cu pregătirea alifiei aceleia. Dar cred că un leac băbesc vulgar poate ajuta şi unui nobil. Să se aducă repede nişte cartofi cruzi!

Şi se îndreptă spre uşă, dar deodată se opri, ca şi cînd i—ar fi venit ceva în gînd, se întoarse şi, îmbrăţişînd—o şi sărutînd—o pe frunte, pe Julia, şopti:

—Tu eşti copila mea dragă şi vei fi întotdeauna *mimai* ceea ce trebuie să fii. Însă fereşte—te de nebuni excentrici şi nu—ţi pleca urechea la vraja funestă a cuvintelor lor pline de ispită!

Mai aruncă o privire cercetătoare spre prinţesă, care părea că dormitează liniştită, şi părăsi camera.

Chirurgul intră ţinînd in mină un plasture uriaş, jurînd solemn că a aşteptat mult timp in camera prinţului, intincit nu şi l—a putut închipui in dormitorul prinţesei...

---

[28] Lăudat fie Domnul! (franc.)

Tocmai se pregătea să—i pună prinţului Ignatius plasturele, cînd camerista, ducînd pe o laviţă de argint cîţiva cartofi mari, îi tăie drumul, asigurîndu—l că, la arsuri, cartofii cojiţi sint cel mai bun leac. Julia interveni, luîndu—i tava din mînă.

—Iar eu am să pregătesc personal plasturele pentru prinţişorul meu.

—Dumnezeule! se sperie chirurgul. Dar gindiţi—vă şi dumneavoastră, alteţă... e cu putinţă oare... un leac băbesc pentru un nobil prinţ! Arta, numai arta, poate să ajute aici.

Vru să se apropie iarăşi de prinţ; acesta însă se dădu în lături, ţipînd:

—Pleacă, pleacă de aici! Domnişoara Julia să—mi pregătească plasturele! Arta să se care de aici!

Arta ieşi, împreună cu plasturele pregătit cu atîta pricepere, aruncînd priviri veninoase cameristei.

Julia o auzea pe prinţesă respirînd din ce în ce mai puternic, dar rămase uimită cînd...

(M.r.p.)... adormii. M—am tot perpelit în culcuşul meu, căutînd o poziţie mai la—ndemînă. Cind mă întindeam cit eram de lung; cînd mă făceam ghem, cu capul sprijinit pe lăbuţele mele moi şi înfăşurîndu—mă frumos cu coada, în aşa fel, încît să—mi acopăr ochii; cînd mă trînteam pe o coastă, cu labele întinse înainte şi cu coada atîrnînd indiferentă şi imobilă din culcuş. Toate, toate erau zadarnice! Ideile şi noţiunile deveneau tot mai confuze pînă ce, în sfîrşit, am căzut în acea stare de delir care nu poate fi numită somn, ci mai degrabă o luptă între somn şi veghe, după cum susţin pe drept cuvînt, Moritz, Davidson, Nudow Tiedemann, Wienholt, Reil, Schubert, Kluge şi alţi autori fiziologi, care au scris despre somn şi vis şi pe care eu nu i—am citit.

Camera maestrului era inundată de lumina puternică a soarelui cînd m—am trezit din acest delir, din această luptă intre somn şi veghe, revenind la starea conştientă. Dar, ce trezire! ce conştientă!... O, tu, pui de motan, care citeşti aceste rînduri, ciuleşte—ţi urechile şi citeşte—le cu multă atenţie, ca morala lor să nu—ţi scape!... Ia bine aminte la cele ce—ţi voi spune despre starea aceasta, a cărei indicibilă tristeţe n—o pot zugrăvi decît în culori prea palide!... Ia bine aminte, repet, şi cîntăreşle—ţi bine puterile, înainte de a gusta pentru întîia oară un *punş* pisicesc într—o adunare de pisici burşi. Bea cu măsură, iar dacă ţi se va reproşa acest lucru, pomeneşte de mine şi de experienţa mea; motanul Murr să fie autoritatea pe care să te sprijini şi pe care, sper, toată lumea o va recunoaşte şi preţui.

406

Deci, în primul rînd în ceea ce priveşte starea mea fizică, nu numai că mă simţeam groaznic de rău şi complet, vlăguit, ci — un lucru care—mi pricinuia suferinţe deosebit de mari — stomacul meu ridica nişte pretenţii nesăbuite şi anormale, pretenţii care, tocmai datorită caracterului lor anormal, nu puteau fi satisfăcute, stîrnind doar o agitaţie lăuntrică, pe cît de violentă pe atît de inutilă, şi la care participau chiar şi ganglionii respectivi, tremurînd şi vibrînd morbid, sfîşiaţi de lupta neîncetată între a vrea şi a nu putea. Era dezgustător!

Dar poate chiar şi mai insuportabilă era tulburarea psihică, împreună cu un regret amar şi pocăinţă pentru cele întâmplate în ajun — lucru pe care, de altfel, nu—l puteam socoti condamnabil — sufletul mi se umplu de o totală indiferenţă pentru toate plăcerile lumeşti! Dispreţuiam toate bunurile pămînteşti, toate darurile naturii, înţelepciunea, inteligenţa, spiritul etc. Cei mai mari filozofi şi cei mai talentaţi poeţi mi se păreau păpuşi de bîlci. Dar lucrul cel mai grav era că acest dispreţ se extindea chiar asupra propriei mele persoane. Mi se părea că nu sînt decît un banal vînător de şoareci! Nimic nu putea fi mai deprimant. Gîndul că o mare nenorocire se abătuse asupra mea, că, în general, tot pămîntul nu este decît o vale a plîngerii, mă cufunda într—o durere distrugătoare. Am închis ochii şi am început să plîng amarnic!

—Ai făcut—o lată, Murr, şi acum te simţi prost!... De, aşa se întîmplă!... Culcă—te şi dormi bine, băiete, că o să—ţi treacă! exclamă maestrul văzînd că nu m—am atins de gustarea de dimineaţă şi am scos cîteva gemete de durere.

Maestrul!... O, Doamne! Habar n—avea; nu—mi cunoştea suferinţele!... El nu bănuia ce influenţă poate să aibă tovărăşia burşilor şi *punşul* pisicesc, asupra unui suflet sensibil!...

Cred că se făcuse amiază, iar eu nu mă mişcasem încă din culcuş cînd, deodată, in faţa mea a răsărit fratele Mucius, care se strecurase în odaie prin nu ştiu ce minune. M—am plîns lui de starea nenorocită în care mă aflam dar, în loc să mă compătimească şi să mă consoleze, aşa cum speram, a izbucnit într—un imens hohot de rîs, exclamînd:

—Ha—ha—ha, frate Murr! Nu e decît o criză, e trecerea de la starea nedemnă de copilărie filistină la demnitatea de burş, iar tu îţi închipui că eşti bolnav şi nenorocit. Nu eşti încă deprins cu nobilele chefuri studenţeşti. Dar fă—mi plăcerea să—ţi ţii gura şi nu cumva să te plîngi maestrului de suferinţele tale. Specia noastră e şi aşa destul de compromisă din pricina acestei boli aparente; clevetitorul neam al oamenilor i—a dat o denumire care face aluzie la noi[29], şi pe care nu vreau s—o repet. Ia—ţi inima—n dinţi şi vino cu mine. Aerul curat o să—ţi priască. De altfel, primul lucru pe care trebuie să—l întreprinzi este să te dregi după beţie. Haide, vino, ai să vezi singur ce înseamnă asta!

De cînd mă salvase din mlaştina filistinismului, fratele Muci tis exercita asupra mea o autoritate absolută; trebuia să fac tot ce spunea el. M—am ridicat anevoie în picioare şi m—am întins, atît cît îmi îngăduiau mădularele mele înţepenite, apoi l—am urmat pe credinciosul meu frate pe acoperiş. Ne—am plimbat de cîteva ori încolo şi încoace şi, într—adevăr, m—am simţit mai bine şi înviorat. După aceea fratele Mucius m—a dus după coşul casei unde, vrînd—nevrînd, a trebuit să dau pe gît vreo două—trei păhărele de saramură de scrumbie. Asta era dresul de care—mi vorbise Mucius. (). efectul acestui tratament a fost mai minunat decît o minune! Ce să mai spun? Pretenţiile anormale ale stomacului se potoliră, rumoarea din el amuţi, iar sistemul ganglionar se linişti; viaţa îmi părea iarăşi frumoasă, preţuiam din nou bunurile pămînteşti, ştiinţa, înţelepciunea, inteligenţa, spiritul etc. Eram din nou eu însumi, neîntrecutul motan Murr! O, natură, natură! E cu putinţă oare ca doar cîteva picături absorbite de un motan uşuratic într—o clipă de elan nestăpînit să provoace o răzvrătire împotriva ta, împotriva principiului binefăcător pe care l—ai sădit în sufletul lui cu o dragoste de mamă şi care are menirea să—l convingă că lumea aceasta, cu luate bucuriile ei, precum peştele prăjit, oasele de pui. fiertura de lapte şi aşa mai departe este cea mai bună, iar el este lucrul cel mai bun în ea. căci bucuriile ei au fost create anume pentru dînsul?[30] Dar (şi un molan filozof recunoaşte acest lucru, ce conţine o adîncă înţelepciune), acea stare lamentabilă nu este decît contraponderea care pune în mişcare reacţia necesară progresului ulterior în cadrul determinărilor existenţei, aşa că ea (adică starea lamentabilă), îşi are rădăcinile în gîndirea universului etern. Dregeţi—vă, tineri motani, şi mîngîiaţi—vă cu această teză filozofico—experimentală a savantului vostru tovarăş, atît de ager la minte.

408

Este de—ajuns să spun că o bucată de vreme am dus o viaţă studenţească plină de voie bună pe acoperişurile din preajmă, în tovărăşia lui Mucius şi a altor cinstiţi şi bravi tineri albi, galbeni sau vărgaţi. Vreau să trec la un eveniment mai de seamă din viaţa mea, eveniment care nu a rămas fără urmări.

O dată, la căderea nopţii, tocmai cînd mergeam cu Mucius sub razele strălucitoare ale lunii la o beţie organizată de băieţi, m—am întîlnit cu trădătorul acela negru—cenuşiu—galben care mi—o furase pe Mismis. E de la sine înţeles că am tresărit puţin la vederea odiosului rival, în faţa căruia fusesem silit să cedez în chip atît de ruşinos. El a trecut însă pe lîngă mine, aproape atingîndu—mă, fără să mă salute şi am avut impresia că a zîmbit ironic, plin de sentimentul superiorităţii ce o dobîndise asupra mea. Mi—am amintit de Mismis şi de bătaia pe care o mîncasem; sîngele îmi clocotea în vine! Mucius a observat frămîntarea mea şi cînd îi împărtăşii impresia pe care am avut—o, îmi vorbi astfel:

—Ai dreptate, frate Murr. Tipul avea o mutră obraznică; e limpede că a vrut să te insulte. Dar, lasă că aflăm noi îndată cum stau lucrurile. Dacă nu mă înşel, filistinul ăsta pestriţ are o mică aventură amoroasă pe aici, prin cartier, îl văd în fiecare seară cum dă tîrcoale în

---

[29] Joc de cuvinte intraductibil. *Katzenjammer* (germ.) înseamnă „stare de mahmureală".

[30] Aluzie umoristică la filozofia lui *Gottfried Willhelm Leibniz* (1646—1716), care a spus despre lumea noastră că este cea mai bună dintre cele posibile.

jurul acoperişului. Să aşteptăm puţin, poate că acest domnişor se întoarce şi atunci o să aflăm şi restul.

Într—adevăr, n—a trecut multă vreme şi l—am zărit pe pestriţ întorcîndu—se semeţ şi musurîndu—mă incă de departe cu o privire dispreţuitoare. I—am ieşit curajos înainte şi am trecut atît de aproape unul de altul, încît cozile noastre s—au atins, fără prea multă delicateţă. Îndată m—am oprit şi, întorcîndu—mă spre el, i—am spus cu glas ferm:

—Miau!

S—a oprit şi el şi, întorcîndu—se la rîndul lui spre mine, mi—a răspuns sfidător:

—Miau!

Apoi ne—am văzut fiecare de drum.

—Te—a insultat! a exclamat Mucius, indignat la culme. Mîine am să—i cer socoteală obraznicului aceluia pestriţ!

A doua zi Mucius s—a dus la el şi l—a întrebat, în numele meu, dacă mi—a atins coada. Celălalt mi—a trimis răspuns că mi—a atins coada. La care eu i—am trimis la rîndul meu răspuns că, întrucît mi—a atins coada, trebuie să consider acest lucru drept insultă. La care el, că pot s—o iau cum vreau. La care eu, că o iau drept insultă. La care el, că eu nu sînt în stare să înţeleg ce înseamnă o insultă. La care eu, că înţeleg foarte bine şi chiar mai bine decît el. La care el, că nu s—ar osteni să insulte pe unul ca mine. La care eu repet că mă consider insultat. La care el răspunde că sînt un idiot. La care eu, ca să păstrez avantajul, îi trimit răspuns că, dacă sint un idiot, atunci el e o scîrbă de şpiţ! După care a urmat provocarea la duel.

(Glosă marginală a editorului. O, Murr, motanul meu! Ori noţiunea de onoare nu s—a schimbat de loc de la Shakespeare încoace, ori te—am prins cu o minciună literară! Adică, o minciună care are menirea să dea mai mult patos şi mai mare strălucire întîmplării pe care o povesteşti. Nu crezi că felul în care aţi ajuns la duelul cu individul acela pestriţ este o parodie evidentă la minciuna de şapte ori respinsă a lui Tocilă din *Cum vă place?* Nu—i aşa că în descrierea aşa—zisei provocări la duel regăsesc toate gradaţiile de la „răspunsul curtenitor" la „gluma cuviincioasă", de la „răspunsul grosolan" fi „înfruntarea curajoasă" la „împotrivirea vrăjmaşă"? Şi crezi că mai poţi scăpa de ruşine, pentru că în loc de „minciuna de circumstanţă" şi de „minciuna directă", tu închei cu cîteva înjurături? Murr, motanul meu! Recenzenţii se vor năpusti asupra ta; dar, cel puţin, ai demonstrat că l—ai citit pe Shakespeare în mod inteligent şi cu folos, şi asta scuză multe.)

410

Drept să spun, am cam băgat—o pe mînecă primind provocarea la duel; acesta urma să aibă loc cu ghearele. Mi—am adus aminte de bătaia pe care am mîncat—o de la trădătorul acela pestriţ, cînd l—am atacat, împins de gelozie şi de setea de răzbunare, şi regretam avantajul pe care—l obţinusem în dispută cu ajutorul prietenului meu Mucius. Dînsul a observat probabil că, la citirea sîngerosului bileţel, m—am îngălbenit si şi—a dat seama de starea mea sufletească.

—Frate Murr, mi—a zis el, am impresia că primul duci la care trebuie să faci faţă te—a cam impresionat.

N—am pregetat să—mi deschid inima in faţa prietenului meu, mărturisindu—i motivul care mi—a zdruncinat curajul.

—O, frate! O, iubite frate Murr! mi—a spus Mucius. Uiţi, că atunci cînd derbedeul acesta obraznic ţi—a tras o bătaie într—un fel atît de josnic, tu nu erai decît un boboc; pe cîtă vreme azi eşti un burş în toată puterea cuvîntului. Şi apoi, lupta ta cu pestriţul n—a fost un duel adevărat după toate regulile, nici măcar o simplă *rencontre*[31], ci doar o încăierare filistină, mai prejos de demnitatea oricărui motan—burş. Notează—ţi bine, frate Murr, că omul, invidios de talentele noastre excepţionale, ne învinuieşte că am avea predilecţia să ne batem într—un fel dezonorant şi injurios; iar cînd asemenea lucru se întîmplă la specia lui, el foloseşte termenul dispreţuitor de „încăierare de pisici". Măcar din pricina asta. orice

---

[31] întîlnire, duel (franc)

motan adevărat, care are simţul onoarei şi ţine la bunele maniere, se va feri şi trebuie să se ferească de o asemenea *rencontre*. Procedînd astfel, îl va face de ruşine pe om, care, în anumite împrejurări, este înclinat să bată şi să fie bătut. Aşadar, iubite frate, lasă deoparte orice teamă şi sfială. Sus inima, şi fii convins că te vei răzbuna pentru toate jignirile pe care le—ai primit din partea fantelui ăstuia pestriţ, într—un duel după toate regulile, şi că ai să—l aranjezi cu ghearele tale în aşa fel, încît o bună bucată de vreme va fi nevoit să renunţe la amorurile lui tîmpite şi la purtările lui obraznice. Dar, stai puţin! Acum încep să—mi dau seama că, după cele ce s—au întîmplat între voi, duelul cu gheara nu poate da satisfacţia necesară şi că trebuie să vă bateţi într—un mod mai serios, deci cu dinţii. Să vedem ce părere au *burşii*.

În faţa adunării burşilor, Mucius expuse, într—un discurs excelent, cazul dintre mine şi pestriţul acela. Toată lumea se declară de acord cu oratorul, aşa că i—am trimis prin Mucius vorbă că accept într—adevăr provocarea; dar că, ţinînd seama de gravitatea insultei pe care o primisem, nu pot să mă—nvoiesc să mă bat altfel decît cu dinţii. Pestriţul încercă să obiecteze, pretextînd că ar avea dinţii tociţi şi aşa mai departe, dar Mucius îi arătă, în felul lui serios şi ferm, că aici nu poate fi vorba decît de un duel hotărîtor cu dinţii. Iar cînd mai adăugă că, dacă refuză, o să—i rămînă porecla de „şpiţ scîrbos", pestriţul primi în sfîrşit să ne batem cu dinţii.

Veni şi noaptea în care trebuia să aibă loc duelul. La ora hotărîtă m—am prezentat împreuna eu Mucius pe acoperişul casei care se afla la marginea cartierului. Curînd apăru şi adversarul însoţit de un motan impozant, care era şi mai pestriţ şi avea o expresie chiar mai obraznică si mai nesuferită decît rivalul meu. După cum am putut presupune, era martorul lui. Amîndoi, participaseră la mai multe campanii ca tovarăşi de arme şi tot amîndoi luaseră parte şi la cucerirea hambarului, pentru care pestriţul primise ordinul „Slăninii prăjite". Afară de asta, după cum am aflat mai tîrziu, datorită iniţiativei precautului şi prevăzătorului Mucius, era de faţă şi o pisicuţă cenuşie, care se pricepea minunat la chirurgie, ştiind să îngrijească cele mai grave şi mai primejdioase răni, vindecîndu—le în foarte scurt timp. S—a stabilit ca duelul să se facă în trei sărituri şi după a treia săritură, dacă nu s—a întîmplat nimic decisiv, să se discute dacă duelul mai trebuie continuat cu alte sărituri, sau dacă incidentul trebuie considerat lichidat. Martorii au măsurat distanţa cu pasul si ne—am aşezat în poziţie. Conform obiceiului, martorii au scos un urlet înfiorător şi noi am sărit unul asupra celuilalt.

În clipa cînd mă pregăteam să—l înşfac pe adversar, el m—a apucat de urechea dreaptă, pe care mi—a sfîşiat—o în asemenea hal, încît, fără voie, am ţipat din răsputeri.

—Despartiţi—vă! a strigat Mucius.

Pestriţul mi—a dat drumul şi ne—am reluat iarăşi poziţiile. Alt urlet al martorilor, altă săritură. Acum eram sigur că—l voi putea apuca mai bine pe adversar, dar trădătorul s—a eschivat şi m—a muscal de laba stingă, din care a început să curgă sînge.

—Despărţiţi—vă! a strigat Mucius a doua oară.

—Oarecum, chestiunea s—a rezolvat, nu s—a adresat martorul adversarului. Din pricina rănii grave pe care aţi primit—o la labă, sînteţi *hors de combat*[32] , stimate domn.

Dar furia care clocotea în mine mă împiedeca să simt vreo durere şi i—am răspuns că la a treia săritură se va vedea în ce măsură mi—au slăbit puterile şi întrucît chestiunea trebuie sau nu să fie considerată rezolvată,

—Bine, mi—a răspuns martorul, rîzînd sarcastic; dacă ţineţi cu tot dinadinsul să căderi răpus de laba adversarului dumneavoastră, care vă este superior, fie precum doriţi!

Dar Mucius m—a bătut pe umăr, îmbărbătîndu—mă.

—Curaj, curaj, frate Murr! Un burş adevărat nu ia in seamă o zgîrietură ca asta! Ţine—te bine!

Al treilea urlet al martorilor, al treilea salt! Cu toate că eram furios, am observat totuşi un şiretlic al adversarului meu, care, la fiecare atac, făcea un mic salt în lături, şi de aceea eu nu—l nimeream, pe cită vreme el mă putea înhăţa in voie. De data aceasta am fost atent şi

---

[32] Scos din luptă (franc).

am sărit şi eu in laturi, astfel că în vreme ce el socotea că mă poate prinde, l—am muşcat de gît atît de tare, încît nici n—a mai putut să ţipe, ci a scos doar nişte gemete.

412

—Despărţiţi—vă! a strigat martorul adversarului meu.

Am sărit îndată înapoi, iar pestriţul s—a prăbuşit în nesimţire, în timp ce sîngele îi curgea din belşug din rană. Pisicuţa cenuşie se grăbi să—i dea primele îngrijiri, folosind, pentru a opri sîngele, înainte de a aplica pansamentul, un leac băbesc care, după cum m—a asigurat Mucius, îl avea întotdeauna asupra ei. Turnă pe rană un lichid cu care apoi stropi tot corpul adversarului meu leşinat. Lichidul avea un miros puternic şi iute, de unde am dedus că trebuie să fie înzestrat cu un efect din cele mai drastice. Nu era „Archebuzada lui Theden[33]" şi nici „Eau de Cologne". Mucius mă strînse cu înflăcărare la pieptul lui, spunîndu—mi:

—Frate Murr, ţi—ai apărat onoarea ca un motan destoinic şi inimos... Murr, te vei înălţa pe piscurile tagmei burşilor; nu vei îngădui să—ţi fie pătat numele şi vei fi prezent întotdeauna cînd onoarea noastră va fi în joc!

Martorul adversarului meu, care pînă atunci o asistase pe chirurga cenuşie, se apropie de noi şi declară pe un ton semeţ că, în timpul celui de al treilea rond, eu aş fi luptat încâlcind regulile. Dar fratele Mucius se puse îndată în poziţie si declară, cu fulgere in ochi şi cu ghearele scoase, că acela care se va încumeta să afirme asemenea lucru, va avea de—a face cu el, iar chestiunea s—ar putea rezolva chiar acum, pe loc. Martorul socoti că e înţelept să nu mai răspundă şi, luîndu—l in spinare pe prietenul său rănit, care în răstimp îşi mai revenise puţin, dispăru pe *lucarna* acoperişului. Chirurga cenuşie mă întrebă dacă vreau să—mi îngrijească şi mie rana cu leacul ei. Am refuzat, deşi urechea şi laba mă dureau. Îmbătat de victorie şi de sentimentul că am răzbunat, atît răpirea lui Mismis cît şi bătaia primită, am pornit spre casă.

Anume pentru folosul tău, tinere motan, şi după matură chibzuinţă, am descris în toate amănuntele povestea primului meu duel. Pe lîngă faptul că această întîmplare remarcabilă va fi pentru tine deosebit de edificatoare în ce priveşte problema onoarei, mai poţi trage din ea şi o morală, ce—ţi va fi de mare folos in viaţă. Bunăoară, că îndrăzneala şi curajul sînt neputincioase în faţa vicleniei şi că, prin urmare, studiul aprofundat al vicleniei este absolut necesar pentru ca să nu fii călcat în picioare ci, dimpotrivă, să te menţii în poziţie verticală. *„Chi no se aiuta, se nega"*[34], spune Brighella în *Cerşetorul fericit* al lui Gozzi, şi să ştii că are dreptate, perfectă dreptate. Ia bine aminte, tinere motan, şi nu dispreţui viclenia, căci în ea este ascunsă, ca în zăcămintele bogate, adevărata înţelepciune a vieţii.

Cînd am coborît, am găsit uşa maestrului încuiată şi a trebuit să mă mulţumesc cu ştergătorul de paie drept culcuş. Pierdusem mult sînge din pricina rănilor şi eram gata să leşin. Deodată m—am simţit purtat cu grijă în braţe. Era bunul meu maestru care mă auzise (se vede că, fără să—mi dau seama, am scîncit de cîteva ori) şi, deschizînd uşa, observase rănile mele.

414

—Ce—ai păţit, bietul meu Murr! exclamă el. Trebuie să fi fost nişte muşcături grozave, dar sper că nici tu nu ţi—ai cruţat adversarii!

”Dacă ai şti, maestre!" am spus eu în gînd. Şi iarăşi am simţit cum mi se umflă pieptul la amintirea victoriei obţinute şi a cinstei pe care mi—o cîştigasem. Bunul maestru mă aşeză în culcuşul meu şi, scoţind din dulap o cutioară în care se afla o alifie, îmi puse cite un plasture pe ureche şi pe labă. Liniştit şi plin de răbdare, l—am lăsat să opereze; doar atunci cînd primul pansament a început să mă cam usture, am scos un uşor „mrrr!"

—Eşti un motan înţelept, Murr! spuse maestrul, nu ca împieliţaţii aceia din neamul tău, care mîrîie, şi se împotrivesc bunelor intenţii ale stăpînului lor. Stai liniştit şi va veni vremea să—ţi lingi rana de pe labă. Atunci îţi vei scoate singur pansamentul. Cît despre rana de la ureche, în privinţa asta nu poţi să faci nimic, sărăcuţul de tine, aşa că trebuie să suporţi

---

[33] Lichid antiseptic, de fapt medicament împotriva rănilor provocate de armele ele foc, inventat de *Johann Anton Theden* (1714—1797),

[34] Cine nu se ajută, se neagă pe sine însuşi (ital.).

plasturele.

I—am făgăduit maestrului că—l voi asculta şi, ca semn de mulţumire şi recunoştinţă, i—am întins laba cea sănătoasă, pe care a luat—o, cum îi era obiceiul, şi mi—a scuturat—o uşurel, fără să mi—o strîngă cîtuşi de puţin. Ştia cum să se poarte cu motanii culţi.

Curînd am simţit efectul binefăcător al plasturelui şi îmi părea bine că nu acceptasem fatalul leac băbesc al *felceriţei* cenuşii. Mucius îmi făcu o vizită şi mă găsi vesel şi viguros. N—a trecut mult şi am izbutit să—l însoţesc iarăşi la chefurile burşilor. Este uşor de închipuit entuziasmul cu care am fost primit. Toată lumea ţinea acum la mine de două ori mai mult ca înainte.

De atunci am dus o viaţă splendidă de burş, fără să—mi pese că din pricina asta am pierdut cei mai frumoşi peri din blana mea. Dar, se află oare aici pe pămînt o fericire trainică? La orice bucurie, nu te pîndeşte din umbră...

(F.m.)... o colină înaltă şi abruptă, care la şes ar putea trece drept un munte. Spre acea colină ducea un drum larg şi neted, străjuit de ambele părţi de tufişuri înmiresmate. Băncile de piatră şi boitele de verdeaţă, înşirate la distanţe mici de o parte şi de alta a drumului, vădeau grijă ospitalieră pentru drumeţi. Abia cînd ajungeai sus, vedeai măreţia şi splendoarea edificiului care, din depărtare, ţi se păruse o biserică izolată. Herbul, mitra episcopală, cîrja şi crucea, săpate în piatră deasupra porţii, arătau că aici fusese pe vremuri o reşedinţă episcopală; iar inscripţia *Benedictus, qui venit in nomine Domini*[35] îi invita pe oaspeţii cucernici să intre. Dar oricine intra, se oprea locului, fără să vrea, surprins şi încîntat de priveliştea bisericii care, cu faţada ei măreaţă construită în stilul lui Palladio[36] şi cu cele două turnuri înalte şi aeriene, ocupa centrul avînd în amîndouă laturile cîte o aripă. În clădirea centrală se aflau odăile abatelui, iar în aripi erau locuinţele călugărilor, refectoriul şi alte săli de adunare, precum şi încăperile pentru oaspeţi. în preajma mănăstirii se vedeau acareturile, ferma şi casa administratorului. Iar mai jos, in vale, frumosul sat Kanzheim încingea colina şi abaţia, ca o cunună bogată şi multicoloră.

Valea aceasta se întindea piuă la poalele munţilor îndepărtaţi. Turme numeroase păşteau pe pajiştile străbătute de pîraie cristaline; locuitorii din satele risipite prin împrejurimi treceau voioşi prin lanurile de grîu încărcate de spice; din tufişuri răsuna ciutul vesel al păsărilor; chemarea nostalgică a cornului străbătea pînă aici din întunecatele păduri din depărtare; iar bărci grele şi încărcate cu vîrf, minate de pînze albe, lunecau iute pe rîul ce străbătea întreaga vale şi se puteau auzi saluturile vesele ale cîrmacilor. Pretutindeni domnea belşugul, binecuvântarea darnicei naturi; pretutindeni clocotea o viaţă însufleţită. Văzută de sus, din ferestrele abaţiei, priveliştea îţi înălţa inima, umplînd—o totodată de o bucurie adîncă.

Cu tot aerul maiestuos al bisericii, decoraţia ei interioară merita, poate pe drept, reproşul că este prea încărcată, vădind prostul—gust al monarhilor prin nenumăratele figurine şi sculpturi în lemn, poleite cu aur. În schimb, cu atît mai puternic te impresiona stilul în care erau construite şi decorate încăperile abatelui. Din galeria bisericii, intrai direct într—o sală vastă, care servea pentru Întrunirile monarhilor şi, totodată, pentru păstrarea instrumentelor şi notelor muzicale. Din această sală, un lung coridor format din coloane ionice, ducea in încăperile abatelui. Tapetele de mătase, picturile alese ale celor mai buni maeştri din diferite şcoli, busturile şi statuile unor bărbaţi de seamă — slujitori ai bisericii — covoarele, desenul elegant al parchetelor, felurite obiecte de preţ, vădeau bogăţia acestei mănăstiri, din belşug înzestrată. Bogăţia aceasta, care domnea pretutindeni, nu era însă luxul strălucitor care îţi ia ochii fără a—i bucura şi care provoacă uimire, dar nu şi mulţumire. Fiecare lucru era la locul lui, nimic nu încerca să—ţi cucerească izbitor atenţia, nimicind efectul restului, astfel că nu te gîndeai la valoarea cutărei sau cutărei podoabe, ci erai încîntat de frumuseţea şi armonia ansamblului. Această senzaţie plăcută venea de acolo că toate erau făcute cu simţul măsurii şi probabil că tocmai acest simţ al măsurii constituie

---

[35] Binecuvîntat fie acela care vine în numele Domnului (lat.).

[36] *Andrea di Pietro,* supranumit *il Palladio* (1518 — 1580), vestit arhitect italian din timpul Renaşterii.

ceea ce numim obişnuit bun—gust. Confortul, intimitatea acestor camere ale abatelui, atingeau limitele luxului, fără ca în realitate să fie luxoase, aşa că nu era ceva supărător că toate aceste bogăţii fuseseră aduse aici şi aşezate de mîna unui slujitor al Domnului. Cînd, cu cîţiva ani în urmă, abatele Chrysostomus venise la Kanzheim, poruncise să se amenajeze locuinţa abat iei în felul în care se prezenta acum; întregul lui caracter şi felul lui de a fi se puteau ghici din această rînduială, încă înainte ca cineva să—l fi văzut pe el însuşi şi să fi avut prilejul să constate înalta sa cultură spirituală. Încă tînăr — avea numai cîţiva ani peste patruzeci — înalt, bine făcut, cu o expresie inteligentă pe faţa—i cu trăsături virile, cu maniere plăcute şi pline de demnitate, abatele inspira tuturor acelora care veneau în contact cu dînsul respectul cerut de rangul său. Vajnic luptător al bisericii, neobosit apărător al ordinului şi al mănăstirii sale, părea totodată maleabil şi tolerant. Dar tocmai această maleabilitate aparentă era o armă, pe care ştia să o mînuiască la perfecţie şi cu ajutorul căreia învingea orice rezistenţă, chiar şi aceea a celor mai înalte foruri conducătoare. Chiar dacă puteai bănui că, sub cuvintele nemeşteşugite şi blînde, ce păreau că vin direct dintr—o inimă sinceră, se ascundea o viclenie de monah, la suprafaţă nu puteai vedea decît abilitatea unui spirit eminent, care a pătruns toate tainele relaţiilor bisericeşti. Abatele fusese educat la Congregaţia Propagandei[37] din Roma. Nefiind nici pentru cine împotriva satisfacerii nevoilor lumeşti, în măsura în care nu contraveneau moravurilor duhovniceşti şi bunei rînduieli, el lăsa şi numeroşilor săi subordonaţi toată libertatea la care puteau pretinde, fiecare din locul lui. Aşa că, în timp ce unii dintre ei se cufundau în studiul diferitelor ştiinţe, în chilia lor singuratică, alţii se plimbau plini de voioşie prin parc, ducînd conversaţii plăcute; pe cînd cei cu înclinaţii spre meditare fanatică posteau, petrecîndu—şi tot timpul în rugăciuni, alţii se îndestulau la mese îmbelşugate, mărginindu—şi prescripţiile religioase la prescripţiile din statutul ordinului lor monahal; în timp ce unii nu părăseau niciodată incinta mănăstirii, alţii porneau în lungi drumeţii, ba chiar, cînd venea anotimpul potrivit, îşi schimbau rasa lungă pe o vestă scurtă de vînătoare şi rătăceau prin păduri, dăruindu—se patimii lor cinegetice. Dar dacă înclinaţiile fraţilor erau diferite şi fiecăruia îi era îngăduit să o urmeze pe a lui, toţi erau însă uniţi în pasiunea lor entuziastă pentru muzică. Aproape fiecare din ei era un muzician format şi printre ei se aflau şi adevăraţi virtuoşi, care ar fi putut face cinste celei mai bune capele princiare. O bogată colecţie de note şi un mare număr de excelente instrumente muzicale dădeau fiecăruia dintre ei posibilitatea să—şi practice arta în cele mai bune condiţii; iar desele concerte, cu prilejul cărora se executau operele cele mai alese, contribuiau la menţinerea agilităţii lor muzicale.

Sosirea lui Kreisler la abaţie dădu din nou imbold acestor preocupări muzicale. Savanţii îşi închiseră cărţile, evlavioşii îşi scurtară rugăciunile şi se adunară cu toţii în jurul lui Kreisler, pe care îl iubeau foarte mult şi ale cărui lucrări le preţuiau mai presus de toate. Chiar şi abatele simţea pentru dînsul o prietenie sinceră şi, laolaltă cu toţi ceilalţi, se străduia pe toate căile să—i dovedească stima şi dragostea lui.

Dacă locul unde era aşezată mănăstirea putea fi numit un adevărat paradis, apoi şi viaţa în incinta ei era la fel dintre cele mai confortabile şi mai plăcute, la aceasta contribuind în mare măsură şi vinul nobil, de care părintele Hilarius se îngrijea personal.

418

Între fraţi domnea o deplină voie bună, izvorul fiind abatele însuşi, iar Kreisler, care se dăruia în întregime artei, se simţea în elementul său. De aceea era firesc ca sufletul lui frămîntat să afle aici o pace pe care n—o mai cunoscuse de mult. Pînă şi violenţa ironiei sale se mai potoli şi deveni blînd şi ascultător ca un copil. Dar mai mult decît toate, cîntărea faptul că aici căpăta încredere în sine însuşi; acea fantomatică dublă personalitate, care se hrănea din sîngele pieptului lui sfîşiat, dispăru cu desăvîrşire.

Undeva[38] s—a spus despre capelmaistrul Johannes Kreisler că prietenii lui nu au izbutit să—l

---

[37] Congregaţie înfiinţată în secolul al XVII-lea, pentru propagarea catolicismului.

[38] în *Scrierile fantastice in manieră lui Callot,* de E.T.A. Hoffmann.

convingă niciodată să scrie o bucată pînă la capăt şi, chiar dacă a reuşit vreodată, s—a grăbit să—şi arunce opera pe foc, deşi, la început, se bucurase că izbîndise.

Acest lucru se poate să se fi întîmplat în perioada aceea nefastă cînd bietul Johannes era ameninţat de o prăbuşire fără nădejde şi despre care biograful de faţă nu prea ştie multe amănunte. Acum, la abaţia din Kanzheim, Kreisler se silea cel puţin să nu—şi distrugă compoziţiile, care ţîşneau din străfundurile fiinţei sale; starea lui de spirit se exprima în dulcea nostalgie ce caracteriza lucrările sale actuale, pe cîtă vreme înainte, prin vraja lui puternică, trezea adesea din adîncurile armoniei acele duhuri violente, care stîrnesc în piepturile oamenilor spaima, groaza şi toate chinurile unui dor fără speranţă.

Într—o seară, în galeria bisericii se ţinuse ultima repetiţie pentru o *missă,* pe care Kreisler tocmai o terminase şi, care urma să fie executată în dimineaţa următoare. Fraţii se întorseseră în chiliile lor şi Kreisler rămăsese singur în galeria cu coloane, privind panorama care se întindea în faţa lui, scăldată în lumina tremurătoare a asfinţitului. Fără veste avu senzaţia că aude încă o dată, din depărtare, compoziţia lui, care numai cu cîteva clipe în urmă fusese executată cu atîta sentiment de către fraţi. Cînd răsună *Agnus dei*[39] simţi cu şi mai multă putere voluptatea clipei în care compusese această parte.

Nu! exclamă el, în timp ce lacrimi fierbinţi îi umplură ochii. Nu eu am făcut asta, ci tu, numai tu! Tu, care eşti singurul meu gînd, singurul meu dor!

Într—adevăr, era destul de neobişnuit felul în care Kreisler compusese acest pasaj, considerat de abate şi de toţi fraţii ca expresia celei mai înflăcărate evlavii, ca expresia a însăşi iubirii cereşti. într—o noapte, obsedat de *missa* pe care o începuse şi pe care era încă departe de a o termina, visă că venise ziua sfîntului căruia îi era consacrată compoziţia sa; clopotele au vestit începutul slujbei, el se află la pupitru, avînd în faţă partitura terminată. Abatele, care oficia, începe *Kirie eleison*[40]. Părţile se succed una după alta. Execuţia, armonioasă şi viguroasă, îl uimeşte şi—l duce pe aripile ei pînă la *Agnus dei.* Deodată, spre groaza lui, observă că partitura are padini albe; nici o notă nu e scrisă; fraţii îl privesc speriaţi, aşteptindu—l să dea, în sfîrşit, semnalul şi să înceteze pauza care se lungea fără sfîrşit, în timp ce el lăsase bagheta în jos. Dar ruşinea şi teama îl apăsă ca o povară de plumb şi, deşi întregul *Agnus dei* este gata în inima lui, el nu—l poate transcrie pe partitură. Deodată apare un chip de înger, strălucitor de frumuseţe, care trece la pupitru şi începe să cînte *Agnus dei* cu o voce divină, şi acest chip de înger este Julia! În culmea încîntării, Kreisler se trezise şi scrisese *Agnus dei* care îi apăruse în visul acela divin. Iar acum îl visa din nou, auzea parcă vocea Juliei, cîntecul se înălţa, tot mai sus, şi în sfîrşit, corul intona *Dona nobis pacem*[41]. Lui Kreisler i se părea ca se scufundă într—un ocean plin de mii de voluptăţi ce—l copleşeau.

O uşoară bătaie pe umăr îl trezi din extazul în care era cufundat. Abatele stătea în faţa lui, privindu—l binevoitor.

—Nu—i aşa, fiule, începu acesta, că te bucuri din adîncul sufletului de sentimentul atît de frumos şi plin de forţă, căruia ai izbutit să—i dai viaţă? Îmi închipui că te gîndeai la *missa* pe care ai compus—o şi pe care o socot cea mai reuşită lucrare a ta.

Kreisler îl privea în tăcere, nefiind încă în stare să scoată măcar un cuvînt.

420

—Haide, haide, continuă abatele zîmbind, coboară din sferele înalte la care te—ai ridicat! Sînt convins că şi acum compui în gînd şi nu mai părăseşti munca aceasta care, pentru tine, este, bineînţeles, o plăcere, dar una primejdioasă, căci pînă la urmă o să—ţi istovească toate puterile. Lasă deocamdată la o parte toate ideile tale creatoare; să facem cîţiva paşi pe acest coridor răcoros şi să discutăm prieteneşte.

Abatele începu să—i vorbească despre rînduielile mănăstirii şi despre felul de viaţă al călugărilor, lăudînd starea de spirit cu adevărat senină şi cucernică de care se bucurau cu toţii, şi la urmă îl întrebă pe Kreisler dacă el (abatele), nu se înşală cînd i se pare că, în timpul celor cîtorva luni pe care capelmaistru! le—a petrecut la abaţie, a devenit mai calm, mai voios şi mai înclinat să se devoteze slujirii înaltei arte care proslăveşte biserica.

---

[39] Mielul Domnului (lat.).
[40] Doamne, miluieşte (elină).
[41] Dăruieşte-ne pace (lat.).

Kreisler nu putea decît să admită că aşa era într—adevăr şi să—l asigure pe sfinţia—sa că abaţia i s—a deschis ca un azil, în care a găsit adăpost şi în care se simte atît de bine, de parcă ar fi şi el unul dintre fraţii ordinului şi că nu va mai părăsi niciodată mănăstirea.
—Părinte, spuse în încheiere Kreisler, lăsaţi—mi iluzia la care contribuie atît de mult acest veşmînt. Lăsaţi—mă să cred că, într—un moment cînd viaţa mea era bîntuită de furtuni, destinul binevoitor m—a ajutat să ajung Ia ţărmul acestei insuliţe, unde m—am putut refugia şi unde nu mai poate fi niciodată spulberat frumosul vis care nu e nimic altceva decît însăşi inspiraţia artistică.
—Într—adevăr, răspunse abatele cu faţa luminată de o deosebită prietenie, ai dreptate, fiule. Veşmîntul pe care l—ai îmbrăcat ca să pari ca unul dintre fraţii noştri, îţi stă foarte bine şi dorinţa mea ar fi să nu—l mai scoţi niciodată. Eşti cel mai vrednic dintre toţi benedictinii pe care poate să—l întîlnească cineva. După o clipă de tăcere, abatele îşi urmă vorba, luînd mîna lui Kreisler. Dar cu asemenea lucruri nu este de glumit. Ştii, Johannes, cît de drag mi—ai devenit din clipa cînd te—am cunoscut şi că sincera mea prietenie, cu trecerea timpului, a crescut împreună cu înalta mea preţuire pentru talentul tău cu totul excepţional. Purtăm o grijă deosebită pentru cei pe care—i iubim şi tocmai această grijă m—a făcut să te observ cu oarecare teamă, de cînd te afli aici, la mănăstire. Rezultatul acestei observaţii m—a dus la o convingere, la care nu pot renunţa. De mult voiam să—ţi vorbesc în această privinţă şi aşteptam un moment prielnic, care a venit acum. Kreisler! Renunţă la lume şi intră în ordinul nostru!

Oricît de bine s—ar fi simţit Kreisler la abaţie, oricît de mult ar fi dorit să—şi poată prelungi şederea acolo, unde aflase liniştea şi pacea, fiind totodată stimulat să se dedice în întregime activităţii sale artistice, totuşi propunerea abatelui îl surprinse într—un fel aproape neplăcut. Ultimul lucru la care s—ar fi gîndit serios era să renunţe la libertatea lui, înmormîntîndu—se pentru totdeauna printre monarhi, deşi uneori îi trecuse prin minte asemenea capriciu, ceea ce probabil nu rămăsese neobservat de abate, îl privi foarte mirat, dar abatele nu—l lăsă să vorbească, ci continuă:
—Întîi, te rog să mă asculţi liniştit, şi abia după aceea să—mi răspunzi. E drept că mi—ar face plăcere să cîştig pentru biserică un slujitor vrednic, dar însăşi biserica respinge orice mijloc de convingere fals. Ea vrea doar să trezească scînteia interioară a adevăratei cunoaşteri, care să aprindă flacăra credinţei, nimicind orice amăgire. Aşa că vreau doar să scot la iveală şi să te ajut să înţelegi mai limpede ceea ce, poate, zace ascuns şi încîlcit în sufletul dumitale. Trebuie, oare, Johannes, să—ţi vorbesc despre prejudecăţile stupide care îşi croiesc drum în lume, în legătură cu viaţa la mănăstire? Se spune că numai o catastrofă în viaţă îl împinge pe călugăr să se claustreze in chilia lui, unde, renunţînd la toate plăcerile lumii, duce într—un chin neîncetat o viaţă fără nici un fel de bucurii. Mănăstirea ar fi o temniţă întunecoasă, unde domneşte regretul amar al unei fericiri pierdute, precum şi deznădejdea şi sminteala unei autoflagelări rafinate, unde nişte fantome palide şi istovite duc un trai mizerabil, în timp ce se căznesc să—şi alunge frica sfişietoare bolborosind neîncetat rugăciuni!

La cele spuse de abate despre fantomele palide şi istovite, Kreisler nu—şi putu stăpîni un zîmbet, căci îi veniră îndată în gînd numeroşii benedictini dolofani şi îndeosebi bravul Hilarius cu obrajii lui rumeni. Nu se afla pentru el chin mai mare decît să fie silit să bea vin de viţă proastă. Iar cît despre teamă, n—avea decît una singură, aceea simţită în faţa unei partituri pe care n—o putea descifra îndată.

422

—Zîmbeşti, continuă abatele, gîndindu—te la contrastul dintre tabloul pe care ţi l—am zugrăvit eu şi viaţa din mănăstire, aşa cum ai cunoscut—o aici; şi zîmbetul acesta nu e fără temei. E drept că sînt unii care, zdrobiţi de durerile pămînteşti şi renunţînd pentru totdeauna la toate fericirile şi bucuriile lumeşti, s—au refugiat la mănăstire; şi, pentru ei, este o binefacere că biserica îi primeşte, astfel că află în sînul acesteia o pace care, numai ea, îi poate mîngîia de nenorocirile suferite, ridicîndu—i mai presus de vremelnicia lucrurilor pămînteşti. Dar cît de numeroşi sînt acei pe care o înclinaţie sinceră pentru viaţa

contemplativă îi mînă spre mănăstire; cît de numeroşi sînt acei care, incapabili să se adapteze lumii şi tulburaţi în fiece clipă de mărunţişurile vieţii, se simt bine numai într—o singurătate pe care şi—au ales—o singuri. Apoi, mai sînt şi alţii care, deşi nu au o înclinaţie hotărîtă pentru viaţa mănăstirească, nu—şi găsesc totuşi alt loc decît la mănăstire. Vorbesc de acei care sînt ca nişte străini în lume, pentru că aparţin unei sfere superioare, ale cărei exigenţe sînt pentru ei înşişi condiţia existenţei; asemenea oameni caută fără încetare ceea ce nu poate fi găsit pe acest pămînt; veşnic însetaţi de un dor irealizabil, sînt aruncaţi de colo colo, încercînd să afle pacea şi liniştea sufletească; pieptul lor, lipsit de orice scut, este rănit de prima săgeată şi pentru această rană nu există alt balsam decît ironia amară la adresa duşmanului, veşnic înarmat contra lor. Numai singurătatea, numai o viaţă fără schimbări şi întreruperi ostile, în primul rînd libertatea de a contempla veşnic lumea luminoasă căreia aparţin, pot să le dăruiască echilibrul şi o mulţumire lăuntrică supra—pămîntească, lucruri pe care nu le pot dobîndi în viitoarea dezordonată a lumii. Dumneata, Johannes, faci parte dintre aceşti oameni, pe care Atotputernicul îi supune poverii pămînteşti, pentru a—i înălţa spre sferele cereşti. Senzaţia aceasta vie a unei lumi superioare, care te face să te simţi străin de deşertăciunea pămîntească, şi care *trebuie* să te facă să te simţi străin de ea, iradiază puternic într—o artă, ce aparţine altei lumi şi este sădită şi se zbate în pieptul dumitale, asemenea tainei sfinte a dragostei cereşti. Această artă nu este altceva decît evlavie înflăcărată; dăruindu—te ei în întregime nu vei mai avea nimic comun cu bîlciul pestriţ al lumii şi îl vei arunca cu dispreţ, aşa cum îşi aruncă un copil, care a devenit adolescent, jucăria stricată. Fugi pentru totdeauna de sarcasmul stupid al unor nătîngi care te—au chinuit adesea pînă ai sîngerat, bietul meu Johannes! Prietenul îţi deschide larg braţele ca să te primească şi să te ducă într—un port sigur, unde nu te va mai ameninţa nici o furtună!

Abatele tăcu.

—Cît de adînc mă pătrunde adevărul cuvintelor dumneavoastră, venerabile prieten! spuse Johannes grav şi sumbru. Cu atît mai adînc, cu cît, într—adevăr, nu mă simt bun de nimic într—o lume care mi se înfăţişează ca o veşnică şi enigmatică neînţelegere. Şi totuşi, v—o mărturisesc cinstit, atîtea convingeri pe care le—am supt odată cu laptele mamei, mă fac să mă gîndesc cu groază la această haină, ce mi se pare un fel de temniţă de unde nu voi mai putea ieşi niciodată. Am senzaţia că monahului Johannes, această lume, în care capelmaistrul Johannes a întîlnit atîtea grădini pline de flori înmiresmate, îi va apărea deodată ca un pustiu arid şi neprimitor; mi se pare că, pentru acela care a fost amestecat o dată în viitoarea vieţii, renunţarea...

—Renunţarea? îl întrerupse abatele, ridicînd glasul. Renunţare? Despre ce renunţare poate fi vorba la dumneata, Johannes, cînd spiritul artei va creşte în sufletul dumitale, cînd te vei înălţa cu aripi puternice spre nourii luminaţi de razele soarelui? Ce alte plăceri ale vieţii mai există oare, care să te poată orbi? Dar, continuă abatele cu glas mai blînd, Atotputernicul a sădit în pieptul nostru un simţămînt care, cu o putere de neînvins, ne zdruncină întreaga fiinţă. E tainica legătură ce uneşte spiritul de corp, şi spiritul îşi închipuie că năzuieşte spre idealul suprem al unei fericiri himerice, pe cînd, în realitate, nu doreşte decît ceea ce constituie necesităţile trupului; astfel ia naştere o interacţiune determinată de perpetuarea speciei umane. Este de prisos să mai adaug că am în vedere dragostea trupească şi că nu consider renunţarea la ea un lucru uşor. Dar, Johannes, renunţînd, te vei mîntui de pieire. Niciodată, auzi, niciodată nu vei putea gusta şi nu vei gusta din fericirea dragostei pămînteşti!

Atît de solemn şi cu atîta emfază rosti abatele ultimele cuvinte, de parcă în faţa lui s—ar fi aflat deschisă cartea destinelor, iar dînsul i—ar fi prorocit din ea bietului Kreisler toate chinurile care îl ameninţă şi de care nu se poate feri decît salvîndu—se într—o mănăstire.

424

În clipa aceasta, pe chipul lui Kreisler începu acel joc al muşchilor, prevestitor al spiritului ironiei ce pune a stăpînire pe el.

—Oho! spuse capelmaistrul, sfinţia—voastră nu are dreptate, nu are de loc dreptate.

Sfinţia—voastră face o eroare în legătură cu persoana mea; e o confuzie pricinuită de haina pe care mi—am pus—o pentru a putea, *en masque*[42], să prostesc lumea o bucată de vreme şi, rămînînd necunoscut, să le spun tuturor pe nume, ca să afle cine sînt ei. Nu sînt oare un bărbat destul de acceptabil, încă în floarea vîrstei, cu înfăţişare plăcută, destul de cult şi cu maniere atrăgătoare? Nu pot oare îmbrăca un impecabil frac negru şi o cămaşă de mătase, şi astfel să mă prezint fără nici o sfială în faţa oricărei fiice de profesor, ori de consilier de curte, întrebînd—o fără ocol, dar cu toată dulceaţa de prim—amorez, în glas şi fizionomie: „Preafrumoaso, vreţi să—mi acordaţi mina dumneavoastră, şi pe lîngă ea şi preţioasa dumneavoastră persoană ca anexă?" Iar fiica de profesor îşi va lăsa privirea în jos şi va şopti abia auzit: „Vorbiţi cu *papa!"* sau, poate, odrasla consilierului de curte îmi va arunca o privire foarte visătoare şi mă va asigura că a observat de mult iubirea tainică, pe care o exprim acum în cuvinte, adăugind in treacăt cîte ceva despre garnitura rochiei ei de mireasa. Şi, o, Doamne! Cu cită plăcere părinţii respectivi s—ar descotorosi de fetele lor, primind propunerea unei persoane atît de respectabile cum e un fost capelmaistru al marelui duce! Aş mai putea să mă avînt şi în înaltele sfere romantice, începînd o idilă cu vreo fată curăţică de arendaş. Mi—aş oferi inima şi mîna tocmai în clipa cînd acea fată cu ochi frumoşi ar pregăti brînza de capră. Sau, ca notarul Pistofolus[43], aş putea să trag o fugă pînă la moară, să—mi caut zeiţa printre norii divini de pulbere de făină! Unde oare nu va găsi înţelegere o inimă sinceră şi cinstită care nu vrea şi nu cere nimic altceva decît căsătorie!... Căsătorie!... Căsătorie!... Spuneţi că nu am noroc în dragoste?... Sfinţia—voastră uită cu desăvîrşire faptul că tocmai eu sînt omul care poate fi grozav de fericit într—un amor, a cărui temă simplă se reduce la „Dacă nu mă vrei, eu te iau" şi ale cărui variaţiuni se execută după *allegro briliante* ale nunţii, în cadrul căsniciei. Sfinţia—voastră mai ignoră şi altceva, şi anume că încă de mult m—am gîndit foarte serios să mă însor. Fireşte că pe vremea aceea eram încă un tînăr lipsit de experienţă şi de cultură, de fapt nu aveam decît şapte ani; totuşi domnişoara de treizeci şi trei de ani pe care mi—o alesesem ca mireasă mi—a făgăduit solemn să nu se mărite cu alt bărbat afară de mine şi nu ştiu nici eu de ce, mai tîrziu, chestiunea a rămas baltă. Rog pe sfinţia—voastră să ia notă de faptul că norocul în dragoste mi—a surîs încă din copilărie. Iar acum, să mi se aducă îndată nişte ciorapi de mătase, repede, repede ciorapi de mătase şi încălţări, ca să alerg cu picioarele mele de pretendent şi cu sufletul la gură către aceea care şi—a şi întins drăgălaşul ei deget ca să—i pun cît mai grăbit verigheta!... De n—ar fi necuviincios pentru un benedictin să se distreze ţopăind, aş dansa pe loc în faţa sfinţiei—voastre o matelotă[44] sau o gavotă, sau chiar un hopser[45], ca să vă dovedesc bucuria ce mă cuprinde numai cînd mă gîndesc la o mireasă şi la însurătoare. Ehei, cît priveşte norocul în dragoste şi căsătorie, cine mai e ca mine! Aş vrea ca sfinţia—voastră să—şi dea seama de acest lucru.

Cînd Kreisler se opri în sfîrşit, abatele li răspunse: — N—am putut să—ţi întrerup bizara cuvîntare glumeaţă care dovedeşte tocmai adevărul celor spuse de mine... Am simţit şi ascuţişul care mi—era destinat, dar care nu a reuşit să mă rănească... Mă felicit că nu am crezut niciodată în acel fel de dragoste himerică, ce pluteşte fără trup prin aer şi nu are nimic de—a face cu esenţa condiţiei umane!. . Cum e cu putinţă ca dumneata, cu această încordare morbidă a spiritului... Dar destul despre asta! A venit momentul să atacăm mai direct duşmanul primejdios care te urmăreşte. În timpul şederii dumitale la Sieghartshof n—ai auzit nimic despre soarta acelui pictor nefericit, numit Leonhard Ettlinger?

426

Cînd abatele rosti acest nume, Kreisler se simţi străbătut de un fior de groază. De pe faţa lui dispăru orice urmă a acelei ironii amare, care—l stăpînise pînă atunci, întrebă cu voce sugrumată:

—Ettlinger?... Ettlinger? Ce legătură are cu mine? Ce am eu cu el? Nu l—am cunoscut

---

[42] Mascat (franc).
[43] Personaj principal din opera *Morăriţa* de Paesiello.
[44] Dans marinăresc englezesc din Wales.
[45] Vechi dans popular german.

niciodată. Nu a fost decit jocul fanteziei mele exaltate cînd, o dată, mi—am închipuit că—mi vorbeşte din apa lacului.

—Linişteşte—te, spuse abatele cu blîndeţe, luîndu—i mîna; linişteşte—te, fiule. N—ai nimic de—a face cu nefericitul acela, pe care rătăcirea pricinuită de o patimă prea puternică l—a aruncat în abisul pierzaniei. Totuşi soarta lui groaznică ţi—ar putea servi drept avertisment. Fiul meu! Tu te afli pe un drum şi mai lunecos decît el, de aceea — fugi, fugi! Hedwiga... Johannes, un vis rău o ţine pe prinţesă înlănţuită în nişte verigi, care nu pot fi sfărîmate decît de un spirit liber! Iar tu?

În timp ce abatele rostea aceste cuvinte, în capul lui Kreisler roiau mii de gînduri. Îşi dădu seama că abatele cunoaşte nu numai toată situaţia din casa princiară de la Sieghartshof, ci era la curent şi cu cele petrecute acolo în timpul şederii sale. îi era limpede că, pentru starea de iritabilitate morbidă a prinţesei, prezenţa lui constituia o primejdie, la care capelmaistrul nu se gîndise. Dar cine, afară de doamna Benzon, putea nutri această teamă şi, prin urmare, putea dori îndepărtarea lui? Fără îndoială că doamna consilier era în legătură cu abatele şi ştia de şederea lui (a lui Kreisler) la abaţie, astfel că ea pusese la cale cele întreprinse de sfinţia—sa. Îi reveniră viu în amintire toate momentele cînd prinţesa părea sub stăpînirea unei patimi ce—i creştea în suflet, dar, la gîndul că dînsul ar putea fi obiectul acelei pasiuni, simţea, nu ştia nici el de ce, o groază de nedescris. Avea senzaţia că o forţă străină încerca să pătrundă cu de—a sila în sufletul lui, ca să—i răpească orice libertate de gîndire. Hedwiga îi apăru deodată în faţă şi—l pironi cu privirea ei stranie; în aceeaşi clipă simţi în toţi nervii o zvîcnitură puternică, asemenea aceleia pe care o simţise cînd atinsese pentru întîia oară mîna prinţesei, în schimb, teama misterioasă îi dispăru cu desăvîrşire şi tot trupul îi fu străbătut de o căldură electrică binefăcătoare.

—Iar mă necăjeşti, mică *raja torpedo?* Doar ştii că nu mă poţi răni nepedepsită, căci din dragoste pentru tine m—am făcut călugăr benedictin, rosti el ca prin vis.

Abatele îl sfredeli cu privirea, de parcă voia să—i pătrundă pînă în adîncul sufletului, şi îl întrebă grav şi solemn:

—Cu cine vorbeşti, fiule?

Însă Kreisler se trezise din visare. Se gîndea că, dacă abatelui îi fuseseră povestite toate cele ce se petreceau la Sieghartshof, trebuia să ştie şi despre evoluţia ulterioară a catastrofei care îl alungase de acolo, şi tocmai despre asta era capelmaistrul dornic să afle mai multe amănunte.

—Cu nimeni, zîmbi el mucalit, nu am vorbit cu nimeni decît cu *raja torpedo* cea poznaşă, care s—a amestecat, cu totul nechemată, în înţeleaptă noastră convorbire, vrînd să mă zăpăcească şi mai mult. Dar îmi dau seama, spre marea mea mîhnire, că anumite persoane mă consideră un neghiob tot atît de mare ca răposatul portretist de curte Leonhardus Ettlinger care, nu numai că a dorit să picteze o persoană sus—pusă, căreia, bineînţeles, îi păsa prea puţin de el, ci să o şi iubească, şi încă într—un fel tot atît de vulgar ca şi Hans pe Grete a lui. Pentru Dumnezeu! Oare am arătat eu vreodată lipsă de respect cînd acompaniam cu cele mai frumoase acorduri cîntece piţigăiate? Am îndrăznit eu oare să ating subiecte necuviincioase sau uşuratice, cum ar fi entuziasmul şi durerea, dragostea şi ura, cînd mica încăpăţînare princiară a binevoit să se poarte în felul cel mai ciudat, distrîndu—se cu tot felul de bizarerii şi viziuni magnetice, pentru a necăji oameni cumsecade? Spuneţi, am făcut eu vreodată aşa ceva?

—Totuşi, dragă Johannes, ai adus odată vorba despre dragostea artistului... îl întrerupse abatele.

Kreisler îl privi uimit, apoi exclamă, împreunîndu—şi mîinile şi ridicînd ochii spre cer:

—Doamne, Dumnezeule! Va să zică asta era! O, fiinţe respectabile, urmă el, în timp ce zîmbetul lui batjocoritor îi schimonosi din nou faţa, iar vocea i se sugrumă de durere lăuntrică, o, fiinţe respectabile, nu l—aţi auzit oare niciodată, fie chiar pe scîndurile celei mai ordinare scene, pe prinţul Hamlet spunînd unui om cumsecade, pe nume Guildenstern: „Eşti în stare să mă dezacorzi, dar nu eşti în stare să cînţi pe mine?" Drace!... E chiar cazul meu! De ce pîndiţi ce se petrece în pieptul inofensivului Kreisler, dacă melodia dragostei

închisă acolo vă sună distonant!' O, Julia...
428

Uimit parcă de ceva cu totul neaşteptat, abatele căuta zadarnic să dea un răspuns, în timp ce Kreisler se oprise să admire marea de foc a asfinţitului.

Deodată răsunară clopotele din turnurile abaţiei şi minunatele lor glasuri cereşti plutiră spre nourii auriţi de ultimele raze ale soarelui.

—Cu voi vreau să zbor, o, acorduri! exclamă Kreisler, deschizîndu—şi larg braţele. Toată tristeţea şi toată suferinţa să se ridice spre mine, purtate pe aripa voastră, şi să se nimicească chiar în pieptul meu; iar glasurile voastre să vestească, asemenea unor soli ai păcii, că suferinţa a pierit transformîndu—se în speranţă, în năzuinţa dragostei eterne.

—Sună de vecernie, spuse abatele. Îi aud pe fraţi vorbind. Vom continua poate mîine, dragă prietene, discuţia noastră despre unele evenimente petrecute la Sieghartshof.

Kreisler, care abia acum îşi aduse aminte ce anume voia să afle de la abate, exclamă:

—Dar vreau să ştiu cit mai multe, sfinţia—voastră, despre petrecerea de la nuntă şi altele de acest fel! Îmi închipui că prinţul nu va ezita să apuce mîna, pe care a rîvnit—o încă de la depărtare atît de mare. Nu—i aşa că acest logodnic splendid n—a păţit nimic rău?

Orice urmă de solemnitate dispăru de pe chipul abatelui, care răspunse cu umorul blînd al firii lui:

—Splendidul logodnic n—a păţit nimic, bunul meu Johannes, dar se pare că pe aghiotantul său l—a înţepat o viespe în pădure.

—Ha—ha—ha! rîse Kreisler, o viespe, pe care voia s—o alunge cu foc şi fum!

Fraţii intrară în coridor şi...

(M.r.p.)... un duşman perfid care caută să smulgă unui biet şi inofensiv motan bucăţica de la gură. N—a trecut mult şi agreabila noastră asociaţie de pe acoperiş a primit o lovitură, care a zdruncinat—o din temelii. Duşmanul perfid al tuturor plăcerilor pisiceşti s—a ivit sub chipul unui filistin turbat, pe nume Ahile. Semăna prea puţin cu tizul său homeric, afară doar dacă nu presupunem că eroismul acestuia din urmă consta şi el, cu precădere, dintr—o stîngăcie brutală şi o vorbărie goală şi grosolană. Ahile era, de fapt, o javră ordinară; iar stăpînul, la care intrase în serviciu, îl ţinea în lanţ, probabil pentru a—i întări dragostea pentru casă, aşa că numai noaptea putea vagabonda liber. Mulţi dintre noi îl compătimeam din tot sufletul, deşi era un tip nesuferit; dar lui nu—i păsa că—şi pierduse libertatea, căci era destul de stupid ca să—şi închipuie că lanţul acela greu îi serveşte drept podoabă şi distincţie. Spre marele lui necaz, agapele noastre ii tulburau somnul în timpul nopţii, tocmai cînd datoria lui era să inspecteze împrejurimile şj să păzească bine casa de răufăcători. Sub pretext că noi tulburăm liniştea, ne ameninţa cu moarte şi distrugere, întrucît însă, din pricina stîngăciei, nu era în stare să ajungă nici măcar în pod, fără să mai vorbim de acoperiş, ameninţările lui ne lăsau cu totul nepăsători şi ne continuam tabietul ca şi mai înainte. Atunci Ahile luă alte măsuri, începînd atacul împotriva noastră, aşa cum un bun general obişnuieşte să pornească o bătălie: întii cu atacuri de hărţuială, apoi trecînd la ciocniri deschise. Cînd noi ne porneam să cîntăm fel de fel de şpiţi, cărora Ahile le făcea din cînd în cînd cinstea de a se juca cu ei, răsturnîndu—i cu labele—i grosolane, începeau, la semnalul lui, să latre atit de bestial, încît nu mai eram în stare să înţelegem nici o notă. Ba, mai mult decît atît! Unele din aceste cozi de topor filistine au reuşit să pătrundă pînă în pod şi, evitînd orice luptă deschisă cînd noi le—am arătat ghearele, au stîrnit o asemenea hărmălaie, lătrind şi chelălăind, încît, dacă pînă atunci tulburasem numai somnul cîinelui de pază, acum nu mai putea închide ochii nici stăpînul casei care, văzînd că larma aceasta înfiorătoare nu mai are de gînd să înceteze, porni cu un bici în mînă ca să alunge din pod pe scandalagii.

O, motane, care citeşti aceste rînduri! Dacă ai o inimă cu adevărat bărbată în piept, o minte luminată în cap şi o ureche netocită, te întreb de—ai mai întîlnit vreodată ceva mai dezgustător, mai respingător, mai urît şi totodată mai meschin, decît lătratul strident, piţigăiat şi total disonant al unor şpiţi cuprinşi de furie? Fereşte—te de aceste creaturi, care dau din coadă, se linguşesc şi se fac mici pe lîngă cei mari! Să nu le acorzi nici un fel de

încredere! Crede—mă, prietenia unui şpiţ este mai primejdioasă decît gheara ameninţătoare a unui tigru! Dar să trecem sub tăcere experienţele pe care, din păcate, le—am avut prea des în această privinţă şi să ne întoarcem la urmarea povestirii noastre.

430

Aşadar, după cum am spus, stăpînul a luat biciul în mînă ca să—i alunge pe turbulenţii din pod. Ce credeţi însă că s—a întîmplat? Zărindu—şi stăpînul, şpiţii au început să dea din coadă şi să—i lingă picioarele, prezentînd lucrurile ca şi cînd toată larma fusese stîrnită numai de dragul liniştii lui, deşi tocmai din pricina asta nu se putuse el odihni. Au lătrat, chipurile, numai ca să ne alunge pe noi care, cică, ne făceam de cap pe acoperiş, cîntînd cu voci prea stridente etc. Din păcate, stăpînul, convins de elocinţă limbută a *spiţilor*, a crezut tot ce—i spuneau, mai ales că şi clinele de pază, care nutrea contra noastră o ură neîmpăcată, a întărit aceste afirmaţii cînd a fost întrebat. Şi atunci a început prigoana împotriva noastră! Eram alungaţi de pretutindeni; servitorii ne urmăreau cu măturile, sau aruncau după noi cu bucăţi de ţiglă. Mai mult! Peste tot au fost întinse laţuri şi capcane, în care urma să fim prinşi şi unde, vai, mulţi se prindeau într—adevăr! Chiar şi scumpul meu prieten Mucius a dat peste ghinion, adică peste o capcană, care i—a strivit într—un hal fără de hal laba dreaptă de dinapoi.

Aşa s—a terminat vesela noastră viaţă în comun şi m—am întors la maestru, după sobă, deplîngînd în singurătate soarta nefericiţilor mei prieteni.

Într—o zi, domnul Lothario, profesorul de estetică, a intrat în camera maestrului meu, iar după el, cine credeţi că a sărit înăuntru?... Ponto!

Nici nu am cuvinte să spun ce senzaţie neplăcută mi—a produs vederea lui Ponto. Deşi nu era nici cîine de pază şi nici şpiţ, totuşi făcea parte, dintr—o specie a cărei ostilitate mi—a distrus viaţa în societatea veselă a burşilor—motani, ceea ce era de—ajuns ca să—mi apară suspectă prietenia manifestată faţă de mine.

Afară de aceasta, în privirea şi întreaga lui înfăţişare simţeam o trufie batjocoritoare, de aceea am decis ca nici să nu vorbesc cu el. Tiptil—tiptil, m—am furişat de pe perna mea şi dintr—un salt am ajuns în sobă, a cărei uşă tocmai era deschisă şi pe care am tras—o după mine.

Domnul Lothario a discutat cu maestrul despre lucruri oare mă interesau cu atît mai puţin, cu cît întreaga mea atenţie era îndreptată spre tînărul Ponto. După ce acesta ţopăi prin cameră cu un aer de fante, fredonind un cîntecel, sări pe pervazul ferestrei, de unde, după obiceiul fanfaronilor, se uita pe stradă salutînd in fiece clipă cîte o cunoştinţă, ba chiar hămăia din cînd în cînd, pentru a atrage probabil atenţia vreunei cochete din neamul lui. Fluşturaticul acesta părea să fi uitat cu totul de mine; deşi, cum am spus, nu doream să—i vorbesc, totuşi nu—mi convenea de loc faptul că n—a întrebat de mine, ca şi cînd nici n—aş fi existat.

Profesorul de estetică a dat însă dovadă de o purtare cu totul diferită şi, după mine, mult mai politicoasă şi rezonabilă, căci, după ce m—a căutat cu privirea prin odaie, l—a întrebat pe maestru:

—Dar unde este excelentul dumneavoastră *monsieur* Murr?

Pentru un onest motan—burş nu există epitet mai jignitor decît cuvîntul acesta *monsieur;* dar cîte nu trebuie să suporţi pe lumea asta din partea esteticienilor! Aşa că l—am iertat şi eu pe profesor.

Maestrul îl asigură că de la o vreme încoace duceam o viaţă independentă şi mai cu seamă lipseam de—acasă nopţile, aşa că drept urmare arătam obosit şi istovit. Adineauri eram pe pernă, dar acum nu—şi poate da seama unde am dispărut atît de repede.

—Îmi vine aproape să cred, continuă profesorul, că Murr al dumneavoastră... Dar nu cumva o fi ascuns undeva pe aici şi trage cu urechea? Ia să vedem puţin.

M—am retras binişor în fundul sobei, dar vă puteţi închipui cît de tare mi—am ciulit urechile ştiind că—i vorba despre mine. Profesorul a scotocit în zadar toate ungherele, spre marea mirare a maestrului, care a exclamat rîzînd:

—Zău, domnule profesor, îi faci prea mare cinste lui Murr al meu!

—Ehei, replică profesorul, nu—mi iese din cap bănuiala mea în legătură cu experimentul dumneavoastră pedagogic, cu ajutorul căruia un motan a devenit poet şi scriitor. Vă mai aduceţi aminte de sonetul şi de glosa pe care Ponto al meu i le—a şterpelit lui Murr chiar de sub labă? Dar să lăsăm asta. Mă folosesc totuşi de absenţa lui Murr. pentru a vă împărtăşi o constatare destul de gravă şi a vă recomanda cu toată seriozitatea să daţi mai multă atenţie purtării lui. Deşi pisicile mă interesează prea puţin, totuşi am observat că unii motani, care mai înainte au fost foarte cuminţi şi binecrescuţi, şi—au schimbat acum deodată firea, încălcînd în mod grosolan bunele moravuri şi buna rînduială.

432

În loc să—şi plece capetele şi să se linguşească, au început să umble ţanţoşi şi nu se mai tem să—şi arate firea lor sălbatică din naştere prin priviri scînteietoare şi un mîriit furios, ba scoţîndu—şi chiar şi ghearele. După cum au renunţat la modestie şi la purtări paşnice, tot aşa nu se mai îngrijesc nici de înfăţişarea lor exterioară, nemaiostenindu—se să apară ca oameni de lume. S—a sfîrşit cu toaleta mustăţilor, nici pomeneală de linsul blănii ca să strălucească, sau de roaderea ghearelor crescute prea lungi. Acum hoinăresc zburliţi şi cu cozile ca nişte mături, stîrnind groaza şi dezgust ul tuturor pisicilor binecrescute. Dar mai de condamnat, şi mai intolerabile sînt întrunirile lor secrete pe care le ţin noaptea; fac cu acest prilej o larmă infernală, pe care o numesc belcanto, deşi în realitate nu este decît un urlet barbar, lipsit cu totul de cel mai elementar ritm şi de cuvenita melodie şi armonie. Tare, tare mă tem, maestre Abraham, că Murr al dumneavoastră a apucat—o pe un drum rău şi ia şi el parte la acele petreceri indecente, în urma cărora se va alege doar cu o bătaie zdravănă. Mie mi—ar părea rău dacă toată grija dumneavoastră pentru mititelul ăsta cenuşiu de va irosi în zadar şi dacă va ajunge, cu toată învăţătura lui, la nivelul apucăturilor ordinare şi deşănţate ale unor motani vulgari şi desfrînaţi.

Auzind cum bunul meu prieten Mucius şi cum fraţii mei mărinimoşi sînt calomniaţi în halul acesta, nu mi—am putut stăpîni un ţipăt de durere.

—Ce e asta? ,a exclamat profesorul. Pînă la urmă, cred totuşi că Murr se ascunde undeva prin cameră! Ponto! Ponto! *Allons!* Caută, caută!

Dintr—un salt, Ponto cobori de pe pervaz şi începu să adulmece prin încăpere. Cînd ajunse în faţa sobei, se opri brusc, mîrîi şi lătră, apoi sări în sus.

—E în sobă, asta—i sigur! strigă maestrul deschizînd uşiţa.

Eu am rămas liniştit la locul meu; privindu—l senin pe maestru cu ochi strălucitori.

—Chiar aşa e, uite 1 pitit în fundul sobei! exclamă maestrul. Ei? Nu binevoieşti să ieşi afară?

Deşi nu aveam de loc chef să—mi părăsesc ascunzătoarea mea, trebuia totuşi să ascult de porunca maestrului, dacă nu voiam să aplice forţa, în care caz nu aveam nimic de cîştigat. De aceea, m—am tîrît încetişor afară. Dar de—abia am apucat să ies la lumină, că amîndoi, profesorul şi maestrul, au început să strige:

—Murr! în ce hal eşti! Ce înseamnă năzbîtiile astea? Fireşte că eram plin de cenuşă din cap pînă în picioare.

Pe lîngă asta, de la o vreme, înfăţişarea mea exterioară era într—adevăr de plîns, astfel că nu puteam să nu mă recunosc în descrierea profesorului despre motanii schismatici şi—mi puteam uşor închipui ce figură jalnică făceam acum. Comparînd jalnica mea figură cu înfăţişarea prietenului meu Ponto, care arăta într—adevăr frumos cu blana lui lucioasă şi fin cîrlionţată, mă copleşi ruşinea. Mîhnit şi tăcut, m—am vîrît într—un ungher.

—Acesta să fie inteligentul şi cuviinciosul motan Murr? rîdea profesorul, elegantul scriitor, spiritualul poet care scrie sonete şi glose? Nu, e un motan ordinar care—şi petrece viaţa în bucătărie pe cuptor şi care nu ştie nimic altceva decît să prindă şoareci prin pivniţe şi poduri. Oho! Ia spune—mi, preastimate, dacă n—ai de gînd să obţii curînd un titlu academic sau să ocupi chiar o catedră, ca profesor de estetică? Într—adevăr, frumoasă mantie de *magister* ţi—ai pus!

Şi—i tot da înainte, batjocorindu—mă. Nu—mi rămînea nimic de făcut decît să—mi lipesc strîns urechile de cap, aşa cum am obiceiul totdeauna cînd sînt certat.

Pînă în cele din urmă, amîndoi, profesorul şi maestrul, izbucniră într—un hohot de rîs care mi—a sfîşiat inima. Dar si mai mult m—a jignit purtarea lui Ponto. Nu numai că a împărtăşit dispreţul stăpînului său, schimonosindu—se în fel şi chip, dar, prin tot felul de sărituri în lături, şi—a arătat sila vădită de a se apropia de mine; se temea, probabil, să nu—şi murdărească blăniţa lui curată. Nu—i puţin lucru pentru un motan ca mine, atit de conştient de superioritatea lui, să fie silit a suporta asemenea dispreţ din partea unui pudel încrezut.

434

Profesorul se adînci cu maestrul într—o lungă discuţie care nu părea să aibă legătură cu mine sau cu specia mea şi din care înţelegem prea puţin. Totuşi atît mi—am dat seama: că era vorba dacă trebuie reprimate cu forţa purtările adesea dezordonate ale unor tineri exaltaţi, sau dacă e mai bine să fie îngrădiţi în mod abil, pe nesimţite, pînă cînd ei singuri îşi vor da seama şi vor pune capăt unor asemenea purtări. Profesorul era pentru aplicarea forţei, căci rîduiala lucrurilor spre binele tuturor cere ca fiecare om, oricît s—ar împotrivi, să fie încadrat cît mai repede în acea formă, care este determinată de relaţia dintre parte şi întreg. Altminteri, îndată ia naştere o monstruozitate funestă, care poate pricinui tot felul de nenorociri. Profesorul mai spuse ceva despre manifestaţii cu *pereat*[46] şi cu spargerea geamurilor, din care însă nu am priceput nimic. Maestrul, dimpotrivă, era de părere că tinerii exaltaţi se aseamănă cu indivizii numai pe jumătate nebuni, pe care o împotrivire făţişă îi face să fie şi mai nebuni; dar dacă ajung să—şi recunoască singuri rătăcirea, ei se vindecă radical, fără primejdie de recidivă.

—Totuşi, replică profesorul, ridicîndu—se în sfîrşit şi luîndu—şi pălăria şi bastonul, totuşi, în ce priveşte forţa directă aplicată purtărilor exaltate, trebuie să fiţi de acord cu mine, maestre, că e necesar să se folosească fără milă în cazurile cînd asemenea purtare intervine tulburător în rînduielile vieţii; şi, ca să revenim la motanul dumneavoastră Murr, ce bine că, după cîte am auzit, nişte şpiţi harnici i—au împrăştiat pe afurisiţii de motani care cîntau atît de bestial şi îşi închipuiau că sînt mari virtuozi.

—Depinde cum o iei, răspunse maestrul. Dacă ar fi fost lăsaţi să cînte, poate că ar fi devenit cu timpul ceea ce, greşit, îşi închipuiau că sînt, adică nişte buni virtuozi; însă acum ei nu mai ştiu — probabil — ce e adevărata virtuozitate.

Profesorul îşi luă rămas bun, iar Ponto sări după el, fără să mă onoreze măcar cu un salut prietenesc, aşa cum avusese obiceiul mai înainte.

—Şi eu, se întoarse maestrul către mine, şi eu am fost pînă acum nemulţumit de purtarea ta, Murr. A venit timpul să fii iarăşi cuminte şi înţelept, ca să—ţi cîştigi o faimă mai bună decît cea de care s—ar părea că te bucuri în momentul de faţă. Dacă ar fi cu putinţă să înţelegi ce—ţi spun, te—aş sfătui să fii totdeauna liniştit, totdeauna prietenos, şi tot ce întreprinzi să duci la capăt fără larmă; acesta este cel mai sigur mijloc de—a căpăta un nume bun. Uite, am să—ţi dau ca exemplu doi oameni: unul din ei se retrage în fiecare zi liniştit, în colţişorul lui, şi bea sticlă după sticlă de vin, pînă ajunge într—o totală stare de ebrietate, pe care însă, datorită unor îndelungate exerciţii, ştie s—o ascundă atît de bine, încît nimeni nu bănuieşte nimic. Celălalt, dimpotrivă, bea numai din cînd în cînd un păhărel de vin în societatea unor prieteni veseli şi simpatici. Băutura îi deschide inima şi—i dezleagă limba; pe măsură ce—i creşte buna dispoziţie, vorbeşte tot mai mult şi mai înflăcărat, fără a trece însă marginile bunei—cuviinţe. Dar tocmai despre el spune lumea că e un băutor pătimaş, în timp ce celălalt, beţivan ascuns, trece drept om liniştit şi cumpătat. Ah, dragă Murr! Dacă ai cunoaşte lumea, ţi—ai da seama că filistinul care îşi retrage totdeauna corniţele, procedează în modul cel mai înţelept. Da.r tu n—ai cum să ştii ce e un filistin, cu toate că or fi destui şi printre cei din specia ta!

La aceste cuvinte ale maestrului, fiind conştient de perfecţiunea cunoştinţelor mele în ceea ce priveşte neamul pisicesc, cunoştinţe dobîndite atît din învăţăturile lui Mucius, cît şi cu propria mea inteligenţă, n—am putut să—mi stăpînesc un strănut puternic şi un miorlăit

---

[46] Să piară! (Lat.)

de bucurie.
—Ehei, exclamă maestrul, rîzînd. Ehei! motane! îmi vine să cred că mă înţelegi şi că profesorul are dreptate descoperind în tine o inteligenţă atît de deosebită, încît te priveşte ca pe un rival în domeniul esteticii.

Ca să—i confirm că într—adevăr aşa era, am scos un miau sonor şi armonios şi, fără multă vorbă, i—am sărit drept în braţe. Nu mă gîndisem că tocmai atunci maestrul îşi pusese halatul cel bun de mătase galbenă, cu flori mari, şi că fără îndoială aveam să—l murdăresc. Cu un „dă—te jos!" maestrul mă azvîrli cu atîta furie, încît făcui o tumbă în aer. Speriat la culme, cu urechile lipite de cap şi cu ochii închişi, m—am făcut mititel, pe podea. Dar trebuie să recunosc toată blîndeţea caracterului bunului meu maestru căci, îndată după aceea, mi—a vorbit pe un ton prietenos:
—Haide, haide, n—am vrut să—ţi fac nici un rău. Înţeleg că intenţia ta a fost bună, că ai vrut să—mi arăţi dragostea ta, dar ai făcut—o într—un chip cam stîngaci, şi, în asemenea cazuri, nimeni nu mai întreabă de intenţii! Hai, vino încoace, cenuşăreasă mititică! Hai să te curăţ, ca să arăţi ca un motan cumsecade!
436
Cu aceste cuvinte, maestrul îşi scoase repede halatul şi mă luă în braţe. Se osteni să mă perie cu o perie moale, pînă ce blana îmi deveni curată de tot, apoi luă un pieptene şi mă pieptănă, pînă ce părul începu să—mi strălucească.

După ce toaleta se sfîrşi, trecînd în faţa oglinzii, m—am mirat eu singur cum de m—am transformat deodată în cu totul al motan. Mă găseam atît de frumos, încît, de plăcere, nu m—am putut împiedica să nu torc pentru mine însumi. Şi trebuie să mărturisesc că în clipa aceea am simţit o mare îndoială în ceea ce priveşte atitutinea decentă şi utilitatea clubului burşilor. Iar că m—am putut vîrî în sobă, mi s—a părut o adevărată barbarie, pe care nu o puteam explică decît ca un fel de sălbăticire. De aceea, acum era de prisos avertismentul maestrului:
—Vezi să mai încerci odată să te ascunzi în sobă! Noaptea următoare mi s—a părut că aud o uşoară zgîrietură la uşă, apoi un „miau" sfios, care mi s—a părut foarte cunoscut. M—am dus tiptil la uşă şi am întrebat cine este. Mi—a răspuns (l—am recunoscut îndată după voce) bravul senior Puff:
—Eu sînt frate Murr, şi trebuie să—ţi comunic o veste din cele mai triste!

O, cerule...

(F.m.)... a făcut o mare nedreptate, scumpa şi dulcea mea prietenă. Ba nu, îmi eşti mai mult, decît atît, eşti credincioasa mea soră! Nu te—am iubit de—ajuns, n—am avut destulă încredere în tine. Abia acum îmi voi deschide inima în faţa ta, căci ştiu...

Glasul prinţesei se sugrumă şi un torent de lacrimi îi ţîşni din ochi, în timp ce din nou o strîngea drăgăstos pe Julia la piept.
—Hedwiga, spuse Julia blînd, nu m—ai iubit oare şi înainte din toată inima? Ai avut oare taine, pe care n—ai vrut să mi le încredinţezi? Ce ştii? Ce anume ai aflat abia acum? Dar, nu, nu! Să nu mai vorbim despre asta, pînă ce pulsul tău nu va începe din nou să bată normal, pînă ce ochii nu—ţi vor înceta să lucească atît de sumbru!
—Nu ştiu ce vreţi cu toţii de la mine, strigă prinţesa, cuprinsă deodată de enervare. Niciodată nu m—am simţit mai sănătoasă şi mai plină de puteri ca acum, şi voi spuneţi că tot mai sînt bolnavă. Accidentul ciudat care mi s—a întîmplat v—a speriat, dar se prea poate că eu să fi avut nevoie tocmai de asemenea şocuri electrice, care frînează deodată întreaga viaţă a organismului; se poate ca ele să fie mai folositoare decît toate mijloacele unei arte păcătoase, care se amăgeşte pe sine însăşi în chip atît de jalnic. Ce pacoste pentru mine acest medic al curţii, care vrea să mînuiască firea omului asemenea unui mecanism de ceasornic, pe care trebuie să—l ştergi de praf şi să—l întorci! Mi—e groază de el, cu picăturile şi esenţele lui! Oare de asemenea lucru să depindă sănătatea mea? Ar însemna că viaţa pe acest pămînt nu e decît o glumă crudă a spiritului cosmic?
—Tocmai această exaltare, o întrerupse Julia pe prinţesă, este cea mai bună dovadă că eşti încă bolnavă, draga mea Hedwiga, şi că trebuie să te cauţi mult mai mult decît o faci.

—Şi tu vrei să mă răneşti! exclamă prinţesa; sări brusc în picioare, alergă la fereastră, o deschise şi privi spre parc.

Julia o urmă şi, cuprinzînd—o cu braţul de mijloc, o imploră cu gingăşie să se ferească măcar de vîntul aspru al toamnei şi să nu—şi întrerupă odihna pe care medicul curţii o socotea atît de binefăcătoare. Dar prinţesa îi răspunse că tocmai boarea rece, care pătrunde pe fereastră, o face să se simtă mai bine şi o înviorează.

Julia începu să—i povestească despre timpul cît prinţesa zăcuse bolnavă şi în care a domnit o atmosferă întunecată şi ameninţătoare. Atunci o trebuit să—şi încordeze toate forţele morale, pentru a nu se lăsa descumpănită de anumite evenimente, ce i—au stîrnit în suflet un simţămînt, pe care nu—l poate asemui cu nimic altceva decît cu teama cumplită de fantome. în primul rînd a fost neînţelegerea misterioasă dintre prinţul Hector şi Kreisler care trezea bănuielile cele mai groaznice, căci părea sigur că bietul Johannes trebuia să cadă răpus de mîna italianului răzbunător şi că numai o minune, după cum asigura maestrul Abraham, îl salvase de la o moarte sigură.

438

—Şi acest om groaznic trebuia să fie soţul tău? continuă Julia. Nu, nu, niciodată! Slavă Atotputernicului, eşti salvată! Omul acela nu se mai întoarce niciodată! Nu—i aşa, Hedwiga? Niciodată!

—Niciodată! răspunse prinţesa încet, abia auzit. Apoi scoase un oftat adînc şi continuă cu glas stins, ca prin vis:

Acest foc ceresc trebuie să lumineze şi să încălzească, fără a distruge cu flăcările lui nimicitoare; iar din sufletul artistului se iveşte strălucind întruchiparea visului, ea însăşi, iubirea lui! Aşa mi—ai spus, chiar aici, în locul acesta...

—Cine a spus aşa? întrebă Julia foarte tulburată. La cine te gîndeşti, Hedwiga?

Prinţesa îşi trecu palma peste frunte, parcă ar fi avut nevoie de o sforţare ca să revină la realitatea din care evadase. Apoi, sprijinită de Julia, se îndreptă cu paşi şovăitori spre sofa şi căzu istovită. Julia, îngrijorată de starea prinţesei, voi să cheme cameristele, dar Hedwiga o sili cu blîndeţe să se aşeze lîngă ea, şoptind încet:

—Nu, draga mea, tu, numai tu trebuie să rămîi lîngă mine, şi să nu—ţi închipui cumva că boala mi—a revenit. Nu, numai gîndul la fericirea supremă m—a copleşit cu putere, gata parcă să—mi spargă pieptul, şi plăcerea divină s—a prefăcut într—o durere nimicitoare. Rămîi aici, lîngă mine. Tu nici nu ştii ce putere minunată poţi avea asupra mea! Lasă—mi să privesc în sufletul tău, ca într—o oglindă limpede şi curată, să mă pot recunoaşte într—însa pe mine! Julia, am adesea impresia că un har ceresc coboară asupra ta, iar cuvintele care zboară de pe buzele tale, asemenea unor şoapte de dragoste, sînt parcă profeţii aducătoare de mîngîiere. Julia, fetiţa mea, rămîi lingă mine; să nu mă părăseşti niciodată... niciodată!

Continuînd să ţină strîns mîna fetei, prinţesa căzu din nou cu capul pe pernă, închizînd ochii.

Julia era, ce e drept, deprinsă cu acele clipe cînd Hedwiga cădea pradă unei exaltări morbide, dar paroxismul care se manifesta acum îi era cu totul străin şi de neînţeles.

De obicei era un fel de îndîrjire pătimaşă, care îşi avea izvorul în nepotrivirea dintre sentimentul ei lăuntric şi viaţa pe care o ducea; uneori această îndîrjire devenea aproape ură, lucru care rănea sufletul candid al Juliei. Acum însă, Hedwiga părea că se topeşte într—o durere şi o melancolie fără nume. Starea aceasta disperată o mişca adînc pe tînăra fată, stîrnindu—i totodată teama pentru soarta iubitei sale prietene.

—Hedwiga, exclamă ea, draga mea Hedwiga, n—am sa te părăsesc niciodată. N—ai să găseşti o inimă mai iubitoare şi mai credincioasă ca a mea; dar vorbeşte, vorbeşte odată şi încredinţează—mi durerea care—ţi sfîşie sufletul! Voi plînge împreună cu tine; împreună cu tine voi suferi!

Atunci pe faţa Hedwigăi apăru un zîmbet ciudat; obrajii i se împurpurară uşor şi, fără să deschidă ochii, şopti:

—Nu—i aşa, Julia, că nu eşti îndrăgostită?

La această întrebare, Julia se simţi atinsă în chip ciudat, de parcă un fior de spaimă ar fi

trecut prin toată fiinţa ei. Se află oare o inimă de fată în care să nu sălăşluiască presimţirea unei pasiuni, ce pare să fie condiţia însăşi a existenţei ei, căci numai femeia care iubeşte este femeie în sensul deplin al cuvîntului? Dar un suflet curat, copilăresc încă şi cucernic, lasă aceste presimţiri să dormiteze, fără să caute a cerceta mai adînc, fără a încerca cu o curiozitate lascivă să smulgă vălul de pe dulcea taină, ce se dezvăluie numai în clipa în care un dor ascuns o vesteşte. Aceasta era acum starea Juliei şi în asemenea împrejurări i se vorbea deodată despre lucruri la care nici nu îndrăznea să se gîndească. Speriată, de parcă ar fi fost învinuită de un păcat de care ea însăşi nu—şi dădea seama, se străduí să vadă clar in adîncurile propriului ei suflet.

—Julia, repetă prinţesa, nu eşti îndrăgostită? Spune—mi, fii sinceră cu mine!

—Mă întrebi într—un fel atît de ciudat, şopti fata. Ce aş putea, ce ar trebui să—ţi răspund?

—Vorbeşte, vorbeşte, te rog! o imploră prinţesa. Atunci în Julia se făcu deodată lumină şi găsi uşor cuvinte pentru a exprima ceea ce văzuse clar în inima ei.

—Ce se petrece în sufletul tău, cînd îmi pui asemenea întrebări? începu Julia grav şi calm. Ce înseamnă pentru tine dragostea despre care îmi vorbeşti? Nu—i aşa că trebuie să te simţi atrasă atît de puternic către cel pe care îl iubeşti, încît să nu exişti, să nu trăieşti decît cu gîndul la el, să—ţi jertfeşti tot eul tău pentru dinsul, văzînd în fiinţa lui toate năzuinţele, toate speranţele, tot dorul şi lumea întreagă? Şi această pasiune trebuie să ne transporte pe treapta cea mai înaltă a fericirii, nu—i aşa? Mie aceste culmi îmi provoacă ameţeală, căci în faţa privirii mele se cască un abis fără fund, cu grozăviile unei pieiri fără speranţă de salvare... Nu, Hedwiga, asemenea dragoste, pe cît de groaznică, pe atît de plină de păcat, nu a pus stăpînire pe inima mea şi nu voi renunţa la speranţa că această inimă va rămîne veşnic curată şi liberă de asemenea patimă. Se poate întîmpla, însă, ca un bărbat să ne atragă atenţia mai mult decît oricare altul, ba chiar, datorită extraordinarei vigori bărbăteşti a spiritului său, să ne trezească admiraţia. Ba, şi mai mult decît atît: în preajma lui, să ne simţim pătrunse de o bucurie neînţeleasă, înălţate mai presus de noi înşine, ca şi cînd abia atunci spiritul nostru se trezeşte cu adevărat, ca şi cînd abia atunci viaţa ne dăruieşte lumina ei, sîntem vesele cînd vine şi ne întristăm cînd pleacă. Asta numeşti tu dragoste? Ei bine, de ce să nu—ţi mărturisesc? Kreisler, pe care noi l—am pierdut, mi—a trezit asemenea simţămînt şi sufăr din pricina absenţei lui.

440

—Julia! exclamă prinţesa ridicîndu—se ca un fulger si sfredelind—o cu o privire înfocată. Poţi oare să ţi—l închipui în braţele alteia, fără să încerci o suferinţă cumplită?

Julia se roşi toată şi răspunse cu un ton din care se putea vedea cît era de jignită:

—Eu nu mi l—am închipuit niciodată în braţele *mele!*

—A, va să zică nu—l iubeşti! Nu—l iubeşti! strigă prinţesa cu glaS strident şi căzu iarăşi pe sofa.

—O, de s—ar întoarce! suspină tinăra fată. Sentimentul pe care—l port în piept pentru omul acesta este curat şi nevinovat şi, dacă nu—l voi mai revedea niciodată, amintirea lui îmi va lumina neîntrerupt viaţa asemenea unei minunate stele strălucitoare. Dar, fireşte, se va întoarce, căci cum ar putea...

—Niciodată, o întrerupse prinţesa cu glas aspru şi tăios. Niciodată nu va putea, nu va îndrăzni să se întoarcă, deoarece se află în abaţia din Kanzheim, unde se pregăteşte să intre în ordinul benedictinilor, renunţînd la cele lumeşti.

Ochii Juliei se umplură de lacrimi. Se sculă în tăcere şi se îndreptă spre fereastră.

—Mama ta are perfectei dreptate, continuă prinţesa. E foarte bine pentru noi că a plecat, smintitul acesta care, asemenea unui duh rău, a năvălit în inimile noastre paşnice, sfîşiindu—le. Iar muzica a fost vraja cu care a ştiut să ne atragă. Nu vreau să—l mai văd niciodată.

Cuvintele prinţesei erau ca nişte lovituri de pumnal pentru Julia; îşi luă pălăria şi şalul.

—Cum, vrei să mă părăseşti, dulcea mea prietenă? exclamă prinţesa. Rămîi, o, rămîi, şi consolează—mă dacă poţi. Sălile astea şi parcul sînt lugubre! Află că...

Cu aceste cuvinte Hedwiga o duse pe Julia la fereastră şi, arătîndu—i pavilionul în care

locuise aghiotantul prinţului Hector, şopti cu glas înăbuşit:
—Priveşte acolo, Julia. Zidurile acelea ascund o taină primejdioasă; administratorul castelului şi grădinarul susţin că, de la plecarea prinţului, nimeni nu mai locuieşte în pavilion şi că uşa este încuiată bine, şi totuşi... O, uită—te, uită—te! Vezi, acolo, la fereastră?...

Într—adevăr, Julia zări la fereastra din frontonul pavilionului o siluetă neagră care dispăru în aceeaşi clipă.

În timp ce simţea mîna Hedwigăi tremurînd convulsiv în mîna ei, Julia spuse că nu poate fi vorba de nici un fel de taină primejdioasă şi de nici un fel de stafii, cînd e atît de uşor pentru oricare dintre servitori să se folosească pe ascuns de pavilionul nelocuit. Clădirea poate fi cercetată îndată şi astfel s—ar afla pe loc ce—i cu silueta aceea care se arătase la fereastră. Dar prinţesa o asigură că, la dorinţa ei, bătrînul şi credinciosul majordon făcuse de mult acest lucru şi—i jurase că n—a găsit nici urmă de fiinţă omenească în tot pavilionul.
—Să—ţi povestesc ce s—a întîmplat acum trei nopţi, continuă prinţesa. Tu ştii că somnul nu se prinde de mine şi că am obiceiul să mă scol şi să mă plimb prin odăi, pînă simt o oboseală căreia mă las pradă şi numai astfel adorm. Aşa s—a întîmplat că acum trei nopţi, hărţuită de insomnie, am ajuns în această cameră. Deodată o rază de lumină a jucat pe perete. M—am uitat pe fereastră şi am zărit trei bărbaţi, dintre care unul purta un felinar orb. Au dispărut cu toţii în direcţia pavilionului, fără să—mi pot da seama dacă într—adevăr au intrat acolo. N—a trecut mult însă şi am văzut lumină tocmai la această fereastră. Înăuntru se mişcau nişte umbre. Apoi s—a făcut iarăşi întuneric, dar nu mult după aceea tufişul a fost luminat puternic, probabil dinspre uşa deschisă a pavilionului. Lumina se apropia tot mai mult. În sfirşit, din tufiş a apărut un călugăr benedictin, care ţinea o făclie in mîna stingă, iar în cea dreaptă un crucifix. Era urmat de alţi patru bărbaţi care duceau pe umeri o năsălie acoperită cu văluri negre. Abia au făcut cîţiva paşi şi o siluetă, învăluită într—o mantie largă, le—a şi ieşit în întîmpinare. Cei patru s—au oprit lăsînd năsălia jos; silueta aceea a dat la o parte pînzele negre, sub care s—a ivit un cadavru. Simţeam că înnebunesc şi abia am mai putut să observ că cei patru au ridicat iarăşi năsălia pe umeri, pornind repede după călugăr pe aleea ce duce din parc spre drumul la abaţia din Kanzheim. De atunci a început să apară silueta aceea în fereastră, şi poate că ceea ce mă sperie, e fantoma unui om ucis.

442

Julia înclina să socoată toată întîmplarea drept un vis al Hedwigăi; iar dacă într—adevăr se aflase atunci la fereastră, drept o amăgire pricinuită de mintea ei exaltată. Cine putea fi mortul scos din pavilion în împrejurări atît de misterioase şi de care nimeni nu ştia nimic? Şi cine ar mai putea crede că mortul acesta necunoscut s—a întors ca stafie în locuinţa de unde a fost scos? Julia îi spuse toate acestea prinţesei, adăugînd că arătarea aceea de la fereastră ar putea fi foarte bine o iluzie optică, sau ar putea fi o glumă de—a bătrînului magician, maestrul Abraham, care deseori se distrează în felul acesta şi care probabil a introdus în pavilion un locatar fantomatic.
—Ce repede găsim o explicaţie cînd se întîmplă ceva miraculos, ceva supranatural! spuse zîmbind prinţesa, care acum îşi venise complet în fire. Cît priveşte mortul, tu uiţi de cele ce s—au petrecut în parc, înainte de a ne fi părăsit
—Dumnezeule! exclamă Julia. Crezi că într—adevăr a fost săvîrşită o fărădelege? Cine? De mîna cui?
—Despre Kreisler, ştii că trăieşte, continuă prinţesa. Dar trăieşte şi cel îndrăgostit de tine. Nu te uita aşa de speriată! N—ai bănuit oare mai de mult cele ce trebuie să—ţi spun acum, ca să fii lămurită asupra unui lucru ce ar putea să—ţi fie fatal dacă mai rămîne ascuns? Prinţul Hector te iubeşte *pe tine, pe tine,* Julia, cu toată patima violentă caracteristică neamului său. Am fost, sint şi acum logodnica lui; dar tu, Julia, eşti iubita lui.

Prinţesa rosti ultimele cuvinte pe un ton tăios, fără să se simtă însă vreo amărăciune în glasul ei.
—O, cerule! exclamă Julia printre lacrimi. Ai de gînd să—mi sfîşii inima, Hedwiga? Ce duh întunecat vorbeşte prin gura ta? Nu, nu; sînt gata să suport răzbunarea ta pentru toate visele urîte care te—au tulburat, dar niciodată n—am să cred in realitatea acestor vedenii groaznice! Vino—ţi în fire, Hedwiga! Tu nu mai eşti logodnica omului îngrozitor, care a

fost pentru noi întruchiparea însăşi a pierzaniei! Nu se va mai întoarce niciodată, niciodată nu vei fi a lui!

—Ba da, răspunse prinţesa. Ba da! Linişteşte—te, copilă! Numai atunci cînd biserica mă va fi unit cu prinţul, numai atunci poate monstruoasa neînţelegere a vieţii, care mă distruge, se va limpezi. Pe tine, te va salva providenţa cerească. Ne vom despărţi, eu îmi voi urma soţul. Tu vei rămîne!

Adînc emoţionată, prinţesa tăcu. Nicu Julia nu era în stare să scoată vreun cuvînt. În tăcere, căzură una in braţele celeilalte, vărsînd şiroaie de lacrimi.

Li se anunţă că ceaiul este servit. Julia era mai tulburată decît ar fi putut lăsa să se presupună firea ei senină şi echilibrată. Îi era peste putinţă să rămînă în societate şi doamna Benzon îi îngădui bucuros să plece acasă, întrucit şi prinţesa dorea să se odihnească.

Întrebată de principesa—mamă, domnişoara Nannette o asigură că, în tot cursul după—amiezii şi serii, prinţesa s—a simţit foarte bine, dar că a stăruit să fie lăsată singură cu Julia. Din cîte a putut observa din camera vecină, amîndouă şi—au spus tot felul de poveşti şi au jucat teatru cînd plîngînd, cînd rîzînd.

—Ce fete delicioase! şopti mareşalul curţii.

—Ce amabilă prinţesă şi ce delicioasă fată! îl corectă prinţul, fulgerîndu—l cu privirea.

Cutremurat de gafa enormă pe care o săvîrşise, mareşalul curţii voi să înghită dintr—o dată bucata de biscuit pe care o muiase în ceai. Biscuitul insă îi rămase în gît şi înaltul demnitar fu apucat de o tuse cumplită care—l sili să părăsească sala şi nu scăpă de o ruşinoasă moarte prin asfixie, decît prin pumnul priceput al majordomului, care execută un solo de timpan pe spinarea lui.

444

Mareşalul, după ce izbutise să facă două gafe, temîndu—se să n—o facă şi pe a treia, nu mai îndrăzni să se întoarcă iar in sală şi trimise rugămintea către prinţ să—l scuze că se simte subit rău.

Absenţa mareşalului curţii dezorganiza însă partida de *whist,* pe care prinţul obişnuia s—o joace. Aşa că, masa de joc fiind pregătită, aşteptau cu toţii încordaţi să vadă cum va proceda prinţul în asemenea situaţie critică. Acesta insă, după ce îi îndemnă pe ceilalţi cu un semn să se aşeze la masa de joc, o luă pe doamna Benzon de mînă, o conduse spre o canapea şi—o invită să stea alături de el.

—Totuşi mi—ar fi părut rău dacă mareşalul s—ar fi înecat cu biscuitul, spuse cu glas blînd şi şoptit, aşa cum obişnuia să vorbească cu doamna Benzon. Se pare însă că suferă de absenţe mintale, după cum am avut de mai multe ori prilejul să observ. Acum a numit—o pe Hedwiga „fată"; prin urmare in astă—seară ar fi fost un partener mizerabil la *whist.* De fapt, dragă Benzon, îmi convine şi—mi face multă plăcere astăzi, în loc de joc, să schimbăm aici, ca pe vremuri, cîteva cuvinte confidenţiale. Ah, ca pe vremuri! În sfîrşit, cunoşti ataşamentul meu faţă de dumneata, draga mea! El nu va pieri niciodată; inima unui prinţ este întotdeauna credincioasă, afară de cazîd cînd unele împrejurări de neînlăturat, poruncesc altfel.

Rostind aceste cuvinte, prinţul sărută mina doamnei Benzon cu mai multă duioşie decît părea să îngăduie rangul, vîrsta şi împrejurările. Cu ochii scînteind de bucurie, doamna consilier îl asigură că aştepta de mult momentul să poată vorbi în mod confidenţial cu prinţul, întrucît avea să—i împărtăşească unele veşti care nu—i vor fi neplăcute.

—Aflaţi deci, înălţimea—voastră, spuse doamna Benzon, că domnul consilier intim de legaţie a scris din nou despre problema noastră, care a luat deodată o întorsătură favorabilă, astfel că...

—Tăcere, o întrerupse prinţul. Tăcere, scumpă doamnă. Să nu vorbim despre afaceri de stat! Chiar şi un prinţ îşi pune halatul şi scufia de noapte atunci cînd, aproape strivit do povara guvernării, se duce la odihnă, excepţie făcînd, bineînţeles, Frederic cel Mare, regele Prusiei, care, după cum vă este cunoscut şi dumneavoastră, ca femeie citită ce sînteţi, îşi punea chiar şi în pat o pălărie de pîslă. Dar, voiam să spun că şi un prinţ are în el cu prisosinţă... hm! În sfîrşit, ceea ce oamenii numesc viaţă burgheză, căsnicie, bucuriile unui

părinte şi aşa mai departe, aşa că nu se poate sustrage cu totul acestor sentimente şi i se poate ierta dacă li se dăruieşte lor în clipele cînd statul şi grija pentru cuvenita ordine la curte şi in ţară nu—l solicită în întregime. Dragă Benzon! Una din aceste clipe este şi cea de faţă. Pe masa de lucru din cabinetul meu se află şapte hîrtii semnate, şi acum lasă—mă să uit că sînt prinţ; lasă—mă aici, la o ceaşcă de ceai, să fiu numai un tată de familie. *Tatăl de familie german* al baronului von Gemmingen[47]. Dă—mi voie să vorbesc, da, să vorbesc despre copiii mei, care—mi fac atîtea griji, încît cad pradă unei nelinişti sufleteşti cu totul nelalocul ei.

—Aşadar, despre copiii dumneavoastră urmează să vorbim, înălţimea—voastră? repetă doamna Benzon caustic. Adică despre prinţul Ignaz şi prinţesa Hedwiga! Vorbiţi, înălţimea—voastră, vorbiţi! Poate că vă voi putea sfătui şi consola, asemenea maestrului Abraham.

—Da, continuă prinţul. Sfat şi mîngîiere mi—ar prinde Line uneori. Iată, dragă Benzon, întîi în ceea ce—l priveşte pe Ignatius. El n—are nevoie, firește, de aptitudini intelectuale excepţionale, pe care natura le dăruieşte de obicei acelora care, altfel, din pricina poziţiei lor sociale, ar rămîne obscuri şi necunoscuţi. Totuşi ceva mai mult *esprit*[48] nu i—ar fi stricat, căci este şi rămîne un... *simple*[49]*!* Uită—te la el cum sade, bălăbănind din picioare; joacă o carte greşită după alta şi tot rîde şi chicoteşte ca un băieţaş de şapte ani! Benzon, *entre nous soit dit,* nici măcar arta scrierii, în măsura în care are nevoie de ea, nu—i este accesibilă. Semnătura sa princiară arată de parcă ar fi trasă c—o gheară de pasăre. Doamne, Dumnezeule, ce va ieşi din toate astea? De curînd am fost tulburat în ocupaţiile mele de nişte lătrături groaznice sub fereastră. Mă uit afară pentru a porunci să fie alungat şpiţul acela nesuferit, şi cînd colo, ce să—mi vadă ochii? N—o să mă crezi, draga mea! Prinţul, lătrînd ca un nebun, alerga după băiatul grădinarului! Se jucau de—a iepurele şi cîinele. Mă întreb dacă asta are vreo raţiune, dacă se poate numi o pasiune princiară? Va ajunge oare prinţul să se conducă vreodată singur?

446

—De aceea, răspunse Benzon, este necesar ca prinţul să fie însurat cît mai grabnic, dîndu—i o soţie care, cu farmecul, gingăşia şi mintea ei clară, să—i trezească simţămintele adormite, şi care să fie destul de devotată pentru a se coborî pînă la nivelul lui, pentru ca după aceea să—l ridice treptat pînă la dînsa. Aceste calităţi sînt absolut necesare fiinţei destinate să aparţină prinţului, pentru a—l salva dintr—o stare sufletească care, pînă la urmă — o spun cu durere, înălţimea—voastră — ar putea degenera într—o adevărată nebunie. Tocmai de aceea hotărîtoare sînt numai aceste calităţi atît de rare şi nu trebuie să fim prea exigenţi în ceea ce priveşte poziţia socială.

—Niciodată nu au existat mezalianţe în casa noastră, spuse prinţul, încruntîndu—se. Renunţă la această idee, pe care eu n—o pot aproba. Altfel, am fost şi sînt întotdeauna gata să—ţi îndeplinesc dorinţele!

—Nu—i tocmai aşa, înălţimea—voastră, răspunse doamna Benzon cu un ton tăios. Cîte dorinţe îndreptăţite n—au trebuit de multe ori să tacă din pricina unor consideraţii himerice! Există însă exigenţe care nesocotesc toate convenţiile!

—Laissons cela[50]*,* o întrerupse prinţul, tuşind şi luînd o priză de tabac. După cîteva clipe de tăcere, îşi continuă vorba: Şi mai multe griji decît prinţul îmi face prinţesa. Spune—mi, Benzon, cum de a fost cu putinţă să ni se nască o fată cu o fire atît de ciudată, ba mai mult, atît de bolnăvicioasă, încît îl pune în încurcătură şi pe medicul curţii? Doar principesa—mamă s—a bucurat întotdeauna de o sănătate înfloritoare: a avut ea oare vreo înclinaţie spre crize nervoase mistice? Dar chiar şi eu, în ceea ce priveşte trupul şi sufletul, n—am fost oare întotdeauna un prinţ robust? Cum de s—a întîmplat să avem un copil care

---

[47] *Otto Heinrich von Gemmingen* (1755—1836), autorul dramei lipsite de valoare *Tatăl de familie german,* imitată după piesa lui Diderot *Tatăl de familie.* E.T.A. Hoffmann a văzut-o, probabil, în 1807, la Berlin.

[48] Spirit (franc.).

[49] Nătîng (franc).

[50] Să lăsăm asta (franc).

— trebuie s—o recunosc spre adînca mea amărăciune — adeseori pare smintit şi lipsit cu desăvîrşire de orice decenţă princiară?
—Nici eu nu înţeleg ce este cu organismul prinţesei, răspunse Benzon. Mama ei a fost întotdeauna echilibrată, raţională, lipsită de orice patimă funestă.

Doamna Benzon rosti ultimele cuvinte cu glas scăzut, ca pentru sine, coborîndu—şi privirea în pămînt.
—Vorbiţi de principesa—mamă? o întrebă prinţul apăsat, căci i se păruse necuviincios faptul că la cuvîntul „mamă" nu a fost adăugat epitetul de principesă.
—Dar de cine vreţi să vorbesc? răspunse Benzon înţepat.
—Ultima criză fatală a prinţesei nu mi—a zădărnicit oare toate sforţările şi n—a spulberat oare toată bucuria prilejuită de o grabnică căsătorie, potrivit dorinţelor mele? continuă prinţul. Căci, *entre nous soit dit,* dragă Benzon, numai catalepsia subită a prinţesei, pe care eu o explic pur şi simplu printr—o răceală zdravănă, a fost de vină că prinţul Héctor a plecat atît de grabnic. El vrea să strice logodna şi, *juste ciel !*[51] trebuie să mărturisesc că nu i—o pot lua în nume de rău; astfel că, chiar dacă buna—cuviinţă n—ar împiedica orice încercare de apropiere, însuşi acest fapt m—ar opri, ca prinţ, să mai fac demersuri în vederea îndeplinirii dorinţei mele, la care nu renunţ decît silit de împrejurări. Trebuie să recunoşti, draga mea, că te cam poate speria o soţie ce are accidente atît de ciudate! Nu—i aşa că asemenea soţie princiară — şi totodată cataleptică — ar putea fi apucată de o criză de acest fel în mijlocul unei curţi din cele mai strălucite, oprindu—se ca un automat şi silind întreaga adunare aleasă să o imite şi să rămînă nemişcată? Fireşte că o curte, apucată de catalepsie generală, ar putea fi socotită cea mai solemnă şi cea mai sublimă din lumea întreagă, întrucît orice încălcare, cît de mică, a cuvenitei demnităţi ar fi imposibilă chiar şi pentru persoana cea mai uşuratică. Totuşi, un simţămînt care mă cuprinde în timpul jocului, în astfel de clipe de dispoziţie părintească, aşa cum sînt cele de acum, mă face să observ că o asemenea stare a miresei poate produce fiori reci de groază mirelui princiar. Benzon, dumneata, care eşti atît de amabilă şi înţelegătoare, n—ai putea găsi eventual un mijloc, o posibilitate oarecare de a drege într—un fel situaţia cu prinţul?
448
—Nu e nevoie de aşa ceva, înălţimea—voastră! îl întrerupse Benzon cu vioiciune; ceea ce l—a făcut pe prinţ să plece atît de grabnic nu a fost boala prinţesei. La mijloc e un alt mister şi în acest mister este amestecat capelmaistrul Kreisler.
—Cum? exclamă uimit prinţul. Ce spui, Benzon? Capelmaistrul Kreisler? Aşadar, e adevărat că el...
—Da, continuă doamna consilier. Da, înălţimea—voastră. Ceea ce l—a îndepărtat pe prinţul Hector a fost un conflict cu Kreisler, un conflict care era să se rezolve într—un fel prea eroic.
—Un conflict, să se rezolve, într—un fel eroic! o întrerupse prinţul. Împuşcătura din parc... pălăria plină de sînge... Benzon! E cu neputinţă! Prinţul... Capelmaistru!... Un duel! O *rencontre!* Nici una, nici cealaltă eventualitate nu sînt de conceput!
—Un singur lucru este cert; Kreisler a exercitat o influenţă mult prea puternică asupra minţii prinţesei, şi teama aceea ciudată, groaza chiar pe care a simţit—o la început in prezenţa lui Kreisler, era pe cale să se transforme într—o pasiune nimicitoare. E posibil ca prinţul Hector să fi fost destul de pătrunzător ca să—şi dea seama de acest lucru şi să fi văzut în Kreisler, care l—a întîmpinat chiar din prima clipă cu o ironie muşcătoare, un rival de care s—a socotit obligat să scape. De aici a decurs o faptă, care nu poate fi justificată decît prin ura neîmpăcată a geloziei, a ambiţiei rănite, şi care, slavă Domnului, nu a reuşii. Mărturisesc însă că toate acestea nu explică plecarea grabnică a prinţului şi că, după cum am spus, mai dăinuie încă un mister de nepătruns. După cum mi—a povestit Julia, prinţul Hedor a fugit speriat de un portret, pe care Kreisler îl avea la el şi i—l arătase. Dar, oricum ar sta lucrurile, Kreisler nu mai este aici şi criza prinţesei a trecut! Credeţi—mă. că dacă

[51] Cerule! (Franc.)

Kreisler ar fi rămas, in inima prinţesei s—ar fi aprins o pasiune pentru el, cît se poate de violentă şi ea ar fi preferat să moară decît să accepte mîna prinţului Hector. Acum toate au luat altă întorsătură; curînd, prinţul se va întoarce şi căsătoria lui cu prinţesa va pune capăt tuturor grijilor noastre.

—Ce insolenţă din partea unui nenorocit de muzicant! exclamă prinţul mîniat. De el să se îndrăgostească prinţesa? Din pricina lui să refuze mina celui mai amabil dintre prinţi? Ah, *le coquin!*[52] Acum te înţeleg, maestre Abraham, abia acum te înţeleg bine! Să mi—l iei de pe cap pe omul ăsta fatal; să nu se mai întoarcă niciodată!

—Orice măsură, pe care înţeleptul maestru Abraham ar propune—o eventual în acest scop, ar fi de prisos, spuse doamna consilier. Cele necesare s—au şi făcut. Kreisler se află la abaţia din Kanzheim, şi, după cum îmi scrie abatele Chrysostomus, se va decide, probabil, să renunţe la viaţa lumească şi să intre în rîndurile ordinului. Prinţesa a şi aflat despre asta de la mine, într—o clipă potrivită; şi deoarece n—am observat la ea vreo emoţie deosebită, cred că, după cum am spus, criza cea primejdioasă a trecut.

—Minunată, excepţională femeie! exclamă prinţul. Cit ataşament aţi arătat faţă de mine şi de copiii mei! Cîtă grijă pentru binele, pentru propăşirea casei mele!

—Într—adevăr? întrebă Benzon cu amărăciune în glas. Chiar aşa să fie? Am putut oare, mi—a fost *îngăduit* oare să mă îngrijesc totdeauna de binele copiilor dumneavoastră?

Benzon accentua în mod special ultimele cuvinte. Prinţul rămase tăcut, cu privirea pierdută în gol, învîrtindu—şi degetele mari ale mîinilor împreunate. Într—un tîrziu, şopti încet:

—Angela! încă nu s—a găsit nici o urmă? Dispărută cu desăvîrşire?

—Da, răspunse Benzon. Şi mă tem că nefericita copilă a căzut victima vreunei infamii. Se spunea că a fost văzută la Veneţia, dar e cu siguranţă o eroare. Trebuie să recunoaşteţi că aţi procedat cu o cruzime groaznică, smulgînd copila de la sînul mamei şi surghiunînd—o într—un exil fără speranţă. Rana aceasta, pe care mi—a pricinuit—o asprimea dumneavoastră, nu va înceta niciodată să mă doară.

—Benzon, spuse prinţul, oare nu ţi—am alocat dumitale şi copilului, un venit anual important? Puteam oare face mai mult? Dacă Angeda rămînea la noi, trebuia oare să mă tem în orice clipă că vor ieşi în vileag *nos foiblesses*[53], tulburînd neplăcut liniştea decentă a curţii noastre? O cunoşti pe principesă, dragă Benzon! Ştii că are uneori toane ciudate.

450

—Prin urmare, banii, un venit anual, trebuie să compenseze pentru o mamă toate suferinţele, toată amărăciunea, toată durerea pricinuită de pierderea unui copil? Dar, înălţimea—voastră, există şi un alt fel de a te îngriji îfle un copil, un fel care o mulţumeşte pe mamă mai mult decît tot aurul din lume!

Benzon rosti aceste cuvinte cu un ton şi cu o privire care—l tulburară întrucîtva pe prinţ.

—Scumpa mea, începu el stînjenit, de ce aceste gînduri stranii? Nu crezi oare că şi pentru mine dispariţia fără urmă a scumpei noastre Angela e ceva foarte neplăcut, o adevărată nenorocire? Acum trebuie să fie o fetiţă frumuşică şi binecrescută, căci s—a născut din părinţi fermecători.

Prinţul sărută din nou, cu multă tandreţe, mîna doamnei Benzon, care şi—o retrase insă cu un gest brusc şi, fulgerîndu—l cu privirea, îi şopti la ureche:

—Recunoaşteţi, înălţimea—voastră, că aţi fost nedrept şi crud cînd aţi stăruit să fie îndepărtat copilul. Şi nu credeţi oare că ar fi de datoria dumneavoastră să nu refuzaţi împlinirea unei dorinţe pe care eu, în bunătatea mea, o voi considera într—adevăr ca o oarecare compensaţie pentru luate suferinţele mele?

—Benzon, răspunse prinţul cu glas şi mai scăzut, draga şi buna mea Benzon! Oare într—adevăr Angela noastră nu mai poate fi regăsită? Am să fac o faptă eroică pentru

---

[52] Nemernicule! (franc.)
[53] Slăbiciunile noastre (franc).

împlinirea dorinţelor dumitale, scumpa mea! Am să mă destăinuiesc maestrului Abraham şi am să—i cer sfatul. E un om înţelept şi cu multă experienţă; poate că ne va putea ajuta.
—O, îl întrerupse Benzon, lăsaţi—mă cu înţeleptul maestru Abraham! Credeţi oare că el e dispus într—adevăr să întreprindă ceva pentru dumneavoastră? Credeţi oare că este sincer ataşat persoanei şi casei dumneavoastră? Şi cum ar putea el să afle ceva in legătură cu soarta Angelei, după ce toate cercetările făcute la Veneţia şi la Florenţa au rămas zadarnice şi, ceea ce este şi mai rău, i—a fost răpit acel mijloc misterios de care se slujise pînă acum pentru
E a cerceta necunoscutul?
—O, vorbeşti de nevasta lui, de vrăjitoarea aceea, Chiara, spuse prinţul.
—E foarte discutabil, răspunse Benzon, dacă femeia aceea. Înzestrată cu puteri miraculoase, merită acest nume. În orice caz a fost nedrept şi neomenesc să i se răpească maestrului fiinţa iubită, de care era atît de legat şi care era, într—un fel, o parte din el însuşi.
—Benzon! exclamă prinţul speriat la culme. Astăzi nu le înţeleg de loc! Simt că mă apucă ameţeala! N—ai fost chiar dumneata de acord ca fiinţa aceea primejdioasă, cu ajutorul căreia maestrul ar fi putut ajunge curînd să controleze ţoale relaţiile noastre, să fie îndepărtată de aici? N—ai aprobat chiar dumneata scrisoarea mea către marele duce în care îi explicam că, întrucît orice fel de vrăjitorie este de mult interzisă în ţară. persoanele care se ocupă de aceste lucruri nu trebuie tolerate şi, din motive de siguranţă, trebuie să fie incluse pentru un timp? N—a fost oare din pură consideraţie faţă de maestrul Ahraham că misterioasei Chiara nu i s—a făcut proces public, ci a fost luată fără nici o larmă şi dusă, nici eu nu ştiu unde, întrucît chestiunea nu m—a mai interesat? Ce mi se poate reproşa în cazul de faţă?
—Iertaţi—mă. înălţimea—voastră, răspunse Benzon, totuşi, de fapt, vi se poate pe drept cuvînt reproşa o acţiune cam pripită. Dar, aflaţi, înălţimea—voastră, că maestrul Ahraham este informai că scumpa lui Chiara a fost luată din ordinul dumneavoastră. El tace şi arc o atitudine prietenoasă, dar nu credeţi oare că în pieptul lui mocneşte ura si setea de răzbunare împotriva aceluia care i—a răpit lucrul cel mai scump pe lume? Şi tocmai acestui om vreţi să—i dăruiţi încrederea dumneavoastră, tocmai lui vreţi să vă destăinuiţi?
—Benzon, spuse prinţul, ştergîndu—şi de pe frunte broboane de sudoare, mă tulburi la culme, aş puica spune, într—un fel de nedescris! Doamne, Dumnezeule? Cum poate un prinţ să—şi piardă astfel calmul! Ei, drace! Dumnezeule, am impresia că înjur ca un dragon aici, la ceai! Benzon! De ce n—ai vorbit piuă acum? El ştie totul! Acolo, în pavilionul de pescuit, cînd îmi pierdusem firea din pricina stării prinţesei, mi—am deschis inima şi mi—am dezlegat limba in faţa lui. I—am vorbit de Angela, i—am destăinuit, Benzon, e groaznic! *J'etois*[54] un... măgar! *Voila tout!*[55]
452
—Şi ce a răspuns? întrebă Benzon încordată.
—Am parcă impresia, continuă prinţul, că maestrul Abraham a început el cel dinţii să vorbească despre trecutul nostru *attachement*[56] şi cum aş fi putut fi un tată fericit, în loc să fiu unul *malheureux*[57]. Ce—i drept, după ce mi—am sfîrşit spovedania, el mi—a declarat zîmbind că ştia toate acestea de mult şi că speră că în curînd se va lămuri unde se află Angela. Şi atunci multe minciuni vor fi demascate şi alte iluzii spulberate.
—Aşa a spus maestrul? şopti Benzon cu buze tremurătoare.
—*Sur mon honneur*[58], răspunse prinţul. Chiar aşa a spus. Mii de pardon, Benzon, dar sînt furios; ce se întîmplă dacă bătrînul vrea să mi—o plătească? *Que faire*[59], Benzon?
O clipă, amîndoi s—au privit fără să ştie ce să spună.

---

[54] Am fost (franc).
[55] Asta-i tot! (Franc.)
[56] Afectiune (franc).
[57] Nefericit (franc).
[58] Pe cinstea mea (franc).
[59] Ce-i de făcut? (Franc)

—Înălţimea—voastră! şopti un lacheu, prezentîndu—i prinţului ceaiul.
—*Bele!*[60] strigă prinţul, sărind din loc şi răsturnînd din cauza grabei tava şi ceaşca din mîinile lacheului.

Toţi cei de la mesele de joc săriră speriaţi. Jocul se întrerupse. Prinţul, stăpînindu—se cu o mare sforţare, adresă asistenţei un *„adieu"* însoţit de un zîmbet amical şi se îndreptă, împreună cu principesa, spre încăperile interioare. Pe fiecare chip se citea însă limpede: „Dumnezeule, ce—i asia, ce înseamnă asta? Prinţul n—a jucat, a vorbit atîta timp şi atît de concentrat cu doamna consilier şi, deodată, s—a înfuriat în halul ăsta!"

Benzon nu—şi putea închipui nici pe departe ce scenă o aştepta la locuinţa ei, care se afla într—o clădire laterală, aşezată chiar lîngă castel. Nici nu apucă să intre că Julia sări, ca ieşită din fire, în întîmpinarea ei şi... Biograful care scrie aceste rînduri este foarte mulţumit că, de data aceasta, poale să povestească mult mai bine şi mai limpede cele ce s—au petrecut cu Julia în timpul ceaiului princiar, decît multe alte fapte din povestirea de faţă, care, cel puţin pînă acum, a fost cam încîlcită. Deci! Noi ştim că Julia primise îngăduinţa să se întoarcă acasă mai devreme. Un vînător din regimentul de gardă o însoţise, purtînd o făclie. Dar abia se depărtaseră cu cîţiva paşi de castel, că vînătorul se opri brusc, ridicînd făclia în sus.
—Ce este? întrebă Julia.
—Cum, domnişoară Julia, răspunse vînătorul, n—aţi observat făptura care s—a furişat acolo, în faţa noastră? Nu ştiu ce să cred. De cîteva seri încoace, tot dă tîrcoale pe aici un om care, dacă se ascunde, trebuie să aibă vreun gînd rău. Noi l—am pîndit în fel şi chip, dar ne scapă printre degete, ba chiar se face nevăzut în faţa ochilor noştri ca o stafie, sau ca necuratul însuşi.

Julia se gîndi la arătarea din fereastra pavilionului şi simţi un fior de groază.
—Ah, repede, repede, să plecăm de aici! spuse ea speriată vînătorului, care—i răspunse însă rîzînd că stimata domnişoară nu are de ce să se teamă căci, înainte de a se întîmpla ceva, stafia *va* trebui să—i sucească lui gîtul. Afară de asta, fiinţa necunoscută, care se arată în preajma castelului, e făcută din carne şi oase ca toată lumea şi, pe deasupra, se teme grozav de lumină.

Julia îşi trimise la culcare camerista, care se plîngea de durere de cap şi de friguri, şi—şi puse fără ajutorul ei veşmintele de noapte. Rămasă singură în cameră, îşi depănă din nou în minte toate cele ce—i spusese Hedwiga, într—o stare pe care nu putea s—o explice decît ca o supraexcitare bolnăvicioasă. Şi totuşi era limpede că această supraexcitare bolnăvicioasă nu putea avea decît o cauză psihică. În situaţii încîlcite ca aceasta, fetele cu suflet atît de curat ca al Juliei arareori ghicesc adevărul. De aceea, amintindu—şi încă o dată de cele petrecute, Julia nu—şi închipuia nimic altceva, decît că prinţesa este pradă acelei pasiuni groaznice, pe care ea însăşi i—o zugrăvise atît de înspăimîntător, de parcă ar fi avut—o în suflet, şi că omul căruia prinţesa îşi dăruise întreaga fiinţă era prinţul Hector. Iar acum, Dumnezeu ştie de ce, Hedwiga îşi închipuie că prinţul e îndrăgostit de alta şi gîndul acesta o chinuieşte şi o urmăreşte ca o fantomă sinistră, ceea ce explică adînca tulburare a sufletului ei. „Ah, îşi zise Julia, draga şi scumpa mea Hedwiga! Dacă prinţul Hector s—ar întoarce, te—ai convinge îndată că nu ai de ce să te temi de prietena ta!" Dar în clipa cînd îşi spuse aceste cuvinte, gîndul că prinţul o iubeşte pe ea se contura atît de viu în sufletul ei, încît se sperie de puterea şi realitatea lui. Cuprinsă de o spaimă de nedescris, îşi zise că, dacă totuşi ceea ce crede prinţesa este adevărat, atunci soarta îi este pecetluită. Îi reveni iarăşi în minte senzaţia aceea ciudată şi respingătoare pe care i—o pricinuise privirea şi întreaga făptură a prinţului, făcînd—o să se înfioare din nou de groază.

454

Îşi aminti de clipa de pe pod, cînd prinţul o cuprinsese cu braţul, hrănind totodată şi lebăda; îşi aminti de toate cuvintele cu două înţelesuri pe care le rostise el şi care, oricît de nevinovate i s—ar fi părut atunci, acum îi apăreau pline de un înţeles ascuns. Îşi aminti însă

---

[60] Dobitocule ! (Franc.)

şi de acel vis sinistru, în care s—a simţit cuprinsă de nişte braţe de fier, braţele prinţului care o ţineau captivă în strînsoarea lor; îşi aminti şi de clipa cînd s—a trezit şi l—a zărit pe capelmaistru în grădină, cînd întreaga lui fiinţă i s—a părut atît de apropiată, încît a fost sigură că el o va apăra de prinţ.

—Nu! exclamă Julia cu glas tare. Nu, nu e adevărat, nu poate fi adevărat, e cu neputinţă să fie adevărat! Nimeni altul decît duhul cel rău al iadului trezeşte în bietul meu suflet asemenea bănuieli pline de păcat! Nu, nu va avea putere asupra mea!

Gîndul la prinţ şi la clipele acelea, pline de primejdie, treziră în sufletul Juliei un sentiment al cărui caracter primejdios se vădea din faptul că, năpădită de ruşine, se roşi toată şi ochii i se umplură de lacrimi. Ferice de buna şi cucernica Julia că avea destulă putere să alunge duhul cel rău, nelăsîndu—i nici un loc în care să poată prinde rădăcini! Aici e cazul să observăm încă o dată că prinţul Hector era bărbatul cel mai frumos şi cel mai amabil din cîţi ar putea întîlni cineva şi că arta lui de a plăcea era întemeiată pe o cunoaştere adîncă a femeilor, dobîndită în cursul unei vieţi pline de aventuri norocoase; deci era firesc ca tocmai o fată tînără şi candidă să se sperie de forţa triumfătoare, care izvora din privirea lui, din întreaga—i făptură.

—O, Johannes! rosti ca cu glas dulce. Blîndul şi bunul meu Johannes! Oare nu voi găsi la tine sprijinul pe care mi l—ai făgăduit? Nu—mi poţi oare vorbi tu însuţi, mîngîindu—ma cu sunetele acelea divine, care răsună piuă în străfundul sufletului meu?

Julia deschise pianul şi începu să chite bucăţile care—i plăceau mai mult din compoziţiile lui Kreisler. Şi într—adevăr, se simţi îndată mai liniştită şi mai senină; cîntecul o transporta într—o altă lume, unde nu mai exista nici prinţul şi nici măcar Hedwiga, care s—o tulbure cu vedeniile ei morbide.

„Acum, canţoneta mea preferată!" zise Julia către ea însăşi, începînd cunoscuta *Mi lagnero tacendo,* pusă pe muzică de atîţia compozitori. Într—adevăr, lui Kreisler cintecul acesta îi reuşise mai bine decît toate celelalte. Durerea dulce a unui dor pasionat era exprimată printr—o melodie simplă, dar atît de viguroasă şi sinceră, incit nici un suflet sensibil nu—i putea rezista. Julia sfîrşi cîntecul şi cufundată cu totul în amintirea ei despre Kreisler, mai făcu unele acorduri izolate care păreau un fel de ecou al sentimentelor ce—i umpleau sufletul. Deodată uşa se deschise. Julia întoarse capul si. înainte de a fi avut timpul să se ridice de pe scaun, prinţul Hector căzu la picioarele ei, cuprinzîndu—i mîinile. Speriată, ea scoase un ţipăt; dar prinţul o imploră, în numele Fecioarei şi al tuturor sfinţilor, să fie liniştită şi să—i dăruiască, vreme de numai două minute, fericirea divină de a o privi şi dc a o auzi. Apoi, în cuvinte, care nu puteau porni decît din nebunia celei mai înflăcărate pasiuni, îi spuse că o adoră pe ea şi numai pe ea; că gîndul la căsătoria cu Hedwiga îl înspăimîntă şi—l ucide; că din această pricină a voit să fugă, dar, minat de o pasiune care nu se poate stinge decît o dată cu viaţa lui, s—a întors pentru a—i spune că ea e totul pentru el şi că viaţa fără ea nu are nici un sens.

—Plecaţi de aici! exclamă Julia îngrozită. Mă ucideţi, alteţă!

—Niciodată! strigă prinţul sărutîndu—i mîinile cu frenezie. Niciodată! În clipa aceasta se va hotărî dacă voi trăi sau voi muri! Julia, copilă divină! Poţi oare să mă respingi? Poţi oare să—l respingi pe acela pentru care eşti viaţa şi fericirea? Nu. tu mă iubeşti. Julia, o ştiu. Spune—mi că mă iubeşti şi mi se va deschide cerul fericirii supreme!

456

Cu aceste cuvinte prinţul o cuprinse pe Julia, care era pe jumătate leşinată de spaimă, şi o strînse cu putere la piept.

—Vai mie! strigă ea cu glas sugrumat. Nu se va îndura oare nimeni de mine?

În clipa aceea, ferestrele fură luminate de făclii şi la uşă se auziră glasuri. Julia îşi simţi buzele arse de un sărut şi prinţul dispăru în grabă.

Şi astfel, aproape ieşită din minţi, cum am mai spus, Julia se repezi spre mama ei, care ascultă îngrozită cele ce se întîmplaseră. Fără să piardă o clipă, încercă s—o liniştească pe Julia, asigurînd—o că—l va scoate pe prinţ din ascunzătoarea lui, făcîndu—l de ocară în faţa tuturor.

—Te rog, mamă, să nu faci asta! o imploră Julia. Am să mor de ruşine dacă principele... şi dacă Hedwiga va afla ce mi s—a întîmplat...

Hohotind de plîns, îşi ascunse faţa la pieptul mamei sale.

—Ai dreptate, îi răspunse doamna consilier. Ai dreptate, scumpa mea copilă. Deocamdată nimeni nu trebuie să afle şi nici să bănuiască măcar că prinţul se află aici şi că te urmăreşte. Cei ce se află amestecaţi în acest complot vor fi siliţi să tacă. Este in afară de orice îndoială că există persoane care s—au înţeles cu prinţul: căci altfel nu ar fi putut să se ascundă el aici, la Sieghartshof, şi nici n—ar fi avut posibilitatea să se strecoare pînă în apartamentul nostru. Nu pot să înţeleg cum de a izbutit prinţul să iasă din casă fără să dea cu ochii de mine şi de Friedrich, care—mi lumina drumul! Pe bătrînul Georg l—am găsit cufundat într—un somn adînc, care nu mi s—a părut de loc natural; dar unde e Nanny?

—Spre nenorocul meu, s—a îmbolnăvit şi a trebuit s—o las să plece, şopti Julia.

—Poate că o voi vindeca eu, spuse doamna Benzon, deschizînd brusc uşa încăperii de alături. În faţa ei stătea bolnava Nanny, îmbrăcată din cap pînă în picioare; ascultase la uşă şi acum, cuprinsă de spaimă, se prăbuşi la picioarele doamnei consilier.

Cîteva întrebări puse de doamna Benzon fură îndeajuns pentru a se lămuri că prinţul, ajutat de bătrînul majordom, pe care toată lumea îl socotea atît de credincios...

(M.r.p.) ...ce aflu acum! Mucius, credinciosul meu prieten şi scumpul meu frate, îşi dăduse sufletul în urma rănii grave pe care o primise la laba de dinapoi. Această veste tristă a fost pentru mine o grea lovitură! abia acum îmi dădeam seama ce a însemnat Mucius pentru mine! După cum îmi spusese Puff, la noapte urma să aibă loc ceremonia funebră, în beciul casei în care locuia maestrul şi unde fusese transportat trupul neînsufleţit. Am făgăduit, nu numai să fiu de faţă, ci să mă îngrijesc şi de mîncare şi băutură, pentru ospăţul funebru, după vechea şi nobila datină. În tot cursul zilei, am cărat în beci peşte, oase de găină şi zarzavat din rezervele mele îmbelşugate. Pentru cititorii dornici de amănunte şi care ar vrea să afle în ce fel am izbutit să transport jos băutura, consemnez că, fără nici o bătaie de cap, am fost ajutat în această privinţă de o slujnică amabilă. Această slujnică, pe care o întîlneam adesea în beci şi pe care obişnuiam s—o vizitez şi în bucătăria ei, părea să nutrească o simpatie cu totul deosebită pentru specia mea, şi îndeosebi pentru mine. De aceea, oricînd ne vedeam, obişnuiam să ne jucăm in felul cel mai plăcut. Îmi oferea fel de fel de bucate care, la drept vorbind, nu erau atît de bune ca acelea pe care le primeam de la maestrul meu, dar pe care le mîncam totuşi din pură galanterie, prefăcindu—mă că—mi plac nespus de mult. Asemenea gesturi merg drept la inimă unei slujnice şi de aceea reuşeam să—mi ating scopul urmărit. Cu alte cuvinte, îi săream în poală şi ea mă scărpina atît de plăcut pe cap şi după ureche, încît mă simţeam în al nouălea cer şi mă obişnuisem grozav cu mîna care „dacă în cursul săptămînii mînuieşte mătura, duminica te mîngîie mai bine decît alta"[61]. Deci, m—am adresat acestei amabile persoane în clipa cînd tocmai se pregătea să scoată din beciul în care mă aflam un ulcior mare plin cu lapte dulce. în felul cel mai limpede posibil, i—am exprimat dorinţa mea vie de a păstra laptele pentru mine.

—Eşti un prostuţ, Murr, spuse fata care—mi cunoştea numele tot atît de bine ca şi ceilalţi locuitori ai casei şi toţi vecinii. Văd că ceri laptele nu numai pentru tine, ci vrei să cinsteşti şi nişte prieteni! Ei bine, fie! Păstrează—ţi tot laptele, blăniţă cenuşie, iar eu o să mă îngrijesc sus să—mi fac rost de altul.

458

Cu aceste cuvinte, puse jos ulciorul cu lapte şi mă mîngîie puţin pe spinare, în timp ce eu îmi exprimam bucuria şi recunoştinţa prin cîteva tumbe cit se poate de graţioase. După aceea, fata urcă scările şi ieşi. Notează—ţi cu acest prilej, o, tinere motan, că o relaţie, o prietenie caldă şi sentimentală cu o bucătăreasă simpatică este, pentru tinerii din specia şi rangul nostru, pe cît de agreabilă, pe atît de utilă.

La miezul nopţii, am coborît din nou în beci. Ce privelişte tristă şi sfîşietoare! La mijloc, pe un catafalc care, potrivit cu gusturile simple pe care le avusese întotdeauna răposatul era

---

[61] Parafrază după Goethe. *Faust, Partea întîi. În fata porţii.*

compus numai dintr—o mînă de paie, zăcea prietenul meu atît de iubiţi Toţi motanii erau de faţă. Incapabili să scoatem vreun cuvînt, ne—am strîns labele în tăcere şi ne—am aşezat, cu ochii plini de lacrimi, într—un cerc în jurul catafalcului, după care am intonat un cîntec funebru. Sunetele lui sfîşietoare răsunau lugubru sub bolţile beciului. Era cel mai disperat, cel mai sinistru bocet care s—a putut auzi vreodată; nici un gîtlej de om n—a izbutit încă să scoată ceva asemănător.

După sfîrşitul cîntecului funebru, un tînăr chipeş, îmbrăcat elegant în alb şi negru, ieşi din cerc şi, aşezîndu—se la căpătîiul corpului neînsufleţit, ţinu următoarea cuvîntare pe care, deşi fusese improvizată sub inspiraţia momentului, mi—a dat—o în scris:

DISCURS FUNEBRU

la mormîntul motanului Mucius, dispărut în floarea vîrstei, candidat în filozofie şi istorie. Ţinut de credinciosul lui prieten şi frate, motanul Hinzmann, candidat în poezie şi elocinţă.

Dragi fraţi întru o durere comună!

Viteji şi nobili burşi!

Ce este motanul? Un lucru vremelnic şi trecător, ca tot ce s—a născut pe acest pămînt! Dacă este într—adevăr aşa cum afirmă cei mai vestiţi medici şi filozofi, că moartea — căreia se supun toate făpturile — constă cu precădere din încetarea totală a respiraţiei, o! atunci iubitul nostru prieten, vajnicul nostru frate, credinciosul nostru tovarăş la bucurii şi la durere, o! atunci, nobilul nostru Mucius a murit cu adevărat! Priviţi—l! Acest suflet nobil zace acum pa paiele reci cu cele patru labe ale sale ţepene şi imense! Nici cea mai uşoară suflare nu se strecoară printre buzele—i pecetluite pe veci! Ochii lui. odinioară lucind verde—auriu, cînd în blinda văpaie a amorului, cînd în focul nimicitor al mîniei, s—au cufundat în orbite! O paloare mortală s—a întins pe chipul lui, urechile îi atîrnă blegi, inertă îi atîrnă şi coada! O, frate Mucius! Unde sînt săriturile tale vesele[62], unde este voioşia ta, unde este buna ta dispoziţie, unde este cristalinul şi optimistul tău „Miau!" care bucura toate inimile, unde este curajul, devotamentul, înţelepciunea şi spiritul tău ascuţit? Toate, toate ţi le—a răpit moartea cea neîndurătoare si acum poate că nici nu mai ştii dacă ai trăit Vreodată! Şi totuşi, ai fost sănătatea întrupată, puterea însăşi, înarmat împotriva tuturor durerilor trupeşti, ca şi cînd trebuia să trăieşti veşnic! În mecanismul de ceasornic, care punea în mişcare viaţa din tine, nu se stricase nici o rotiţă; îngerul morţii nu şi—a ridicat asupra ta sabia pentru că arcul acestui mecanism s—ar fi desfăşurat în întregime şi nu mai putea fi întors. Nu! Un element ostil a pătruns cu violenţă in organismul tău şi a distrus în chip barbar ceea ce mai putea dăinui încă multă vreme. Da! De cîte ori ar mai fi putut luci încă în aceşti ochi razele prieteniei: cîte glume şi cîntece voioase ar mai fi putut izbucni de pe aceste buze, acum încremenite, din acest piept acum înţepenit ! De cîte ori s—ar mai fi putut arcui această coadă, manifestînd curaj şi voie bună; de cîte ori aceste labe ţi—ar fi putut arăta puterea şi dibăcia în săriturile cele mai îndrăzneţe! Iar acum... O, poate oare natura să îngăduie ca ceea ce a fost construit de ea, prin truda atît de îndelungai a. să fie distrus înainte de vreme? Sau, poale, exista într—adevăr un duh întunecat, numit întîmplare, căruia îi este îngăduit să intervină, într—un chip barbar, despotic şi arbitrar, în vibraţiile care par să determine întreaga existenţă, conform eternului principiu al naturii? O, tu care te—ai stins! De ai putea răspunde acestei adunări întristate, dar totuşi vii! Dar, stimată asistenţă şi vajnici fraţi, să nu ne lăsăm copleşiţi de asemenea consideraţiuni profunde, ci să ne dedicăm în întregime durerii pricinuite de pierderea prematură a prietenului nostru Mucius. Se obişnuieşte ca cel ce rosteşte discursul funebru să expună asistenţei biografia Incompletă a dispărutului, cu adăogiri şi note elogioase. Şi este bun acest obicei, căci asemenea expunere nu poate să nu trezească dezgustul plictisului chiar şi la cel mai îndurerai dintre ascultători. Or, după cum ne arată experienţa şi afirmaţiile psihologilor celor mai vrednici de încredere, acest dezgust este cei mai bun mijloc de a

---

[62] Parodie după Shakespeare, *Hamlet.* actul V. scena 1.

combate Întristarea, astfel acel care rosteşte cuvîntarea funebră Îndeplineşte deodată două îndatoriri, cea de a cinsti in felul cuvenit memoria răposatului, precum şi cea de a consola pe cei rămaşi în viaţă. Se pot cita exemple — şi ele nu sînt decît fireşti — că după asemenea discursuri, pină şi cei mai frînţi de durere pleacă acasă mulţumiţi şi îmbărbătaţi; bucuria de a scăpa de tortura discursului face să le dispară durerea pricinuită de pierderea răposatului.

460

Dragi fraţii, întruniţi aici! Oricît de mult aş vrea să urmez acest lăudabil şi sigur obicei, oricît de mult aş vrea să vă prezint în întregime şi în toate amănuntele biografia răposatului nostru prieten, transformîndu—vă, din motani îndureraţi, in motani voioşi, oricît, zic deşi, aş vrea să fac toate acestea, îmi este peste putinţă. Trebuie să înţelegeţi, scumpii mei fraţi, cînd vă spun că nu ştiu aproape nimic despre ceea ce se cheamă viaţa răposatului, adică despre naşterea, educaţia şi cariera lui ulterioară. De aceea ar li trebuit să născocesc poveşti; dar pentru aceasta, locul in care ne aflăm, aici, la căpătîiul trupului neînsufleţit al răposatului, este mult prea grav, iar starea noastră de spirit este mult prea solemnă. Să nu mi—o luaţi, deci, in nume de rău. dragii şi scumpii mei fraţi. În schimb, în locul unei predici plicticoase, vă voi spune în cîteva cuvinte simple ce sfîrşit groaznic a avut nenorocitul acesta care zace acum în faţa noastră ţeapăn şi mort, şi ce ins straşnic a fost el în viaţă! Dar, o, cerule! M—am abătut de la tonul elocinţei, deşi îl stăpînesc la perfecţie şi sper chiar, dacă vrea soarta, să devin într—o zi profesor *poeseos et eloquentiae*[63]...

(Hinzmann tăcu, îşi spălă cu lăbuţa dreaptă urechile, fruntea, nasul şi mustaţa, contemplă îndelung şi ou o privire fixă cadavrul, tuşi, îşi trecu încă o dată lăbuţa pttte obraz, apoi continuă pe un ton mai ridicat.

O, neînduplecată fatalitate! O, moarte nemiloasă! De ce a trebuit să ni—l răpeşti în chip atît de crud şi în floarea vîrstei pe acest tînăr răposat?! Fraţilor! Unui orator ii este îngăduit să repete un lucru, pe care ascultătorul a avut prilejul să—l audă de nenumărate ori; de aceea mai spun încă o dată ceea ce ştiţi cu toţii şi anume că fratele nostru decedat a căzut victimă urii turbate a filistinilor de şpiţi. Acolo, pe acoperişul acela, unde odinioară petreceam paşnic şi veseli, unde răsunau cîntece pline de voie bună, unde, labă în labă şi umăr la umăr, eram uniţi, o singură inimă, un singur suflet! acolo voia să se caţăre pentru a sărbători împreună cu seniorul Puff în pacea singurătăţii amintirea vremilor frumoase de odinioară, adevărate zile în Aranjuez[64]. Acolo filistinii de şpiţi, care urmăreau în fel şi chip să împiedice orice încercare de reînnoire a voioasei noastre asociaţii motăneşti, au aşezat într—un colţ întunecos al podului capcanele fatale; într—una din ele a căzut nefericitul Mucius şi, cu laba dinapoi zdrobită, i—a fost scris să moară! Dureroase şi primejdioase sînt rănile pe care ni le pricinuiesc filistinii, căci ei se folosesc întotdeauna de arme tocite, fără ascuţiş; şi totuşi, cu organismul lui viguros şi rezistent, răposatul s—ar fi putut vindeca, cu toată rana sa gravă. Dar durerea sufletească, profundă şi chinuitoare, de a se vedea învins de nişte josnici şpiţi, de a—şi vedea distrusă întreaga lui carieră atît de strălucită, gîndul neîncetat la ruşinea adusă nouă tuturor iată ce a pus capăt vieţii sale. A refuzat orice pansament, nu a vrut să ia nici un medicament. Se spune că a vrut să moară![65]

(La aceste ultime cuvinte, eu, şi împreună cu mine toţi ceilalţi, n—am putut suporta o durere atît de cumplită, şi am izbucnit cu toţii în urlete şi bocete atît de jalnice, încît s—ar fi putut muia şi pietrele. După ce ne—am mai liniştit puţin, fiind din nou în stare să ascultăm, Hinzmann continuă patetic.)

462

O, Mucius, coboară—ţi privirea spre noi! Priveşte la lacrimile ce le vărsăm pentru tine! Ascultă tînguirile nemîngîiate ce se înalţă pentru tine, răposate motan! Da, coboară sau urcă—ţi privirea spre noi, cum ţi—o veni mai la îndemînă; fii cu spiritul printre noi, dacă, în general, dispui de un spirit şi dacă acela care sălăşluia odinioară în tine nu a fost utilizat aiurea! Fraţilor! După cum am spus, botul meu rămîne mut în ce priveşte biografia

---

[63] De poezie şi elocinţă (lat. alterată)
[64] Aluzie la Schiller, *Don Carlos,* actul I, scena 1.
[65] Parodie după Schiller, *Moartea lui Wallenstein,* actul IV, scena 10.

răposatului, pentru că habar n—am de ea. Dar cu atit mai vii îmi sînt în minte calităţile exterioare ale decedatului şi pe acelea, scumpii şi nepreţuiţii mei prieteni, vi le voi pune sub nas, pentru ca să puteţi aprecia în toată amploarea ei groaznica pierdere pe care am suferit—o prin moartea acestui neasemuit motan! Luaţi aminte, voi, tineri, mînaţi de ispită şi nu vă abateţi nici odată din calea virtuţii! Mucius era ceea ce prea puţini au fost în viaţa lor, un membru destoinic al comunităţii pisiceşti, un soţ bun şi fidel, un părinte model şi iubitor, un luptător înfocat pentru adevăr şi dreptate, un filantrop neobosit, un sprijin al săracilor, un tovarăş credincios în clipe de nevoie! Un membru destoinic al comunităţii pisiceşti am spus? Da! Căci a exprimat întotdeauna cele mai bune opinii şi era chiar gata la anumite sacrificii, atunci cind i se făcea pe plac şi—i duşmănea numai şi numai pe aceia care—l contraziceau şi nu voiau să se supună voinţei lui. Un soţ bun şi credincios am spus? Da! Căci nu alerga după alte pisicuţe decît atunci cînd erau mai tinere şi mai drăguţe decît soţia lui şi cînd era împins să facă aceasta de o poftă de nestăpînit. Un tată model şi iubitor? Da! Căci nimeni n—a auzit vreodată ca, sub imboldul unui apetit ieşit din comun, să înfulece vreun pisoi din propria—i progenitură, aşa cum se întîmplă s—o facă un tată grosolan şi neiubitor din specia noastră. Dimpotrivă, îi convenea grozav atunci cînd mama îşi ducea undeva toţi puii şi nu mai auzea nimic despre soarta lor. Un luptător înfocat pentru adevăr şi dreptate am zis? Da! Căci şi—ar fi jertfit şi viaţa pentru ele; de aceea, dat fiind că avem o singură viaţă, nu prea—i păsa nici de una, nici de alta, lucru care, de altfel, nici nu—i poate fi luat în nume de rău. Un filantrop neobosit, sprijinul săracilor, am spus? Da! Căci nu era an ca în ziua de Anul Nou să nu ducă, în curte o codiţă mică de scrumbie sau cîteva oscioare pentru fraţii săi cei săraci, lipsiţi de hrană; şi, întrucît îşi făcuse pe această cale datoria de nobil prieten al pisicilor, îşi permitea să mîrîie ameninţător la acei motani nevoiaşi care îi mai cereau ceva în plus. Un tovarăş credincios în clipele de nevoie am spus? Da! Căci atunci cînd ajungea la strîmtoare nu uita nici chiar pe acei prieteni pe care pînă atunci îi neglijase cu totul. O, răposatule! Ce aş mai putea adăuga despre vitejia ta, despre înaltul şi luminatul tău simţ pentru tot ce este frumos şi nobil, despre erudiţia ta, despre cultura ta artistică, despre miile de virtuţi care s—au înmănuncheat în tine! Ce aş mai putea spune, zic, deci, despre toate acestea, fără să sporesc şi mai mult îndreptăţită noastră durere pricinuită de pierderea ta?! Prieteni, fraţi înduioşaţi! căci, într—adevăr, spre marea mea mulţumire, observ după anumite gesturi lipsite de echivoc că am reuşit să vă înduioşez, aşadar, fraţi înduioşaţi! Să luăm pildă de la acest decedat şi să ne străduim să călcăm cu totul pe urmele lui. Să fim ceea ce a fost această fiinţă perfectă. Şi atunci, asemenea acestei fiinţe perfecte, ne vom bucura şi noi, după moarte, de odihna binemeritată a motanilor cu adevărat înţelepţi şi strălucind de toate genurile şi toate soiurile de virtuţi! Priviţi—l cum zace liniştit, fără ca întregul elogiu adus perfecţiunii sale să—i smulgă un cît de vag zîmbet de satisfacţie. Credeţi—mă, însă, o, îndoliată asistenţă că şi critica cea mai aspră şi injuriile cele mai grosolane ar fi rămas şi ele fără nici un efect asupra decedatului! Credeţi—mă că dacă ar pătrunde în acest cerc chiar şi un diabolic, de şpiţ filistin, căruia odinioară i—ar fi şcolară doar şi poate ochii cu ghearele, nici atunci nu i—ar putea li stîrnit minia, nici atunci nu i—ar fi cîtuşi de puţin tulburată dulcea şi suava lui odihnă!

Astăzi neasemuitul nostru Mucius este mai presus de orice laudă şi ponegrire, mai presus de orice atacuri, de orice sarcasm şi batjocură, mai presus de larma haotică a vieţii. S—a stins surîsul lui fermecător, au dispărut caldele îmbrăţişări şi strîngeri de labă cu care îşi întîmpina prietenii; dar au dispărut şi ghearele şi dinţii cu care îşi Înfrunta duşmanii! Datorită virtuţilor sale, a putut obţine odihna pe care, în viaţă, a căutat—o zadarnic. E drept însă, am impresia că şi noi toţi. adunaţi aici ca să ne bocim prietenul, vom ajunge la aceeaşi odihnă, fără să fie absolut necesar să întruchipăm un model al tuturor virtuţilor, aşa ca el. Mă gîndesc că ar putea exista şi un alt motiv ele a cultiva virtuţile, in afară de dorinţa de a obţine această odihnă. Dar aceasta nu este decît o vagă idee asupra căreia vă las să meditaţi singuri. Aveam de gînd să vă îndemn să vă consacraţi viaţa întreagă pentru a învăţa să muriţi atît de frumos ca prietenul nostru Mucius. Totuşi, renunţ s—o fac, întrucît voi mi—aţi putea opune atîtea argumente serioase! Aşa, bunăoară, mi—aţi putea obiecta că şi

răposatul ar fi trebuit să înveţe să fie mai prudent şi să evite capcanele, ca să nu moară înainte de vreme. Apoi. îmi amintesc de un motănel foarte tînăr, încă băieţaş, care auzind de la dascălul său aceeaşi povară, adică să înveţe toată viaţa cum trebuie să mori, i—a răspuns destul de obraznic că lucrul ăsta nu pare chiar atît de greu, întrucît fiecare reuşeşte să—l facă chiar de la prima încercare! Şi—acum, tineri îndureraţi, să păstrăm o clipă de reculegere!

464

(Hinzmann tăcu şi—şi trecu din nou lăbuţa dreaptă peste urechi şi peste obraz; apoi, cu ochii închişi, păru să cadă într—o adîncă meditaţie. Într—un tîrziu, după ce toată lumea se plictisi să—l aştepte, seniorul Puff îi dădu un ghiont şi—i şopti: „Hinzmann, nu cumva ai adormit? Fă ce ştii şi termină cu predica asta, că ne chinuie o foame disperată l"Hinzmann sări ca ars, apoi, reluîndu—şi atitudinea elegantă de orator, continuă.)

Iubiţi fraţi! Nădăjduiam încă să ajung la unele idei înalte, pentru a încheia în mod strălucit această solemnă cuvîntare. Dar văd că nu—mi vine nimic în cap. Presupun că marea durere, pe care m—am străduit s—o simt, m—a cam prostit. Prin urmare vă rog să socotiţi cuvîntarea mea, căreia nu—i veţi refuza toate aplauzele, ca încheiată şi să intonăm legiuitul *De* sau *Ex profundis*[66].

Astfel îşi sfîrşi destoinicul motan adolescent discursul funebru care, din punct de vedere retoric, mi s—a părut toarte bine ticluit şi foarte impresionant, dar căruia i—aş fi putut aduce totuşi unele completări. Şi anume, am avut impresia că Hinzmann a vorbit mai mult pentru a—şi arăta strălucitul talent oratoric, decît pentru a cinsti *post mortem* memoria bietului nostru Mucius. Nimic din ceea ce a spus nu se potrivea cu amicul Mucius, care fusese un motan fără pretenţii, sincer şi simplu şi, după cum avusesem prilejul să—mi dau seama, avusese o fire blajină şi devotată. De altfel, elogiul pe care Hinzmann i—l adusese era cu dublu înţeles, aşa că, pînă la urmă, cuvîntarea mi—a displăcut; iar în timp ce era rostită, am fost izbit numai de eleganţa oratorului şi de felul lui de a declama, care era într—adevăr foarte expresiv. Seniorul Puff părea a gîndi la fel cu mine; am schimbat cu el o privire, din care se putea vedea că eram de acord asupra discursului lui Hinzmann.

Aşa cum se spusese în încheiere, am intonat un *De profundis* care, dacă e cu putinţă, a răsunat şi mai jalnic şi mai sfîşietor decît îngrozitorul cîntec funebru dinainte de cuvîntare. Este îndeobşte cunoscut faptul că, în specia noastră, cîntăreţii stăpînesc în chipul cel mai desăvîrşit putinţa de a exprima cea mai adîncă durere, pricinuită fie de un amor prea pasionat sau respins, fie de pierderea unei fiinţe iubite. De aceea, chiar şi omul, care—i o făptură rece şi lipsită de sensibilitate, este adînc impresionat de cîntecele de acest fel, nefiind în stare să—şi manifeste depresiunea sufletească decît cu ajutorul unor înjurături bizare. După ce s—a cîntat *De profundis,* am luat trupul neînsufleţit al fratelui nostru şi l—am coborît într—o groapă adîncă, ce se afla într—un colţ întunecos al beciului. Tocmai în această clipă, s—a petrecut lucrul cel mai neaşteptat şi, totodată, cel mai înduioşător din cîte s—au întîmplat în cursul întregii solemnităţi. Trei fetiţe—pisicuţe, mai frumoase ca soarele, au apărut deodată cu nişte frunze de morcov şi de pătrunjel pe care le—au cules chiar aici, în beci, şi le—au aruncat în mormîntul încă deschis, în timp ce o pisică, ceva mai în vîrstă decît ele, cînta o melodie simplă şi graţioasă. Melodia îmi era foarte cunoscută şi, dacă nu mă înşel, textul original al cîntecului începea cu cuvintele: *O, brad frumos, o, brad frumos!* şi aşa mai departe. După cum mi—a şoptit la ureche seniorul Puff, erau fiicele răposatului Mucius, care luau şi ele parte în felul acesta la ceremonia funebră a tatălui lor.

Nu—mi mai puteam desprinde ochii de la frumoasa cîntăreaţă, care era de o drăgălăşenie nespusă; îndeosebi m—am simţit transportat de glasul ei dulce, care reda cu o simţire atît de adîncă melodia tristului cîntec funebru. Nu mi—am putut stăpîni lacrimile, însă durerea pe care a răscolit—o în mine era cu totul deosebită, întrucît mă făcea să simt o dulce voluptate. Îndrăznesc să mărturisesc fără sfială că inima mi—a fost răpită în întregime de cîntăreaţă; parcă nu mai văzusem niciodată pînă atunci o fecioară—pisică atît de atrăgătoare, cu atîta

---

[66] Din adîncuri (lat.). *Biblia, Psalmul 130.*

nobleţe în privire şi în gesturi, de o frumuseţe atît de cuceritoare.

466

Groapa a fost astupată cu multă trudă de patru motani voinici, care au tras peste ea cu ghearele lor atît nisip şi pămînt cît au putut. Înmormîntarea s—a terminat şi ne—am aşezat la masă. Drăgălaşele fete ale lui Mucius voiau să plece, ceea ce noi însă nu le—am îngăduit, ci, dimpotrivă, am insistat să ia parte la praznicul de îngropăciune. Datorită unor manevre abile, eu am reuşit să duc la masă pe cea mai frumoasă dintre pisicuţe şi să mă aşez alături de ea. Dacă la început am fost izbit de strălucirea frumuseţii ei şi fermecat de vocea—i melodioasă, acum eram transportat în al nouălea cer de inteligenţa ascuţită, de gingăşia sentimentelor, de puritatea sufletului şi de feminitatea care părea să iradieze din întreaga sa fiinţă. Tot ce spunea căpăta pe buzele ei un farmec cu totul deosebit; fiecare cuvînt părea o duioasă şi delicată idilă. Aşa, bunăoară, mi—a vorbit cu căldură despre o fiertură de lapte dulce, pe care o mîncase cu poftă cu cîteva zile înainte de moartea tatălui ei. Iar atunci cînd i—am spus că asemenea fiertură se găseşte deosebit de bine şi la maestrul meu, adăugîndu—i—se şi o porţie mare de unt, pisicuţa m—a privit cu ochii ei de porumbiţă, limpezi şi cu reflexe verzui, apoi m—a întrebat cu un ton care m—a făcut să simt un fior:

—Sînteţi sigur, sigur de tot, domnul meu? Şi dumneavoastră vă place fiertura de lapte?... Cu unt! repetă ea cufundată parcă într—o visare.

Cine nu ştie că fetelor frumoase şi înfloritoare, în vîrstă de şase pînă la opt luni (atîta putea să aibă frumoasa mea), nimic nu le stă mai bine ca un dram de visare, căci atunci devin adesea cu totul irezistibile. Astfel se explică faptul că, înflăcărat de amor, i—am strîns lăbuţa cu putere şi am exclamat tare:

—Copilă angelică! Vino să iei micul dejun la mine! Îţi voi oferi fiertură cu lapte şi această fericire nu o voi schimba pentru toate extazele vieţii!

Roşind, ea îşi plecă ruşinată ochii, lăsîndu—şi însă lăbuţa într—a mea, ceea ce trezi în mine cele mai frumoase speranţe.

O dată, în casa maestrului meu, am auzit pe un domn bătrîn — mi se pace că era un avocat — spunînd că pentru o fată tînără nu există nimic, mai primejdios decît să—şi lase prea mult timp mîna în mîna unui bărbat, întrucît el ar putea considera aceasta, pe bună dreptate, ca o *traditia brevi manu*[67] a întregii sale persoane şi să ridice astfel tot, felul de pretenţii, care nu mai pot fi respinse decît cu foarte mare greutate. Şi eu aveam o poftă nebună să ridic asemenea pretenţii şi tocmai mă pregăteam să le formulez, cînd conversaţia noastră fu întreruptă de o *libaţiune* în cinstea decedatului, între timp, cele trei fete mai mici ale răposatului Mucius manifestaseră o bună dispoziţie şi o naivitate picantă care îi încîntase pe toţi ceilalţi motani, astfel că, întreaga societate,. a cărei durere şi întristare scăzuse simţitor datorită mîncării şi băuturii, se înveselise şi se însufleţise şi mai mult. Toată lumea rîdea şi glumea, iar după ce se strînse masa, însuşi gravul senior Puff propuse o mică partidă de dans. Se făcu în grabă loc: trei motani îşi dreseră glasurile şi curînd felele lui Mucius, trezite la viaţă, prinseră a sări sprintene în braţele tinerilor.

Eu nu o slăbeam nici o clipă pe frumoasa mea. Am invitat—o la dans, ea mi—a dat lăbuţa şi ne—am repezit şi noi în rîndurile dansatorilor. Ah, cum îmi ardea obrazul de răsuflarea ei! Cum îmi fremăta pieptul la pieptul ei! Ah, cum înlăbuţam deliciosul ei trup! O, fericită şi divină clipă!

După ce am dansat două sau chiar trei „hopseruri", mi—am dus frumoasa într—un colţ al beciului unde, potrivit codului manierelor galante, i—am oferit ce se putea găsi la micul bufet improvizat, întrucît serbarea nu avea caracterul unui bal. Cu acest prilej, am dat frîu liber sentimentelor mele. Sărutîndu—i lăbuţa de nenumărate ori, o asiguram că voi fi cel mai fericit dintre muritori dacă ea va voi să mă iubească cît de puţin.

—Ce faci, nenorocitule! tună deodată o voce în spatele meu. E fiica ta, Mina!

M—am cutremurat, căci am recunoscut prea bine vocea. Era Mismis! Jocul capricios al întîmplării făcea ca, în clipa cînd credeam că o uitasem cu desăvîrşire pe Mismis, să aflu un

---

[67] Transfer făcut fără formalităţi (lat.).

lucru pe care nici nu—l puteam bănui: că m—am îndrăgostii de propriul meu copil! Mismis era în mare doliu şi nu ştiam ce să mai cred.

468

—Mismis, i—am spus eu cu glas blînd. Cum ai ajuns aici? De ce acest doliu şi... o, cerule! fetele acelea... surorile Minei?

Mi—a fost dat să aflu lucruri de necrezut. Imediat după ce a fost învins de vitejia mea cavalerească în duelul acela pe viaţă şi pe moarte, odiosul meu rival — motanul negru—gri—galben — se despărţise de Mismis şi, cum i s—au vindecat rănile, a plecat fără ca nimeni să ştie unde. Atunci Mucius i—a cerut mîna, pe care ea i—a acordat—o bucuroasă. Faptul că nu mi—a spus acest lucru îi face cinste şi arată toată delicateţea sentimentelor lui. Prin urmare pisicuţele acelea zglobii şi naive erau surorile vitrege ale Minei mele!

—O, Murr! îmi spuse Mismis cu duioşie, după ce—mi povesti toate cele întîmplate. Admirabilul tău spirit s—a lăsat amăgit numai în ceea ce priveşte sentimentul de care a fost cuprins. în realitate, sentimentul ce s—a trezit în pieptul tău, atunci cînd ai zărit—o pe Mina noastră, a fost dragostea unui părinte şi nu a unui amant înfocat. Mina *noastră! O*, ce cuvint duios! Murr, e cu putinţă oare să rămîi atît de insensibil, e cu putinţă oare ca în inima ta să se fi stins orice urmă de dragoste pentru cea care te—a iubit atît de mult şi —martor îmi este cerul — te mai iubeşte cu aceeaşi pasiune; pentru cea care ţi—ar fi rămas credincioasă pină la moarte, dacă nu intervenea un altul care să o seducă cu minciunile lui perfide! O, slăbiciune, numele tău e pisică!" Ştiu, la asta te gîndeşti; dar nu este oare cea mai mare virtute a unui motan să ierte slăbiciunea pisicii? Murr! Mă vezi doborîtă la pămînt, nemîngîiată după pierderea celui de al treilea soţ iubitor! dar în bezna acestei tristeţi se aprinde din nou flacăra dragostei, care odinioară a fost fericirea şi mîndria mea, viaţa mea însăşi! Murr! Pleacă—ţi urechea la mărturisirea mea! Te mai iubesc încă şi credeam că ne vom căsă...

Lacrimile îi sugrumară glasul.

Întreaga scenă mi—a făcut o impresie foarte penibilă. Mina şedea palidă si frumoasă, ca prima zăpadă care sărută uneori, toamna, ultimele flori, pentru a se preface îndată într—o apă neagră.

(Nota Editorului. Murr! Murr! Iar un plagiat! În *Extraordinara poveste a lui Peter Schlemihl*[68] eroul cărţii îşi descrie iubita, care se numeşte şi ea Mina, exact cu aceleaşi cuvinte.)

În tăcere, le priveam pe amîndouă, pe mamă si pe fiică. Aceasta din urmă îmi plăcea totuşi infinit mai mult şi, întrucît în specia noastră relaţiile de rudenie apropiată nu constituie un impediment canonic pentru căsătorie... Probabil că privirea m—a trădat, pentru că Mismis părea să—mi fi ghicit ghidul ascuns.

—Barbariile! strigă ea sărind spre Mina şi *înlăbuţind—o* cu putere la pieptul ei. Barbarule, ce ţi—ai pus în ghid? Cum? Eşti în stare să dispreţuieşti această inimă care te iubeşte şi să îngrămădeşti crime peste crime!

Deşi habar n—aveam ce pretenţii putea să aibă Mismis şi ce crime îmi putea reproşa, totuşi, ca să nu stric petrecerea în care se transformase praznicul de înmormîntare, am găsit mai potrivit să fac haz de necaz. De aceea am asigurat—o pe Mismis, care—şi ieşise cu totul din fire, că am fost indus în eroare doar de extraordinara asemănare a ei cu Mina şi că, în sufletu—mi, se aprinsese acelaşi sentiment pe care—l port pentru încă mereu frumoasa Mismis. Ea îşi uscă îndată lacrimile şi, aşezîndu—se lîngă mine, începu o conversaţie intimă, ca şi cînd între noi n—ar fi avut niciodată loc vreo neînţelegere. Unde mai pui că tînărul Hinzmann o invită la dans pe frumoasa Mina, aşa că este uşor de închipuit în ce situaţie tristă şi penibilă mă aflam.

Din fericire, seniorul Puff o luă pe Mismis pentru ultimul dans cu care se încheia serbarea, căci altfel ar fi fost în stare să—mi facă tot felul de propuneri ciudate. M—am furişat binişor afară din beci, gîndind: „Va trece şi asta"!

---

[68] Nuvelă de scriitorul german *Adelbert von Chamisso* (1781 — 1838).

Socot că, pentru mine, acest praznic a fost un punct de cotitură cu care se încheiaseră lunile mele de ucenicie şi începea un nou ciclu al vieţii.

(F.m.)... Îl îndemnase pe Kreisler să se ducă dis—de—dimineaţă în încăperile abatelui. Capelmaistrul găsi pe prea—sfinţia—sa tocmai cînd acesta încerca să deschidă cu o bardă şi o daltă o ladă mare în care, judecind după forma ei, trebuia să fie împachetat un tablou. 470

—Aha! exclamă abatele cînd intră Kreisler, ai picat tocmai la timp, capelmaistre! Poţi să—mi dai o mînă de ajutor la o muncă grea şi migăloasă. Lada e bătută în mii de cuie, de parcă ar trebui să rămînă închisă pe vecie. A sosit direct din Neapoli şi conţine un tablou pe care, deocamdată, vreau să—l atîrn în cabinetul meu şi să nu—l arăt fraţilor. De aceea n—am chemat pe nimeni să mă ajute; dar acum trebuie să mă ajuţi dumneata, capelmaistre.

Kreisler se apucă de treabă şi, în curînd, din ladă apăru un tablou mare şi frumos cu o splendidă ramă aurită. Nu mică fu mirarea lui Kreisler cînd constată că locul de deasupra micului altar din odaia abatelui, unde pînă atunci atîrnase un minunat tablou de Leonardo da Vinci, reprezentînd *Sfînta familie,* era acum gol. Abatele socotea acest tablou ca unul din cele mai bune din colecţia lui de originale. Totuşi această capodoperă trebuia să facă loc unui tablou a cărui frumuseţe şi totodată netăgăduită noutate Kreisler le recunoscu de la prima privire.

După ce fixară amîndoi şi cu multă trudă rama pe perete, cu ajutorul unor şuruburi anume făcute, abatele alese un loc de unde lumina îi cădea cel mai bine şi începu să contemple tabloul cu atîta satisfacţie sinceră, cu o bucurie atît de vădită, încît dădea impresia că, în afară de pictura într—adevăr admirabilă, mai era şi altceva la mijloc. Subiectul acestui tablou era una dintre minuni. Sfînta Fecioară, încununată de gloriosul nimb ceresc, ţinea în mîna stingă un lujer de crin, în timp ce cu cele două degete mijlocii ale mîinii drepte atingea pieptul gol al unui tînăr. Sub degete, se putea vedea sînge de un roşu dens picurînd din rana deschisă. Tînărul sta pe jumătate ridicat din patul pe care era întins; părea că se trezeşte din somnul morţii. Nu deschisese încă ochii, dar zîmbetul luminos ce—i plutea pe chip arăta că o văzuse pe Maica Domnului în vis, că durerea pricinuită de rană trecuse şi că moartea nu mai avea nici o putere asupra lui. Un cunoscător nu putea să nu admire desenul corect, compoziţia abilă, distribuirea justă a luminii si umbrelor, măreţia cu care erau aşezate cutele veşmintelor, frumuseţea maiestuoasă a figurii Măriei, dar mai ales coloritul viu care este de cele mai multe ori mai presus de posibilităţile artiştilor moderni. Geniul autentic al artistului se manifestase însă cel mai mult şi, cum e şi firesc, în felul cel mai hotărît, în expresia de nedescris a feţelor. Măria era femeia cea mai frumoasă şi cea mai încîntătoare din cite s—au văzut vreodată; si totuşi fruntea ei era luminată de o măreţie divină, iar în ochii ei negri strălucea blînd o seninătate suprapămîntească. De asemenea, extazul ceresc al tînărului trezit la viaţă era surprins şi exprimat de artist cu o rară vigoare. Printre tablourile din ultima vreme, Kreisler nu cunoştea nici unul care putea fi comparat cu acesta. O spuse abatelui, oprindu—se apoi amănunţit şi îndelung asupra diferitelor calităţi ale operei si adăugind că nu crede să se fi făcut ceva mai splendid în ultima vreme.

—Faptul îşi are explicaţia lui, după cum vei afla îndată, îi răspunse abatele zîmbind. Cu tinerii noştri artişti se petrece un lucru ciudat. Ei studiază la nesfîrşit, inventează, desenează, fac nişte cartoane uriaşe şi, pînă la urmă, iese ceva mort, rigid, care nu—şi poate croi un drum în viaţă pentru că nu este viu. În loc să copieze cu grijă operele unui vechi şi celebru maestru pe care să—l fi ales drept model şi exemplu, şi să pătrundă astfel în însuşi spiritul lui, ei vor să fie chiar de la început maeştri şi pictează *similia*[69]. Procedînd insă aşa, cad in imitaţia lucrurilor de o importanţă secundară, devenind tot atît de ridicoli ca aceia care, încercînd să se asemuiască vreunui om mare, se căznesc să tuşească, să *graseizeze* sau să umble încovoiaţi ca el. Ceea ce lipseşte tinerilor noştri pictori este inspiraţia autentică, ce face să ţîşnească tabloul in toată strălucirea sa vie din adîncul fiinţei lor şi li—l pune în faţa ochilor.

---

[69] Ceva asemănător (lat.).

Vedem pe cîte unii chinuindu—se zadarnic să ajungă in acea stare de spirit sublimă, fără de care nu se poate naşte nici o operă de artă. Dar ceea ce sărmanii de ei iau drept inspiraţie autentică, aceea care înalţă spiritul senin şi calm al vechiului maestru, nu e de fapt decît un amestec bizar, întocmit din admiraţia înfumurată faţă de propria lor concepţie şi din grija chinuitoare de a imita vechiul model in cele mai mici amănunte. Astfel se întîmplă că o compoziţie, menită să capete viaţă autentică, devine o caricatură respingătoare. Tinerii noştri pictori nu izbutesc să exprime în mod clar ce—au conceput in sufletul lor, şi mă întreb dacă nu cumva aceasta se datoreşte faptului că, deşi toate celelalte pot fi destul de bune, coloritul este nereuşit. Într—un cuvînt, vreau să spun că ştiu cel mult să deseneze, dar nu sînt în stare să picteze. Nu este adevărat că tehnica culorilor s—ar fi pierdut, sau că tinerilor pictori le—ar lipsi sîrguinţa. Prima ipoteză este exclusă, pentru că de cînd s—a format ca artă adevărată, adică începînd din epoca creştină, arta picturală nu a cunoscut nici o clipă de întrerupere; dimpotrivă, maeştri şi discipoli formează un lanţ continuu şi permanent, iar schimbările inevitabile în cursul timpului, deşi, fireşte, au dus treptat la o abatere de la adevăr, nu au putut influenţa cîtuşi de puţin transmiterea procedeelor tehnice. Cît priveşte sîrguinţa, aş putea mai degrabă să le reproşez artiştilor excesul de zel, şi nicidecum lipsa lui. Cunosc un tînăr artist care chiar dacă începe un tablou destul de bine, îl migăleşte şi îl reface de atîtea ori pînă ce totul dispare într—un ton şters şi plumburiu. Probabil că abia atunci tabloul Corespunde imaginaţiei lui interioare, în care figurile sînt lipsite de suflul adevărat al vieţii. Priveşte aici, capelmaistre: ai în faţă un tablou care respiră viaţă, o viaţă adevărată şi încîntătoare; şi aceasta, pentru că s—a născut dintr—o inspiraţie autentică şi cucernică. Miracolul îţi apare cît se poate de limpede. Tînărul pe care—l vezi ridicîndu—se in capul oaselor a fost atacat şi lovit de moarte de nişte ucigaşi, în timp ce era cu totul lipsit de apărare. Şi atunci el, care fusese pînă atunci un păcătos lipsit de credinţă, bătîndu—şi joc în chip diabolic de toate poruncile bisericii, a strigat, cuprins de desperare, chemînd în ajutor pe Sfînta Fecioară. Divina născătoare de Dumnezeu s—a îndurat de el si l—a trezit din morţi ca să mai poată trăi, ca să—şi vadă greşelile şi să—şi închine cu evlavie viaţa bisericii şi slujirii ei. Tinărul acesta, asupra căruia cea trimisă de Dumnezeu şi—a revărsat harul, este însuşi pictorul care a făcut acest tablou.

Kreisler îşi exprimă uimirea faţă de cele spuse de abate şi adaugă că, înţeleasă astfel, minunea trebuie să se fi întîmplat în vremuri nu prea depărtate.

—Şi dumneata, dragă Johannes, rosti abatele cu blîndeţe, şi dumneata ai părerea greşită că porţile cereşti ale milei sînt astăzi închise; că sfinţii — întruchipare a îndurării şi compasiunii — pe care omul cuprins de groază în faţa primejdiei şi morţii îi invocă printr—o rugă înflăcărată, nu mai umblă pe pămînt, nu mai apar celui căzut în nenorocire spre a—i aduce mîngîiere şi pace. Crede—mă, Johannes, minunile nu au încetat niciodată; dar ochiul omenesc a orbii, cufundat în păcat, şi de aceea nu este în stare să suporte strălucirea nepămîntească a cerului, nu poate recunoaşte mila divină atunci cînd i se manifestă sub forma unei apariţii vizibile. Şi totuşi, iubitul meu Johannes, cele mai splendide minuni divine se petrec în însuşi sufletul omului, iar el are datoria să vestească aceste minuni lumii întregi, cu ajutorul cuvintelor, sunetelor sau culorilor. Astfel, călugărul care a pictat acest tablou a proclamat splendid miracolul convertirii sale; tot aşa şi dumneata, Johannes — trebuie să vorbesc despre dumneata, cuvintele îmi ţîşnesc din inimă — tot aşa şi dumneata vesteşti în lume minunea cunoaşterii luminii veşnice şi neîntinate prin sunete ce izvorăsc cu o putere neasemuită din adîncul fiinţei dumitale. Şi însuşi faptul că poţi face aceasta, nu este oare o minune plină de har pe care cel veşnic o săvîrşeşte spre mîntuirea dumitale?

Cuvintele abatelui produseră o stranie tulburare în sufletul lui Kreisler şi — lucru care i se întîmpla foarte rar — simţi o încredere deplină în puterea sa creatoare. O senzaţie de fericire îl copleşi.

În tot acest timp, capelmaistrul nu—şi luase ochii de la pictura aceea cu adevărat minunată. Dar, aşa cum se întîmpla de obicei cînd te uiţi la un tablou cum era cel de faţă cu efecte puternice de lumină în primul şi al doilea plan, doar mai tîrziu descoperi figurile din

umbra planului din fund, şi Kreisler desluşi abia acum făptura învăluită într—o mantie largă, care fugea pe uşă, ţinînd în mînă un pumnal, slab luminat de o singură rază din nimbul strălucitor al reginei cereşti. Era, vădit, ucigaşul. În fuga lui, arunca totuşi o privire îndărăt şi pe chip i se putea citi o spaimă fără margini.

Kreisler fu lovit ca de trăsnet cînd recunoscu în chipul ucigaşului pe prinţul Hector. în acelaşi timp i se părea că a mai văzut undeva, deşi doar în treacăt, pe tînărul înviat din morţi. O sfială, neînţeleasă chiar pentru el însuşi, îl împiedică să împărtăşească abatelui această impresie. În schimb, îl întrebă dacă nu i se pare nepotrivit şi chiar supărător faptul că pictorul aşezase în primul plan — deşi mascate de umbre puternice — obiecte de îmbrăcăminte modernă. De asemenea, după cum abia acum îşi dădea seama, veşmintele cu care era îmbrăcat însuşi tînărul erau moderne.

474

Într—adevăr, în primul plan, în dreapta, se afla o măsuţă şi, aproape lipit de ea, un scaun de al cărui spătar atîrna un şal turcesc. Pe măsuţă se vedea o sabie şi o pălărie ofiţerească împodobită cu pene. Tînărul era îmbrăcat cu o cămaşă de croială modernă şi purta o vestă cu toţi nasturii descheiaţi. Deasupra avea o haină de culoare închisă, descheiată şi ea, de o croială perfectă. Regina cerească purta aceleaşi veşminte care se pot vedea în mod obişnuit în tablourile celor mai buni maeştri vechi.

—Pe mine nu mă supără de loc accesoriile din primul plan şi nici haina tînărului, răspunse abatele. Dimpotrivă, socot că dacă s—ar fi abătut de la adevăr, fie chiar în amănuntele cele mai lipsite de însemnătate, pictorul ar fi dat dovadă nu de har divin, ci de prostie şi deşertăciune lumească. Ei trebuie să înfăţişeze miracolul aşa cum s—a petrecut în realitate, redînd fidel locul, împrejurările, îmbrăcămintea persoanelor şi aşa mai departe. De aceea oricine îşi dă seama, de la prima privire, că miracolul s—a petrecut înzilele noastre şi astfel tabloul cucernicului călugăr a devenit unul din cele mai frumoase trofee ale bisericii triumfătoare, în aceste vremi de necredinţă şi stricăciune.

—Şi totuşi, pălăria, sabia, şalul, măsuţa, scaunul, într—un cuvînt toate aceste accesorii din primul plan, nu—mi plac de loc. Aş fi preferat să le fi omis cu totul, iar el să—şi fi pus, în loc de haina pe care o poartă, o simplă tunică. Spuneţi şi dumneavoastră, v—aţi putea închipui personajele din *Sfintei Scriptură* îmbrăcate în costume moderne? Un sfînt Iosif cu gheroc de postav, un Mîntuitor în frac, o Fecioară cu şal turcesc pe umeri? Nu vi s—ar părea o nedemnă, bachiar o groaznică profanare a lucrurilor celor mai sublime?Şi totuşi, vechii pictori, îndeosebi cei germani, au înfăţişat toate personajele biblice în costumele epocii lor, şi ar fi cu totul greşit să se afirme că veşmintele acelea erau mai potrivite pentru pictură decît cele de astăzi care, cu excepţia unor veşminte femeieşti — trebuie s—o recunoaştem — sînt destul de anoste şi nepicturale. Unele mode ale premergătorilor noştri ajungeau însă pînă la monstruozitate; amintiţi—vă de încălţările acelea cu vîrfuri răsucite in sus şi lungi de un cot, de şalvarii largi, de tunicile şi mînecile despicate şi de cîte altele. Cu totul insuportabile erau unele veşminte femeieşti, care desfigurau feţele şi deformau taliile, aşa cum vedem în tablourile vechi, unde cîte o fală în floarea tinereţii şi frumoasă ca o zînă arată, numai şi numai din pricina îmbrăcămintei, ca o matroană posomorită. Şi totuşi tablourile acelea nu supărau pe nimeni.

—Acum, răspunse abatele, pot să—ţi arăt în puţine cuvinte toată deosebirea dintre timpurile cucernice de odinioară şi cele de astăzi, pline de stricăciune. Odinioară, dragă Johannes, întîmplările biblice pătrunseseră atît de mult în viaţa oamenilor — aş putea spune chiar se împletiseră cu ea — încît ei credeau că minunile s—au săvîrşit sub ochii lor, şi că Atotputernicul ar putea să le facă oricînd, în orice zi. De aceea, pentru un pictor cucernic întîmplările biblice se înfăţişau ca actuale. El vedea harul divin pogorîndu—se printre oamenii din jurul său, şi picta aşa cum îi vedea în realitate. Azi, aceste întîmplări sînt ceva foarte îndepărtat, care există doar în sine, fără nici un contact cu actualitatea, ci doar ca o amintire palidă şi lipsită de viaţă. Zadarnic se străduieşte artistul să ajungă la o viziune reală căci, chiar dacă nu şi—o mărturiseşte, sufletul lui a devenit banal din pricina deşertăciunii lumeşti. Este ridicol reproşul ce se aduce vechilor maeştri că nu ar fi cunoscut costumele,

găsind în asta explicaţia faptului că în tablourile lor nu au înfăţişat decît veşminte din epoca lor; tot atît de ridicoli sînt şi tinerii noştri pictori care se căznesc să redea, în scenele lor biblice, cele mai absurde şi mai lipsite de gust costume medievale, dovedind astfel că n—au privit nemijlocit in viaţa reală, lucrul pe care au vrut să—l zugrăvească, ci s—au mulţumit cu reflexul lui, aşa cum l—au contemplat în tablourile vechilor maeştri. Tocmai de aceea, dragul meu Johannes, tocmai pentru că prezentul este prea profan şi creează un contrast respingător cu acele legende sfinte, tocmai pentru că nimeni nu e în stare să—şi imagineze acele minuni ca petrecute chiar in mijlocul nostru, încercarea de a prezenta acţiunea în veşmintele noastre moderne ni se pare lipsită de gust, monstruoasă, o adevărată pîngărire. Dacă insă un miracol se săvîrşeşte într—adevăr sub ochii noştri, atunci e cu totul neîngăduit să se schimbe costumul de astăzi. Din acelaşi motiv — dacă vor să găsească un punct de sprijin în realitate — tinerii pictori, cînd zugrăvesc întîmplări vechi, trebuie să respecte în toate amănuntele costumele epocii respective. Şi, repet, autorul acestui tablou are întru totul dreptate evocînd actualitatea. Şi tocmai aceste accesorii pe care dumneata, Johannes, le priveşti cu atît dispreţ, îmi dau un fior sfînt, pentru că mă închipui pe mine însumi intrind în strimta odăiţă a acelei case din Neapole unde, numai cu cîţiva ani în urmă, s—a petrecut minunea învierii din morţi a tînărului.

476

Cuvintele abatelui stîrniră în Kreisler tot felul de gînduri. În multe privinţe trebuia să—i dea dreptate; însă, în ceea ce priveşte marea evlavie a timpurilor trecute şi corupţia celor de astăzi, avea impresia că prea mult vorbea in el călugărul, gata să vadă peste tot semne, minuni şi revelaţii. După părerea lui, un suflet curai — străin do extazul crispat al unui cult ce întunecă minţile — nu are nevoie de minuni şi revelaţii pentru a exercita virtuţile creştineşti. Aceste virtuţi nu au dispărut de pe pămînt. Iar dacă ar dispărea, alunei puterea divină care ne—a părăsit, lăsîndu—ne pradă demonului întunericului, nici n—ar mai încerca să ne readucă pe calea cea bună cu ajutorul vreunui miracol.

Kreisler păstră însă pentru sine toate aceste gînduri, continuînd să contemple în tăcere tabloul. Cu cît îl privea mai mult şi mai cu atenţie, trăsăturile feţei ucigaşului îi apăreau lot mai clare şi Kreisler se convinse că originalul după care fusese pictat acest personaj nu putea fi nimeni altul decît prinţul Hector.

—Mi se pare, cucernice părinte, rupse el în sfîrşit tăcerea, mi se pare că văd acolo, în fundal, un aprig vînător care şi—a ales drept ţintă animalul cel mai nobil, şi anume omul, pe care îl urmăreşte in toate felurile. După cite observ, de data asta a întrebuinţat o armă excelentă şi ascuţită şi n—a dat greş. Nu tot atît de bine îi merge însă cu arma de foc, căci nu de mult a dat greş în mod ruşinos cînd a ţintit într—un cerb sprinten. Mărturisesc că aş fi tare curios să aflu *curiculum vitae*[70] al acestui vînător atît de pătimaş; m—aş mulţumi şi cu un extras *epitomatic* din care să—mi pot da seama unde ar fi bine să mă ascund şi dacă n—ar fi cumva indicat să mă adresez direct Sfintei Fecioare, în vederea obţinerii unei scrisori de liberă trecere şi de protecţie, de care aş avea eventual trebuinţă.

—Timpul le va lămuri pe toate, capelmaistre! zise abatele. Tare m—aş mira dacă, în scurtă vreme, nu ţi se vor limpezi sumedenie de lucruri, care astăzi îţi apar învăluite în întuneric. Multe se mai pot întîmpla încă potrivit dorinţelor dumitale, de care abia acum îmi dau seama. E ciudat — atîta lucru pot să—ţi spun de pe acum — că la Sieghartshof domneşte o părere atît de greşită în ceea ce priveşte persoana dumitale! Maestrul Abraham este poate singurul care te—a înţeles cu adevărat.

—Maestrul Abraham! exclamă Kreisler. Îl cunoaşteţi pe acest respectabil bătrîn?

—Dumneata uiţi că frumoasa noastră orgă îşi datorează structura ei, nouă si plină de efect, iscusinţei maestrului Abraham! Dar mai tîrziu vei afla mai multe. Deocamdată, aşteaptă cu răbdare ce va aduce viitorul.

Kreisler îşi luă rămas bun de la abate. Avea de gînd să coboare în parc pentru a—şi mai pune ordine în gîndurile ce i se învălmăşeau în cap. În clipa cînd coborî scara auzi în spatele

---

[70] Autobiografia (lat)

lui un glas care—l chema:
—*Domine, domine* capelmaistru! *Paucis te volo!*[71]

Era *pater* Hilarius care îi spuse că aşteptase cu multă nerăbdare să termine lunga consfătuire cu abatele. Tocmai îşi îndeplinea slujba de pivnicer şi scosese un neasemuit vin de Franconia, care stătuse ani îndelungaţi în pivniţă. Kreisler trebuia neapărat să bea un pocal acum la gustarea de dimineaţă, ca să poată preţui la cuvenita—i valoare viţa nobilă; să se convingă că vinul acela e focos, întremător al spiritului şi al inimii, făcut anume pentru un compozitor atît de straşnic şi un muzician atît de desăvîrşit.

Kreisler ştia prea bine că ar fi fost trudă zadarnică orice încercare de a scăpa de insistenţele înflăcăratului *pater* Hilarius. De altfel, avînd în vedere starea de spirit în care; se afla, simţea că un păhărel de vin bun nu i—ar strica de loc, aşa că îl urmă pe veselul pivnicer, care—l duse în chilia lui, unde îi aştepta o măsuţă acoperită cu un şervet alb, pe care se afla o garafă cu licoarea acea nobilă, precum şi pîine proaspătă, scoasă atunci din cuptor, sare şi chimion.

478

—*Ergo bibamus!* exclamă *pater* Hilarius, umplînd pînă la gură frumoasele pocale din sticlă verzuie şi ciocnind vesel cu Kreisler. Nu—i aşa, reluă el după ce goliră paharele, că preavenerabilul nostru abate vrea să te vîre în rasa monahală? Nu te lăsa, Kreisler! Eu mă simt bine în ea şi n—aş lepăda—o cu nici un preţ, dar *distinguendum est inter et inter!* Pentru mine toată viaţa stă într—un pahar de vin bun şi un straşnic cîntec bisericesc, dar dumneata, ehe—hei... dumneata eşti făcut pentru cu totul alte lucruri! Dumitale viaţa îţi surîde altfel, şi alte lumini ai în faţă decît cele ale altarului! Cu alte cuvinte, Kreisler, hai să ciocnim! Să—ţi trăiască iubita şi atunci cînd o fi să faci nunta, domnul abate, cu toată ciuda lui, o să—ţi trimită prin mine cel mai bun vin care se află in îmbelşugata noastră pivniţă!

Pe Kreisler cuvintele lui Hilarius îl atinseră în mod neplăcut, aşa cum ne doare atunci cînd vedem ceva gingaş şi curat ca neaua, atins de nişte mîini grosolane şi stîngace.
—Pe toate le ştii, toate le afli, deşi stai între cei patru pereţi ai dumitale, spuse Kreisler, retrăgîndu—şi paharul.
—*Domine!* exclamă *pater* Hilarius. *Domine* Kreisler! Nu te supăra! *Video mysterium*[72], dar ştiu să—mi ţiu gura. Să bem în sănătatea... În sfîrşit, hai să luăm o gustare *in camera et faciemus bonum cherubim*[73]... şi *bibamus* ca Domnul să ne ţină aici la abaţie şi mai departe, în liniştea şi pacea care au domnit pînă acum.
—Nu cumva o ameninţă vreo primejdie? întrebă Kreisler neliniştit.
—*Domine,* spuse *pater* Hilarius cu voce scăzută şi aplecîndu—se confidenţial spre Kreisler, *domine dilectissime!*[74] Ai stat destul printre noi ca să—ţi dai seama de armonia în care trăim, de felul în care diferitele înclinaţii ale fraţilor se unesc într—o voie bună, favorizată de mediul care ne înconjoară, de blîndeţea legilor mănăstirii şi de întregul nostru fel de via la. Poate că asta a dăinuit prea mult. Află că tocmai acum a sosit *pater* Cyprianus, caic era de mult aşteptat şi pe care Roma ni l—a recomandat în chipul cel mai stăruitor. E un om încă tînăr; dar pe chipul lui scofîlcit şi uscat nu se poate citi nici urmă de voie bună. Dimpotrivă, trăsăturile lui întunecate şi încremenite poartă pecetea unei severităţi neînduplecate, arătînd ca un ascet care a ajuns la ultimul grad de autoflagelare. Pe lingă asta, din întreaga lui fiinţă se desprinde un fel de dispreţ duşmănos faţă de tot ce—l înconjoară; poate că, într—adevăr, acest dispreţ îşi are obîrşia în sentimentul unei superiorităţi spirituale asupra noastră a tuturor. A şi apucat să se informeze, prin cîteva întrebări răzleţe, despre regulamentul mănăstirii, şi se pare că a fost foarte supărat aflind felul nostru de viaţă, la aminte, Kreisler, acest venetic o să întoarcă pe dos toată rînduiala noastră în care ne—am simţit atît de bine! Ia aminte, *nunc probo*[75]*!* Asceţii noştri nu vor întîrzia să i se alăture şi, în

---

[71] Domnule, domnule... vreau să-ţi spun numai cîteva cuvinte (lat. alterată).
[72] Văd un mister (lat.).
[73] În chilie şi (prin aceasta) să îmbunăm heruvimul (lat.).
[74] Preascumpe domni (Lat.)
[75] Acum închei (lat.).

curînd, se va forma o partidă opusă abatelui şi este foarte probabil ca izbind a acestei partide să fie asigurată, căci sînt sigur că *pater* Cyprianus este un emisar al Sfîntului Scaun in faţa voinţei căruia abatele trebuie să se plece. Ah, Kreisler! S—a isprăvit cu muzica noastră, s—a isprăvit şi cu şederea dumitale plăcută în mijlocul nostru! I—am vorbit de corul nostru atît de bine organizat şi i—am spus că am ajuns să executăm fără greş operele marilor maeştri. Ascetul acela sumbru s—a strîmbat insă cumplit, spunînd că asemenea muzică este numai pentru lumea profană, nicidecum pentru biserică, din care papa Marcellus al II[76] a vrut s—o surghiunească pe bună dreptate. *Per diem* dacă nu va mai fi nici cor. iar mie poate o să—mi închidă şi pivniţa de vinuri, atunci... dar, deocamdată *bibamus!* Nu trebuie să—ţi faci gînduri înainte de vreme, *ergo*[77] — gîl—gîl!

Kreisler îşi exprimă părerea că, cine ştie, lucrurile n—o să meargă chiar atît de prost cu noul—venit care, poate, pare mai sever decît este în realitate; cît îl priveşte, el nu poate crede că, ţinînd seamă de caracterul ferm de care abalele a dai întotdeauna dovadă, acesta se va pleca atît de uşor în faţa voinţei unui călugăr străin, mai ales că nici lui nu—i lipsesc relaţii importante şi influente la Roma.

480

În această clipă, se auziră clopotele—semn că începe ceremonia solemnă a primirii fratelui celui străin, Cyprianus, în rîndurile ordinului sfîntului Benedict. Kreisler se îndreptă spre biserică, însoţit de *pater* Hilarius, care mai întîi îşi turnă grabnic pe gît restul de vin din pahar, mormanul un *bibendum quid* speriat. Prin ferestrele coridorului pe care—l străbăteau se putea vedea ce se petrece în încăperile abatelui.

—Ia te uită! exclamă *pater* Hilarius, trăgîndu—l pe Kreisler în colţul unei ferestre.

Aruncînd o privire înăuntru, Kreisler văzu un călugăr căruia abatele îi vorbea cu înfrigurare, în timp ce fala i se împurpurase toată. Apoi, abatele îngenunche în faţa călugărului, care îi dădu binecuvîntarea sa.

—N—am avui oare dreptate, şopti Hilarius, cînd am spus că e ceva din cale—afară de neobişnuit cu călugărul ăsta străin, care a venit pe capul nostru?

—Fără îndoială, răspunse Kreisler. E ceva cu totul deosebit cu acest Cyprianus şi sini sigur că voi ieşi la iveală lucruri pe care nu le cunoaştem.

Pater Hilarius se alătură celorlalţi fraţi, pentru a lua parte la procesiunea solemnă, ce se îndrepta spre biserica cu crucea în frunte, în timp ce pe de lături mergeau novicii purtând prapuri şi luminări aprinse.

În clipa cînd abatele, însoţit de călugărul cel străin, trecu pe lîngă Kreisler, acesta recunoscu într—o clipă că fratele Cyprianus era chiar tînărul din tablou, pe care Sfînta Fecioară îl înviase din morţi. Fiind cuprins de încă o bănuială, Kreisler alergă în odaia lui şi scoase micul portret pe care i—l dăduse maestrul Abraham. Nu mai încăpea nici o îndoială! Avea în faţa lui acelaşi om, doar că mai tînăr, mai fraged şi îmbrăcat în uniformă de ofiţer. Cînd...

---

[76] *Marcellus al II-lea* (ţ501 —1555), papă între 9 aprilie şi 1 mai 1955.
[77] Deci (lat.).

PARTEA A PATRA. CONSECINŢELE BINEFĂCĂTOARE ALE UNEI CULTURI SUPERIOARE. UN BĂRBAT ÎN FLOAREA VÎRSTEI

(M.R.P.)... Cuvîntarea mişcătoare a lui Hinzmann, ospăţul funebru, frumoasa Mina, reîntîlnirea cu Mismis, dansul — toate acestea au stîrnit în pieptul meu un vîrtej de sentimente dintre cele mai contradictorii. Ca să folosesc o expresie curentă în viaţa de toate zilele, nu mă simţeam de loc în apele mele şi, pradă unei depresiuni sufleteşti, doream să zac în beci, într—o groapă, asemeni prietenului meu Mucius. Situaţia era oarecum desperată şi nu ştiu ce m—aş fi făcut dacă autenticul şi sublimul meu spirit poetic nu mi—ar fi pus la îndemînă versuri din belşug, pe care nu m—am lăsat pînă ce nu le—am aşternut pe hîrtie. Deşi rimele se plătesc cu preţul unor picături de sudoare, caracterul divin al poeziei se manifestă mai ales prin versificare — formă care îţi dăruieşte o indescriptibilă satisfacţie intimă, ce învinge toate suferinţele pămînteşti şi, după cît se spune, adesea chiar foamea şi durerea de dinţi. Aşa, bunăoară, cînd moartea îţi răpeşte tatăl, mama ori soţia, eşti frînt de durere, după cum se şi cade la orice deces. Dar gîndul la splendidul cîntec funebru[78], pe care crezi că l—ai conceput în minte, nu te lasă niciodată cu desăvîrşire lipsit de mîngîiere şi te mai însori încă o dată numai şi numai ca să nu renunţi la speranţa de a mai avea un prilej pentru asemenea inspiraţie tragică. Iată versurile în care este zugrăvită cu vigoare poetică şi o pregnantă veridicitate atît starea mea de spirit, cît şi trecerea de la durere la bucurie:

482

Sub bolta beciului pustie
Ce glas se tînguie stingher?
Chemarea—i inima—mi sfîşie:
„Nu zăbovi, căci altfel pier!”
Prietenul meu bun şi mare
Acolo zace îngropat,
Îmi cere mie alinare,
Vrea ajutoru—mi decolat!

Dar nu, nu—i umbră trecătoare,
Aievea glasul a strigat!
E al soţiei iubitoare
Ce—şi plînge solul adorat.
Rinaldo—i gata să revină,
Amorul iarăşi îi dă ghes.
Dar vai! privirea e haină
Şi ascuţite gheare ies.

E ca ! nevasta ! M—aş ascunde !
Aş vrea să fie totul vis.
Ce zbucium! Dorul mă cuprinde!
Vedenia din paradis
Se—apropie, de parcă zboară,
Lumină—i unde calcă ea.
Simt că mi—e inima uşoară
Iar pieptul o povară grea.

Amicul mort... Ea regăsită...
Soţia... fiica... Sîngerînd
Între durere şi ispită
O, suflete, ce ai de gînd?
Să—mi las eu mintea tulburată

---

[78] Aluzie la satira ***Hinkmars von Repkow. Muzică fără cuvinte*** de scriitorul german ***Gottlieb Wilhelm Rabener*** (1714—1771).

De—un vesel dans la parastas?
Să scap de—iluzia fermecată
Voi face necesarul pas !

În lături, vană amăgire
Şi idealului fă—i drum !
Pisica — ură şi iubire
Îmbină — nici nu ştie cum.
O, Mina! Mismis! False chipuri!
O, sex netrebnic şi nebun!
Refuz otrăvuri şi tertipuri.
Fugind, pe Mucius îl răzbun.

Rozînd un os, mîncînd, un peşte
Mi—apari, o frate! iarăşi viu.
Vreau să trăiesc înţelepţeşte.
Motan ca tine vreau să fiu !
Iar dacă ura cea cîinească
Pricinuit—a moartea ta,
Pe şpiţi blestemul să—i zdrobească,
Te—o răzbuna durerea mea.

Simţeam in suflet şi pe buze
Veninul inimii pustii...
Dar mulţumescu—vă, o muze
Şi—naripate fantezii!
Mă simt acuma mult mai bine;
C—un formidabil apetit
Golesc, ca Mucius, străchini pline
Şi—n poezie—s adîncit.

Da, artă! — prunc din universuri
Ce mingii orice suferinţă
Dă—mi harul de a scrie versuri
C—o genială uşurinţă.
Şi—atunci femeile vrăjite.
Vor spune: „O, poete Murr!
Ce nostalgii, în noi, iubite,
Trezeşte dulcele—ţi murmur!"

Efectul versificării era prea binefăcător ca să mă mulţumesc numai cu acest poem. Ani mai făcui cîteva, unul după altul cu aceeaşi uşurinţă şi cu acelaşi succes. Pe cele mai izbutite le—aş fi împărtăşit chiar aici cititorului, dacă nu mi—aş fi propus să le public laolaltă cu numeroasele vorbe de duh şi improvizaţii pe care le—am scris în clipele mele libere şi care mă fac aproape să plesnesc de rîs. Această culegere ar urma să fie intitulată *Ce am creat în ceasurile de inspiraţie.* Trebuie să mărturisesc aici un lucru care îmi face cinste şi anume că, şi în lunile mele de tinereţe, cînd se ştie că furtunile patimilor nu sint încă istovite, raţiunea mea lucidă şi tactul meu delicat au ştiut totdeauna să—mi ţină în frîu orice dezlănţuire anormală a beţiei simţurilor. Astfel am reuşit să înăbuş definitiv dragostea mea subită pentru frumoasa Mina. În primul rînd, după o matură chibzuinţă, a trebuit să recunosc că, faţă de situaţia mea, această pasiune e absurdă. Pe urmă am mai aflat că, deşi avea înfăţişare de copilă naivă şi cuminte, Mina era o făptură obraznică şi capricioasă care, în anumite ocazii, nu pregeta să—şi vîre ghearele chiar şi în ochii celor mai modeşti motănei. Pentru a evita însă riscul oricărei recidive, ra—am ferit cu grijă din calea Minei. Întrucît însă mă temeam şi mai rău de firea exaltată a lui Mismis şi de pretenţiile ei

imaginare, stăteam mai mult în casă ca să nu întîlnesc cumva pe vreuna din ele. N—am mai vizitat nici beciul, nici podul şi nici acoperişul. Maestrul părea că priveşte cu ochi buni atitudinea aceasta. Cînd studia la masa de lucru, îmi dădea voie să mă aşez la spate, pe jilţ, şi, cu gîtul întins pe sub braţul lui, să mă uit la cartea pe care o citea. Erau nişte cărţi frumoase, pe care eu şi maestrul meu le studiam împreună — de pildă: *De prodigiosis naturae et artis operibus, talismanes et amuleta dictis* de Arpe[79], *Lumea vrăjită* a lui Becker[80], *Cartea amintirilor* a lui Francesco Petrarca[81] şi altele. Această lectură mă distra grozav şi dădea spiritului meu un nou elan.

484

...Maestrul plecase de acasă; soarele lumina blînd, iar boarea primăverii adia prietenos prin fereastra deschisă. Uitînd de hotărîrile mele, am ieşit şi eu, ca să fac o mică plimbare pe acoperiş. Insă nici n—am apucat bine să mă urc, că am şi zărit—o pe văduva lui Mucius ivindu—se de după horn. De spaimă, am încremenit pe loc; mă şi vedeam copleşit de reproşuri şi jurăminte. Ce eroare! în urma ei apăru tinărul Hinzmann, chemînd—o pe frumoasa văduvă cu nume dulci. Ea se opri, răspunzîndu—i cu vorbe drăgăstoase. Amîndoi se salutară foarte afectuos, apoi trecură repede pe lingă mine, fără să mă salute, fără să—mi dea, măcar, cea mai mică atenţie. Era limpede că tînărului Hinzmann îi era ruşine de mine, căci lăsă capul în jos şi îşi plecă privirea spre pămînt; dar fluşturatica şi cocheta văduvă mi—a aruncat o căutătură sfidătoare.

Orice s—ar spune, în ce priveşte structura lui psihică, motanul este o făptură foarte absurdă. Nu puteam oare să mă bucur că văduva lui Mucius şi—a găsit un alt iubit? Totuşi, nu m—am putut împiedica să nu simt un fel de ciudă, care semăna aproape a gelozie. Mi—am jurat să nu mă mai duc niciodată pe acoperiş, unde socoteam că suferisem o gravă ofensă. In schimb, săream adesea pe pervazul ferestrei, mă prăjeam la soare, priveam strada ca să mă distrez şi făceam tot felul de reflecţii profunde, îmbinînd astfel utilul cu agreabilul.

Un subiect al acestor reflecţii îl constituia întrebarea: de ce nu mi—a trecut niciodată prin minte să mă aşez din propriul meu îndemn în pragul casei, sau să hoinăresc pe stradă, cum am văzut că fac mulţi din specia mea, fără nici un fel de teamă sau sfială. îmi închipuiam că trebuie să fio ceva deosebit de plăcut şi eram convins că acum, cînd atinsesem anii maturităţii şi acumulasem suficientă experienţă a vieţii, nu mai putea fi vorba de acele primejdii care m—au ameninţat cînd minor încă, destinul m—a zvîrlit în lumea largă. Plin de încredere, am coborît, aşadar treptele şi, la început, m—am aşezat In prag, în plin soare. Se înţelege de la sine că mi—am luat o poziţie din care oricine putea deduce de la prima vedere că are în faţa lui un motan cult şi binecrescut. Locul acesta din faţa uşii îmi plăcea grozav. In timp ce razele binefăcătoare ale soarelui îmi încălzeau blana, eu îmi spălam botul şi mustăţile ou lăbuţa îndoită graţios. Două fetiţe care — judecind după gheozdanele lor mari, cu catarame — se întorceau probabil de la şcoală, nu numai că şi—au manifestat încîntarea în faţa acestei privelişti, ci mi—au oferit şi o bucăţică de pîine albă, pe care, potrivit obişnuitei mele galanterii, am primit—o cu toată gratitudinea.

Cu darul primit, mai mult mă jucam decît aveam de gînd să—l mănînc, cînd, deodată, spre groaza mea de ne—descris, jocul mi—a fost întrerupt de un mîrîit puternic. În faţa mea se oprise puternicul bătrîn, unchiul lui Ponto — pudelul Scaramuz. Făcînd un salt, am vrut să fug din dreptul uşii, dar Scaramuz mi—a strigat:

486

—Nu fi atît de laş şi stai liniştit locului. Crezi cumva c—am să te mănînc?

Cu o smerită politeţe l—am întrebat pe domnul Scara—muz cu ce i—ar putea fi de folos modesta mea persoană. El mi—a răspuns însă răstit:

—Cu nimic; nu—mi poţi fi cu nimic de folos, *monsie* Murr, şi, de altfel, cum ar fi aceasta cu putinţă? Am vrut doar să te întreb dacă ştii cumva unde a dispărut pezevenchiul de nepotu—meu, tînărul Ponto? Ştiu că odată vagabondaţi împreună şi mi se pare că sînteţi prieteni la toartă, ceea ce nu—mi place de loc. Ei? ia spune, nu ştii pe unde hoinăreşte? N—a mai dat ochii cu mine de cîteva zile.

Descumpănit din pricina manierelor îngîmfate şi dispreţuitoare ale bătrînului ăstuia grosolan, i—am răspuns cu răceală că între mine şi tînărul Ponto nu poate fi — şi nici n—a fost vreodată — vorba de

---

[79] *Despre minunile naturii şi artei, numite talismane şi amulete* (lat.), lucrare a filologului şi juristului ***Peter Friedrich Arpe*** (1682 — 1748), apărută în traducere germană în 1792.

[80] Lucrare raţionalistă, apărută în 1691, îndreptată împotriva vrăjitoriei, de predicatorul olandez ***Balthasar Becker*** (1634 — 1698).

[81] ***Rerum memorandorum libri,*** de ***Petrarca*** (1804 — 1374), a apărut pentru prima oară în traducere germană în 1541.

prietenie intimă, mai ales că în ultima vreme Ponto încetase să mă frecventeze. De altminteri nici eu n—am căutat cîtuşi de puţin să—l văd.

—Bine, bine, a bombănit bătrînul, mă bucur. Asta arată că puştiul are simţul onoarei şi nu—i pornit să se înhaite fără socoteală cu indivizi de tot soiul.

Asta nu mai era de suportat. Clocoteam de mînie. Spiritul burşilor s—a trezit deodată în mine şi, uitînd de orice teamă, i—am scuipat ticălosului de Scaramuz drept în obraz epitetul de „mitocan bătrîn!" Totodată mi—am ridicat laba dreaptă, cu ghearele scoase, spre ochiul lui sting. Bătrînul a sărit doi paşi înapoi şi mi—a vorbit pe un ton mai puţin răstit decît la început:

—Haide, haide, Murr! Fără supărare. De altfel, eşti un motan cumsecade şi vreau să—ţi dau un sfat bun. Fereşte—te de haimanaua aceea de Ponto! Nu—i soi rău, asta poţi să mă crezi pe cuvînt, dar e tare zvăpăiat. Şi încă ce zvăpăiat! Gata de orice poznă, nu ia nimic în serios — n—are nimic sfînt! Fii cu băgare de seamă, îţi spun. Altfel o să te atragă în tot felul de tovărăşii, care nu ţi se potrivesc de loc, şi ai să te trezeşti că trebuie să te adaptezi cu greutate la fel de fel de relaţii sociale străine de firea dumitale adevărată, ceea ce îţi va distruge personalitatea. Firea dumitale e simplă şi sinceră; mi—ai dat dovadă chiar adineauri. Uite, dragă Murr, dumneata — după cum ţi—am mai spus — eşti un motan vrednic de toată preţuirea şi asculţi totdeauna poveţele bune. Ascultă—mi sfatul! Un tînăr, oricîte prostii, nebunii, ba chiar fapte dubioase ar face, tot mai arată, din cînd în cînd, puţină candoare, puţin sentimentalism, aşa cum e firea celor cu temperament sangvinic, şi cînd vine vorba despre el, se zice, folosind o expresie franţuzească: *„Au fond*[82]*,* e un băiat de treabă!", scuzîndu—i—se astfel toate păcatele săvîrşite împotriva moralei şi bunei rînduieli. Dar acest „fond" în care zace sămînţa binelui, se ascunde atît de adînc şi asupra lui s—au îngrămădit atîtea gunoaie — consecinţe ale unei vieţi desfrînate — încît sămînţa e înăbuşită în germen. Adesea, în locul bunătăţii adevărate, ni se vîră pe gît această candoare idioată care, dracu s—o ia! ne împiedică să recunoaştem spiritul răului ascuns sub o mască atrăgătoare. încrede—te, dragă motane, în vasta experienţă a unui pudel bătrîn care a văzut multe în viaţa lui; nu te lăsa păcălit de afurisitul acela de *„au fond,* e un băiat de treabă!" Dacă—l întîlneşti cumva pe ticălosul de nepotu—meu, spune—i tot ce—ai auzit de la mine şi rupe cu el definitiv orice prietenie. Ei, rămîi cu bine! Cred că asta n—o mai mănînci, dragă Murr?

Zicînd acestea, bătrînul pudel Scaramuz înhaţă lacom bucăţica de pîine din faţa mea şi se depărta cu pas liniştit şi cu capul plecat, tîrîndu—şi pe pămînt urechile lungi şi păroase şi dînd uşurel din coadă. Gînditor, priveam în urma acestui bătrîn, a cărui înţelepciune era cu totul pe placul meu.

—A plecat? a plecat? am auzit deodată o şoaptă chiar în spatele meu.

Şi ce să vezi! înaintea ochilor mi s—a ivit tînărul Ponto, care se furişase după uşă, aşteptînd ca bătrînul să plece. Apariţia neaşteptată a lui Ponto m—a pus oarecum în încurcătură, căci însărcinarea pe care o primisem de la bătrînul lui unchi şi pe care trebuia s—o îndeplinesc acum îmi părea totuşi riscantă. Mi—am amintit de cuvintele acelea groaznice strigate cîndva de Ponto: „Dacă o să—ţi treacă vreodată prin cap să—mi arăţi sentimente duşmănoase, nu uita că sînt mai puternic şi mai îndemnatic decît tine. O singură săritură, o muşcătură zdravănă cu dinţii mei ascuţiţi o să te scoată pe loc din circulaţie!" Am găsit că—i foarte potrivit să tac din gură.

488

Probabil că, datorită acestei lupte interioare, atitudinea mea exterioară părea destul de rece şi jenată, căci Ponto mi—a aruncat o privire cercetătoare. Îndată însă a izbucnit în hohote de rîs şi mi—a zis:

—Înţeleg, prietene Murr. Desigur că bătrînul ţi—a înşirat fel de fel de grozăvii despre purtările mele. A spus că sînt un dezmăţat, în stare să fac orice prostie şi orice ticăloşie. Nu fi atît de prost să crezi măcar un singur cuvinţel din toate astea. În primul rînd, uită—te la mine şi spune—mi ce zici despre înfăţişarea mea?

Privindu—l cu atenţie, mi—am dat seama că niciodată nu arătase mai dolofan, niciodată îmbrăcămintea nu—i fusese atît de elegantă şi de pusă la punct, niciodată întreaga lui făptură nu respirase atîta armonie ca acum. I—am spus—o fără înconjur.

—Şi atunci, replică Ponto, poţi să crezi, dragă Murr, că un pudel care se învîrte într—o tovărăşie proastă, care se dedă dezmăţului şi se desfrînează în mod sistematic — chiar dacă nu o face din plăcere ci numai din plictiseală, aşa cum se întîmplă cu foarte mulţi pudeli — crezi tu, oare, că un asemenea pudel poate

---

[82] în fond (franc).

arăta aşa cum mă vezi? Ai subliniat îndeosebi armonia pe care o vădeşte întreaga mea făptură. Chiar asta ar trebui să—ţi fie dovada cît de mult se înşală posacul acela de unchiu—meu. Tu, ca motan literat ce eşti, gîndeşte—te la înţeleptul care, răspunzînd unuia ce reproşa vicioşilor, în primul rînd, lipsa de armonie în întreaga lor făptură, a spus: „Dar e oare cu putinţă ca viciul să fie armonios?"[83] Să nu te mire de loc, prietene Murr, negrele calomnii ale bătrînului meu. Posac şi zgîrcit din fire, cum sînt toţi unchii, îşi varsă toată furia pe mine pentru că a trebuit să plătească *par honneur*[84] cîteva mici datorii pe care le—am făcut la cărţi. Mă împrumutasem de la un cîrnăţar care tolera la el jocuri interzise şi dădea adesea pe credit jucătorilor creier, ficăţei şi crupe de acelea cu care îşi umple cîrnaţii. Bătrînul nu poate uita o anumită perioadă, cînd viaţa pe care o duceau nu era tocmai vrednică de laudă, dar care s—a încheiat de mult, cedînd locul unei cuminţenii exemplare.

Tocmai atunci trecu pe stradă un foxterier obraznic, care se holba la mine de parcă n—ar mai fi văzut semeni de—ai mei niciodată, şi îmi răcni în urechi tot felul de grosolănii. Apoi mă apucă deodată de coadă, pe care o întinsesem cît era de lungă, ceea ce, probabil, nu—i era pe plac. Dar, în timp ce mă ridicam să mă apăr, Ponto se şi repezise la nespălatul acela de bătăuş; îl răsturnă şi dădu cu el de pămînt de cîteva ori, încît scandalagiul fugi ca din puşcă, cu coada între picioare şi schelălăind jalnic.

Am fost adînc mişcat de bunele sentimente de care Ponto dăduse, astfel, dovadă faţă de mine, şi de prietenia lui activă. M—am gîndit că acel *„au fond* e un băiat de treabă!" pe care unchiul Scaramuz îl înfăţişa ca pe ceva suspect, trebuie aplicat la Ponto într—un sens mai favorabil şi—l poate scuza cu mai mult temei decît pe mulţi alţii, în general, aveam impresia că bătrînul vedea toate în culori prea negre şi că Ponto, deşi era un fluşturatic, nu era în stare de vreo răutate. I—am spus acestui prieten toate fără înconjur, mulţumindu—i totodată, în felul cel mai călduros, că—mi luase apărarea.

—Mă bucur, dragă Murr, că bătrînul acela pedant nu te—a indus în eroare şi că—ţi dai seama ce inimă bună am, mi—a răspuns Ponto, tot privind în jur, după cum îi era obiceiul, cu ochii lui veseli şi isteţi. Aşa—i că i—am tras o chelfăneală zdravănă neobrăzatului aceluia? N—o s—o uite el multă vreme. De altfel, l—am pîndit astăzi toată ziua. Haimanaua asta mi—a furat ieri un cîrnat şi merita să primească o lecţie bună. Dar îmi pare bine că am putut răzbuna astfel şi jignirea ce ţi—a adus—o, dovedindu—ţi totodată prietenia ce ţi—o port. Cum s—ar zice, am prins două muşte dintr—o dată. Dar, să ne întoarcem la vorba noastră. Mai uită—te o dată atent la mine, dragă motane, şi spune—mi dacă nu observi cumva vreo schimbare importantă în înfăţişarea mea?

L—am examinat cu luare—aminte pe tînărul meu prieten şi — Doamne! — abia acum am observat colierul de argint, frumos lucrat, pe care—l purta la gît şi pe care erau gravate cuvintele: „Baronul Alzibiades von Wipp, Marschallstrasse — nr. 46".

490

—Cum? am exclamat eu uimit; ţi—ai părăsit stăpînul, profesorul de estetică, şi ai trecut la un baron?

—De fapt, răspunse Ponto, nu eu l—am părăsit pe profesor, ci el m—a alungat cu lovituri de picior şi cu bătăi.

—Dar cum de s—a putut întîmpla aşa ceva? Ştiu că stăpînul tău ţinea mult la tine şi se purta frumos?

—Ah, e o poveste idioată şi tristă, care dacă s—a sfîrşit bine pentru mine e numai datorită jocului capricios al ironiei soartei. De vină a fost bunătatea mea stupidă, la care s—a adăugat, ce—i drept, şi un pic de vanitate. Voiam să—mi înconjur stăpînul în orice clipă cu mici atenţii, arătîndu—mi totodată îndemînarea şi cunoştinţele. De aceea, luasem obiceiul să fac „aport" aducîndu—i, din propriul meu îndemn, orice fleac pe care îl găseam pe jos. Să vezi ce s—a întîmplat! Ştii, de bună seamă, că profesorul Lothario are o nevastă tînără şi frumuşică foc, care—l iubeşte la nebunie — lucru de care nu are nici un motiv să se îndoiască, întrucît în fiece clipă îl asigură de dragostea ei şi—l copleşeşte cu mîngîieri, mai ales cînd, cu nasul înfundat în cărţi, profesorul îşi pregăteşte prelegerile. E întruparea femeii casnice: niciodată nu iese în oraş, înainte de douăsprezece, iar la zece şi jumătate e sculată clin pat. Fiind o femeie cu obiceiuri simple, nu se dă in lături să discute cu bucătăreasa şi cu fata din casă toate problemele gospodăreşti, pînă în cele mai mici amănunte; iar atunci cînd bugetul săptămînii a secat, din pricina unor cheltuieli neprevăzute, şi domnul profesor nu trebuie să fie tulburat de la treburile lui, nu pregetă să facă apel la economiile lor. Dobînda pentru aceste împrumuturi o plăteşte sub formă de rochii abia purtate şi

---

[83] Citat inexact din ***Nepotul lui Rameau*** de Denis Diderot; în original, în traducerea lui Goethe.
[84] Pentru a-mi salva onoarea (franc).

pe care lumea slujnicelor le admiră în fiecare duminică, precum admiră şi pălăriile cu pene dăruite fetei din casă, drept răsplată pentru anumite servicii secrete şi alte amabilităţi. Ţinînd seama de atîta perfecţiune, i se poate ierta acestei femei atît de drăgălaşe micul capriciu (dacă aşa ceva s—ar putea numi capriciu) că toate grijile şi toate năzuinţele ei se reduc la dorinţa de a fi îmbrăcată după ultima modă. Tot ce este mai elegant nu—i destul de elegant pentru ea, tot ce este mai scump nu—i destul de scump pentru ea, dacă a îmbrăcat o rochie de trei ori şi o pălărie a pus—o de patru ori, dacă a purtat un şal turcesc timp de o lună, soţia profesorului capătă o idiosincrazie faţă de ele şi—şi dă lucrurile cele mai scumpe pe un preţ de nimic sau, aşa cum ţi—am spus, le dăruieşte slujnicelor. Că soţia unui profesor de estetică are un simţ dezvoltat pentru formele frumoase, nu poate fi nicidecum de mirare; dimpotrivă, soţul ar trebui să se bucure cînd acest simţ o face pe soţie să—şi oprească adesea, cu plăcere, privirea ochilor ei focoşi asupra unor tineri bine făcuţi, ba chiar să—i urmărească o bucată de vreme. Am văzut uneori pe cîte un tinerel simpatic, dintre cei ce frecventau prelegerile profesorului, greşind uşa şi, în loc să intre pe cea care duce în aulă, s—o deschidă pe furiş pe cea care dă în camera soţiei lui, unde se strecura tot aşa, pe furiş. Aproape că—mi venea să cred că această confuzie nu era chiar întîmplătoare; sau că, cel puţin, nimeni nu o regreta, pentru că n—am văzut pe nici unul grăbindu—se să—şi îndrepte greşeala. Dimpotrivă, fiecare dintre cei care intrau, ieşeau abia după o bună bucată de vreme şi, pe deasupra, cu un zimbet atît de mulţumit, de parcă vizita la doamna profesor i—ar fi fost tot atît de plăcută şi de folositoare ca şi o prelegere de estetică a domnului profesor. Frumoasa Laetitia (aşa se numeşte soţia profesorului) nu prea nutrea multă simpatie pentru mine. Nu—mi dădea voie să intru în camera ei, şi poate că avea dreptate, căci nu e un loc potrivit chiar şi pentru pudelul cel mai civilizat, acolo unde există primejdia permanentă ea vreo dantelă să fie ruptă sau ca vreo rochie, din cele azvîrlite pe scaune, să fie murdărită. Dar geniul rău al doamnei profesor a vrut ca într—o zi să pătrund în budoarul ei. Domnul profesor tocmai băuse, la prînzul pe care—l luase în oraş, ceva mai mult vin decît ar fi trebuit şi se afla într—o stare de spirit deosebit de însufleţită. Ajungînd acasă se duse, contrar obiceiurilor sale, direct în camera nevestii. Nu ştiu ce—mi veni, să mă strecor şi eu după dînsul. Doamna profesor era îmbrăcată cu o rochie de casă, de un alb care n—ar putea fi comparat decît cu zăpada proaspăt căzută. Veşmintele ei arătau o artă subtilă a toaletei; asemenea artă se ascunde sub aparenţele simplicităţii şi, ca un duşman invizibil, triumfă cu atît mai sigur. într—adevăr, doamna profesor era fermecătoare şi profesorul, cam ameţit de băutură, îşi dădu seama de acest lucru cu mai multă intensitate ca de obicei. Înflăcărat de dragoste, o răsfăţa eu tot felul de nume dulci şi o copleşea cu cele mai gingaşe mîngîieri, fără să observe un fel de neatenţie, o nelinişte şi chiar sila ce se puteau citi destul de limpede în purtarea ei. Sentimentalismul crescînd al înflăcăratului estetician îmi făcea o impresie dintre cele mai penibile. De aceea mi—am adus aminte de vechea mea ocupaţie şi am început să adulmec prin odaie. Tocmai în clipa cind, în culmea extazului, profesorul exclama: „Minimală, divină femeie! Vino..", m—am apropiat de el, ţopăind pe picioarele de dinapoi şi dînd uşor din coadă, aşa cum obişnuiesc să fac în asemenea împrejurare, i—am adus delicat în gură o frumoasă mănuşă bărbătească de culoarea lămîii, pe care o găsisem sub sofaua doamnei profesor. Profesorul s—a uitat la ea încremenii, apoi a exclamat, deodată speriat, ca unul trezit dintr—un vis frumos: „Ce înseamnă asta? A cui e mănuşa? Cum de—a ajuns aici în cameră? Cu aceste cuvinte îmi luă mănuşa din gură, o cercetă pe toate feţele, o mirosi, apoi exclamă iarăşi: Cum a ajuns mănuşa asta aici, Laetitia? Vorbeşte! Cine a fost la tine?"

492

„Ce ciudat eşti, dragă Lothar, a răspuns frumoasa şi credincioasa Laetitia, cu un glas nesigur, pe care zadarnic încerca să—l stăpînească. A cui vrei să fie? Maioreasa a fost pe la mine şi la plecare nu—şi putea găsi mănuşa; credea că a pierdut—o pe stradă."

...Maioreasa! a strigat profesorul, ieşindu—şi cu totul din fire. Maioreasa! Femeia aceea mititică si delicată, care şi—ar putea vîri toată mîna în degetul ăsta mare! Ei, drăcia dracului! Ce haimana împopoţonată a fost pe—aici? Blestemata asta de mănuşă miroase a săpun parfumat! Cine a fost aici, nenorocito! Ce trădare infernală mi—a distrus liniştea şi fericirea? Femeie neruşinată si stricată!"

Doamna profesor tocmai se pregătea să leşine, cînd a intrat camerista. Bucuros să scap de teribila scenă conjugală pe care o provocasem, m—am folosit de acest prilej ca s—o şterg cît mai repede.

A doua zi profesorul umbla tăcut şi posac. Părea preocupat de un singur gînd; o singură idee părea să—l roadă: „Cine să fie? bolborosea el din cînd în cînd, cine să fie oare?" Către seară şi—a luat pălăria şi bastonul; eu arn început să zburd şi să latru vesel. M—a privit îndelung şi, cu lacrimi fierbinţi în ochi.

mi—a spus pe un ton in care se citea o adîncă durere: „Bunul meu Ponto! Eşti un suflet credincios şi cinstiţi"

Apoi a apucat—o în grabă înspre poartă; iar eu l—am urmat îndeaproape, cu hotărîrea fermă să—l înveselesc pe bietul om cu toate ghiduşiile pe care eram în stare să le născocesc. Cînd am ieşit pe poartă, ne—am întîlnit cu baronul Alzibiades von Wipp — unul dintre bărbaţii cei mai eleganţi din oraş — călare pe un frumos cal englezesc. Cum l—a zărit pe profesor, a cotit graţios spre el şi s—a informat de sănătatea lui, apoi şi de cea a doamnei profesor. Zăpăcit, profesorul a bîiguit ceva neînţeles.

„Într—adevăr, e foarte cald!" a spus atunci baronul, scoţînd din buzunarul hainei o batistă de mătase. în acelaşi timp însă din buzunar i—a căzut şi o mănuşă — pe care eu, potrivit obiceiului, am adus—o îndată stăpînului meu. Profesorul mi—a smuls cu un gest brusc mănuşa din gură şi a strigat: „E mănuşa dumneavoastră, domnule baron?" „Desigur, a răspuns acesta, mirat de violenţa profesorului; desigur. Cred că mi—a căzut chiar din buzunar şi pudelul dumneavoastră îndatoritor a ridicat—o."

Întinzîndu—i şi mănuşa pe care o găsisem sub sofaua din camera soţiei, profesorul i—a spus cu un ton tăios: „Atunci am plăcerea să vă înmînez şi perechea ei, pe care aţi pierdut—o ieri".

Fără să mai aştepte răspunsul baronului, vizibil tulburat, profesorul a pornit înapoi ca un nebun.

Bineînţeles că m—am ferit să—l urmez în odaia scumpei lui soţii, căci îmi puteam uşor închipui furtuna care, de altminteri, a răzbit curînd pînă în antret. Dar, pitit într—un ungher al antret ului, am tras cu urechea şi l—am văzut pe profesor, roşu de furie, dînd—o pe cameristă afară din odaie; iar apoi, cînd fata s—a încumetat să—i răspundă obraznic, el a alungat—o şi din casă. În sfîrşit, noaptea tîrziu, profesorul s—a întors istovit în camera sa. Schelălăind încetişor i—am dat să înţeleagă că luam sincer parte la durerea lui. El m—a îmbrăţişat şi m—a strîns la piept ca pe cel mai bun prieten al său: „Bunul, cinstitul meu Ponto! mi s—a adresat stăpînul pe un ton jalnic. Tu, suflete credincios, numai tu m—ai trezit din visul amăgitor, care mă împiedica să—mi văd dezonoarea. Datorită ţie am putut să scutur jugul ce mi—l pusese o femeie prefăcută şi astfel am putut deveni iarăşi un om liber şi descătuşat. Cum să—ţi mulţumesc, Ponto? Niciodată, niciodată să nu mă părăseşti! Am să te iubesc şi am să te îngrijesc ca pe cel mai credincios prieten. Numai tu mă vei putea mîngîia în clipele cînd gîndul la groaznica nenorocire care m—a lovit mă va cufunda în desperare!"

494

Aceste mişcătoare manifestări ale unui suflet nobil şi recunoscător au fost întrerupte de bucătăreasă, care a năvălit în odaie cu faţa descompusă şi albă ca varul, aducîndu—i profesorului tragica veste că doamna profesor a căzut la pat, pradă unor groaznice convulsiuni şi că e gata să—şi dea sufletul. Profesorul a coborît scările în goană, de parcă ar fi zburat.

Cîteva zile, nu mi—am văzut aproape de loc stăpînul. Hrana mea, de care pînă atunci se îngrijise el cu dărnicie, fu lăsată pe seama bucătăresei, o fiinţă morocănoasă şi nesuferită; în locul bunătăţilor de odinioară, abia dacă se îndura să—mi arunce resturile cele mai păcătoase, aproape de nemîncat. Adesea uita cu desăvîrşire de mine, aşa că pentru a—mi potoli foamea eram silit să mă invit la masă la cîte o cunoştinţă, ba chiar să pornesc după pradă.

În sfîrşit, într—o zi cînd mă tîram prin casă flămînd şi cu urechile pleoştite, profesorul mi—a dat oarecare atenţie.

„Ponto, mă strigă el surîzînd, cu faţa strălucitoare ca soarele, unde ai fost, bătrînul şi cinstitul meu cîine? Nu te—am văzut de atîta vreme! Bănuiesc chiar că, împotriva voinţei mele, te—au neglijat şi n—ai fost hrănit ca lumea! Hai, vino—ncoace; astăzi am să—ţi dau eu de mîncare iarăşi!"

L—am urmat pe bunul meu stăpîn în sufragerie. Doamna profesor, frumoasă şi fragedă ca un trandafir, i—a ieşit în întîmpinare, cu faţa strălucind ca soarele ca şi soţul ei. Amîndoi se giugiuliră mai duios decît orişicînd; ea îi spunea „îngerul meu", iar el îi spunea „şoricelul meu" — şi se îmbrăţişau şi se sărutau ca două turturele. Era o adevărată bucurie să—i vezi. Şi faţă de mine doamna profesor se arătă mai prietenoasă ca niciodată; îţi poţi închipui uşor, dragă Murr, că am ştiut, cu galanteria mea înnăscută, să mă port distins şi graţios. Cui i—ar fi putut trece prin minte primejdia ce atîrna deasupra capului meu! Mi—ar veni şi mie greu să—ţi povestesc amănunţit toate festele perfide, pe care mi le—au jucat duşmanii mei, ca fă mă piardă şi, de altfel, te—ar obosi şi pe tine. Mă voi mărgini să—ţi amintesc numai unele dintre ele, care—ţi vor da o idee dară despre situţia mea nesuferită. Stăpînul avea obiceiul să—mi pună într—un colţ al sufrageriei, lîngă sobă, porţiile ce mi se cuveneau de supă, zarzavat şi oase, in timp ce el însuşi şedea la masă. Eu mîncam atît de manierat şi atît de îngrijit încît nu rămînea niciodată pe

parchet vreo pată de grăsime cît de mică. Care mi—a fost prin urmare groaza cînd, într—o zi la prînz, strachina mea — de care abia mă apropiasem — se sparse în mii de bucăţi si supa grasă se vărsă pe parchetul curat. Profesorul se năpusti asupra mea, ocărîndu—mă furios, şi, cu tnate că doamna profesor a încercat să—mi ia apărarea, pe faţa—i, deodată palidă, se putea citi o ciudă cumplită. Ea fu de părere că, dacă pata aceea urîtă nu se va putea şterge, locul ar putea fi dat la rindea, sau chiar se va putea pune un parchet nou. Profesorului îi era groază de asemenea reparaţii; parcă îi şi auzea pe tîmplari răzuind şi ciocănind. Asa că scuzele, pline de simpatie faţă de mine ale doamnei profesor, l—au întărîtat de—a binelea împotriva stîngăciei mele, ceea ce mi—a adus, în afară de cuvinte de ocară, şi o pereche de palme zdravene. Eu, fiind absolut nevinovat, stăteam năucii, neştiind ce să cred şi ce să spun. Abia cînd lucrul acesta s—a repetat de două sau de trei ori, mi—am dat seama de perfidie! Mi se puneau străchini crăpate, care se spărgeau în sute de bucăţi la cea mai uşoară atingere. Nu mi se mai îngădui să stau în sufragerie. Mîncarea mi—o dădea bucătăreasa, afară, dar cu atîta zgîrcenie, încît, împins de o foame chinuitoare, eram silit să şterpelesc cîte o bucăţică de pîine sau cîte un os. De aici însă se iscau scandaluri nemaipomenite şi trebuia să îndur învinuirea de hoţie, cînd era vorba numai de satisfacerea celor mai elementare necesităţi naturale.

Ceea ce a urmat a fost însă şi mai rău! Văicărindu—se îngrozitor, bucătăreasa se plînse că i—a dispărut o pulpă mare de berbec şi că numai eu aş fi putut s—o fur. Cazul fu prezentat profesorului ca o importantă problemă de gospodărie. Stăpînul meu emise părerea că nu observase niciodată la mine înclinaţia spre furt şi că, nu aveam de loc dezvoltat organul furtului. Şi apoi nici nu era de crezut să fi putut mînca o pulpă întreagă de berbec, fără să rămînă nici o urmă. S—au făcul cercetări şi... în culcuşul meu s—au găsit resturile pulpei!

496

Uite, Murr! Jur cu laba pe conştiinţă că eram absolut nevinovat! Nici nu mi—a trecui vreodată prin cap să fur friptura! Dar ce valoare aveau jurămintele mele, cînd dovezile materiale vorbeau împotriva mea! Profesorul era cu atît mai îndîrjit, cu cît îmi luase apărarea şi se înşelase în buna lui părere despre mine. Am primit o bătaie zdravănă. Dacă profesorul a continuat şi după aceea să—şi arate dezgustul pe care—l nutrea faţă de mine, doamna profesor, în schimb, devenea tot mai prietenoasă. Mă mîngîia mereu pe spate — lucru pe care nu—l făcuse niciodată pînă atunci — si chiar, din cînd în cînd, îmi oferea ceva bun. Pe atunci nici nu puteam bănui că toate nu erau decît făţărnicie şi înşelăciune. Curînd aveam să aflu însă adevărul. Într—o zi, priveam nostalgic şi cu stomacul gol pe uşa sufrageriei, gîndindu—mă îndurerat la frumoasele vremuri cînd, în timp ce aroma fripturii plutea în odaie, nu ridicam in zadar o privire rugătoare spre profesor, adulmecînd — cum se zice — aerul. Deodată, doamna profesor strigă: „Ponto, Ponto!" oferindu—mi o frumoasă bucată de friptură, pe care o ţinea cu îndemînare între delicatul ei deget mare şi gingaşul ei arătător. Nu este exclus ca, tîrît de entuziasmul apetitului meu stîrnit, să fi închis gura ceva mai brusc decît era exact necesar; dar de muşcat, n—am muşcat mîna aceea delicată ca un crin, asta te rog să mă crezi, dragă Murr. Şi totuşi, doamna profesor ţipă ca din gură de şarpe: „Afurisitul de cîine!" şi căzu leşinată în fotoliu. Spre groaza mea, am văzut într—adevăr cîteva picături de sînge curgîndu—i din deget. Profesorul fu cuprins de o furie turbată; mă bătu, mă calcă in picioare, într—un cuvînt mă maltrata atît de cumplit încît, dacă nu aş fi izbutit să scap fugind grabnic din casă, n—aş mai fi aici cu tine, iubite molane, încălzindu—mă pe prag la soare. Să mă întorc în casă, nici nu mă puteam gîndi. Îmi dădeam seama că eram neputincios în faţa intrigilor pe care doamna profesor le urzise împotriva mea, din pură sete de răzbunare pentru mănuşa baronului. De aceea am hotărît să—mi caut fără întîrziere un alt stăpîn. În condiţii obişnuite, graţie frumoaselor talente cu care m—a înzestrat generoasa natură—mamă, ar fi fost un lucru uşor. Dar foamea şi suferinţa mă doborîseră în aşa măsură, încît aveam toate temeiurile să mă tem că voi fi alungat de pretutindeni din pricina înfăţişării mele mizere. Copleşit de tristeţe şi chinuit de grija tiranică a hranei, am ieşit pe poartă. În clipa aceea l—am văzut pe domnul baron Alzibiades von Wipp, care tocmai trecea pe lîngă mine. Nu ştiu cum mi—a venit ideea să—i ofer serviciile mele. Poate că undeva, într—un ungher întunecos al minţii, mi—a încolţit gîndul că astfel voi avea prilejul să mă răzbun pe ingratul profesor, ceea ce, de altfel, s—a şi întîmplat mai tîrziu. Am trecut ţopăind pe lîngă baron, apoi m—am oprit ca să—l aştept, iar cînd am văzut că mă priveşte cu oarecare bunăvoinţă, l—am urmat acasă fără alte ceremonii.

„Ia te uită, Friedrich, spuse el către un tînăr, pe care—l numea valet, deşi alte slugi nu mai avea; ia te uită ce pudel s—a luat după mine. Păcat că nu—i mai frumos!

Dar Friedrich îmi lăudă expresia feţei şi talia mea graţioasă, adăugînd că, se vede, n—am fost bine îngrijit de stăpînul meu şi că, probabil, de aceea l—am părăsit. Mai adăugă că pudelii care se iau aşa, de bunăvoie, după cineva, sînt de obicei nişte animale foarte credincioase şi cinstite; aşa că, în faţa atîtor argumente, baronului nu—i mai rămînea decît să mă primească. La început, deşi datorită îngrijirilor lui Friedrich căpătasem o înfăţişare cît se poate de elegantă, baronul nu părea că ţine prea mult la mine şi nu accepta decît cu greu să—l însoţesc în plimbările lui. Curînd însă lucrurile au luat altă întorsătură. în timpul uneia din plimbări, ne—am întîlnit cu doamna profesor. Aici trebuie să recunoşti, dragă Murr, caracterul plin de caracter — da! chiar aşa am vrut să spun — caracterul plin de caracter al unui pudel cinstit. Te asigur că, deşi această femeie mi—a pricinuit atîta suferinţă, m—am bucurat sincer revăzînd—o. Am sărit în jurul ei, am lătrat vesel, într—un cuvînt, mi—am exprimat în toate chipurile bucuria.

„Ia te uită: Ponto!" a exclamat ea şi, în timp ce mă mîngîia, i—a aruncat o privire plină de înţeles baronului, care se oprise şi el. Am sărit înapoi la stăpînul meu care, de asemenea, începu să mă dezmierde. Părea cufundat în nişte gînduri ciudate; soriţi de mai multe ori, parcă pentru el însuşi: „Ponto!... Ponto!... Ar fi oare cu putinţă?"

498

În vremea asta am ajuns la un parc clin apropiere. Doamna profesor s—a aşezat lângă cunoştinţele ei, printre care însă nu se afla scumpul şi Bunul domn profesor. Ceva mai la o parte s—a aşezat şi baronul, astfel că, fără să fie observat, putea să n—o scape din ochi pe doamna profesor. Eu m—am înfipt în faţa stăpînului meu şi l—am privit drept în ochi, dînd uşor din coadă, ca şi cînd i—aş fi aşteptat ordinele. „Ponto, a repetat el, oare s—ar putea?... Ia, să—l pun la încercare !" a adăugat după o clipă de gîndire.

Cu aceste cuvinte, a scos din portofel un petic de hîrtie pe care a scris cîteva cuvinte cu creionul. Apoi l—a împăturit şi, după ce mi l—a vîrît sub zgardă, mi—a spus încet, arătînd spre doamna profesor: „Ponto, *allons!"*[85] Nu era nevoie să fiu un pudel atît de inteligent şi de versat în problemele mondene — cum şi sînt într—adevăr — ca să ghicesc ce voia de la mine. M—am îndreptat îndată spre masa la care şedea doamna profesor şi m—am prefăcut că—mi face o poftă nebună cozonacul din faţa ei. Doamna profesor a devenit amabilitatea personificată: cu o mînă mi—a întins o bucată de cozonac, în timp ce cu cealaltă m—a scărpinat după gît. Am simţit cum a scos peticul de hîrtie. Curînd după aceea, a părăsit societatea în care se afla şi s—a îndreptat spre o alee dosnică, unde am urmat—o. Am văzut cum a citit cu înfrigurare biletul, apoi, scoţînd un creion din coşuleţul ei de tricotat, a scris cîteva cuvinte pe acelaşi petic de hîrtie, pe care l—a împăturit din nou.

„Ponto, mi—a spus ea, privindu—mă galeş, Ponto, să ştii că eşti un pudel grozav de deştept, dacă faci imediat aport!" Zicînd acestea, mi—a vîrît bileţelul sub zgardă, iar eu m—am grăbit să ajung în cîteva salturi la stăpînul meu. Acesta a înţeles imediat că i—am adus un răspuns, căci a scos îndată bileţelul de sub zgardă. Se vede treaba că ceea ce—i scrisese doamna profesor era din cale—afară de plăcut, căci ochii baronului au prins a sclipi de bucurie. „Ponto! mi—a strigat el încîntat. Eşti un pudel straşnic. Steaua mea cea norocoasă mi te—a scos în cale!" îţi poţi uşor închipui, dragul meu Murr, că si eu mă bucuram tot atît de mult, dîndu—mi seama că, după cele întîmplate, crescusem foarte mult în ochii stăpînului meu.

În culmea bucuriei ani făcut, aproape fără să fiu rugat, tot felul de comedii. Am imitat cum vorbesc cîinii, mă prefăceam că am murit şi apoi înviam etc.

„Ce cîine extraordinar de inteligent!" a exclamat o doamnă în vîrstă, care şedea lîngă doamna profesor. „Într—adevăr, extraordinar de inteligent!" a răspuns baronul. „Extraordinar de inteligent!" a răsunat ca un ecou vocea doamnei profesor.

Ca să nu mai lungesc vorba, am să—ţi spun doar atît, dragul meu Murr, că am asigurat in permanenţă această corespondenţă şi o asigur şi acum. Ba uneori, cînd profesorul lipseşte, fug cu o scrisorică pînă la casa lui. Alteori, cînd, la căderea serii, domnul baron Alzibiades von Wipp se furişează la frumoasa Laetitia, eu rămîn la uşă şi, în clipa cînd în depărtare se arată domnul profesor, fac o larmă atît de fioroasă şi de infernală cu lătratul, încît stăpînul meu simte tot aşa de bine ca şi mine apropierea duşmanului şi i se fereşte din cale.

Mie parcă nu—mi prea venea să aprob purtarea lui Ponto. Mă gîndeam la răposatul Mucius şi la

---

[85] Să mergem! (franc.)

propria mea oroare faţă de orice fel de zgardă. Aceasta era de ajuns ca să—mi dau seama că o fire cinstită, ca acea a unui motan cumsecade, nu s—ar învoi să facă pe codoşul. Toate acestea i le—am spus tânărului Ponto, fără nici un înconjur. El, însă, mi—a rîs în nas, întrebîndu—mă dacă morala pisicilor este într—adevăr chiar atît de severă şi dacă nu mi s—a întâmplat uneori şi mie să întrec măsura, adică ceva care să nu încapă în sertarul prea strimt al moralei. M—am gîndit la Mina şi am tăcut.

—În primul rînd, dragă Murr, continuă Ponto, în primul rînd, experienţa elementară a vieţii ne arată că nimeni n—a izbutit să scape de ce i—a fost scris, oricît s—a căznit. Tu, ca un motan cult ce eşti, poţi aprofunda chestiunea, citind o carte foarte instructivă, scrisă într—un stil cît se poate de agreabil, intitulată: *Jacques le fataliste*[86]. Destinul însuşi a hotărît ca profesorul de estetică, domnul Lothario, să devină un... În sfîrşit, înţelegi ce vreau să spun, dragă motane. Felul în care profesorul s—a purtat în remarcabila poveste cu mănuşa — priveşte care ar trebui să devină celebră şi bine ai face, Murr, să scrii ceva despre ea — dovedeşte vocaţia lui indiscutabilă, sădită de natura însăşi, pentru marele ordin, pe care atîţia bărbaţi îl poartă, fără să ştie, cu cea mai impunătoare demnitate, cu atitudinea cea mai respectabilă. Domnul Lothario şi—ar fi realizat această vocaţie chiar dacă n—ar exista un baron Alzibiades von Wipp, sau un pudel Ponto. Şi apoi, crezi că domnul Lothario a meritat ceva mai bun din partea mea, decît să mă arunc în braţele duşmanului său? De altfel, desigur că baronul ar fi găsit şi alte mijloace ca să se înţeleagă cu doamna profesor, pentru a—l dezonora in acelaşi fel pe profesor, fără ca eu să pot trage foloasele de care mă bucur acum de pe urma agreabilei legături dintre baron si doamna Laetitia. Noi, pudelii, nu sîntem nişte moralişti chiar atît de severi încît să ne frămîntăm cu mustrări de conştiinţă şi să dispreţuim bucăţile grase pe care şi aşa viaţa le acordă cu destulă zgîrcenie.

500

L—am întrebat pe tînărul Ponto dacă foloasele pe care le trage de pe urma slujbei sale la baronul Alzibiades von Wipp sint într—adevăr atît de mari şi de importante, încît să întreacă neplăcerile şi ponoasele servituţii pe care o implică. În acest chip i—am dat să înţeleagă că tocmai această servitute rămîne veşnic odioasă pentru un motan, in al cărui piept arde nestinsă flacăra libertăţii.

—Vorbeşti cum te pricepi, sau mai bine zis, cum ţi se pare că pricepi, căci îţi lipseşte cu totul experienţa în ceea ce priveşte sferele mai înalte ale vieţii. Tu nu ştii ce înseamnă să fii favoritul unui om atît de galant şi de cult ca baronul Alzibiades von Wipp! Căci nu mai e nevoie să—ţi spun, o, motane iubitor de libertate, că din clipa cînd m—am purtai atît de înţelept şi de serviabil, am devenit favoritul lui. O scurtă descriere a felului nostru de trai te va face să înţelegi cît de plăcută şi de avantajoasă este situaţia mea actuală. Dimineaţa, noi (adică eu şi stăpînul meu) ne sculăm nici prea devreme, nici prea tîrziu; cu alte cuvinte, atunci cînd ceasul bate ora unsprezece. Trebuie să—ţi spun că pătucul meu, lat şi moale, este instalat nu departe de patul baronului şi că *horăim* atît de armonios, încît trezindu—ne brusc, nu ne putem da seama care anume dintre noi a sforăit. Baronul sună clopoţelul şi îndată apare valetul, care aduce baronului o ceaşcă de cacao aşa de fierbinte, de ies aburi din ea; iar mie cea mai grozavă şi dulce cafea cu frişca, într—un castronel de porţelan, pe care—l golesc cu aceeaşi poftă ca baronul ceaşca lui. După gustare ne jucăm împreună vreo jumătate de oră; această gimnastică nu numai că este prielnică sănătăţii noastre trupeşti, ci ne înveseleşte şi spiritul. Dacă vremea e frumoasă, baronul are obiceiul să se aşeze la fereastra deschisă şi să privească trecătorii prin ochean. Cînd trecătorii nu sînt tocmai numeroşi, mai e şi o altă atracţie, căreia baronul se poate consacra o oră întreagă, fără să obosească cîtuşi de puţin. Chiar sub fereastră se află în caldarîm o piatră de o culoare roşietică, o piatră cu totul deosebită, iar în mijlocul ei se află o scobitură. Ei, trebuie să scuipi cu atîta dibăcie, încît să nimereşti exact în scobitură. După un exerciţiu îndelungat şi sistematic, baronul a ajuns să parieze că va nimeri la a treia încercare — şi să ştii că pînă acum a cîştigat multe pariuri. După această distracţie vine momentul foarte important al îmbrăcării. De pieptănarea iscusită a părului şi de aşezarea buclelor, şi mai ales de înnodarea artistică a cravatei, baronul se îngrijeşte singur, fără ajutorul valetului. Intru—cît aceste două operaţii complicate iau destul de mult timp, Friederich se foloseşte de acest răgaz ca să mă îmbrace pe mine. Cu alte cuvinte, îmi spală blana cu ajutorul unui burete muiat în apă căldicică, apoi, cu un pieptene destul de des, îmi piaptănă părul lung, pe care coaforul l—a lăsat să crească la locurile alese ca potrivite, şi, în sfîrşit, îmi pune frumoasa zgardă de argint, cu care baronul m—a onorat îndată ce mi—a descoperit calităţile. Clipele următoare sînt consacrate literaturii şi artelor frumoase. Adică mergem la un restaurant sau la o

---

[86] *Jacques Fatalistul,* roman de Denis Diderot.

cafenea, unde mîncăm un biftec sau o friptură la grătar, bem un păhărel de Madeira şi răsfoim puţin cele mai noi reviste şi ziare. După aceea încep vizitele matinale. Ne ducem la cîte o actriţă sau la o cîntăreaţă vestită, ba chiar şi la cîte o dansatoare, ca să—i comunicăm noutăţile zilei — în primul rînd felul în care s—a desfăşurat vreun debut în ajun. Este cu totul uimitoare abilitatea cu care baronul Alzibiades von Wipp ştie să împărtăşească în aşa fel veştile, încît să menţină întotdeauna buna dispoziţie a doamnelor. O duşmancă sau, să zicem, o rivală, n—a reuşit niciodată să se bucure nici măcar de o mică parte a gloriei care o încunună pe sărbătorita pe care baronul o vizitează în budoarul ei; rivala aceea e totdeauna fluierată şi huiduită. Şi dacă aplauzele furtunoase, pe care le—a obţinut cu adevărat, nu mai pot fi trecute sub tăcere, domnul baron are singur la îndemînă o poveste scandaloasă despre dînsa, pe care doamna vizitată o ascultă cu aceeaşi plăcere cu care apoi se grăbeşte s—o răspîndească, şi astfel cuvenita doză de otravă să ofilească din timp florile cununii. Vizitele mai simandicoase la contesa A., la baroneasa B., la ambasadoarea C. etc. ocupă timpul pînă la trei şi jumătate. Deci la această oră. baronul şi—a terminat treburile cele mai importante, aşa că, la patru, se poate aşeza la masă liniştit, iarăşi într—un restaurant. După—masă mergem la cafenea, unde jucăm o partidă de biliard, iar după aceea, dacă timpul este favorabil, facem o mică plimbare — eu întotdeauna pe jos, baronul uneori călare. Astfel se apropie ora de teatru, care nu trebuie să—i scape baronului pentru nimic în lume.

502

Se pare că, în viaţa teatrală, joacă un rol extrem de important; căci, nu numai că trebuie să informeze publicul despre toate amănuntele în legătură cu scena şi cu actorii, ci să distribuie şi cuvenitul elogiu sau critica meritată, ca astfel să dirijeze gustul şi să—l menţină pe făgaşul cuvenit, lucru pentru care simte o vocaţie înnăscută. Întrucît chiar şi persoanelor celor mai fine din specia mea accesul în sălile de teatru le este interzis pe nedrept, orele de spectacol sînt singurele în care mă despart de iubitul meu baron şi mă distrez de unul singur. Cum o fac şi cum folosesc relaţiile mele cu ogarii de casă, prepelicarii, mopşii şi alte persoane distinse din specia mea, asta o vei afla mai tîrziu, dragă Murr.

După teatru, luăm iarăşi masa la un restaurant unde, într—un cerc de oameni veseli, baronul dă frîu liber bunei sale dispoziţii. Toată lumea vorbeşte şi rîde, găsind că totul „pe cuvînt de onoare, e divin!" — şi nimeni nu ştie ce spune şi de ce rîde şi ce anume trebuie socotit „pe cuvînt de onoare, e divin!" în aceasta constă însă caracterul sublim al conversaţiei, adică întreaga viaţă socială a acelora care, asemenea stăpînului meu, sînt adepţii dogmei moderne. Uneori, noaptea tîrziu, se duce la un cerc de cunoştinţe, unde pare că excelează în mod deosebit. Dar nici despre asta nu ştiu nimic, pentru că baronul nu m—a luat niciodată cu el, avînd, desigur, motive foarte întemeiate. Cît de bine dorm în pătucul meu moale lingă patul baronului, asta ţi—am mai spus—o. Şi acum, bunul meu motan, spune şi tu dacă, ducînd viaţa pe care ţi—am descris—o în toate amănuntele, bătrînul şi morocănosul meu unchi mă mai poate învinui de vagabondaj şi desfrîu? Recunosc că, după cum ţi—am şi mărturisit—o, acum cîtva timp am putut da prilej la tot felul de reproşuri. Mă aflam într—o tovărăşie proastă şi găseam o plăcere deosebită să mă vîr nepoftit peste tot, mai ales la ospeţele de nuntă, şi să fac scandal fără nici un motiv. Toate acestea nu le—am înfăptuit însă dintr—o simplă înclinaţie pentru încăierări, ci doar din lipsa unei culturi superioare pe care, ţinînd seama de condiţiile din casa profesorului, nu aveam cum să mi—o însuşesc. Acum însă s—au schimbat toate. Dar pe cine văd acolo? E baronul Alzibiades von Wipp! Mă caută, mă fluieră... mă cheamă! *Au revoir,* amice!

Cu un salt, Ponto porni cu o săgeată în întîmpinarea stăpînului. Înfăţişarea baronului corespundea întru totul impresiei pe care mi—o puteam face după cele povestite de Ponto. Era înalt şi nu atît subţire, cît, mai degrabă, costeliv, îmbrăcămintea, atitudinea, mersul, gesturile — toate puteau fi luate ca prototip al ultimei mode care însă, exagerată pînă la fantastic, dădea întregii sale făpturi un aer ciudat şi straniu. În mînă ţinea un bastonaş subţire cu miner de oţel, peste care îl făcu pe Ponto să sară de cîteva ori. Oricît de înjositor îmi părea acest lucru, trebuie să mărturisesc că, la extrema dibăcie şi putere a lui Ponto, se adăuga acum şi o graţie, pe care pînă acum n—o observasem. În fine, felul în care baronul păşea — cu pieptul scos înainte, cu tot trupul încordat şi călcînd cu paşi mari de cocoş — şi Ponto care îl însoţea, ţopăind graţios, cînd înaintea lui, cînd alături de el, şi binevoind să acorde doar cîte un salut scurt, şi cam semeţ camarazilor pe care îi întîlnea, toate acestea aveau ceva care, fără să—mi dau seama, îmi impunea. Începeam să bănuiesc ce voia să spună Ponto prin cultură superioară şi mă străduiam să mă lămuresc definitiv în această privinţă. Dar treaba mergea foarte greu, sau mai bine zis, sforţările mele au rămas zadarnice. Mai tîrziu mi—am dat seama că, în ceea ce priveşte anumite lucruri, toate teoriile pe

care le construieşte spiritul nostru dau greş şi cunoaşterea adevărată nu se poate obţine decît prin practica vie; cultura superioară, pe care cei doi — baronul Alzibiades von Wipp si pudelul Ponto — şi—o însuşiseră în mediul lumii elegante, face parte din aceste anumite lucruri.

504

Trecînd pe lîngă mine, baronul Alzibiades von Wipp a dus lornieta la ochi şi m—a scrutat cu o privire foarte ascuţită. Am avut impresia că în ochii lui se putea citi curiozitate şi mînie. O fi observat conversaţia mea cu Ponto şi nu i—o fi plăcut acest lucru? M—am cam speriat şi m—am grăbit să urc scările.

Acum, ca să—mi îndeplinesc datoria de biograf sîrguincios, ar trebui să—mi descriu din nou starea sufletească. N—aş putea s—o fac mai bine, decît cu ajutorul cîtorva versuri din cele mai sublime, pe care în ultima vreme le scot la comandă — cum se spune, din mînecă. Vreau...

(F.m.) ...îmi irosisem cei mai frumoşi ani ai vieţii cu aceste biete jucării stupide. Iar acum, bătrîne neghiob ce eşti, dai vina pe destin, pe care l—ai sfidat cu trufie! Ce te interesează persoanele sus—puse, ce te interesează lumea întreagă — de care ţi—ai bătut joc, pentru că o socoteai nebună, pe cîtă vreme cel mai nebun erai tu însuţi! De meserie, da, de meserie trebuia să te ţii; să construieşti orgi, nu să faci pe vrăjitorul şi prezicătorul. Soţia mea ar fi rămas lingă mine, nu mi—ar fi furat—o ei. Aş fi stat în atelierul meu ca un meşteşugar harnic; calfe vînjoase ar fi ciocănit în jurul meu — şi împreună am fi construit instrumente cum nu s—au mai auzit şi nu s—au mai văzut în lumea întreagă! Iar Chiara!... Poate că băieţaşi sprinteni mi s—ar agăţa de gît, sau poate că aş juca pe genunchi o fetiţă drăgălaşă... Mii de draci! Ce mă opreşte să las toate şi chiar din clipa asta să pornesc în lumea largă să—mi caut soţia pierdută!

Vorbind aşa, maestrul Abraham îşi zvîrli sub masă toate sculele, împreună cu micul automat la care începuse să lucreze şi, sărind de pe scaun, porni cu aprindere să măsoare camera în lung şi în lat. Gîndul la Chiara, care nu—l mai părăsea aproape nici o clipă, îi trezi tot dorul dureros din suflet. Cu Chiara începuse pentru el viaţa nouă, superioară şi, ca şi atunci, îi dispăru nemulţumirea izvorîtă din sentimentul meschin că şi—a ridicat privirea mai presus de meseria lui şi s—a apucat de artă adevărată. Deschise cartea lui Severino şi privi îndelung portretul Chiarei. Apoi, asemenea unui somnambul care, cu simţurile amorţite, acţionează ca un automat numai după cum îi dictează gîndul cel adînc, se duse spre scrinul aflat într—un ungher al camerei. Aruncă jos toate cărţile şi lucruşoarele de deasupra şi, deschizîndu—l, scoase globul de cristal, împreună cu întreaga aparatură trebuincioasă pentru misteriosul experiment cu fata invizibilă; legă globul de un şnur subţire de mătase ce atîrna de tavan şi aşeză în cameră toate, aşa cum se cerea pentru oracolul ascuns. Abia după ce sfîrşi, se trezi ca dintr—o ceaţă de vis, foarte mirat de cele ce făcuse.

—Ah! se tîngui el cu glas tare, si căzu istovit şi zdrobit de durere în fotoliu. Ah, Chiara, Chiara! Biata mea Chiara, pierdută pe veci! Niciodată nu voi mai auzi glasul tău dulce, dezvăluind tot ce este mai ascuns în inimile oamenilor. Nu mi—a rămas nici o mîngîiere pe lumea asta, nici o speranţă, decît mormîntul!

Deodată globul de cristal începu a oscila şi se auzi un sunet melodios, ca şi cum vîntul ar fi mîngîiat coardele unei harpe. Curînd sunetul se transformă în cuvinte:

Viaţa încă nu s—a stins,
De speranţă—i încă plină.
Oare sufletul s—a prins
Jurămînt să ţină?
Iată, leacul o să—ţi vină
De la cea care a plîns
Şi—acum rana ţi—o alină.
Prin durere ai învins!

—O, cerule! şopti bătrînul cu buzele tremurătoare. E ea, chiar ea îmi vorbeşte din slăvile cerului; nu se mai află printre cei vii!

Dar sunetul acela melodios se auzi din nou, apoi tot mai încet şi mai îndepărtat răsunară cuvintele:

Pe acei care iubesc

Moartea rece nu—i răpune.
Cei ce—n zori se chinuiesc
Veseli sînt la soare—apune.
Ceasul iarăşi o să—ţi sune —
Izbăvirea ţi—o vestesc.
Să purcezi la cele bune
Cum te—ndeamnă cel ceresc.
506

Cînd crescînd, cînd aproape stingîndu—se, dulcea melodie îl legăna pe bătrîn într—un somn adînc, care—l învălui cu aripa—i neagră. Dar din beznă răsări, asemenea unei stele strălucitoare, visul fericirii de odinioară. Chiara îşi culcă iarăşi capul la pieptul maestrului şi amîndoi erau iarăşi tineri şi fericiţi; nici un duh întunecat nu mai era în stare să tulbure paradisul dragostei lor.

...Aici editorul trebuie să—l avertizeze pe stimatul cititor că motanul a smuls iarăşi cîteva foi de maculatură, din care pricină, în această povestire plină de întreruperi, mai apare încă o întrerupere. După paginaţie se vede însă că lipsesc numai opt coloane, care se pare că nu conţin nimic deosebit de important, întrucît cele ce urmează se leagă destul de bine cu restul. Aşadar, citim mai departe: ...nu putea aştepta. Prinţul Irenaus era un duşman neîmpăcat al tuturor întîmplărilor ieşite din comun, îndeosebi dacă propria lui persoană era solicitată să cerceteze mai îndeaproape cazul. De aceea, aşa cum obişnuia să facă în situaţiile critice, luă o priză dublă de tabac, îl pironi pe vînător cu faimoasa şi nimicitoarea—i privire frederichiană şi spuse:

—Lebrecht, am impresia că eşti un lunatic, că ţi se năzar vedenii şi faci o larmă cu totul fără rost.

—Înălţimea—voastră, răspunse vînătorul foarte calm, să mă daţi afară ca pe cel din urmă nemernic, dacă toate nu s—au petrecut întocmai cum v—am povestit. Îndrăznesc să v—o repet fără înconjur: Rupert este un pungaş fără pereche.

—Cum? exclamă prinţul Irenaus plin de mînie, Rupert, majordomul meu credincios, care a slujit vreme de cincizeci de ani casa princiară, fără să fi lăsat să rugineasc㠄 o singură broască, fără să fi uitat măcar o singură dată să descuie sau să încuie uşile la timp — tocmai el să fie un pungaş? Lebrecht, ai înnebunit, ai turbat! Mii de...

Prinţul se întrerupse brusc, ca întotdeauna cînd se surprindea înjurînd, lucru cu totul împotriva oricăror maniere princiare. Vînătorul se folosi de această clipă pentru a adăuga în grabă:

—Înălţimea—voastră se înfurie şi începe să înjure, dar aşa ceva nu se poate trece sub tăcere şi trebuie să spun adevărul.

—Cine s—a înfuriat? Cine înjură? se miră prinţul mai potolit. Numai măgarii înjură! Vreau să—mi spui din nou toată povestea cît se poate mai scurt, ca să pot înfăţişa sfetnicilor mei cazul într—o şedinţă secretă, unde se vor discuta toate în chip amănunţit şi se vor hotărî măsurile ce trebuie luate. Dacă Rupert este într—adevăr un pungaş, atunci... în sfîrşit, vom vedea ce urmează.

—După cum am spus, începu vînătorul, ieri, cind luminam drumul domnişoarei Julia, acelaşi om, care de multă vreme ne tot dă tîrcoale, s—a furişat pe lingă noi. „Stai puţin, mi—am zis, pun eu mina pe diavolul ăsta!" După ce am condus—o pe domnişoara pînă sus, mi—am stins torţa şi m—am aşezat la pîndă în întuneric. N—a trecut mult şi iată că omul acela a ieşit din tufiş şi a bătut încetişor la uşă. M—am apropiat tiptil. Uşa s—a deschis şi a apărut o fată, care l—a lăsat pe străin înăuntru. Era Nanni — cred că înălţimea—voastră o cunoaşte pe frumoasa Nanni a doamnei consilier?

—*Coquin!* strigă prinţul. Cu înaltele capete încoronate nu se vorbeşte despre frumoasele Nanni! Dar, spune mai departe, *mon fils*[87].

—Da, frumoasa Nanni, continuă vînătorul; niciodată nu mi—aş fi închipuit că poate avea legături atît de ordinare. Prin urmare, mi—am zis, o mică afacere amoroasă şi nimic altceva. Totuşi nu puteam să—mi scot din cap că, sub această afacere s—ar mai putea ascunde şi altceva. Am rămas la pîndă lîngă casă. După o bună bucată de vreme, s—a întors doamna consilier. Abia a apucat să intre dînsa în casă, cînd la catul de sus s—a deschis o fereastră şi străinul a sărit cu o sprinteneală de necrezut drept în ghivecele cu garoafe şi micsandre, de care domnişoara Julia se îngrijeşte ea însăşi cu atîta dragoste. Grădinarul e amărît cum nu se mai poate; stă acum afară cu cioburile sparte şi voia să se plîngă de—a dreptul

[87] Fiule (franc).

înălţimii—voastre, dar nu l—am lăsat să intre, pentru că ticălosul s—a îmbătat dis—de—dimineaţă.
508
—Lebrecht, îl întrerupse prinţul. Asta pare să fie o imitaţie, căci acelaşi lucru se petrece şi în opera domnului Mozart numită *Nunta tui Figaro* şi pe care am văzut—o la Praga. Nu te abate de la adevăr, băiete!
—N—am spus nici un cuvinţel, pe care să nu—l pot întări cu cel mai grozav jurămînt, continuă vînătorul. Individul căzuse şi tocmai mă pregăteam să pun mîna pe el cînd, deodată, s—a ridicat ca fulgerul în picioare şi a luat—o la goană. Şi încotro gîndiţi că a luat—o, înălţimea—voastră?
—Eu nu gîndesc nimic, îi reteză vorba prinţul solemn. Nu mă tulbura cu întrebări plictisitoare despre ce cred şi ce gîndesc, ci povesteşte—mi pînă la sfîrşit. După aceea voi gîndi.
—Drept la pavilionul acela nelocuit a fugit omul meu, zise vînătorul. Cică nelocuit! Cum a bătut la uşă, înăuntru s—a şi aprins lumina şi cine credeţi că a ieşit? Chiar cinstitul şi credinciosul domn Rupert, pe care străinul l—a urmat in casă; apoi uşa a fost iarăşi zăvorită. După cum poate vedea înălţimea—voastră, Rupert întreţine legături cu nişte oaspeţi străini şi primejdioşi care, judecind după felul cum caută să se ascundă, au gînduri rele. Cine ştie ce scop urmăresc şi n—ar fi cu neputinţă ca însuşi prealuminatul meu prinţ să fie ameninţat de nişte făcători de rele chiar aici, in liniştitul şi paşnicul Sieghartshof.

Dat fiind că prinţul Irenaus se considera o persoană princiară deosebit de importantă, era firesc să fi văzut uneori în închipuirea lui fel de fel de intrigi de curte şi persecuţii perfide. De aceea ultimele cuvinte ale vînătorului le puse la inimă, cufundîndu—l pentru cîteva clipe într—o cugetare adîncă.
—Ai dreptate. Lebrecht, ai dreptate! rosti el într—un tîrziu, cu ochii holbaţi de groază. Toată povestea asta — cu străinii care ne dau tîrcoale pe ascuns şi cu lumina ce se iveşte noaptea in pavilion — este mai suspectă decît pare la prima vedere. Viaţa mea e în mîinile lui Dumnezeu! Dar sînt înconjurat de slujitori credincioşi şi, dacă vreunul dintre ei şi—ar jertfi viaţa pentru mine, fii sigur că am să—i răsplătesc familia cu mărinimie! Răspîndeşte vestea asta printre oamenii mei, dragă Lebrecht! Ştii prea bine că inima unui prinţ este neînfricată şi că nu cunoaşte teama de moarte, care—i chinuieşte pe muritorii de rînd.

Totuşi, un prinţ are şi datorii faţă de poporul său, şi de dragul acestuia trebuie să se conserve, mai ales că moştenitorul tronului este încă nevîrstnic. De aceea nu voi părăsi castelul, pînă nu se va pune capăt uneltirilor din pavilion. Poruncesc ca pădurarul—şef să vină aici cu vînătorii şi cu toţi ceilalţi pădurari; de asemenea, toţi oamenii mei să se înarmeze. Pavilionul să fie împresurat fără întîrziere, iar castelul zăvorit. Îngrijeşte—te de toate acestea, dragă Lebrecht. Eu am să—mi pun la cingătoare cuţitul cu care mă duc la vînat; tu încarcă—mi pistolul cel cu două ţevi şi, vezi, ai grijă să nu laşi cocoşul ridicat, ca să nu se întîmple cumva vreo nenorocire. De asemeni, să fiu înştiinţat cînd va începe asaltul pavilionului şi cînd conspiratorii vor fi siliţi să se predea, ca sa mă pot retrage în încăperile interioare. Prizonierii să fie percheziţionaţi cu cea mai mare grijă, înainte de a fi duşi în faţa tronului, ca nu cumva vreunul dintre ei, într—un gest desperat... Dar ce stai şi te uiţi aşa la mine, rînjind cu gura pînă la urechi? Ce înseamnă asta, Lebrecht?
—Înălţimea—voastră, răspunse vînătorul cu o mutră şireată, voiam numai să spun că nu e nevoie să chem pe maestrul pădurar şi pe oamenii lui.
—De ce nu e nevoie? întrebă prinţul supărat. Nu cumva te încumeţi să mă contrazici? Cu orice clipă care trece, primejdia creşte. Mii de... Lebrecht, iute, încalecă! Pădurarul—şef, oamenii lui... Cu armele încărcate... Să fie aici într—o clipită!...
—Dar au şi sosit, înălţimea—voastră!
—Cum? Ce? exclamă prinţul, căscînd gura de mirare.
—Încă în zorii zilei m—am repezit la pădurarul—şef, continuă vînătorul. La ora asta pavilionul este atît do bine împresurat, încît nici o pisică nu se poate strecura, darămite un om!
—Eşti un vînător straşnic, spuse prinţul mişcat. Şi un slujitor credincios al casei princiare. Dacă mă scapi de această primejdie poţi să te aştepţi la o medalie de merit, pe care eu însumi am s—o inventez si am să poruncesc să fie turnată în argint sau în aur, după cum vor rămîne mai mulţi sau mai puţini oameni în viaţă, în urma luării cu asalt a pavilionului.
—Nu rămîne decît să porunciţi, spuse vînătorul, şi la porunca înălţimii—voastre, ne apucăm îndată de treabă. Adică, spargem uşa pavilionului, îi inhalăm pe ticăloşii ce—şi fac de cap acolo, şi gata, s—a

isprăvit! Da, da, îl prind eu pe afurisitul acela care ştie să sară ca un diavol şi mi—a scăpat de atîtea ori printre degete, pe puşlamaua aceea care s—a *încvartiruit* în pavilion, fără să întrebe pe nimeni! Îl prind eu pe nemernicul acela care a tulburat—o pe domnişoara Julia!
510
—Care nemernic? întrebă doamna Benzon, intrînd în cameră, cine a deranjat—o pe Julia? Ce tot vorbeşti acolo, dragă Lebrecht?

Prinţul, solemn şi plin de importanţă, păşi în întîmpinarea doamnei Benzon, ca un om căruia i—a căzut pe umeri o povară grea şi nemaipomenită şi—şi încordează toate puterile sufleteşti ca s—o poarte. Îi luă mîna şi, strîngînd—o afectuos, rosti cu glas foarte blînd:
—Primejdia pîndeşte un cap încoronat, pînă şi în locul cel mai ascuns şi mai ferit. E destinul unui prinţ ca toată blîndeţea şi bunătatea lui să nu—l poată apăra de demonul cel înverşunat, care aţîţă flacăra invidiei şi a setei de putere în piepturile unor vasali necredincioşi! Benzon! Cea mai neagră trădare şi—a ridicat împotriva mea capul ei de meduză, încununat cu şerpi. Mă vezi acum într—o mare primejdie. Curînd va sosi clipa cînd se va dezlănţui catastrofa; acestui credincios slujitor îi voi datora, poate, curînd, tronul şi viaţa. Iar dacă va fi scris să fie altfel, atunci mă supun soartei. Ştiu, Benzon, că ai păstrat sentimentele pe care le—ai avut faţă de mine, de aceea — asemeni regelui din tragedia unui poet german, cu care, nu de mult, prinţesa Hedwiga mi—a stricat ceaiul — pot să exclam: „Nimic nu—i pierdut, căci rămîi a mea!"[88] Sărută—mă, draga mea Benzon! Scumpa mea Malchen, noi doi rămînem ceea ce am fost! Doamne—Dumnezeule, îmi pare că de spaimă am luat—o razna! Să fim tari, dragostea mea, căci atunci cînd trădătorii vor fi prinşi, am să—i nimicesc cu o singură privire! Vînătorule! Să înceapă asaltul pavilionului!

Vînătorul dădu să plece grabnic.
—Opreşte! strigă doamna consilier. Despre ce asalt e vorba? Ce pavilion?

La porunca prinţului, vînătorul prezintă încă o dată un raport amănunţit.

Doamna Benzon ascultă povestirea lui cu o încordare crescîndă. După ce vînătorul sfîrşi de istorisit, ea spuse rîzînd:
—S—a produs cea mai nostimă neînţelegere din cîte s—ar putea închipui. Rog pe înălţimea—voastră să dea ordin ca pădurarul şi oamenii lui să fie trimişi îndată la casele lor. Nici vorbă nu poate fi de vreun complot şi înălţimea—voastră nu este ameninţată de nici o primejdie. Necunoscutul din pavilion se şi află în mîinile voastre.
—Cine—i nenorocitul acela care a îndrăznit să se instaleze în pavilion fără permisiunea mea? întrebă prinţul mirat.
—În pavilion se ascunde prinţul Hector! îi şopti doamna Benzon la ureche.

Prinţul sări doi paşi înapoi, de parcă l—ar fi lovit o mină nevăzută.
—Cine? Cum? *Est—il possible?*[89]... Benzon, nu visez cumva? Prinţul Hector!'

Privirea prinţului căzu asupra vînătorului, care stătea năucit, învîrtindu—şi pălăria în mîini.
—Şterge—o repede de aici! strigă prinţul la el. Pădurarul şi toţi oamenii lui să plece îndată acasă, auzi, îndată acasă! Să nu prind pe nici unul pe—aici! Benzon, se adresă el apoi doamnei consilier, buna mea Benzon, poţi să—ţi închipui aşa ceva! Lebrecht l—a numit pe prinţul Hector puşlama! Nenorocitul! Dar asta trebuie să rămînă între noi, Benzon. E un secret de stat. Spune—mi, explică—mi cum de s—a putui ca prinţul să simuleze o plecare şi să se ascundă aici, ca şi cînd ar plănui o aventură?

Întîmplarea cu vînătorul o scosese pe doamna Benzon dintr—o mare încurcătură. Oricît nu i—ar fi convenit să dezvăluie prinţului Irenaus prezenţa prinţului Hector la Sieghartshof, şi cu atît mai puţin atacul asupra Juliei, totuşi nu se mai putea .ca lucrurile să rămînă într—o situaţie care devenea din ce in ce mai primejdioasă atît pentru Julia cît şi pentru toate combinaţiile pe care ea însăşi, Benzon, le punea la cale cu atîta osteneală. Acum, cînd vînătorul descoperise ascunzătoarea prinţului Hector şi prinţul se afla în primejdie de a fi scos de acolo într—un fel nu tocmai onorabil, doamna Benzon putea să destăinuiască prezenţa lui, fără s—o trădeze pe Julia. De aceea îi explică prinţului că, probabil, o ceartă între cei doi îndrăgostiţi îl făcuse pe prinţul Hector să simuleze o plecare precipitată şi să se ascundă, cu ajutorul valetului său credincios, undeva în preajma iubitei. Nu se poate tăgădui că această purtare e cam

---

[88] Aluzie la Schiller, ***Fecioara din Orleans,*** actul I, scena 4.
[89] E cu putinţă, oare? (franc.)

romanţioasă şi aventuroasă, dar care îndrăgostit n—a făcut asemenea lucruri? De altfel, valetul lui e foarte amorezat de Nanni şi aceasta i—a dezvăluit stăpînei sale tot secretul.

512

—Slavă Domnului! exclamă prinţul; va să zică valetul, şi nu prinţul Hector, s—a strecurat in casă şi a sărit apoi in ghivecele de flori, ca pajul Cherubino[90]. Începusem să—mi fac tot felul de gînduri neplăcute — un prinţ care să sară pe fereastră, asta—i ceva de neînchipuit!

—Totuşi, replică doamna consilier, zîmbind cu şiretenie, totuşi mi se pare că am cunoscut o persoană princiară care n—a dispreţuit drumul pe fereastră, atunci cînd...

—Mă tulburi prea mult, Benzon. Mă tulburi din cale, afară! Să lăsăm ce—a fost şi mai bine să ne gîndim cum să procedăm cu prinţul. Toată diplomaţia, tot dreptul statal, tot protocolul curţii se duc dracului într—o situaţie atît de afurisită! Ce să fac — să—l ignorez, să mă prefac că—l descopăr întîmplător, să... să... Parcă mi se învîrte o morişcă în cap! Vezi, aşa se întîmplă cînd capetele princiare se coboară pînă la asemenea pozne năstruşnice, ca în romane!

Adevărul e că nici doamna Benzon nu ştia cum să fie restabilite în viitor relaţiile cu prinţul. Dar se ivi leac şi la aceasta. Înainte ca Benzon să fi apucat să răspundă, în cameră intră bătrînul majordom Rupert, care îi înmînă prinţului un bileţel împăturit, asigurîndu—l totodată cu uri zîmbet viclean că e de la o înaltă persoană, pe care el are cinstea s—o ţină sub zăvor şi cheie, nu departe de aici.

—Aşadar, ştiai, Rupert? rosti prinţul foarte binevoitor, întotdeauna te—am socotit un slujitor credincios al casei mele, aşa cum te—ai dovedit a fi şi acum, ascultînd, precum îţi era datoria, porunca înaltului meu ginere. Nu voi uita să te răsplătesc!

Mulţumind cu vorbele cele mai umile, Rupert ieşi.

Se întîmplă adesea în viaţă ca un om să fie socotit deosebit de cinstit şi virtuos, tocmai cînd pune la cale vreo ticăloşie. Cam aşa se gîndea doamna Benzon, care era mai bine informată despre atentatul josnic săvîrşit de prinţ şi era convinsă că bătrînul ipocrit cunoştea secretul acela murdar.

Prinţul despături bileţelul şi citi:

„Che dolce piu, che piu giocondo stato
Saria, di quel d'un amonso core?
Che viver piu felice e piu beato,
Che ritrovarsi in servitu d'Amore
Se non fosse l'huom sempre stimulato
Da quel sospetto rio, da quel timore,
Da quel martir, da quella frenesia,
Da quella rabbia, detta gelosia"[91]

În aceste versuri ale unui mare poet veţi găsi, prinţul meu, motivul purtării mele misterioase. Credeam că aceea pe care o ador, care este pentru mine toată viaţa, tot dorul şi toată speranţa, aceea pentru care arde o vîlvătaie de foc în pieptul meu — nu mă iubeşte. Ferice însă de mine! M—am încredinţat de eroarea mea, căci acum cîteva ceasuri am aflat că sînt iubit şi deci îmi părăsesc ascunzătoarea. Dragoste şi fericire — iată parola ce vesteşte sosirea mea! Curînd vă voi saluta, prinţul meu, cu respect filial
Hector"

Poate că stimatul cititor nu va avea nimic împotrivă dacă biograful va întrerupe pentru două secunde povestirea, introducînd o încercare de traducere a versurilor italieneşti de mai sus. Ele ar suna cam in felul următor:

Ar fi mai mare fericire oare
Decît o inimă îndrăgostită?

---

[90] Personaj din opera ***Nunta lui Figaro.***
[91] Prima strofă a ***Cîntului 31*** din poemul eroic ***Orlando furioso*** de Lodovico Ariosto.

O viaţă plină de—ncîntare
Amorului de—a pururea robită?
De nu ar exista acea turbare,
Acea sfială, chin şi frenezie
Şi bănuielile ucigătoare:
—Imbold cumplit ce—i zice gelozie!
514

Cu multă luare—aminte prinţul reciti bileţelul de două—trei ori şi, cu cît îl recitea mai atent, cu atît sprîncenele i se încruntau mai mult.

—Benzon, rosti el într—un tîrziu, ce se întîmplă cu prinţul Hector? Versuri, versuri italieneşti adresate unui cap princiar, unui socru încoronat, în locul unei explicaţii inteligente ! Ce înseamnă asta? Nu are nici un sens! Prinţul pare exaltat, şi încă într—un fel inadmisibil. După cîte reuşesc să pricep, în aceste versuri e vorba de fericirea dragostei şi de chinurile geloziei. Ce vrea să spună vorbind de gelozie şi, pentru numele lui Dumnezeu, de cine ar putea fi gelos aici? Spune—mi, dragă Benzon, dacă găseşti măcar o scînteie de raţiune omenească în acest bilet?

Doamna consilier fu îngrozită de sensul ascuns al cuvintelor prinţului Hector, sens care, după toate cele ce se petrecuseră în ajun în casa ei, era prea uşor de ghicit. Totodată, nu putu să nu admire procedeul rafinat la care recursese prinţul Hector, ca să iasă liniştit din ascunzătoare. Nici nu—i trecea prin minte să facă vreo aluzie faţă de prinţ la acest fapt; în schimb, se străduia ca din situaţia creată să tragă cît mai multe foloase cu putinţă. Kreisler şi maestrul Abraham erau oamenii de care ea se temea că—i vor strica planurile, şi împotriva lor se socotea îndreptăţită să se folosească de orice armă pe care întîmplarea i—ar pune—o la îndemînă. Aşa că îi aminti prinţului de pasiunea ce se aprinsese în inima prinţesei Hedwiga pentru Kreisler. Adăugă apoi că privirii perspicace a prinţului nu i—a putut scăpa starea de spirit a prinţesei, mai ales că purtarea exaltată a lui Kreisler îi oferise destul temei pentru a bănui existenţa unei legături nesăbuite între cei doi tineri. Aşa că se explică foarte bine de ce prinţul Hector l—a urmărit cu o ură de moarte pe Kreisler şi de ce, crezînd că l—a ucis, s—a ferit din calea prinţesei Hedwiga, care era cuprinsă de deznădejde. Mai tîrziu însă, aflînd despre capelmaistru că trăieşte, prinţul, mînat de iubire şi de dorinţa de a o revedea pe prinţesă, s—a întors şi a urmărit—o în taină. Prin urmare, gelozia despre care e vorba în versurile acelea nu se putea referi decît la Kreisler; şi e cu atît mai indicat şi mai necesar ca acestuia să i se interzică pe viitor şederea la Sieghartshof, cu atît mai mult, cu cît se pare că, împreună cu maestrul Abraham, a urzit un complot împotriva rînduielilor curţii.

—Benzon, rosti prinţul foarte serios, m—am gîndit bine la cele ce mi—ai spus în legătură cu înclinaţia nedemnă a prinţesei, şi nu pot crede nici un cuvînt. În vinele prinţesei curge sînge princiar.

—Vă închipuiţi cumva, replică doamna Benzon cu violenţă şi înroşindu—se pînă la urechi, că o femeie de viţă princiară poate să fie mai stăpînă decît oricare alta, pe bătăile pulsului şi ale vieţii însăşi ce—i clocoteşte în vine?

—Astăzi eşti într—o stare de spirit ciudată, doamnă consilier! îi întoarse vorba prinţul iritat.

Repet: chiar dacă în inima prinţesei va fi încolţit o pasiune de prost—gust, aceasta n—ar putea fi decît un accident maladiv, un spasm, ca să zic aşa — ştii doar că suferă de spasme — de care se vindecă însă repede. Cît îl priveşte pe Kreisler, eu găsesc că e un om amuzant, căruia îi lipseşte doar cultura cuvenită. Nu mi—l pot închipui atît de obraznic, încît să—şi permită să se apropie de prinţesă. Nu—i vorbă, este obraznic, dar cu totul în alt gen. Nu crezi că, dat fiind firea lui ciudată, o prinţesă n—ar fi avut sorţi de izbîndă la el, admiţînd că asemenea înaltă persoană s—ar putea coborî într—atîta, încît să se îndrăgostească de dînsul? Căci, Benzon, *entre nous soit dit,* Kreisler nu prea pune preţ pe noi, capetele princiare — şi tocmai această ridicolă şi absurdă nerozie îl face inapt pentru o şedere la curte. N—are decît să stea departe; dar dacă se întoarce, îl voi primi bucuros. Pentru că, după cum mi—a spus maestrul Abraham... da, pe maestrul Abraham să—l laşi în pace, Benzon; comploturile pe care le—a urzit s—au sfîrşit totdeauna spre binele casei princiare... Dar ce voiam să spun? A, da! După cîte mi—a spus maestrul Abraham, capelmaistrul a trebuit să fugă de aici într—un chip cu totul nepotrivit, deşi se bucurase din partea mea de o primire amicală; dar în afară de aceasta, el este şi rămîne un om foarte isteţ oare, eu tot felul său smintit de a fi, pe mine mă amuză, *et cela suffit!*[92]

---

[92] Şi asta ajunge! (franc.)

516

Doamna consilier încremeni de furie, văzîndu—se pusă la respect cu atîta răceală. Tocmai cînd se pregătea să înoate lin la vale pe firul apei, dădu, fără să bănuiască, peste o stîncă ascunsă.

Deodată în curtea castelului se stîrni o larmă grozavă. Un şir lung de trăsuri intră duruind, însoţite de o puternică gardă de husari ai marelui duce. Din trăsuri coborîră primul mareşal al curţii, preşedintele, consilierii principelui, precum şi alte personalităţi de seamă din Sieghartsweiler, unde sosise vestea că la Siehartshof izbucnise o revoluţie ce ameninţa viaţa principelui. Iar acum vasalii şi alţi admiratori ai curţii veneau să facă zid în jurul persoanei sale, aducînd cu ei pe apărătorii ţării, pe care îi obţinuseră, după mari rugăminţi, de la guvernator.

De atîtea jurăminte care—i dovedeau că toţi cei adunaţi erau gata să se jertfească trup şi suflet pentru înaltul lor stăpîn, prinţul îşi pierdu cu desăvîrşire graiul. În vreme ce, în sfîrşit, tocmai se pregătea să vorbească, intră ofiţerul care comanda garda şi—l întrebă de planul de operaţii.

Cînd primejdia care ne—a înspăimîntat se risipeşte sub ochii noştri, transformîndu—se într—o inofensivă sperietoare de păsări, este în firea omului ca sufletul să se umple de nemulţumire. Nu ne bucurăm că a fost o falsă primejdie, ci că am scăpat teferi de una reală.

De aceea este lesne de înţeles că prinţul abia îşi putea stăpîni iritarea pricinuită de acea larmă inutilă.

Putea el oare să spună că toată zarva s—a stîrnit din pricina unei întîlniri nocturne între un valet şi o cameristă? Din pricina geloziei romanţioase şi meschine a unui prinţ îndrăgostit? Se gîndea în fel şi chip; liniştea plină de aşteptare din sală, întreruptă doar de nechezatul războinic al cailor husarilor, îl apăsa ca plumbul.

Într—un tîrziu, îşi drese glasul şi începu foarte patetic:

—Domnii mei! Miraculoasa providenţă cerească... Ce vrei, *mon ami?*

Cu această întrebare, adresată mareşalului curţii, prinţul îşi întrerupse cuvîntarea. Într—adevăr, mareşalul curţii îi tot făcea plecăciuni, dîndu—i să înţeleagă, din priviri, că are ceva important să—i comunice. Astfel, toţi aflară vestea că prinţul Hector şi—a anunţat sosirea.

Chipul prinţului se lumină; pricepu îndată că acum putea să termine în cîteva cuvinte povestea cu primejdia imaginară care—i clătinase tronul şi că—i stătea la—ndemînă să transforme, ca prin farmec, onorata adunare într—o recepţie la curte. Şi chiar aşa şi procedă!

Curînd intră prinţul Hector, îmbrăcat în uniformă de gală, frumos, puternic, mîndru ca un semizeu. Prinţul Irenaus făcu cîţiva paşi în întîmpinarea lui, dar, deodată, se dădu înapoi, ca lovit de trăsnet. Chiar în spatele prinţului Hector, se ivi prinţul Ignatius. Din nefericire, pe zi ce trecea, odrasla princiară devenea tot mai tîmpită. Se vede că husarii din curtea castelului îi plăcuseră din cale—afară, căci unul dintre ei se înduplecase să—i dea sabia, raniţa şi coiful. Venise împodobit cu toată această strălucire şi începu să galopeze, chipurile călare, făcînd sărituri scurte prin întreaga sală şi ţinînd în mînă sabia, pe cinci teaca zăngănea infernal, lovindu—se de duşumea. Totodată rîdea şi chicotea cu o deosebită graţie.

Cu ochii sclipind de furie şi cu o voce de tunet, prinţul strigă :

—*Partez! Décampez, allez—vous—en ! Tout de suite!*[93] Speriat, Ignatius se făcu nevăzut.

Nici unul dintre cei prezenţi nu a fost atît de lipsit de tact, încît să observe prezenţa prinţului Ignatius şi întreaga scenă.

Prinţul Irenaus, pe a cărui faţă reapăru strălucitoare o expresie de blîndeţe şi prietenie, schimbă cîteva cuvinte cu prinţul Hector. Apoi amîndoi se apropiară de cei prezenţi, schimbînd, de asemenea, cîteva cuvinte cu unul sau altui Recepţia se sfîrşise, adică fuseseră rostite în chipul cuvenit observaţiile spirituale şi profunde, ce se fac cu asemenea prilejuri. Prinţul Irenaus şi prinţul Hector se îndreptară spre apartamentul principesei—mame, după caro — întrucît prinţul Hector stăruise să facă o surpriză iubitei sale logodnice — intrară şi în apartamentul prinţesei Hedwiga. Acolo o găsiră şi pe Julia.

518

Cu graba celui mai înfocat dintre îndrăgostiţi, prinţul alergă spre prinţesă şi, sărutîndu—i drăgăstos mîna de sute de ori, îi jură că a trăit numai cu gindul la ea; că o groaznică neînţelegere i—a pricinuit chinuri infernale şi nemaiuitînd îndura despărţirea de cea pe care o adoră, acum se află în al nouălea cer.

Hedwiga îl primi cu o voioşie plină de naturaleţe, care nu—i era obişnuită. Acceptă cuvintele drăgăstoase ale prinţului, aşa cum fac logodnicele, fără a se grăbi să răspundă la ele. Ba chiar nu se dădu

---

[93] Pleacă, dispari, şterge-o imediat! (franc.)

în lături să glumească în legătură cu ascunzătoarea prinţului, spunînd că nu—şi poate închipui o metamorfoză mai nostimă decît transformarea unui calapod de scufie într—un cap de prinţ. Căci aşa ceva părea să fie capul care se arătase la fereastra pavilionului. De aici au pornit fel de fel de glume între fericiţii logodnici; pînă şi prinţul Irenaus părea că se amuză de ele. Înălţimea—sa era acum încredinţată definitiv de marea eroare a doamnei Benzon în ceea ce priveşte pe Kreisler căci, după părerea lui, dragostea Hedwigăi faţă de cel mai frumos dintre bărbaţi era cît se poate de evidentă. Spiritul şi înfăţişarea prinţesei păreau să fi atins culmea înfloririi, aşa cum e întîmplă logodnicelor fericite. Cu totul altfel stăteau însă lucrurile cu Julia. Un fior de spaimă o străbătu în clipa cînd îl zări pe prinţ. Cu faţa palidă ca ceara, stătea cu ochii plecaţi în jos, nemişcată, abia ţinîndu—se pe picioare.

După o bună bucată de vreme, prinţul Hector se întoarse spre ea.

—Domnişoara Benzon, dacă nu mă înşel?

—O prietenă din copilărie a prinţesei; sînt ca două Burori.

În timp ce prinţul Irenaus rostea aceste cuvinte, prinţii Hector luă mîna Juliei, şoptind abia auzit:

—Tot ce am spus era numai pentru tine!

Julia se clătină de spaimă şi ochii i se umplură de lacrimi. Ar fi căzut la pămînt, dacă prinţesa nu i—ar fi împins repede un scaun.

—Julia, îi şopti ea, aplecîndu—se asupra bietei fete, ţine—ţi firea! Nu—ţi dai seama ce luptă grea duc eu?

Prinţul Irenaus deschise uşa, poruncind să se aducă *Eau de Luce*[94].

—Aşa ceva n—am la mine, răspunse maestrul Abraham, apărînd în uşă. Dar am eter. A leşinat cineva? Eterul poate ajuta şi el.

—Atunci intră repede, maestre, Abraham, şi îngrijeşte—te de domnişoara Julia, zise prinţul Irenaus.

Însă în clipa cînd maestrul Abraham intră în sală, se întîmplă ceva cu totul neobişnuit.

Palid ca un mort, prinţul Hector privea ţintă la bătrîn. Părea că părul i se zbîrleşte, iar fruntea i se acoperi cu broboane de sudoare rece. Făcu un pas înainte, cu trupul plecat, cu braţele întinse spre maestrul Abraham; semăna cu Macbeth, în clipa cînd îngrozitoarea fantomă însîngerată a lui Banco se aşează fără veste pe locul rămas liber la masă. Calm, maestrul îşi scoase sticluţa şi dădu să se apropie de Julia.

Atunci prinţul Hector păru că—şi vine în fire.

—Severino, dumneata eşti oare? şopti el cu glas sugrumat de groază.

—Chiar eu, răspunse maestrul Abraham, fără să—şi piardă cîtuşi de puţin cumpătul şi fără să—şi schimbe expresia feţei. Chiar eu, şi mă bucur că vă mai amintiţi de mine, înălţimea—voastră. Acum cîţiva ani, am avut cinstea să vă fac un mic serviciu la Neapole.

Maestrul se mai apropie cu încă un pas. Atunci prinţul îl apucă de braţ şi—l trase la o parte. Urmă o scurtă convorbire, pe care nimeni dintre cei din sală nu o înţelese, pentru că amîndoi vorbeau prea repede şi în dialect napolitan.

—Severino!... Cum a ajuns portretul în mîna acelui om?

—I l—am dat eu ca să—i servească drept scut împotriva domniei—voastre.

—El stie?

—Nu.

—Ai să taci!

—Deocamdată, da?

—Severino! Toţi diavolii au tăbărît pe mine! Ce înseamnă pentru dumneata „deocamdată"?

520

—Adică atîta vreme cît ai să fii cumsecade şi ai să laşi ; în pace pe Kreisler şi pe fata cea de colo.

Prinţul Hector îl părăsi pe maestrul Abraham şi se îndreptă spre o fereastră. în acest răstimp Julia îşi venise în fire. Privindu—l pe bătrîn cu expresia unei dureri de nedescris, spuse abia şoptit:

—Scumpul meu maestru? Sigur că dumneata mă poţi salva? Nu—i aşa că multe lucruri îţi stau în putere? Ştiinţa dumitale mai poate încă să îndrepte tot?

În cuvintele Juliei maestrul întrezări o legătură miraculoasă cu convorbirea de adineauri, ca şi cînd într—o viziune supremă a visului, ea ar fi înţeles tot şi ar cunoaşte acum întreaga taină!

---

[94] Medicament folosit în cazuri de leşin.

—Eşti un înger, îi şopti maestrul la ureche. De aceea demonul negru al păcatului nu are nici o putere asupra ta. Încrede—te în mine; nu te teme de nimic şi adună—ţi toate puterile sufleteşti. Gîndeşte—te şi la Johannes al nostru!

—Ah, exclamă fata îndurerată. Ah, Johannes! Nu—i aşa, maestre, că se va întoarce? Am să—l revăd?

—Bineînţeles, răspunse bătrînul, punînd un deget pe buze.

Julia pricepu.

Prinţul Hector se străduia să pară la largul lui. Povesti că omul căruia, după cît a înţeles el, i se spune aici maestrul Abraham, a fost cu mulţi ani în urmă martorul unei întîmplări foarte tragice, petrecute la Neapole şi în care prinţul recunoaşte că a fost amestecat şi el. Acum nu e momentul potrivit să istorisească această întîmplare, dar o va face cu cel dintîi prilej.

Furtuna ce—i bîntuia însă sufletul era prea violentă, ca să nu apară la suprafaţă vîrtejurile stîrnite de ea. De aceea chipul lui răvăşit, din care dispăruse orice picătură de sînge, nu se potrivea cu conversaţia uşoară pe care se străduia s—o întreţină ca să poată trece peste momentul critic. Prinţesa însă reuşea mult mai bine să biruie încordarea acelei clipe. Cu o ironie, care transforma bănuiala şi ciuda într—un subtil persiflaj, îl cicălea pe prinţ, urmărindu—l prin labirintul propriilor lui gînduri. Iar el, om de lume rafinat, dispunînd pe deasupra şi de toate armele depravării — care distruge tot ce este adevăr, tot ce este viaţă — se simţea neputincios în faţa acestei fiinţe ciudate. Cu cît conversaţia Hedwigăi devenea mai vioaie, cu cît fulgerele sarcasmului ei cădeau mai aprinse şi mai orbitoare, cu atît, prinţul se simţea mai năucit, mai speriat, pînă ce, în sfîrşit, această senzaţie deveni insuportabilă şi prinţul se îndepărtă în grabă.

Cît îl priveşte pe prinţul Irenaus, se petrecea în el ceea ce i se întîmpla totdeauna cu prilejul unor asemenea ciocniri — adică nu ştia ce să creadă despre el. Se mulţumi cu cîteva frînturi de fraze franţuzeşti, fără nici o însemnătate, la care înaltul oaspete îi răspunse în acelaşi fel. Tocmai cînd prinţul Hector ieşea pe uşă, Hedwiga, deodată schimbată cu totul, privi încremenită podeaua, apoi strigă tare, cu glas sfîşietor:

—Văd urma de sînge a ucigaşului!

Apoi, părînd că se trezeşte din vis, o strînse furtunos la piept pe Julia şi—i şopti:

—Copilă, biata mea copilă, nu te lăsa amăgită!

—Mistere, ro;ti prinţul Irenaus iritat. Mistere, închipuiri, nerozii, himere romantice. *Ma foi*[95] nu—mi mai recunosc curtea! Maestre Abraham! Dumneata care—mi repari ceasornicele cînd nu merg bine, n—ai vrea, n—ai putea oare să te uiţi puţin ce s—a stricat la acest mecanism al curţii, care pînă acum nu s—a poticnit niciodată?... Dar, spune—mi, ce—i cu acest Severino?

—Sub acest nume mi—am demonstrat la Neapole scamatoriile optice şi mecanice, răspunse maestrul.

—Aşa... aşa... îngînă prinţul Irenaus, privindu—l ţintă, ca şi cum i—ar fi plutit o întrebare pe buze.

Dar se întoarse brusc şi părăsi încăperea fără să scoată un cuvînt.

Lumea credea că doamna Benzon se afla în apartamentul principesei—mame; în realitate însă, se dusese la locuinţa ei.

Julia dorea să iasă la aer; maestrul Abraham o conduse, în parc unde, plimbîndu—se prin aleile pe jumătate desfrunzite, vorbiră despre Kreisler şi despre şederea lui la abaţie. Ajunseră astfel pînă la pavilionul de pescuit. Julia intră să se odihnească. Scrisoarea lui Kreisler se afla pe masă. Maestrul socoti că nu conţinea ceva ce n—ar trebui să afle tînăra fată.

522

În timp ce citea scrisoarea, obrajii Juliei se îmbujorară şi o lumină dulce îi străluci în ochi, oglindind adînca ei bucurie.

—Vezi, copila mea, spuse maestrul prietenos, cum sufletul bun al lui Johannes îţi vorbeşte, aducîndu—ţi mîngîiere, chiar şi din depărtare? Mai trebuie oare să te temi de ceva cînd statornicia, dragostea şi curajul te ocrotesc de urmăririle celor răi?

—Doamne, milostive, păzeşte—mă de mine însămi! exclamă Julia, ridicîndu—şi privirea spre cer.

Tresări de groază la sunetul cuvintelor pe care ea însăşi le rostise fără voie. Aproape în nesimţire, căzu în jilţ, acoperindu—şi cu amîndouă mîinile faţa învăpăiată.

—Nu te înţeleg, fetiţo, oftă maestrul; poate că nici tu nu te înţelegi pe tine însăţi. De aceea ar fi bine să—ţi cercetezi adîncurile sufletului şi să nu încerci să închizi ochii asupra vreunui lucru, din slăbiciune

---

[95] Pe legea mea (franc).

şi din dorinţa de a te cruţa.

În timp ce Julia era cufundată într—o meditaţie adîncă, maestrul, cu braţele încrucişate pe piept, privea în sus spre tainicul glob de cristal.

Simţea că inima i se topeşte de dor şi de o miraculoasă presimţire.

—Da, pe tine trebuie să te întreb, şopti el, cu tine trebuie să mă sfătuiesc, tu, splendidă şi luminoasă taină a vieţii mele! Vorbeşte, vreau să—ţi aud glasul! Ştii că n—am, fost niciodată josnic, chiar dacă unii au avut părerea asia despre mine. Căci în piept mi—a ars totdeauna flacăra dragostei, care e spiritul cosmic însuşi; în inimă mi—a mocnit scînteia pe care suflarea ta a prefăcut—o în flacăra vie. Să nu crezi Chiara, că dacă inima mi—a îmbătrînit, înseamnă că a şi îngheţat şi că nu mai poate bate tot atît de tare ca atunci cînd te—am smuls din ghearele neomenosului Sever rino. Să nu crezi că astăzi sînt mai puţin vrednic de tine ca atunci, cînd tu însăţi ai pornit în căutarea mea. Da? Lasă—mă să—ţi aud glasul. Cu sprinteneala unui tînăr voi porni pe urmele sunetului dulce şi voi alerga pînă te voi găsi. Atunci vom fi iarăşi împreună şi, într—o magică întovărăşire, ne vom ocupa de magia înaltă, pe care toţi oamenii, chiar şi cei mai de rînd, sînt siliţi s—o recunoască, deşi nu cred în ea. Iar dacă trupul tău nu mai pribegeşte pe acest pămînt, dacă glasul tău coboară spre mine din înălţimile lumii spiritelor, chiar şi aşa voi fi mulţumit şi voi deveni mai puternic decît pînă acum. Dar nu, nu! Cum sunau cuvintele pe care le—ai rostit pentru mine?

Pe acei care iubesc
Moartea rece nu—i răpune.
Cei ce—n zori se chinuiesc
Veseli sînt la soare—apune!

—Maestre! exclamă Julia, care se ridicase din jilţ şi îl ascultase uimită. Cu cine vorbeşti? Ce ai de gînd să faci? Ai rostit numele lui Severino. Prinţul Hector, cînd şi—a venit în fire din spaimă, nu ţi s—a adresat oare tot cu acest nume? Ce mister cumplit se ascunde aici?

La auzul cuvintelor fetei, bătrînul se trezi brusc din starea lui de exaltare şi pe faţă i se zugrăvi — lucru ce nu i se mai întîmplase de mult — acea amabilitate ciudată, aproape un rînjet, care contrasta uimitor cu firea—i atît de sinceră, şi dădea întregii lui înfăţişări aerul unei caricaturi cam sinistre.

—Frumoasă domnişoară, rosti el cu glasul strident, cu care scamatorii de bîlci obişnuiesc să—şi laude arta; frumoasă domnişoară, încă un pic de răbdare şi voi avea cinstea să vă arăt aici, în pavilionul acesta, lucrurile cele mai minunate; aceşti pitici care dansează, acest turc mititel care ghiceşte vîrsta tuturor celor de faţă, aceste automate, aceste palingeneze[96], aceste tablouri deformate şi aceste oglinzi optice — toate, toate acestea sînt nişte jucării magice foarte frumoase, dar cea mai desăvîrşită dintre ele îmi lipseşte încă. Fata mea invizibilă este aici! Vă rog să observaţi — iat—o că s—a instalat acolo sus, în globul de cristal. Dar deocamdată nu vorbeşte; e obosită de o lungă călătorie, căci vine direct din depărtata Indie. Peste cîteva zile, frumoasă domnişoară, va veni şi invizibila mea, şi atunci o veţi întreba despre prinţul Hector, despre Severino şi despre alte lucruri din trecut şi din viitor! Acum, însă, să ne distrăm puţin.

524

Cu aceste cuvinte, maestrul începu să alerge prin cameră cu repeziciunea şi sprinteneala unui tînăr, întorcînd arcurile maşinilor şi potrivind oglinzile magice. Toate ungherele prinseră deodată viaţă; automatele începură să umble prin odaie întorcîndu—şi capetele, un cocoş artificial începu să cînte bătînd din aripi, în timp ce nişte papagali ţipau strident. Şi Julia, şi chiar şi maestrul aveau senzaţia că se află în acelaşi timp în odaie şi afară. Deşi era destul de deprinsă cu asemenea scamatorii, fata simţi totuşi că o străbate un fior de groază faţă de ciudata stare de spirit a bătrînului.

—Maestre! exclamă ea speriată, ce—i cu dumneata? Ce ţi s—a întîmplat?

—Copila mea, îi răspunse el, revenind la un ton serios. Mi s—a întîmplat ceva frumos şi minunat, dar tu nu trebuie să afli. Ba nu! Să lăsăm pe aceşti morţi înviaţi să—şi facă singuri năzbîtiile lor, în timp ce eu îţi voi destăinui anumite lucruri, în măsura în care îţi va fi de folos şi necesar să afli. Dragă Julia, propria ta mamă păstrează faţă de tine o taină în inima ei! eu ţi—o voi dezvălui, pentru ca să—ţi dai seama de

---

[96] Reîntoarceri la viaţa după moartea aparentă. Aici, în sens de fiinţe care trec prin stadiile de dezvoltare ale strămoşilor, deci înapoiate.

primejdia care pluteşte în jurul tău şi să te poţi feri de ea. Află deci, fără nici un înconjur că, doamna consilier a luat hotărîrea fermă să te...

(M.r.p.) ...totuşi să renunţ la asta. Tinere motan, fii modest ca mine şi nu te repezi îndată şi cu orice prilej la versuri, cînd o proză simplă şi cinstită îţi e de—ajuns ca să—ţi poţi toarce gîndurile! într—o carte scrisă în proză, versurile trebuie să joace rolul slăninii din cîrnaţi, adică săi împăneze cînd şi cînd cu mici bucăţele, dînd astfel întregului amestec un luciu gras şi un gust mai dulce şi mai plăcut. Nu mi—e cîtuşi de puţin teamă că unii colegi—poeţi vor găsi că această comparaţie este prea banală şi lipsită de nobleţe, căci ea a fost inspirată de una din mîncărurile noastre preferate şi, într—adevăr, un vers bun, pus într—un roman mediocru, poate fi tot atît de folos, ca şi o bucăţică de slănină grasă într—un cîrnat uscat. O spun ca un motan cu experienţă şi cu multă cultură estetică. Cu toate că întreaga atitudine a lui Ponto, stilul său de viaţă şi felul în care se străduia să rămînă în graţiile stăpînului său îmi păreau nedemne, ba chiar jalnice în lumina principiilor mele morale şi filozofice de pînă atunci, totuşi aerul său nestingherit, eleganţa lui, fermecătoarea lui superficialitate în relaţiile mondene mă ispiteau grozav. Mă străduiam din răsputeri să mă conving că, avînd formaţia ştiinţifică şi seriozitatea de care dădeam dovadă in tot ce făceam, mă aflu pe o treaptă mult mai înaltă decît ignorantul Ponto, care din ştiinţe a spicuit numai cîte ceva. Dar un sentiment, pe care nu—l puteam înăbuşi, îmi spunea limpede că Ponto m—ar pune totdeauna în umbră; eram nevoit să recunosc existenţa unei trepte sociale mai distinse, din care făcea parte şi pudelul Ponto.

Un cap genial ca al meu are, cu orice prilej şi la orice experienţă ce o face în viaţă, gîndurile lui proprii şi originale. De aceea, meditînd asupra stării mele de spirit şi asupra relaţiilor mele cu Ponto, am ajuns la unele consideraţii foarte înţelepte, care ar merita să fie aduse la cunoştinţă şi altora. „Cum se face, îmi spuneam eu, frecîndu—mi gînditor fruntea cu laba, că poeţi şi filozofi de seamă, de altfel foarte inteligenţi şi buni cunoscători ai lumii, sînt atît de neputincioşi în relaţiile lor cu aşa—zisa societate distinsă? Totdeauna se pomenesc în locul unde tocmai în clipa aceea n—ar trebui să se afle, vorbesc tocmai atunci cînd ar trebui să tacă, şi, dimpotrivă, tac tocmai cînd t r e buie să spună ceva; năzuinţele lor merg în răspăr cu rînduielile sociale, aşa cum s—au format ele; astfel că se rănesc pe ei înşişi şi jignesc şi pe ceilalţi; într—un cuvînt, seamănă cu unul care, tocmai cînd un grup vesel iese pe poartă, ducîndu—se la plimbare, dă buzna să intre, tulburînd cu insistenţele lui întreaga lume. Ştiu că aceasta se atribuie lipsei de maniere civilizate, care nu pot fi învăţate la masa de scris. Totuşi, sînt de părere că aceste maniere civilizate pot fi uşor însuşite si că acea stîngăcie invincibilă de care vorbeam trebuie să aibă şi un alt motiv. Un mare poet sau filozof n—ar fi ceea ce este, dacă n—ar avea sentimentul propriei sale superiorităţi spirituale; totodată, însă, el n—ar avea acest sentiment profund, propriu oricărui om cu adevărat spiritual, dacă nu şi—ar da seama că această superioritate nu poate fi recunoscută; căci tulbură acel echilibru a cărui menţinere este preocuparea permanentă şi de căpetenie a aşa—zisei lumi bune. Acolo, orice glas trebuie să răsune în cel mai perfect acord cu ansamblul; dar tonul poetului distonează şi, dacă în unele împrejurări ar putea fi un ton foarte, potrivit, totuşi, în anumite clipe, tonul lui e foarte nepotrivit, pentru că nu se acordează cu ansamblul. Tonul potrivit însă, la fel ca şi bunul—gust, înseamnă să respingi tot ce este nepotrivit." Mai departe: „Socot că neplăcerea pe care o creează contradicţia dintre acest sentiment de superioritate şi manifestarea iui adecvată, îi împiedică pe filozoful sau pe poetul lipsit de experienţa vieţii mondene să vadă lucrurile în ansamblu şi să planeze deasupra lor. Este necesar ca, în momentul de care vorbeam, acesta să nu—şi supraevalueze superioritatea spirituală şi, dacă reuşeşte, atunci nu va supraevalua nici manierele civilizate ale aşa—zisei lumi bune care, în ultimă analiză, se rezumă la grija de a rotunji asperităţile şi de a reduce toate fizionomiile la una singură, şi tocmai de aceea ea nu se mai poate numi o fizionomie. Şi atunci, eliberat de acea stare neplăcută, va recunoaşte cu uşurinţă natura adevărată a acestei lumi superioare şi civilizate, precum şi premizele meschine pe care se întemeiază. Şi această constatare îi uşurează integrarea în lumea stranie, în care manierele civilizate sînt considerate indispensabile.

526

Un caz special îl prezintă artiştii, poeţii, scriitorii, pe care vreo persoană importantă îi invită uneori în cercul său, pentru ca, potrivit moravurilor vremii, să poată pretinde că e un fel de Mecena. Din nefericire, aceşti artişti au de obicei ceva care aduce a meşteşugar şi de aceea sînt ori de o umilinţă vecină cu slugărnicia, ori de o proastă creştere care seamănă a mitocănie."

(Nota Editorului: —Îmi pare rău, Murr, că te împăunezi atît de des cu penele altora. Am toate motivele

să mă tem că eşti în primejdie în felul acesta să pierzi mult în ochii cititorilor. Nu crezi că toate aceste consideraţii, cu care te făleşti atît, vin direct din gura capelmaistrului Johannes Kreisler? Şi e oare cu putinţă ca tu să fi acumulat atîta înţelepciune şi experienţă a vieţii încît să vezi atît de adînc în sufletul unui scriitor din specia umană, care este cel mai minunat lucru pe acest pămînt?)

„Şi, continuam eu să cuget, de ce oare n—ar fi cu putinţă, ca un motan inteligent şi plin de spirit, fie el poet, scriitor sau pictor, să reuşească să atingă acea cunoaştere a civilizaţiei superioare, în toată importanţa ei, şi s—o practice el însuşi, în toată frumuseţea şi eleganţa manifestărilor ei exterioare? Oare natura a acordat numai cîinilor privilegiul acestor maniere civilizate? în privinţa îmbrăcămintei, felului de viaţă, a purtărilor şi deprinderilor, noi, motanii, ne deosebim într—adevăr într—o anumită măsură de neamul acela semeţ, totuşi avem şi noi carne şi sînge, trup şi suflet, şi, la urma urmei, cîinii fac aceleaşi lucruri ca şi noi pentru a—şi continua existenţa. Şi cîinii trebuie să mănînce, să bea, să doarmă etc.; şi pe ei îi doare cînd sînt bătuţi." Atunci am luat hotărîrea să urmez întru totul învăţăturile tînărului şi distinsului meu prieten pudelul Ponto şi, în deplină armonie cu mine însumi, m—am întors în camera maestrului meu. O simplă privire, aruncată în oglindă, m—a convins pe loc că însuşi faptul că am luat hotărîrea fermă de a năzui spre un mai înalt grad de civilizaţie a fost de—ajuns ca să influenţeze în mod favorabil înfăţişarea mea exterioară. M—am contemplat cu multă satisfacţie. Există oare un sentiment mai plăcut decît acela al mulţumirii de sine? Am început să torc?

În ziua următoare, nu m—am mulţumit să stau în prag, ci am pornit să mă plimb pe stradă. Deodată l—am zărit în depărtare pe domnul baron Alzibiades von Wipp, in urma căruia sărea voios prietenul meu Ponto. Nici nu se putea ceva mai binevenit. Am luat o atitudine cît se poate de demnă şi de distinsă şi m—am apropiat de prietenul meu cu acea graţie care, fiind un dar nepreţuit al generoasei naturi, nu poate fi învăţată prin nici un fel de artificiu. Dar, grozăvie! Ce—mi era scris să păţesc?! îndată ce mă văzu, baronul se opri şi mă privi foarte atent prin lornieta lui. Apoi strigă:

—*Allons!* Ponto! Pisica, pisica! Pe ea!

Iar Ponto, acest prieten făţarnic, se năpusti asupra mea cu o furie turbată! îngrozit şi uluit de această josnică trădare, n—am fost în stare să—i opun nici o împotrivire. M—am lipit de pămînt cît am putut, ca să mă feresc de dinţii ascuţiţi, pe care pudelul mi—i arăta mîrîind. Ponto sări însă de cîteva ori peste mine, fără să mă apuce şi—mi şopti la ureche:

—Murr! Nu fi prost şi nu te teme! Nu vezi că nu e în serios? Vreau numai să—mi mulţumesc stăpînul! 528

Apoi îşi reluă săriturile şi chiar se prefăcu că mă apucă de urechi, fără să—mi pricinuiască însă nici un rău.

—Şi acum, îmi şopti el în sfîrşit, spală putina, Murr! Fugi pe ferestruica aceea de la pivniţă!

N—am aşteptat să mi—o spună de două ori şi am şters—o cu iuţeala unui fulger. Cu toate încredinţările lui Ponto că nu—mi va pricinui nici un rău, mi—era totuşi frică, pentru că, în asemenea cazuri critice, nu ştii niciodată dacă prietenia e destul de puternică, încît să poată rezista firii cu care te naşti.

După ce m—am vîrît în beci, Ponto a continuat să joace comedia pe care o începuse în cinstea stăpînului său. Mîrîia şi lătra în faţa ferestruicii, încerca să—şi vîre botul printre gratii, se prefăcea că turbează de furie pentru că i—am scăpat şi acum nu mă mai putea urmări.

—Ei, vezi, şoptea el în vremea asta, îţi dai seama acum de roadele binefăcătoare ale unui grad superior de civilizaţie? În clipa aceasta i—am dovedit stăpînului meu că sînt cuminte şi ascultător, fără ca totuşi să—mi fac din tine un duşman, dragă Murr. Aşa se poartă un adevărat om de lume, pe care soarta l—a predestinat să fie o unealtă în mîinile altora mai puternici. Atunci cînd e asmuţit, el trebuie să atace, dar totodată să dea dovadă de atîta abilitate, încît să muşte numai dacă e şi în interesul lui.

M—am grăbit să—i împărtăşesc dorinţa mea fierbinte de a—mi însuşi şi eu cite ceva din înaltul lui grad de civilizaţie şi l—am întrebat dacă vrea să mă primească învăţăcel şi cum am putea proceda. Ponto a stat o clipă pe gînduri, apoi mi—a spus că cel mai bun lucru ar fi să—mi fac mai întîi o idee clară şi concretă despre lumea bună în care are el acum privilegiul să trăiască. Pentru aceasta nimic nu era mai indicat decît să—l însoţesc în seara aceea la fermecătoarea Badine, care primeşte în timpul spectacolelor de teatru. Badine era o femeiuşcă de ogar în serviciul soţiei mareşalului curţii princiare.

M—am dichisit cît am putut mai bine, am aruncat o privire în Knigge şi am răsfoit cîteva din piesele

cele mai recente ale lui Picard[97], pentru ca, la caz de nevoie, să pot arăta că sînt versat şi în literatura franceză, apoi am coborît la uşă. Ponto nu se lăsă mult aşteptat. în cea mai bună înţelegere, am luat—o de—a lungul străzii şi curînd am ajuns în camera viu luminată a Badinei, unde am găsit o adunare pestriţă de şpiţi, pudeli, mopşi, căţeluşi de salon şi ogari de casă; unii şedeau în cerc, alţii formau mici grupuri prin unghere. Am simţit că inima îmi bate puternic în această societate de fiinţe cu natură duşmănoasă. Unii dintre pudeli îmi aruncau priviri mirate şi dispreţuitoare, de parcă ar fi vrut să zică: „Ce caută acest motan ordinar printre noi, fiinţe sublime?" Din cînd în cînd, cîte un şpiţ elegant îşi rînjea colţii şi—mi dădeam seama cît de bucuros şi i—ar fi înfipt în mine, dacă buna—cuviinţă, demnitatea şi educaţia morala a oaspeţilor nu ar fi interzis orice fel de încăierare. Ponto mă scoase din încurcătură, prezentîndu—mă frumoasei gazde, care mă asigură cu o graţioasă condescendenţă cît demult se bucura să numere printre oaspeţii ei un motan atît de celebră ca mine. Abia acum, după ce Badine schimbase cîteva cuvinte cu mine, unii dintre oaspeţi începură şi ei să—mi acorde mai multă atenţie, cu o bonomie adevărat cîinească, adresîndu—mi cuvîntul şi pomenindu—mi de calitatea mea de autor şi de operele mele, care i—ar fi amuzat uneori grozav. Toate acestea îmi măguleau vanitatea şi aproape nu observam că toţi cei care mă întrebau nu—mi mai aşteptau răspunsul, că—mi lăudau talentul fără să—l cunoască şi că—mi elogiau operele fără să le fi înţeles. Un instinct natural mă învăţa cum să răspund, şi anume, fără a ţine seama de întrebare, să dau o replică scurtă şi în termeni atît de generali, încît s—ar fi putut potrivi în orice caz să nu am nici o părere şi să mă feresc să abat conversaţia de la o superficialitate plată spre profunzimi. Ponto îmi spuse în treacăt că un bătrîn şpiţ i—ar fi declarat că, pentru un motan, sînt destul de amuzant şi că am aptitudini pentru o conversaţie frumoasă. Aşa ceva bucură chiar şi pe insul cel mai pesimist!

Istorisind în *Confesiunile* sale cum a furat o panglică şi a văzut, fără să îndrăznească a mărturisi adevărul, că o biată fată a fost pedepsită pentru furtul săvîrşit de el, Jean—Jacques Rousseau recunoaşte cît de greu îi este să facă abstracţie de acest abis al sufletului său. Acum mă aflu exact în aceeaşi situaţie ca şi acel respectabil autobiograf. Deşi nu am de mărturisit nici o crimă, totuşi, pentru a rămîne credincios adevărului, nu am dreptul să trec sub tăcere imensa prostie pe care am comis—o in seara petrecută la Badine şi care, încă mult timp după aceea, m—a tulburat adînc, ba chiar mi—a pus raţiunea în primejdie. Dar nu—i oare tot atît de greu, ba chiar adesea şi mai greu, să recunoşti o prostie decît să mărturiseşti o crimă?

530

Iată ce s—a întîmplat: foarte curînd am început să mă simt atît de nemulţumit şi de indispus, încît ardeam de dorinţa să mă văd iar la adăpost, sub soba maestrului meu, departe de camera Badinei. Eram strivit de un plictis fără margini care, pînă la urmă, m—a făcut să uit orice convenienţă. M—am furişat încetişor într—un colţ mai depărtat, ca să mă las pradă toropelii la care mă îmbia conversaţia din jurul meu. Această conversaţie — pe care, la început, din pricina proastei mele dispoziţii, o socotisem, în chip greşit, ca o pălăvrăgeală anostă şi stupidă — îmi părea acum un uruit monoton de moară, prielnic unei stări foarte plăcute de visare vagă, căreia îi urmează îndată somnul adevărat. Tocmai cînd eram cufundat în această visare vagă, în acest uşor delir, am simţit deodată ca o lumină puternică străbătînd prin pleoapele mele închise. Deschizind ochii am văzut chiar în faţa mea o domnişoară ogar, frumoasă şi albă ca zăpada: era, după cum am aflat mai tîrziu, Minona, fermecătoarea nepoată a Badinei.

—Domnul meu, rosti Minona cu acel gungurit dulce care nu poate să nu trezească un viu ecou în pieptul înflăcărat al unui tînăr, de ce staţi atît de retras şi de singuratic? Cred că vă plictisiţi! îmi pare foarte rău! Dar se înţelege că un poet, atît de mare şi de profund ca dumneavoastră, plutind în sfere înalte, trebuie să găsească foarte plată şi superficială agitaţia vieţii mondene obişnuite.

M—am ridicat cam jenat şi am regretat îndată faptul că firea mea înnăscută, mai puternică decît toate teoriile bunelor maniere, m—a făcut, fără voie, să—mi arcuiesc spinarea aşa cum obişnuiesc pisicile, lucru de care Minona păru că zîmbeşte. Dar revenind îndată la bunele maniere, am luat lăbuţa Minonei, am dus—o la buze şi i—am vorbit de momentele de inspiraţie de care un poet este adesea copleşit. Minona m—a ascultat cu atîta luare—aminte, arătîndu—mi vădit cea mai sinceră simpatie, încît m—am ridicat tot mai mult spre sferele înalte ale poeziei pure şi pînă la urmă nici eu nu prea pricepeam ce spuneam. Probabil că Minona mă înţelegea tot atît de puţin; dar părea grozav de entuziasmată şi m—a

---

[97] ***Louis-Benoic Picard*** (1769 — 1828), autor francez de comedii.

asigurat că încă de multă vreme ardea de dorinţa de a—l cunoaşte pe genialul Murr şi că una din clipele cele mai fericite din viaţa ei e cea de faţă. Ce să mai spun?! Curînd s—a vădit că Minona îmi citise operele, poeziile mele cele mai sublime — dar nu numai atît! nu numai că le citise, ci înţelesese şi tîlcul lor cel mai adînc! Multe dintre ele le ştia pe dinafară şi mi le—a recitat cu o însufleţire şi o graţie care m—au transportat în al nouălea cer al poeziei, mai ales că ceea ce auzeam din gura celei mai frumoase reprezentante a speciei sale erau versurile *mele*.

—O, preafrumoasă domnişoară! am exclamat eu în culmea încîntării; m—aţi înţeles! Aţi învăţat pe dinafară versurile mele! O, ceruri divine! Poate fi oare o fericire mai mare pentru un poet care năzuieşte spre înălţimi?

—Murr, şopti Minona, motane genial, cum ţi—ai putea închipui că o inimă sensibilă, un suflet însetat de poezie ar putea rămîne străin faţă de poet?

Rostind aceste cuvinte, Minona a scos un suspin adînc şi acest suspin mi—a dat lovitura de. graţie. Nici nu se putea altfel! M—am îndrăgostit atît de tare de frumoasa domnişoară ogar încît, orbit şi cu mintea rătăcită, nici nu mi—am dat seama cum, în toiul entuziasmului, s—a întrerupt şi a început a flecari dintr—o dată cu un fante de mops despre tot felul de banalităţi, şi cum apoi, tot restul serii m—a evitat, tratîndu—mă într—un fel care ar fi trebuit să—mi arate limpede că tot entuziasmul şi toate laudele ei se refereau la propria—i persoană. Într—un cuvînt, m—am purtat pînă la sfîrşit ca un idiot, care nu vede nimic, ţinîndu—mă scai după frumoasa Minona, cîntînd—o în versuri minunate, făcînd din ea eroina a tot felul de poveşti fermecătoare şi năstruşnice, vîrîndu—mă în nişte grupuri unde nu aveam ce căuta şi primind în schimb numai bobîrnace, jigniri dureroase şi dispreţ.

Adesea, în momente de luciditate, vedeam toată neghiobia purtării mele; îmi aminteam însă din nou, prosteşte, de Tasso şi de alţi poeţi mai recenţi, care simţeau cavalereşte şi care nu se gîndeau decît la înalta stăpînă a gîndurilor lor, căreia îi închinau cîntecele lor şi pe care o adorau de la distanţă, ca eroul acela din La Mancha pe Dulcineea lui. Şi atunci mă cuprindea iarăşi dorinţa să nu fiu mai prejos şi mai puţin poetic decît ei, şi juram credinţă eternă nălucirii visurilor mele de dragoste, graţioasei şi albei fecioare de ogar pe care voiam s—o slujesc cavalereşte pînă la ultima mea suflare. Cuprins de această ciudată sminteală, am făcut prostie după prostie, pînă cînd şi prietenul meu Ponto a găsit de cuviinţă să mă părăsească, după ce mă avertizase serios de; primejdioasele mistificări şi curse ce mi le întindeau la tot pasul. Cine ştie ce mi s—ar mai fi întîmplat, dacă steaua mea norocoasă n—ar fi vegheat asupra—mi! Această stea norocoasă m—a îndemnat să mă strecor într—o seară, tîrziu, la Badine, cu singura dorinţă de a o vedea pe iubita mea Minona. Am găsit insă uşa încuiată. Zadarnic am aşteptat, sperînd că se va ivi vreun prilej să pătrund înăuntru. Cu inima plină de dragoste şi de dor voiam cel puţin să vestesc iubitei mele că sînt în preajmă—i. Am intonat sub fereastră cea mai duioasă melodie spaniolă din cite au fost concepute şi compuse vreodată. Trebuia să fi fost ceva din cale—afară de jalnic!

532

Am auzit—o pe Badine lătrînd, am desluşit chiar şi mîrîitul dulce al Minonei. Înainte de a fi putut să—mi dau seama ce se întîmplă, fereastra s—a deschis şi m—am pomenit cu o găleată de apă rece ca gheaţa, drept în cap. E lesne de închipuit cu ce repeziciune m—am retras pe domeniul meu. Jarul interior şi apa rece ca gheaţa pe blană sînt atît de puţin în armonie, încît e cu neputinţă să rezulte ceva bun. Urmarea e cel puţin o febră — ceea ce s—a şi întîmplat. Ajuns acasă, am simţit că frigurile încep să mă scuture cu putere. Probabil că, după paloarea feţei, după privirea stinsă a ochilor şi fierbinţeala frunţii, precum şi după pulsul meu neregulat, maestrul şi—a dat seama că sînt bolnav. Mi—a adus puţin lapte cald, pe care l—am sorbit cu lăcomie, pentru că de sete mi se lipise limba de cerul gurii. Apoi, înfăşurîndu—mă în pled, m—am lăsat în voia bolii. Ea început am delirat despre civilizaţie superioară, ogari de casă ş.a.m.d., dar încetul cu încetul somnul mi s—a liniştit şi, pînă la urmă, a devenit atît de adînc încît, fără exagerare, cred că am dormit trei zile şi trei nopţi în şir.

După ce, în sfîrşit, m—am trezit, m—am simţit uşor şi liber; eram pe deplin vindecat de febră şi — o, minune! — şi de dragostea mea smintită. îmi dădeam seama perfect de prostia în care mă tîrîse pudelul Ponto, de nerozia ce—o făcusem, amestecându—mă — eu, care eram născut motan — printre cîinii, care mă dispreţ uiau pentru că nu erau în stare să—mi înţeleagă spiritul profund şi care, fiind nişte fiinţe fără valoare, erau siliţi să se ţină de forme, neputîndu—mi oferi, prin urmare, decît o coajă fără miez. Dragostea pentru artă şi ştiinţă se trezi în mine cu o forţă nouă şi atmosferă intimă din casa maestrului meu mă atrăgea mai mult, ca oricînd. Au venit astfel lunile maturităţii şi ale bărbăţiei; nu eram nici

motan—burş, nici leu de salon, şi simţeam că nu trebuie să fii nici unul, nici altul ca să te cultivi şi să te formezi pentru a corespunde celor mai înalte şi mai profunde cerinţe ale vieţii.

Maestrul meu trebuia să facă o călătorie si găsi cu cale să mă dea în gazdă la prietenul lui, capelmaistru! Johannes Kreisler. Întrucît o dată cu această schimbare de reşedinţă începe o nouă perioadă a vieţii mele, o închei pe cea actuală, din care, tu, tinere motan, cred că vei putea extrage numeroase şi bune învăţăminte pentru viitorul tău...

(F.m.) ...zgomote depărtate şi înăbuşite parcă îi ajungeau la ureche şi i se părea că aude paşii călugărilor pe coridoare. Cînd Kreisler se trezi de—a binelea văzu, într—adevăr, pe fereastră, biserica luminată şi auzi murmurul coiului. Slujba de la miezul nopţii se terminase de mult, prin urmare se întîmplase ceva cu totul neobişnuit. Kreisler presupuse că o moarte fulgerătoare si neprevăzută răpise dintre cei vii pe vreunul din călugării bătrîni, care, potrivit obiceiului mănăstiresc, fusese depus în biserică. Se îmbrăcă în grabă şi se îndreptă într—acolo. Pe coridor îl întîlni pe *pater* Hilarius care, ameţit încă de somn, mergea buimac, căscînd zgomotos şi ţinînd lumînarea cu capătul aprins în jos, astfel că ceara picura sfîrîind şi ameninţînd în orice clipă să stingă flacăra.

—Preavenerabiie domnule abate, bolborosi el cînd Kreisler îl strigă, preavenerabile domnule abate, asta—i împotriva tuturor regulilor de pînă acum! O slujbă de înmormîntare noaptea, şi încă la ora asta! Şi numai pentru că fratele Cyprianus stăruie! *Domine, libera nos de hoc monacho!*[98]

534

Cu greu izbuti Kreisler să—l convingă pe călugărul încă adormit că nu e abatele, ci Kreisler. Află atunci cu destulă trudă de la *pater* Hilarius, că în cursul nopţii fusese adus la mănăstire, nu se ştie de unde, cadavrul unui străin, pe care, după cît arătau lucrurile, îl cunoştea numai fratele Cyprianus şi care nu fusese probabil un om de rînd întrucît, cedînd stăruinţelor lui Cyprianus, abatele primise să se facă slujba chiar atunci, uimind ca îndată după utrenie corpul să fie scos din biserică.

Kreisler îl urmă pe *pater* Hilarius în biserica slab luminată care, din această pricină, avea un aer straniu şi sinistru.

Fuseseră aprinse numai luminările uriaşului policandru de metal, ce atîrna, din tavanul înalt, în faţa altarului principal, astfel că flăcările pilpîitoare abia izbuteau să lumineze naosul, aruncînd în galeriile laterale doar dire misterioase de lumină, în care statuile sfinţilor păreau că se mişcă şi umblă, prinzînd o viaţă fantomatică. Chiar sub policandru, scăldat într—o lumină puternică, se afla coşciugul deschis în care zăcea cadavrul; călugării care îl înconjurau, palizi şi nemişcaţi, păreau şi ei nişte morţi, ce ieşiseră din morminte la ceasul cînd umblă strigoii. Cu glasuri surde şi răguşite cîntau strofele monotone ale recviemului, iar în răstimpurile de tăcere nu se auzea decît, venind de afară, vaerul lugubru al vîntului nopţii; ferestrele înalte scîrţîiau ciudat, de parcă duhurile celor pieriţi ar fi bătut în ele, voind să intre în locaşul unde auzeau cucernica tînguire.

Kreisler se apropie de rîndurile călugărilor şi atunci recunoscu în cel mort pe aghiotantul prinţului Hector.

Duhurile întunecate, care îl bîntuiau atît de des, prinseră din nou viaţă, sfîşiindu—i cu ghearele lor pieptul rănit.

„Spirite răutăcios, vorbi el cu sine însuşi, mă aduci aici pentru ca tînărul acesta înţelept să sîngereze, căci după cum se spune, cînd se apropie ucigaşul, cadavrul începe să sîngereze! Ehei! Parcă eu nu ştiu că tot sîngele i s—a scurs în zilele acelea rele cînd îşi ispăşea păcatele pe patul de moarte? Nu i—a rămas nici o picătură blestemată, cu care şi—ar putea otrăvi ucigaşul, chiar dacă acesta s—ar apropia de el; şi cu atît mai puţin pe Johannes Kreisler, pentru că nul priveşte vipera pe care a strivit—o sub călcii, în clipa cînd ea îşi pregătea limba ascuţită pentru o muşcătură mortală. Ridică—ţi pleoapele, mortule, ca să te pot privi drept în faţă şi să—ţi dai seama că păcatul nu cade asupra mea! Dar nu poţi! Cine ţi—a poruncit să—ţi pui în cumpănă viaţa în schimbul unei alte vieţi? De ce ai jucat jocul primejdios cu moartea, dacă nu erai pregătit să pierzi? Dar trăsăturile feţei tale palide sînt blînde; durerea morţii a şters de pe chipul tău frumos orice urmă a groaznicului păcat şi, dacă momentul n—ar fi nepotrivit, aş putea spune că cerul ţi—a deschis porţile îndurării, căci în pieptul tău sălăşluia iubirea... Dar dacă mă înşel? Dacă nu tu ţi—ai ridicat mîna asupra mea ca un demon rău, ci însăşi steaua mea norocoasă a vrut aşa, ca să mă smulgă unei groaznice fatalităţi ce mă pîndeşte din umbră? Ridică—ţi dar pleoapele, tinere palid

---

[98] Doamne, scapă-ne de acest monah! (lat.)

şi, cu privirea—ţi împăcată descoperă tot, tot — chiar dacă ar trebui să mor de durere pentru tine, sau de groază că umbra neagră ce se tîrăşte după mine mă va înşfăca îndată. Da, priveşte—mă... Sau mai bine, nu, nu! Căci ai putea să te uiţi la mine ca Leonhard Ettlinger şi dacă voi crede că eşti el, ai să fii nevoit să cobori cu mine în abisul din care glasul lui înăbuşit de strigoi îmi ajunge adesea pînă în urechi. Dar văd că zîmbeşti. Obrajii şi buzele ţi se colorează. N—ai fost lovit mortal? Nu, nu, nu vreau să reîncep lupta cu tine, dar..."

Kreisler, care în timpul acestui solilocviu se lăsase, fără să—şi dea seama, într—un genunchi, sprijinindu—şi coatele pe celălalt şi ţinîndu—şi palmele sub bărbie, se ridică brusc gata să facă cine ştie ce gest smintit, sălbatic; dar în aceeaşi clipă cîntecul călugărilor amuţi, iar copiii din cor, acompaniaţi de sunetele dulci ale orgii, intonară *Salve regina*[99]. Sicriul fu închis şi călugării se îndepărtară cu paşi solemni. Atunci bietul Johannes scăpă din strînsoarea sinistră a strigoilor şi, copleşit de durere şi de tristeţe, îi urmă pe călugări. În clipa cînd dădea să treacă pragul, dintr—un ungher întunecos răsări o făptură, care se apropie de el cu paşi grăbiţi.

Călugării se opriră şi toată lumina luminărilor căzu pe un băietan voinic, care putea să aibă optsprezece sau douăzeci de ani. Pe chipul lui, despre care nu se putea spune decît că era înfiorător de urit, se citea o ură sălbatică; părul negru îi atîrna în laţe, o cămaşă zdrenţuită de pînză colorată abia îi acoperea trupul; pantalonii pescăreşti îi ajungeau şi ei abia pînă la pulpele goale, astfel că se putea vedea bine ce structură atletică avea.

536

—Blestematule, de ce mi—ai omorît fratele? ţipă sălbatic flăcăul, făcînd să răsune bolta bisericii; în acelaşi timp sări ca un tigru asupra lui Kreisler şi—l strinse de gît, gata să—l sugrume.

Însă înainte ca Johannes Kreisler, năucit de acest atac neaşteptat, să fi avut timpul să se gîndească a se apăra, se pomeni lîngă el cu *pater* Cyprianus, care strigă cu glas poruncitor:

—Giuseppo, smintitule şi păcătosule! Ce cauţi aici? Unde ai lăsat—o pe bătrînă? Piei de aici!... Preavenerabile abate, porunceşte să vină argaţii mănăstirii şi să—l zvîrle pe acest mişel afară din sfîntul lăcaş.

În clipa cînd Cyprianus apăruse lîngă el, vlăjganul îi dădu îndată drumul lui Kreisler din strînsoare.

—Lăsaţi, sfinte părinte, bombăni el, nu mat faceţi atîta gălăgie cînd omul vrea să—şi caute dreptatea. Plec şi singur, nu e nevoie să asmuţiţi argaţii asupra mea.

Rostind aceste cuvinte, băiatul dispăru dintr—un salt, pe o portiţă care fusese uitată deschisă şi pe care se şi strecurase în biserică. Curînd veniră argaţii, dar nu găsiră de cuviinţă să urmărească prin întunericul nopţii pe îndrăzneţul ce se depărta.

Era în firea lui Kreisler ca tocmai încordarea pricinuită de întîmplări extraordinare şi misterioase să aibă un efect binefăcător asupra spiritului său, după ce izbutea să biruie furtuna ce—l ameninţase cu distrugerea.

De aceea abatele trebuie să fi fost foarte nedumerit de calmul lui Kreisler, cînd acesta veni la el în ziua următoare şi—i spuse ce impresie zguduitoare făcuse asupra lui, în împrejurări atît de stranii, cadavrul aceluia care voise să—l ucidă şi pe care îl doborîse fiind in legitimă apărare.

—Nici biserica, nici legea lumească nu te pot învinui şi pedepsi de moartea acelui om plin de păcate, dragul meu Johannes, spuse abatele. Cu toate acestea, încă multă vreme nu vei putea scăpa de glasul lăuntric, careţi va şopti că ar fi fost mai bine să cazi tu victimă, decît să—ţi ucizi adversarul. Aceasta arată că Atotputernicului îi este mult mai pe plac să—ţi jertfeşti propria—ţi viaţă, decît să ţi—o salvezi cu preţul unei fapte pripite şi sîngeroase. Dar să lăsăm deocamdată asta, căci trebuie să—ţi vorbesc grabnic despre altceva. Ce muritor poate prevedea schimbările pe care le aduce clipa ce urmează? Nu demult eram încredinţat că, pentru mîntuirea sufletului dumitale, nimic nu putea fi mai folositor decît să renunţi la lume şi să intri în rîndurile—ordinului nostru călugăresc. Acum sînt de altă părere şi te—aş sfătui, oricît de drag îmi eşti şi oricît de mult te preţuiesc, să părăseşti cit mai repede abaţia. Să nu te înşeli în privinţa mea! Şi să nu mă întrebi de ce, împotriva convingerilor mele, mă supun voinţei aceluia, care ameninţă să răstoarne tot ce—am clădit cu atîta trudă. Chiar de aş vrea să—ţi vorbesc despre motivele mele, ar trebui să fii prea bine iniţiat în tainele adînci ale bisericii, ca să mă poţi înţelege. Totuşi, faţă de dumneata pot vorbi mai deschis, decît cu oricare altul. Află deci că în curînd şederea

---

[99] Salut, regină (lat.)

dumitale la abaţie nu—ţi va mai asigura liniştea binefăcătoare de pînă acum; dimpotrivă, năzuinţele dumitale cele mai intime vor primi o lovitură de moarte şi sfîntul lăcaş îţi va părea o temniţă pustie şi tristă. Se schimbă întreaga rînduială a mănăstirii; libertatea, ce se îngemăna cu moravurile cucernice, încetează; în schimb, spiritul întunecat al fanatismului monahal va domni curînd cu o neînduplecată severitate între aceste ziduri. O, scumpul meu Johannes! Cîntecele dumitale splendide nu vor mai înălţa sufletele către meditaţii sublime: corul va fi desfiinţat şi curînd nu se vor mai auzi decît răspunsurile monotone, pe care fraţii mai bătrîni le vor bolborosi cu glasurile lor răguşite şi false...

—Şi toate acestea se întîmplă din voinţa acelui străin, călugărul Cyprianus? întrebă Kreisler.

—Aşa este, răspunse abatele cu mîhnire, plecîndu—şi privirea spre pămînt. Aşa este, bunul meu Johannes, şi nu e vina mea că nu se poate altfel. Şi totuşi, adăugă abatele, după o clipă de tăcere şi pe un ton deodată solemn, tot ce slujeşte la întărirea temeliilor bisericii şi la sporirea strălucirii ei trebuie să se înfăptuiască şi nici o jertfă nu e prea mare!

—Dar cine—i acest om sfînt, atît de atotputernic, care poate să vă poruncească şi care, cu un singur cuvînt, a fost în stare să mă scape de vlăjganul acela pus pe omor? întrebă Kreisler cu ciudă.

538

—Dragă Johannes, îi răspunse abatele, eşti amestecat într—o taină, pe care deocamdată nu o cunoşti în întregime. Curînd însă vei afla mai multe, poate mai multe decît ştiu chiar eu, şi ţi le va spune maestrul Abraham. Cyprianus, pe care îl numim încă fratele nostru, este unul dintre cei aleşi. El a fost învrednicit să intre în legătură nemijlocită cu puterile veşnice ale cerului şi de pe acum trebuie să—l cinstim ca pe un sfînt. Cît priveşte acel îndrăzneţ, care s—a furişat în biserică în timpul slujbei şi a vrut să te sugrume, este un ţigan vagabond şi pe jumătate nebun; de multe ori economul nostru a dat poruncă să fie biciuit, pentru că fura găinile grase din coteţele sătenilor. Pentru a—l alunga, nu era nevoie de nici un miracol deosebit.

În timp ce rostea aceste ultime cuvinte, abatelui îi flutură în colţul gurii un uşor zîmbet ironic, care dispăru îndată.

Kreisler se simţea profund nemulţumit; îşi dădea seama că abatele, cu toate calităţile spiritului, ale intelectului său, juca faţă de el un joc făţarnic şi că toate motivele pe care le invocase pentru a—l hotărî să se călugărească ascundeau o intenţie tainică, la fel ca si acelea pe care le aducea acum pentru a—l convinge de contrariul. Kreisler hotărî să părăsească abaţia şi să se smulgă definitiv din toate aceste secrete primejdioase care, dacă şi—ar prelungi şederea, ameninţau să se încîlcească într—o mreajă, din care nu va mai putea scăpa. în clipa cînd îi trecu prin minte că se poate întoarce îndată la Sieghartsbof, la maestrul Abraham, şi că o va putea revedea pe ea, că va putea auzi glasul *ei,* al aceleia care îi stăpînea toate gîndurile, simţi acea dulce strîngere de inimă, care este semnul sigur al unei iubiri înflăcărate.

Adîncit în ideile ce—l frămîntau, Kreisler cobora pe aleea principală a parcului, cînd îl ajunse din urmă *pater* Hilarius, care începu pe dată:

—Ai fost la abate, Kreisler, şi ţi—a spus totul? Ei, n—am avut eu dreptate? Sîntem pierduţi! Acest preasfinţit măscărici, hait! mi—a scăpat cuvîntul, dar rămîne între noi, cînd a ajuns la Roma — ştii despre cine vorbesc — a fost primit îndată în audienţă de sfinţia—sa papa. I—a căzut în genunchi şi i—a sărutat papucul. Fără să—i facă vreun semn să se ridice, sfinţia—sa papa l—a lăsat să stea aşa prosternat un ceas întreg. „Aceasta să—ţi fie prima pedeapsă bisericească", i—a spus sfinţia—sa cînd, în sfîrşit, i—a îngăduit să se ridice. După care i—a ţinut o lungă predică despre greşelile pline de păcate în care căzuse. Apoi, în anumite încăperi secrete, Cyprianus a primit tot felul de instrucţiuni şi a pornit la drum. De mult nu se mai ivise nici un fel de sfînt! Miracolul — doar ai văzut tabloul, Kreisler, — miracolul zic, şi—a luat chipul adevărat abia la Roma. Eu nu—s decît un cinstit călugăr benedictin, un bun *praefectus chori.*[100] — ceea ce cred că nu—mi vei tăgădui — şi închin bucuros un păhărel de vin de Nierenstein sau un Bocksbeutel în cinstea singurei noastre salvatoare — biserica. Dar aşa ceva... singura mea mîngîiere e că nu va rămîne multă vreme aici. Datoria lui e să umble prin lume. *Monachus in claustro non valet ova duo; sed quando est extra, bene valet, triginta*[101]. Va face şi minuni... Uite—l, uite—l, Kreisler, vine pe alee încoace. Ne—a văzut şi acum ştie ce poză trebuie să ia.

Kreisler îl văzu pe călugărul Cyprianus, care păşea solemn pe alee, cu privirea fixă ridicată spre cer şi cu mîinile împreunate, de parcă ar fi fost cuprins de un extaz religios.

---

[100] Conducătorul corului (lat.).

[101] Textual: Călugărul închis în mănăstire nu face cît două ouă; dar afară face şi cît treizeci (lat.).

Hilarius se depărta în grabă, dar Kreisler rămase locului, contemplîndu—l pe acel călugăr, al cărui chip, şi întreaga făptură, aveau ceva straniu, care—l deosebea de toţi ceilalţi oameni. Un destin măreţ şi neobişnuit lasă totdeauna urme vizibile, aşa că era foarte posibil că o soartă cu totul ieşită din comun s ă i fi plămădit acestui călugăr înfăţişarea de acum.

Călugărul voia să—şi vadă de drum, cufundat în extazul său, fără să—l ia in seamă pe Kreisler; acesta se simţi însă îndemnat să—l oprească pe severul emisar al capului bisericii, pe înverşunatul prigonitor al celei mai frumoase dintre arte. Ieşindu—i înainte, i se adresă astfel:

—Îngăduiţi—mi, preacucernice, să vă prezint mulţumirile mele. Prin cuvîntul dumneavoastră, care atîrnă atît de greu, m—aţi salvat la timp din mîinile acelui ţigan vagabond, care mi—ar fi sucit gîtul ca unei găini furate.

540

Călugărul păru că se trezeşte dintr—un vis. Îşi frecă fruntea cu mîna şi îl privi multă vreme ţintă, ca şi cum ar fi vrut să—şi amintească cine e. Deodată, faţa i se schimonosi într—o expresie înfricoşător de aspră şi, cu ochii scînteind de mînie, strigă:

—Nemernicule, ticălosule! Ai fi meritat să te las cufundat în păcatele tale! Nu eşti tu acela care, cu zdrăngănitul tău lumesc, ai profanat cultul sfînt al bisericii, reazemul de căpetenie al religiei? Oare nu eşti tu cel care, prin scamatorii vane, ai tulburat sufletele cele mai cucernice, pînă ce s—au abătut de la cele sfinte şi, prin cîntece deşănţate, s—au dat roabe plăcerilor lumeşti?

Kreisler se simţi jignit de aceste învinuiri smintite, dar totodată înălţat, văzînd trufia neroadă a fanaticului călugăr, care se folosea de arme atît de copilăreşti.

Privindu—l drept în ochi, îi răspunse foarte liniştit:

—Dacă e un păcat să proslăveşti puterea cea eternă, într—o limbă pe care ea însăşi ne—a dăruit—o pentru ca acest har ceresc să trezească in pieptul nostru entuziasmul înflăcărat al evlaviei şi chiar intuirea unui alt tărîm, dacă este un păcat să te înalţi deasupra celor pămînteşti pe aripile serafice ale cîntecului şi, plin de iubire şi de un dor sacru, să năzuieşti spre culmile cele mai înalte, atunci, preacinstite, aveţi dreptate; da, atunci sînt un mare păcătos. Îngăduiţi—mi însă a fi de altă părere şi să cred cu toată tăria că, dacă va amuţi cîntecul, cultul bisericesc va fi lipsit de gloria adevărată a celui mai sfînt entuziasm.

—În cazul acesta, replică aspru călugărul, roagă—te Sfintei Fecioare să—ţi ia vălul ce—ţi acoperă ochii şi să te ajute să înţelegi sacrilegiul erorii dumitale.

—Odată, zîmbi cu blîndeţe Kreisler, un compozitor[102] a fost întrebat cum de reuşeşte ca toate compoziţiile sale religioase să fie atît de pătrunse de o inspiraţie cu adevărat divină. Cucernicul maestru, cu suflet de copil, a răspuns: „Cînd văd că lucrarea mea nu vrea să înainteze, spun cîteva *Ave* plimbîndu—mă prin odaie, şi atunci îmi vin iarăşi idei". Acelaşi maestru s—a exprimat în felul următor despre o altă lucrare importantă cu caracter religios[103]. „Abia cînd am ajuns la jumătatea lucrării mele mi—am dat seama că e izbutită; niciodată n—am fost mai cucernic ca în perioada cînd am lucrat la ea; în fiecare zi cădeam în genunchi şi mă rugam lui Dumnezeu să—mi dea puteri ca să—mi pot duce lucrarea la bun sfîrşit". Impresia mea este, preasfinte, că nici acest maestru, nici bătrînul Palestrina nu s—au trudit pentru un lucru plin de păcat; şi că numai o inimă prinsă în gheaţa unei înverşunări ascetice nu—i în stare sase înflăcăreze de sublima evlavie a cîntecului.

—Om de nimic! exclamă călugărul cu mînie. Cine eşti tu ca să discut cu tine, cînd locul tău este în pulberea de la picioarele mele? Afară, afară din abaţie, ca să nu mai pîngăreşti cele sfinte!

Revoltat la culme de tonul poruncitor al monahului, Kreisler strigă cu aprindere:

—Dar cine eşti *tu,* monah smintit, ca să te ridic mai presus de tot ce este omenesc? Te—ai născut oare liber de orice păcat? Niciodată nu te—au bîntuit gîndurile păcătoase ale iadului? Nu te—ai abătut oare niciodată de pe poteca lunecoasă pe care ai pornit? Iar dacă Sfînta Fecioară, îndurîndu—se de tine, te—a smuls într—adevăr din ghearele morţii pe care poate chiar o meritai din pricina vreunei fapte cumplite ce vei fi săvîrşit, a făcut—o ca să—ţi recunoşti smerit păcatele şi să le ispăşeşti, nu să te făleşti, cu o trufie profanatoare, cu harul ceresc şi chiar cu cununa de sfînt, pe care nu o vei dobîndi niciodată.

Călugărul se uita la Kreisler cu o privire nimicitoare, bolborosind cuvinte neînţelese. Acesta urmă însă tot mai înfocat:

---

[102] Se referă la Joseph Haydn.

[103] Se referă la oratoriul *Creaţia,* terminat în 1798.

—Iar atunci, călugăr trufaş ce eşti, continuă din ce în ce mai aprins Kreisler, atunci cînd purtai încă această haină...

Cu aceste cuvinte, îi puse înaintea ochilor miniatura pe care o primise de la maestrul Abraham; dar, în clipa cînd zări portretul, călugărul îşi pocni fruntea cu pumnii, într—un gest de cumplită disperare şi scoase un ţipăt de durere atît de sfîşietor, de parcă ar fi primit o lovitură de moarte.

—Afară cu *tine,* strigă Kreisler, afară cu *tine* din abaţie, călugăr criminal ce eşti! Ehei, sfîntule! Dacă te întîlneşti cumva cu hoţul acela de găini, cu care te—ai înhăitat, apoi spune—i că altă dată n—ai să mai poţi şi nici n—ai să mai vrei să mă aperi. Şi mai spune—i să aibă grijă să—mi şi mai întindă labele spre gîtul meu, căci altfel am să—l străpung ca pe o ciocîrlie, sau ca pe fratele lui; căci în ce priveşte străpunsul...

542

În clipa asta Kreisler se îngrozi de el însuşi. Monahul continua să stea nemişcat în faţa lui, apăsîndu—şi fruntea cu pumnii, fără să poată scoate un singur cuvînt, sau măcar un sunet, în timp ce lui Kreisler i se păru că aude un foşnet în tufiş şi că, în aceeaşi clipă, bruta de Giuseppo va tăbărî asupra lui. O porni la fugă. Tocmai atunci călugării cîntau vecernia şi Kreisler o luă spre biserică, cu speranţa că acolo sufletul lui, adînc tulburat şi rănit, se va linişti.

Vecernia se sfîrşi, călugării ieşiră din biserică, lumînările se stinseră. Tot timpul gindurile lui Kreisler se îndreptaseră spre maeştrii vechi şi evlavioşi de care amintise în cearta lui cu Cyprianus. Acum inima ii era plină de muzică, de o muzică cucernică; cîntase Julia şi furtuna din suflet i se potolise. Voia acum să iasă printr—o capelă laterală, a cărei uşă dădea într—un coridor lung, de unde o scară ducea spre camera lui.

Cînd Kreisler intră în capelă, un călugăr, care pînă atunci zăcuse prosternat în faţa icoanei făcătoare de minuni a Maicii Domnului, se ridică cu trudă. La lumina candelei, veşnic nestinse, Kreisler îl recunoscu pe monahul Cyprianus care era acum într—o stare jalnică, cu totul istovit, ca şi cum s—ar fi trezit dintr—un leşin. Kreisler îl ajută să se, ridice atunci călugărul îi vorbi cu glas slab şi tremurat.

—Te recunosc, dumneata eşti Kreisler! Fie—ţi milă, nu mă părăsi; ajută—mă să ajung pînă la treapta aceea, unde vreau să mă odihnesc. Dar aşază—te şi dumneata lîngă mine, cit mai aproape, ca să nu ne audă decît cea Preamărită... Îndură—te de mine, continuă călugărul, după ce amîndoi se aşezară pe treapta altarului. Îndură—te de mine şi spune—mi adevărul — nu cumva fatalul portret l—ai primit de la bătrînul Severino şi ştii tot ce este în legătură cu taina aceea groaznică?

Kreisler îi mărturisi sincer şi deschis că portretul l—a primit de la maestrul Abraham Liscov şi, tot fără nici o teamă, îi povesti cele petrecute la Sieghartshof; cum, din anumite maşinaţiuni, a ajuns la concluzia că **e** vorba de o crimă şi că portretul stîrneşte amintirea ei, precum şi teama că poate fi dată în vileag. Călugărul, pe care unele momente ale povestirii lui Kreisler păreau că—l zguduie adînc, rămase tăcut o bucată de vreme. Într—un tîrziu, îmbărbătat şi cu glas mai sigur, vorbi:

—Ştii prea multe, Kreisler, pentru ca să nu afli şi restul. Află deci că acel prinţ Hector, care te—a urmărit cu gîndul să te omoare, este fratele meu mai mic. Tatăl nostru este un prinţ, al cărui tron urma să—l moştenesc eu, dacă urgia vremilor nu l—ar fi răsturnat. Cum tocmai izbucnise războiul, ne—am înrolat amîndoi şi serviciul în armată ne—a dus la Neapole, întîi pe mine, apoi pe fratele meu. Pe vremea aceea, eram sclavul tuturor viciilor lumeşti şi, mai ales, eram stăpînit în întregime de o patimă sălbatică pentru femei. Amanta mea era o dansatoare, pe cît de frumoasă, pe atît de stricată; dar afară de ea alergam după toate tîrfele ce—mi ieşeau în cale. Într—o zi, pe înserat, urmăream în port două din aceste fiinţe. În clipa cînd voiam să mă apropii de ele, am auzit deodată o voce stridentă strigînd: „Ce mare haimana e şi prinţişorul ăsta! Se ţine după tîrfe, cînd ar putea să se odihnească în braţele celei mai frumoase prinţese!" Întorcîndu—mi privirea, văzui o ţigancă bătrînă şi zdrenţăroasă, pe care, cu cîteva zile în urmă zărisem cum o înhăţau zbirii[104] pe strada Toledo, pentru că doborîse la pămînt, cu cîrja ei, o namilă de sacagiu cu care se certase. „Ce vrei de la mine, vrăjitoare bătrînă?" i—am strigat eu; dar, drept răspuns, baborniţa a revărsat asupra mea un torent de înjurături din cele mai murdare, ceea ce a avut ca urmare că trecătorii, ce se plimbau de colo colo, fără nici o treabă, să facă cerc în jur, rîzînd cu hohote de păţania mea: Voiam să plec, dar bătrînă m—a apucat de pulpana hainei, fără să se scoale de jos şi, începînd deodată să înjure, mi—a şoptit, în timp ce pe faţa—i dezgustătoare s a ivit un rînjet: „Ei, prinţişor dulce, nu vrei să stai

---

[104] Membrii forţei poliţieneşti, în Italia, pînă în 1808.

puţin cu mine? Nu vrei să auzi nimic despre îngerul de fată care s—a îndrăgostit de tine ca o nebună?" Apoi bătrînă s—a ridicat greoi, tot ţinîndu—mă de mînă, şi mi—a şoptit la ureche despre o fată frumoasă ca soarele, tînără şi încă nevinovată. Am crezut că femeia e o codoaşă ordinară şi voiam să scap de ea dîndu—i cîţiva ducaţi, pentru că în momentul acela n—aveam chef să încep o nouă aventură. Însă bătrîna n—a primit banii şi, pe cînd mă îndepărtam, a strigat după mine: „Du—te, du—te, domnişorule! Curînd ai să mă cauţi dumneata singur, cu dor şi jale la inimă!"
544

Trecuse o bucată de timp şi uitasem cu desăvîrşire de ţiganca aceea cînd, într—o zi, într—un ioc numit Villa reale[105], unde lumea obişnuia să se plimbe, a trecut pe lîngă mine o doamnă, care mi s—a părut atît de fermecătoare, cum nu mai văzusem alta pînă atunci. M—am grăbit să—i ies înainte şi, în clipa cînd i—am zărit faţa, am simţit că mi se deschise paradisul. Aşa am gîndit atunci, ca un om plin de păcate ce eram, şi motivul, pentru care repet acum gîndul acela nelegiuit, este ca să—ţi poţi face o idee despre farmecul neasemuit cu care Atotputernicul o împodobise pe frumoasa Angela; cu atît mai mult, cu cît acum nu s—ar cuveni, şi de bună seamă că nici n—aş izbuti să vorbesc prea mult despre frumuseţea pămîntească. Alături de ea mergea, sau mai bine zis şchiopăta, rezemîndu—se într—un toiag, o femeie în vîrstă, îmbrăcată foarte decent şi care atrăgea atenţia numai prin faptul că era extraordinar de grasă şi de greoaie. Cu toate că era îmbrăcată cu totul altfel şi deşi o scufie mare îi acoperea o parte a feţei, am recunoscut îndată că bătrîna doamnă nu era alta decît ţiganca din port. Rînjetul ei şi un semn uşor pe care mi l—a făcut cu capul, mi—au dovedit că nu mă înşelasem. Nu mai puteam însă să—mi iau ochii de la minunea aceea de frumuseţe; fata îşi lăsă privirile în jos şi evantaiul îi scăpă din mînă. M—am aplecat repede să—l ridic. În momentul cînd l—a primit, i—am atins degetele; tremurau. În mine s—a aprins focul unei patimi diabolice şi nu bănuiam cîtuşi de puţin că prima clipă a groaznicei încercări, la care mă supunea cerul, sosise. Stăteam pironit locului, năucit şi cu minţile pierdute, fără măcar să—mi dau seama că doamna aceea se urca împreună cu însoţitoarea ei într—o trăsură ce aştepta la capătul aleii. Numai în clipa cînd trăsura a pornit, mi—am venit în fire şi am fugit după ea ca un nebun. Am ajuns la timp ca să văd trăsura oprindu—se în faţa unei case, pe o străduţă îngustă, ce ducea în vasta piaţă Largo delle Piane. Amîndouă au coborît şi, cum trăsura a plecat îndată ce ele au intrat în casă, am dedus că locuiau acolo. În piaţa Largo delle Piane locuia şi bancherul meu, *signor* Alessandro Sperzi, şi nu ştiu cum mi—a dat în gînd să—i fac tocmai atunci o vizită. El şi—a închipuit că venisem pentru afaceri şi a început să—mi vorbească amănunţit despre situaţia treburilor mele. Eu însă n—aveam în cap decît pe doamna aceea şi, cum nu eram în stare nici să ascult, nici măcar să gîndesc la altceva, în loc de răspuns i—am povestit lui *signor* Sperzi despre fermecătoarea aventură a acelei clipe. Bancherul însă mi—a spus despre frumoasa mea mult mai multe lucruri decît mi—aş fi putut închipui. La fiecare şase luni o casă comercială din Augsburg transfera, chiar prin el, o sumă însemnată pentru această doamnă. Numele ei era Angela Benzoni; iar bătrîna era cunoscută sub numele de doamna Magdala Sigrun. În schimb, *signor* Sperzi avea obligaţia să informeze amănunţit casa comercială din Augsburg despre felul de viaţă pe care—l ducea fata. Prin urmare, întrucît şi mai înainte trebuise să se ocupe de educaţia ei, după cum în prezent se îngrijea de problemele gospodăriei ei, putea fi considerat ca un fel de tutore. Bancherul era de părere că fata e rodul unei legături interzise între două persoane de rang înalt. Mi—am exprimat mirarea faţă de *signor* Sperzi că asemenea comoară e încredinţată unei femei atît de suspecte, ca bătrîna aceea care hoinăreşte pe străzi îmbrăcată în chip de ţigancă zdrenţăroasă şi care, după cît mi se pare, a vrut să—şi joace rolul de codoaşă. Bancherul m—a asigurat însă că nu există o îngrijitoare mai credincioasă şi mai atentă ca ea. A venit aici împreună cu fetiţa, care avea atunci numai doi ani. Cît despre obiceiul de a se travesti din cînd în cînd în ţigancă, nu era decît un capriciu, care poate fi trecut cu vederea într—o ţară unde carnavalul domneşte în toată libertatea... Dar trebuie, sînt obligat chiar să fiu concis. Curînd după aceea, bătrîna a venit la mine, în veşmintele ei de ţigancă, şi m—a dus la Angela care, roşindu—se toată de o sfială feciorelnică, mi—a mărturisit dragostea ei. Pradă însă erorii mele, eu tot mai credeam că bătrîna era o proxenetă fără scrupule; curînd însă m—am convins de contrariul. Angela era nevinovată şi pură ca neaua şi, acolo unde mă pregăteam să gust plăceri pline de păcat, am învăţat să cred într—o virtute, pe care astăzi trebuie s—o recunosc, firește, ca o amăgire diabolică, infernală. Pe măsură ce patima mea se înteţea, îmi

[105] Castel regal (Hal.).

creştea şi supunerea faţă de bătrînă, care—mi şoptea neîncetat la ureche că trebuie să mă însor cu Angela. Şi chiar dacă un timp lucrul acesta trebuia să rămînă secret, va veni totuşi ziua cînd voi încununa fruntea soţiei mele cu diadema princiară — căci, prin naştere, Angela îmi era egală...

546

Ne—am cununat într—o capelă a bisericii San Filippo. Mă simţeam în al nouălea cer; am rupt toate relaţiile, am renunţat la slujba mea, nu mă mai arătam în cercurile unde odinioară mă desfrînam în voie. Dar tocmai această schimbare bruscă a felului meu de viaţă m—a trădat. Dansatoarea aceea, de oare mă descotorosisem, m—a urmărit şi a aflat unde mă duceam în fiecare seară; bănuind că astfel se va putea răzbuna, a destăinuit fratelui meu secretul dragostei mele. Fratele meu m—a pîndit şi, urmărindu—mă, m—a surprins în braţele Angelei. Scuzîndu—se pe un ton glumeţ pentru indiscreţia lui, Hector mi—a reproşat că am fost prea egoist şi că nici măcar nu l—am socotit demn să—i acord încrederea ce se cuvine unui prieten sincer. Dar eu mi—am putut da seama prea bine cît de izbit a fost de frumuseţea extraordinară a Angelei. Scînteia zburase şi aprinsese în sufletul lui flacăra unei patimi pustiitoare. Venea des, deşi numai în ceasurile cînd ştia că mă găseşte şi pe mine. Aveam impresia că patima lui este împărtăşită şi toate furiile geloziei îmi sfîşiau inima. Am cunoscut chinurile iadului!

Într—o zi, intrînd în camera Angelei, mi s—a părut că aud vocea lui Hector în încăperea vecină. Cu moartea în suflet, am rămas ţintuit locului, ca stană de piatră. Deodată Hector a năvălit din încăperea vecină, cu faţa roşie ca focul şi cu ochii holbaţi de furie.

—Blestematule! De acum înainte n—ai să—mi mai stai In cale!

A strigat aceste cuvinte făcînd spume la gură, a scos cu un gest fulgerător pumnalul şi mi l—a împlîntat în piept pînă la miner. Chirurgul chemat în grabă a constatat că lama mi—a străpuns inima. Preaslăvita Fecioară m—a socotit vrednic să—mi redea viaţa printr—o minune.

Călugărul rosti ultimele cuvinte cu glas scăzut şi tremurător; apoi se cufundă în gînduri tulburi.

—Şi ce s—a întîmplat cu Angela? îl întrebă Kreisler.

—Cînd ucigaşul a vrut să culeagă roadele fărădelegii sale, iubita mea a fost cuprinsă de convulsiuni şi a murit în braţele lui... Otravă...

După ce rosti acest cuvint, călugărul se prăbuşi cu faţa la pămînt şi începu să horcăie ca un muribund.

Kreisler trase clopotul, punînd întreaga mănăstire pe picioare. Cyprianus, leşinat, fu transportat la bolniţă.

A doua zi, Kreisler îl găsi pe abate plin de o voie bună cu totul neobişnuită.

—Ha—ha! îi strigă el. Nu voiai să crezi, Johannes, că se pot întîmpla minuni în zilele noastre; iar ieri ai săvîrşit tu însuţi în biserică cea mai mare minune din cîte pot exista. Ia spune—mi, ce i—ai făcut sfîntului nostru trufaş, că zace acum ca un păcătos pocăit şi doborît la pămînt? Cuprins de o copilăroasă teamă de moarte, ne imploră pe toţi să—l iertăm că a vrut să se înalţe mai presus de noi! Nu cumva dumneata, căruia îţi cerea să te spovedeşti, l—ai pus pe el să se spovedească?

Kreisler nu găsi cu cale să ascundă nimic din cele ce se petrecuseră între el şi monahul Cyprianus. De aceea, îi povesti amănunţit abatelui, începînd cu predica pe care i—o ţinuse fără înconjur încrezutului călugăr, atunci cînd ponegrise arta sfîntă a muzicii, şi sfîrşind cu starea groaznică ce l—a cuprins cînd a rostit cuvîntul „otravă". După aceea Kreisler îi spuse abatelui că nu înţelege nici acum de ce portretul acela, de care se îngrozise prinţul Hector, a avut acelaşi efect şi asupra călugărului Cyprianus. Tot astfel, nu era încă de loc dumirit de rolul pe care maestrul Abraham îl joacă în această întîmplare sinistră.

—Iubitul meu fiu, spuse abatele cu un zîmbet prietenos, astăzi ne aflăm unul in faţa celuilalt cu totul în alte condiţii decît numai cu cîteva ceasuri înainte. O inimă bărbată, un suflet neclintit şi, mai ales, acel simţ profund şi drept, care sălăşluieşte în pieptul nostru asemenea unei revelaţii profetice, fac împreună mai mult decît mintea cea mai lucidă, decît privirea cea mai pătrunzătoare, oricît de multă experienţă ar avea. Tu ai confirmat acest lucru, dragul meu Johannes, folosind cu atîta iscusinţă arma ce ţi—a fost pusă în mînă fără nici un fel de îndrumări, şi la un moment atît de potrivit, încît dintr—o singură lovitură ai doborît la pămînt un duşman pe care, poate, nici planul cel mai bine chibzuit nu l—ar fi putut scoate din luptă. Fără să ştii, mi—ai făcut mie, mănăstirii, ba poate chiar întregii biserici, un serviciu ale cărui consecinţe binefăcătoare sînt incalculabile. Acum vreau şi pot să—ţi vorbesc deschis; întorc spatele acelora care au vrut să mă inducă în eroare, vorbindu—te de rău. Te poţi bizui pe mine, Johannes! Voi avea grijă ca să ţi se împlinească dorinţa cea mai frumoasă, care stăpîneşte sufletul tău. Cecilia ta — ştii despre ce fiinţă încîntătoare vorbesc... dar deocamdată să nu discutăm despre asta. Ceea ce vrei să mai

afli, în legătură cu acea groaznică întîmplare din Neapole, poate fi spus în puţine cuvinte. în primul rînd, cucernicul nostru frate Cyprianus a găsit cu cale să treacă sub tăcere un mic amănunt. Angela a murit din pricina otrăvii pe care i—o dăduse el însuşi, cu minţile tulburate de o gelozie diabolică. Maestrul Abraham se afla pe atunci la Neapole, purtînd numele de Severino. I se părea că dăduse de urmele iubitei lui Chiara, ceea ce era adevărat; atunci i—a ieşit în cale ţiganca aceea bătrînă, Magdala Sigrun, pe care o cunoşti. După îngrozitoarea crimă, bătrîna s—a adresat maestrului şi, înainte de a pleca din Neapole, i—a încredinţat acel portret a cărui taină tu nu o cunoşti încă. Dacă apeşi pe butonul de oţel de pe margine, atunci portretul lui Antonio, care nu este decît un capac, va sări în sus, şi, nu numai că vei vedea portretul Angelei, dar îţi vor cădea in palmă şi cîteva file subţiri, de o importanţă extraordinară, deoarece conţin dovezi ale dublei crime. Acum înţelegi de ce talismanul acesta are un efect atît de mare. Probabil că maestrul Abraham a mai avut prilejul să se întîlnească în peregrinările lui cu cei doi fraţi; dar despre asta va şti să—ţi povestească el însuşi mai bine decît mine. Acum, Johannes, să vedem ce mai face bolnavul nostru, fratele Cyprianus.

—Şi cum rămîne cu minunea? întrebă Kreisler, întorcîndu—şi privirea spre locul de deasupra micului altar, unde îl ajutase pe abate să agate tabloul despre care stimatul cititor probabil că—şi mai aminteşte. Mare—i fu însă mirarea, cînd în locul acelui tablou, văzu iarăşi *Sfînta familie* a lui Leonardo da Vinci, care—şi reluase vechiul loc.

—Şi cum rămîne cu minunea? îşi repetă Kreisler întrebarea.

—Vorbeşti de acel frumos tablou, care a fost atîrnat aici? răspunse abatele cu o privire ciudată. Am dat ordin să fie atîrnat în bolniţă. Poate că, privindu—l, bietul nostru frate Cyprianus se va simţi întărit... poate că Preaslăvita Fecioară îl va ajuta încă o dată.

Întorcîndu—se în camera lui, Kreisler găsi următoarea scrisoare din partea maestrului Abraham:

„Dragul meu Johannes!

Nu mai zăbovi nici o clipă! Părăseşte abaţia şi vino cît mai curînd încoace! Dracul, ca să se amuze, a stîrnit aici o harabaură de nedescris! Cînd ne vom vedea, îţi voi spune mai mult. îmi e peste puteri să—ţi scriu, căci toate astea îmi stau în gît ca un os. Despre mine, despre steaua speranţei care a răsărit pentru mine, nici un cuvînt. Deocamdată, îţi comunic în grabă doar atît: n—ai s—o mai găseşti pe doamna consilier Benzon, ci pe contesa von Eschenau. Diploma de la Viena a sosit şi căsătoria Juliei cu distinsul prinţ Ignaz e ca şi anunţată oficial. Prinţul Irenaus este preocupat de gîndul la noul tron, pe care se va aşeza în calitate de suveran. Doamna Benzon, sau mai exact contesa von Eschenau, i—a făgăduit acest lucru. În răstimp, prinţul Hector, s—a jucat de—a v—aţi ascunselea, pînă ce, pînă la urmă, a fost chemat cu adevărat în armată. Se va întoarce însă curînd şi atunci se vor sărbători două nunţi dintr—o dată. Ce mai veselie o să fie! Trompetiştii îşi gargarisesc de pe acum gîtlejurile, vioriştii îşi ung arcuşurile, făclierii din Sieghartshof toarnă luminări... Vezi, dar! Curînd va fi onomastica prinţesei—mame, şi atunci voi întreprinde lucruri măreţe, dar dumneata trebuie să fii neapărat de faţă. Cel mai bun lucru este să vii, îndată ce ai citit aceste rînduri! Goneşte încoace cît poţi de repede! Pe curînd... *A propos!* Fereste—te de popi: abatele însă îmi e tare drag. *Adieu !"*

Scrisoarea aceasta a bătrînului maestru era atît de scurtă şi, totodată, atît de cuprinzătoare, încît...

POST—SCRIPTUM AL EDITORULUI[106]

Ajungînd la sfîrşitul celui de al doilea volum, editorul este nevoit să împărtăşească stimaţilor săi cititori o veste foarte tristă. Pe motanul Murr, înţeleptul, eruditul filozof şi poet, moartea l—a răpus în mijlocul strălucitei sale cariere. A decedat în noaptea de 29 spre 30 noiembrie, după o scurtă dar grea suferinţă, păstrîndu—şi pînă în ultima clipă calmul şi seninătatea unui adevărat înţelept.

Iată deci încă o dovadă că geniile precoce nu au niciodată noroc; fie că, nimerind într—un mediu defavorabil, cad cu timpul într—o indiferenţă lipsită de caracter şi de spiritualitate, pierzîndu—se in gloata anonimă, fie că nu izbutesc să ajungă la o vîrstă mai Înaintată.

Sărmane Murr! Moartea prietenului tău Mucius a fost o prevestire a propriei tale morţi şi dacă ar fi trebuit să—ţi fac eu discursul funebru, ar fi ieşit din inima mea cu totul altfel decît cel al nepăsătorului Hinzmann. Căci mi—ai fost drag, mai drag decît mulţi alţii... În sfîrşit! Odihneşte în pace! Pace cenuşii tale!...

Păcat că răposatul nu şi—a terminat expunerea concepţiilor sale despre viaţă, care rămîn astfel numai ca un fragment. În schimb, în hîrtiile pe care le—a lăsat, s—au găsit multe cugetări şi observaţii scrise, pe cît se pare, în timpul cînd se afla la capelmaistrul Kreisler. Afară de aceste note, s—a mai păstrat şi o bună parte din cartea ce conţine biografia lui Kreisler şi pe care bietul Murr o sfîşiase.

De aceea editorul socoate că nu ar fi nepotrivit să împărtăşească stimaţilor cititori ceea ce s—a mai putut găsi din biografia lui Kreisler, într—un al treilea volum ce urmează să apară cu prilejul tîrgului de Paşti — intercalînd ici—colo, în locurile potrivite, acele observaţii şi cugetări ale motanului, ce par vrednice a fi comunicate lumii.

---

[106] E .T.A. Hoffmann.